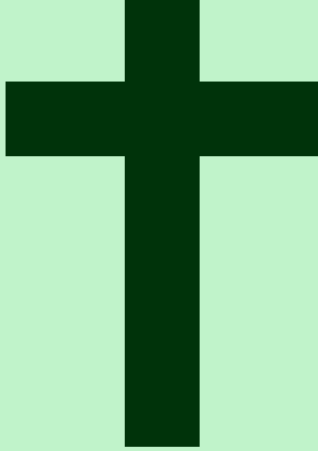

KILƏ-MİNDİ Kİ
SİĞİ

New Testament in Bedjond (CD:bjv:Bedjond)

KĒLƏ-MĪNDĪ KĪ SĪGĪ
New Testament in Bedjond (CD:bjv:Bedjond)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bedjond

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Bedjond

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-11-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
a4f34a03-c89e-55e0-bc3f-22f7829df823

Contents

Matiye	1
Marki	33
Luki	54
Ja	88
Kilə lə NJé kaw kilə je	113
Rom je	144
1 Koreti je	159
2 Koreti je	173
Galati je	182
Epəji je	188
Pilipi je	194
Kolosi je	198
1 Təsaloniki je	202
2 Təsaloniki je	206
1 Timote	208
2 Timote	213
Titi	216
Piləmq	218
Ebirə je	220
Jaki	232
1 Piyər	236
2 Piyər	240
1 Ja	243
2 Ja	247
3 Ja	248
Judi	249
Nə ki tē ki dəe	251

Poy Ta ki Maji lə Jəju ki Matiye ndangi

Ta ki də Poy ta ti ki Maji lə Jəju ki Matiye ndangi

Poy Ta ki Maji lə Jəju ki Matiye ndangi e ki kare dan Poy Ta je ti ki Maji ki sə, adi e Matiye, Marki, Luki ki Ja. NGA ningə, ta je ngay ki Matiye əl, toi me Poy Ta ti ki Maji lə Jəju ki Marki ndangi nōq tə. J-a j-ingə:

MBə lə Ja Batsi ki ilə (3.1-12);

Batəm lə Jəju ki na ki su na-e (3.13-4.11);

Kilə je ki Jəju ra-de dənangi Galile ti, adi e kilə mbə Poy Ta ki Maji, ndo kosi dije ne, ki kaji njé moy je (4.12-18.35);

Kosi dō rəbi ti mba kaw ki Jorijaləm (19-20);

Jorijaləm ti, Jəju ra ndə ngay əl, ra ndə ki asi dimasi kare be par, ningə təl ta ndə je ləne ki ta ki gangi ki dije gangi dəe ti, təl-e-n, 6a go ti, j taa lo koy, tēq adi dije ooi-e ki lo lo (21-28).

Nə kare ki to ta dangi, Matiye ilə ngirə makitibi ləne ki kər gin ka lə Jəju nim, koji Jəju nim, taa dəkagilo ki Jəju e-n ngon 6əy nim tə. Ta ki ilə-n ngirə makitibi ləne kin əl adi goe ngal (1-2), ningə mee ti nōq, tōji dəw ki e Jəju ki n-aw tə n-ndangi Poy Ta ki Maji lie kin kadi dije gəri-e taki e ə e NGar ki nje kaji dije ki Luwə ə nə n-a n-ilə sie, e tə ə e Emanuwəl ki kər mee nə Luwə e saje, taa e tə ə Luwə a un-e kadi təl-n ta kōji ra ləne ki un mindine dō ti kəte nu kin tə.

Nə kare ki to ta dangi 6əy to me makitibi ti lə Matiye, e kōsi ki əsi dō ne ndo je lə Jəju ngay naa ti, asi gin mi, adi e:

Nə ndo ki də mbal ti (5-7) ki əl ta ki də pa njiyə ti ki dana ki Luwə isi nginə tae ki rə dije ti lie ki e ngar dədə ti.

NDu je ki e ki kadi dije ki sōbi kadi a ilə mbə ki kōbe ki e 6asi (10).

Kōbe lə Luwə ki e ki kəl tae me kuji ta ti asi gin siri, e kōbe ki to lo 6əy tə 6asine, nə ndo ree a to ki taga pəy (13).

Go rəbi kisi naa ti lə ngakonaa je me 6eko ti ki sigi kin (18).

Go rəbi kisi dō nja ti nginə-n rə ki tətə ki dəbəy ti ki kōbe ki sigi kin a re-n (24-25).

Makitibi lə Matiye tōji Jəju tə Bəbe ki a re kadi adi ndune dō 6eko ti ləne ki sigi, tēq-n tae. Bəy tə adi dije ki a uri me ti ne ndo ki awi ki ndooe kadi mai naji lie ki rə ndəgi dije ti tə.

*Gin ka lə Jəju
(Lk 3.23-38)*

¹ Gin ka lə Jəju Kirisi ki ngon ka *Dabidi, ki ngon ka *Abirakam ə to kin:

² Abirakam oji *Isaki, Isaki oji *Jakobi, Jakobi oji Juda ki ngakəe je.

³ Juda əi ki Tamar oji Parəsi əi ki Jara, Parəsi oji Əsirəm, Əsirəm oji Aram,

⁴ Aram oji Aminadabi, Aminadabi oji Naso, Naso oji Salmə,

⁵ Salmə əi ki Rakabi oji Bowaji, Bowaji əi ki Ruti oji Obədi, Obədi oji Jəse,

⁶ Jəse oji ngar Dabidi.

Dabidi taa ne Uri oji-n Salomə,

⁷ *Salomə oji Robowam, Robowam oji Abiya, Abiya oji Aja,

⁸ Aja oji Jojapa, Jojapa oji Joram, Joram oji Ojiyasi,

⁹ Ojiyasi oji Jowatam, Jowatam oji Akaji, Akaji oji Ejakiyasi,

¹⁰ Ejakiyasi Oji Manasi, Manasi oji Amə, Amə oji Jojiyasi,

¹¹ Jojiyasi oji Jəkoniyasi ki ngakəe je. Dəkagiləe ti kin ə uwəi dije ki Jorijaləm awi sədə 6əə *Babilon ti^o.

¹² Ləki awi sədə Babilon ti, Jəkoniyasi oji Salatiyə, Salatiyə oji Jorobabəl,

¹³ Jorobabəl oji Abiyudi, Abiyudi oji Eliyakim, Eliyakim oji Ajər,

¹⁴ Ajər oji Sadoki, Sadoki oji Akim, Akim oji Eliyudi,

¹⁵ Eliyudi oji Eliyajar, Eliyajar oji Matə, Matə oji Jakobi,

¹⁶ Jakobi oji Jisəpi ki ngaw mari. Ningə Mari oji Jəju ki 6ari-e Kirisi ki e dəw ki Luwə mbəte.

¹⁷ Hə ngire də Abirakam ti biti də Dabidi ti, gin koji e dəgi gide sə, ə j də Dabidi ti biti kaw 6əə Babilon e gin koji dəgi gide sə, taa j də kaw 6əə Babilon ti biti koji Kirisi ti, e gin koji dəgi gide sə to.

*Koji Jəju
(Lk 2.1-7)*

¹⁸ Go rəbi koji Jəju Kirisi ə to kin. Kəe Mari e nje nongi lə Jisəpi ki uwə dəe. Ningə, ləki ingəi-naa dənə ki dīgəm əl 6əy ə, Mari j səm ki tōgi lə NDil Luwə.

¹⁹ Lo kin ti nōq be, Jisəpi ki nje nongi lə Mari, ki e dəw ki dana, ndigi kadi n-əl ta kin ki taga n-ilə-n rəsəl də Mari ti əl, adi oji mene ti kadi n-iyəi-naa ki Mari gidi ngəy par.

²⁰ Ləki oji ta kin be mene ti ningə, malayka lə Bəbe tēq hōy me ni ti əl-e ə nə: «Jisəpi, ngon ka *Dabidi, i6əl əl kadi itaa Mari nei ti, tadə ngon ki to mee ti kin, e ngon ki re ki go rəbi lə NDil Luwə.

²¹ Mari a oji ngon ki dīgəm, ningə a ində təe nə Jəju, tadə e ə e dəw ki a aji dije ləne me majal je ti ləde.»

²² Nə je kin pəti a rai ne be mba kadi ta ki Bəbe əl ki ta nje kəl ta ki tae ti kəte nu kin təl tane:

23 Baʼbe əl ta ki ta nje kəl ta ki tae ti ə nə:
«Oi ngon ki mandi ki gər dingəm al ɔəy a j
səm,

A oji ngon ki dingəm,
Ningə a ɔari-e nə Emanuwəl,
Ki kər gine nə: “Luwə e səje”^ϕ»

24 Loki Jisəpi ndəl dɔ bi ti, ra təkɪ malayka
əl-e-n, adi taa Mari nene ti, re sie kəy.

25 Nə gər-e ki dənə ki dingəm ti al, biti kadi
Mari oji-n ngon Oji ngon ki dingəm, adi Jisəpi
ində təe nə Jəju.

2

*Ta ki dɔ njé ne gər je ki dɔ mee je ti ki koji
Jəju*

1 Oji Jəju Bətiləhəm^ϕ, dənangi ki Jude ti,
dəkagilo kɔbe ti lə ngar Erodɪ. Go koje ti, njé
ne gər je ki dɔ mee je ti, jɪ lo kibə kadi ti rəi
Jorijaləm,

2 ningə dəji əi nə: «NGar lə *Jipi je ki oji-e kin
e ra be ə? J-o mee lie tɛɛ lo kibə kadi ti ə ji re
kadi j-əsi məkəsije nangi nɔe ti.»

3 Loki NGar *Erodɪ oo ta kin, mee gangi
man, naa ti ki dije ki Jorijaləm ti ba pəti.

4 Be ə, ngar kaw ki bo je lə njé kijə ne məsi
kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je lə Luwə,
dəji-de se lo ki ra be ə a oji Kirisi ki e *Dəw ki
Luwə mbəte titi wa?

5 Ə əli-e əi nə: «A oji-e Bətiləhəm, dənangi ki
Jude ti, tado ta ki nje kəl ta ki ta Luwə ti əl ə to
kin:

6 “Sai dije ki Bətiləhəm ki dənangi ti ki Jude,
Kadi igəri təkɪ rɔjeti,
Be ləsi e ki ndae goto al jagi dan be bo je ti ki
dənangi ki Jude ti, ki ndade to ti,
Tado ngar ki nje kər nɔ dije ləm, je a tɛɛ dansi
ti.”^ϕ

7 Lo kin ti, Erodɪ ɔa njé ne gər je ki dɔ mee je
ti gidi ngəy, dəji-de se dəkagilo ki ra wa bangi
ə mee tɛɛ-n wa?

8 Ba go ti, ilə-de Bətiləhəm ti ə nə: «Awi idəji
ta ki rɔjeti dɔ ngon ti kin. Lo ki ingəi-e ɔa, irəi
əli-mi adi mi ka m-aw m-əsi məkəsım nangi
nɔe ti tɔ.»

9 Go ta ti lə ngar kin ɔa, njé ne gər je osi dɔ
rəbi ti isi awi. Ə loki isi awi ningə yə ooi mee
ka ki ooi-e lo kibə kadi ti ka kin ə a njiyə nɔde
ti. Njiyə re tɛɛ dɔ kəy ti ki ngon to ti ɔa, a lo
ka ti.

10 Loki ooi mee kin, rɔde nəl-de ngay.

11 Ə uri me kəy ti ningə, ooi ngon əi ki kɔe
Mari, ɔa əsi məkəsıde nangi, piti-e. Go ti, tɛɛi
ta ɔəl je ləde, adi-e ɔr, ki nduji kagi ki əti maji,
ki nom kagi.

12 Go ne je ti kin, Luwə əl-de me ni ti kadi
təli gogi ki rəbi ki dɔ Erodɪ ti al. Be ə, təli awi
be ləde ki rəbi ki rangi.

Ayi-naa ki Jəju awi sie Ejipi ti

13 Loki njé ne gər je awi ningə, malayka lə
Baʼbe tɛɛ me ni ti əl Jisəpi ə nə: «I taa un ngon
əi ki kɔe, ə ay aw səde Ejipi ti. Aw isi ti nɔɔ biti
kadi mi wa m-adi ndum ɔay taa itəl ire səde,
tado *Erodɪ a sangi kadi n-təl ngon kin.»

14 Jisəpi i taa kondɔ nɔɔ, un ngon əi ki kɔe,
ɔa ay aw səde Ejipi ti.

15 Isi ti nɔɔ biti koy Erodɪ, adi ta ki Baʼbe əl
ki ndu nje kəl ta ki tae ti ə nə: «M-ɔar ngonm
kadi tɛɛ me be ti ki Ejipi kɔ»^ϕ kin təl tane.

*Erodɪ təl ngan je ki kasi me be ti ki
Bətiləhəm*

16 Loki *Erodɪ oo kadi njé ne gər je ədi-e,
wongi ra-e ngay. Wongi ra-e adi un ndune
kadi təlɪ ngan je ki kasi ki j dɔ ɔal ki joo ti təl
ki nangi ne pəti me be ti ki Bətiləhəm, ki ngan
be je ki gidi ti. ʼBal kin e ki go dəkagilo ti ki njé
ne gər je oji-e-n.

17 Be ə, ta lə nje kəl ta ki ta Luwə ti Jərəmi,
ki əl təl-n tane. Jərəmi ə nə:

18 «NDU dəw ɔa me be ti ki Rama,
Nɔ je, ki ndinga rɔ ki əti ɔal ngay je.

Adi e Rasəl ə nɔ ngane je,
NDigi kadi dəw səl mene al,
Tado gotoi.»^ϕ

Jisəpi təl Ejipi ti aw Najarəti

19 Loki *Erodɪ oy ngata ɔa, go koye ti,
malayka lə Baʼbe tɛɛ ki rɔ Jisəpi ti, Ejipi ti me
ni ti, əl-e ə nə:

20 «I taa, un ngon ki kɔe, ə itali awi dənangi
Isirayəl ti gogi, tado dije ki isi sangi kadi n-təlɪ
ngon ka oyi ngata.»

21 Jisəpi i taa, un ngon ki kɔe, ə təli awi
dənangi *Isirayəl ti gogi.

22 Nə loki oo kadi Arkəlosi ɔ be dɔ Jude ti to
bawne Erodɪ ti, ɔəl ra-e kadi aw Jude ti. Be ə,
Luwə əl-e me ni ti ade aw Galile ti yo.

23 Aw isi me be bo ti ki ɔari-e nə Najarəti. Be
kadi ta ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti əli əi nə: «A
ɔari-e dəw ki Najarəti ti kin təl-n tane.»

3

Ja ki nje ra dije batəm

(Mk 1.2-6; Lk 3.1-6; Jə 1.19-23)

1 Bal je də go ti, Jə Batisi tɛɛ, ilə mbɛ dilə lo
ti ki Jude ə nə:

2 «Iyəi go rəbi njiyəsi je ki majal kɔ, tado
kɔbe lə Luwə e ɔasi.»

3 Jə Batisi ə, e dəw ki nje kəl ta ki ta Luwə ti
Ejay əl ta dɔe ti ə nə: «NDU dəw madi ɔa dilə lo
ti ə nə:

“Irai go rəbi lə Baʼbe!
Irai go rəbi lie adi a njururu^ϕ!”

4 Jə ilə kibi ki ra ki bɪ jambal rɔne ti, ningə
dɔ mene ki nda tɔ. Ne kusoe e gibiri je ki təji
je.

⁵ Dije ki 6e bo Jorijaləm ti, ki dɔnangi Jude ti pəti, ki dɔnangi ki kadi ba Jurde ti pəti, rai rɔ Jə ti,

⁶ rai tari ndude dɔ majal je ti ləde, adi Jə ra-de batəm me ba Jurde ti.

⁷ Loki Jə oo adi *Parisi je, ki *Sadusi je ngay rai kadi ra-de batəm 6a, əl-de ə nə: «Səi njé man majal tə li je be kam, nə ə əl səsi kadi ayi-naa wongi lə Luwə ki a re ə?»

⁸ Maji kadi kilə rasi toji kadi səi dije ki iyəi pa njiyəsi je ki majal kɔ.

⁹ Ningə, kadi iyəi ta kɔji mesi ti kə nə: “Je ngan ka *Abirakam.” MBata, Luwə asi kadi a təl gajj mbal je kam ngan ka Abirakam ti kare.

¹⁰ Ki ne kin, kingə e basi kadi tigə ngirə kagi je gangi ngata. Kagi ki ra ki andi maji al ə, a tigə-e kadi ilə-e me por ti kɔ.

¹¹ Mi, m-ra səsi batəm me man ti, mba kadi toji təkɔ iyəi pa njiyəsi je ki majal kɔ, nə dəw ki a re gom ti, e nje togi ki əti bəl, ki itə-m say. M-asi kadi sa ki njae ti ka m-ər al. E a ra səi batəm, me NDil Luwə ti, ki me por ti.

¹² Uwə kee to nɛ jine ti kadi to-n kə ko ki maji, əy me dam ti, 6a ilə tise por. E por ki a oy al ratata.»

Jəju ra batəm

(Mk 1.9-11; Lk 3.21-22; Jə 1.29-34)

¹³ Lo kin ti nɔɔ, Jəju j Galile ti, re ta ba Jurde ti rɔ Jə ti, kadi Jə ra-e batəm.

¹⁴ Nə Jə ge kɔdi al, adi əl Jəju ə nə: «E mi ə kadi j, ira-m batəm, ningə j taa itəl ire rəm ti kadi m-ra-i batəm 6əy to a?»

¹⁵ Nə Jəju əl-e ə nə: «Ki basine kin, ira be, tado e ki goe kin ə j-a ji təl-n ta ndigi lə Luwə.» Be ə, Jə ndigi dɔ ti, ra-e-n batəm.

¹⁶ Loki Jəju ra batəm taa par, ə tɛɛ me man ti ningə, loe ti nɔɔ, ta dərə tɛɛ, adi oo NDil Luwə risi tə də dum be re isi dɔe ti.

¹⁷ Ningə, ndu ta madi tɛɛ dərə ti, ə nə: «E kam e NGonm, nje ndigi ləm, ki rəm nəl-m dɔe ti ngay.»

4

Su na Jəju

(Mk 1.12-13; Lk 4.1-13)

¹ Go ti, NDil Luwə ər nɔ Jəju aw sie dilə lo ti, mba kadi su na-e.

² Jəju ɔgi rəne kuso nɛ, kondɔ ki kada, ndɔ kuti sɔ, ə go ti 6o ra-e.

³ Lo kin ti, su, nje na dije ɔti re rɔe ti, əl-e ə nə: «Re j NGon lə Luwə ə, adi mbal je kin təl mapa adi m-o.»

⁴ Ə Jəju ilə ti ə nə: «NDangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: “Dəw a isi ki dɔne taa ki takul nɛ kuso par al, nə ki takul ta je pəti ki tɛɛ ta Luwə ti to”.»*

⁵ Go ti, su aw ki Jəju me 6e ti ki Jorijaləm, ki e 6e bo lə Luwə, aw sie jam dɔ kəy ti lə Luwə taa,

⁶ 6a əl-e ə nə: «Re j NGon lə Luwə ə, iyə jii taa osi adi m-o, tado ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: “Luwə a adi ndune malayka je ləne kadi a lai-ni dajide ti, mba kadi njai tigə mbal al».»

⁷ Jəju təl əl-e ə nə: «NDangi me makitibi ti lə Luwə ɔi nə: A na Bəbe Luwə ləi al.»

⁸ Su təl aw ki Jəju dɔ mbal ti ki ngal taa ngay 6əy, ɔje kɔbe je ki dɔnangi ti ne pəti, ki nɛ kingə je ki me ti,

⁹ ningə əl-e ə nə: «M-a m-adi nɛ je kin pəti, loki re ɔsi məkəsi nangi nɔm ti, ə ilə toji dɔm.»

¹⁰ Jəju təl əl-e ə nə: «I *Satə, ɔti kɔ say. Tado ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: “A ɔsi məkəsi nangi nɔ Bəbe Luwə ti ləi, ningə e ki karne ba par ə a re nɔe ti kadi igose.”»

¹¹ Be ə, su iyə Jəju ə ɔti aw. Ba malayka je rai rɔ Jəju ti, rai rai sie.

Jəju ilə mbɛ Poy Ta ki Maji Galile ti

(Mk 1.14-15; Lk 4.14-15)

¹² Dokagilo madi uwai Jə dangay ti, ə Jəju oo tae 6a, təl ər rəne aw Galile ti.

¹³ Nə ke ə, iyə 6e bo ki Najarəti, ə aw isi Kapərnayim ti yo. Kapərnayim ki e 6e bo ki a kadi ba ti ki Galile, dɔnangi ti lə Jabilɔ je, ki Nəpitali je.

¹⁴ Be kadi təl ta ta ki nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay əl ə nə:

¹⁵ «Səi dije ki Dɔnangi Jabilɔ ti ki dɔnangi Nəpitali ti,

Ki isi basi kadi ba ti,

Gidi ba Jurde ti,

Səi dije ki dɔnangi Galile ti,

Ki səi dije ki səi Jipi je al!

Uri mbisi oi:

¹⁶ Dije ki kəte isi lo ki ndul ti,

Ooi kunji ki bo,

Ningə dije ki kəte isi 6e lə yo,

Ki e lo ki ndul kururu,

Lo kunji tɛɛ dɔde ti.»

¹⁷ Dɔ gangi loe ti kin, Jəju ilə ngirə kilə mbɛ ə nə: «Iyə go rəbi njiyəsi je ki majal kɔ, tado kɔbe lə Luwə e basi rəsi ti.»

Njé ndo je ki dɔsay ki Jəju 6ar-de

(Mk 1.16-20; Lk 5.1-11)

¹⁸ NDɔ kare, Jəju a njiyə kadi ba bo ti ki Galile, ningə oo ngakonaa je joo, adi e Simɔ ki 6ari-e Piyər əi ki ngokone Andire ki əi njé ndo kanji je, a iləi bandi me man ti.

¹⁹ Jəju əl-de ə nə: «Itrai gom ti adi m-ndo səsi, kadi səi njé ndo dije kadi ingəi kaji.»

²⁰ Kalangi ba, iyəi bandi je ləde, ə awi uni go Jəju tə njé ndo je lie.

²¹ Jəju ɔti ki kəte say ndəy ningə, oo ngakonaa je ki rangi joo: Jaki əi ki Jə ki əi

* 3:17 Pa je 2.7; Ejay 4.21 * 4:4 Dataranom 8.3 * 4:6 Pa je 91.11-12 * 4:7 Dataranom 6.16 * 4:10 Dataranom 6.13 * 4:16 Ejay 8.23; 9.1

ngan læ Jæbæde, isi me to ti ki bawde, isi rai go bandi je læde, 6a 6ar-de.

22 Loki Jæju 6ar-de ningæ, kalangi ba, iyæi bawde Jæbæde ki to, æ awi uni go Jæju.

23 Jæju njiyæ dånangi Galile ti ba pæti, ndo ne dije me kæy kaw-naa je ti læ *Jipi je, ilæ mbæ Poy Ta ki Maji ki æji dæ kofe læ Luwæ, taa æji njé moy je ki njé ræ to je ki dan dije ti tæ.

24 Tæ6a lie sane dånangi ti ki Siri ba pæti, adi ræi ki dije pæti ki ræde ra-de, njé ræ to je ki dangi dangi, njé ki ndil je ki majal rai-de je, njé damsil je, ki njé ræ koy je, adi æji-de.

25 Kosi dije ngay ræi go Jæju ti. NJé ki dånangi Galile ti je, dånangi Be bo je ti ki Dægi je, 6e bo Jorijalæm je, ki dånangi Jude ti je, ki dånangi ki gidi ba Jurde ti je.

5

Jæju ndo ne njé ndo je læne dæ mbal ti

1 Loki Jæju oo kosi dije kin 6a, æti aw dæ mbal ti, isi nangi, ningæ njé ndo je lie ræi ræe ti.

2 Lo kin ti, Jæju ilæ rone ndo ne dije æ na:

Maji ki røjeti (Lk 6.20-26)

3 «Maji-kur e læ njé ki ooi ræde kadi n-asi al ta kæm Luwæ ti, tado kofe læ Luwæ e yæde.

4 Maji-kur e læ njé ki isi noji 6one, tado lo ti æ Luwæ a sæl mede.

5 Maji-kur e læ njé ki sæli læm læm, tado Luwæ a adi-de dånangi kadi-kare ti.

6 Maji-kur e læ njé ki 6o ra ne ki go ndu Luwæ ti e mede ti, tado lo ti æ a ingæi tægi.

7 Maji-kur e læ njé ki isi ooi kæm-to-ndoo læ dije, tado Luwæ a ra sæde maji.

8 Maji-kur e læ njé ki mede e kare dæ Luwæ ti, tado a ooi Luwæ ki kæmde.

9 Maji-kur e læ njé ki isi sangi ræbi lapiya, tado a 6ari-de ngan læ Luwæ.

10 Maji-kur e læ njé ki dije isi adi-de kofe mbata ne ra ki dana, tado kofe læ Luwæ e yæde.

11 Maji-kur e læsi loki dije isi tæji sæsi je, isi adi sæsi kofe je, isi tæti ta dæsi ti je mbata læm.

12 Irai rønæl, itilæi kole, tado ne kigæ go jisi e ngay dæra ti. *NJé kæl ta je ki ta Luwæ ti, ki rai kilæ kæte noji ti, ingæi kofe kin be tæ.

Nje kun go Kirisi e kati ki kunji ki dånangi ti

13 «Sæi æ sæi kati ki dånangi ti. Ningæ kin æ mbæ kati goto æ, dæw a ra ban æ kadi a tæki ade mbæ gogi bæy æ? Maje goto ngata; a 6uki-e kofe gidi lo ti kadi dije njiyæi dæ ti par ngata.

14 «Sæi æ sæi kunji ki dånangi ti. Ningæ 6e bo ki indæi-e dæ mbal ti taa, asi kadi a 6oyæ rone al.

15 Dæw a re ki lambi kæy æ dæbi ngo dæ ti al. A indæ dæ ne ti taa mba kadi dije ki me kæy ti pæti ooi lo.

16 Be tæ æ, sæbi kadi adi dije pæti ooi kunjisi me ne ra ki maji ti. Loki ooi ne rasi ki maji ningæ, a ilæi tæji dæ Bawsi Luwæ ti ki isi dæra ti.

Nje ndo ki dæ ndu-kun ti læ Luwæ

17 «Sæbi kadi igæi tæki m-re kadi m-buji ndu-kun je læ *Mojæi æ se ta læ njé kæl ta je ki ta Luwæ ti al. M-re mba buji-de al, næ m-re mba tæl tade yo.

18 Tæki røjeti, m-æl sæsi, kæte no kadi dæra æi ki dånangi kin a gotoi kæ, ngon ku ta ki ndæy be, æ se ngon ndaji madi ki me ndu-kun ti læ Luwæ ki ndangi ki dæw a ær kæ goto. A to be bitæ kadi ne je pæti ki ndangi me ti rai ne.

19 Dæw ki al dæ ngon ndu-kun ki ndæy be dan made je ti, æ ndo dije kadi rai tæki e ra-n be tæ 6a, a e ki du ngay me 6ekofe ti ki dæra ti tæ. Næ dæw ki tæl rone go ti, æ ndo dije, a e ki bo me 6ekofe ti ki dæra ti.

20 Adi m-æl sæsi: kin æ ne ra ki dana læsi itæ yæ njé ndo ndu-kun je læ *Parisi je al æ, a uri me 6ekofe ti ki dæra ti al.

Nje ndo ki dæ wongæ ti

21 «Sæi, igæri maji tæki ndu ta æl kajæ je æ na: “A itæl dæw al, dæw ki tæl madine 6a, sæbi kadi awi sie no njé gangæ ta je ti.”»

22 Næ mi m-æl sæsi: «Dæw ki ra wongæ ki ngokone, sæbi kadi awi sie lo gangæ ta ti; dæw ki tæji ngokone “mbæ”, sæbi kadi awi sie lo gangæ ta ti ki bo læ Jipi je, æ dæw ki 6a ngokone “ma”, sæbi kadi ilæi-e me por ti læ su.

23 Kin æ aw ki kadi-kare læi dingiri lo kilæ kadi-kare ti kadi Luwæ, æ mei ole dæ ti kadi ngokofe aw sæi ki ta madi 6a,

24 maji kadi iyæ kadi-kare kin nojæ, æ ire aw ilæ noji naa ti sie bæy taa itæl ire un kadi-kare læi adi Luwæ.

25 «Kin æ isi awi lo gangæ ta ti ki nje ta læi 6a, loki sæi dæ ræbi ti bæy kin æ, isangi ræbi kadi ndusi osi go-naa ti sie kalangi, næ tæ aw sæi ilæi ji nje gangæ ta ti, adi nje gangæ ta uni ilæi ji asigar je ti, adi asigar je awi sæi ilæi-ni dangay ti.

26 Tæki røjeti, adi m-æli, a iteæ lo kin ti al bitæ kadi ugæ dæbæy sisi bæy taa a iyæi-ni taa.

Nje ndo ki dæ kuwæ marim ti

27 «Igæri ndu ki æl æ na: “A uwæ marim al,» kin maji.

28 Næ mi m-æl sæsi: “Dæw ki gofe dæne ki kæmnda 6a, uwæ sie marim mene ti ngata.”

29 Kin æ kæmi ki dæ ji kofe ti rai adi osi me majal ti æ, ær-e ile kæ. Tado e soti kadi ngon ræi kare goto, itæ kadi ilæi daræi ba pu me por ti læ su.

30 Kin æ ji kofe rai adi osi me majal ti æ, igange ile kæ. Tado, e soti kadi ngon ræi kare goto, itæ kadi ilæi ræi ba pu me por ti læ su.

Ta ki dæ gangæ-naa ti læ dæne ki dingæm

* 5:21 Tee ki taga 20.13; Dætarænom 5.17

* 5:27 Tee ki taga 20.14; Dætarænom 5.18

* 5:31 Dætarænom 24.1

³¹ «Iğəri kadi ndu-kun əl bəy tə nə: “Re dəw tuwə nene 6a, kadi ade makitibi gangi-naa.»

³² Nə mi m-əl səsi: “Dəw ki ra ki tuwə nene mbata ne ki rangi, 6i e ta lə kaya ki ra, al ə, dəwe kin sur-e ta kuwə marim ti. A re dəw taa dəne ki ngawe tuwe 6a, dəwe kin təl nje kuwə marim tə.”

Ta ki də kibi rə ti

³³ «NDu ta əl kaje je kəte bəy tə ə nə: “Re ibi roi də ne madi ti ə, a də ti, kadi ira ne ki ibi roi də ti nə “Bəbe ti”.»

³⁴ Nə mi m-əl səsi təkə a ibi roi al tə kibi al. A ibi roi ki dərə al, tado dərə e kimbar kisi Luwə;

³⁵ a ibi roi ki dənangi al, tado dənangi e kimbar kində njae; a ibi roi ki Jorijaləm al, tado Jorijaləm e 6e bo lə NGar ki bo;

³⁶ a ibi roi ki jam dəi al, tado j asi kadi itəl bj dəi kare be ki nda ti ə se ki ndul ti al.

³⁷ Re ta lasi e oyo 6a, ai də oyo ti, re ta lasi e jagi 6a, ai də jagi ti par tə. NDəgi ta je ki a re go ti kin j rə su ti.

Ta ki də dal bə ti

³⁸ «Iğəri kadi ndu ta əl ə nə: “Re dəw tə kəm madine 6a, to kadi e ki tə kəme tə, a re dəw tətə ngangi madine 6a, to kadi e tətə ngange tə.»

³⁹ Nə mi m-əl səsi kadi itaj rə nje me ndul al. Re dəw ində dam mbəi ki kə ə, iyətəi dame ki gəl ade ində 6əy.

⁴⁰ Re dəw aw səi nə nje gangi ta ti kadi taa kibi ki gəji ləi ə, ade e ki ngal də ti.

⁴¹ Re dəw ində gu dəi ti kadi injiyə njai dibi ə, injiyə sie njay dibi joo.

⁴² Dəw ki ra ki dəji ne ə ade, ningə re dəw ndiməi ne ə əge al tə.

Ta ki də ndigi njə bə je ti

⁴³ «Iğəri təkə ndu ta əl ə nə: “A indigi dəw madi, nə a əsi ta nje bə ləi”.»

⁴⁴ Nə mi, m-əl səsi kadi indigi njə bə je ləsi, ə əli ta ki Luwə mbata lə njə ki isi adi səsi kə.

⁴⁵ İrai be ningə, a səi ngan lə Luwə ki e Bawsi ki isi dərə ti. Tado adi kadi əsi də njə me maji ti ki njə me majal. Adi ndi ədi də njə ra ne ti ki dana, ki njə ra ne ti ki dana al.

⁴⁶ Kin ə indigi njə ki ndigi səsi tə par ə, ne kigə go ji ri ə Luwə a adi səsi ə? *N]é taa lambə je ka rai be tə.

⁴⁷ Kin ə irai lapiya ngakəsi je par ə, ri ki to ta dangi ə irai ə? Tado njə gər Luwə al ka rai be tə.

⁴⁸ Ningə səi, səbi kadi indigi dije adi osi taga pay təkə Bawsi Luwə ki isi dərə ti ndigi-n dije adi osi taga pay kin be tə.»

6

Ta ki də ra ki njə ndoo je ti

¹ «Kadi oi maji, kin ə re isi rai ne ki ndu Luwə ndigi kadi irai 6a, kadi irai ta kəm dije ti ki kadi dije ooi səsi al. Re irai be 6a, Bawsi ki isi dərə ti, a adi səsi ne kigə go ji ləsi al.

² Kin ə ira ki nje ndoo ə, kadi ində gangi də ti kadi dije ooi, al. İrai təkə nje kadi kəm dije isi rai gin kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, ki go rəbi ti je kin al. Rai be mba kadi dije piti-de. Nə ki rəjeti, adi m-əl səsi, ingəi ne kigə go ji ləde ngata.

³ Nə j, loki ira maji ki njə ndoo je, maji kadi ji gəli gər ne ki ji kəi adi al.

⁴ Be ningə, ne ləi ki adi kin to lo 6əyə ti, 6a Luwə ki oo ne je ki to lo 6əyə ti, a igəi kire.»

Ta ki də kəl ta ti ki Luwə

⁵ «Loki isi əli ta ki Luwə 6a, kadi irai təkə njə kədi kəm dije isi rai kin be al. Njə kədi kəm dije ki nal-de ngay kadi ai taa me kəy ti lə *Jipi je, ki sil rəbi je, taa əli ta ki Luwə kin. Əi je rai be mba kadi dije ooi-de. Nə ki rəjeti, adi m-əl səsi, ingəi ne kigə go ji ləde ngata.

⁶ Nə j, loki ige kəl ta ki Luwə 6a, maji kadi ur kəy toi ti, uti ta kəy dəi ti, 6a əl ta ki Luwə lo 6əyə rə ti kin, ningə Bawsi Luwə ki isi lo ki 6əyə ti, a oo, ə a adi ne ki idə-je.

⁷ «Loki isi əli ta ki Luwə 6a, əli ta ki də-naa ti, də-naa ti tə dije ki njə gər Luwə al be, al. Əi je ooi ə nə me ta ti ki kəl ngay kin ə Luwə a oo-n də ndude.

⁸ Maji kadi irai təkə si je isi rai kin be al, tado Bawsi Luwə gər ne je ki awi ki ndooe, kəte bəy taa kadi əli sie ta də ti.

Kuji kəl ta ki Luwə

⁹ «Səi 6a, kadi əli ta ki Luwə əli əi nə:

“Bawje ki isi me dərə ti taa,
Kadi dəw ki ra gər təkə j Luwə,
¹⁰ Kadi kəbe ləi re.

Kadi dije rai ndigi ləi dənangi ti ne,
Təkə njə ki dərə ti isi rai kin be tə.

¹¹ Adi-je ne kusoje ki asi taje me ndə ti ki 6one.

¹² İyə go majal je ləje kə,
Təkə je wa ka j-iyə-n go majal je lə dije ki rai səje majal kə kin be tə.

¹³ İyə-je adi j-osi me ne na ti al,
Nə kadi or-je ji nje majal ti kə.
[MBata j ə, kəbe, ki təgi, ki təba e ləi bitə ki nə ti.]”

¹⁴ Kin ə re iyəi go majal je lə dije kə 6a, Bawsi ki isi dərə ti a iyə go majal je ləsi kə tə.

¹⁵ A kin ə re iyəi go majal je ki dije rai səsi kə al 6a, Bawsi a iyə go majal je ləsi kə al tə.

Kəgi rə ne kuso

¹⁶ «Loki əgi rəsi ne kuso 6a, maji kadi isikiti kəmsi sikiti sikiti tə yə njə kədi kəm dije be al. Əi, sikiti kənde mba kadi dije ooi-de təkə n-əgi rəde ne kuso. Nə ki rəjeti, adi m-əl səsi, ingəi ne kigə go ji ləde ngata.

☆ 5:33 Labatiki 19.12; Kor İsirayal je 30.3

☆ 5:38 Tee ki taga 21.24; Labatiki 24.20; Dətaranom 19.21

☆ 5:43 Labatiki

¹⁷ Ninga j, loki ɔgi rɔi nɛ kuso ɓa, maji kadi itogi ta kɔmi suki, ɔ indu dɔi.

¹⁸ MBa kadi dije gari, tɔki ɔgi rɔi nɛ kuso, al. Ninga, Bawi ki isi lo ki ɓɔyɔ ti par ɔ oo, e ki gar nɛ ki to lo ɓɔyɔ ti a adi sasi nɛ ki idaji-e.

Nɛ kinga ki dɔra ti

(Lk 12.33-34)

¹⁹ «ɪmbɔi nɛ kinga je mbata lasi dɔnangi ti ne al. Dɔnangi ki e lo ki nɛ ki titi a ndusi je, yo je a oi je, taa njɛ ɓogi je a mbuti bole bɔr kadi ɓogii je.

²⁰ Nɔ kadi imɓoi nɛ kinga je lasi dɔra ti taa, ki e lo ki nɛ ki titi a ndusi al nim, yo je a oi al nim, taa njɛ ɓogi je a mbuti bole bɔr ɓa a ɓogii al nim to.

²¹ Tado lo ki nɛ kinga lai e titi ɔ mei a e titi to.»

Kɔm e lambi lɔ darɔ

(Lk 11.34-36)

²² «Kɔm dɔw ɔ e lambi lɔ darɔe. Kin ɔ re kɔmi oo lo maji ɓa, darɔi pɛti e me kunji ti.

²³ A kin ɔ re kɔmi oo lo maji al to ɓa, darɔi pɛti e me til ti to. A kin ɔ re kunji ki to rɔi ti kin tɔl til ninga, e a til ki dum kɔl tae.

Me ka sururu

(Lk 16.13; 12.22-31)

²⁴ «Dɔw ki a ra kilɔ ɓɛɛ lɔ ngar je joo goto: re ɔsi ta ki kare ɔ, a ndigi ki nungi, re kidi ki kare ɔ, a uwɔ ki ki nungi to. A asi kadi irai ɓɛɛ lɔ Luwɔ nim, ɓɛɛ lɔ la nim al.

²⁵ «E mbata kin ɔ, m-ɔl sasi kadi adi mesi a sururu dɔ nɛ kusosi ti, ki man kaysi ti, ki kadi isi ki dɔsi taa al, taa dɔ kibi kɔsi ti al nim to. Tado kisi ki dɔ taa ita nɛ kuso, taa darɔ dɔw ita kibi ki kɔ to.

²⁶ Igɔi yɛl je ki a nali dan nɔl ti kin oi, dibi ko al nim, tati ko al nim, taa kawɔ nɛ me dam ti al nim to, nɔ Bawsi ki isi dɔra ti taa, adi-de nɛ usoi maji. Ɖ se, sɔi je, itai yɛl je kin gidi bay bay al wa?

²⁷ Na dansi ti ɔ asi kadi a ilɔ ngon kadi ki ndɔy be dɔ ndɔne ti ki takul me ka sururu lɔne ɔ?

²⁸ Asi al, nga ra ban be ɔ mesi a sururu dɔ kibi kɔsi ti ɔ? Igɔi puti kam je ki ai me wale ti kin oi. Rai kilɔ madi al nim, oji kibi al nim to,

²⁹ na ngar *Salomɔ ki tɔe ɓa ngay me nɛ kinga ti kin ka ɔ kibi ki ndole asi naa sɔde al^ɔ.

³⁰ Ɖ kin ɔ Luwɔ ilɔ kibi rɔ ngan kagi je ti ki wale, ki j-o-de ɓone, ɔ lo ti par ɔ a oi por kin be ninga, sɔi dije taa a ilɔ kibi rɔsi ti al a? Sɔi to je me kadi-me ti.

³¹ Adi mesi a sururu kadi ɔli ɔ nɔ: “Ri ɔ j-a j-uso wa? Ri ɔ j-a j-ay wa? J-a j-inga kibi ra ɔ j-a j-o wa?” al.

³² Nɛ je kin pɛti, e dije ki gari Luwɔ al, ɔ isi sangi ki nɔ kɔmde ti. Ninga Bawsi ki isi me dɔra ti gar maji kadi awi ki ndooe to.

³³ Isangi kɔɓe lɔ Luwɔ ki ndigi lie kɔte, ninga a adi sasi ndɔgi nɛ je kin pɛti dɔ ti.

³⁴ Adi mesi a sururu dɔ ndɔ ki lo ti ti al. Tado ndɔ ki lo ti ti aw ki me ka sururu lɔne. NDɔ je pɛti awi ki nɛ to rɔ ki sɔbi dɔde, ɓi awi ki made dɔ ti al.»

7

Gangi ta dɔ-naa ti

(Lk 6.37-38, 41-42)

¹ Igangi ta dɔ dɔw ti al, kadi Luwɔ gangi ta dɔsi ti al to.

² Tado Luwɔ a gangi ta dɔsi ti tɔki igangii dɔ madisi je ti be to. Ninga kadi igari tɔki go rɔbi ki igangii ta dɔ dije kin ɔ Luwɔ a gangi-n ta dɔsi ti to.

³ Ra ban be ɔ, oo burim wale ki to kɔm ngokɔi ti yo, ɔ oo kagi ki boy ki to yai ti kin al ɔ?

⁴ Kagi ki boy ɔ to kɔmi ti ne to kin, nga ki go rɔbi ki ban ɔ a ɔl ngokɔi ɔ nɔ: «Adi m-un burim wale ki to kɔmi ti kin,» ɔ?

⁵ J nje kadi kɔm dije, un kagi ki boy ki kɔmi ti kin ninga ta, a o lo ay njay kadi un-n burim wale ki kɔm ngokɔi ti.

⁶ «Oti kadi ilai nɛ ki ay njay adi bisi je, nɔ tɔ a ii tɔli ki dɔsi ti tɔ toji sasi. Taa ibuki madi-kɔsi je lasi nɔ kɔsongi je ti al, nɔ tɔ a ii njayi dɔ ti, tibai ki njade.»

Daji nɛ Luwɔ

(Lk 11.9-13)

⁷ «Idaji, ɔ a adi sasi, isangi ɔ a ingai, indai ta kɔy ɔ a tɛɛi adi sasi.

⁸ Tado dɔw ki daji ɔ a adi-e, dɔw ki sangi ɔ a inga, dɔw ki inda ta kɔy ɔ a tɛɛi adi-e to.

⁹ Na dansi ti ɔ ngone daji mapa ninga a un mbal taa ade ɔ?

¹⁰ Ɖ se daji kanji ninga a un li taa ade ɔ?

¹¹ A kin ɔ sɔi ki sɔi dije ki kilɔ rasi majal kin mindi ɔ igari rabi kadi nɛ ki maji ngansi je ninga, ra ban be ɔ, Bawsi ki isi me dɔra ti taa kin taa a adi nɛ ki maji dije ki daji-e al ɔ?

¹² «Nɛ je pɛti ki indigi kadi dije rai adi sasi kin ɔ irai adi-de to. Tado e wa kin ɔ e nɛ ndo ki to me ndu-kun je ti lɔ *Moji nim, me ta je ti ki njɛ kɔl ta je ki ta Luwɔ ti ndangi nim to.

Ta rabi je ki joo

(13.23-24)

¹³ «Uri kɔy ki ta rabi ki mbangira, tado ta rabi ki boy, tati pandangi, rabi ki kun-e o al, e rabi ki nje kaw ki dije tuji ti. NGata ninga, e rabe kin ɔ dije ngay uni.

¹⁴ Ninga ta rabi ki nje kaw ki dije kaji ti taa e mbangira ba, ibɔ dije. Ba rabe kin, njɛ kun-e je ɔl ngay al to.

Njɛ ɓar rɔde njɛ kɔl ta ki ta Luwɔ ti ki ɔi njɛ ngom je

(Lk 6.43-44)

15 «Indai kəm-kədi dō rōsi ti ki rō njé ɓar rōde njé kəl ta ki ta Luwə ti ki əi njé ngom je. A rəl rōsi ti, a oi gidide taga ne əi batı je, nə mede ti kəy, əi jagim je ki njé kuwə nē kul je.

16 A e ki go kilə ra njé ngom je ki njé kəl kə nə n-əi njé kəl ta ki ta Luwə ti ə a igəri-de. Dəw a ijə kandi nju dō kon pa ti al, taa dəw a ija kandi mbay-kote dō kon nga ti al tō.

17 Kagi ki maji, ɓa a andi kandi ki maji, ə kagi ki majal, a andi kandi ki majal tō.

18 Kagi ki maji a asi kadi a andi kandi ki majal al, taa kagi ki majal a asi kadi a andi kandi ki maji al tō.

19 Kagi ki ra ki andi kandi ki majal, a tigəi-e kadi iləi-e me por ti kō.

20 Adi, a e ki go kilə ra njé ngom je ki njé kəl kə nə n-əi njé kəl ta ki ta Luwə ti, ə a igəri-de.

Njé ndo je ki rəjeti

(Lk 6.46; 13.25-27)

21 «E njé ki isi ɓari-mi “Baɓe, Babel!” tade ti ne par kin ə a uri kōɓe ti lə Luwə al, nə e njé ki isi rai go ndigi ti lə Bai ki isi me dōra ti taa.

22 NDō gangi ta ti ə, dije ngay a si nə: “Baɓe, Baɓe! e me tōi ti al ə j-əl-n ta ki ta Luwə ti a? E me tōi ti al ə ji ra-n nē kōji je ngay ki əti ɓəl ɓəl a?”

23 Ba lo kin ti, m-a m-əl-de ki taga wangi m-ə nə: “Awi sɔy nu, m-gər səsi ndō kare al, səi ki səi njé ra majal je!”

Kəy je joo

(Lk 6.47-49)

24 «Be ə, dəw ki ra ki oo ta je ki m-əl kin, ə təl rone go ti ningə, tō tə dəw ki nje kəm-kədi, ki ra kəy lane dō dii ti be.

25 Adi loki ndi ədi ningə, man kō lo re un kəy ka kin, nim taa nal ka osi ki dō ti tō, nə kəy budi nangi al, tadō ngire e dō dii ti.

26 Nə dəw ki ra ki oo ta je ki m-əl kin, ə təl rone go ti al ningə, tō tə dəw ki mbə, ki ra kəy lane dō yangira ti be.

27 Adi loki ndi ədi ningə, man kō lo re un kəy ka kin, nim taa nal ka osi ki dō ti tō, ɓa kəy budi nangi mur mur, adi toe to dilə yiw.»

Tōgi nē ndo lə Jəju

(Mk 1.22; Lk 4.32)

28 Loki Jəju təl ta ta lane, nē ndo lie əti kosi je ɓəl to ti ki dum.

29 MBata ndo nē tə dəw ki aw ki tōgi ki j̄ rō Luwə ti, ɓi ndo nē tə njé ndo-de ndu-kun je lə Luwə al.

8

Jəju aji nje banji

(Mk 1.40-45; Lk 5.12-14)

1 Loki Jəju j̄ ki dō mbal ti isi risi ki nangi, kosi dije ngay əi goe ti.

2 Nje banji kare tē re rō Jəju ti, əsi məkasine nangi nōe ti, ningə əl-e ə nə: «Baɓe, re indigi ə, a adi banji ləm ur, kadi rəm ay njay.»

3 Jəju ilə jine, ɔde-n, ningə əl-e ə nə: «M-ndigi, ə kadi banji lai ur, adi rōi ay njay.» Ba ta naa ti nōo banji lie ur, adi rəe ay njay.

4 Go ti Jəju əl-e ə nə: «Onoi kadi əl tae dəw madi, ə aw ɔji rōi nje kijə nē məsi kadi-kare, ningə adi kadi-kare ki go ndu-kun ti lə *Moj̄i. Ira be mba kadi gəri tək̄i banji lai ur adi ingə rō nga.»*

Jəju aji ngon nje kilə lə nje kun dō buti asigar je ki bu

(Lk 7.1-10; Jq 4.43-54)

5 Loki Jəju isi ur ki me ɓe ki Kapərnayim ti ningə, dəw ki Rom ti kare ki nje kun dō buti asigar je ki bu, re rəe ti, nō ki dōe ti ə nə:

6 «Baɓe, ngon nje kilə ləm kare tō moy ɓe nōo, njae oy ta gine ti, adi ingə kō ngay.»

7 Ə Jəju əl-e ə nə: «M-a m-aw kadi m-aje.»

8 Nə nje kun dō buti asigar je ki bu əl-e ə nə: «Baɓe, mi m-asi kadi ində njai ta kəy ti ləm al, ə əl ta kare par ə ngon nje kilə ləm a ingə rō nga.

9 M-əl be tadō, mi ki dəm mi gin tōgi ti lə njé ki dəm ti, ningə m-aw ki asigar je ki əi gin tōgi ti ləm tō. Adi re m-əl asigar kare m-ə nə: “Aw!” ɓa aw; kin ə m-əl ki nungi m-ə nə: “Ire!” ɓa re; kin ə m-əl ngon nje kilə ləm m-ə nə: “Ira nē ki be!” ɓa ra nēe kin tō.»

10 Loki Jəju oo ta kin tae ti, pite, ə əl njé ki ai sie ə nə: «Tək̄i rōjeti adi m-əl səsi, ko kadi-me ki be kin, m-ingə rō dəw madi ti dōnangi ki *Isirayal ti al ɓəy.

11 NGA ningə, m-əl səsi ɓəy tō, dije ngay ki ai *Jipi je al, a j̄i ki lo kibə kadi ti je, lo kur kadi ti je, kadi rəl isi ta nē kuso ti ki *Abirakam je, ki *Isaki je, ki *Jakobi je me ɓekō ti ki dōra ti.

12 Nə njé ki kate ɓekō ki dōra ti səbi dōde, a tuwəi-de, ɓuki-de kə taga, me til ti. Loki a nōi je, a ngəi ngangide je titi.»

13 Ba, Jəju təl əl nje kun dō buti asigar je ki bu ka kin ə nə: «Maji, aw! Ningə kadi ngon nje kilə lai aji ki go kadi-me ti lai kin.» Ningə dō kade ti nōo, ngon nje kilə lie ingə rō ki nga tō.

Jəju aji njé moy je ngay

(Mk 1.29-34; Lk 4.38-41)

14 Go ti, Jəju aw me kəy ti lə Piyər ɓa, oo məme ki dāne tō nangi, rəe o por rigi rigi.

15 Ə Jəju ədi jie, ningə, rəe ki kate tingə ngay ka kin, təl səl, adi ingə rō nga. Go ti, j̄ taa ra nē kuso adi Jəju.

16 Loki lo səl, dije rəi ki njé moy je ngay ki ndil je ki majal rai-de, rō Jəju ti. Adi Jəju tuwə ndil je ki majal ka kin dōde ti kō ki ta ki tane ti, taa aji njé moy je pəti tō.

* 7:23 Pa je 6.9 * 8:4 Ki go jibal ra-e ti lə Jipi je, nje banji e dəw ki dije ooi-e kadi ay njay al, adi asi kadi aw lo nē ra je ti ki ɓa tō Luwə al, Ləɓətiki 14.2-32.

¹⁷ Be mba kadi ta ki nje kal ta ki ta Luwə ti Ejay əl ka kin təl tane. Ejay ə nə:
«Oy tuji je,
Ki moy je ləje ki dənə ti?»

Kun go Jəju
(Lk 9.57-60)

¹⁸ NDə kare, Jəju oo kosi dije ngay iləi-naa gəi gide, ningə əl njé ndo je ləne kadi n-gangi ba n-awi dame ti ki kare.

¹⁹ Lo kin ti, nje ndo ndu-kun lə Luwə kare re rə Jəju ti əl-e ə nə: «Nje ndo dije, m-a m-un goi lo je pəti ki a aw ti.»

²⁰ Ə Jəju əl-e ə nə: «Nja je ai ki 6e tode, ə yəl je ai ki kəyde tə, nə *mi NGon dəw m-aw ki lo ki kadi m-ilə dəm ti əl.»

²¹ Dəw kare dan njé ndo je ti lə Jəju əl-e ə nə: «Bəbe, adi-m ta rəbi adi m-aw m-dibi bawm bəy taa.»

²² Ə Jəju əl-e ə nə: «Un gom, ə iyə njé koy je adi dibi njé koy je ləde.»

Jəju ndangi nəl ade a lo ka ti
(Mk 4.35-41; Lk 8.22-25)

²³ Jəju əl me to ti, 6a njé ndo je lie ali goe.

²⁴ Ningə yə, nəl ki bo ngay ibə səde busi də ba ti, adi to aw tə nduy man. Lo ti kin, Jəju isi to 6i.

²⁵ NGa ə, njé ndo je lie rəi ki rəe ti, ndəli-e ki nə tade ti əi nə: «Bəbe, aji-je, nə j-isi j-oy.»

²⁶ Ə Jəju əl-de ə nə: «Ra ban ə ibəli be ə? Səi dije ki kadi-me ləsi e ndikiri ba.» Ningə, j taa, ndangi nəl əi ki man ba, adi lo təl to jiji.

²⁷ Nə kin əti dije 6əl ngay, adi əli əi nə: «Dəw ə wa kam e dəw ki ban ə, nəl je ki ba je ka oi ta lie be ə?»

Jəju tuwə ndil je ki majal də dingəm je ti joo
(Mk 5.1-20; Lk 8.26-39)

²⁸ Loki Jəju re tēgə gidi ba ti, dənangi ti lə dije ki Gadara, dingəm je joo, ki ndil je ki majal rai-de tēgə ki də badi je ti rəi ingəi-e. Dije kin rai nə majal ngay, adi dəw ki kadi un rəbi kin goto.

²⁹ Lo kin ti, iləi rəde uri kəl əi nə: «NGon lə Luwə, e ri ə ige rəje ti ə? Ire nə mba kadi adi-je kə kəte nə dəkagiloe ti a?»

³⁰ NGa ningə, kosi kəsongi je ngay a usoi nə kadi lo ti nəq say ndəy.

³¹ Ə NDil je ki majal nəi də Jəju ti əli-e əi nə: «Re ituwə-je ə, adi j-aw me kəsongi je ti kam.»

³² NGa ə, Jəju əl-de ə nə: «Awil!» Ba tēgəi, awi uri me kəsongi je ti, adi kosi kəsongi je 6ingəi-naa kadi mbal ti taa, tosi me ba ti, ayi-naa man oyi.

³³ Njé ngəm kəsongi je ayi-naa awi me 6e bo ti, əri poy nə ki ra nə, ki nə ki tēgə də dingəm je ti ki joo ki ndil je ki majal rai-de ka kin, pəti adi dije ooi.

³⁴ Dije pəti ki me 6e bo ti tēgəi awi kadi ingəi Jəju, ə loki ooi-e 6a, dəji-e kadi iyə dənangi ləde ə aw.

9

Jəju aji nje rə koy njururu
(Mk 2.1-12; Lk 5.17-25)

¹ Jəju əl me to ti, ində ba gangi, aw me 6e bo ti ləne.

² Dije madi oti dəw ki rəe oy njururu, me nə koti njé moy je ti, rəi sie rə Jəju ti. Loki Jəju oo kadi-me ləde ningə, əl dəw ki rəe oy njururu ka kin ə nə: «NGonm, uwə təgi ba, majal je ləi e ki kiyə go kə.»

³ Lo kin ti, njé ndo ndu-kun je lə Luwə ki nə je əli ta mede ti əi nə: «Dəw kam əl ta ki mal də Luwə ti!»

⁴ Nə Jəju gər mər ta ləde, adi əl-de ə nə: «Ra ban ə isi imari ta je ki majal mesi ti ə?»

⁵ Kəl dəw kə nə: «Majal je ləi e ki kiyə go kə» 6a ngə ngay əl, ə se kəl-e kə nə: «J taa, ə injiya» ə ngə ngay əl ə?»

⁶ Re e be 6a, m-a m-əji səi təkə mi NGon Dəw, m-aw ki təgi dənangi ti nə, mba kadi m-iyə-n go majal je lə dije kə.» Ningə, Jəju əl nje rə koy njururu ə nə: «J taa, un tuwə ləi, ə aw 6e.»

⁷ Ba dingəm j taa, ə un rəbi, aw 6e.

⁸ Loki kəm kosi je oo nə kin, ra-de 6əl ki dum, adi iləi təji də Luwə ti, ki adi dije təgi ki əti 6əl be kin.

Jəju 6ar Matiye kadi un goe
(Mk 2.13-17; Lk 5.27-32)

⁹ Loki Jəju əti nəq isi aw ningə, lo də ti ki isi də, oo dingəm ki 6ari-e nə Matiye, isi me kəy taa la-mbə ti. Ə Jəju əl-e ə nə: «Un gom.» Ba Matiye j taa, un go Jəju.

¹⁰ Go ti, Jəju isi ta nə kuso ti me kəy ti lə Matiye. NGa ningə njé taa la-mbə je, ki ndəgi njé ra majal je, ngay, rəi isi naa ti ki Jəju, ki njé ndo je lie ta nə kuso ti.

¹¹ Loki *Parisi je ooi Jəju isi uso nə ki dije kin ningə, əli njé ndo je lie əi nə: «Ra ban ə Nje ndo səsi nə isi uso nə ki njé taa la-mbə je, ki njé ra majal je ə?»

¹² Ə Jəju oo ndude, adi əl-de ə nə: «E dije ki njé moy je ə a sangi dəw ki nje ra moy, 6i e njé rə nga je ə a sangi dəw ki nje ra moy, əl.»

¹³ Awi isangi kadi igari me ta ki Luwə əl ə nə: «E ra maji ə m-ge, 6i m-ge kijə məsi kadi-kare əl». Tado, m-re mba 6ar njé ka dana je əl, nə m-re mba njé ra majal je yo.»

Jəju əl ta də kiyə ta nə kuso
(Mk 2.18-22; Lk 5.33-39)

¹⁴ *Njé ndo je lə Jə Batisi rəi ingəi Jəju əli-e əi nə: «Ra ban ə je ki *Parisi je j-iyə ta nə kuso, ə njé ndo je ləi rai əl ə?»

¹⁵ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Oi kadi dije ki 6ari-de lo nə kuso taa-naa ti, a əi ki rənal əl, dəkagilo ti ki nje taa dənə isi-n səde naa ti a? NDə je a rəi nəq kadi a uni-e tade ti ningə, dəkagiloe ti kin ə a iyəi ta nə kuso.

16 Dəw a un ta kibi ki sigi kadi ilə-n kəm kibi ki kəke al. Re e be ə, ta kibi ki sigi ka kin a j ki ki kəke raki raki, kadi bole a to wororo itə ki kəte 6əy.

17 Taa, dəw a un kasi kandi nju ki j al 6əy uti me mbu nda je ti ki kəke al tə. Re e be ningə, loki kasi a j 6a, mbu nda je a ndui, kadi kasi kandi nju a lo kə nim, taa mbu nda je ka tali ne ki tuji kə nim tə. Be ə, re kasi kandi nju j al 6əy 6a, maji kadi mbu nda je əi ki sigi taa. Be 6a, mbu a ndu al nim, kasi ki me ti ka a lo kə al nim tə.»

Jəju aji ngon ki dāne əi ki dāne ki nje moy māsī

(Mk 5.21-43; Lk 8.40-56)

18 Loki Jəju a əl-de ta kin ningə, nje kun də *Jipi je kare, re əsi məkəsine nangi nqə ti, əl-e ə nə: «NGonm ki dāne ki du oy taji naa ti ne 6əy. Nə re ire ində jii dəe ti ə, a təl təsi ndəl.»

19 Jəju j taa, un goe əi ki njé ndo je ləne.

20 Ningə, dāne kare ki moy māsī ade kə 6al dəgi gide e joo, re bāsī rə Jəju ti, ki rəbi ki gide ti, ədi ta kibi lie.

21 MBata əl mene ti ə nə: «Kin ə re ta kibi lie wa par mindi ə m-ədi ka, rəm a nga.»

22 Jəju ilə rati oo-e, 6a əl-e ə nə: «Uwə təgi ba ngonm, kadi-me ləi aji.» Ningə də kade ti wa kin par, dāne ingə rə nga.

23 Loki Jəju re tēe me kəy ti lə ki bo lə Jipi je ka kin ningə, oo njé kəl nal je, ki kosi dije singəi sokito də-naa ti, ə əl-de ə nə:

24 «Ori rəsi gogi, ngon oy al, nə to bi kare.» Dije ibai Jəju kogii.

25 Loki adi kosi dije tēgi taga ningə, Jəju ur kəy, uwə ji ngon, 6a ngon ki dāne j taa.

26 Poy ne kin sane ki dānangi ki nqə ba pəti.

Jəju adi njé kəm tə je joo oi lo

27 Loki Jəju isi aw, njé kəm tə je joo uni goe, əli ta ki ndude ki boy əi nə: «NGon ka Dabidi*, o kəm-to-ndoo ləje.»

28 Jəju re 6e ningə, njé kəm tə je ki joo ka kin rəl rəe ti bāsī, ə Jəju əl-de ə nə: «Oi kadi m-asi kadi m-ra ne kin wa kare wa?» Ə njé kəm tə je iləi-e ti əi nə: «Oyo, j-o kadi asi, Bəbe.»

29 Lo kin ti, Jəju ədi kəmdə, ə əl-de ə nə: «Maji, kadi ne je rai ne ki go kadi-me ti ləsil.»

30 Ba, kəmdə oo lo. Ningə, go ti, Jəju ndəji-de ki təgine ə nə: «Oi maji, kadi dəw madi gər ne ki ra ne kin al.»

31 Nə loki tēgi ki taga be par ə, iləi ngirə kəl ta ki dəe ti ki go nangi ki nqə pəti.

Jəju tuwə ndil ki majal də dəw ti ki əl ta al

32 Loki njé kəm tə je tēgi awi ningə, dije rəl ki dīngəm kare ki ndil ki majal ra-e adi əl ta al.

33 Jəju tuwə ndil ki majal 6a, dīngəm ki kəte əl ta al ka kin, təl əl ta. Ningə ne kin əti kosi

dije 6əl ngay, adi əli əi nə: «J-o ne ki be kin dānangi *Isirayəl ti nja kare al 6əyi!»

34 Nə *Pariši je əli əi nə: «E ki təgi lə ngar lə ndil je ki majal, ə isi tuwə-n ndil je ki majal.»

Jəju oo kəm-to-ndoo lə kosi je

35 Jəju aw ki 6e bo je, ki ngan 6e je, ndo ne me kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, ilə mbə Poy Ta ki Maji əji də kəbe lə Luwə, taa aji njé moy je, ki njé rə to je pəti tə.

36 Loki Jəju oo kosi je, oo kəm-to-ndoo ləde, tadə kə rade, təgide goto, awi tə bati je ki nje kul-de goto be^o.

37 Be ə, Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Kə ki asi kija, dile e ngay, nə njé kije je əi ngay al.

38 Ə əli ta ki Ba nje ko, adi ilə ki njé ra ko je me ko ti ləne.»

10

Njé ndo je lə Jəju ki dəgi gide e joo

(Mk 3.16-19; Lk 6.14-16)

1 Jəju 6ar njé ndo je ləne ki dəgi gide e joo, adi-de təgi kadi tuwəəi ndil je ki majal je, əjii njé moy je, ki njé rə to je, pəti.

2 Tə njé kaw kilə je ki dəgi gide e joo ə to kin: E ki dəsəy e Simo, ki bari-e nə Piyər əi ki ngokone Andire; Jaki əi ki Ja ki ngan lə Jəbade;

3 Pilipi əi ki Batiləmi, Tomasi əi ki Matiye ki nje taa la-mbə; Jaki ki ngon lə Alpe əi ki Tade;

4 Simo ki e mbə njé rə mbata kingə də lə 6e ləde ti əi ki Judasi Isikariyoti ki nje kun də Jəju.

Jəju ilə njé kaw kilə je ləne ki dəgi gide joo

(Mk 6.7-11; Lk 9.2-5; Lk 10.3-12)

5 Jəju ilə njé kaw kilə je ləne ki dəgi gide joo ki ndu əi nə: «Awi rə dije ti ki əi *Jipi je al, al, taa awi me 6e bo je ti ki *Samari ti al tə.

6 Awi ki rə gin koji ti ki *Isirayəl, ki toi tə bati je ki ndəmi be kin yo.

7 Də rəbi ti, iləi mbə təkə kəbe lə Luwə e bāsī.

8 Ə aji njé moy je, adi njé koy je jii lo koy ti, adi banji ur kə rə njé banji je ti adi rəde ay, ə ituwəi ndil je ki majal də dije ti tə. E ne ki ingəi kare, ə adi dije kare tə.

9 Uni ər al nim, la al nim, silə al nim, iləi də nda ti ki bədisi ti al.

10 Taa, uni 6əl kaw mba al nim, əyi kibi joo al nim, əyi sa al nim, uni kagi təsi al nim tə. Tadə səbi kadi nje ra kilə ingə ne kusone ji dije ti ki ra kilə dandə ti.

11 Loki uri me ngon 6e ti, ə se me 6e bo ti ə, idəji ta, ə re ingəi dəw ki asi kadi uwə səsi rəne ti 6a, isi 6e lie nqə biti kadi awii.

12 Loki uri me kəy ti ningə, irai dije ki me ti lapiya.

13 Kin ə re uwəi səsi ki rəde ti 6a, kadi lapiya ləsi aw ki dəde ti, a kin ə re uwəi səsi ki rəde ti al tə 6a, kadi itəli itaai lapiya ləsi gogi.

* 9:27 Iggai Mk 10.47 ki ta ki də ti gin makitibi ti nangi. ✪ 9:36 Kor Isirayəl je 27.17; 1 NGar je 22.17

14 A kin ə re, me kəy ti, ə se me be ti, dije mbati kuwəi səsi ki rəde ti, ə se mbati koo do ta ləsi 6a, loki isi tēji me be ti kin ki taga ə, indəi bu ki njasi ti kə.*

15 M-al səsi təkı rəjeti, ndo gangi ta ti ə, ta ki gangi ki do beə ti kin a itə yə Sodom ki Gomər bəy^o.

*Ko ki a ingə njə ndo je lə Jəju
(Mk 13.9-13; Lk 12.11-12; 21.12-19)*

16 «Ki ne kin, mi, m-ilə səsi tə bati je dan jagim je ti. Maji kadi indəi kəm-kədi do rəsi ti tə li je be, ə isəli ləm ləm tə də dum je be to.

17 Adi kəmsi ədi do rəsi ti ki rə dije ti, tadə a awi səsi lo gangi ta je ti, a tindəi səsi ki nday kabilay gin kəy kaw-naa je ti.

18 A awi səsi nō njə kəbe je ti, ki nō ngar je ti ki boy ki mbata ləm. Lo kin ti, əi je, ki dije ki əi *Jipi je al, a e ta rəbi ki kadi a ingəəi naji ki ma ki dəm ti rəsi ti.

19 Loki a uwəi səsi kadi a awi səsi lo gangi ta ti, onosi kadi mesı 6əl, kə nə se ta ri ə ə əli-de wa, ə se ə əli-de ki kuje ki ban wa. Ta ki kadi a əli-de 6a, Luwə a ində tasi ti loe ti nōo.

20 Tadə ə səi je wa ə a əli ta al, nə e NDil Bawsi Luwə ə a un səsi kadi əl-n ta.

21 «NGakonaa je a uni do-naa awii lo təl-naa ti, baw ngon a aw ki ngon kadi təli-e kə, ningə ngan je, mede a majal ki njə kəji-de je, ə a uni dade awi kadi təli-de to.

22 Dije pəti mede a majal səsi ki mbata ləm, nə dəw ki uwə rəne ba bəti ta təl tae ti, ə a ingə kəji.

23 Loko a adi səsi kə me be bo ti ki kare ə, ayi-naa awi ki nungı ti. Ningə təkı rəjeti, adi m-al səsi, a iləi ta nja be bo je ki *Isirayəl ti naa ti al bəy ə mi *NGon daw m-a m-re.

24 Nje ndo itə nje ndo-e ne əl, taa 6əə itə 6ane al to.

25 Nje ndo, re asi ki nje ndo-e ne be 6a, e ngay; ə 6əə, re asi ki 6ane 6a e ngay to. Kin ə, 6a nje kəy wa mindi ə, dije 6ari-e Bəljəbul ki e ngar la ndil je ki majal ningə, njə ki me kəy ti lie yadə a to ban?

*Luwə ki karne ba ə e daw ki səbi 6əl-e
(Mk 8.38; Lk 9.26; 12.2-9)*

26 «İ6əli-de al, tadə ne ra ki gidi ngay ti ki gine a tēj al goto, taa ne ki to lo 6əyo ti, ki dəw a gər al ka goto to.

27 Ne ki m-al səsi lo ki ndul ti, əli tae kada wangi, ə ne ki dije kəti mbisi ti ngun ngun ngun, iləi mbəe do kagi ti taa to.

28 İ6əli dije ki a təli darəsi par, 6i asi təl ndilsı al kin, al. Nə kadi İ6əli Luwə ki asi kadi tuji ndilsı əi ki darəsi naa ti me por ti lə su kin.

29 Dije isi gati ki ngan yəl je joo ə gusi kare adi oi ne, nə ki kare dande ti ki kadi osi nangi ki kanji kadi Bawsi Luwə ndigi goto.

30 Ki əji dəsi, bı dəsi wa kin ka Luwə tıdə kare kare gər kəre.

31 İ6əli ne madi al, səi je, Luwə oo ndasi itəi ngan yəl je ki ngay.

32 «Dəw ki ra ki un ndune ta kəm dije ti wangi, təkı n-e dəw ləm, mi ka m-a m-un ndum nō Bai ti, ki isi dərə ti, təkı e dəw ləm to.

33 Nə dəw ki naji ta kəm dije təkı, n-gər-m al, mi ka m-a m-naji ta kəm Bai ti, ki isi dərə ti təkı m-gər-e al to.»

*Jəju ə nə n-re ki rə dan dije ti
(Lk 12.51-53; 14.26-27)*

34 «İgai mesı ti təkı m-re ki lapiya dənangi ti al; m-re ki lapiya al, nə m-re ki rə dan dije ti.

35 M-re ki gangi-naa dan ngon ki dingəm ti əi ki bawne, m-re ki gangi-naa dan ngon ki dəne ti əi ki kone, m-re ki gangi-naa dan ngon ki dəne ti əi ki məmne ki dəne.

36 Dəw madi, dije ki me kəy ti lie e wa, a təli njə bə je lie^o.

37 «Dəw ki ndigi kone, ə se bawne itə-m, dəwe kin asi kadi e dəw ləm al. Dəw ki ndigi ngonne ki dingəm, ə se ki dəne itə-m, dəwe kin asi ta kadi e dəw ləm al.

38 Dəw ki un kagi-dəsi ləne dəne ti, ə un gom, al, dəwe kin asi ta kadi e dəw ləm al.

39 Dəw ki ge ngəm rəne ne wa, a tı tae, nə dəw ki ilə rəne kə ki mbata ləm, ta rəe a tı al.

*Ta ki do ne kigə go ji ti
(Mk 9.41)*

40 «Dəw ki uwə səsi ki rəne ti, e mi ə dəwe uwə-m ki rəne ti. Ningə dəw ki uwə-m ki rəne ti, e nje kilə-m ə uwe ki rəne ti to.

41 Dəw ki uwə nje kəl ta ki ta Luwə ti ki rəne ti, mbata ke ki e nje kəl ta ki ta Luwə ti 6a, a ingə ne kigə go ji ki asi naa ki yə nje kəl ta ki ta Luwə ti wa kin be to. Dəw ki uwə dəw ki dana ki rəne ti, mbata ke ki e dəw ki dana 6a, a ingə ne kigə go ji ki asi naa ki yə dəw ki dana wa kin be to.

42 M-al səsi təkı rəjeti, dəw ki adi man ki sol wa kin par me ngon kal man ti, ki kare dan njə ki du ti ki dan njə ndo je ti ləm kin, mbata ke ki e nje ndo ləm 6a, dəwe kin, təkı rəjeti, adi m-al səsi, a nal ne kigə go ji ləne al.»

11

*Jə Batisi əi ki Jəju
(Lk 7.18-35)*

1 Loko Jəju adi ndu kin njə ndo je ləne ki dəgi gide e joo, gine gangi 6a, əti nōo, aw ndo ne je, ilə mbə Poy Ta ki Maji je me be bo je ti ki dənangi ti ki nōo.

2 Lo kin ti, Jə Batisi ki to kəy dangay ti, oo poy ne je ki Kirisi ra, adi ilə njə ndo je ləne, kadi dəji ta Jəju əi nə:

* 10:14 Ki go kuji rae ti lə Jipi je, kində bu ki nja ti kə, toji təkı lo ki n-ji ti, ə se be ki n-iteji me ti ki taga kin, ne kare ki dəo-de sie naa ti goto. ✪ 10:15 Kila ngərə ne je 18-19 ✪ 10:36 Mise 7.6

3 «I ə j dəw ki Luwə mbəte, ki səbi kadi a re ka kin ə se, e nay nqo bəy kadi tə ji ngəm tae ə?»

4 Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Awi əli Jə ne je ki oi ki mbisi je, ki kəmsi je kin:

5 Njé kəm tə je ooi lo, njé məti je njiyəi maji, njé banji je ingəi rə nga, njé mbi bəy je ooi ta, njé koy je i taa lo koy ti, taa njé ndoo je ka, e ki kilə-de mbə Poy Ta ki Maji tə.

6 Maji-kur e lə dəw ki m-təl gin kosi lie, al.»

7 Ləki əti awi, Jəju ilə ngirə kəl kosi je ta ki də Jə ti ə nə: «E ri ə awi isi oi dilə lo ti ə? E gakira ki nal isi aw sie ki yo je, ki ne je kin a?»

8 A re e ə al ə, e ri wa bangi awi isi oi ə? E dəw ki ə kibi ki ndole ngay bə awi oi-e ma? NGA njé ki ə kibi je ki ndole ngay ka, isi me kəy je ti ki ngar je awi ti.

9 Ə se e ri wa ə awi oi wa? E nje kəl ta ki ta Luwə ti ə awi oi-e ma? Re e ə, m-əl səsi m-ə nə oyo, e nje kəl ta ki ta Luwə ti ki itə njé kəl ta je ki ta Luwə ti bəy.

10 E e ə makitibi lə Luwə əl ta ki dəe ti kəte ə nə: “M-a m-ilə ki nje kaw kilə ləm kəte kadi ra go rəbi nqi ti.”

11 Təki rəjeti, adi m-əl səsi, dan dije ti pəti ki dəne je oji-de kin, dəw ki bo itə Jə Batisi goto. Nə ki bəsi ne kin, dəw ki e ki du ngay me bəko ti ki dərə ti, bo ite.

12 Lo kilə ngire dəkagilo ti lə Jə Batisi, biti bəne, kəbē lə Luwə e gin nē ra ki ki tōgi ti, ningə njé tōgi je sangi kadi n-taai-e gin tōgide ti.

13 Makitibi je lə njé kəl ta je ki ta Luwə ti pəti, ki ndu-kun je lə *Moji, əli ta ki də ne je ti ki a rai nē biti tēgi də Jə Batisi ti.

14 Re indigi kadi igəri gine maji bə, Jə e nje kəl ta ki ta Luwə ti, Eli ki kadi a təl re.

15 Ə dəw ki aw ki mbine mba koo-n də ta bə, kadi oo ta kin maji!

16 «M-o dəw ki kadi m-un-e m-əji-n dije ki dəkagilo ti ki bəne kin al. M-a m-ə nə toi tə ngan je ki du ki isi ta mbalo je ti, bəri-naa ki yo je ki ne je əi nə:

17 “Ji kəl nal kadi indamii, ə imbati ndam, j-osi pa yo kadi inqi, ə imbati nq.”

18 E bə ə, Jə re, uso nē al nim, ay man al nim bə, dije əli əi nə: “Dəe majal”,

19 NGA ə, mi *NGon dəw m-re, ə m-uso nē je, m-ay man je bə, dije əli əi nə: “Mi nje kuso nē kədi, mi nje kəy nē, mi madi njé taa lam-bə je, ki njé ra majal je,” bəy təl! Nə njé ki ndigi gosi lə Luwə, gəri kadi gosi lə Luwə e gosi ki dana ki go kilə rae ti ki to ki taga.»

Bə je ki mbati kiyə rəbi nē rade je ki majal kə

(Mt 10.15; Lk 10.12-15)

20 Lo kin ti, Jəju ilə rəne, kəl ki dije ki me bə bo je ti, ki əi əi dije ki, ra nē koji je ngay dande ti, nə iyəi rəbi nē rade je ki majal kəl al, ə nə:

21 «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi dije ki Koraje! Kəm-to-ndoo e ləsi səi dije ki Bətişayda! Nə kəji je ki əti bəl, ki Luwə əji dansi ti kin, re nē je kin rai nē me bə bo Tir ti, ki bə bo Sidə ti bə ə, re dije ki me ti a iyəi rəbi nē rade je ki majal mari nu. Re a iyəi rəbi nē rade je ki majal kə, ki go rəbi kilə kibi kuwə ndoo rə ti, kəy-n bu por ki də ti.

22 E bə ə, m-əl səsi kadi igəri tək, ndə gangi ta ti ə, ta ki gangi ki də Tir ti ki Sidə, yəsi a nga ite.

23 NGA ningə j Kəpərnayim, o kadi a un dōi taa biti kadi dōi rə, nə Luwə a təl səi biti kaw səi koo. Tada nē koji je ki rai nē Kəpərnayim ti kin, re rai nē Sodom ti bə ə, re bəne kin bə bo ki Sodom a a ki dəne taa nē bəy.

24 E bə ə, m-əl səsi kadi igəri tək, ndə gangi ta ti ə, ta ki gangi ki də dije ti ki Sodom a nga ngay tə yəsi bə al.»

Jəju əi ki Bawne Luwə (Lk 10.21-22)

25 Də gangi loe ti kin, Jəju un ta, əl ə nə: «Bai, ki j Ba dərə ki dənangi, m-ilə tōji dōi ti, tək i bəyo nē je kin njé tar je, ki njé nē gar je, ə iteje ki dəe adi ngan je ki du gəri.

26 Oyo, Bai, e ndigi lai kadi nē kin ra nē bə.»

27 Bə, Jəju əl dije ki ai nqo ə nə: «Bai, adi-m nē je pəti, ningə dəw kare ki gar-m, mi NGon, goto, e Bai ki karne bə par, taa dəw kare ki gar Bai ka goto tə, e mi NGon ki karm bə par, ningə e dije ki mi wa ə m-ndigi kadi m-adi gəri-mi par tə.

28 «Trəi ki rəm ti, səi pəti ki əi rəgəgə gin nē koti ti ki əy, ə m-a m-adi səsi əri kəə.

29 Uni jugi ləm, ə itaai nē ndo ləm, tado mi dəw ki sol ləm ləm, taa mi nje kilə dəm nangi nim tə. Re irai bə ə, a ingəi lo kər kəə lə ndils.

30 Mi, jugi ləm əy al, taa nē ki madi səsi kadi oti ka əle pəl pəl tə.»

12

Ta lə Jəju də ndə taa kəə ti (Mk 2.23-28; Lk 6.1-5)

1 NDə kare, Jəju ində də me ndər game je ti, ndə taa kəə ti lə *Jipi je. *NJé ndo je lie ki əi sie, bə ra-de adi gangi də ko je, usoi.

2 Ə ləki *Parisi je ooi-de ningə, əli Jəju əi nə: «O njé ndo je ləi rai nē ki kadi dəw ra ndə taa kəə ti al.»

3 Ə Jəju təl əl-de ə nə: «Itidəi nē ki ngar *Dabidi ra ləki bə ra-de ki dije ki goe ti kin al a?»

4 Dabidi ur me kəy ti lə Luwə ki ra ki kibi, əi ki dije ki gone ti, usoi mapə ki dije adi Luwə kadi-kare ti. E mapə ki kuso-e səbi dəe al nim, səbi də njé ki goe ti al nim, nə e njé kijə nē məsi kadi-kare par ə səbi dode kadi usoi*.

5 Ə se ta ki ndu-kun lə *Moji ndangi əl ə nə: ndə taa kəə ti, njé kijə nē məsi kadi-kare je,

rai kilá ki e ne ki kadi dæw ra ndó taa kǎǎ ti al, gin kǎy ti la Luwá, ná dæw tidá dǎde ti kadi e majal al kin, itidái al a?

⁶NGa ningǎ kadi m-ǎl sǎsi, lo ki j-a ti ne kin, ne ki bo ngay itǎ kǎy lá Luwá to ti ne.

⁷Ningǎ kin ǎ re igǎri me ta ki ǎ ná: “E koo kǎm-to-ndoo ǎ m-ge, 6i e kilá mǎsi kadi-kare par al?” kin ǎ, re a igangi ta dǎ dije ti ki ta lǎde goto kin al.

⁸Tadó mi *NGon dæw, m-aw ki tǎgi dǎ ndó taa kǎǎ ti.»

*Jǎju adi rǎ nga dingǎm ki jie oy njururu
(Mk 3.1-6; Lk 6.6-11)*

⁹Jǎju i nǎǎ, aw kǎy kaw-naa ti lǎ *Jipi je.

¹⁰Ningǎ dingǎm kare ki jie oy njururu e me kǎy kaw-naa ti nǎǎ. Ba, dije sangi rǎbi ki kadi n-indái ta dǎ Jǎju, adi dǎji-e ta ǎi ná: «NDu-kun adi ta rǎbi kadi dæw aji madine ndó taa kǎǎ ti ǎ se aje al ǎ?»

¹¹ǎ Jǎju ilǎ-de ti ǎ ná: «Nǎ dansi ti ǎ, aw ki bati kare ba, ǎ bati ka kin osi 6e ti ndó taa kǎǎ ti, ǎ aw un-e tǎǎ sie taga al ǎ?»

¹²NGa ningǎ re e dæw 6a, itǎ bati gidi bay bay! ǎǎ m-ǎl sǎsi tǎki ndu-kun adi ta rǎbi kadi dæw ra maji ndó taa kǎǎ ti.»

¹³Lo kin ti nǎǎ, Jǎju ǎl dingǎm ka kin ǎ ná: «Isura jii.» ǎ dingǎm surǎ jine 6a, jie tǎl to maji ǎsi-naa ki ki nungi.

¹⁴ǎ loki *Parisi je tǎǎ taga 6a, awi ǎli-naa ta ki dǎ Jǎju ti, kadi n-ooi se n-a n-rai ban ǎ n-a n-tǎli-e wa.

Jǎju e 6ǎǎ kilá lá Luwá

¹⁵Loki Jǎju oo poy ne ki gei ra sie, ǎti lo kin ti nǎǎ kǎ. Dije ngay uni goe, ningǎ aji njé moy je pǎti tǎ.

¹⁶Ba, ndǎji-de ki tǎgine, kadi rai adi dæw gǎr-ne al.

¹⁷Ningǎ ne kin ra ne be kadi ta ki Luwá ǎl ki ta nje kǎl ta ki tae ti, Ejay kin ǎ, tǎl tane. Luwá ǎ ǎ ná:

¹⁸«Oi 6ǎǎ kilá lám ki m-kǎte, Nje ndigi lám, ki rǎm nǎl-m ngay kadi m-ilǎ jim dǎe ti.

M-a m-indǎ NDilm dǎe ti, Ningǎ a ilǎ mbǎ ne ra ki dana rǎ gin 6e je ti ki dangi dangi ǎ.»

¹⁹A kǎli-naa ki dæw al nim, a indǎ ndu al nim. Dæw a oo ndue ǎl ta ta mbalo ti al ǎ.

²⁰A budi gakira ki to ki mbǎne nangi al, Taa, a tǎl lambi ki isi oy al nim tǎ.

A ra be biti kadi tǎ ne ra ki dana ǎ 6e ǎ.

²¹Gin 6e je ki dangi dangi a indái mede dǎe ti.»

*Dije ǎi ná Jǎju e ngar lá ndil je ki majal
(Mk 3.22-30; Lk 11.14-23)*

²²Dije rǎi ki dingǎm kare ki ndil je ki majal ra-e adi kǎme oo lo al nim, ǎl ta al nim, ǎ Jǎju ade ǎl ta je, oo lo je.

²³Ne kin ǎti kosi dije 6ǎl ngay, adi dǎji-naa ta ǎli ǎi ná: «Dæw kam e *NGon ka Dabidi al ma?»

²⁴Nǎ loki *Parisi je ooi ta kin ningǎ, ǎli ǎi ná: «E kam isi tuwǎ ndil je ki majal ki tǎgi lá Bǎljǎbul, ki e ngar lá ndil je ki majal.»

²⁵Jǎju gǎr mǎr ta lǎde adi ǎl-de ǎ ná: «Kin ǎ, dije ki me 6ekǎ ti ki kare ba, tǎli dǎ-naa ti rǎi-naa ǎ, 6e kǎǎ kin a tuji. Taa, 6e bo, ǎ se me kǎy ki dije ki me ti tǎli dǎ-naa ti, rǎi-naa, ki kadi a a taa ka goto tǎ.

²⁶Kin ǎ re *Satǎ wa tuwǎ dije lá Satǎ, e wa adi dije lie tǎli dǎ-naa ti rǎi-naa ǎ, lo kadi kǎǎ lie a aw ki kǎte goto.

²⁷Kin ǎ re e ki tǎgi lá Bǎljǎbul ǎ m-tuwǎ-n ndil je ki majal ǎ, dije ki gosi ti tuwǎi-de ki tǎgi lá ná ǎ? Dije ki gosi ti wa a tǎji kadi ta lǎsi e ta ki go ti al.

²⁸A re e ki tǎgi lá NDil Luwá ǎ m-isi m-tuwǎ-n ndil je ki majal tǎ ningǎ, tǎji kadi kǎǎ lá Luwá re tǎǎ rǎsi ti ngata.

²⁹«Ningǎ tǎki rǎjeti, re dæw uwǎ dæw ki nje tǎgi dǎe kǎte al ǎ, a asi kur me kǎy ti lie, kadi ndur ne kingǎ lie al. Loki dǎe ngata ningǎ, a ndur ne ki me kǎy ti lie tǎki mene ge.

³⁰Ningǎ kadi igǎri, dæw ki e sǎm al, e nje kǎsi-m ta, taa dæw ki kaw sǎm ne ki naa ti al, e nje tindǎ tǎ tǎ.

³¹Be ǎ, m-ǎl sǎsi tǎki, majal je pǎti ki dije a rai-de, ǎ se ta je ki mal pǎti ki dije a ǎli dǎ Luwá ti, Luwá a iyǎ goe kǎ adi-de, ná ta ki mal ki kǎl dǎ NDil Luwá ti, Luwá a iyǎ goe kǎ adi-de al ratata.

³²Kin ǎ re dæw ǎl ta ki majal ǎsi-n tam, mi *NGon dæw ǎ, Luwá a iyǎ goe kǎ ade, ná re ǎl ta ki mal ǎsi-n ta NDil Luwá ǎ, Luwá a iyǎ goe kǎ ade ki 6one ti al nim, ki lo ti ti al nim, ratata.

*Ta ki tǎǎ ta dæw ti ki ngame dæw
(Mt 7.16-17; Lk 6.44-45)*

³³«Kin ǎ re kagi maji 6a, kande maji tǎ, a re kagi majal 6a, kande majal tǎ. Tadó e ki kandi kagi ǎ dæw a gǎr-n kagi.

³⁴Sǎi njé man majal tǎ li je be kam, a rai ban be ǎ ta ki maji a tǎǎ tasi ti, sǎi ki sǎi dije ki majal ǎ? Tadó e ne je ki rǎsi me dæw kin ǎ isi tǎǎ tae ti.

³⁵Dæw ki maji, kilá rae je tǎǎ me ne ra ti ki maji ki uwǎ mee. Ningǎ dæw ki majal, kilá rae je tǎǎ me ne ra ti ki majal ki uwǎ mee tǎ.

³⁶M-ǎl sǎsi, ngan ta je ki galala pǎti ki isi tǎǎ ta dije ti kin, a ǎli gine ndó gangi ta ti.

³⁷Tadó e ki ta ki tai ti ǎ a ǎri ta dǎi ti, ǎ e ki ta ki tai ti tǎ ǎ ta a uwǎi.»

Parisi je dǎji Jǎju ne kǎji

(Mt 16.1-4; Mk 8.11-12; Lk 11.16, 29-32)

³⁸NJé ndo ndu-kun je ki *Parisi je uni ta ǎli Jǎju ǎi ná: «Nje ndo dije, ji ndigi kadi ira ne kǎji madi kare adi j-o.»

39 Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Dije ki dəkagilo ti ki bone, əi dije ki majal, ki njé kuwə marim, ndigi kadi n-ooi ne kəji, nə ne kəji madi ki rangi ki kadi a oi ore də ne kəji lə nje kəl ta ki ta Luwə ti Jonasi, goto ngata.

40 Tado, tə ka ki Jonasi ra kondə mitə, kadi mitə me kanji ti ki boy ka kin ə, mi *NGon dəw m-a m-ra kondə mitə, kadi mitə gin nangi ti tə*.

41 NDə gangi ta ti ə, dije ki Ninibi ti a j̄ taa ta kəm dije ti ki dəkagilo ti ki bone kin kadi a ilai ta dade ti. MBata, loki Jonasi ilə mbə Poy Ta ki Maji, dije ki Ninibi ti iyəi rəbi ne rade je ki majal kə*. NGA ningə, ki basine kin, dəw ki itə Jonasi say e ne.

42 NDə gangi ta ti ə, ngar ki dənə ki j̄ gin 6e ti, a j̄ taa ta kəm dije ti ki dəkagilo ti ki bone kin kadi a ilə ta dade ti. MBata, j̄ soy dənangi ti nu ə ndə ki re kadi oo gosi ta lə Salomə*. NGA ningə, ki basine kin, dəw ki itə Salomə say e ne.

NDil ki majal ki tal re tone ti gogi (Lk 11.24-26)

43 «Loki ndil ki majal tē me dəw ti, aw ilə ki dilə lo ki tuti mba kadi n-ingə lo kisi ki rangi kadi n-ər kəə ti, nə ingə al 6a,

44 əl ə nə: “M-a m-təl kadi m-aw lo kisi-m ti ki kate m-isi ti ə m-tē ka kin gogi.” Loki təl aw gogi ningə, ingə me lo ka kin to kare, utəi, rai adi maji.

45 NGA ə, təl aw, əy ndil je ki majal itəi-e e wa 6əy siri, 6a rai uri me dəw ti ka kin isi. Lo kin ti, ji kisi dəw kin ki dəe taa a majal ngay itə e ki kəte 6əy. Be ə, dije ki majal ki dəkagilo ti ki bone ka a toi be tə.»

Jəju əl ta lə kone je ki ngakone je ki rəjeti (Mk 3.31-35; Lk 8.19-21)

46 Jəju isi əl ta kosi je ba 6əy ningə, kəe je ki ngakəe je rai ai taga, sangi kadi n-əli sie ta.

47 NGA ə dəw madi əl-e ə nə: «O kəi je ki ngakəi je ai taga noə, a sangi kadi n-əli səi ta.»

48 Ə Jəju təl əl dəw ka kin ə nə: «Nə je ə əi kom je, ki ngakom je ə?»

49 Ba un jine təji-n njé ndo je ləne, ə ə nə: «Oi kom je, ki ngakom je ə isi kin.

50 Tado dəw ki nje ra ndigi lə Bawm ki isi me dərə ti ə, e ngokom je, e konanm je, ki kom je.»

13

Kuji ta ki də nje dibi ne ti (Mk 4.1-9; Lk 8.4-8)

1 NDəe ti kin, Jəju tē me kəy ti, aw isi kadi ba bo ti.

2 Kosi dije ngay kawi-naa gəi gide, adi aw al isi me to ti. Ba kosi dije pəti, ai ngangı ba ti ne.

3 Jəju əl-de ne je ngay me kuji ta je ti ə nə: «Nje ndar kare aw kadi dibi ne,

4 ningə dəkagilo ti ki a ilə ko ne, kə ko je madi tosi ngangı rəbi ti adi yəl je rai oi maki.

5 Kə ko madi je, tosi dənangi njəkirə ti, adi lo kadi ingəi dənangi asi tam ilai ngirade ti goto. Nə ke ə, təgi kalangi ba, tado ngirəde to taa ne.

6 Loki kadi əsi ningə, ngan ko je ka kin ndoləi mbaw, 6a go ti, tuti kurim, tado ngirəde aw nangi boy al.

7 Kə ko je ki nungi, tosi dan kon je ti, adi kon je təgi ndəmi-de mbəl.

8 Nə kə ko je ki madi, tosi dənangi ti ki maji, adi andi. Ki nə je andi əsi 6u kare, njé ki nungi andi əsi kuti mehe, taa njé ki nungi 6əy andi əsi kuti mitə tə.»

9 Jəju ilə də ti ə nə: «Dəw ki aw ki mbine mba koo-n də ta 6a, kadi oo də ta kin maji!»

Gin ne ki Jəju ndo-n ne ki kuji ta je (Mk 4.10-12; Lk 10.9-10)

10 *NJé ndo je lə Jəju rai rəe ti dəji-e əi nə: «Mba ri ə əl-de ta ki kuji ta je ə?»

11 Ə Jəju əl-de ə nə: «M-əl-de ta ki kuji ta tado səi, Luwə tē ki də ne ki to lo 6əyo ti ki əji də kəbe lie adi igəri, nə əi je, Luwə tē ki dəe adi-de al.

12 Tado dəw ki aw ki ne jine ti, a adi-e də ti 6əy, kadi to mbar mbar jie ti, nə dəw ki ne lie goto, e ki ndikiri wa ki aw-n jine ti kin ka, a taai jie ti wa 6əy.

13 E mbata kin ə, m-əl-n-de ta ki kuji ta, tado goi lo maji ka, ooi ne al nim, ooi ta maji ka, gəri me al nim.

14 E be kadi ta ki Luwə əl ki nje kəl ta ki tae ti Ejay kin təl tane. Ejay* əl ə nə:

“A ooi də ta maji, nə a igəri me al nim, A igəi lo maji, nə a ooi lo al nim,

15 Tado me dije kin təl ngə ngororo.

Uti mbide,

NDəmi kəmde,

NDigi kadi kəmde oo lo al nim,

Kadi mbide oo ta al nim,

Taa kadi n-gəri ne madi kare al nim tə,

Nə təkı ne n-ij̄ n-rəi rəm ti,

Adi m-aji-de*.”

16 «Nə səi, səi njé maji-kur, tado kamsi oo ne je maji nim, mbisi oo ta maji nim.

17 Təki rəjeti, adi m-əl səsi, njé kəl ta je ki ta Luwə ti, ngay, ki njé ra ne je ki dana ngay, ndigi kadi kəmde oo ne ki səi je, kamsi oo kin, nə əsi koo al, ndigi kadi mbide oo də ta ki səi je, mbisi oo kin, nə əsi koo al tə.

Jəju ər me kuji ta ki əji də nje kilə ko (Mk 4.13-20; Lk 8.11-15)

18 «Səi, maji kadi gəri me kuji ta lə nje kilə ko kin maji.

19 NGangi rəbi ki kə ko je tosi ti, e dəw ki oo ta ki də kəbe ti lə Luwə, nə gər me al, ə su re ər ta ki dibi mee ti ka kin ko.

20 Dəngangi njəkirə ki kə ko je tosi ti, e dəw ki oo ta lə Luwə ningə, taa langisi ba ki rənəl,

21 nə ta kin, ilə ngirəne mee ti al. E dəw ki nje kuwə ki ta lə Luwə dəkagilo ki ndəy be par. Dəkagilo ki kə je, ə se kində kam-ndoo ki mbata ta lə Luwə re 6a, iyə kadi-me ləne kə kalangi ba.

22 Kə ko je ki tosi dan kon ti, e dəw ki oo ta lə Luwə, nə me ka sururu də ne je ti ki dənangi ti, ki ra ta ta ne maji je uti də ta ki oo, adi lo kadi andi goto.

23 Ningə, dənangi ki maji ki kə ko je tosi ti, e dəw ki oo ta lə Luwə, gər mee, adi andi maji. Dəe ki madi je andi 6u kare je, ki nungi andi kuti mehə je, kuti mi tə je.»

Kuji ta ki də jəne ti

24 Jəju ində kuji ta ki rangi nōde ti 6əy ə nə: «Kəbe lə Luwə, to tə dəw ki dibi kandi ne ki maji me ndər ti ləne,

25 ə kondə, loki dije toi 6i 6a, nje bə lie re dibi jəne də ne ti ki maji ki dibi ka kin, 6a ətə aw.

26 Loki kandi ne ki maji ka kin ibə təgi, ə kande je isi tēji 6a, jəne ka kande tējə tə.

27 Lo kin ti, njə ra kilə je awi əli 6ade əi nə: “Baje, e kandi ne ki maji ə idibi me ndər ti ləi tə, nga jəne je kin tēji ra ə?”

28 Ə 6ade əl-de ə nə: “E nje bə ə ra ne kin.” NGa ə njə ra kilə je dəji-e əi nə: “Indigi kadi ji rəy-de kə a?”

29 Nə 6a nje ndər əl-de ə nə: “Jagi, lo rəy jəne je ti kin, a rəyi ki ko ki maji ba.

30 Ə iyəi-de adi təgi naa ti bitə kagi lo kijə ko ti, ningə ndə kijə ti 6a, m-a m-əl njə kijə je m-ə nə: Irəyi jəne je kin idəi ki dəe dəe kadi tə iləi por 6əy taa, ijəi wa ki me dam ti ləm.”»

Kuji ta də kə kagi ti ki bəri-e mutadi (Mk 4.30-32; Lk 13.18-19)

31 Jəju ində kuji ta ki rangi nōde ti 6əy ə nə: «Kəbe lə Luwə to tə kə kagi madi ki bəri-e nə mutadi ki dəw madi un dibi me ndər ti ləne kin be.

32 Kə mutadi ə e kandi ne ki du itə ndəgi kandi ne je pəti, nə lo ki təgi 6a, təl kagi təy ki bo itə kam təy je pəti ki me ndər ti. Təl kagi ki bo, adi yal je rai rai kəy tode bajie je ti.»

Kuji ta də əm ti (Lk 13.20-21)

33 Jəju əl-de kuji ta ki rangi 6əy ə nə: «Kəbe ki dərə ti to titi-naa ki əm ki dəne madi un ləy-n nduji ki me kee joo, adi nduji ki ləy ba pəti j kin be.»

Jəju əl ta je pəti ki kuji ta (Mk 4.33-34)

34 Ta je kin pəti, Jəju əl kosi je ki kuji ta. Ta ki kadi əl-de ki kuji ta al, goto.

35 E be kadi ta je ki Luwə əl ki ta nje kəl ta ki tae ti kin təl tane. Nje kəl ta ki ta Luwə ti əl ə nə: «M-a m-tējə tam kadi m-əl kuji ta je, m-a m-ilə mbə ne je ki toi lo 6əyə ti lo kilə ngirə dərə ti ki dənangi ti nu kin».

Kər gin kuji ta ki də jəne ti

36 Jəju iyə kosi je ə aw 6e. Loki rəi 6e, njə ndo je lie rəi rəe ti, dəji-e əi nə: «Də-je gin kuji ta ki də jəne ti ki a me ndər ti kin adi j-o.»

37 Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Dəw ki nje dibi ko ne ki maji kin, e mi NGon dəw;

38 ningə ndər, e dənangi; ə kandi ko ki maji, e njə je ki ndigi kadi Luwə 0 6e dəde ti; jəne, e njə je ki uni go nje majal;

39 nje bə ki nje dibe, e su; kagi lo kijə ko e dəbəy ndə; 6a njə kijə ko je əi malayka je tə.

40 Tə ka ki, e ki rəy-n jəne 6uki poro, dəbəy ndə a to be tə.

41 *Mi NGon dəw m-a m-ilə ki malayka je ləm kadi tuji dije pəti ki njə kosi madide je kadi osi me majal ti, ki dije ki njə ra majal.

42 *Malayka je a 6uki-de me por ti ki dum kəl tae, ki e lo ki a nqi je a ngəi ngangide je titi.

43 Lo kin ti, njə ra ne ki dana a unji tə kadi be me 6əkə ti lə Bawde Luwə. Dəw ki aw ki mbine kadi oo-n də ta 6a, kadi oo də ta kin maji.

Kuji ta ki də ne kingə ti ki to lo 6əyə ti ki madi-kosi

44 «Kəbe ki dərə ti to tə ne kingə ki 6əyəi me ndər ti, ə dəw madi aw tējə də ti kin be. Dəw ka kin təl 6əyə gogi, 6a rəe nəl-e ngay, adi aw gati ki ne maji je ləne pəti, ə iyə lae re ndogi-n ndər ka kin.

45 Kəbe ki dərə ti to tə nje ra gati ki isi sangi madi-kosi ki ndole be.

46 Loki ingə e ki gate e ngay, təl aw gati ki ne kingə je ləne pəti, ə iyə lae re ndogi-n madi-kosi ka kin.

Kuji ta ki də bandi ti

47 «Kəbe lə Luwə to tə bandi ki dəw a ilə me ba ti ə a əy də kə kanji je ki dangi dangi kam be.

48 Loki bandi ka kin rosi 6a, nje ndo ndər re-n ngangə ba ti, isi nangi, ningə tər njə ki maji maji me sukim ti, ə iyə njə ki tēji ne əl 6uki-de kə.

49 Kae ti ka kin ə, dəbəy ndə a e be tə. *Malayka je a rəi kadi ərə kəm dije ki njə ra ne je ki dana ki njə ra ne je ki dana al, naa ti.

50 A 6uki dije ki njə ra ne je ki majal me por ti ki dum kəl tae, ki e lo ki a nqi je a ngəi ngangide je titi.»

51 Lo kin ti nqo, Jəju dəji njə ndo je ləne ə nə: «Igeri me ta je kin pəti a?» Ə iləi-e ti əi nə: «Oyo, ji gər.»

52 Ningə Jəju əl-de ə nə: «E be ə, nje ndo dije ndu-kun ki təl nje taa ne ndo ki də kəbe ti lə

Luwə, to tə 6a nje kəy ki ingə ne je ki sigi ki ne je ki kəke lo ngəm ne ti ləne kin be.»

Dije ki Najarəti ti adi mede Jəju al (Mk 6.1-6; Lk 4.16-30)

⁵³ Loki Jəju əl kuji ta je gine gangi 6a, ətə lo ki a ti kin kə.

⁵⁴ Ɖti nqo, aw 6e bo ti ki təgi ti. Jəju ndo ne dije gin kəy kaw-naa ti lə *Jipi je. NDo-de ne ndo ki ətə-de 6əl, adi əli əi nə: «Gosi ta je ki ne kəji je kin i-i-n ra ə?»

⁵⁵ Ma ngon lə nje ragi kagi də kəy ti wa ka am wa? Kəe al ə e Mari a? Ɖ Jaki je, ki Jisəpi je, ki Simo je ki Judi je to əl ə əi ngakəe je a?

⁵⁶ Taa, konane je ka isi səje ne to əl a? NGA ne je kin pəti ingə ra dani?

⁵⁷ Ta ki dəji kin ɔgi-de kadi adi mede Jəju, ə Jəju əl-de ə nə: «Nje kəl ta ki ta Luwə ti 6a, e me 6e kəje ti, ki me kəy ti lie ə dije a kidi-e ti.»

⁵⁸ Lo kin ti, Jəju ra ne kəji je ngay əl mbata mbati kadi-e mede.

14

Koy Jə Batisi (Mk 6.14-19; Lk 9.7-9; 3.19-20)

¹ Dəkagiloe ti kin, *Erodi ki e nje kəbe dənangi ti ki Galile, oo ta tə6a lə Jəju.

² Ɖ əl njé ra kilə je ləne ə nə: «Dəw kin e Jə Batisi! E e ə j taa dan njé koy je ti. Gine kin ə, aw-n ki təgi mba ra-n ne je ki ətə 6əl 6əl.»

³ Erodi əl be, tadə ndə ki adi uwəi Jə, dəoi-e ki sən, iləi-e dangay ti, mbata lə Erodidiyadi, ki ne ngokəe Pilipi,

⁴ ki Jə əl-e ta də ti ə nə: «E go ti al kadi itaa-e nei ti.»

⁵ Me ta ti kin, Erodi ndigi təl Jə, nə 6əl kosi je, tadə kosi je ooi Jə kadi e nje kəl ta ki ta Luwə ti.

⁶ NGA ə, ndə rənəl kəji Erodi ti, ngon lə Erodidiyadi ki dəne, tēg ndam nq dije ti ki bari-de lo ne kuso ti, ə nəl Erodi ngay,

⁷ adi Erodi un ndune ki kibi rə kadi n-ade ne je pəti ki dəji-ne.

⁸ Lo kin ti, kəe sule, adi əl ə nə: «Adi-m, tək i j-a-n wa kin, də Jə Batisi me supira ti.»

⁹ Me ngar tuji ɔji-n də ne ki ngon ki dəne dəje kin, nə ki mbata kun mindi ki un, taa ki mbata dije ki 6ar-de lo ne kuso ti kin to 6a, un ndune kadi adi-e də Jə.

¹⁰ Be ə, adi dəw madi aw gangi də Jə kəy dangay ti,

¹¹ re-n me supira ti, adi ngon ki dəne ka kin, adi aw-n adi kone.

¹² *Njé ndo je lə Jə rəi uni nine awi dibi, 6a awi ɔri poye Jəju ade oo.

Jəju adi ne kuso dibi dije usoi (Mk 6.30-44; Lk 9.10-17; Jə 6.1-15)

¹³ Loki Jəju oo ta kin 6a, un to ə aw ɔsi rəne ngarəngi ki karne ba, lo ki dije gotoi ti. Loki kosi je ooi tae 6a, i-i ki 6e bo je ki dangi dangi awi ki njade goe ti.

✦ 14:4 Ləbətiki 18.16; 20.21

¹⁴ Loki Jəju ur nangi me to ti, oo kosi dije ngay. Loki oo-de, oo kəm-to-ndoo ləde, adi əji njé moy je ləde.

¹⁵ Loki kadi aw ta ur 6a, njé ndo je ətə ki rə Jəju ti əli-e əi nə: «Lo ki j-ai ti ne kin, e lo ki dije gotoi ti, ningə kadi isi ur to ngata, ə ituwə kosi dije kam adi awi ki ngan 6e je ti, ndogi ne kuso usoi.»

¹⁶ Nə Jəju əl-de ə nə: «Awi ki ndoo kadi awi lo al, səi je wa adi-de ne usoi.»

¹⁷ Ɖ əli Jəju əi nə: «Ki j-a-n ne kin, j-aw ki mapa mi ə kanji joo to par.»

¹⁸ Ba Jəju əl-de ə nə: «təi adi-mi m-o.»

¹⁹ Ningə go ti, adi ndune kadi kosi dije ka kin isi nangi də wale je ti. Ba ɔy mapa ki mi ki kanji ki joo ka kin, un kəmne ki taa, əl ta ki Luwə mba kadi njangi dəe, ningə uwə gangi naa ti, adi njé ndo je, adi adi kosi je.

²⁰ Dije pəti usoi ne ndani maji, adi njé ndo je ɔyi gindi mapa je, ki kanji je ki nay, kare dəgi gide e joo 6əy.

²¹ Dije ki usoi ne kin asi dingəm je dibi mi, ki kanji tidə dəne je ki ngan je.

Jəju njiyə də man ti (Mk 6.45-52; Jə 6.16-21)

²² NDəy ba go ti, Jəju ɔsi njé ndo je ləne kadi ali me to ti, awi gidi ba ti kəte nqne ti, dəkagilo ti ki e a tuwə-n kosi je.

²³ Loki Jəju tuwə-de adi awi ningə, ətə aw də mbal ti, ɔsi rəne ki karne, mba kəl ta ki Luwə. Loki kadi ur, Jəju isi loe ti nqo ki karne ba.

²⁴ Də gangi loe ti kin, to lə njé ndo je e dan ba ti, say ki ngangi ba ngata. Nəl ilə, sur to ngi gogi gogi, adi pungi ba ra-de majal.

²⁵ Dan lo ti 6a, Jəju j a njiyə də man ti, isi aw ki rə njé ndo je ti.

²⁶ Ɖ loki njé ndo je ooi-e a njiyə də man ti ningə, dəde majal, adi əli əi nə: «E muwə dəw,» 6a 6əl təl-de, adi uri kəl.

²⁷ Nə kalangi ba, Jəju əl-de ə nə: «Adi mesi ɔsi nangi nə e mi, ə ifəli al!»

²⁸ Lo kin ti, Piyər ilə Jəju ti ə nə: «Ba6e, re e j ə, adi-m ndui adi m-njiyə də man ti m-aw rəi ti.»

²⁹ Ɖ Jəju əl-e ə nə: «tə!» Ba Piyər j me to ti, ur də man ti, njiyə də ti isi re ki rə Jəju ti.

³⁰ Nə loki Piyər oo nəl ki isi ilə 6a, 6əl ra-e adi ilə ngirə nduy man, adi nq ə nə: «Ba6e, əji-m!»

³¹ Ɖ kalangi ba, Jəju ilə jine uwə-n Piyər, 6a əl-e ə nə: «j dəw ki kadi-me ləi e ndikiri ba, ra ban ə ibadi ə?»

³² Ningə loki ali taa me to ti 6a, gin nəl gangi.

³³ Ɖ njé ki isi me to ti ɔsi məkəsi-de nangi nqə ti, 6a əli-e əi nə: «Tək i rojeti, j Ngon lə Luwə wal!»

Jəju nga njé moy je dənangi Gənarəti ti (Mk 6.53-56)

34 Loki Jəju əi ki njé ndo je læne indəi ba gangi ningə, tɛɛi dənangi Gənjəratəi ti.

35 Dije ki loe ti gəri Jəju, adi iləi kilə ki lo lo, dənangi ki Gənjəratəi ti ba pəti, ə dije rəi ki njé moy je pəti rəe ti.

36 Dije nɔi də Jəju ti kadi iyə njé moy je adi ədi ta kibi lie par ə a ingəi rə nga, ɓa dije pəti ki ədi ta kibi lie ingəi rə nga tə.

15

Jəju əl ta ki də nɛ jibəl be ti
(Mk 7.1-13)

1 *Parisi je ki njé ndo ndu-kun je lə Luwə ki madi je j Jorijaləm ti, rəi ingəi Jəju dəji-e əi nə:

2 «Mba ri ə njé ndo je ləi təlɔi rɔde go nɛ jibəl be ti lə kaje je al ə? Ji dəji be tado togi jide al par ə usoi nɛ.»

3 Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «NGa səi, mba ri ə itəlɔi rəsi go ndu-kun ti lə Luwə əl mbata nɛ jibəl be ləsi ə?»

4 Təki rɔjeti, Luwə əl ə nə: «Jsi gon bawi ki kɔi.» Taa əl ɓəy ə nə: «Dəw ki taji bawne ə se kone asi ta koy*.»

5 Nə səi, əli əi nə: «Dəw ki əl bawne ə se kone ə nə: «Nɛ maji je ki re m-a m-əsi-n səli e kadi-kare ki m-ində ta dangi mbata lə Luwə ngata,» ɓa,

6 dəwe kin aw ki ndoo kadi əsi gon bawne al ngata. Lo kin ti, isi tuji ki ta lə Luwə mbata nɛ jibəl be ləsi.»

7 Səi njé kadi kəm dije, ta ki Luwə əl ki ta nje kəl ta ki tane ti Ejay dəsi ti e ta ki rɔjeti. Luwə əl ə nə:

8 «Gin dije kin əsi gonm ki nda tade kare, Nə mede e say səm.

9 Təji ki isi iləi dəm ti, ndae goto, Tado nɛ ndo je ki isi ndoi dije ka, E kəm-kadi ki j rə dije ti tə*.»

Nɛ ki nje təl dəw nɛ ki to nje ti
(Mk 7.14-23)

10 Go ti, Jəju ɓar kosi dije ki rəne ti, ə əl-de ə nə: «Uri mbisi maji oi ta ləm, ə kadi igəri mee tə.

11 Nɛ madi ki j taga aw ta dəw ti ki a təl-e nɛ ki to nje ti ta kəm Luwə ti goto. Nə nɛ ki tɛɛ ta dəw ti ə a təl dəw ki nɛ ki to nje ti.»

12 Lo kin ti, njé ndo je lə Jəju rəi rəe ti əli-e əi nə: «Ta ki əl kin to me *Parisi je ngay, kin igər ma?»

13 Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Kagi ki ra ki Bai mə-e al, a ɔri-e kə.

14 Iyəi-de, əi njé kəm tə je ki isi ndəri njé kəm tə je. NGa ningə, re nje kəm tə ndər nje kəm tə ɓa, joo pu a osi me ɓe ti.»

15 Ə Piyər un ta əl-e ə nə: «Ɔr me kuji ta kin adi j-o.»

16 Ba Jəju əl ə nə: «Adi səi je wa ka igəri nɛ al to a?»

17 Adi m-əl səsi, nɛ je pəti ki ədi ta dəw, a aw tɛɛ kandae ti, ɓa go ti ə, tɛɛ kə, aw ɓe si ti.

18 Nə nɛ ki tɛɛ ta dəw ti, e nɛ ki j ngame dəw ti, ningə e kin ə e nɛ ki nje təl dəw nɛ ki to nje ti.

19 NGə me dəw ə e lo ki mər ta je ki majal isi tɛɛ ti, ki təl-naa, ki kuwə marim, ki kaya ki ra, ki ɓogi, ki ma naji ki ngom, ki kəl ta ki majal də-naa ti.

20 Əi je kin ə əi nɛ je ki isi tali dəw nɛ ki to nje ti; nə kuso nɛ, ki kanji togi ji, a təl dəw nɛ ki to nje ti al.»

Dəne ki Kana ti adi mene Jəju
(Mk 7.24-30)

21 Jəju j loe ti nɔɔ, ɔr rəne aw dənangi ti ki Tir ki Sidɔ.

22 Ningə yə, dəne ki Kana ti kare tɛɛ nɔɔ re, ɓa un ndune ki taa əl ə nə: «Bəɓe, *NGon ka Dabidi, o kəm-to-ndoo ləm! tado ndil ki majal adi kɔ ngonm ki dāne ngay.»

23 Nə Jəju ile ta ti al. «Ba njé ndo je lie rəi rəe ti, əli-e əi nə: «Ituwe kə goje ti, tado a ində ndu goje ti.»

24 Ə Jəju ilə ti ə nə: «E ngan *Isirayəl je, ki toi tə bati je ki nayi-naa be kam par ə Luwə ilə-m ki rɔde ti.»

25 Nə dāne re əsi məkəsine nangi nɔɛ ti ə nə: «Bəɓe, ire ira səm!»

26 Ə Jəju ile ti ə nə: «E go ti al kadi dəw un nɛ kuso lə ngan je, ilə adi ngan bisi je.»

27 Ba dāne əl Jəju ə nə: «E rɔjeti Bəɓe, nga ke ə, ngan bisi je ki ai gin tabilə ti, a usoi yongirɔ nɛ je ki tɛɛ ta ɓade je ti tosi nangi tə.»

28 Lo kin ti, Jəju əl-e ə nə: «Dəne, kadi-me ləi bo ngay! Ningə kadi ingə nɛ ki to rəi kin, təkɔ idəji-n.» Ba ngone ki dāne ka kin, ingə rə nga də kade ti wa kin nɔɔ tə.

Jəju aji njé moy je ngay
(Mk 7.31-37)

29 Jəju ɔti loe ti nɔɔ, aw ta ba ti ki Galile. Al aw də mbal ti, isi nangi.

30 Kosi dije ngay rəi rə Jəju ti ki njé məti je, ki njé kəm tə je, ki njé kingə tuji je, ki njé mbi ɓəy je, taa njé moy je ki rangi ngay nɔɔ ɓəy. Rəi ki njé moy je kin ɓuki-de nɔ Jəju ti, ɓa Jəju aji-de.

31 E nɛ ki əti kosi je ɓəl ngay, kadi njé mbi ɓəy je əli ta nim, njé kingə tuji je ingəi rə nga nim, njé məti je njiyəi nim, taa njé kəm tə je ka ooi lo nim tə, adi iləi tɔji də Luwə ti lə *Isirayəl je.

Jəju adi nɛ kuso dibi dije usoi ɓəy
(Mk 8.1-10; Mt 14.13-21)

32 Jəju ɓar njé ndo je læne əl-de ə nə: «M-o kəm-to-ndoo lə kosi dije kin, tado ndə mitə ɓone ə əi səm naa ti, ningə, nɛ ki kadi usoi goto. Ba m-ge kadi m-tuwə-de ki mede ki ɓo ba al, nə tə ɓo j taa tɔgide rəɓə.»

* 15:4 Tɛɛ ki taga 20.12; 21.17; Dətarənom 5.16; Labatiki 20.9

* 15:9 Ejay 29.13

³³ Ɖ njé ndo je lie daji-e ai nā: «J-a j-i ki mapa ra dila lo ti ne, ə kosi dije ki əti 6əl be kin a usoi asi-de ə?»

³⁴ Ba Jəju daji-de ə nā: «Mapa ki jisi ti e ban ə?» Ɖ əli-e ai nā: «Mapa e siri ki ngan kanji je ndəy dō ti.»

³⁵ Ɖ Jəju əl kosi dije kadi isi nangi.

³⁶ Ba əy mapa ki siri ki ngan kanji je ka kin jine ti, ra oyo Luwə dō ti, ninga gangi naa ti, adi njé ndo je ləne, adi adi kosi dije usoi.

³⁷ Dije pəti usoi ne ndani, adi njé ndo je kawı ginde je ki nay, kare siri.

³⁸ Dije ki usoi ne, asi dingəm je dibi sō, ki kanji tidə dāne je ki ngan je.

³⁹ Go ti, Jəju tuwə kosi je adi awi, 6a al me to ti, aw dōnangi Magadā ti.

16

*Parisi je ki Sadusi je, daji ne kōji Jaju
(Mk 8.11-13; Lk 12.54-56)*

¹ *Parisi je ki *Sadusi je rai rō Jəju ti, daji-e kadi ra ne kōji ki j dōrā ti adi-de n-ooi. Daji-e be ta kulə ki kiya mba kuwə-n dəw.

² Ɖ Jəju ilə-de ti ə nā: «Loki kadi aw tə ur ningə əli ai nā: “Lo a to maji, mbata dōrā kər jō.”

³ Loki lo ti ki sji 6ati ningə, əli ai nā: “Bone ndi a ədi, mbata dōrā kər wuu.” E be ə, asi kadi igəri kəm ne je ki a rai ne dōrā ti, nə ne je ki isi rai ne dəkagilo ti ki 6one taa asi gər al!

⁴ Dije ki dəkagilo ti ki 6one, əi dije ki majal, ki njé kuwə marim, ndigi kadi n-ooi ne kōji, nə ne kōji madi ki rangi ki kadi a ooi ore dō ne kōji lə Jonasi, goto ngata.» Ba iyə-de, ə əti aw.

*Ɖm lə Parisi je ki lə Sadusi je
(Mk 8.14-21; Lk 12.1-6)*

⁵ Loki isi awi dam ba ti ki kare, me njé ndo je oy dō mapa ti ki kadi əyi.

⁶ NGa ningə Jəju əl-de ə nā: «Oi maji! İndəi kəm-kədi dō rōsi ti, əji-n dō əm lə *Parisi je, ki əm lə *Sadusi je.»

⁷ Nə əi je isi məri ta kin yo dode ti əi nā: «E mbata kōy ki j-əy mapa al!»

⁸ Nə Jəju gər ta ki mede ti, adi əl-de ə nā: «Səi dije ki kadi-me ləsi e ndikiri ba, mba ri ə isi məri ta ki dō mapa ti ki əyi al ə?»

⁹ İgəri me ne je al ka 6əy a? Mesi ole dō mapa ti ki mi ki dingəm je dibi mi usoi kin al a? NDō ki əyi ndage ki nay kare ban ə itəli ə?»

¹⁰ Taa mapa ki siri ki dingəm je dibi sō usoi kin ka mesi ole dō ti al nim to a? NDō ki əyi ndəge ki nay kare ban ə itəli ə?»

¹¹ Ta ki m-əl m-ə nā: İndəi kəm-kədi dō rōsi ti, əji dō əm lə Parisi je, ki əm lə Sadusi je kin, e ta ki sibi dō mapa al, kin ra ban be ə asi kadi igəri mee al ə?»

¹² Lo kin ti ngata ə gəri təkı əl-de kadi n-ındai kəm-kədi dō rōde ti, əji dō əm ra mapa al, nə əji dō ne ndo lə Parisi je ki Sadusi je.

*Piyər əl təkı Jəju e dəw ki Luwə mbəte
(Mk 8.27-30; Lk 9.18-21)*

¹³ Loki Jəju aw tēē Sajare ti ki Pilipi ti, daji njé ndo je ləne ta ə nā: «Dije isi əli ta ki dōm ti təkı mi *NGon dəw mi nā ə?»

¹⁴ Ɖ njé ndo je əli-e əi nā: «Dije madi əli əi nə j Jə Batisi; njé ki nungi əi nə j nje kəl ta ki ta Luwə ti Eli; njé ki rangi 6əy əi nə j nje kəl ta ki ta Luwə ti Jərəmi al ə ki kare dan njé kəl ta je ti ki ta Luwə ti.»

¹⁵ Lo kin ti, Jəju əl-de ə nā: «NGa səi je wa ki dōsi, əli əi nə mi nā ə?»

¹⁶ Ɖ Simō Piyər ile ti ə nā: «İ Kirisi, ki Luwə mbəte, NGon lə Luwə ki nje kisi kəm ba!»

¹⁷ Ba Jəju əl Simō ə nā: «İ nje maji-kur, Simō ki ngon Jonasi, tado e dəw 6a tēē ki dō ne kin adi igər al, nə e Bai ki nje kisi me dōrā ti taa ə tēē ki dōe adi.

¹⁸ NGa ningə m-a m-əli m-ə nə j Piyər (ki kər mee nə MBal), ningə dō mbal ti kin ə m-a m-ındə ngirə njé kaw-naa je ləm dō ti. Təgi koy a ra sie ne madi al.

¹⁹ M-a m-adi lakəle kō6e ki dōrā ti. Ningə ne je pəti ki a dō dōnangi ti ne, a dōsi dōrā ti tō, ə ne je pəti ki a tuti dōnangi ti ne, a tuti dōrā ti tō.»

²⁰ Ba ndəji njé ndo je ki tōgine təkı ke n-e Kirisi ki Luwə mbəte kin, kadi əli tae dəw madi al.

*Jəju əl ta koynə ki kine lo koy ti
(Mk 8.31-9.1; Lk 9.22-27)*

²¹ İ dəkagiloe ti noo, Jəju ilə ngirə tōji njé ndo je adi gəri təkı, sibi kadi n-aw Jorijaləm, n-ingə kō ngay ji ngatōgi je ti lə *Jipi je, ki ki bo je lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je. A təli-ne, nə ndo ki kō mita lə ndo koynə 6a, n-a n-tēē lo koy ti.

²² Nə dō ta ti kin, Piyər ər Jəju aw sie dəbi kare, ningə ilə ngirə kōl sie ə nā: «Ba6e! Luwə a ngəm-i, ne kin a rai al!»

²³ Nə Jəju təl rone, əl Piyər ə nā: «İtəl gogi *Satə, ər rōi kō gom ti! İ jigi ki nje tigə-m, tado mər ta lai e mər ta ki j rō Luwə ti al, nə e mər ta lə dije.»

²⁴ Ningə go ti, Jəju əl njé ndo je ləne ə nā: «Re dəw madi ndigi njiyə gom ti ningə, kadi oo rone tə ne madi al, kadi e wa un kagi-dəsi koy ləne, ə re un gom.

²⁵ Təki rōjeti, dəw ki ge kajı rone ne wa dōnangi ti ne a tı ta rone. Nə dəw ki tı ta rone ki mbata ləm, a isi ki dōne taa gogi.

²⁶ Kin ə re dəw ingə ne maji je ki dōnangi ti ne pəti tigə, nə ndile tujı ə, maje to ra be ə? Ne madi ki dəw a adi ər-n to ndilne to noo a?»

²⁷ Mi *NGon dəw m-a m-re ki malayka je ləm me tō6a lə Bai Luwə, ningə m-a m-igə dəw ki ra go jıe ki go kilə rae ti.

²⁸ Tæki røjeti, adi m-əl səsi: dije madi dansi ti ne a oyi al bəy ə, a ooi-mi NGon dəw ki m-a m-re tə NGar kin.»

17

Jəju mbəl rəne

(Mk 9.2-3; Lk 9.28-36)

¹ NDə meħe go ti ningə, Jəju ər Piyər nim, Jaki nim, taa Jə ki ngoko Jaki nim tə, ə aw səde də mbal ti ki ngal, say ki ndəge je.

² Loe ti noq, Jəju mbəl rəne ta kəmde ti. Ta kəme unji tə kadi be, taa kibi ki rəe ti ka unji tə kadi be tə*.

³ Ningə loe ti noq, *Moji əi ki Eli tēgi ki rəde ti həy, a əli ta ki Jəju.

⁴ Ə Piyər un ta əl Jəju ə nə: «Bəbe, kin ə j-isi lo kin ti ne be par ə maji ngay. Re ige ə, m-a m-ra kəy-lo mita: kare e yəi, kare e yə Moji, ə ki kare e yə Eli tə.»

⁵ Loki Piyər a əl ta tane ti ba bəy ningə yə, kil ndi ki kunje to, i səbi dəde liti. Ba ndu ta madi tēge me kil ndi ti ə nə: «E kam e NGonm ki m-ndige ngay, e ki nəl-m ngay kadi m-kəte, ə oi ta lie.»

⁶ Loki njé ndo je ooi də ta kin ba, osi ki ta kəmde nangi, bəl təl-de.

⁷ Ə Jəju re rəde ti, ədi-de ə əl-de ə nə: «I taa, ə adi bəl ra səsi al.»

⁸ NGA ningə, loki əi nə n-uni kəmde ki taa ba, ooi dəw madi ki rangi al, ooi Jəju ki karne ba par.

⁹ Loki jii də mbal ti isi uri ki nangi, Jəju ində ndu kin nqde ti ə nə: «Əli ne ki ra ne adi oi kin daw madi al, biti kadi mi *NGon dəw m-tēge dan njé koy je ti.»

¹⁰ Go ti, njé ndo je dəji-e əi nə: «MBari wa bangi ə, njé ndo ndu-kun je əi nə səbi kadi Eli re kəte taa ə?»

¹¹ Ə ilə-de ti ə nə: «E ki røjeti kadi Eli a re kadi ra go ne je pəti adi asi-naa gogi.»

¹² Ningə mi, adi m-əl səsi madi oi, Eli re ngata, nə dije gəri al, adi rai sie ne ki mede ge. Be to ə, mi NGon dəw ka m-a m-ingə-n kq jide ti.

¹³ Lo kin ti, njé ndo je gəri kadi ta ki Jəju əl-de kin səbi də Jə Batisi.

Jəju nga ngon ki nje damsil

(Mk 9.14-29; Lk 9.37-43)

¹⁴ Loki təli isi rai ki rə kosi dije ti, dingəm madi kare re rə Jəju ti, əsi məkəsiəne nangi nqə ti, əl-e ə nə:

¹⁵ «Bəbe, o kəm-to-ndoo lə ngonm ki dingəm, ki damsil ra-e adi ingə kq ngay kin. Taa taa, isi tosi ki poro je, ki me man ti je.

¹⁶ M-re sie rə njé ndo je ləi, nə asi kadi adi-e ingə rə nga, al.»

¹⁷ Lo kin ti, Jəju un ta əl ə nə: «Səi dije ki dəkagilo ti ki bəne ki səi njé me ngə je, səi njé ra ne ki majal, kadi tə m-isi səsi dəkagilo ban bəy taa adi mesi ə? Kadi m-a m-əsi ginsi

dəkagilo ban bəy taa ə? İrai ki ngon rəm ti ne.»

¹⁸ Ba Jəju ndangi ndil ki majal ade tēge rə ngon ti, par ə ta naa ti noq, ngon ingə rə nga.

¹⁹ Go ti, njé ndo je rai rə Jəju ti, loki əi sie ki karde ba, dəji-e əi nə: «MBari ə je j-asi kadi ji tuwə ndil ki majal kin al ə?»

²⁰ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Asi al, mbata kadi-me ləsi e ndikiri ba. Ningə kadi m-əl səsi tæki røjeti, re awi ki kadi-me ki e ndikiri ba tə ka kagi ki bari-e mutadi kin be mindi ka, a əli mbal kam əi nə: «Təti, aw a nu be» ə, a tti kadi aw a. Ne ki a dum dəsi goto. [

²¹ Taa ko ndil je ki be kin, dəw a tuwə-de ki takul kəl ta ki Luwə ki kəgi rə ne kuso par.»]

Jəju təl əl ta ki də koynə ti ki kine lo koy ti bəy

(Mk 9.30-32; Lk 9.43-45)

²² NDə kare njé ndo isi naa ti pəti Galile ti, ə Jəju əl-de ə nə: «A iləi-mi *NGon dəw ji dije ti,

²³ kadi a təli-mi, nə ndə ki kq mitə lə ndə koym ə, m-a m-j taa lo koy ti.» Ta kin ər təgi njé ndo je ə təl ər bəy.

Jəju əi ki Piyər igai la-mbə ki me kəy ti lə Luwə

²⁴ Loki Jəju əi ki njé ndo je rai tēgi Kapərnayim ti, njé ki isi taai la-mbə me kəy ti lə Luwə rai rə Piyər ti dəji-e əi nə: «Nje ndo səsi ne igə la-mbə ki me kəy ti lə Luwə al a?»

²⁵ Ə Piyər ilə-de ti ə nə: «Oyo, igə la-mbə.» Ningə loki Piyər re tēge bə ba, Jəju un ta kəte əl-e ə nə: «Mar ta ləi e ri ə Simo? Nə je əi njé kigə la-mbə je ki njé kigə ne ki ngar je ki danangi ti ne gangi də dije ti ə? E ngan njé bə je ə se e mba je ə?»

²⁶ Ə Piyər əl-e ə nə: «E mba je.» Loki ə nə: «Mba je», Jəju ə nə: «Re e bə ə, ngan njé bə je, ai kare ən.

²⁷ Nə re e bə ka, kadi je ji təl jigi tigə dije kam al, ə aw baa, ilə kuy, uwə-n kanji ki dəsəy ki a re un kuy, ningə itēge tae, bə a ingə silə kare mbəe ti, kadi igə-n la-mbə ləi to, yəm tə.»

18

Dəw ki e ki bo me bəko ti lə Luwə

(Mk 9.33-37; Lk 9.46-48)

¹ Də kade ti wa kin, njé ndo je rai dəji Jəju əi nə: «Nə ə e ki bo me bəko ti lə Luwə ə?»

² Ə Jəju bar ngon ki du ade re a dande ti,

³ ningə əl-de ə nə: «Tæki røjeti, adi m-əl səsi, re itəli itoi tə ngan je ki du be al ə, a uri me kqbe ti lə Luwə al jagi.

⁴ Dəw ki səl dənə ləm ləm tə ngon be ə, dəwe kin a e ki bo ngay me bəko ti lə Luwə.

⁵ Re dəw uwə ngon ki be kin rəne ti, me təm ti ə, e mi wa ə dəwe kin uwə-m rəne ti.

Jəju ndajɔ dije dɔ majal ti
(Mk 9.42-48; Lk 17.1-2)

⁶ «Kin ə təkɪ dəw madi ra adi ki kare dan nɛjɛ ki du ti ki adi-mi mede, osi me majal ti ə, e soti ngay ɓəy mbata ti lie kadi dɔɔi mbal ki ɓo ngay minde ti, ə ɔsi-e, iləi-e ɓul ba ti.

⁷ Kəm-to-ndoo ki dɔ dije ti ki dɔnangi ti ki nɛjɛ re ki nɛ je ki isi tigəi madide je jigi ti adi osi. Təkɪ rɔjeti, sɔbi kadi nɛ je ki nɛjɛ tigə dije jigi ti toi, nɔ kəm-to-ndoo e lə dəw ki nje ra kadi dəw osi.

⁸ Kin ə jii, ə se njai rai-ni adi osi me majal ti ə, igangi-de ilə-de kɔ say. Tado, e soti ngay kadi ingə kaji ki jii ki kare, ə se ki njai kare wa, itə kadi ingəm jii je joo pu, ə se njai je joo pu wa, ə iləi-ni me por ti ki gine a gangi al kin.

⁹ Kin ə kəmi kare rai adi osi majal ti ə, ɔr-e ile kɔ say. Tado, e soti kadi ingə kaji ki kəmi ki kare, itə kadi ingəm kə kəmi je joo pu, ə iləi-ni me dilə por ti lə su.

¹⁰ Oi maji! Kadi ikidi ki kare dan ngan je ti kin al, tado, təkɪ rɔjeti, malayka je ləde isi ki dɔkagilo je pəti, ta kəm Bai ti ki isi dɔrə ti taa.

[
¹¹ MBata mi *NGon dəw m-re mba kaji dije ki tade tɔj.] *

Kuji ta dɔ bati ti ki nay
(Lk 15.3-7)

¹² «Dəw madi aw ki bati je ɓu, ə e ki kare nay ningə, iyə ndəge je ki dɔ jikare gide jikare dɔ wale ti, ə aw sangi e ki nay ka kin. Ə se ki go koe ti ləsi, ta ri ə a əli dɔ lo kin ti wa?»

¹³ Təkɪ rɔjeti, adi m-al səsi, re ingə bati ki nay kin ə, rɔe a nəl-e ngay dɔe ti itə nɛjɛ ki dɔ jikare gide jikare ki nayi-naa al kin.

¹⁴ Be tɔ ə, Bawsi ki isi me dɔrə ti, ge kadi ki kare ka tae tɔ dan ngan je ti kin al.»

Rəbi kingə dəw ki ra majal

¹⁵ «Loki ngokɔi ra majal ə, aw inge, səi sie joo ba, ɓa ilə ji dɔ majal ti lie ki ra, ade gər. Re oo ta ləi ɓa, j ingə ngokɔi gogi.

¹⁶ A re oo ta ləi al ɓa, aw un dəw ki rangi kare, ə se dije joo wa səi, aw inge-n ɓəy. Ira be mba kadi “nɛ je pəti e ki kun-ndu dɔ ti ki go ta ti lə dije joo ə se mitə ki kadi mai naje.”

¹⁷ Kin ə re mbati koo ta ləde ə, əl nɛjɛ kaw-naa je. Ə re mbati koo ta lə nɛjɛ kaw-naa je ɓəy tɔ ningə, kadi o-e tə dəw ki gər Luwə al, ə se tə nje taa la-mbə be.

¹⁸ Təkɪ rɔjeti, adi m-al səsi: nɛ je pəti ki a dɔɔi dɔnangi ti ne, a dɔɔi dɔrə ti tɔ, ə nɛ je pəti ki a tuti dɔnangi ti ne, a tuti dɔrə ti tɔ.»

¹⁹ «Təkɪ rɔjeti, m-al səsi m-adi igəri ɓəy təkɪ re dije joo dansi ti, indəi ndude naa ti dɔnangi ti ne, kadi dəji nɛ ri ki uwə mede ə, Bai ki isi me dɔrə ti a adi-de.

²⁰ Tado lo ki dije joo ə se mitə kaw-naa ti, me tɔm ti ə, mi dande ti nqo.»

Kiyə go majal je lə naa kɔ

²¹ Lo kin ti, Piyər ɔti ki tɔ Jəju ti dajɛ ə nə: «Baɓe, kin ə ngokom ra səm majal ə, kadi m-iyə go kɔ nja ban m-ade ə? Kadi m-iyə go kɔ biti nja siri a?»

²² Ə Jəju al-e ə nə: «M-al m-ə nə biti nja siri al, nə biti nja dəsiri nja siri.

²³ «E be ə, kɔɓe lə Luwə to tɔ ta kin be. NDɔ kare ngar madi ge kadi nɛjɛ ra kilə je ləne idəi kɔr nɛ je ləne nɔne ti adi n-oo.

²⁴ Ə ilə ngire, adi rəi ki e ki kadi a ade la ki dum kidə kɔre.

²⁵ Nə dingəm ka kin aw ki nɛ ki kadi igə-n kirə kin al, adi ɓae un ndune kadi gati sie ki nee, ki ngane je, ki nɛ maji je lie ba pəti to kirə ti kin.

²⁶ Ə nje ra kilə osi nangi nɔ ɓane ti, nɔ uwə njae ə nə: “Isi səm dɔ ti, ə m-a m-igə-i kirə kin pəti.”

²⁷ NGA ə, lo kin ti, ɓae oo kəm-to-ndoo lie, adi iyə kirə ki dɔe ti kin kɔ, ə iyə adi aw kare.

²⁸ «Loki dəw ki kirə e dɔe ti ka kin ə nə n-tɛɛ ki taga ɓa, ingə madi-kilə lie kare ki e, aw ki kirə ləne ki ndəy be par dɔe ti, ə osi sie uwe, səngirə minde, ningə əl-e ə nə: “Igə-m kirə ki dɔi ti!”

²⁹ Ə made osi nangi nɔe ti, nɔ dɔe ti ə nə: “Isi səm dɔ ti, ə m-a m-igə-i kirə kin.”

³⁰ Nə mbati, adi aw sie biti ile dangay ti, nginə-n ta kirə ki kadi igə-ne.

³¹ Loki madi kilə je ooi nɛ ki ra kin ɓa, to rɔde ngay adi awi ɔri poy nɛ je kin pəti ɓade adi-e oo.

³² Ə ngar ɓar-e ade re, ɓa əl-e ə nə: “I nje ra kilə ki majal, m-iyə go kirə ki dɔi ti pəti kɔ mbata nɔ ki inɔ dɔm ti.

³³ NGA j, ri ə ɔgi kadi o kəm-to-ndoo lə madi təkɪ mi m-o-n kəm-to-ndoo lai kin be tɔ ə?»

³⁴ Lo kin ti, wongi ra ɓae dɔe ti ngay, adi ilə sie dangay ti, lo ra kilə ti ki kɔ, biti kadi igə-n kirə ki dɔne ti pəti tige.

³⁵ Ningə Jəju ilə dɔ ti ə nə: E be tɔ ə, Bai ki isi me dɔrə ti taa, a r-a-n səsi, loki dəw madi dansi ti, iyə go majal kɔ kiyə ki j ngame ti adi ngokone, al.”»

19

Ta ki dɔ gangi-naa ti lə dɔne ki dingəm
(Mk 10.1-12)

¹ Loki Jəju tɔl ta ta je ɓa, ɔti Galile ti, aw dɔnangi Jude ti, gidi ba Jurde ti.

² Kosi dije ngay uni goe, adi aji-de dɔ moy je ti ləde.

³ *Parisɪ je ɔti rai rɔ Jəju ti, dajɛ-e ta tɔ kulə ki kiyə mba kuwə-n dəw əi nə: «NDu-kun adi ta rəbi kadi dingəm tuwə-n nene, əji dɔ nɛ ki ra ki ra adi nəl-e al ə se adi ta rəbi al ə?»

⁴ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «tɔidai ndu Luwə ki ndangi kin al biti a? NDU Luwə əl ə nə: “Lo

* **18:11** Bar ta kin goto me makitibi je ti madi ki ndangi kate nu ki ndon ta girəki. * **18:16** Dətarənom 19.15 * **19:4** Kila ngirə nɛ je 1.27; 5.2

kilā ngirā kindā ne je ti, Nje kindā ne je ra dingām ai ki dāne⁵,

⁵ ningā ə l nā: E be ə, dingām a iyə kone je ki bawne je, ə a tiyāi-naa ki nene, kadi tali darō ki kare⁶.

⁶ Lo kin ti, a əi joo al ngata, nā əi darō ki kare ba. Ningā ne ki Luwə dāo naa ti, maji kadi dāw gangi naa ti al.”

⁷ Ba əli Jəju əi nā: «NGa ra ban be ə *Mojī adi ndu ə nā re dingām tuwə nene 6a maji kadi ade makitibi gangi-naa jie ti ə?⁷»

⁸ Ə Jəju tal əl-de ə nā: «E ki mbata me nga ləsi ə Moji adi-n səsi ta rəbi kadi ituwai nesi je, nā lo kilā ngirā ne je ti, e be al.

⁹ NGa ningā, adi m-əl səsi, re dāw tuwə nene, mbata ne ki rangi, 6i e ta la kaya ki ra, al, ə taa dāne ki rangi ə, dāwe kin təl nje kuwə marim.»

¹⁰ Lo kin ti, njé ndo je əli-e əi nā: «Re e kin ə e ndu ki to dō dingām ti ki rō dāne ti ə, taa dāne al e soti.»

¹¹ Ə Jəju əl-de ə nā: «Dije pəti gəri me ta kin al, nā njé ki Luwə adi-de ta rəbe par.

¹² Dije madi əi nōq, taai dāne al, mbata tōgide sangi dāne goto, ningā e ne ki teēi me kōde ti nu; njé ki madi je e mbata kor ki ori-de kuji, ə njé ki nungi, mbati taa dāne mbata kōḡe la Luwə tō. Dəw ki asi kadi gər me ta kin 6a kadi gər.»

*Jəju njangi dō ngan je ki du
(Mk 10.13-16; Lk 18.15-17)*

¹³ Dije rəi ki ngan je ki du rō Jəju ti kadi njangi dōde, ə əl ta ki Luwə ki mbata ti lade, nā njé ndo je kōli səde.

¹⁴ Ə Jəju əl ə nā: «Iyāi ngan je du adi-de rəi ki rōm ti, 6i əgi-de ta rəbi al, tadō kōḡe ki dōra ti e ya dije ki toi tē ngan je ki du be.»

¹⁵ Go ti, Jəju njangi dōde, 6a əti ilə dāne aw lo ki rangi ti.

*Ta ki dō ngon ki basa ti ki nje ne kingə
(Mk 10.17-31; Lk 18.18-30)*

¹⁶ NDō kare, ngon ki basa kare re rō Jəju ti, ningā dāje ə nā: «Nje ndo dije, e ri ki maji, ə kadi m-ra, ə m-a m-ingə-n kaji ki a to biti ki nō ti ə?»

¹⁷ Ə Jəju əl-e ə nā: «MBa ri ə idəji-m ta dō ne ki maji ti ə? Dəw ki maji e kare ba. Re ige kadi ingə kaji 6a, itəl rōi go ndu-kun je ti.»

¹⁸ Ə ngon ki basa ka kin dāji Jəju ə nā: «NDU-kun je ki ra ə?» Ba Jəju ile ti ə nā: «A təl dāw al, a uwə marim al, a bōgi al, a ma naji ki ngom dō madi ti al⁸,

¹⁹ əsi gon bawi əi ki kōi, taa a ndigi dāw madi tə darōi j wa be tō⁹.»

²⁰ Ningā ngon basa ə nā: «Ne je kin pəti, m-təl rōm go ti. NGa ki ne kin, e ri bəy ə nay-m kadi m-ra ə?»

²¹ Ə Jəju əl-e ə nā: «Re ige kadi asi-naa tapi ta kəm Luwə ti 6a, aw, igitati ki ne maji je ləi

pəti, adi lae njé ndoo je, 6a a aw ki ne kingə ngay me dōra ti, ə ire un gom.»

²² Nā loki ngon basa oo ta je kin 6a, əti aw ki rōnəl al, tadō e dāw ki aw ki ne kingə ngay.

²³ Ə Jəju əl njé ndo je lāne ə nā: «Təki rōjəti, adi m-əl səsi, a nga ngay ki rō njé ne kingə ti kadi ur me bēkō ti ki dōra ti,

²⁴ ningā m-təl m-əl səsi bəy, e ne ki nga ngay kadi jambal ki oi-e kin ur bole kon ku ne ti, nā a nga ngay itə e kin bəy kadi nje ne kingə ur me bēkō ti la Luwə.»

²⁵ Ta kin əti njé ndo je 6əl ngay, adi əli əi nā: «NGa kin ə e be ningā, na wa bangi ə asi kadi ingə kaji ə?»

²⁶ Ə Jəju indā manjide ba ningā əl-de ə nā: «Ki rō dije ti 6a, dāw ki asi goto, nā Luwə 6a, asi ra ne je pəti.»

²⁷ Ə Piyər un ta əl-e ə nā: «NGa o je ki, j-iyə ne je ləje pəti kō, ə j-un goi kin, ri ə j-a j-ingə ə?»

²⁸ Ə Jəju ile ti ə nā: «Təki rōjəti, adi m-əl səsi: ndō ki ne je pəti a indāi ngirade kindō ki sigi, ə mi *NGon dāw m-a m-isi dō kimbər kōḡe ti ləm, ki dije a iləi tōji dōm ti kin 6a, səi ki uni gom kin, səi ka a isi dō kimbər kōḡe ti ki dōgi gide joo kadi igangi ta dō gin ka *Isirayəl ti ki dōgi gide joo.

²⁹ Ningā re dāw madi, iyə kəy lāne, ki ngakone je, ki konane je, ki kone, ki bawne, ki ngane je ə se dōnangi lāne ki mbata ləm ə, a ingə ne je ki al dō e kin, taa a ingə kaji ki a to biti ki nō ti tō, tə ne ki sōbi dāne.

³⁰ NGa ningā, dije ngay ki kəte, a tali njé ki gogi, ə njé ki gogi, a tali njé ki kəte tō.»

20

Kuji ta dō njé ra kilā me ndər nju ti

¹ «Kōḡe la Luwə tō ta 6a njé ndər nju, ki teē ki sji 6ati ba kadi n-oy njé ra kilā je kadi rai kilā me ndər nju ti lāne kin be.

² NDude osi naa ti ki njé ra kilā je, kadi adi-de la ki lo ra kilā ti ki ndō kare, 6a adi-de awi me ndər nju ti.

³ Loki teē ki kadi ki jikare ningā, oo njé ra kilā je ki rangi bəy, ki rəi ai ta mbalo ti ki kanji ra kilā,

⁴ ə əl-de ə nā: “Səi ka, awi me ndu ti ləm irai kilā, ə m-a m-adi səsi ne kigə go ji ki asi go rəbe ti.”

⁵ Ba əti awi. Loki teē taga ki kadi ki jam dō 6e ti nim, ki kadi ki mbo 6e ti nim 6a, ra kae ti ka kin bəy.

⁶ Go ti, teē re ki kadi ki kadi ra biyə bilə ningā, oo njé ra kilā je ki rangi bəy, ki rəi ai nōq, ə əl-de ə nā: “Ra ban ə isi lo kin ti lo səl, ki kanji ra kilā ə?”

⁷ Ə iləi-e ti əi nā: “Dəw ki un-je kilā ti goto.” Ə əl-de ə nā: “Səi ka, awi me ndu ti ləm irai kilā tō.”

✧ 19:5 Kilā ngirā ne je 2.24

✧ 19:7 Dətarənom 24.1

✧ 19:18 Teē ki taga 20.12-16; Dətarənom 5.16-20

✧ 19:19

8 «Loki kadi ur ningə, 6a nje ndor nju əl nje ngəm ne lie kare ə nə: “fbar njé ra kilə je, ə adi-de ne kigə go jide, ilə ngire də njé re gogi ti, itəl tae də njé re kəte ti.”

9 NJé re ki kadi ra biyə bilə, nə nə ka ingə la ki lo kilə ti ki ndo kare.

10 Lo kin ti, njé re də kəte rəi yade ngata 6a, məri kadi n-a n-ingəi la ki ita ya madide je, nə əi ka, ingəi la ki lo kilə ti ki ndo kare wa ka kin to.

11 Loki isi taai la kin, 6ai ta ki nje ndor

12 əli əi nə: “NJé ki rəi gogi ne kin, rai kilə kadi-kare ba par, ningəi adi-de la ki asi-naa ki yaje, je ki ji ra kilə si biti j-ilə kadi, adi kadi ndabi-je.”

13 Lo kin ti, nje ndor əl ta ki kare dande ti ə nə: “Madim, ne madi kare ki majal ki m-ra səi go. Nduje səi osi naa ti də la ti ki lo kilə ti ki ndo kare al ma?”

14 Itaa ne ləi, ə aw. M-ge kadi m-adi e ki re gogi ne kin, təkə m-adi kin be to.

15 E ta ləm mi wa kadi ne ki mem ndigi ə m-ra ki ne kingə ləm al a? Ə se e ta ləi kadi mei oī mbata maji ki m-ra a?”

16 NGa ningə Jəju ilə ti ə nə: E be ə, njé ki gogi a təlīi njé ki kəte, ə njé ki kəte a təlīi njé ki gogi to.»

Jəju əl ta də koyne ti ki kine lo koy ti 6əy (Mk 10.32-34; Lk 18.31-34)

17 Ta kaw ki Jorijaləm ti, loki əi də rəbi ti, Jəju iḡə rone ki njé ndo je ki dəgi gide e joo dəbi kare, ningə əl-de ə nə:

18 «Oi, j-isi j-awi ki Jorijaləm ti, ningə a iləi-mi *NGon daw ji njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je ti ki njé ndo ndu-kun je. A gangi ta koy dəm ti,

19 ningə a iləi-mi ji dije ti ki əi *Jipi je al, kadi kogi dəm ti je, tindəi-mi ki ndəy kabilay je, 6əi-mi kagi-dəsi ti je. Nə ndo mitə lə ndo koym 6a, m-a m-teḡ lo koy ti.»

Ko Jaki əi ki Jə daji ne Jəju (Mk 10.35-45)

20 Go ti, kə ngan lə Jəbədə rəi ki ngane je rə Jəju ti, 6a kə ngan je əsi məkəsi ne nangi nə Jəju ti mba dəje ne kare.

21 Ə Jəju dəje ə nə: «E ri ə ige ə?» Ningə, əl ə nə: «Un ndui kadi nganm je ki joo kam, dəw kare isi də ji kəi ti, ə e ki nungi isi də ji gəli ti to, loki a isi də kimbər kəbe ti ləi.»

22 Lo kin ti nəḡ, Jəju ile ti ə nə: «fḡari me ne daji ləsi kin al. A asi kadi ingəi kə ki m-aw tə m-ingə kam kare mindi wa?» Ba əli əi nə: «Oyo, j-a j-asi kare.»

23 Ə Jəju əl-de ə nə: «Kə ki m-aw tə m-ingə kam ə a ingəi kare, nə ta ki oji də kisi də ji kəḡm ti, ki də ji gəlm ti; e ta ləm kadi mi ə m-adi səsi al. Lo je kin to mba dije ki Bai Luwə ra goe kəte nu ki mbata ti ləde.»

24 NDəgi njé ndo je ki dəgi, loki oi ta je kin, rəde nal-de ki ngan lə Jəbədə ki joo ka kin al.

25 Ə Jəju 6ar-de pəti ki rone ti, əl-de ə nə: «fḡari kadi njé kəbe je də gin dije ti ki dangi dangi ki donangi ti ne, isi ta jəgi də dije ti, adi-de kə, taa dije ki njé təfa, oī be dade ti 6əy to.

26 Nə maji kadi to be dansi ti al. Re dəw madi dansi ti, ndigi kadi n-e ki bo ningə, kadi təl nje ra kilə ləsi pəti.

27 Taa re daw madi ndigi kadi n-e dəw ki də kəte dansi ti ningə, kadi təl 6əə kilə ləsi to.

28 E be tə ə, mi *NGon daw m-re mba kadi dije rai kilə adi-mi al, nə kadi mi ə m-ra kilə m-adi-de nim, taa m-adi rom kadi m-taa-n kosi dije ngay m-ilə-de taa nim to.»

Jəju aji njé kam to je joo (Mk 10.46-52; Lk 18.35-43)

29 Loki Jəju əi ki njé ndo je ləne isi teḡi me 6e ti ki Jəriko ki taja, kosi dije ngay njiyāi gode ti muki muki.

30 Ningə njé kam to je joo isi ngangī rəbi ti. Loki ooi kadi e Jəju ə isi ində də ningə, uni ndune ki taa əli əi nə: «Baḡe, NGon ka Dabidi*, o kam-to-ndoo ləje!»

31 Kosi je kəngi-de kəngi kadi uti tade, nə njé kam to je uni ndude ki taa wa 6əy əi nə: «Baḡe, *NGon ka Dabidi, o kam-to-ndoo ləje!»

32 Lo kin ti, Jəju a lo ka ti, 6ar-de, 6a daji-de ə nə: «E ri ə, igei kadi m-ra madi səsi ə?»

33 Ə əli-e əi nə: «Baḡe, ji ge kadi kəmjə teḡ, adi j-o-n lo!»

34 Jəju oo kəḡm-to-ndoo ləde, ə ədi kəḡmde, par ə ta naa ti nəḡ, kəḡmde oo lo, adi uni goe.

21

Jəju ur Jorijaləm ti ki kosi-gon (Mk 11.1-11; Lk 19.28-40; Jə 12.12-19)

1 Loki Jəju əi ki njé ndo je ləne rəi, indəi də 6e ki Jorijaləm 6asi, gidi 6e ti ki Bətipaje, ki kadi mbal kagi bini je ti, ilə njé ndo je joo,

2 əl-de ə nə: «Awi me ngon 6e ti ki a nəsi ti kam. Lo kur ə wa ki a uri ki me 6e ti par ə, a ingəi kə koro əi ki ngon koro ki dəsi-de adi ai, 6a ituti-de, irəi sade adi-mi.

3 A re dəw madi daji səsi ta də ti ə, əli-e əi nə: “Baḡe ə ge-de”, ə a iyə-de kalangi ba kadi ituti-de.

4 «Nə kin a ra ne be mba kadi ta ki nje kəl ta ki ta Luwə ti əl kin təl tane:

5 “Əli dije ki *Siyə ti əli əi nə:

Oi ngar ləsi a re dəsi ti,

E dəw ki səl ləm ləm,

Isi də kə koro ti əi ki ngon koro*.”

6 *NJé ndo je awi, rai təkə Jəju əl-n-de.

7 Rəi ki kə koro əi ki ngon koro ka kin ningə, labi kibi je ləde gidide ti, 6a Jəju al isi də ti.

8 Kosi dije ngay labi kibi je ləde go rəbi ti. NJé ki nə je tətī mbi kam je ə tiləi də rəbi ti.

* 20:30 Iḡoi Mk 10.47 ki ta ki də ti gin makitibi ti nangi. ✧ 21:5 Ejay 62.11; Jakari 9.9

9 Nje njiya nõ Jaju ti, ki njé njiya goe ti, uni ndude ki taa ali ai na: «Tõji e ki dõ Ngon ka Dabidi ti! Ningã kadi Luwã njangi dõ dõw ki re ki tõ Bãbe!

Tõji e ki dõ Nje kisi dõrã ti taa*!»

10 Loki Jaju ur Jorijalẽm ti, lo ki me bẽ ti ba pãti ndigi bir bir. Adi dije daji rõde ta ai na: «E dõw ki ban a?»

11 Ò kosi je ilai-de ti ai na: «E Jaju, nje kãl ta ki ta Luwã ti, ki Najarãti, dõnangi Galile ti.»

Jaju tuwã njẽ ra gati je nati kãy ti la Luwã (Mk 11.15-19; Lk 19.45-48; Jã 2.13-16)

12 Go ti, Jaju aw ur nati kãy ti la Luwã, ningã tuwã njẽ labi nẽ je ki njé ndogi nẽ je nati kãy ti la Luwã kõ. Jaju sur tabilã je la njé mbãl la je tilã, naa ti ki nẽ kisi la njé gati dõ dum je.

13 Ningã al-de ai na: «NDangi me makitibi ti la Luwã ai na: “Kãy lãm a bari-e kãy kãl ta ki Luwã, nã sãl, itãli-e lo bõy rõ ti la njé bõgi je yo*!»»

14 Lo kin ti nõõ, njé kãm tõ je ki njé mãti je, rãl rõẽ ti nati kãy ti la Luwã, adi adi-de rõ nga.

15 Loki njé kun dõ njé kijã nẽ mãsi kadi-kare je ki njé ndo ndu-kun je ooi nẽ je ki ãti bãl ki Jaju ra-de, ki ndu ngan je ki isi bã ai na: «Tõji e ki dõ *Ngon ka Dabidi ti.» kin bã, mede õ-de,

16 adi ali Jaju ai na: «O ta ki ngan je a ali kam ta?» Ò Jaju ilã-de ti ai na: «Oyo, m-õ, nã se itidã ndu Luwã ki ndangi ai na:

“Ira adi ngan je ki du, ki njé to ta mba ti ka, tade ilã tõi dõ ti,” kin al wa*?»

17 Ningã lo kin ti, Jaju iyã-de nõõ, a tẽ tẽ me bẽ bo ti kõ, aw Batani ti, aw to nu.

Jaju man kagi mbay-kote (Mk 11.12-14, 20-24)

18 Lo ti ki si, Jaju tãl isi re me bẽ bo ti, ningã bõ ra-e.

19 Ò õõ kagi mbay-kote ki a kadi rãbi ti, tõ kadi n-aw gin ti, nã loki re basi bã, õõ mbie je par bi õõ kande al. Ò Jaju al mbay-kote ka kin ai na: «A andi gõgi al biti ki nõ ti.» Ba loe ti nõõ, mbay-kote tuti.

20 Loki njé ndo je ooi nẽ kin bã, ãti-de bãl ngay, adi daji ta ai na: «Ra ban a loe ti ne par a kagi tuti a?»

21 Ò Jaju ilã-de ti ai na: «Tãki rãjeti, adi m-ãl sãsi, re awi ki kadi-me, a mesi tõi al a, e nẽ ki m-ra ki mbay-kote kin par a a rai al, nã re ali mbal kam ai na: “Tõti lo kin ti rangi, aw õsi me ba ti,” ka nẽ kin a ra nẽ.

22 Nã ningã, nẽ je pãti ki a idaji ki kadi-me, me kãl ta ti ki Luwã a, a ingãl.»

Ta ki daji dõ tõi ti ki Jaju aw-n (Mk 11.27-33; Lk 20.1-8)

23 Jaju ur nati kãy ti la Luwã, isi ndo nẽ dije ningã, njé kun dõ njé kijã nẽ mãsi kadi-kare je, ki ngatõgi je la *Jipi je, rãl ki rõẽ ti, daji-e ai

na: «E ki tõi ki jã ra a isi ra-n nẽ je kin be a? Ò nã tõ a adi ndune a isi ira-n wa al-je adi j-õ?»

24 Ò Jaju tãl al-de ai na: «Mi ka m-a m-daji sãsi ta kare ba be tõ. Re ilãl-mi ti ningã, m-a m-ãl sãsi dõw ki adi-m ndune kadi m-ra-n nẽ je kin tã.

25 Nã a ilã Jã kadi ra dije batãm a? E Luwã a se e dije a?» Nã tali a ali-naa ta dande ti ai na: «Re j-ãl-e j-ã na: “E Luwã a ile” a, a daji-je a nã se ra ban a j-adi Jã meje al wa?»

26 A kin a re j-ãl j-ã na: “E dije a ilãl Jã” a, e ta ki rõ kosi je ti tõ, tãdõ dije pãti ooi Jã kadi e nje kãl ta ki ta Luwã ti.»

27 Bẽ a, tali ali Jaju ai na: «Ji gãr al.» Ò Jaju ka tãl ilã-de ti ai na: «Re igãri al a, mi ka m-a m-ãl sãsi tõi ki m-isi m-ra-n nẽ je kin al tã.»

Kuji ta dõ ngakonaã je ti ki joo

28 Jaju al ta ki rangi bõy a na: «ãli-mi ta lãsi dõ ta ti kin adi-mi m-õ. Dingãm kare aw ki ngan dingãm je joo, a un ta al ki dõsay a na: “Ngonm, aw ira kilã me ndõr nju ti bõne.”

29 Ba ngon ka kin ilã bawne ti ai na: “M-a m-aw al,” a isi ba biti ningã me uwe ki ta, adi j aw.

30 Dingãm re rõ ngon ti ki kõ joo, al-e ka ta ki al ngokõõ ka kin, ningã e al ai na: “Oyo, m-a m-aw bawm,” bã aw al.

31 Ò se dan ngan je ti ki joo kin e ki ra a ra go ndigi ti la bawne wa?» Ba ilãl Jaju ti ai na: «E ki dõsay.» Ò Jaju al-de a na: «Tãki rãjeti, adi m-ãl sãsi, njé taa la-mbã je ki dãnẽ je ki njé ra kaya je a tẽgi kõbẽ ti la Luwã nõsi ti.

32 Tãdõ Jã Batisi re rõsi ti, tõi sãsi rãbi ki dana, nã itaai mee al, nã njé taa la-mbã je ki dãnẽ je ki njé ra kaya je taai mee. Ò sãl je, oi nẽ kin be ka, mesi uwã sãsi ki ta gõ gõgi bã adi iyãl nẽ rasi je ki majal kõ, a itaai mee al.»

Kuji ta dõ njẽ ra kilã me ndõr nju ti, ki njẽ me majal

(Mk 12.1-12; Lk 20.9-19)

33 Go ti, Jaju al-de ai na: «Uri mbisi oi kuji ta ki rangi bõy. Dõw kare ki nje ndõr nju e nõõ, ningã indã singã gugi gidẽ wuki. Ur bẽ kadi tã mborãl man nju ti, ningã ur nẽ ta ta kagi be, kadi dije isi dõ ti ngãm ndõr ka tin. Ba go ti, dõsi ta naa ti ki dije ki njé ra kilã nju, kadi tã rai kilã adi-e, a kagi loe ti bã, a kãyi-naa nẽ, ningã e wa ãti aw mba.

34 Loki kagi lo kijã kandi nju asi ningã, ilã bõã je lãne kadi awi taai kandi nẽ ndõr ka kin, ki yãne ji njé ra kilã ti adi-ne.

35 Nã loki bõã je awi ningã, njé ra kilã je uwãl-de. Tindãl ki kare ngay, tãli ki nungi, bã ki kõ mitã, tilãl-e ki mbal tãl-e tã.

36 Nje ndõr tãl ilã ki bõã je ki rangi, ngay itã e ki kãte wa kin bõy. Nã rai sãde kõ nẽ wa ki rai ki njé ki kãte ka kin bõy.

37 Ta tãl tãe ti, dingãm tãl ilã ngonne wa rõde ti, ai na: “A bãli gidĩ ngonm.”

* 21:9 Pa je 118.25-26

* 21:13 Ejay 56.7; Jẽrãm 7.11

* 21:16 Pa je 8.3

38 Nə njé ra kilə nju, loki ooi ngon ka kin 6a əli-naa dande ti əi nə: "Darə ə wa kam ə a e nje ne nduwə, irəi adi ji təli-e, ningə j-a j-uwəi ndor nju kin yaje ti."

39 E be ə, uwəi ngon ka kin, ndəri-e, awi sie gidi ndor ti taga, təli-e.

40 Ə se ndə ki dingəm ki 6a nje ndor kin a re ə, ri ə a ra ki njé ra kilə ndor je kin wa?"

41 Ningə əi je əli Jəju əi nə: «A tə kode, 6a a adi ndor lane njé ki rangi, ki kadi a adi-e kande ki dəkagilo ki əji.»

42 Ningə Jəju əl-de ə nə: «Itidəi me makitibi ti lə Luwə oi al a?

"MBal ki njé ra kəy je mbati-e,

E ə təl mbal ki e təgi kəy.

E kin e kilə ra Ba6e.

E ne kəji ki əti bəl ə to ta kəmje ti kin*."»

43 Ningə adi m-əl səsi 6əy to: «A taai kə6e lə Luwə jisi ti, kadi təli adi gin dije ki rangi ki kadi a raii kilə ki maji.

44 NGA ningə, dəw ki osi də mbal ti kin ə, a tətə njəki njəki, a re e ə mbal kin osi dəe ti to ningə, a rəkite rəkite rəkita.»

45 Loki njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je ki *Parisi je ooi kuji ta kin 6a, gari mee kadi e ta ki dəde ti ə Jəju a əl.

46 Ə sangi rəbi kadi n-uwəi-e, nə 6əli kosi je, tadə kosi je ooi Jəju tə nje kəl ta ki ta Luwə ti.

22

Kuji ta ki əji də 6ar dije lo ne kuso taa-naa ti

(Lk 14.15-24)

1 Jəju ilə rəne əl-de ta ki kuji ta 6əy ə nə:

2 «Kə6e ki dərə ti to ta ta lə ngar ki ra ne kuso ki bo mbata ngone ki aw tə taa dəne kin be.

3 NGar ilə njé kilə je ləne adi awi əli dije ki 6ari-de lo ne kuso ti, kadi rəl, nə dije ka kin mbati.

4 NGar təl ində ta ta njé kilə je ti ki rangi 6əy ə nə: "Ki 6asine kin, ne kuso oy ngata, m-təl baw mangi je, ki biyə je ki bati je ləm, ki əməi maji, ne je pəti asi-naa, ə irəi lo ne kuso taa-naa ti."

5 Nə dije ki 6ari-de ka kin, rai kilə ki ta lie kin al, njé ki madi awi ki wale je ləde, njé ki nə je awi ki lo gati je ti ləde,

6 ə njé ki nungi 6əy, uwəi njé kilə je adi-de kə je, təli-de je.

7 «Lo kin ti, wongi təl ngar, adi ilə ki asigar je ləne adi awi təli njé təl ne je ka kin nim, təli 6e je ləde por nim ta.

8 Ningə go ti, ngar əl njé kilə je ləne ə nə: "Ne kuso taa-naa oy ngata, nə dije ki e ki 6ar-de, əi dije ki asi ta tē loe ti al.

9 Awi ki ta tə rəbi je, i6ari dije pəti ki ingəi-de, adi-de rəl lo ne kuso taa-naa ti."

10 Njé kilə je awi ki go rəbi je, kawu dije pəti ki ingəi-de, ki maji je, ki majal je, adi dije rosi me kəy ki kadi dije usoi ne taa-naa ti.

11 Loki ngar ə nə n-ur kəy kadi n-oo dije ki 6ari-de ka kin ningə, oo dingəm madi kare ki isi ki kibi kuso ne taa-naa rəne ti al.

12 Ə ngar əl-e ə nə: "Madim, ira ban ə ur kəy ne ki kanji kibi kuso ne taa-naa rəi ti ə?" Ba dingəm ka kin ilə ti al.

13 NGA ə ngar əl njé kilə je ləne ə nə: "Idəoi jie je ki njae, ə iləi-e taga lo ki ndul ti, ki e lo ki a nə je, a ngə ngangine je titi."

14 Təki rəjeti, Luwə 6ar dije ngay, nə njé ki mbəti je əi ngay al.»

Ta də kigə la-mbə nje kə6e ki bo Sajar ti

(Mk 12.13-17; Lk 20.20-26)

15 *Parisi je ingəi-naa, əli-naa ta, kadi n-iyəi kulə n-uwəi Jəju me ta ti ki n-a n-dəji-e ə a tē tae ti.

16 Be ə, iləi njé ndo je ləde əi ki dije madi ki me 6uti ti lə *Erodi, adi awi əli-e əi nə: «Nje ndo dije, ji gar kadi j nje kəl ta ki rəjeti, j nje ndo dije rəbi ki rəjeti ki nəl Luwə nim, i6əl kəm dəw al nim, tadə j o ne ra ki gidi ti taga ne kam al.

17 Əl-je adi j-o ta ki mei ti: e loe ti ə se e loe ti al kadi dəw igə la-mbə nje kə6e ki bo Sajar ə?"

18 Nə Jəju, təki gər-n me majal ləde, əl-de ə nə: «Səi njé kədi kəm dije! MBA ri ə iyəi kula kadi uwəi-mi ə?"

19 Oji-mi silə ki kadi dəw a igə-n la-mbə adi-mi m-o.» Ba əji-e silə kare.

20 NGA ə dəji-de ə nə: «Də nə ə indəi, ə to nə tə ə ndangi silə ti kin ə?"

21 Ə iləi-e ti əi nə: «E nje kə6e ki bo Sajar.» Ə Jəju təl əl-de ə nə: «Ne lə Sajar ə adi Sajar, ne lə Luwə ə adi Luwə tə.»

22 Ta ki Jəju əl-de kin dum dəde, adi iyəi-e ə ətə awi.

Ta də ki njé koy je lo koy ti

(Mk 12.18-27; Lk 20.27-38)

23 NDəe ti nōq, *Sadusi je ki əi dije ki ooi kadi njé koy je a jii taa lo koy ti al, rəi rə Jəju ti dəji-e əi nə:

24 «Nje ndo dije, *Moji əl ə nə: "Re dəw madi oy, ki kanji kiyə ngan je tone ti 6a, səbi kadi ngokəe taa dəne nduwə kin, oji-n ngan je, kadi tēti to nje goto ti*."»

25 Ki əji də ta kin, ndə ki to danje ti nōq. NGakonaa je əi siri, ki dəsəy taa dəne, ningə oji-n ngon ki kadi tə ər toe al 6əy ə oy, adi iyə dəne nduwə adi ngokone.

26 Ne kin ra ne be, jii-n də ki kə joo ti, ki ki kə mətə ti, biti tēe-n də ki kə siri ti.

27 Gode ti pəti, darə dəne wa re oy to.

28 NGA ə se ndə ki njé koy je a jii taa lo koy ti ə, nə dande ki siri kin ə dəne kin a e nee wa? Tadə əi pəti taai-e nede ti.»

²⁹ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Səi dije ki indəmi rəbi, tado igəri makitibi lə Luwə al nim, taa igəri tōgi lə Luwə al nim tō.

³⁰ NDə ki njé koy je a jii taa lo koy ti, dıngəm je ki dənə je a taai-naa al ngata. Pəti a toi tə *Malayka je be me dərə ti.

³¹ Ki əji dō ki taa lo koy ti lə njé koy je, itidəi ta ki Luwə əl səsi kin al a?

³² Luwə əl ə nə: “Mi Luwə lə *Abırakam, mi Luwə lə *Isaki, ki Luwə lə *Jakobi.” Luwə e Luwə lə dije ki njé kisi kəm ba, 6i e Luwə lə njé koy je al^o.»

³³ Kosi je ki ooi ta lə Jəju, ne ndo lie əti-de 6əl ngay.

NDu-kun ki itə ndəgi ndu-kun je (Mk 12.28-34; Lk 10.25-28)

³⁴ Loki *Parisi je ooi kadi Jəju dum dō *Sadusi je 6a, əi je kawi-naa.

³⁵ Ə ki kare dandə ti, ki e nje ndo ndu-kun je, iyə kulə me ta ti, dəji Jəju ə nə:

³⁶ «Nje ndo, dan ndu-kun je ti lə Luwə pəti kin, e ki ra ə e dō madinə je ti ə?»

³⁷ Ə Jəju ile ti ə nə: «A indigi Bəbe Luwə lai ki ngamei ba pəti, ki ndili ba pəti, taa ki mər ta lai ba pəti tō^o.

³⁸ E kin ə e ndu-kun ki dəsəy ki itə ndu-kun je pəti.

³⁹ Ningə ndu-kun ki kō joo ki e ndu-kun ki nga ngay tō ə to kin: A indigi dəw madi tə dərə jı wa be tō^o.

⁴⁰ *NDu-kun je lə *Moji ba pəti, ki ta je lə njé kəl ta ki ta Luwə ti, ngirəde e dō ndu-kun je ti ki joo kin.»

Dəw ki Luwə mbəte tō Dabidi tō (Mk 12.35-37; Lk 20.41-44)

⁴¹ Loki *Parisi je kawi-naa ka kin, Jəju dəji-de ta ə nə:

⁴² «Ki go mər ta ti ləsi dō Kirisi ti ki e *Dəw ki Luwə mbəte kin, oi kadi e gin kōji ti lə nə ə?» Ə əli-e əi nə: «E ngon ka *Dabidi.»

⁴³ Ə Jəju əl-de ə nə: «Ra ban be ə Dabidi ki NDil Luwə e mee ti 6ar-e “Bam” ə?

⁴⁴ Tado Dabidi əl ə nə:

“Bəbe Luwə əl Bəbe əm ə nə:

«re isı dō ji kōm ti ne, Biti kadi m-ilə njé bə je lai gin tōgi ti^o.»

⁴⁵ «Ə re Dabidi 6ar-e Bane ə, ra ban taa Kirisi, ki e dəw ki Luwə mbəte a e ngon ka Dabidi ə?»

⁴⁶ Lə kin ti, dəw ki əsi kadi ile ta ti kare be goto. Ningə jı dō ndəe ti nu kin, dəw ka sangi kadi n-dəje ta al ngata.

23

Jəju gangi ta dō njé ndo ndu-kun je ti ki Parisi je

(Mk 12.38-40; Lk 11.39-52; 20.45-47)

¹ Jəju əl kosi je ki njé ndo je ləne ə nə:

² «Njé ndo ndu-kun je ki *Parisi je, kilə ləde e kər gin ndu-kun lə *Moji.

³ NGa ningə səi, maji kadi itəli rəsi go ne je ti ki əli səsi, nə indaji kilə rade je al, tado rai ne ki əi je wa isi əli ki tade kin, al.

⁴ Dəi ne ki əy indəi dō dije ti, nə mbati kun ngon jide taa ndəy be kuwə-n səde tae.

⁵ Kilə rade je pəti, rai ki kadi dije ooi gidide. NGen ndu-kun je ki ndangi iləi me ngan buwati je ti, ə dije dəi nati nōde ti ə sə jide ti wa kin, rai yade adi boy, taa kulə je ki dije əsi sil kibi je ti kin ka, rai yade adi ngal tō^o.

⁶ Əi dije ki gei lo kisi ki kəte nō dije ti, lo ne kuso ti, ki ne kisi ki kəte nō dije ti, gin kəy kaw-naa je ti.

⁷ Taa gei kadi dije rai-de lapiya ki 6uki-naa ti lo kingə-naa je ti lə kosi je nim, kadi dije 6ari-de “Njé ndo dije” nim tō.

⁸ Nə səi, adi dəw 6ar səsi “Nje ndo dije”, al, tado pəti, səi ngakonaa je, ningə Nje ndo səsi e kare ba tō.

⁹ İ6ari dəw madi dənangi ti ne “Bawsi” al, tado Bawsi e kare ba, ə isi dərə ti taa.

¹⁰ Taa adi dəw 6ar səsi “Dije ki bo”, al tō, tado Dəw ki bo ləsi e kare ba, ə e Kirisi ki e dəw ki Luwə mbəte.

¹¹ Dəw ki bo dānsi ti, a e nje ra kilə 6əə ləsi.

¹² Dəw ki un dənə ki taa, a iləi dəe ki nangi, ə dəw ki ilə dənə ki nangi, a uni dəe taa tō.

Kəm-to-ndoo e lə Parisi je ki njé ndo ndu-kun je

¹³ «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé ndo ndu-kun je, ki *Parisi je. Səi njé kadi kəm dije! İsi uti ta rəbi ki kaw kōbe ti ki dərə ti dō dije ti. Səi je wa uri me ti al, ningə dije ki gei kur me ti ka, əgi-de nim tō.

[¹⁴ «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé ndo ndu-kun je ki Parisi je. İtaai ne maji je lə njé ngaw koy je pəti pəti jide ti, ningə ədi kəm dije ki kəl ta ki Luwə ki gine gangi al, kadi dije ooi səsi, təkı səi dije ki maji. Go kilə ra je ti ki be kin, Luwə a gangi-n ta ki nga ngay dəsi ti*.]

¹⁵ «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé ndo ndu-kun je ki Parisi je, səi njé kadi kəm dije! Awı mba, əy jı-naa ngədi dənangi rai je ti ki lo lo, dō ba ti je mba kadi ingəi dəw kare gosi ti. Ə loki ingəi-e ningə, irai-e adi təl əsi ta kaw me por ti nja joo itə səi je wa 6əy tō.

¹⁶ «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé kər dije ta rəbi, ki kəmsi tō! İsi əli əi nə: “Re dəw ibi rəne ki kəy lə Luwə 6a, to kare, a re ibi rəne ki lər ki kəy lə Luwə ə, səbi kadi ra ne ki ibi-n rəne.”

¹⁷ Səi mba dije, dije ki kəmsi oo lo al! Lər e ne ki kəy lə Luwə, adi e yə Luwə. Ə se lər 6a e ki bo ngay ə se, kəy lə Luwə ki təl lər ne ki kində ta dangi ti kin wa?

☆ 22:32 Təe ki taga 3.6, 15 ☆ 22:37 Dətarənom 6.5 ☆ 22:39 Ləbətiki 19.18 ☆ 22:44 Pa je 110.1 ☆ 23:5 Kər İsirayal je 15.38-41 * 23:14 Bar ta je ki me ne je ti kin [] goto me makitibi je ti ki njé ndange ndangi kate.

¹⁸ Itali əli bəy əi nə: “Re dəw ibi rəne ki dingiri lo kində kadi-kare 6a, to kare, a re ibi rəne ki kadi-kare ə, səbi kadi ra ne ki ibi-n rəne.”

¹⁹ Sai njé kəm tə je! E ri ə e ki bo ngay ə? E kadi-kare ə se e dingiri lo kində kadi-kare ki təl kadi-kare ne ki kində ta dangi ti kin ə?

²⁰ Dəw ki ibi rəne ki lo kində kadi-kare 6a, ibi rəne ki dingiri lo kində kadi-kare nim, ki ne je pəti ki isi dō ti nim tō.

²¹ Dəw ki ibi rəne ki kəy lə Luwə 6a, ibi rəne ki kəy lə Luwə nim, ki Luwə ki isi me ti nim.

²² Dəw ki ibi rəne ki dərə 6a, ibi rəne ki kimbər ngar lə Luwə nim, ki Luwə ki isi dō ti nim^ə.

²³ «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé ndo ndu-kun je, ki Parisi je, səi njé kədi kəm dije. Ɔri ne kare dan ki dəgi ti, me mbi kam je ti ki əti maji, ki me mbi kam ndir təy je ti, ki me ngan ne ndir təy je ti, adi Luwə, ningə indəi njasi dō ne je ti ki rəjeti me ndu-kun ti lə Luwə, tə ne ra ki dana, ki koo kəm-to-ndoo, ki ra go ti. Ki rəjeti, e kin ə e ne je ki səbi kadi re a indəi kəmsi go ti irai, ki kanji kiyə ndəge je.

²⁴ Sai njé kər dije ta rəbi, ki kəmsi tō! Isi iləi ne ta ngoo man ti itaai man mbata ngan ku je ki du, ə isi tiwi kədi mesi ti.

²⁵ «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé ndo ndu-kun je, ki Parisi je, səi njé kədi kəm dije! Itogi gidı ka man, ki gidı ka kuso ne adi ay, nə mee kəy rosi ki ne 6ogi je, ki ne ki ingəi ki go rəbi ngur ne ra ki majal.

²⁶ I Parisi ki nje kəm tō! Itogi me ka man, ningə gide a ay tō.

²⁷ «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé ndo ndu-kun je ki Parisi je, səi njé kədi kəm dije! Itoi tə dō 6adi je ki dije lati pō gidi ti adi ndai kam be: re o gide taga ne 6a, ndole, nə mee ki kəy rosi ki singə dije, ki ne je ki ndum.

²⁸ E be tō ə, gidisi ti taga ne, itōji adi dije ooi təkı səi njé təl rəsi go ndu Luwə ti, nə mesi ti kəy 6a, kədi kəm dije ki majal ki ra, rosi.

²⁹ «Kəm-to-ndoo e ləsi, səi njé ndo ndu-kun je ki Parisi je, səi njé kədi kəm dije! İndəi 6adi njé kəl ta ki ta Luwə ti adi maji, irai 6adi dije ki dana adi ndole,

³⁰ ningə əli əi nə: “Re dəkagilo ti lə kaje je kin je nōq ə, re j-a j-ındə rəje naa ti səde kadi ji təl-n njé kəl ta je ki ta Luwə ti, al.”

³¹ Lo kin ti, səi je wa isi tōji kadi səi ngan ka njé təl njé kəl ta ki ta Luwə ti.

³² E ən ə, irai ki nōsi ti, itōlii ta ne ki kasi je iləi ngire!

³³ «Səi dije ki mansi majal tə li pi je be, ra ban ə iməri kadi a ayi-naa, ta ta ki gangi ti lə por ə?

³⁴ E mbata kin ə, m-a m-ilə-n ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti, ki njé gosi je, ki njé ndo dije ta lə Luwə, rosi ti. A təl-de je, a 6ai-de kagi-dəsi ti je, a tindəi-de ki ndəy kabilay gin kəy

kaw-naa ti je, taa a ngodi-de, iı səde 6e bo ti ki kare ə igangi səde 6e bo ti ki nungi ki kəte kəte.

³⁵ Lo kin ti, dije ki dana ki məside e ki 6uki kə, ilə ngire dō Abəl ti, tēe-n dō Jakari ti ki ngon lə Barasi kin, ta məside a e dəsi ti. E Jakari ki ndə ki itōli-e dadan lo ti ki i kəy ti lə Luwə re lo dingiri kadi-kare ti kin^ə.

³⁶ Təkı rəjeti, adi m-al səsi, ta ne təl je kin pəti a e dō dije ti ki dəkagilo ti ki 6one.

Jaju əl ta dō be bo Jorijaləm ti (Lk 13.34-35)

³⁷ «Səi dije ki Jorijaləm ti, səi dije ki Jorijaləm ti, səi njé təl njé kəl ta je ki ta Luwə ti, səi njé tilə dije ki Luwə ilə səde adi səsi ki mbal tōli-de. Nja ngay, m-sangi kadi m-kaw səsi təkı kō kinjə a kaw-n ngane je gin bagine ti kin be, nə ɔdi al.

³⁸ Ningə ki ne kin, Luwə a iyə kəy kaw-naa ləsi kō jisi ti.

³⁹ Tədō a oi-mi al ngata, bitı ndō ki a əli əi nə: “Njangı dō e dō dəw ti ki re me tō Bəbe ti^ə.”»

24

Jaju əl təkı kəy lə Luwə a tuji (Mk 13.1-4; Lk 21.5-7)

¹ Jaju tēe me kəy ti lə Luwə ki taga, isi aw ningə, njé ndo je lie, rai rəe ti, əli-e kadi oo kəy lə Luwə ki dije indəi adi əti 6əl kin!

² Ə Jaju un ta əl-de ə nə: «Ne je kin pəti, kəmsi oo maji, nə təkı rəjeti, adi m-al səsi m-adi oi, mbal kare ki a nay kadi isi dō made ti ne goto; a budı-de nangi mur mur.»

Ne je ki a rai ne kate nō dəbəy ndo ti (Mk 13.3-13; Lk 21.7-10)

³ Go ti, loki Jaju aw isi dō mbal kəgi bini je ti, njé ndo je lie rai rəe ti, əli-e ta loki əi sie ki karde ba əi nə: «Əl-je adi j-o, dəkagilo ki ra ti ə ne je kin a rai ne ə? Ə ne kəji ki ban ə a tōji kadi ji gər təkı e dəkagilo ki kadi tō ire-n nim, e dəbəy ndo nim tō ə?»

⁴ Ə Jaju ilə-de ə nə: «İndəi kəm-kədi dō rəsi ti, adi dəw ədi səsi al.

⁵ Tədō dije ngay a rai ki təm, a əli əi nə: “Mi ə mi Kirisi ki e Dəw ki Luwə mbəte”, ningə a 6uki dije ngay wale ta.

⁶ A oi ka rə je ki e sasi 6asi, ki poy rə je ki e say, nə oi maji! Adi 6əl ra səsi al. Ri ri ka ne je kin a rai, nə e dəbəy ndo əl 6əy.

⁷ Gin 6e madi a aw rə dō gin 6e madine ti, kəbe madi a aw rə dō kəbe madine ti; 6o a o je, dənangi a yəki je, ki lo je ki dangı dangı,

⁸ nə ne je kin pəti a tōi tə lo kilə ngirə tō ndoo ki a ra dəne kin be 6əy.

⁹ Dije a uni dəsi, əwi səsi kadi ingəi kō je, kadi tōli səsi je. Dije pəti ki əi *Jipi je al, mede a majal səsi ki mbata ləm.

¹⁰ Lo kin ti, dije ngay a iyəi kadi-me je ləde ko. A uni dō-naa ki yo je ki ne je, a əsi-naa ta.

¹¹ Njé kəl ta ngom kə nə n-əi njé kəl ta ki ta Luwə ti, a tēēi, ədi dije ngay buki-de wale.

¹² Majal a taa dənangi taa ki kadi, dije ngay ndigi-naa lade a təl gogi.

¹³ Nə dəw ki uwə təgine ba bitə dəbəy ti, a ingə kajəi.

¹⁴ Poy Ta ki Maji ki dō kəbə ti lə Luwə kin, dije a iləi mbēe ki dənangi pəti, kadi dije pəti ki gəri Luwə al ooi naji ki ma ki dō ti. Ningə go ti, dəbəy ndə a re.

Ko ki bo ngay ki a re

(Mk 13.14-23; Lk 21.20-24)

¹⁵ «Ningə loki a oi dəw ki nje ra ne ki kəbi, dəw ki nje tuji lo, ki nje kəl ta ki ta Luwə ti Daniyal əl ta lie kin[☆], a uwə lo kisi lo ki ay njay ti kin 6a, maji kadi dəw ki nje tidə ne je kin, gər gine maji.

¹⁶ Ningə njé ki isi Jude ti a ayi-naa ki dō mbal je ti.

¹⁷ Dəw ki isi dō kəy ti, a ur nangi kadi aw me kəy ti un ne madi tēē-n al.

¹⁸ Dəw ki a e me ndər ti, a asi kadi təl re 6e un kibi rəne al.

¹⁹ NDəe ti nōō kin, kəm-to-ndoo ki gae goto a e lə dəne je ki njé səm, ki njé kadi mba ngan je.

²⁰ Əli ta ki Luwə kadi ayi-naa ngədi kin 6ara al, taa kadi e ndə taa kəə ti al tə.

²¹ Tado dəkagiloe ti kin, kə ki dije a ingəi, e kə ki dəw oo ndə kare al 6əy. Lo kilə ngirə dərə ki dənangi ti nu, bitə 6one, dəw oo kə kə kin nja kare al, taa dəw a oo kə kə kin gogi al tə.

²² Re Bəbe uwə ta ndə je kin gangi al ə, dəw kare ki a isi ki dəne taa goto. Nə ki mbata lə dije ki e wa mbəti-de ə, a uwə-n ta ndə je kin gangi.

²³ NGa ningə, re dəw əl səsi ə nə: “Kirisə ki e *Dəw ki Luwə mbəte ə e yo 6o, e ə e ne 6o” ə, onosi kadi-e mesi.

²⁴ MBata kirisi je ki ngom, ki njé kəl kə nə n-əi njé kəl ta je ki ta Luwə ti, a rai nōō tə rai ne kəji je ki əti 6əl ki ne je ki dum kəl tae. A rai ra ki kadi tə njé wa ki Luwə mbəti-de kin ka, n-6uki-de wale.

²⁵ E be ə, m-əl səsi ne je kin kəte be kadi igəri.

NDə re NGon dəw

(Mk 13.24-31; Lk 21.25-31)

²⁶ «Kin ə re dəw əl səsi ə nə: “Dəw ki Luwə mbəte ə a dila lo ti yo am” ə, awi al. Re əl səsi ə nə: “E ə 6əy rəne mbə lo ti gogi nu am” ə adi-e mesi al.

²⁷ Ningə, təkə ndi təl j-n lo kibə kadi ti, aw-n lo kur kadi ti ka kin, kirem mi *NGon dəw ka e be tə.

²⁸ Loki nin to ti ə mal je a kawī-naa ti.

²⁹ NGay al par go kə je ti ki dəkagiloe ti kin 6a, kadi a tēē kəmne al, nay a nda al, mee je a jji ki dərə ti tosi ki nangi, ningə təgi je ki dərə ti a yəki.

³⁰ Lo kin ti, ne kəji ki dəm ti mi NGon dəw a tēē dərə ti, ningə gin kəji je pəti ki dənangi ti ne a ndigəi rəde. NGa ningə, a oi-mi NGon dəw m-a m-re me kil ndi ti ki təgi, me kunjə ti ki əti 6əl[☆].

³¹ M-a m-ilə malayka je ləm ki təbi ki 6a ər lo dō kum dənangi ti ki sə kadi kawī njé ki Luwə mbəti-de ki naa ti. A kawī-de jji ngangi dənangi ti ki kare tēēi e ki nungə ti.

Nə ndo ki əji dō kagi mbay-kote

(Mk 13.28-31; Lk 21.29-33)

³² «Maji kadi igəri ne ndo ki dō kagi mbay-kote ti kin maji. Loki bajje je indəi rungirə, ə mbie iti kin ningə, igəri kadi nay 6a e bəsi ngata.

³³ Be tə ə, loki oi ne je kin pəti rai ne ningə, maji kadi igəri təkə mi *NGon dəw mi ta kəy ti bəsi rəsi ti.

³⁴ Ningə təkə rojeti, adi m-əl səsi, dije ki isi ki dəde taa ne kin a oyi tigə al 6əy ə ne je kin a rai ne.

³⁵ Dərə ki dənangi a gotoi ndə madi, nə ta ləm a to lo tone ti ba bitə ki nō ti.

Luwə ki karne ba ə gər ndə ki dəbəy ti

(Mk 13.32-37; Lk 17.26-30, 34-36; 12.39-40)

³⁶ «Dəw kare ki gər ndə əi ki dō kadi ki ne je kin a rai ne ti goto. *Malayka je ki dərə ti al nim, mi NGon lə Luwə ə wa al nim. Dəw 6a e Bawje Luwa ki karne ba par ə gər.

³⁷ Ningə, ne ki ra ne dəkagilo ti lə Nuwe kin ə, nee a ra ne ndo rem ti mi *NGon dəw tə.

³⁸ Kəte nō kadi man kə ki bo kin re, dije usoi je, ayi-naa je, taai-naa je, iləi ngande je ngaw ti je, bitə ndə ti ki Nuwe ur-n me bato ti[☆].

³⁹ Me dije uwə-de ki ta al, bitə kadi man ki bo re 6-n-de[☆]. E be ə, kirem mi NGon dəw ka a to be tə.

⁴⁰ Dingəm je joo a ai me ndər ti 6a, a uni kare ə a iyəi ki nungə.

⁴¹ Dəne je joo a uri ne me bir ti ki kare, a uni ki kare ə a iyəi ki nungə.

⁴² Ə maji kadi isi dəgi ti, tado igəri dō kadi ki Bəbe ləsi a re-n al.

⁴³ Igəri maji kadi re 6a nje kəy gər dō kadi ki nje 6ogi a re-n dan lo ti ə, a isi kəm ba, 6i a iyə nje 6ogi kadi ur kəy al.

⁴⁴ E mbata kin ə, səi ka, isi dō njasi ti tə, tado mi NGon dəw m-a m-re dō kadi ti ki igəri al.

Bəə kilə ki nje ra ne ki dana

(Lk 12.42-46)

☆ 24:15 Daniyal 9.27; 11.31; 12.11 ☆ 24:30 Daniyal 7.13 7.7-24

☆ 24:38 Kilə ngirə ne je 6.9-7.6 ☆ 24:39 Kilə ngirə ne je

⁴⁵ «Bæa kilæ ki dana, ki kæme ædi, æ e dæw ki bæa a inde dō dije ti ki me kæy ti læne kadi adi-de ne kuso ki dō kadi ki kadi adi-n-de.

⁴⁶ Nje ra kilæ kin a e nje maji-kur, lo ki bæa tal æ inge ta kilæ ti kin, a ra.

⁴⁷ Tæki rōjeti adi m-æ l sæsi, a inde dō ne maji je ti læne pæti.

⁴⁸ A kin æ re e nje ra kilæ ki majal æ, a æl mene ti æ næ: “Bam a re law al bæy”,

⁴⁹ bæa a ta tindæ madi-kilæne je ti, a uso je, a ay je ki njé kasi ra je.

⁵⁰ Lo kin ti, bæa nje kæy a re ki ndō ki e indæ mene dō ti æl, ki dō kadi ki gær al.

⁵¹ Bæa a tuwe kō, kadi oo ne kō ki a ra dije ki njé kadi kæm dije, lo nō ti ki lo ngæ ngangji ti.»

25

Kuji ta dō ngan mandj je ti ki dōgi

¹ «Kōbæ ki dōræ ti a to ta ta læ ngan mandj je ki dōgi ki oyi lambi je læde æ awi kadi tilæi kæm dæw ki aw tæ taa dæne kin be.

² Njé ki mi æi mbæ je æ njé ki mi æi njé kæm-kaa je ta.

³ Njé ki mbæ je oyi lambi je læde næ uni yibi ki rangi dō made ti al,

⁴ næ njé kæm-kaa je, oyi lambi je læde ki yibi ki rangi dō made ti.

⁵ NGa ningæ, loki dæw ki aw tæ taa dæne ka kin re law al, bi rade adi toi bi.

⁶ Ð dan lo ti, ndu dæw bæ æ næ: “Oi nje taa dæne ka æ am, itææi itilæi kæme.”

⁷ Lo kin ti, ngan mandj je ka kin pæti ndæli dō bi ti, indæi dō lambi je læde dana.

⁸ Ningæ njé ki mbæ je æi njé kæm-kaa je æi næ: “Adi-je yibi lambi læsi ndæy, næ lambi je læje isi oyi.”

⁹ Ð njé kæm-kaa je æi-de æi næ: “Jagi, a asi kadi j-æi sæsi dō ti al, æ awi rō njé gati ne ti indogi yæsi.”

¹⁰ Ð loki mbæ je awi lo ndogi yibi lambi ti ningæ, nje taa dæne re tææ. Njé ki isi dō njade ti, uri sie kæy taa-naa ti, adi uti ta kæy dæde ti.

¹¹ Go ti gogi bæy taa njé ki nungi ka kin ji nōō ræi yæde, æi æi næ: “Bæbe, Bæbe, itææ ta kæy adi-je!”

¹² Næ nje taa dæne ilæ-de ti æ næ: “Tæki rōjeti, adi m-æ l sæsi, m-gær sæsi al.”»

¹³ Lo kin ti, Jæju ilæ dō ti æ næ: «E be æ, maji kadi isi dō njæsi ti, tadō igæri dō ndæe æ se dō kade al.

Kuji ta dō njé kilæ je ti ki mitæ
(Lk 19.12-27)

¹⁴ «Ta ki dō Kōbæ ti læ Luwæ to ta ta læ dingæm ki isi aw mbæ æ bæ njé kilæ je læne adi-de ne kingæ læne kin be.

¹⁵ Adi dæw kare saki la mi, adi ki nungi saki la joo, ningæ adi ki nungi bæy saki la kare to. Adi dæw ki ra ki go tæge ti, bæa æti aw mbæ.

¹⁶ Be æ, nje kilæ ki ingæ saki la mi, aw ra-n gati, ingæ saki la mi dō ti.

¹⁷ Be to æ, e ki ingæ joo, ra, ingæ joo dō ti.

¹⁸ Næ e ki ingæ saki la kare, aw ur bæ, dibi la ti ki bæa ade ka kin.

¹⁹ «NGata ningæ, dōkagilo ngay go ti, bæa njé kilæ je ka kin i nōō re. Loki re bæ, dæji-de kadi oji kandi kilæ je læde ki ræi nōne ti kadi n-oo.

²⁰ Lo kin ti, e ki ingæ saki la mi ka kin, re nō bæne ti ki saki la ki rangi mi dō ti, ningæ æl-e æ næ: “Bam, saki la ki mi ki adi-m ka, yæ m-ra be m-ingæ mi dō ti kin.”

²¹ Ð Bæ æl-e æ næ: “Maji ngay, i nje kilæ ki maji ki a dana. Tæki a-n dana me ne ti ki ndæy be ka kin æ, m-a m-indæ-i dō ne je ti ki ngay to. Ire, ira sæm rænæl.”

²² E ki ingæ saki la joo ka kin, re nō bæne ti ki saki la ki rangi joo dō ti ningæ æl-e æ næ: “Bam, saki la ki joo ki adi-m ka, yæ m-ra be m-ingæ joo dō ti kin.”

²³ Ð Bæ æl-e æ næ: “Maji ngay, i nje kilæ ki maji ki a dana. Ningæ tæki a-n dana me ne ti ki ndæy be ka kin æ, m-a m-indæ-i dō ne je ti ki ngay to. Ire, ira sæm rænæl.”

²⁴ Ta tøl tæe ti, e ki ingæ saki la kare ka kin, re nō bæne ti æl-e æ næ: “Bam, m-gær kadi i dæw ki ngæ ngay: lo ki idibi ne ti al ka itæti nim, lo ki inaji ne ti al ka oy nim.

²⁵ Ne kin æ m-bæl, adi m-aw m-bøyō la ki adi-m ka kin nangi. Ningæ ki bæasine kin, ne læi æ to kin.”

²⁶ Lo kin ti, bæa æl-e æ næ: “I nje kilæ ki majal, i nje dabi! I igær maji kadi lo ki m-dibi ne ti al ka m-tæti nim, lo ki m-naji ne ti al ka m-oy nim.

²⁷ NGA æ re be kin bæ, re a indæ la læm rō njé ngæm la je ti, æ tæki m-tæl kin bæ, re m-a m-taa ki mane dō ti.

²⁸ Itæai saki la ki kare ki jie ti kin adi e ki aw ki saki la dōgi kin.

²⁹ Tadō dæw ki aw ki ne jine ti, a ædi-e dō ti kadi to-e mbar mbar, næ dæw ki ne lie goto, e ki ndikiri wa ki aw-n kin ka a taai jie ti wa bæy.

³⁰ Ningæ e ki e nje kilæ ki ndæe goto, ilæ-e taga lo ki ndul ti ki kadi a nō ti je, a ngæ ngangine ti je.”»

Ta ki gangi ki dōbæy ti

³¹ Jæju æl bæy æ næ: «Loki mi *NGon dæw m-a m-re me tōgi ti ki æti bæl, ki malayka je pæti gom ti kin bæ, m-a m-isi dō kimbær ngar ti læm me tōba ti.

³² Ningæ gin bæ je ki dangi dangi a kaw-i-naa ki nōm ti. M-a m-ær kæm dije naa ti tæki nje ne kul je a ær-n kæm bati je ki biyæ je naa ti kin be.

³³ M-indæ bati je dō ji kōm ti, æ m-a m-indæ biyæ je dō ji gælm ti to.

³⁴ Lo kin ti, ngar a æl njé ki dō ji kone ti æ næ: “Ireæi, sæi ki Bai indæ jine dæsi ti kin, æ itæai kōbæ ki Luwæ indæ dæe naa ti mbata ti læsi lo kilæ ngiræ dōræ ki dōnangi ti nu kin.

³⁵ MBata 6o ra-m ə adi-mi ne m-uso; kində ra-m ə adi-mi man m-ay; mi mba ə uwəi-mi ki rəsi ti;

³⁶ m-a ki rəm kare ə adi-mi kibi m-ilə rəm ti; rəm to-m ə irai səm; m-to dangay ti ə irai oi-mi.”

³⁷ NGa ə njé ra go ndu Luwə ti a iləi-e ti əi nə: “Baḃe, kadi ban ti ə j-o-i 6o ra-i ə j-adi ne uso ə? Kində ra-i ə j-adi man ay ə?”

³⁸ I mba ə j-uwəi ki rəje ti ə? A ki rəi kare ə j-adi kibi ilə rəi ti ə?

³⁹ Rəi to-i ə ji ra səi ə? Ito dangay ti ə ji re j-o-i ə?”

⁴⁰ Ə ngar əl njé ra go ti je ə nə: “Təki rəjeti, adi m-əl səsi, dəkagilo je pəti ki irai ne je kin ki ki du ngay dan ngakom je ti ki oi-de kam 6a, e mi ə irai səm.”

⁴¹ «Ningə go ti, ngar a əl njé ki ai də ji gəlne ti ə nə: “Ŭti səy kə rəm ti, səi dije ki ndəl e dəsəi ti! Awi me por ti ki gine a gangi al, ki Luwə ində dəe dana mbata ti lə su əi ki malayka je ləne kin.

⁴² MBata 6o ra-m, ə adi-mi ne m-uso al; kində ra-m, ə adi-mi man m-ay al;

⁴³ mi mba ə uwəi-mi ki rəsi ti al; m-a ki rəm kare ə adi-mi kibi m-ilə rəm ti al; rəm to-m ə irai səm al; m-to dangay ti ə irai oi-mi al.”

⁴⁴ Ba əi je ka a iləi-e ti əi nə: “NGa Baḃe, kadi ban ti ə j-o-i 6o ra-i ə j-adi ne uso al, ə se kində ra-i ə j-adi man ay al ə? I mba, ə se a ki rəi kare, ə se rəi to-i, ə se ito dangay ti ə ji mbati ra səi ə?”

⁴⁵ Ə ngar a ilə-de ti ə nə: “Təki rəjeti, adi m-əl səsi, dəkagilo je pəti ki irai ne je kin ki ki du ngay dan ngakom je ti ki oi-de kam, al 6a, mi ka irai səm al jagi tə.”

⁴⁶ Lo kin ti, njé ra go ti al, a awi lo kə ti ki gine a gangi al, ə njé ra go ndu Luwə ti je a awi lo kəji ti ki biti ki nə ti”.

26

Kində də ta naa ti mba təl Jəju

(Mk 14.1-2; Lk 22.1-2; Jə 11.45-53)

¹ Loki Jəju təl ta ne ndo je ləne 6a, əl njé ndo je ləne ə nə:

² «İgəri kadi ndo joo par ə, ndo ra nay Paki a asi, kadi dije a iləi-mi *NGon dəw ji dije ti kadi a 6ai-mi kagi-dəsi ti.»

³ Lo kin ti nqə, njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki ngatəgi je lə *Jipi je, kawī-naa nati lo ti lə Kayipi ki e ki boy lə njé kijə ne məsi kadi-kare je.

⁴ Ningə indəi ndude naa ti kadi n-uwəi Jəju gidi ngəy n-təli-e.

⁵ Ba əli-naa əi nə: «Adi j-uwəi-e ndo ra nay ti al, nə tə j-ii j-osi me wong ti lə dije.»

Dəne madi ur yibi ki əti maji də Jəju ti
(Mk 14.3-9; Jə 12.1-8)

⁶ Jəju e me 6e ti ki Bətani, me kəy ti lə Simo ki kəte e nje banji,

⁷ ningə dəne madi re rə Jəju ti ki ku mbal ki 6ari-e albatir ki yibi ki əti maji rəsi. E yibi ki gate e ngay. Ningə loki Jəju isi uso ne 6a, ur yibi ka kin də Jəju ti.

⁸ Ə loki njé ndo je ooi ne kin be 6a, nəl-de al, adi əli əi nə: «Kəm tuji yibi kin kə be e ri ə?”

⁹ Asi kadi dəw iyə taa-n la ki ngay ə un ra-n ki njé ndoo je!»

¹⁰ Jəju oo ta ki isi əli be 6a, əl-de ə nə: «Mba ri ə isi njibəi dəne kin ə? Ne ki ra dəm ti kin e kilə ki maji.»

¹¹ NJé ndoo je kam, isi səsi ne ki ndə je pəti, nə mi m-a m-isi səsi ki nqə ti al.

¹² Yibi ki əti maji ki ur dəm ti kin, ur ra-n go darəm ki a aw 6ada.

¹³ Ningə adi m-əl səsi ta ki rəjeti: lo je pəti dənangi ti ne, ki dije a iləi mbə Poy Ta ki Maji kin titi, a ərri poy ne ki dəne ra kin kadi mede ole-n dəe ti.

Judası un də Jəju

(Mk 14.10-11; Lk 22.3-6)

¹⁴ Dəw kare ki mbə njé ndo je ti lə Jəju ki dəgi gide joo, ki təe nə Judası Isikariyoti aw ingə njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je,

¹⁵ əl-de ə nə: «Kin ə m-ilə Jəju jisi ti ə a adi-mi ri ə?» Ba əi je tidəi la silə kuti mitə adi-e”.

¹⁶ İlə ngire loe ti kin nqə, Judası isi sangi dəkagilo ki to kadi ilə-n Jəju jide ti.

Jəju uso ne Paki ki njé ndo je ləne

(Mk 14.12-16; Lk 22.7-13)

¹⁷ NDə ki dəsəy lə ra nay kuso mapa ki əm ɔde al, njé ndo je lə Jəju rai dəji-e əi nə: «Lo ki ra be ə indigi kadi j-aw ji ra ne kuso Paki titi j-adi ə?”

¹⁸ Ə Jəju əl-de ə nə: «Awi me 6e bo ti kam, 6e lə dəw ki be, ə əli-e əi nə: “Nje ndo dije ə nə: «Dəkagilo ləm e 6asi, ningə e 6e ləi ə m-a m-ra paki ti ki njé ndo je ləm.”»

¹⁹ *NJé ndo je awi rai təkı Jəju əl-n-de, adi rai ne kuso Paki.

Jəju əl təkı nje ndo kare a un dəne

²⁰ Loki kadi ur, Jəju isi ta ne kuso ti ki njé ndo je ləne ki dəgi gide e joo.

²¹ Loki isi usoi ne, Jəju əl-de ə nə: «Təki rəjeti, adi m-əl səsi, dəw kare dansi ti ne a ilə-m ji dije ti.»

²² Lo kin ti, me njé ndo je təsi-de, adi dəji ta Jəju kare kare əi nə: «E mi 6e, Baḃe?»

²³ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Dəw ki ilə jine səm naa ti me ka ti kin ə, dəwe a ilə-m ji dije ti.

²⁴ Mi *NGon dəw m-a m-oy təkı ndangi me makitibi ti lə Luwa, nə kəm-to-ndoo e lə dəw ki a ilə-m mi NGon dəw ji dije ti. Dəwe kin, koje al wa ka e soti ngay”.

²⁵ Judası ki a ilə Jəju ji dije ti ka kin, dəji Jəju ə nə: «E mi 6e, Nje ndo dije?» Ə Jəju ile ti ə nə: «Təe tai ti.»

Nə kuso lə Babə

(Mk 14.22-25; Lk 22.14-20; 1Kor 11.23-25)

26 Loki isi ta nə kuso ti, Jəju un mapa, ra oyo Luwə dō ti, uwə tati naa ti, təl-n adi njé ndo je, ningə əl-de ə nə: «Itaai usoi, e kin e darəm.»

27 Go mapa ti, Jəju un kəpi kasi kandi nju, ra oyo Luwə dō ti, ningə təl-n adi njé ndo je ə nə: «Itaai, ayi-naa pəti.

28 E kin e məsim, məsi kun mindi ki sigi ki a ay mbata kosi dije, mba kiyə go majal je ləde kə.

29 Ningə adi m-əl səsi, m-a m-ay kasi kandi nju ki rangi al, biti kadi m-a m-ay səsi ki sigi me bəko ti lə Bai.»

Jəju əl təkə Piyər a naji ta gər-ne

(Mk 14.27-31; Lk 22.31-34; Jə 13.36-38)

30 Loki osi pa kilə təji dō Luwə ti gine gangi^ə, tēji awi dō mbal kagi bini je ti.

31 Ningə Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Kondo ne wa kin, a imbat-i-mi pəti, tadə ndangi me makitibi ti lə Luwə əl nə: “M-a m-təl 6a bati je, ningə kosi bati je a sanəi-naa ki lo lo^ə.”

32 Nə loki m-a m-ji lo koy ti, m-a m-aw kəte nəsə ti, tə ngəm səsi Galile ti.»

33 Lo kin ti, Piyər un ta əl Jəju ə nə: «Re dije pəti ə iyəi-ni kə ka, mi m-a m-iyəi kə al jagi.»

34 Ə Jəju təl əl-e ə nə: «Təki rəjeti, adi m-əli, me kondo ti ne wa kin, kəte bəy taa kadi kuna kinjə nō, a naji ta nja mītə ə nə igər-m al.»

35 Nə Piyər əl-e ə nə: «Re e-n koy ka m-a moy sai, bi m-a naji ta gəri, al ratata.» Ningə ndəgi njé ndo je pəti əli ko ta wa ki Piyər əl ka kin tə.

Jəju əl ta ki Luwə Jətisəmane ti

(Mk 14.32-42; Lk 22.39-46)

36 Go ti, Jəju əi ki njé ndo je ləne əti rəi lo ti madi ki bəri-e nə Jətisəmane. Jəju əl-de ə nə: «Isi lo kin ti ne be ingəmi-mi, dəkagilo ti ki m-a m-aw nu kadi m-əl ta ki Luwə.»

37 Jəju adi Piyər əi ki ngan lə Jəbədə ki joo awi sie. Lo kin ti, me-kə ki bəl ki me ndil ti ilə ngirə ra Jəju,

38 adi əl-de ə nə: «Me-kə rosi mem rosi ki asi koy. Isi lo kin ne be, isi səm kəm bi itoi bi al.»

39 Jəju əti ki kəte ndəy ningə, osi ki ta kəmne nangi, əl ta Luwə ə nə: «Bai, re to ban ə, osi kə kin adi də ngərəngi rəm ti! Nə kə ə kadi e ki go ndigi ti ləm al, nə ki go ndigi ti lai yo taa.»

40 Jəju təl re rə njé ndo je ti ningə ingə-de, isi toi bi, adi əl Piyər ə nə: «Kin ka asi kadi isi səm kəm dō kadi ki kare be al biti a?

41 Isi kəm ba, əli ta ki Luwə, kadi osi me nə ne ta ti al. NDil ndigi ra nə ki maji, nə darə e ki tə.»

42 Təl ər ndəne səde ki kə joo, 6a əl ta ki Luwə ə nə: «Bai, kin ə re kə kin, səbi kadi m-ingə bi lo kəse ngərəngi rəm ti goto 6a, kadi ira ndigi lai.»

43 Loki təl re rə njé ndo je ti ningə, ingə-de isi toi bi bəy, kəmde əy diriri.

44 Jəju iyə-de ə təl ər ndəne bəy, əl ta ki Luwə ki kə mītə, un go mindine ki kəte ka kin bəy.

45 Go ti, təl re rəde ti əl-de ə nə: «Itai ta bi ti ne, isi əri kəə bəy a? Də kadi kilə-m mi *NGon dəw ji njə ra majal je ti asi ngata.

46 Ii taai adi j-awi, nje kilə-m ji dije ti ə re am!»

Kuwə Jəju

(Mk 14.43-52; Lk 22.47-53; Jə 18.3-12)

47 Loki ta nay ki ta Jəju ti ba bəy ningə, Judasi, ki e ki kare dan njé ndo je ti ki dəgi gide e joo isi re. Re ki kosi dije ngay gone ti. Dije ki njé kuwə kiyə kasigar je, njé kuwə gəl jide ti je. Kosi je kin, e njé kun də njé kijə nē məsi kadi-kare je, ki ngatəgi je lə *Jipi je ə əli-de.

48 Judasi ki nje kun də Jəju, əl-de nə ki n-a n-ra kadi tə gəri Jəju ə nə: «Dəw ki m-a m-uwe rəm ti rututu kin 6a, e darə ə wa ən ə, uwəi-e.»

49 E be ə, re tējə taa par ə, səbi Jəju əl-e ə nə: «M-uwə ji, Nje ndo dije!» Ningə, uwe rututu ki rəne ti.

50 Ə Jəju əl-e ə nə: «Madim, ira nə ki ire kadi ira.» Ba loe ti nō, dije indəi jide də Jəju ti uwei-e.

51 Ningə yə, ki kare dan njé ki əi naa ti ki Jəju, ində jine də kiyə kasigar ləne, or tigə-n paja lə ki bo lə njé kijə nə məsi kadi-kare je, 6a tigə mbie lati gangi.

52 Nə Jəju əl-e ə nə: «Ilə kiyə kasigar lai toe ti gogi, mbata dije ki njé rə ki kiyə kasigar a tuij-de ki kiyə kasigar tə.

53 Še o kadi m-asi kadi m-dəji təgi Bai, ə a ilə ki kosi malayka je dibi kuti bay bay kadi rai rə ləm al wa?

54 Nə kin ə re e be ə, lo kadi makitibi lə Luwə ki əl ə nə nə je a rai nə be kin təl ta nə goto.»

55 Go ti, Jəju əl kosi je ə nə: «To tə nə ki mi nje 6ogi, ə irəi ki kiyə kasigar je, ki gəl je taa kadi uwəi-mi be? NDə je pəti, mi səsi naa ti gin kəy ti lə Luwə, m-ndo dije nə, ka uwəi-mi al.

56 Nə nə je kin pəti rai nə be bone mba kadi ta lə njé kəl ta ki ta Luwə ti ki ndangi, təli tade.» Lo kin ti, njé ndo je lie pəti ayi-naa ə iyəi-e.

Jəju a nō njé gangi ta je ti lə Jipi je

(Mk 14.53-65; Lk 22.54-55, 63-71; Jə 18.12-18)

57 Njé kuwə Jəju je, awi sie nō ki bo ti lə njé kijə nə məsi kadi-kare je ki təe nə Kayipi. E lo

ki njé ndo ndu-kun je, ki ngatɔgi je la *Jipi je kawi-naa ti.

⁵⁸ Piyar ə yə adi ndəe ngal, 6a njiyə-n go Jəju ti, ndəy, ndəy, biti re ur-n gode ti, nati lo ti la ki bo la njé kijə nē məsi kadi-kare je ka kin. Re isi naa ti ki paja je kadi n-oo se ne kin a təl tane ban wa.

⁵⁹ Njé kun dɔ njé kijə nē məsi kadi-kare je, ki njé gangi ta je la Jipi je ba pəti, sangi rəbi kadi n-ingəi dije ki njé tətɔ ta ki ngom dɔ Jəju ti, kadi n-gangii ta koy dɔe ti,

⁶⁰ nə ingəi-de al. Dije ngay ki njé tətɔ ta rai ali ta ki ngom dɔe ti kin ka, asi-naa ti al. Ta təl tae ti, dije joo rai əli əi nə:

⁶¹ «Dingəm kin əl ə nə: “M-asi kadi m-tuji kəy la Luwə kɔ, ə m-təl m-ində gogi me ndɔ ti ki mita.”»

⁶² Ə ki bo la njé kijə nē məsi kadi-kare je j taa əl Jəju ə nə: «Ta madi ki kadi əl dɔ ta ti ki dije a əli dɔi ti kam goto a?»

⁶³ Nə Jəju a tane mbə. Ə ki bo la njé kijə nē məsi kadi-kare je əl Jəju ə nə: «Ki tɔ Luwə ki nje kisi kəm ba, m-dəji kadi əl-je se j, ə j Kirisi ki Luwə mbəte, ki e NGon la Luwə wa?»

⁶⁴ Ə Jəju əl-e ə nə: «Tɛɛ tai ti! NGa ningə m-əl səsi taga wangi m-adi oi təkɔ kaw ki kəte nɔɔ, a oi-mi *NGon dəw m-isi dɔ ji kɔ Luwə ti ki nje tɔgi, m-a m-ɔ dɔrə ti m-re me kil ndi ti^o.»

⁶⁵ Lo kin ti, ki bo la njé kijə nē məsi kadi-kare je til kibi je ki rone ti, 6a əl ə nə: «Əl ta ki mal dɔ Luwə ti. E kin, jɔ sangi kadi dəw madi ki rangi taa əl ta dɔe ti bəy a? Sai je wa oi ndue ki əl-n ta ki mal dɔ Luwə ti adi oi ki mbisi ne.

⁶⁶ Ta ləsi ki dɔe ti e ri ə?» Ba dije iləi-e ti əi nə: «E dəw ki səbi koy.»

⁶⁷ Ningə tibi man tade kəme ti je, 6iri jide əsi-e-n je. Taa njé ki nə je tindəi mbəe je tɔ,

⁶⁸ 6a əli-e əi nə: «Je 6a, jɔ dəji, j Kirisi ki Luwə mbəte, kadi ira nje ndɔ ndil, ə i6a tɔ dəw ki indəi adi j-o.»

Piyar naji ta gər Jəju

(Mk 14.66-72; Lk 22.56-62; Jq 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Loki Piyar isi nangi ta mbalo ti, tagane ningə, dəne kare ki dan dəne je ti ki njé ra kilə me kəy ti la ki bo la njé kijə nē məsi kadi-kare je re rɔ Piyar ti əl-e ə nə: «Ji ka, j ki Jəju, dingəm ki Galile ti kin tɔ.»

⁷⁰ Nə Piyar naji ta kəm dije pəti ə nə: «Jagi, m-gər me ta ləi ki ige kal kin əl.»

⁷¹ Go ti, Piyar ɔti isi aw ki ta ndogi ti be, ningə dəne ki rangi kare, ki nje ra kilə me kəy ti la ki bo la njé kijə nē məsi kadi-kare je oo-e, 6a əl njé ki ai loe ti nɔɔ ə nə: «Dəw kam e ki Jəju ki Najaratɔ ti tɔ.»

⁷² Ə nja kare bəy Piyar naji ə nə: «Jagi, təkɔ rɔjeti, m-gər dingəm kin əl!»

⁷³ Ba njaba go ti ə, dije ki ai səde nɔɔ, ɔti ki rɔ Piyar ti əli əi nə: «Təkɔ rɔjeti, j ka, j ki kare dan dije ti lie tɔ, taa ndui ki isi əl-n ta wa kin ka tɔji kadi j dəw lie.»

⁷⁴ Ə lo kin ti, Piyar ibi rone ki ta ki nga ngay ə nə: «M-ibi rəm kadi Luwə ra sam nē ki nga, re m-əl ta ki ngom. M-gər dingəm kin əl.» Ba ta naa ti nɔɔ, kumə kinjə nɔ.

⁷⁵ NGa ningə me Piyar ole dɔ ta ti ki Jəju əl-e ə nə: «Kəte taa kadi kumə kinjə nɔ, a naji ta nja mitə ə nə igər-m əl,» ka kin, adi Piyar ində lo tɛɛ taga, nɔ ki man kəmne.

27

Awɔ ki Jəju nɔ Pilati ti ki e nje kɔbe

(Mk 15.1-2, 11-14; Lk 23.1-5; Jq 18.28-38)

¹ Loki lo ti, njé kun dɔ njé kijə nē məsi kadi-kare je pəti, ki ngatɔgi je la *Jipi je, ingəi-naa, uni ndude kadi n-təli Jəju.

² Be ə, dɔi Jəju, awɔ sie iləi-e ji *Pilati ti, dəw ki Rom ti ki e nje kɔbe dɔnangi Jude ti.

Koy Judasi (Krkj 1.8-9)

³ Loki Judasi ki nje kun dɔ Jəju kadi-de oo kadi gangi ta koy dɔ Jəju ti 6a, me uwe ki ta adi təl ki la ki silə kuti mitə aw-n adi njé kun dɔ njé kijə nē məsi kadi-kare je, ki ngatɔgi je la *Jipi je, ka kin,

⁴ ningə əl-de ə nə: «M-ra majal, m-un dɔ dəw ki ra nē madi əl.» Ə əi je əli-e əi nə: «Ta kare ki usi-je ti nɔɔ goto. E kin e ta ləi j.»

⁵ Lo kin ti nɔɔ, Judasi ɔti ilə la ki adi-e ka kin me kəy ti la Luwə, ə aw ilə kilə.

⁶ Njé kun dɔ njé kijə nē məsi kadi-kare je ɔyi la ka kin ningə əli əi nə: «E go rəbe ti al kadi ji buki la kin dɔ made ti ki me kəy ti la Luwə, tadɔ e la məsi.»

⁷ Be ə, go ndude ti ki osi go-naa ti, uni la ka kin ndogi lo ndar la nje kibə ngoo, rai tɔ lo dibi mba je.

⁸ E mbata kin ə, biti 6one ka isi 6ari lo ka kin «lo məsi».

⁹ Lo kin ti, ta ki nje kəl ta ki ta Luwə ti Jərəmi əl ə nə: «Taa silə kuti mitə ba par tɔ la ki ngan *Isirayal je ɔji dɔe ti.

¹⁰ Adɔ la kin ndogi lo la nje kibə ngoo, təkɔ Bəbe əl-m^o.»

Jəju a nɔ ngar Pilati ti

(Mk 15.2-5, 11-14; Lk 23.1-5; Jq 18.28-38)

¹¹ Jəju a nɔ nje kɔbe, *Pilati ti, ə nje kɔbe dəje ə nə: «Ji ngar la *Jipi je a?» Ə Jəju əl-e ə nə: «E ta ki tɛɛ tai ti.»

¹² Me ta je ti la njé kun dɔ njé kijə nē məsi kadi-kare je ki ngatɔgi je ki isi tətɔ dɔ Jəju ti kin, Jəju tɛɛ tane ilə-de ti al.

¹³ Ə nɔɔ be, Pilati əl Jəju ə nə: «O ta je pəti ki dije a indəi dɔi ti kam əl a?»

¹⁴ Ka Jəju tɛɛ tane ile ti al, adi ndɔje ngay.

Dije gangi ta koy do Jaju ti
(Mk 15.6-14; Lk 23.13-23; Jq 18.39-40)

15 Do bal je pæti, lo ra nay Paki ti, nje kofe a or dangay kare ile taa, adi e daw ki kosi je daji-e kadi or-e dangay ti.

16 Ningæ dokagiloe ti kin, dangay madi kare ki dije æli ta lie ngay ki tœ næ Barabasi e noo.

17 *Pilati daji kosi je ki kawinaa noo æ næ: «Næ æ igei kadi m-iyæ taa m-adi sasi æ? Jæju Barabasi æ se Jæju ki e *Dæw ki Luwæ mbæte æ?»

18 Pilati daji ta kin be mbata gær maji kadi e ni æ ra-de do Jæju ti æ ilæi-e jine ti.

19 Loki Pilati isi lo gangi ta ti, nee adi æli-e æ næ: «Indæ ræi me ta ti læ daw ki dana kam al, tado kondæ ne m-ingæ ko ngay me ni ti mbata lie.»

20 Njæ kun do njæ kijæ ne mæsi kadi-kare je, ki ngatogi je læ *Jipi je sulæi kosi je adi daji Pilati kadi or Barabasi adi-de æ tæl Jæju ko.

21 Nje kofe tæl un ta daji-de æ næ: «Næ dan dije ti ki joo kin æ igei kadi m-or-e dangay ti m-adi sasi æ?» Ba ilæi-e ti æi næ: «Barabasi!»

22 ð Pilati, daji-de æ næ: «NGA ri æ kadi m-ra ki Jæju ki bari-e Dæw ki Luwæ mbæte æ?» Ba pæti æi æi næ: «E ba, sobi be kagi-dæsi ti!»

23 ð Pilati tæl daji-de æ næ: «E ri ki majal æ ra æ?» Næ uni ndude ki taa ngay bæy æli æi næ: «Sobi be kagi-dæsi ti!»

24 Loki Pilati oo kadi ne madi ki kadi n-a n-ra goto, taa dije isi rai adi nga ki do made ti bæy, un man togi-n jine ta kæm kosi je ti, ningæ æl-de æ næ: «Ta mæsi daw ki dana kam e dom ti al. E ta læsi.»

25 Ningæ dije pæti ilæi-e ti æi næ: «Kadi ta mæse e doje ti ki do nga læje je ti!»

26 Be æ, Pilati or Barabasi adi-de, nga ningæ Jæju taa adi indæi-e ki ndæy kablay, ba ile ji asigar je ti kadi bæi-e kagi-dæsi ti.

Asigar je ibæi Jaju kogii
(Mk 15.16-20; Lk 23.11; Jq 19.2-3)

27 Asigar je læ *Pilati awi ki Jæju me lo ti ki boy ki Pilati isi ti wa kin, lo ti ki bari-e pirætuwar, ningæ kawii ndægi asigar je pæti ki dæe ti.

28 MBa kadi tæ ibæi-e kogii, ori kibi lie, æ ilæi kibi ngal ki kær rœe ti.

29 Oji jœgi kon ilæi dæe ti, æ ilæi gakira ji kœe ti to, bæ æsi makæside nangi noe ti æ mbæi sie æi næ: «Lapiya ngar læ *Jipi je!»

30 Tibi man tade dæe ti, taai gakira jie ti, indæii dæe.

31 Loki ibæi-e kogii asi-de ningæ, ori kibi ngal ki kær ka kin rœe ti ko, æ tæli ilæi kibi je lie wa rœe ti gogi, bæ awi sie kadi bæi-e kagi-dæsi ti.

Bæi Jaju kagi-dæsi ti
(Mk 15.21-32; Lk 23.26-43; Jq 19.17-27)

32 Loki asigar je isi tægi me be bo ti ki taga ningæ, ingæi dingæm kare ki Siran ti, ki tœ næ Simo. Uwæi-e, indæi tœgi dæe ti adi oti kagi-dæsi læ Jæju.

33 Awi tægi lo madi ti kare to noo, bari-e næ Golgota, ki kær me næ: «Lo ki to tæ ka do daw be.»

34 Adi-e kasi kandi nju ki bui naa ti ki ne ki ati kadi Jæju ay, æ loki ædi tane ti ba, mbati kay.

35 Asigar je ka kin bæi Jæju kagi-dæsi ti, ningæ tigæi kir (mbare) do kibi je ti lie, læbi-naa.

36 Go ti, tæli isi noo, isi ngæmi tæe.

37 NDangi me bati, ne ki ra æ n-bæi-e-n kagi-dæsi ti, indæi dæe ti taa æi næ: «Dæw kam e Jæju, ngar læ *Jipi je.»

38 Loe ti noo, bæi njæ bœgi je joo kagi-dæsi ti. Ki kare do ji kœe ti æ ki nungi do ji gæle ti to.

39 Dije ki nje dæ bææ, tigæi do dæe, ningæ tæji-e,

40 æi næ: «I ki nje tuji kæy læ Luwæ, æ tæl ra e ki rangi me ndo ti ki mitæ ka kin, re i NGon læ Luwæ æ, aji ræi i wa, æ i taa do kagi-dæsi ti ur nangi adi j-o!»

41 Be to æ, njæ kun do njæ kijæ ne mæsi kadi-kare je, ki njæ ndo ndu-kun je, ki ngatogi je læ Jipi je ibæi Jæju kogii æi næ:

42 «Aji dije ki rangi, næ e wa asi kaji rone all NGar læ *Isirayæl je ka kam, kaje æ wa ki j-a ne kin, kadi i taa do kagi-dæsi ti ur nangi adi j-o, ningæ j-a j-o ta lie tæ ta ki rojeti!

43 Uwa kul Luwæ æn æ, re Luwæ ndige æ, kadi taa-e ile taa adi j-o. MBata æl æ næ: «Mi NGon læ Luwæ.»

44 Taa baw kaya je ki bæi-de kagi-dæsi ti naa ti sie ka kin ka tæji-e kae ti wa kin to.

Koy Jæju
(Mk 15.33-39; Lk 23.44-49; Jq 19.28-30)

45 Iæ ngire kadi ti ki a jam do be ti, lo ndul donangi ti ba pæti, biti kadi ki mitæ ki lo sæl.

46 Do kadi ti ki mitæ, Jæju no ki ndune ki bo æ næ: «Eli, Eli, lama sabatani?» Kær me næ: «Luwæ læm, Luwæ læm, mbari æ iyæ-m ko æ?»

47 Dije madi dan njæ ti ki ai noo, ooi ndue, ningæ æli æi næ: «Oi dæw ka yæ æ bar Eli!»

48 Ningæ kalangi ba, dæw kare dande ti, ay ngodi, un ne ki to hom hom, ilæ me man kandi ndu ti ki masi, ningæ ilæ ta gakira ti adi Jæju kadi ay.

49 Næ ndæge je æli æi næ: «Ingam adi j-o se Eli a re aje wa?»

50 Lo kin ti noo be, Jæju tæl no ki ndune ki bo bæy, ningæ kæge tæe.

51 Ba go ti, kibi gangi lo ki a me kæy ti læ Luwæ, ti dana joo, i taa nu biti re nangi. Donangi yæki, taa mbal je ka tæi dana to.

52 Ta do bædi je tægi, adi dije ngay ki adi mede Luwæ i taa lo koy ti.

53 Go ti gogi, loki Jæju tæe lo koy ti bæ, dije ka kin awi me be ti ki Jorjialam ki e be bo ki ay njay. Dije ngay ooi-de ki kæmde.

⁵⁴ Loki ki bo ki do buti asigar je ti ki bu ai ki asigar je ki njé ngam Jaju ki ai sie ooi donangi ki yaki, ki ne ki ra ne kin ba, bal tol-de adi ali ai na: «Taki rojeti, daw kin e NGon la Luwa.»

Dibi Jaju

(Mt 27.57-61; Lk 23.50-55; Jq 19.38-42)

⁵⁵ Dane je ngay ai noo, ai say, indai kamde a ooi ne je ki isi rai ne. Ei dane je ki uni go Jaju Galile ti nu, mba kadi rai sie.

⁵⁶ Dande ti, Mari ki Magidala e noo nim, Mari ki ko Jaki ai Jisapi nim e noo, taa ko ngan la Jebade ka e noo nim ta.

⁵⁷ Loki kadi aw ta ut, dingam ki nje ne kinga kare ki Arimate ti, ki toe na Jisapi j noo re. E ka e daw ki tal rone nje ndo ti la Jaju ta.

⁵⁸ Jisapi aw ro *Pilati ti daje nin Jaju, a Pilati adi ndune kadi adi-e.

⁵⁹ Jisapi un nin Jaju, dole ki ta kibi ki sigi,

⁶⁰ ba ile me be nin ti ki adi uri me mbal ti basine bay mbata lane wa, ninga nduguru mbal ki bo ile ta ti, a oti aw.

⁶¹ Loe ti kin, Mari ki Magidala ai ki Mari ki nungi ai noo, isi nangi sobi noo badi.

Asigar je ngami ta badi Jaju

⁶² Lo ti go ti, ki e ndo ki re go ndo kindo do ne je dana mba ndo taa ka ba ti ba, njé kun do njé kijé ne masi kadi-kare je awi naa ti be la *Pilati,

⁶³ ali-e ai na: «Daw ki bo laje, meje ole do ti taki ndo ki nje ngom dawé kin al, dokagilo ti ki a-n ki done taa bay al a na: “Ndo ki ko mita la ndo koym ba, m-a m-i taa lo koy ti.”

⁶⁴ Ei adi ndui adi dije ngami do badi biti ndo ki ko mita, na ta njé ndo je lie rai bogi nine, a tali ali ai na: “I lo koy ti.” Lo kin ti, a rai kadi ta ngom kin a ita ki kate bay.»

⁶⁵ Ei Pilati al-de a na: «Asigar je ki kadi ngami ta lo a ai am, a awi sade adi ngami do badi taki igei.»

⁶⁶ Lo kin ti, awi do badi ti, tiyai tae, ninga indai asigar je kadi ngami tae.

28

Jaju i lo koy ti

(Mk 16.1-8; Lk 24.1-11; Jq 20.1-2)

¹ Go ndo taa ka ba ti, adi e ndo dimasi ki gin lo, Mari ki Magidala ai ki Mari ki nungi awi kadi n-ooi do badi.

² Lo kin ti noo be, donangi yaki yaki ki ati bal ngay, tado malayka kare re nduguru mbal ta badi ti ko, ba tal isi do ti.

³ Roe unji ta kadi be, taa kibi ki roe ti nda ta buy be to.

⁴ Loki asigar je ki njé ngam do badi ooi-e, bal tol-de adi tali toi ta nin je be.

⁵ Na malayka un ta al dane je a na: «Sai, ibali al, tado m-gar kadi isi sangi Jaju ki dije bai-e kagi-dasi ti.

⁶ E goto ne, i taa lo koy ti taki e wa al-n. Irai oi lo ki to ti a to kare kin.

⁷ Ninga kadi awi law ali njé ndo je lie taki “i taa dan njé koy je ti, ba aw kadi a ngina sasi Galile ti. Lo kin a a oi-e ti.” E kin a e ta ki kadi m-al sasi.

⁸ Dane je oti ta badi ti ki ngodi njade ti, bal ra-de, na rade nal-de ngay. Awi ori poy ne ki ra ne kin adi njé ndo je lie ooi.

⁹ NDay ba go ti, Jaju aw inga-de, al-de a na: «M-uwa jisi!» Ninga ai je oti ki ro Jaju ti, uwai njae, asi makaside nangi noe ti.

¹⁰ Ei Jaju al-de a na: «Ibali al; a awi ali ngakom je kadi awi Galile ti. Lo kin a a ooi-mi ti.»

Ta je ki tee ta asigar je ti

¹¹ Loki dane je njiyai do rabi ti isi awi, asigar je madi ki dan njé ngam do badi ti, awi me be bo ti, ali njé kun do njé kijé ne masi kadi-kare je ne je pati ki ra ne kin adi ooi.

¹² Be a, njé kun do njé kijé ne masi kadi-kare je kawinaa ki ngatogi je la *Jipi je, uni ndude. Ba go kun-ndu ti, adi asigar je la ngay,

¹³ a ali-de ai na: «Ta ki kadi ali a to kin: ali ai na: “Njé ndo je lie a rai bogi nine kondo, loki j-isi ji to bi.”

¹⁴ Ei re ta kin osi mbi njé kobe ki bo ti a, je wa j-a gar lo ta ki kadi j-al-e kadi j-or-n ta dasi ti.»

¹⁵ Be a, asigar je taai la ka kin, ba rai ki go ndu ti ki adi-de. E be a, ta ka na njé ndo je bogi nin Jaju kin, isi njiya-n dan Jipi je ti biti bone.

Jaju ilo njé ndo je lane

¹⁶ *Njé ndo je ki dagi gide kare awi Galile, do mbal ti ki Jaju al-de kadi awi ti.

¹⁷ Loki awi a ooi-e ninga, asi makaside nangi noe ti, na ki madi je badi kadi e Jaju.

¹⁸ Ei Jaju oti basi ki rade ti, al-de ta je kin a na: «Luwa adi-m togi je pati me dorá ti, ki do donangi ti.

¹⁹ Awi ki ro gin dije ti ki donangi ti ne pati, itali-de njé ndo je ti lam, irai-de batam me to Baw ti, ki NGon ti, ki NDil Luwa ti*.

²⁰ Ninga indoi-de kadi ngami go ne je pati ki m-daji sasi kadi irai. NGA ninga, mi, m-a mi sasi naa ti ki ndo je pati, biti dabay ndo ti.»

Poy Ta ki Maji lə Jəju ki Marki ndangi

Ta ki də Poy ta ti ki Maji lə Jəju ki Marki ndangi

Poy Ta ki Maji lə Jəju ki Marki ndangi, e ki kare dan Poy Ta je ti ki Maji lə Jəju Kirisi ki ndangi sə. Adi e Matiye, Marki, Luki, ki Ja. Dande ti ki sə kin, Marki ə nje ndange ndangi adi goji. Taa, go ndər gine ti 6a, tōji kadi Marki ə ndange a e kəte tə.

Təki j-o-n tə də ti, e Marki ki ngon lə Mari ki noji Barnabasi (Knjk 12.12; 13.5; Kolosi je 4.10) ə e nje ndangi Poy Ta ki Maji kin.

Lo kilə ngirə ta ti wa 6əy, Marki tōji Jəju tə «NGon Luwə». Nə Jəju ndigi kadi tə kin to lo 6əy tə bi ti kagi-dəsi ti 6əy taa kadi dije gəri. A gəri təki nje kun də buti asigar je ki 6u əl-n lo koo ti ki oo Jəju lo koy ti ki oy kin be.

Kəte taa kadi Jəju, Ngon Luwə re, maji kadi dəw madi re nōe ti ra rəbi lie. E be ə Jə Batisi re ra-n rəbi lə Jəju, ningə ra-e-n batəm tə (1.2-11).

Go na ti ki su na Jəju dilə lo ti, go batəm ti ki Jə Batisi ra-e, Jəju ilə ngirə kilə ləne ki taga ta kəm dije ti. Lo kin ti, Marki tōji tōgi kō6e ki Jəju aw-n, ki go rəbi 6ar ki 6ar dije kadi uni goe, ki go rəbi nē ndo ki ndo kosi je, ki go rəbi nē koji je ki əti 6əl, ki nga ki nga njé moy je (1.14-8.30).

Go ti, Marki tōji Jəju ki un rəbi ki Jorijaləm, lo kō ti, ki lo koy ti, ki lo kī lo koy ti (8.31-10.52). NJa mītə, Jəju əl njé ndo je ləne ta də koy ti ki n-a n-oy, nə gəri me ta lie al. Taa, dəkagilo je pəti, əl ta səbi-n dəne tə «NGon dəw», nə dije gəri-e al tə.

Jəju ur Jorijaləm ki kəsi-gon, nə ingə ndor ki tə njé kun də Jipi je ti, loki tuwə njé ra gati je me kəy ti lə Luwə kə. Ningə lo kin ti, e ta rəbi ki Jəju ingə kadi ndo-n dəbəy nē ndo njé ndor-e je, ki kosi je, ki njé ndo je ləne (11-13). Bəy tə, Marki tōji ndo ki dəbəy ti ki joo ki e dəbəy ndo lə Jəju. Me ndo ti ki dəbəy ti ki joo kin ə j-ingə nē kuso ki dəbəy ti ki Jəju uso ki njé ndo je ləne, ki ta ki əl ki Luwə Jətisəmane ti, ki kuwə ki uwəi-e, ki gangi ki gangi ta koy də ti, ki 6ə ki 6əi-e kagi-dəsi ti, ki kilə ki iləi-e 6e nin ti (14-15).

Go ti, lo təl tae ti, Jəju j lo koy ti ndo ki kō mītə lə ndo koye, adi dəne je ki awi də 6adi ti, ingə 6e nin to kare. Be ə, dəne je ayi-naa kadi awi əri poye njé ndo je lie adi-de ooi (16.1-8).

Ningə se, loki i itidə Poy Ta ki Maji lə Jəju Kirisi ki Marki ndangi kin ilə nangi ə, igər maji təki Jəju e «NGon Luwə» ki rojeti wa wa? Se igər təki nje kun də buti asigar je ki 6u əl-n lo koo ti ki oo Jəju lo koy ti ki oy be tə wa?

Jə ki nje ra dije batəm

(Mt 3.1-12; Lk 3.1-18; Jə 1.19-28)

¹ Poy Ta ki Maji ki oji də Jəju Kirisi, ki Ngon lə Luwə, ə kulə ngire to kin.

² NDangi me makitibi ti lə nje kəl ta ki ta Luwə ti, Ejay, əi nə:

«Mi Luwə m-a m-ilə ki nje kaw kilə ləm kəte nōi ti,

Kadi ra go rəbi nōi ti.

³ NDU dəw madi 6a dilə lo ti ə nə:

Irai go rəbi lə Bəbe!

Irai go rəbi lie adi a njururu!»*

⁴ Jə Batisi tēe ilə mbə dilə lo ti ə nə: «təyə go rəbi njiyəsi je ki majal kə, adi rai səsi batəm, mba kadi Luwə iyə-n go majal je lasi kə.»

⁵ Dije pəti ki dənangi Jude ti ki 6e bo Jorijaləm ti, rəi rə Jə ti, tōri ndude to majal je ti ləde, adi Jə ra-de batəm me ba Jurde ti.

⁶ Kibi ki Jə ilə rəne ti, e ki ra ki bī jambal, ningə də mene ki nda tə. Nē kusoe e gibiri je ki tōji je par.

⁷ Jə əl kosi dije ə nə: «Dəw madi ki nje tōgi ki əti 6əl, ki itə-m say, a re gom ti nōo. E dəw ki kilə sa lie ka m-asi kilə dəm nangi tuti al.

⁸ Mi, m-ra səi batəm me man ti, nə e, a ra səi batəm, me NDil Luwə ti.»

Jə ra batəm Jəju

(Mt 3.13-17; Lk 3.21-22; Jə 1.29-34)

⁹ Dəkagiloe ti kin, Jəju j Najarəti ti, ki e ngon 6ekə ki Galile ti, re adi Jə ra-e batəm, me ba Jurde ti.

¹⁰ Loki Jəju isi tēe me man ti, oo dərə tēe tane, ningə oo NDil Luwə, risi tə də dum be re isi dəe ti.

¹¹ Ningə, ndu ta madi tēe dərə ti, ə nə: «j Ngonm ki nje ndigi ləm, ki j nē rənəl ləm ki bo ngay.»*

¹² Kalangi ba go ti, NDil Luwə əsi Jəju aw sie dilə lo ti.

¹³ Jəju ra nda dəsə dilə lo ti. *Satə re rəe ti, na-e. Jəju e naa ti ki da je ki wale, malayka je rai sie.

Jəju lə mbə Poy Ta ki Maji Galile ti

(Mk 1.12-17; Lk 4.14-15)

¹⁴ Go kuwə ti ki uwə Jə dangay ti, Jəju aw Galile ti, ilə mbə Poy Ta ki Maji lə Luwə ə nə:

¹⁵ «Dəkagilo ki Luwə oji ka re nga, ningə kō6e lə Luwə ka, e 6asi rəsi ti tə. Iyəi go rəbi njiyəsi je ki majal kə, ə adi mesi Poy Ta ki Maji.»

Dije ki dəsay ki Jəju 6ar-de

(Mt 4.18-22; Lk 5.1-11)

¹⁶ NDə kare, Jəju a də kadi ba bo ti ki Galile ningə, oo Simo əi ki ngokone Andire ki əi njé ndo kanji je, a iləi bandi me man ti.

¹⁷ Jəju əl-de ə nə: «təi gom ti adi m-ndo səsi, kadi itəli njé ndo dije kadi ingəi kaji.»

¹⁸ Kalangi ba, iyəi bandi je ləde, ə awi uni go Jəju tə njé ndo je lie.

* 1:3 Malasi 3.1; Ejay 40.3 * 1:11 Pa je 2.7; Ejay 42.1

¹⁹ Jəju ɔti ndəy kəte ningə, oo Jaki əi ki Jə ki əi ngan lə Jəbədə, isi me to ti, isi rai go bandi je ləde.

²⁰ Kalangi ba, Jəju ɔar-de, ningə iyəi bawde Jəbədə ki njé ra sie kilə je, me to ti, ə awi ki Jəju.

Jəju aji dəw ki ndil ki majal ra-e
(Lk 4.31-37)

²¹ Jəju əi ki njé ndo je ləne awi Kapərnayim ti. Jəju ur kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, ki ndo taa kəə ləde, ningə ilə ngirə ndo ne.

²² Nə ndo lie, əti dije ki isi ooi dəe ɓəl ki dum, mbata ndo ne ki tɔgi ki ingə rə Luwə ti, ɓi ndo ne tə njé ndo ndu-kun je al.

²³ Ningə, dəw madi kare ki ndil ki majal ra-e, isi me kəy kaw-naa ti ləde nɔɔ, nɔ ki ndune ki bo ə nə:

²⁴ «Jəju ki Najarəti, ri ə, ige rəje ti? Ire mba kadi ituji-je a? M-gər-i maji: j ki Kay njay lə Luwə.»

²⁵ Jəju ndangi ndil ki majal ki tɔgine ə nə: «Uti tai, ə iteɛ kə rə dɔngəm ti kam.»

²⁶ Lo kin ti, ndil ki majal, ndaji dɔngəm rururu, ki tɔgine, ningə tɛɛ rəe ti ki nɔ tane ti.

²⁷ Nə kin əti dije ɓəl, adi dəji-naa ta dande ti əi nə: «Ri ə ra ne be ə? Oi ne ndo ki sigi, ki aw ki tɔgine ngay kin! Ningə, ndil je ki majal ka, ilə-de gin tɔgine ti, adi təli rəde go ndue ti ɓəy tə.»

²⁸ E be ə, dije sanəi-naa ki tɔɓa lə Jəju, donangi ki Galile ti kalangi ba.

Jəju adi rə nga njé moy je ngay
(Mt 8.14-17; Lk 4.38-41)

²⁹ Loki tɛɛi kəy kaw-naa ti lə *Jipi je ka kin ningə, Jəju əi ki Jaki nim, Jə nim, awi me kəy ti lə Simo əi ki Andire.

³⁰ Məm Simo ki dāne, rəe o por rigi rigi, adi to nangi. Be ə, loki Jəju ur me kəy ti ningə, kalangi ba, əli-e ta rə to lie.

³¹ Jəju re rəe ti, uwə jie, un-e ki taa, ningə, rəe ki kate tingə ngay ka kin, təl sol, adi ingə rə nga. Go ti, ra ne kuso adi-de.

³² Loki lo sol, go kadi kur ti, dije rəi ki njé moy je, ki dije pəti ki ndil je ki majal, rai-de, rə Jəju ti.

³³ Dije pəti ki me ɓe bo ti kawi-naa ki ta kəy ti, ta kəy ti.

³⁴ Jəju adi rə nga, njé moy je ki dangi dangi, taa tuwə ndil je ki majal dəde ti kə tə. Ningə, adi ta rəbi, ndil je ki majal kadi əli ta al, tado gəri-e ɓəti.

Jəju ilə mbə Poy Ta ki Maji Galile ti
(Lk 4.42-44)

³⁵ Ta gin lo ti, loki lo tijə al ɓəy, Jəju j taa, tɛɛ me kəy ti aw dila lo ti, ningə loe ti nɔɔ, ilə ngirə kəl ta ki Bawne.

³⁶ Simo əi ki ndəgi dije ki əi sie, awi sangi Jəju.

³⁷ Loki ingəi-e ningə, əli-e əi nə: «Dije pəti a sangi-ni.»

³⁸ Ə Jəju əl-de ə nə: «Adi j-awi ngan ɓe je ti, ki kadi ti kin ngata, tado, ɓəbi kadi m-ilə mbə Poy Ta ki Maji nu tə. MBata, m-re kadi m-ra kilə kin.»

³⁹ E be ə, Jəju njiyə dɔnangi Galile ti ba pəti, ilə mbə Poy Ta ki Maji me kəy kaw-naa je ti lə *Jipi je, ningə tuwə ndil je ki majal ta.

Jəju nga nje banji
(Mt 8.1-4; Lk 5.12-16)

⁴⁰ Nje banji ɔti re rə Jəju ti, ɔsi məkəsiine nangi nɔe ti, ningə nɔ dəe ti ə nə: «Re indigi ə, a adi banji ləm ur, kadi rəm ay njay.»

⁴¹ Jəju oo kəm-to-ndoo lie, adi ilə jine ɔde-n, ningə, əl-e ə nə: «M-ndigi, ə kadi banji ləi ur, adi rəi ay njay.»

⁴² Ta naa ti nɔɔ banji lie ur, adi rəe nga.

⁴³ Ningə kəte ɓəy taa kadi Jəju iyɛ adi aw, ndəje ki tɔgine ngay,

⁴⁴ ə əl-e ə nə: «Onoi kadi əl tae dəw madi, ə aw oji rəi nje kijə ne məsi kadi-kare, ningə adi kadi-kare ki ndu-kun lə *Moji dəji. Ira be mba kadi gəri təkəi banji ləi ur adi ingə rə nga.»*^o

⁴⁵ Nə loki dɔngəm ka kin ɔti aw ningə, ilə mbə də ne ti ki Jəju ra sie kin, adi dije pəti ooi. Nə kin ra adi Jəju asi kadi ur me ɓe bo ti ki rangi, ta kəm dije ti ja ja al ngata. Be ə, isi gidi ɓe ti, dilə lo ti, ningə dije j ki lo je ki dangi dangi, rəi rəe ti.

2

Jəju adi rə nga dəw ki rəe oy njururu
(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

¹ NDɔ ngay al go ti, Jəju təl aw Kapərnayim ti. Dije gəri kadi e me kəy ti nɔɔ.

² Dije kawi-naa ngay, adi lo ibə-de ndingi ndingi, lo ki kadi dəw ilə njane ti ka goto, biti ki ta kəy ti taga. Lo kin ti, Jəju ndo-de Poy Ta ki Maji lə Luwə.

³ Dije madi oti dəw ki rəe oy njururu rəi sie rə Jəju ti. Dɔngəm je ɓə, ə oti-e.

⁴ Lo kadi awi sie, iləi-e nɔ Jəju ti goto, mbata, dije ibəi lo ndingi ndingi. E be ə, ali taa, ndui də kəy*, ɓəbi də lo ki Jəju e ti, ningə ki bole ka kin ə, iləi nje moy ki ne koti njé moy je, ki dəi kulə ti, nɔ Jəju ti.

⁵ Loki Jəju oo kadi-me ləde ningə, əl dəw ki rəe oy njururu ka kin ə nə: «Ngonm, majal je ləi e ki kiyə go kə.»

⁶ Njé ndo ndu-kun je lə Luwə ki nə je isi me kəy ti nɔɔ, isi məri ta əi nə:

* 1:44 Ki go jibəl ra-e ti lə Jipi je, nje banji e dəw ki dije ooi-e kadi ay njay al, adi asi kadi aw lo ne ra je ti ki ɓa to Luwə al.

o 1:44 Labətiki 14.2-32 * 2:4 Kay ki əli ta də ti e kəy ki rai adi dəe lay. E kuji ra kəy ki donangi Paləsitin ti.

⁷ «Ra ban ə dəwe kam, əl ta be ə? Əl ta ki mal do Luwə ti. Luwə ki karne ba par ə asi kiyə go majal la dije ko, dəw ki rangi goto.»

⁸ Ta naa ti noo, Jaju gar mar ta je lađe kin, adi əl-de ə na: «Ra ban isi iməri ta je ki be kin mesi ti ə?»

⁹ Kəl nje ro koy njururu kə na: «Majal je lai e ki kiyə go ko» ba nga ngay al ə se, kəl-e kə na: «I taa, un tuwə lai, ə injiyə,» ə nga ngay al ə?»

¹⁰ Re e be 6a, m-a m-əji səi təkiki mi NGon Dəw, m-aw ki təgi donangi ti ne, mba kadi m-iyə-n go majal je la dije ko.» Ningə, Jaju əl nje ro koy njururu ə na:

¹¹ «I taa, un tuwə lai, ə aw 6e.»

¹² Ba dingəm i taa ta naa ti noo, un tuwə ləne, ə tēē ta kəm dije ti aw. Bəl ra dije pəti, adi ilai tōji do Luwə ti əi na: «Jagi, j-o nē ki be kin kəte al 6əy!»

Jaju bar Ləbi

(Mt 9.9-13; Lk 5.27-32)

¹³ Jaju təl aw kadi ba bo ti gogi. Dije pəti rai roe ti, ningə ndo-de nē.

¹⁴ Loki Jaju isi do ningə, oo *Ləbi ki ngon la Alpe, isi me kəy taa la-mbə ti. Jaju əl-e ə na: «Un gom.» Ningə Ləbi i taa, un go Jaju.

¹⁵ Go ti, Jaju isi ta nē kuso ti me kəy ti la Ləbi. *Njé taa la-mbə je, ki njé ra majal je, ngay, isi naa ti ki Jaju ki njé ndo je lie ta nē kuso ti, mbata ko dije ki be kin ngay ə njiyəi goe ti, muki muki.

¹⁶ Loki njé ndo ndu-kun je ki me buti ti la *Parisi je ooi Jaju isi uso nē ki njé taa la-mbə je ki njé ra majal je ningə, əli njé ndo je lie əi na: «Tə, Basi isi uso nē ki njé taa la-mbə je ki njé ra majal je a?»

¹⁷ Jaju oo ndude, adi əl-de ə na: «E dije ki njé moy je ə a sangi dəw ki nje ra moy, bi e njé ro nga je ə a sangi dəw ki nje ra moy, al. Ningə, m-re mba bar dije ki dana al, nə m-re mba dije ki njé ra majal je yo.»

Kəl ta ki Luwə ki kiyə ta nē kuso

(Mt 9.14-17; Lk 5.33-39)

¹⁸ NDə kare njé ndo je la Ja Batisi əi ki *Parisi je iyəi ta nē kuso. Dəkagilo ti kin ə dije rai ro Jaju ti dəji-e əi na: «Ra ban ə njé ndo je la Ja əi ki njé ndo je la Parisi je, isi iyəi ta nē kuso, ə yai je, rai al ə?»

¹⁹ Jaju ilə-de ti ə na: «Oi kadi e go rəbe ti kadi dije ki bari-de lo nē kuso taa-naa ti, a iyəi ta nē kuso dəkagilo ti ki nje taa dəne isi-n səde naa ti a? Jagi dəkagilo ti ki nje taa dəne isi-n səde naa ti, a asi kiyə ta nē kuso, al.

²⁰ NDə je a rai noo kadi a uni-e tade ti ningə, dəkagilo ti kin ə a iyəi ta nē kuso.

²¹ Dəw a un ta kibi ki sigi kadi ilə-n kəm kibi ki kəke al. Re e be ə, ta kibi ki sigi ka kin, a i ki ki kəke raki raki, kadi bole a to wororo itə ki kəte 6əy.

²² Taa, dəw a un kasi kandi nju ki i al 6əy uti me mbu nda je ti ki kəke al to. Re e be ningə,

loki kasi a i 6a, mbu nda je a ndui. Ningə mbu nda je ki kasi kandi nju je pəti a təli nē ki tuji ko. Be ə, re kasi kandi nju i al 6əy 6a, maji kadi mbu nda je əi ki sigi taa.»

Ta la Jaju do ndo ta kəə ti

(Mt 12.1-8; Lk 6.1-5)

²³ Jaju ində də me ndor game je ti, ndo taa kəə ti la *Jipi je. *Njé ndo je lie ki əi sie, gangi do ko je do njiyə ti usoi.

²⁴ Ningə *Parisi je əli Jaju əi na: «O nē ki to kin: njé ndo je lai rai nē ki kadi dəw ra ndo taa kəə ti al.»

²⁵ Jaju əl-de ə na: «Itidəi nē ki ngar *Dabidi ra loki nē nga səde, ə 6o ra-de ki dije ki goe ti kin ndo kare al biti a?»

²⁶ Dabidi ur me kəy ti la Luwə, dəkagilo ti ki Abiyatar ə e nje kijə nē məsi kadi-kare ki bo. Dabidi un mapa ki dije adi Luwə kadi-kare ti, ki njé kijə nē məsi kadi-kare par ə səbi dode kadi usoi, uso, ə adi dije ki gone ti usoi to.»

²⁷ Jaju təl əl-de 6əy ə na: «Luwə or ndo ta kəə ində ta dangi mba maji la dəw, bi ra dəw mbata ndo ta kəə al.

²⁸ E be ə, mi *Ngon dəw, ndo taa kəə wa ka m-aw ki tōgi do ti.»

3

Jaju adi ro nga dingəm ki jie oy njururu

(Mt 12.9-14; Lk 6.6-11)

¹ Jaju təl aw kəy kaw-naa ti gogi 6əy. Ningə dingəm kare ki jie oy njururu e me kəy kaw-naa ti noo.

² Dije isi jəke isi indəi kəmde kadi n-ooi se Jaju a adi dingəm kin ro nga ndo ta kəə ti wa? E ta bole ki isi sangi kadi n-indəi ta dōe ti.

³ Jaju əl dingəm ki jie oy njururu ka kin ə na: «I taa ire dana ne, ta kəm dije ti pəti.»

⁴ Ningə Jaju təl dəji ndəgi dije ə na: «Ri ə maji mba kadi dəw ra ndo ta kəə ti ə? Kadi dəw ra maji ə se kadi dəw ra majal ə? Kadi dəw nagi madine ta yo ti ə se kadi iyə adi tuji ko ə?» Lo to jijiji, dəw kare ka əl ta al.

⁵ Jaju ində kəmne go-n-de ba pəti, ki wongi, mee tinge dode ti ngay mbata me nga lađe. Ningə əl dingəm ka kin ə na: «Isurə jii.» Dingəm surə jine ningə, jie təl to maji kare.

⁶ Ə loki *Parisi je tēē taga 6a, awi kalangi ba ingəi njé ki gin *Erodi ti əli-naa səde ta ki do Jaju ti kadi n-ooi se n-a n-rai ban ə n-a n-təli-e wa.

Kosi dije rəi ro Jaju ti

(Mt 4.25; 12.15-16; Lk 6.17-19)

⁷ Jaju əti aw ki njé ndo je ləne ta ba Galile ti. Ningə kosi dije ngay rai goe ti. Kosi dije ka kin i donangi Galile ti je, donangi Jude ti je,

⁸ 6e bo Jorjalam ti je, donangi Idume ti je, donangi ki gidə ba Jurde ti je, taa dije ki isi gəi gidə 6e bo ki Tir ki Sidə ba pəti ka rai goe ti to. Kosi dije kin rai ro Jaju ti, mbata oy poy nē je ki ra.

⁹ Jəju əl njé ndo je ləne kadi indəi dɔ to madi dana dangi adi-ne, mba kadi kosi dije mborəi-ne al.

¹⁰ Taki rəjeti, Jəju adi rɔ nga dije ngay, adi dije pəti ki awi ki moy rɔde ti, nagi rɔde mba kadi n-ədi rɔe.

¹¹ Loki dije ki ndil je ki majal uwai-de gin tɔgide ti ooi-e ningə, əsi makəsidi nangi nɔe ti, uni ndude ki taa nɔi əi nə: «I NGon lə Luwə!»

¹² Nə, ndəji-de ki tɔgine kadi rai adi dəw gər-ne al.

Jəju mbəti njé ndo je ləne ki dɔgi gide e joo (Mt 10.1-4; Lk 6.12-16)

¹³ Go nɛ je ti kin, Jəju aw dɔ mbal ti, 6ar njé ki ge-de, ningə rai rɔe ti.

¹⁴ MBɔ dije ti ki 6ar-de kin ə Jəju mbəti njé ndo je ləne ki dɔgi gide e joo ki kadi əi sie naa ti ki dɔkagilo je pəti. Əi sie naa ti, mba kadi ilə-de adi awi iləi mbe Poy Ta ki Maji.

¹⁵ Taa awi ki tɔgi kadi tuwəi ndil je ki majal tɔ.

¹⁶ Tɔ dije ki dɔgi gide e joo ki Jəju mbəti-de ə to kin: Simɔ, ki Jəju ində tɔe nə Piyər,

¹⁷ Jaki, ki ngon lə Jəbəde əi ki ngokone Jə, ki Jəju 6ar-de joo pu nə Bowanərjəsi, ki kər me nə «ngan lə ndangindi*»,

¹⁸ ki Andire, ki Pilipi, ki Batiləmi, ki Matiye, ki Tomasi, ki Jaki ki ngon lə Alpe, ki Tade, ki Simɔ ki e mbɔ njé rɔ mbata kingə dɔ lə 6e ləde ti,

¹⁹ taa Judasi Isikariyoti ki nje kun dɔ Jəju tɔ.

Jəju ki nojine je

²⁰ Jəju aw 6e ningə, kosi dije rai uti kam lo ka ka 6əy, adi lo kadi əi ki njé ndo je ləne ingəi dɔkagilo kadi usoi nɛ ka goto.

²¹ Loki noje je ooi poy ta kin ningə, rai mba kadi n-əri-e-n-awi sie 6e, tado əli əi nə: «Dɔe isi dana al.»

(Mt 12.24-29; Lk 11.15-22)

²² Njé ndo ndu-kun je lə Luwə ki i Jori-jalam ti əli əi nə: «Bəljəbul isi mee ti. Ningə e ki tɔgi lə ngar lə ndil je ki majal, ə si tuwə-n ndil je ki majal.»

²³ Be ə Jəju 6ar-de ki rɔne ti ningə, ɔr-de gin nɛ je me kuji ta je ti ə nə: «Oi kadi *Satə a tuwə dije lə Satə ban?»

²⁴ Kin ə, dije ki me 6ekɔ ti ki kare ba, təli dɔ-naa ti rɔi-naa ə, 6ekɔ kin a a taa al.

²⁵ Loki dije ki me kəy ti ki kare ba təli dɔ-naa ti, rɔi-naa, me kəye kin a ra tɔgi kaw kəte al.

²⁶ Re Satə ə wa adi dije lie təli dɔ-naa ti ki rɔ, adi gangi-naa dana joo ə, kɔbe lie a ra tɔgi kaw ki kəte al, gine a gangi.

²⁷ Taki rəjeti, adi m-əl səsi, kin ə re dəw uwə dəw ki nje tɔgi dɔɔ-e kəte əl, a asi kur me

kəy ti lie, kadi ndur nɛ kingə lie al. Loki dɔɔ-e ngata ningə, a ndur nɛ ki me kəy ti lie təkɔ mene ge.

²⁸ M-əl səsi təkɔ rəjeti: Majal je pəti ki dije rai, se nɛ taji je pəti ki a tɛɛ tade ti ki dɔ Luwə ti, Luwə a iyə goe kɔ adi-de.

²⁹ Nə re dəw əl ta ki mal dɔ NDil Luwə ti ningə, Luwə a iyə go kɔ ade al ratata. Dəw kin a oti kəy majal ləne kin ki nɔne ti.»

³⁰ Jəju əl-de ta kin be mbata njé ndo ndu-kun je əli əi nə: «Aw ki ndil ki majal rɔne ti.»

Ko Jəju ki ngakɔe je ki rəjeti

(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)

³¹ Kɔ Jəju ki ngakɔe je rai ai taga, ningə iləi dəw kare kadi 6ar-e adi-de.

³² Kosi dije ngay gəi gide wuki. Loki rai əli-e əi nə: «O kɔi je, ki ngakɔi je ai taga nɔɔ, a sangi-ni.»

³³ Ningə Jəju təl əl-de ə nə: «Nə je ə əi kom je ki ngakom je ə?»

³⁴ Ba gɔ dije ki isi gəi dɔe wuki ka kin, ningə əl ə nə: «Oi kom je, ki ngakom je ə isi kin.

³⁵ Tado dəw ki nje ra ndigɔ lə Luwə ə, e ngokom je, e konanm je, ki kom je.»

4

Kuji ta ki dɔ nje dibi nɛ ti

(Mt 13.1-9; Lk 8.4-8)

¹ Jəju ilə ngirə kadi ndo dije nɛ kadi ba bo ti 6əy. Kosi dije ngay kaw-i-naa gəi gide, adi aw, al isi me to ti, nangi dɔ ba ti. Kosi dije ai ngangɔ ba ti ne, təli kamde ki dɔe ti.

² Jəju ndo-de nɛ je ngay me kuji ta je ti. Me nɛ ndo ti lie, əl-de ə nə:

³ «Nje ndər kare aw kadi dibi nɛ,

⁴ ningə dɔkagilo ti ki a ilə ko, kə ko je madi tosi ngangɔ rəbi ti adi yəl je rai ɔi maki.

⁵ Kə ko je ki nungi tosi dɔnangɔ njəkira ti, adi lo kadi ingəi dɔnangɔ asi tam iləi ngirəde ti goto. Nə ke ə tɔgi kalangɔ ba, tado ngirəde to tane.

⁶ Loki kadi əsi ningə, ngan ko je ka kin ndoləi mbaw, 6a go ti, tuti kurim, tado ngirəde aw nangɔ boy al.

⁷ Kə ko je ki nungi, tosi dan kon je ti, adi kon je tɔgi ndəmi-de mbəl, lo kadi andi goto.

⁸ Nə kə ko je madi tosi dɔnangɔ ti ki maji. Be ə, tɔgi kalangɔ ba, adi andi. Ki nə je andi asi kuti mitə, njé ki nungi andi asi kuti mehe, taa njé ki nungi 6əy andi asi 6u kare tɔ.»

⁹ Go ti ningə, Jəju əl-de ə nə: «Dəw ki aw ki mbine mba koo-n dɔ ta 6a, kadi oo dɔ ta kin maji!»

Mba ri ə Jəju ndo nɛ ki kuji ta je ə?

(Mt 13.10-15; Lk 8.9-10)

¹⁰ Loki kosi dije awi ningə, njé ki njé nay sie, ki njé ndo je lie ki dɔgi gide e joo, dəji-e

* 3:17 Bowanərjəsi (ngan lə ndangindi) e to ki Jəju ində dɔ Jaki əi ki Jə. Dəw gər nɛ ki ində-n to kin dɔde ti al, nə dije madi ndəri gine ningə əli əi nə Jəju 6ar-de ngan lə ndangindi mbata əi dije ki nɛ ra ki ki tɔgi to maside ti.

kadi or-de gin kuji ta je ki ndo-n ne kadi ngari.

11 Ə al-de ə nə: «Səi, Luwə tee ki dō ne ki to lo bəyo ti ki oji dō kəbe lie adi səsi. Nə ndəgi dije ki ai taga, ingəi ne ndo je pəti ki kuji ta.

12 E be mba kadi, «Re goi lo maji ka ooi ne əl nim, Re ooi dō ta maji ka gəri me əl nim, Tado re gəri me ningə, A təli rōde go Luwə ti kadi Luwə iyə go majal je ləde kō».

Jəju or me kuji ta ki oji dō nje dibi ko (Mt 13.18-23; Lk 8.11-15)

13 Jəju əl-de ə nə: «igəri me kuji ta kin əl a? A re igəri me kuji ta kin əl ə a rai ban ə a igəri ndəge je ə?»

14 Nje kilə ko, ne kilə lie e Poy Ta ki Maji lə Luwə.

15 Kə ko ki tosi ngangi rəbi ti, oji dō dije madi ki ooi ta lə Luwə, ningə *Sata re or ta ki ooi ka kin mede ti kalangi ba kō.

16 NGA ningə, əi je ki tosi dənangi njəkirə ti, əi dije ki ooi ta lə Luwə ningə, taai langisi ba ki rənəl,

17 nə ta kin, ilə ngirəne mede ti əl. Əi dije ki njə kuwə ki ta lə Luwə dəkagilo ki ndəy be par. Dəkagilo ki kō je, ə se kində kəm-ndoo ki mbata ta lə Luwə re 6a, iyəi kadi-me ləde kō kalangi ba.

18 Kə ko ki tosi dan kon je ti, əi dije ki ooi ta lə Luwə,

19 nə me ka sururu dō ne je ti ki dənangi ti, ki ra ta ne maji je ki dənangi ti, taa 6o ne je ki rangi ki dangi dangi, uti dō ta ki ooi, adi lo kadi andi goto.

20 Ningə, ndəgi kə ko je ki tosi dənangi ki maji ti, oji dō dije ki ooi Poy Ta ki Maji, ningə taai mede ti, ə teei ki kandide tō. Ki madi je andi kuti mitə je, kuti mehə je, ki 6u kare je.

Kuji ta ki oji dō lambi (Lk 8.16-18)

21 Ningə Jəju təl əl-de bəy ə nə: «Dəw a re ki lambi kəy ə dəbi ngo dō ti, ə se ində gin tirə ti a? A ində dō ne ti taa.

22 Ne je pəti ki e ki ra gidi ngəy ti, a to taga ta kəm dije, ə ne je ki e ki ra lo bəyo ti, a to ki taga pay tō.

23 Re dəw aw ki mbine mba koo-n dō ta ningə, kadi oo maji.»

24 Jəju təl əl-de bəy ə nə: «Maji kadi uri mbisi maji oi dō ta, 6i oy ki nqo be əl. Ba kadi igari təkə go rəbi ki igangii ta dō dije kin ə Luwə a gangi-n ta dōsi ti tō. Ningə ta ki gangi ki dōsi ti a itə e ki səi igangi dōde ti kin bəy.

25 Be ə, dəw ki aw ki ne jine ti, a adi-e dō ti bəy. Nə dəw ki ne lie goto, e ki ndikiri wa ki aw-n jine ti kin ka, a taai jie ti wa bəy.»

Kuji ta ki oji dō kandi ne ki dibi

26 Jəju təl əl-de bəy ə nə: «Kəbe lə Luwə to tə dəw ki aw dibi ne me ndor ti ləne be.

27 Go ne dibi ti kin, re nje ndor to 6i ə se, to 6i əl ka, kondə ki kada, ne ki dibi, ibə ə isi tōgi tō, ki kanji kadi nje dibe gər-n rəbi ki isi tōgi-n.

28 Nangi wa ki dərəne, ra dōne, ə andi, kade tee, ningə go ti gogi, or dōne, ə andi.

29 Ningə dəkagilo ki dō kō kər asi lo kijə ti, dəw re ijə kō tado nayə asi».

Kuji ta ki dō kə kagi ti ki bari-e mutadi (Mt 13.31-32; Lk 13.18-19)

30 Jəju əl-de bəy ə nə: «Ri ə j-a j-uni kadi j-əjii kəbe lə Luwə ə? Ə se kuji ta ki ban ə j-a j-un kadi j-əl-n ta ki dō ti ə?

31 Kəbe lə Luwə to tə kandi ne ki bari-e mutadi kin be. E kandi ne ki du itə kandi ne je pəti ki dəw isə dibi dənangi ti ne.

32 Loki dəw dibe ningə, tōgi ə təl kagi tay ki bo, itə ndəgi kagi tay je pəti. Bajie je ki tōi, boyi ngay, kadi yəl je uwəi lo kisi dō ti.»

33 Ki kuji ta je ngay ki toi be, ki dije asi kadi gəri, ə Jəju ndo-n-de ta lə Luwə.

34 Ta ki kadi əl-de ki kuji ta əl, goto. Ningə dəkagilo ki nayi ki njə ndo je ləne wa par 6a, or-de me pəti.

Jəju ndangi nəl ade a lo ka ti (Mt 8.18, 23-27; Lk 8.22-25)

35 Me ndəe ti nqo, dō ji lo səl ti ningə, Jəju əl njə ndo je ləne ə nə: «Adi ji gangi ba, j-awi dame ti ki kare.»

36 Iyəi kosi dije, ningə njə ndo je awi ki Jəju me to ti ki re e ti kate. To je ki rangi dani-e.

37 Ningə, nəl ki bo ngay bə səde busi dō bati. Pulum ta man ində kadi to bigim bigim adi man isə rosi to.

38 Jəju lə ne gəti-n dōne, ə to mongi to ti, isə to 6i. *Njə ndo je lie ndəli-e ki nqo tade ti əi nə: «Nje ndo, j-isi j-oy be ka oo əl a?»

39 Jəju ndəl dō 6i ti, ndangi nəl, ə əl man ba ə nə: «A lo ka ti! Adə lo to jijiji!» Loe ti nqo, nəl ta kəə adi lo təl to jijiji.

40 Ningə, Jəju əl njə ndo je ləne ə nə: «Ra ban ə ibəli be ə? Biti 6one ka adi mesi əl bəy a?»

41 Bəl rade ngay, adi daji-naa ta dande ti əi nə: «Dəw ə wa kam e nə ə, nəl je ki ba je ka ooi ta lie be ə?»

5

Jəju tuwə ndil je ki majal dō dingəm ti dənangi Gərəsa ti (Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)

1 Jəju əi ki njə ndo je ləne teei gidi ba ti, dənangi ti lə dije ki Gərəsa ti.

2 Loki Jəju i me to ti ur nangi ningə, taji naa ti nqo, dəw madi kare ki aw ki ndil ki majal rəne ti, tee dō 6adi je ti re inge.

3 Dəw ka kin ra 6e dō 6adi je ti. Re e ki kulə gindi ka, dəw kare ki asi dəe lo ka ti goto.

⁴ Dɔɔi-e ki kulə gindi nja bay bay, taa ilai kangila gindi njæ ti tɔ. Nə gangi kulə gindi riw riw, taa tətɪ gindi nɔsi nɔsi tɔ. Dəw ki asi kuwe gin tagine ti goto.

⁵ Dəkagilo je pəti, kondɔ ki kada, lo njiye e dɔ badi je ti ki dan mbal je ti ki wuy ki kur tane ti. Ningə tijə rone gangi bati bati ki gaji mbal je.

⁶ Loki oo Jəju say nu bəy ningə, ay ki ngɔdi re əsi makəsinə nangi nge ti.

⁷ Ningə ur kəl ki tagine ngay ə nə: «Jəju ki NGon lə Luwə ki nje kisi dɔrə ti taa nu, e ri ə ige rɔm ti ə? M-uwə njai me tɔ Luwə ti, adi-m kɔ all!»

⁸ Əl ta kin be tadɔ ta ki Jəju əl-e ə nə: «I ndil ki majal, iteɛ kɔ rɔ dingəm ti kin.»

⁹ Jəju dajə ə nə: «Tɔi nə na?» E təl əl-e ə nə: «Təm nə “kosi njə rɔ je”, mbata ji bay ngay.»

¹⁰ Nɔ ki dɔ Jəju ki nja naa ti nja naa ti kadi tuwə-de kɔ me be ti kin al.

¹¹ Dəkagiloe ti kin, kosi kəsongi je ngay a usoi ne kadi mbal ti nɔɔ.

¹² NDil je ki majal nɔi dɔ Jəju ti əli-e əi nə: «Ituwə-je adi j-aw dan kəsongi je ti kam, j-ur mede ti.»

¹³ Jəju ndigi sədə dɔ ti, adi tɛɛi me dingəm ti ka kin, ə awi uri me kəsongi je ti. Taji naa ti nɔɔ, kosi kəsongi je ki asi dibi joo kare, bingəi-naa kadi mbal ti taa, tosi me ba ti, adi ayi-naa man oyi.

¹⁴ Njə ngəm kəsongi je ayi-naa awi me be bo ti, ki me ndrɛ je, ɔri poy nɛ ki ra nɛ kin dije, adi dije awi kadi n-ooi nɛ ki ra nɛ ka kin.

¹⁵ Loki dije ka kin rai tɛɛi rɔ Jəju ti ningə, ooi dingəm ki aw ki ndil je ki majal ka kin isi rɔe ti. Ooi-e kadi isi ki angal ki maji, taa isi ki kibi rone ti tɔ. Nɛ je kin ra adi bəl rade ngay.

¹⁶ Ningə dije ki awi lo nɛ je ti ki Jəju ra, ɔri madide je poy nɛ ki tɛɛ dɔ dingəm ti ki aw ki ndil je ki majal, ki nɛ ki tɛɛ dɔ kəsongi je ti.

¹⁷ Be ə, ilai ngirə kadi nɔi dɔ Jəju əi nə: «Njai ba, iyə dɔnangi ləje, ə aw.»

¹⁸ Dəkagilo ti ki Jəju isi al me to ti gogi ningə, dingəm ki Jəju tuwə ndil je ki majal me ti ka kin dajə kadi n-aw sie.

¹⁹ Nə Jəju ɔdi al, ə əl-e ə nə: «Tɪ aw be dan noji je ti, ɔr-de poy nɛ ki Babe ra sai ki koo kam-to-ndoo ki ətɪ bəl ki ɔji dɔi ti kin.»

²⁰ E be ə, dingəm ka kin ɔti aw dɔnangi be bo je ti ki dɔgi, ɔr poy nɛ je ki Jəju ra sie. Dije pəti ki oy ta kin, ətɪ-de bəl.

Ta ləngon lə Jayrusi ki ta lə dənə ki nje moy mɔsi

(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)

²¹ Loki Jəju təl aw gidi ba ti ki to ningə, kosi dije ngay kawinaa rɔe ti kadi ba ti.

²² Ningə dingəm kare ki dan njəi kun dɔ kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, ki tɔe nə Jayrusi re. Loki oo Jəju ningə, osi nangi njæ ti,

²³ nɔ dɔe ti ki man kəmne ə nə: «NGonm ki dənə ki du isi oy. Njai ba, kadi aw ində jii dɔe ti adi ingə rɔ nga, ə oy al.»

²⁴ Jəju ɔti aw sie, ningə kosi dije ngay njiyai goe ti, mborəi-e ki yo je ki nɛ je.

²⁵ Dənə kare ki moy məsi ade kɔ bəl dɔgi gide e joo e dan kosi dije ti nɔɔ.

²⁶ Moy kin ade kɔ ngay, adi ay ngədi ngay tɔ go dije ti ki njə ra dije moy, nə tuji nɛ kingə lənə dɔ ti kɔ kare, ningə ingə kɔ jide ti tɔ kingə yo. Moy aw ki kəte tɔ kaw par par, nɛ ki to soti goto.

²⁷ Dənə ka kin oo ta lə Jəju. Be ə, dan kosi dije ti, re ki rabi ki gidi Jəju ti, ɔdi ta kibi lie.

²⁸ MBata əl mene ti ə nə: «Kin ə re ta kibi lie par ə m-ɔdi ə, rɔm a nga.»

²⁹ Ningə taji naa ti nɔɔ par gin məsi lie gangi, adi gər me rone ti təkɪ rone nga ngata.

³⁰ Loe ti nɔɔ, Jəju gər me angalne ti təkɪ tɔgi tɛɛ rone ti. Be ə, təl kəmne gogi dan kosi je ti, daji-de ə nə: «Nə ə ɔdi ta kibi ləm ə?»

³¹ *Ə njə ndo je lie əli-e əi nə: «I wa igər maji kadi kosi je mborəi-ni ki yo je ki nɛ je, ə itəl idəji ə nə: “Nə ɔdi-m bəy a?”»

³² Nə Jəju nay ki lo gɔ lo ti gə gidine kadi n-oo dənə ə wa ki ra nɛ kin.

³³ Bəl ra dənə ka kin ngay, adi dadi par par, mbata gər nɛ ki ra-e me rɔe ti. Be ə, re osi nangi nja Jəju ti, əl-e ta je ki rɔjeti pəti ki to mee ti.

³⁴ Nə Jəju əl-e ə nə: «NGonm, kadi-me lai aji. Aw ki lapiya, ə kadi ingə rɔ nga dɔ moy ti lai.»

³⁵ Loki Jəju a əl ta ba bəy ningə, dije madi jii me kəy ti lə Jayrusi, ki e ki bo dɔ dajə kaw-naa ti lə Jipi je, rai əli Jayrusi əi nə: «NGoni oy, itapi Nje ndo, al ngata.»

³⁶ Loki Jəju oo ta kəlde be ningə, use dɔ ti al, ə əl ki bo ki dɔ kəy kaw-naa ti ə nə: «Adi bəl rai al, adi mei par!»

³⁷ Jəju ɔgi kadi dije awi sie, nə iyə Piyər nim, Jaki nim, Jə ki ngokɔ Jaki nim par ə adi awi sie.

³⁸ Loki rai tɛɛi be lə ki bo ki dɔ kəy kaw-naa ti ningə, Jəju oo dije ki isi singəi sokito, isi nɔi je, uri wuy je.

³⁹ Jəju ur me kəy ti ningə, əl-de ə nə: «Ra ban ə dije singəi dɔ-naa ti sokito ki nɔ be ə? NGon oy al, nə to bi kare.»

⁴⁰ Dije ibai Jəju kogii. Be ə, Jəju adi dije pəti tɛɛ taga, ningə baw ngon nim, kɔ ngon nim, njə ndo je lie ki dani-e nim par ə awi sie me kəy ti ki ngon to ti.

⁴¹ Jəju uwə ji ngon, əl-e ə nə: «Talita kumi!»* Adi kər me nə: «NGon ki dənə, m-əli m-ə nə, j taal!»

⁴² Taji naa ti nɔɔ, ngon ki dənə j taa, njiya, tadɔ bale e dɔgi gide e joo. Nɛ ki Jəju ra kin ətɪ dije bəl ki dum.

* 5:41 Talita kumi: e ta arame ki Jipi je isi əli to dəkagilo ti lə Jəju.

⁴³ Lo kin ti, Jəju dəji-de kadi əli ta ne ki ra ne kin dəw madi al. Ningə, əl-de kadi adi ne kuso ngon ki dəne ka kin uso.

6

*Dije ki Najarəti ti taai me Jəju al
(Mt 13.53-58; Lk 4.16-30)*

¹ Jəju i loe ti nqo, aw 6e bo ti ki tɔgi ti*, naa ti ki njé ndo je ləne.

² Loki ndo ta kəə lə *Jipi je asi ningə, Jəju ilə ngirə ndo dije ne me kəy kaw-naa ti lə Jipi je. Dije ngay ki oi ne ndo lie, ne ndo kin əti-de 6əl, adi əli əi nə: «Dəw kam, ingə ne ndo kin ra ə? Ɖ nə ə ade gosi ta ki əti 6əl be kin ə? Tɔgi ki ra-n ne kɔji je ki əti 6əl be kin ingə ra ə?»

³ Ma nje kijə kagi wa ka am wa? E ngon lə Mari al a? Jaki je, ki Jose je, ki Judi je, ki Simo je, əi ngakɔe je al a? Taa, konane je ka isi saje ne tɔ al a?» Ta ki dəji kin əgi-de kadi adi mede Jəju.

⁴ Be ə, Jəju əl-de ə nə: «Nje kəl ta ki ta Luwə ti 6a, e me 6e kɔje ti, ki dan noje je ti, ki me kəy ti lie ə dije a kidi-e ti.»

⁵ Lo kadi Jəju ra ne kɔji ki əti 6əl me 6e ti ki Najarəti ti goto, nə ində jine dɔ njé moy je ti ki nə je gandi gandi par, adi-de ingəi rɔ nga.

⁶ NDɔji Jəju ngay ki mbata mbati ki mbati kadi-e mede.

*Jəju ilə njé ndo je ləne ki dɔgi gide e joo
(Mt 9.35; 10.1, 5-14; Lk 9.1-6)*

Jəju njiyə ki ngan 6e je ki gugɔ dɔ Najarəti, ndo dije ne.

⁷ Ningə, Jəju 6ar njé ndo je ləne ki dɔgi gide e joo, ə ilə-de joo joo. Adi-de tɔgi dɔ ndil je ti ki majal tɔ.

⁸ Jəju ndər mbide kadi uni ne kare mbata dɔ rəbi al, nə gəl kare ba par. Əl-de ə nə: «A uni ne kuso al nim, 6əl al nim, taa a 6igiri la me kul dɔ 6ədisi ti al nim tɔ.

⁹ Həl sa njasi ti, ə awi ki kibi kare ba.»

¹⁰ Kin ə uri me kəy ti madi, ə uwə səsi rone ti ə, isi ti ratata ndo kawsi ti.

¹¹ Ə re lo madi ti, ə dije mbati kuwəi səsi ki rɔde ti, ə se mbati koo dɔ ta ləsi, loki isi tɔɔi me 6e ti kin ki taga ningə, indəi bu ki njasi ti kɔ†, mba kadi to ta ne ndəji ndude.

¹² *Njé ndo je awi iləi mbə Poy Ta ki Maji mba kadi dije iyəi kalde ki majal kɔ.

¹³ Tuwəi ndil je ki majal ngay taa uri yibi dɔ njé moy je ti ngay adi ingəi rɔ nga tɔ.

*Koy Jə Batisi
(Mt 14.1-12; Lk 9.1-6)*

¹⁴ NGar *Erodi oo ta lə Jəju, tadɔ tɔ6a lie asi lo je naki naki. Dije ki nə je əi nə: «Jə Batisi i taa dan njé koy je ti. Gine kin ə aw-n ki tɔgi mba ra-n ne je ki əti 6əl 6əl.»

¹⁵ Nje ki nungɔ əli əi nə: «E Eli ki nje kəl ta ki ta Luwə ti.» Njé ki nə je 6ay əli əi nə: «E nje kəl ta ki ta Luwə ti ta njé ki rəi kəte kin be tɔ.»

¹⁶ Loki Erodi oo ta kin ningə, əl ə nə: «E Jə ki ndo ki madi gangi dɔe ka ə i lo koy ti.»

¹⁷ Erodi əl be, tadɔ ndo ki adi uwəi Jə, dɔɔi-e ki sən, iləi-e dangay ti, mbata lə Erodiyadi, ki ne ngokɔe Pilipi, ki tae nene ti,

¹⁸ ə Jə əl-e ta dɔ ti ə nə: «E go ti al kadi itaa ne ngokɔi, nei ti[†].»

¹⁹ Wongi ra Erodiyadi dɔ Jə ti ngay, adi sangi rəbi təl-e, nə asi təl-e al.

²⁰ Tadɔ Erodi 6əl Jə, gar kadi e dəw ki nje ra ne ki dana, taa e dəw ki ay njay tɔ. Be ə, Erodi ngam-e-n maji. Loki Erodi oo ta kəl Jə ningə, ta kin uwe ki ta, nə be ka, Erodi ge koo ta kəl Jə par par.

²¹ NDɔ ki maji ki Erodiyadi isi sangi kəte kəte ka re nga. Adi e ndo rənəl kɔji Erodi, ə Erodi adi rai ne kuso. Ningə ndəe ti kin, Erodi 6ar ki bo je ləne nim, 6ar njé kun dɔ njé rɔ je ləne nim, taa 6ar njé tɔ6a je ki dənangɔ Galile ti tɔ.

²² Dəkagilo kuso ne ti, ngon lə Erodiyadi ki dəne, ur kəy gode ti, ndam. Ndam lə ngon ki dəne kin nəl Erodi ngay, taa nəl dije ki 6ar-de lo ne kuso ti ngay tɔ, adi ngar əl ngon ki dəne ka kin ə nə: «Ɖdəji-m ne ki mei ge par ə m-a m-adi.»

²³ Erodi aw biti un ndune ki kibi rɔ ade ə nə: «Nə je pəti ki idəji-m, ə m-a m-adi. Re e dəbi kɔ6e ləm ka a ingə.»

²⁴ NGon ki dəne tɔɔ aw taga, aw dəji kone ə nə: «E ri ə kadi m-dəje ə?» Ə kɔe əl-e ə nə: «Ɖd-e je dɔ Jə Batisi.»

²⁵ NGon ki dəne təl langisi ba aw rɔ ngar ti əl-e ə nə: «Taki j-a-n taji-naa ti ne wa kin, kadi adi-m dɔ Jə Batisi me supira ti.»

²⁶ Me ngar tuji oji-n dɔ ne ki ngon ki dəne dəje kin, nə lo kadi ɔge goto ki mbata kun mindi ki un, taa ki mbata dije ki 6ar-de lo ne kuso ti tɔ kin.

²⁷ Be ə, taji-naa ti nqo, ngar un ndune adi asigar kare ki nje ngam-e kadi aw kəy dangay ti gangi dɔ Jə re-n.

²⁸ Asigar aw gangi dɔ Jə me supira ti, re-n adi ngon ki dəne, ningə ngon ki dəne ka kin təl-n adi kone.

²⁹ Loki njé ndo je lə Jə oi poye ningə, rəi uni nine awi dibi.

*Jəju adi ne kuso dingam je dibi mi usoi
(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Jə 6.1-15)*

³⁰ Loki njé kaw kilə je təl lo kilə je ti ləde ningə, kaw-i-naa rɔ Jəju ti, ɔri-e poy ne je ki rai ki ne je ki ne je ki ndoi dije adi-e oo.

³¹ Kosi dije ngay awi nim, təl ni nim adi lo kadi njé ndo je ingəi ngon dəkagilo ndi be kadi usoi ne ka goto. Be ə, Jəju əl-de ə nə: «Ɖrai

* 6:1 Be ki Jəju tɔgi ti e Najarəti, dənangɔ ti ki Galile.

† 6:18 Ləbətiki 18.16; 20.21

† 6:11 Ta lə kində bu ki nja ti kɔ 6a, igoi Mt 10.14 ki ta ki dɔ ti ki e

gin ti nangi.

adi j-awi lo ki dije gotoi ti mba kadi ʔri kəə ndəy.»

³² Be ə, ali me to ti mba kaw kəsi røde ngarang, lo ki dije gotoi ti.

³³ Dije ngay ooi-de lo kawde ti, ə gəri-de 6əti tə. Dije ʔi 6e bo je ti ki dangi dangi, ayi-naa ki njade bur bur awi kəte, lo ki Jəju ki njé ndo je isi awi ti.

³⁴ Loki Jəju ur nang, me to ti ningə, oo kosi dije ngay. Loki oo-de, oo kam-to-ndoo lade, tado ai tə bati je ki nje kul-de goto be. E be ə, Jəju un dəkagilo ngay ndo-n-de ne.

³⁵ Loki kadi yəti rone ki bəlme taa njé ndo je ʔti ki rə Jəju ti əli-e əi nə: «Lo ki j-ai me ti ne kin, e lo ki dije gotoi ti, ningə kadi isi ur tə.

³⁶ Maji kadi ituwə dije kam adi awi ki lo ndor je ti, ki ngan 6e je ti, ndogi ne kuso usoi.»

³⁷ Nə Jəju təl əl-de ə nə: «Səi je wa adi-de ne usoi.» Ningə, njé ndo je dəji-e əi nə: «Kadi j-aw ji ndogi mapa asi silə 6u joo[‡] j-adi-de usoi wa?»

³⁸ Jəju təl əl-de ə nə: «Mapa ki jisi ti e ban ə? Awi dan dije ooi.» Loki awi dan dije ti, dəji ningə, təl əli-e əi nə: «Mapa e mi, ə kanji joo tə.»

³⁹ Jəju un ndune adi-de kadi adi dije isi nang, ki kute kute də wale ti ki mbəl.

⁴⁰ Be ə, dije uwəi-naa 6u 6u je, kuti mi kuti mi je, ə isi nang, ki bare bare.

⁴¹ Jəju ʔy mapa ki mi ki kanji ki joo, un kamne ki taa, əl ta ki Luwə mba kadi njangi də ne kuso kin. Go ti, Jəju uwə mapa je ka kin gangi naa ti ə adi njé ndo je kadi labi kosi dije. Kanji je ki joo ka, Jəju labi dije pəti tə.

⁴² Dije pəti usoi ne ndani maji.

⁴³ Ningə, njé ndo je ʔyi gindi mapa je, ki kanji je ki nay, kare dəgi gide e joo 6əy.

⁴⁴ Dije ki usoi ne kin asi dingəm je dibi mi.

Jəju njiyə də man ti

(Mt 14.22-33; Jə 6.16-21)

⁴⁵ NDəy ba go ti, Jəju ʔsi njé ndo je ləne kadi ali me to ti, awi gidi ba ti kəte nəne ti, ki kaw ki 6e bo Bətisayda ti nu. Ningə dəkagiloe ti kin, e a tuwə kosi je kadi awi.

⁴⁶ Loki Jəju adi-de awi ningə, ʔti aw də mbal ti mba kal ta ki Luwə.

⁴⁷ Loki lo ndul ngata ningə, to e dan bati, ə Jəju e ki karne ba ə nay nang, gogi.

⁴⁸ Jəju oo kadi njé ndo je ləne ingəi kə ngay lo kəsi to ti, tado nal ilə, sur to ki gogi gogi, adi pung, ba ra-de majal. Dan lo ti 6a, Jəju j a njiyə də man ti, isi aw ki røde ti, ningə ge kadi n-də tade 6əy.

⁴⁹ Ə loki ooi-e a njiyə də man ti ningə, ooi kadi e muwə dəw yo, adi uri kəl.

⁵⁰ Ə je wa pəti ooi-e, adi 6əl rade ngay. Nə kalangi ba, Jəju əl-de ə nə: «Adi mesi ʔsi nang, nə e mi, ə i6əli al!»

⁵¹ Jəju al gode ti me to ti ningə, gin nal gangi. Ne je kin əti-de 6əl ngay.

⁵² Tado ki rojeti, njé ndo je gəri kam ne ki Jəju ra ʔji də mapa kin al, ki mba me ngə lade.

Jəju adi rə nga njé moy je dənangi Gənarəti ti

(Mt 14.34-36)

⁵³ Loki Jəju əi ki njé ndo je ləne indəi ba gangi ningə, tēgi dənangi Gənarəti ti, indəi to lade nang.

⁵⁴ Loki uri nang, taa par ə, dije gəri Jəju;

⁵⁵ adi ayi-naa ngədi asi 6e je ki dənangi Gənarəti ti naki, naki. Dije iləi røde, ʔyi njé moy je lade me ne koti njé moy je ti, rəi sade rə Jəju ti.

⁵⁶ Lo je pəti ki aw ti, ngan 6e je, ki 6e bo je, ki lo ndor je, dije rəi ki njé moy je buki-de ta mbalo ti, ə nqi də Jəju ti kadi iyə njé moy je adi ʔdi ta kibi lie par ə a ingəi rə nga. Ningə, njé ki ʔdi ta kibi lie, ingəi rə nga tə.

7

Jəju ki ne jibəl 6e

(Mt 15.1-9)

¹ *Parisi je ki njé ndo ndu-kun je madi ʔi Jorijalam ti, kawinaa də Jəju ti.

² Ningə ooi kadi njé ndo je lie ki madi je usoi ne ki jide ki yoro, ki kanji tog, ki go jibəl rae ti.

³ NGA ningə tək rojeti, Parisi je əi ki *Jipi je ba pəti, a usoi ne ki kanji kadi a tog, jide kadi ay njay al. Adi e kinda kam go ne jibəl 6e ti lə kade je.

⁴ Be tə ə, re təl suki ti ningə, a ndogi man røde suki suki 6ay taa a usoi ne. Awi ki ne jibəl 6e je ki rangi ngay ki indəi kəmde go ti 6ay tə tog, ne kay man je ki ngo je ki ngoo ningə-kasi je, ki go rəbi ra-e ti.

⁵ Parisi je ki njé ndo ndu-kun je dəji Jəju əi nə: «Mba ri a njé ndo je ləl təl røde go ne jibəl 6e ti lə kaje je al ə? Usoi ne ki jide ki yoro ki kanji tog, kin me nə ri ə?»

⁶ Jəju ilə-de ti ə nə: «Ta ki Luwə əl ki ta nje kal ta ki tane ti Ejay ʔsi ti e ta ki rojeti. Sai njé kadi kam dije, tado Luwə adi Ejay ndangi ə nə:

“Gin dije kin ʔsi gonm ki nda tade kare, Nə mede e say səm.

⁷ Təji ki isi iləi dəm ti, ndae goto,

Tado ne ndo je ki isi ndoi dije ka,

E kam-kadi ki j ro dije ti tə.”*

⁸ Jəju əl-de ə nə: «Iyəi ndu-kun lə Luwə dəbi kare, ə itəli rəsi go ne jibəl 6e ti lə dije yo.»

⁹ Ningə, Jəju əl 6ay ə nə: «Tə rəsi al kadi iyəi go ndu-kun lə Luwə kalangi ba mba kadi ingəm go ne jibəl 6e lasi!

[‡] 6:37 Silə kare, dəkagilo ti lə Jəju, e la ki lo ra kilə ndo ti ndo kare. Adi silə 6u joo e la ki lo ra kilə ndo ti ndo 6u joo. * 7:7 Ejay 29.13 * 7:10 Tēgi ki taga 20.12; Dətarənom 5.16

¹⁰ Taki rōjeti, *Moji ə nā: “Ōsi gon bawi ki kōi.” Taa əl bəy ə nā: “Dəw ki taji bawne ə se kone asi ta koy.”*
¹¹ Nə səi, əli əi nā: “Re dəw madi əl bawne ə se kone ə nā: «Nə maji je ki re m-a m-osi-n soli ə e kərba,» adi e kadi-kare lə Luwə.”
¹² E kin oji kadi uti ta rəbi kadi dəw madi ra ne ōsi-n səl bawne ə se kone.
¹³ Igoi tuji ki isi tuji ta lə Luwə ki ne jibəl be lasi, ki isi indoi dije ki kəte kəte kin oi! Taa ne je ki rangi ki toi be ngay ki isi rai e noo bəy.»

Nə je ki a ra dəw adi ay njay al ta kəm Luwə ti
 (Mt 15.10-20)

¹⁴ Go ti ningə, Jəju bar kosi dije ki rone ti bəy ə əl-de ə nā: «Sai pəti, uri mbisi maji oi ta ləm, ə kadi igəri mee tə.»
¹⁵ Nə madi ki i taga aw me dəw ti, ki a təl-e ne ki to nje ti goto. Nə ne ki i me dəw ti ə a təl dəw ne ki to nje ti.

¹⁶ [Re dəw madi aw ki mbine kadi oo-n do ta ningə, kadi oo.]
¹⁷ Loki Jəju iyə kosi dije, ə təl aw me kəy ti ningə, njé ndo je lie dəji-e kadi ər-de gin kuji ta ka kin.
¹⁸ Jəju əl-de ə nā: «Adi səi je wa ka igəri ne al to a? İgəri me ta ki m-ge kəl kin al a? Nə pəti ki i taga ki aw me dəw ti, ne kare ki a təl-e ki nje ti goto.

¹⁹ Taki rōjeti, ne je kin pəti awi ngame ti al, nə awi kandae ti yo, ba go ti, tēgi kə.» Ta lə Jəju kin toji kadi ne kuso je pəti əi ki kay njay.

²⁰ Ningə Jəju əl-de bəy ə nā: «Nə ki i me dəw ti ə e ne ki nje təl dəw ne ki to nje ti.
²¹ E me dəw ti kəy, e ngame dəw ti ə, mər ta je ki majal isi tēgi ti, ki kaya ki ra, ki bogi, ki təl-naa,
²² ki kuwə marim, ki ra kəm-nda ne, ki me ndul, ki kədi-naa, ki ne ra ki go rəbe ti al, ki toji rə, taa kilə ra je ki to mbə tə.
²³ Nə je kin pəti i me dəw ti, ningə əi ə təl-e ne je ki to nje ti.»

Dəne ki mba adi mene Jəju
 (Mt 15.21-28)

²⁴ Jəju i loe ti noo ningə, aw dənangi ti ki Tir. Aw ur me kəy ti madi, ge kadi dije gəri gone al, nə loe goto.

²⁵ Taki rōjeti, re wa ki Jəju re tēgi bəy par ə, dəne madi ki ndil ki majal isi adi kə ngone ki dəne oo ta lie, ə ay re osi nangi njae ti.

²⁶ E dəne ki e Jipi əl, be koje e Pənəsi, dənangi Siri ti. Nə ki do Jəju ti kadi tuwə ndil ki majal ki isi adi kə ngonne kin kə.

²⁷ Nə Jəju əl-e ə nā: «Iyə adi ngan je ki me kəy ti usoi asi-de bəy taa. Tadə e go ti al kadi dəw un ne kuso lə ngan je, ilə adi ngan bisi je.»

²⁸ Ə dəne ka kin ilə ti ə nā: «E rōjeti Bəbe, nə ke ə, ngan bisi je ki ai gin tabilə ti, a usoi yongirə ne je ki tēgi ta ngan je ti tosi nangi tə.»

²⁹ Ningə Jəju əl-e ə nā: «Ta kul ta ki tēgi tai ti kin, oti aw be lai, tadə ndil ki majal tēgi me ngonni ti ki dəne kə ngata.»

³⁰ Dəne ka kin təl aw be ningə, ingə ngonne, to do tirə ti kare, mbata ndil ki majal ka kin tēgi rəe ti kə.

Jəju adi nje mbi bəy oo ta

³¹ Jəju i dənangi Tir, gangi Sidə, ningə ində dənangi be bo je ki dogi gangi bəy taa re tēgi ta ba Galile ti.

³² Dije rai ki dīgəm kare ki mbie bəy, ki lo kəl ta to rəe, rə Jəju ti, dəji-e kadi ində jine dəe ti, kadi ingə rə nga.

³³ Jəju ər-e ki kare ba aw sie say ki kosi dije. Loki tilə ngan jine je mbi nje moy ti ningə, tibi man tane ədi-n ndon dīgəm ka kin.

³⁴ Go ti ningə, Jəju un kəmne ki dərə ti, ilə kəə puu, ə əl ə nā: «Epata» (kər me ta kin nā: imbuti).

³⁵ Taji naa ti noo par ə mbi dīgəm ka kin mbuti, ə ndone tuti adi əl ta ay njay njay.

³⁶ Jəju ndər mbi dije ki oy ne kin kadi dəw əl tae kəte adi daw ki rangi oo al. Loki ndər mbide ki nja naa ti naa ti kadi dəw ər poy ne kin al ningə, kadi be bəy ə dije əri poy ne rae ki kəte kəte.

³⁷ Nə ra Jəju əti kosi dije bəl ngay adi əli əi nā: «Nə rae je pəti maji: Ra njé je ki mbide bəy adi ooi do ta, taa ra mbiki je adi əli ta tə.»

8

Jəju adi ne kuso dije dibi sə
 (Mt 15.32-39)

¹ Me ndə je ti kin, kosi dije ngay kaw-i-naa tək'i rangi bəy do Jəju ti. Ningə, ne ki kadi usoi goto. Be ə Jəju bar njé ndo je ləne əl-de ə nā:

² «M-o kəm-to-ndoo lə kosi dije kin, tadə ndə mita bəne ə əi səm naa ti, ningə ne ki kadi usoi goto.

³ Re m-tuwə-de madi awi be ki mede ki 60 ba ə, 60 a taa təgide rəbə, tadə njé ki madi dande ti i say ə rəi.»

⁴ *Njé ndo je lie təl əli-e əi nā: «J-a j-ingə mapa ra dilə lo ti ne, ə a usoi asi-de ə?»

⁵ Jəju dəji-de ə nā: «Mapa ki jisi ti e ban ə?» Ə əli-e əi nā: «Mapa e siri.»

⁶ Go ti ningə, Jəju əl kosi dije kadi isi nangi. Ojy mapa ki siri ka kin jine ti, ra oyo Luwə do ti ningə, gangi naa ti, ə adi njé ndo je ləne, kadi adi kosi dije. Be ə, njé ndo je taai ləbi kosi dije tə.

⁷ Awi ki ngan kanji je jide ti tə. Jəju ra oyo Luwə do ti ə adi njé ndo je ləne kadi ləbi dije tə.

⁸ Dije usoi ne ndani, adi, njé ndo je kaw-i-ginde je ki nay, kare siri.

⁹ Dije ki usoi ne, asi dibi sə. Go ti ningə, Jəju iyə-de adi awi.

¹⁰ Kalangi ba go ti, Jəju əi ki njé ndo je ləne ali me to ti, awi dənangi Dalmanuta ti.

*Parisi je daji ne kɔji Jəju**(Mt 16.1-4)*

11 *Parisi je li nɔɔ rai ninga, ilai ngirə naji ta ti ki Jəju, ɓa daji-e kadi ra ne kɔji madi ki i dɔra ti adi-de n-ooi. Daji-e be tɔ kulɔ ki kiyə mba kuwə-n dɔw.

12 Jəju ila mene puu, ə əl-de ə nɔ: «Mbari ə dije ki dokagilo ti ki ɓone daji mba kadi n-ooi ne kɔji ki ɓti ɓɔl ə? Taki rɔjeti, adi m-əl sasi madi oi, ne kɔji madi ki kadi dɔw a ra ki mbata lade goto.»

13 Be ə, Jəju iyə-de, ə al me to ti mba kaw dam ba ti ki kare.

*Əm la Parisi je nim, əm la Erodi nim**(Mt 16.5-12)*

14 Me njé ndo je oy dɔ mapa ti ki kadi ɔyi. E ki jide ti ki isi me to ti e kare ba par.

15 Jəju ndaji-de, ə əl-de ə nɔ: «O! maji! Adi kamsi adi dɔ rɔsi ti, ɔji-n dɔ əm la *Parisi je, ki əm la Erodi*.»

16 *NJé ndo je naji-naa ta dande ti əi nɔ: «Jəju əl be tado ji rai ki mapa al!»

17 Jəju gar ta ki mede ti, adi əl-de ə nɔ: «Mbari ə isi naji-naa ta dansi ti dɔ mapa ti ki ɔyi al ə? Igar! me ne je al ka ɓay a? Kamsi tɛɛ dɔ ne je ti madi al ka ɓay a? Səi dije ki ku dɔsi goto a?»

18 Kamsi to mba kadi oi lo al a? Rai mbisi kadi oi dɔ ta al a? Mesi ole dɔ ti al a?

19 NDɔ ki m-ləbi mapa mi, dingəm je dibi mi kin, gindi mapa ki nay, ɔyi kare ban ə?» Ningə əli əi nɔ: «J-ɔy kare dɔgi gide e joo.»

20 «NGa ndɔ ki, m-ləbi mapa siri dingəm je dibi sɔ kin, ginde je ki nay, ndɔ ki ɔyi kare ban ə?» Ningə əli-e əi nɔ: «J-ɔy kare siri.»

21 Lo kin ti, Jəju əl-de ə nɔ: «Təgi al ɓay a?»

Jəju adi nje kəm tɔ kare oo lo me ɓe ti ki Bətisayda

22 Loka Jəju əi ki njé ndo je ləne rai tɛɛi me ɓe ti ki Bətisayda ti ningə, dije rai ki nje kəm tɔ kare rɔ Jəju ti. Dije ka kin nɔi dɔ Jəju ti kadi ɔde.

23 Jəju uwə ji nje kəm tɔ ka kin, ə aw sie gidi ɓe ti. Loka yom kame ki man tane ningə, ində jine dɔe ti ə dɔje ə nɔ: «O ne madi a?»

24 Nje kəm to go lo ningə ə nɔ: «M-o dije, nɔ to a toi tɔ kagi je ə a njiyɔi be.»

25 Jəju təl ində jine dɔ kame ti nja kare ɓay adi oo lo ay njay njay ngata. Ingə rɔ nga, ta oo ne je pəti ay njay njay tɔ.

26 Go ti ningə, Jəju iyə adi aw ɓe ləne, ə əl-e ə nɔ: «Oti təl kaw me ɓe ti kin gogi.»

*Piyər gər kadi Jəju e Kirisi, ki MBati la Luwə**(Mt 8.13-20; Lk 9.18-21)*

27 Jəju ɔti loe ti nɔɔ ningə, awi ki njé ndo je ləne ngan ɓe je ti ki gidi Səjare ti, ki Pilipi. Loka əi dɔ rəbi ti, Jəju daji-de ə nɔ: «Dije isi əli ta ki dɔm ti tɔki mi nɔ ə?»

28 Ə njé ndo je əli-e əi nɔ: «Dije madi əi nɔ i Jə Batisi; njé ki nungi əi nɔ i nje kəl ta ki ta Luwə ti Eli; njé ki rangi ɓay əi nɔ i ki kare dan njé kəl ta je ki ta Luwə ti.»

29 Ningə, Jəju təl re daji-de əi je wa ə nɔ: «NGa sɔi wa ki dɔsi, əli əi nɔ mi nɔ ə?» Ə Piyər ile ti ə nɔ: «I Kirisi, ki Luwə mbəte.»

30 Jəju ndaji-de ki tɔgine kadi əli ta kin kəte kadi dɔw ki rangi oo al.

*Jəju əl ta koyne ki kine lo koy ti**(Mt 16.21-28; Lk 9.22-27)*

31 Go ta je ti kin ningə, Jəju ila ngirə kadi ndo-de tɔki ne *NGon dɔw n-a n-ingə kɔ ngay. *NGatɔgi je la *Jipi je, ki ki bo je la njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je a mbati-ne. Dije a tɔli-ne, nɔ ndɔ ki kɔ mitə la ndɔ koyne ɓa, n-a n-tɛɛ lo koy ti.

32 Əl-de ta je kin pəti ay njay. Piyər ɔr Jəju aw sie dabi kare, ningə ila ngirə kɔl sie.

33 Nə Jəju təl rone, go njé ndo je ləne ningə ndangi Piyər ki tɔgine ngay ə nɔ: «Ital gogi *Satə, ɔr rɔi kɔ gom ti! tado mər ta lai e mər ta ki i rɔ Luwə ti al, nɔ e mər ta la dije.»

34 Go ti ningə, Jəju ɓar kosi dije ki njé ndo je ləne, ningə əl-de ə nɔ: «Re dɔw madi ndigi njiyə gom ti ningə, kadi oo rone tɔ ne madi al, kadi e wa un kagi-dasi koy ləne, ə re un gom.»

35 Taki rɔjeti, dɔw ki ge kaji rone ne wa dɔnangi ti ne a ti ta rone. Nə dɔw ki ti ta rone ki mbata ləm, ə se ki mbata Poy Ta ki Maji, a aji rone tɔ.

36 Kin ə re dɔw ingə ne maji je ki dɔnangi ti ne pəti tigə, nɔ ndile tuji ə, maje to ra be ə?

37 Ne madi ki dɔw a adi ɔr-n to ndilne to nɔɔ a?

38 Taki rɔjeti, re rɔ dɔw madi sɔl-e ki mbata ləm, ə se ki mbata ta ləm ta kəm dije ti ki njé ra kaya ki njé ra majal ki dokagilo ti kin, mi NGon dɔw m-a m-ra rɔsɔl dɔe ti tɔ, ndɔe ti ki m-a m-re-n me kɔsi-gon ti la Bawm, naa ti ki malayka je ki ayi njay.»

9

1 Jəju əl-de ɓay ə nɔ: «Taki rɔjeti, adi m-əl sasi: dije madi dansi ti ne a oyi al ɓay ə, a ooi kɔɓe la Luwə ki a re ki tɔgine kin.»

*Jəju mbəl rone**(Mt 17.1-13; Lk 9.28-36)*

2 NDɔ mehe go ti ningə, Jəju ɔr Piyər nim, Jaki nim, taa Jə nim tɔ, ə al aw sɔde dɔ mbal ti ki ngal, ki karde ba, say ki ndage je. Loe ti kin nɔɔ, Jəju mbəl rone ta kəmde ti.

3 Kibi je lie ndolai kəy kəy, taa ndai nda ki dɔw ki dɔnangi ti ne ki kadi a togi kibi adi nda be goto.

4 Ningə lo kin ti nɔɔ, Eli əi ki *Moji tɛɛi ki rɔde ti hɔy, a əli ta ki Jəju.

5 Ə Piyər un ta əl Jəju ə nɔ: «Nje ndo dije, kin ə j-si lo kin ti ne be par ə maji ngay. J-a

* 8:15 Əm la Parisi je e ne ndo lade ki ngom, ningə əm la Erodi e mbati kun me kadi Jəju tɔ.

ra kəy-lo mitə: kare e yaɪ, kare e ya Moji, ə ki kare e ya Eli ta.»

⁶ Piyər gər ta wa bangi ki kadi əl al, tado əi ki madine je ki joo pu, ɓal rade ngay.

⁷ Ningə, taji naa ti noq, kil ndi j səbi dode liti. Ndu ta madi teq me kil ndi ti ə nə: «E kam e NGonm ki m-ndige ngay, ə oi ta lie.»

⁸ Ki kəm ki kində jipi, njé ndo je goi lo gə gidide, nə dəw kare ka ooi-e al. Jəju ki karne ba par ə ooi-e rəde ti.

⁹ Loki jɪ dɔ mbal ti isi uri ki nangɪ ningə, Jəju ndəji-de kadi ɔri poy ne ki ra ne ə ooi kin dəw madi al, bi ti kadi ne *NGon dəw n-teq dan njé koy je ti.

¹⁰ *NJé ndo je tali rəde go ta ti ki Jəju əl-de, nə ke ə, gəri me ta ki nə: «Kj taa dan njé koy je ti kin» al, adi naji-naa ta dɔ ti dande ti.

¹¹ Go ti, njé ndo je dəji-e əi nə: «MBari ə, njé ndo ndu-kun je əi nə səbi kadi Eli re kəte taa ə?»

¹² Jəju ilə-de ti ə nə: «E ki rojeti kadi Eli a re kəte ɓəy taa, mba kadi ra go ne je pəti adi asi-naa gogi. NGA ra ban ə, ndangi me makitibi ti la Luwa, səbi dəm mi NGon dəw ɓəy əi nə: “NGon dəw a ingə kə ngay, taa dije a kidi-e ta» ə?»

¹³ Təki rojeti, adi m-əl səsi madi oi, Eli re, ə dije rai sie ne ki mede ge, təki ndangi me makitibi ti səbi-n dəe.»

*Jəju nga ngon ki ndil ki majal ade kə
(Mt 17.14-21; Lk 9.37-43)*

¹⁴ Loki tali rai rə ndəgi njé ndo je ti ningə, oi kosi dije ilai-naa gəi dode wuki, ningə njé ndo ndu-kun je ə isi naji-naa ta ti səde to.

¹⁵ Loki kosi dije ooi Jəju ningə, ndəji-de ngay, adi ayi-naa bur bur ki rəe ti, uwəi jie rai-e lapiya.

¹⁶ Jəju dəji njé ndo je ləne ə nə: «Ta ri ə isi naji-naa ta dɔ ti səde ə?»

¹⁷ Dəw madi kare dan kosi dije ti əl-e ə nə: «Nje ndo dije, m-re ki ngonm rəi ti, tado e gin tagi ti lə ndil ki ra-e adi əl ta al.

¹⁸ Lo je pəti ki ndil kin j sie ti ningə, ige ile nangɪ, adi kulum tae ibə jugi jugi, ngə ngangine gururu gururu, ningə nda-je ray, ade to tə kəgi be. Be ə, m-dəji njé ndo je ləi kadi tuwəi ndil ki majal kin dəe ti kə, nə asi tagi al.»

¹⁹ Lo kin ti, Jəju un ta əl njé ndo je ləne ə nə: «Səi dije ki dəkagilo ti ki ɓone ki səi njé me ngə je, kadi tə m-isi səsi dəkagilo ban ɓəy taa adi mesə ə? Kadi m-a m-əsi ginsi dəkagilo ban ɓəy taa ə? Irai ki ngon rəm ti ne.»

²⁰ Loki rai ki ngon rəe ti ningə, taji naa ti noq wa ki ndil ki majal oo Jəju par ə, dadi ngon ka kin nangɪ nangɪ, ɓa man tae j kulum mbuki mbuki, ningə bi-e ile nangɪ, ade nduguru nangɪ.

²¹ Jəju dəji Bawə ə nə: «Dəkagilo ki ra ti ə ne kin ilə sie ngire ə?» Ə Baw ngon ile ti ə nə: «Ile ngire lo ki ngon to du ba ɓəy.

²² Ningə, taa taa ndil ki majal kin, isi sur-e tile ki poro je, ki me man ti je, kadi təl-e, ə re asi ra ne madi ə, oo kəm-to-ndoo ləje, ira səje.»

²³ Ə Jəju təl əl-e ə nə: «Re asi... kin əl be ki mba ri ə? Dəw ki adi mene, asi ra ne je pəti.»

²⁴ Ta naa ti noq, baw ngon əl ta ki ndune ki bo ə nə: «M-adi mem, nə kadi-me ləm ə e ngay al, ə ira səm!»

²⁵ Loki Jəju oo kadi kosi dije isi ayi-naa bur bur ki rəe ti ningə, ndangi ndil ki majal ə nə: «J ndil ki majal ki nje ɓəy mbi dije ki nje kadi dije əli ta al, m-un ndum kadi iteq rə ngon ti ki kə, ə ire gogi al ratata!»

²⁶ NDil ki majal ka kin ur kəl, ra ngon adi dadi nangɪ nangɪ ki təgine ngay, ningə teq rəe ti kə. NGon təl to təkɪ oy be, adi dije pəti ki ooi ne ki ra ne, əli əi nə: «Oy ngata.»

²⁷ Nə Jəju uwəi jɪ ngon un-e ur-e taa.

²⁸ Loki Jəju ur me kəy ti, ə njé ndo je lie isi sie ki karde ba, dəji-e əi nə: «MBari ə je j-asi kadi jɪ tuwəi ndil ki majal kin əl ə?»

²⁹ Jəju təl əl-de ə nə: «Ko ndil je ki be kin, dəw a tuwə-de ki go rəbi kəl ta ki Luwə taa.»

Jəju təl əl ta ki də koyne ti ki kine lo koy ti ɓəy

(Mt 17.22-23; Lk 9.43-45)

³⁰ Əi, ɔti loe ti noq ningə, indai dənangi Galile gangi. Jəju ge kadi dəw madi gər gone al.

³¹ Tado un dəkagilo mba kadi ndo-n ne njé ndo je ləne. Be ə əl-de ə nə: «A ilai-mi *mi NGon dəw jɪ dije ti kadi a tali-mi, ningə loki tali-mi oy ɓa, ndo ki kə mitə lə ndə koym ə, m-a m-j taa lo koy ti.»

³² *NJé ndo je gəri me ta lie kin al, ningə ɓəli kadi dəji-e ta dɔ ti to.

Jəju un ta lə ngan je ki du ndo-n ne njé ndo je ləne

(Mt 18.1-5; Lk 9.46-48)

³³ Loki rai teqi me ɓe ti ki Kapərnayim, ə uri me kəy ti ningə, Jəju un ta dəji-de ə nə: «Ta ri ə kəte isi naji-naa ta dɔ ti dɔ rəbi ti ə?»

³⁴ Nə tali isi kekeke, tado, də rəbi ti, naji-naa ta, kadi n-gəri se nə ə e ki bo wa?

³⁵ Jəju isi nangɪ, ningə ɓar njé ndo je ləne ki dəgi gide e joo, əl-de ə nə: «Re dəw madi ge kadi n-e dəw ki dəsəy ningə, maji kadi təl rone dəw ki dəbay ti nim, nje ra kilə ɓəə kadi ndəge je pəti nim to.»

³⁶ Go ti, Jəju un ngon ki du, ur-e dande ti, ə loki ore rone ti ɓa, əl-de ə nə:

³⁷ «Re dəw madi uwə ngon ki be kin rone ti me təm ti ə, e mi wa ə dəwe kin uwə-m rone ti. Ningə, dəw ki uwə-m ki rone ti, e mi ə uwə-m ki rone ti al, nə e nje kilə-m ə uwe ki rone ti.»

*Dəw ki e nje kosi-m ta al e dəw ləm
(Lk 9.49-50)*

³⁸ J̄a əl J̄əju ə n̄ə: «Nje ndo dije, j-o dəw madi ki a tuwə ndil je ki majal me t̄əi ti, ə j̄i ndiḡi kadi j-oḡe d̄ə ra n̄ə kin, tad̄ə e n̄jiyə səje goi ti al.»

³⁹ J̄əju il̄ə-de ti ə n̄ə: «Oti kadi oḡi-e d̄ə, tad̄ə dəw kare ki a ra n̄ə ki əti ɓ̄al me t̄əm ti ki kadi a t̄əl kalanḡi ba əl ta ki majal d̄əm ti goto.

⁴⁰ T̄əki r̄əjeti, dəw ki əsi-je ta al e dəw l̄əje.

⁴¹ Taa re d̄əw madi adi səi man k̄əy me ngon kal man ti par, mbata ke ki səi dije l̄ə Kirisi ka, d̄əwe kin, t̄əki r̄əjeti, adi m-əl səsi, a nal n̄ə kiḡə go j̄i l̄əne al.

*ND̄əji-naa d̄ə majal ti
(Mt 18.6-9; Lk 17.1-2)*

⁴² «Kin ə t̄əki dəw madi ra adi ki kare dan nj̄e ki du ti ki adi-mi mede, osi me majal ti ə, e soti ngay ɓ̄əy mbata ti lie kadi d̄əsi mbal ki bo ngay mind̄e ti, ə il̄əi-e me ba ti.

⁴³ Kin ə j̄ii kare rai adi osi me majal ti ə, igange ile k̄ə. Tad̄ə, e soti kadi inḡə kaj̄i ki j̄ii ki kare, it̄ə kadi inḡəm j̄ii je joo pu, ə il̄əi-ni me por ti l̄ə su, me por ti ki a oy al ratata kin. [

⁴⁴] *

⁴⁵ Kin ə njai kare rai adi osi me majal ti ə, igange ile k̄ə. Tad̄ə, e soti kadi inḡə kaj̄i ki njai ki kare, it̄ə kadi inḡəm njai je joo pu, ə il̄əi-ni me por ti l̄ə su. [

⁴⁶]

⁴⁷ Kin ə k̄əmi kare rai adi osi me majal ti ə, ɔ̄r-e ile k̄ə. Tad̄ə, e soti kadi ur k̄əɓ̄e ti l̄ə Luw̄ə ki k̄əmi ki kare, it̄ə kadi inḡəm k̄əmi joo pu, ə il̄əi-ni me por ti l̄ə su.

⁴⁸ Loki kode je ki me ti oyi al, taa por ki s̄əm ti ka oy al ratata t̄ə.

⁴⁹ T̄əki r̄əjeti, dəw ki ra ka por k̄ə je a ra-e adi ay njay, t̄əki kati a ra-n n̄ə kuso adi n̄əl be.

⁵⁰ Kati e n̄ə ki maji, n̄ə loki nale goto ə, ri ə a rai kadi a t̄əl n̄əl goḡi ə? N̄ə ki kadi dəw a ra-n goto. Ninḡə maji kadi it̄əji hal ki maji ki r̄ə-naa ti, ə isi ki naa ki lapiya dansi ti.»

10

*Ta ki d̄ə ganḡi-naa ti l̄ə d̄əne ki dinḡəm
(Mt 19.1-9; Lk 16.18)*

¹ J̄əju j̄i loe ti n̄oḡ, aw d̄ənanḡi Jude ti, gid̄i ba Jurde ti. Kosi dije kaw̄i-naa ḡəi gide wuki ɓ̄əy. Ki go j̄ib̄əl ra-e ti l̄ə J̄əju, il̄ə ngir̄ə ndo-de n̄ə.

² *Parisi je ɔ̄ti r̄əi r̄ə J̄əju ti, ninḡə kadi t̄ə iȳəi kul̄ə uw̄əi-e-n me ta ti, d̄əji-e əi n̄ə: «NDu-kun adi ta r̄əbi kadi dinḡəm tuw̄ə-n nene ə se adi ta r̄əbi al ə?»

³ J̄əju d̄əji-de ə n̄ə: «NDu-kun ri ə *Moj̄i adi səi d̄ə ti ə?»

⁴ Əi t̄əli əli-e əi n̄ə: «Moj̄i adi ta r̄əbi kadi dinḡəm tuw̄ə nene, n̄ə ke ə, kadi ade makitibi ganḡi-naa j̄ie ti*.»

⁵ Ə J̄əju t̄əl əl-de ə n̄ə: «E ki mbata me nga l̄əsi ə Moj̄i ndanḡi-n ndu-kun kin adi səsi.

⁶ N̄ə lo kil̄ə ngir̄ə kind̄ə n̄ə je ti, Luw̄ə ra dinḡəm əi ki d̄əne.

⁷ E be ə, dinḡəm a iȳə kone je ki bawne je, ə a tiȳəi-naa ki nene,

⁸ kadi t̄əli dar̄ə ki kare. Lo kin ti, a əi joo al ngata, n̄ə a əi dar̄ə ki kare ba.*

⁹ Ninḡə n̄ə ki Luw̄ə d̄əo naa ti, maji kadi dəw ganḡi naa ti al.»

¹⁰ Loki t̄əli r̄əi ɓ̄e, nj̄e ndo je lie d̄əji-e ta d̄ə ti ɓ̄əy.

¹¹ Ə J̄əju əl-de ə n̄ə: «Re dəw tuw̄ə nene, ə taa d̄əne ki ranḡi ə, d̄əwe kin t̄əl nje kuw̄ə marim, tad̄ə nee ki k̄əte isi n̄oḡ ɓ̄əy.

¹² A re e d̄əne ə mbati ngawne ə taa dinḡəm ki ranḡi ka, e nje kuw̄ə marim t̄ə.»

*J̄əju njanḡi d̄ə ngan je ki du
(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)*

¹³ Dije r̄əi ki ngan je ki du r̄ə J̄əju ti kadi njanḡi d̄əde, n̄ə nj̄e ndo je k̄əli s̄əde.

¹⁴ Loki J̄əju oo kil̄ə ra nj̄e ndo je l̄əne ninḡə, n̄əl-e al adi əl-de ə n̄ə: «tȳəi ngan je ki du adi r̄əi r̄əm ti, ɔ̄ti kadi oḡi-de ta r̄əbi, tad̄ə k̄əɓ̄e l̄ə Luw̄ə e ȳə dije ki toi t̄ə ngan je ki du be.

¹⁵ T̄əki r̄əjeti, adi m-əl səsi, dəw ki ndiḡi kadi Luw̄ə o ɓ̄e d̄əe ti t̄ə ngon ki du be al, a ur k̄əɓ̄e ti l̄ə Luw̄ə al ratata.»

¹⁶ Go ti, J̄əju uw̄ə ngan je ki du ka kin ki r̄əne ti, ind̄ə j̄ine d̄əde ti, njanḡi d̄əde.

*Ta l̄ə J̄əju əi ki dəw ki nje n̄ə kinḡə
(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)*

¹⁷ Loki J̄əju ɔ̄ti osi d̄ə r̄əbi ti ninḡə, dinḡəm madi kare ay re osi nanḡi njae ti, ninḡə d̄əje ə n̄ə: «Nje ndo ki maji, e ri ə m-a m-ra ə m-a m-inḡə-n kaj̄i ki a to biti ki n̄ə ti ə?»

¹⁸ J̄əju əl-e ə n̄ə: «MBa ri ə iɓ̄ar-m dəw ki maji ə? Dəw kare ki maji goto, n̄ə Luw̄ə ki karne ba par ə e dəw ki maji.

¹⁹ I iḡər ndu-kun je l̄ə Luw̄ə ki ə n̄ə: “A t̄əl dəw al, a uw̄ə marim al, a ɓ̄oḡi al, a ma naji ki ngom d̄ə madi ti al, a ra n̄ə ki majal ki dəw madi al, əsi gon baw̄i əi ki k̄əi kin maji.”*»

²⁰ Dinḡəm ka kin əl-e ə n̄ə: «Nje ndo, n̄ə je kin p̄əti m-t̄əl r̄əm go ti d̄əkaḡilo kil̄ə ngir̄ə basam ti nu.»

²¹ J̄əju go dinḡəm ka kin ki r̄ənəl, ninḡə əl-e ə n̄ə: «N̄ə kare be ə naȳi kadi ira. Aw, igati ki n̄ə maji je l̄əi p̄əti, adi lae nj̄e ndoo je, ɓ̄a a aw ki n̄ə kinḡə ngay me d̄əra ti, ə ire un gom.»

²² N̄ə loki dinḡəm ka kin oo ta je kin ninḡə, k̄əme il̄ə kiriri, ə ɔ̄ti aw ki r̄ənəl al, tad̄ə e dəw ki aw ki n̄ə kinḡə ngay.

* 9:44 Bar ta ki joo kin, dije madi ali t̄əki goto me makitibi je ti ki nj̄e ndange ki k̄əte ndangi.

* 10:4 D̄ətaranom 24.1

⊛ 10:8 Kil̄ə ngir̄ə n̄ə je 1.27; 2.24

⊛ 10:19 T̄əje ki taga 20.12-16; D̄ətaranom 5.16-20

²³ Jəju gō njé ndo je ləne ki gəi gide, ningə əl-de ə nə: «A e ne ki nga ngay rə njé ne kingə je ti kadi uri me beko ti lə Luwə!»

²⁴ Ta lə Jəju kin ndoji-de, nə Jəju a dō ti gərərə bə ə nə: «NGanm je, e ne ki nga ngay kadi dəw ur me beko ti lə Luwə.»

²⁵ E ne ki nga ngay kadi jambal ki oi-e kin ur bole kon ku ne ti, nə a nga ngay itə e kin bəy kadi nje ne kingə ur me beko ti lə Luwə.»

²⁶ Ta kin əti-de bəl dō made ti bəy, adi dəji-naa dande ti əi nə: «NGa kin ə e be ningə, nə ə asi kadi ingə kaji ə?»

²⁷ Jəju ində manjide ba, ningə əl-de ə nə: «Ki rə dije ti 6a, dəw ki asi goto, nə ki rə Luwə ti 6a, ne ki dum-e goto, tado asi ra ne je pəti.»

²⁸ Ə Piyər ilə rone əl-e ə nə: «NGa o je ki, j-iyə ne je ləje pəti kə, mba kadi j-un-n goi kin.»

²⁹ Jəju ile ti ə nə: «Təki rəjeti, adi m-əl səsi, re dəw madi, iyə kay lane, ki ngakone je, ki konane je, ki kone, ki bawne, ki ngane je ə se dənangi lane ki mbata ləm, ə se ki mbata Poy Ta ki Maji ningə,

³⁰ dawe kin a ingə kəy je, ki ngakone je, ki konane je, ki kone je, ki ngane je, ki dənangi, nja bu dō ti. A ingə ne je kin, naa ti ki kə dəkagilo ti ki bone, taa dəkagilo ti ki a re, a ingə kaji ki a to biti ki nō ti tō.

³¹ NGa ningə, dije ngay ki kəte, a təli njé ki gogi, ə njé ki gogi, a təli njé ki kəte tō.»

*Jəju əl ta də koyne ti ki kine lo koy ti bəy
(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34)*

³² Jəju əi ki njé ndo je ləne əi dō rəbi ti, isi awi ki Jorijaləm. Jəju njiyə nōde ti nōde ti. Lo kin ti, bəl ra njé ndo je lie ngay, taa njé njiyə gode ti ka bəl rade tō. Jəju təl bər njé ndo je ki dōgi gide e joo rone ti, ningə ilə ngirə kadi əl-de ne je ki a ra-e Jorijaləm ti ə nə:

³³ «Oi, j-isi j-awi ki Jorijaləm, ningə a iləi-mi *mi NGon dəw ji njé kun dō njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je ti. A gangi ta koy dəm ti, ningə go ti, a iləi-mi ji dije ti ki əi *Jipi je al.

³⁴ A kogi dəm ti je, a tibi man tade dəm ti je, a tindəi-mi ki ndəy kabilay je, taa a təli-mi tō. Nə ndo ki kō mitə lə ndo koy m 6a, m-a m-tee lo koy ti.»

*Ne dəji lə Jaki əi ki Jə
(Mt 20.20-28)*

³⁵ Go ta je ti kin ningə, Jaki əi ki Jə ki əi ngan lə Jəbade, rəl rə Jəju ti bəsi, əli-e əi nə: «Nje ndo, ji ndigi kadi ira ne ki j-aw tə dəji kam adi-je.»

³⁶ Jəju dəji-de ə nə: «Ri ə igai kadi m-ra madi səsi ə?»

³⁷ Ningə, təli əli-e əi nə: «Re indigi dō ti səje ə, adi dəw kare isi dō ji kōi ti, ə e ki nungə isi dō ji gəli ti tō, loki a isi dō kōbe ti ə dije a iləi tōji dōi ti kin.»

³⁸ Jəju əl-de ə nə: «Iğəri me ne dəji ləsi kin al. A asi kadi ingai kō ki m-aw tə m-ingə kam kare mindi wa? Taa, batəm ki to kō ngay ki m-aw tə m-ingə kam a ingai kare tə wa?»

³⁹ Ba əli əi nə: «Oyo, j-a j-asi kare.» Ə Jəju əl-de ə nə: «Təki rəjeti, a asi kadi ingai kō ki m-aw tə m-ingə kam kare, taa batəm ki to kō ngay ki m-aw tə m-ingə kam a ingai kare tō.

⁴⁰ Nə ta ki əji dō kisi dō ji kom ti ə se dō ji gəlm ti; e ta ləm kadi mi ə m-adi səsi al. Lo je kin to ki mba dije ki rai goe kəte nu ki mbata ləde.»

⁴¹ Loki ndəgi njé ndo je ki dōgi ooi ta je kin 6a, rade ilə ngirə nəl-de al ki Jaki əi ki Jə.

⁴² Bə ə, Jəju bər-de pəti ki rone ti, əl-de ə nə: «Iğəri kadi njé je ki indai-de tə njé kōbe dō gin dije ti ki dangi dangi ki dənangi ti ne, isi tə jōgi dō dije ti, adi-de kō, taa dije ki njé tōba, oī bə dode ti bəy tō.

⁴³ Nə a e be dansi ti al. Re dəw madi dansi ti, ndigi kadi n-e ki bo ningə, kadi təl nje ra kila ləsi pəti.

⁴⁴ Taa re dəw madi ndigi kadi n-e dəw ki dō kəte dansi ti ningə, kadi təl bəə kila ləsi pəti tō.

⁴⁵ Tado mi *NGon dəw m-re mba kadi dije rai kilə adi-mi al, nə kadi mi ə m-ra kilə m-adi-de nim, taa m-adi rəm kadi m-taa-n kosi dije ngay m-ilə-de taa nim tō.»

*Jəju tee kəm Bartime ki nje kəm tō
(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)*

⁴⁶ Jəju əi ki njé ndo je ləne rəi teei Jəriko ti. Loki isi teei me be bo ti ki taga ki kosi dije ngay gode ti, nje kam tō kare ki tae nə Bartime, e ngon lə Time, isi ngangə rəbi ti nōq, isi kōy ne.

⁴⁷ Loki oo kadi e Jəju ki Najarəti ti ə isi ində də ningə, un ndune ki taa nō ə nə: «Jəju ki *NGon ka Dabidi, o kəm-to-ndoo ləm!»*

⁴⁸ Dije ngay kangə-e kangə kadi uti tane, nə nje kəm tō un ndune ki taa dō made ti wa bəy ə nə: «NGon ka *Dabidi, o kəm-to-ndoo ləm!»

⁴⁹ Lo kin ti, Jəju a lo ka ti, ə nə: «Iğəri-e adi-mi.» Ningə bəri nje kam tō ka kin, ə əli-e əi nə: «Uwə roi ba, i taa, nə isi bəri.»

⁵⁰ Loki oo dō ta je kin ningə, bi kibi ləne, ilə kō, ə i taa rati aw rə Jəju ti.

⁵¹ Jəju dəje ə nə: «E ri ə, iğe kadi m-ra madi ə?» Ə nje kəm tō əl-e ə nə: «Nje ndo, m-ge kadi kəm oo lo!»

⁵² Ə Jəju əl-e ə nə: «Aw! tado kadi-me ləi əji.» Par ə, ta naa ti nōq, kəme oo lo, adi un go Jəju dō rəbi njiye ti.

11

*Jəju ur Jorijaləm ti ki kosi-gon
(Mt 21.1-11; Lk 19.28-40; Jə 12.12-19)*

¹ Loki Jəju əi ki njé ndo je ləne indəi dō be ki Jorijaləm bəsi, gidi ngan bə je ti ki Bətipaje

* **10:47** NGar Dabidi ra bəl asi dibi kare bəy taa oji Jəju, adi 6a Jəju kə nə "NGon ka Dabidi", me ə nə dəw ki gin koji ti lə Dabidi.

ki Bətani, ki kaw kadi mbal kagi bini je ti, ila njé ndo je ləne joo.

² Jəju əl-de ə nə: «Awi me ngon be ti ki a nōsi ti kam. Lo kur ə wa ki a uri ki me be ti par ə, a ingəi ngon koro ki dōsi-e adi a. E ngon koro ki dəw al gide ti al bəy. Ituti-e, irəi sie adi-mi.

³ A re dəw madi dəji səsi ə nə: “MBa ri ə a rai ne be,” wa ə, əli-e əi nə: “Baβe ə ge-e, ə a təl ila sie basine ba.”»

⁴ *NJé ndo je awi ningə yə ingəi ngon koro ki dəw dəe taga ta kəy ti, kadi rəbi ti. Adi tuti-e.

⁵ Dije madi ki ooi-de lo tuti koro ti dəji-de əi nə: «E ri ə a irai-e be ə? Ituti ngon koro kin mba ri ə?»

⁶ Ningə njé ndo je ilai-de ti təkɪ Jəju əl-n-de, 6a iyəi-de adi awi.

⁷ Loki rai ki ngon koro ka kin ningə, labi kibi je ləde gide ti, 6a Jəju al isi dō ti.

⁸ Dije ngay labi kibi je ləde go rəbi ti. Nje ki madi je, e mbi kam je ki wale ə tati tilai ti.

⁹ NJé njiyə nō Jəju ti ki njé njiyə goe ti uni ndude ki taa əli əi nə: «Təji e ki dō Luwə ti! Ningə kadi Luwə njangi dō dəw ki re ki tō Baβe.

¹⁰ Kadi Luwə njangi dō kōβe ki a re, adi e kōβe lə kaje *Dabidi. *Təji e ki dō Luwə ti, me dərə ti taa.»

¹¹ Jəju ur Jorijaləm ti, aw me kəy ti lə Luwə. Loki ində kamne oo ne je pəti ki gə gide ningə, əi ki njé ndo je ləne ki dōgɪ gide e joo tēji awi Bətani ti, tado lo səl ngata.

*Jəju man kagi mbay-kote
(Mt 21.18-19)*

¹² Loki lo ti go ti, Jəju əi ki njé ndo je tēji Bətani ti ki taga, ningə 6o ra-e.

¹³ Jəju oo kagi mbay-kote ki mbie to dō ti, a say nu, ningə ətɪ aw gin ti kadi n-oo se n-a n-ingə kande dō ti kadi n-uso wa? Nə loki re basɪ rō kagi ti ningə, oo mbie je par, 6i oo kande al, tado e nay kandi mbay-kote al bəy.

¹⁴ Be ə Jəju əl mbay-kote ə nə: «Kadi dəw uso kandi gogɪ al biti ki nō ti.» *NJé ndo je lie ooi ndu ta ki əl.

*Jəju tuwə njé ra gati je me kəy ti lə Luwə
(Mt 21.10-17; Lk 19.45-48; Jə 2.13-16)*

¹⁵ Loki rai tēji Jorijaləm, Jəju aw ur nati kəy ti lə Luwə, ningə ila rone tuwə njé labi ne je ki njé ndogɪ ne je nati kəy ti lə Luwə kō. Jəju sur tabilə je lə njé mbəl la je tilə, naa ti ki ne kisi lə njé gati də dum je.

¹⁶ Iyə dəw madi adi un ne dən-me kəy ti lə Luwə əl.

¹⁷ Ningə ndo-de ne ə nə: «NDangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: “Kəy lam a ibari-e kəy kəl ta ki Luwə ki to ki mbata lə gin dije

pəti, nə səi, itəli-e lo bəyō rō ti lə njé bogɪ je yo.”»[✧]

¹⁸ Loki ki njé kun dō njé kijə ne məsi kadi-kare je ki njé ndo ndu-kun je ooi ta je kin ningə, sangɪ rəbi kadi n-təli Jəju, nə bəli tado kosi je ndigɪ ne ndo lie ngay.

¹⁹ Loki lo səl ningə, Jəju əi ki njé ndo je tēji me be bo ti kō.

Kadi-me ki kəl ta ki Luwə

²⁰ Loki lo ti ki sɪ, Jəju əi ki njé ndo je isi indəi də ningə, njé ndo je ooi kagi mbay-kote ki tuti dōe ti ratata ki ngire ti.

²¹ Loe ti nōg, me Piyər ole dō ne ti ki ndo ki ra ne, adi əl Jəju ə nə: «Nje ndo ki bo, o kagi ki ndo ki iman-e ka tuti am.»

²² Ningə Jəju təl əl njé ndo je ləne ə nə: «Maji kadi adi mesɪ Luwə.

²³ Təkɪ rojeti, adi m-əl səsi, re dəw madi əl mbal kam ə nə: “Tɪ lo kin ti rangɪ, aw osɪ me ba ti”, ki kadi-me, ki kanjɪ badi, ə gər təkɪ ta ki n-əl kin a ra ne 6a, Luwə a ra ade.

²⁴ E be ə, m-əl səsi madi igəri təkɪ, ne je pəti ki idəji Luwə me kəl sie ta ti, maji kadi indəi dəsi ti təkɪ ingəi ki bəlme, ningə Luwə a ra adi səsi.

²⁵ Loki j taa kadi əli ta ki Luwə, re ta to dansi ti ki dəw madi ə, maji kadi iyəi goe kō adi-e, kadi Bawsi ki isi dərə ti, iyə-n go majal je ləsi kō adi səsi tō. [

²⁶ MBata, re iyəi go majal je lə dije ki rangɪ kō al ningə, Bawsi ki isi me dərə ti, a iyə go majal je ləsi kō al tō.][†]

*Ta ki dəji dō tōgɪ ti lə Jəju
(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)*

²⁷ Jəju əi ki njé ndo je ləne təlɪ rai Jorijaləm ti bəy. Loki Jəju isi njiyə nati kəy ti lə Luwə, njé kun dō njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je, ki ngatōgɪ je,

²⁸ rai dəji-e əi nə: «E ki tōgɪ ki j ra ə isi ra-n ne je kin be ə? Ə nā tō ə adi ndune kadi ira-n-de wa əl-je adi j-o?»

²⁹ Jəju təl əl-de ə nə: «M-a m-dəji səsi ta kare be par. Re ilai-mi ti ningə, m-a m-əl səsi dəw ki adi-m ndune kadi m-ra-n ne je kin tō.

³⁰ Nə ə ilə Jə kadi ra dije batəm ə? E Luwə ə se e dije wa əli-mi adi m-o.»

³¹ Nə təlɪ a əli-naa ta dande ti əi nə: «Re j-əl-e j-ə nə: “E Luwə ə ile” ə, a dəji-je ə nə se ra ban ə j-ade meje al wa?»

³² Ə j-a j-əl j-ə nə: E dije ə iləi Jə al tō...» Təkɪ rojeti, bəli kosi je, tado dije pəti gəri dode ti kadi Jə e nje kəl ta ki ta Luwə ti ki rojeti.

³³ Be ə təlɪ əli Jəju əi nə: «Jɪ gər al.» Ə Jəju təl ilə-de ti ə nə: «Re igəri əl a, mi ka m-a m-əl səsi tōgɪ ki m-isi m-ra-n ne je kin al tō.»

* 11:10 Kaje Dabidi, kor me ə nə Dabidi ki je dije ki gin koji ti lie. MBata Dabidi ra 6al asi dibi kare 6ay taa oji Jəju Kirisi.

✧ 11:17 Ejay 56.7; Jərəmi 7.11 † 11:26 Bar ta kin dije madi əli təkɪ goto me makitibi je ti ki njé ndange ki kate ndangi.

12

Kuji ta dɔ njé ra kilá me ndór nju ti, ki njé me majal

(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19)

1 Lo ki Jəju lə rone əl-de ta ki kuji ta ə nə: «Dingəm kare ndór nju, ningə ində singə gugí gide wuki. Ur 6e kadi tə mborai man nju ti, ningə ur ne tə ta kagi be, kadi dije isi dɔ ti ngəmi ndór ka kin. ʔa go ti, dɔi ta naa ti ki dije ki njé ra kilá nju, kadi tə rai kile adi-e, ə kagi loe ti 6a, a kayi-naa nee, ningə e wa ɔti aw mba.

2 Loki kagi lo kijə kandi nju asi ningə, ilə 6əə ləne kare kadi aw taa kandi ne ndór ka kin, ki yane ji njé ra kile ti adi-ne.

3 Nə loki 6əə aw ningə, njé ra kilá je uwəi-e, tindai-e ngay, ə uwəi-e adi təl ki jine kare aw.

4 Nje ndór təl ilə 6əə ki rangi 6əy. Eka, tindai dɔe mbuki mbuki je, taji-e je tɔ.

5 Be ka, dingəm ka kin təl ilə 6əə ki rangi 6əy. Bəə kin uwəi-e tɔli-e, taa njé ki goe ti ka, tindai-de je, tɔli-de je wa 6əy tɔ.

6 Lo kin ti, ngonne ki dingəm ki ndige ngay, par ə nay ki karne sie. Ə un-e ile tɔ dɔbəy dəw rɔde ti, tado əl ə nə: “A 6əli gidi ngonm.”

7 Nə njé ra kilá nju ka kin əli-naa dande ti əi nə: “Darə ə wa kam ə a e nje ne nduwə, ə adi ji tɔli-e, ningə ndór nju kin a e ne ləje.”

8 E be ə, uwəi ngon ka kin tɔli-e, iləi nine gidi ndór ti taga.

9 Ə se dingəm nje ndór kin a ra ban wa? A re kadi təl njé ra kilá je kin kɔ, ə sangi njé ki rangi ində-de ta ndór ti.

10 Itidai ta kin me makitibi ti lə Luwə oi al a?

“MBal ki njé ra kəy je mbati-e, E ə təl mbal ki e tɔgi kəy.

11 E kin e kilá ra Babe.

E ne koji ki əti bəl ə to ta kəmje ti kin.”»*

12 Lo kin ti, ki bo je ki dɔ *Jipi je ti, sangi rəbi kadi n-uwəi Jəju, tado gəri maji kadi kuji ta ki Jəju əl kin sɔbi dade, nə 6əli kosi je, adi iyəi-e, ə ɔti awi lo ləde.

Ta dɔ kigə la-mbə Sajar ti ki e ngar ki bo
(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

13 Ki bo ki dɔ *Jipi je ti iləi *Parisi je madi ki dije madi ki me ɔuti ti lə *Erodi ti rɔ Jəju ti mba kadi tə n-iyəi kulə n-uwəi-e-n ki ta ki tae ti.

14 Rəi əli-e əi nə: «Nje ndo, ji gər kadi i nje kəl ta ki rɔjeti, taa ibəl kəm dəw al nim. I o ne ra ki gidi ti taga ne kam al, taa i nje ndo dije rəbi lə Luwə ki goe ki rɔjeti. Ə əl-je adi j-o: e loe ti ə se e loe ti al kadi dəw igə la-mbə nje kɔfe ki bo Sajar ə? Kadi tə j-igə la-mbə ə se j-igə al ə?»

15 Nə Jəju gər kədi kəm dije ləde adi əl-de ə nə: «MBA ri ə iyəi kulə kadi uwəi-mi ə? İrai ki silə kare adi-mi m-o.»

16 Ə rəi ki silə kare adi-e, ningə dəji-de ə nə: «Dɔ nə ə indai, ə tɔ nə tɔ ə ndangi silə ti kin ə?» Ə iləi-e ti əi nə: «E nje kɔfe ki bo Sajar.»

17 Jəju təl əl-de ə nə: «Nə lə Sajar ə adi Sajar, ne lə Luwə ə adi Luwə tɔ.» Lo kin ti, ta lə Jəju dum dɔde ngay.

Ta dɔ ki njé koy je lo koy ti
(Mt 22.23-33; Lk 20.27-38)

18 *Sadusi je ki əi dije ki ooi kadi njé koy je a i j taa lo koy ti al, rəi rɔ Jəju ti dəji-e əi nə:

19 «Nje ndo dije, *Moji ndangi ndu kin me makitibi ti adi-je ə nə: “Re dəw madi, ngokɔe taa dəne, ə ngokɔe ka kin oji ngon ki dəne ka kin al 6əy ə oy ningə, kadi taa dəne nduwə kin, oji-n ngan je kadi tɔgi to nje goto ti.”»

20 Ki oji dɔ ta kin, ngakonaa je əi siri. Ki dɔsəy taa dəne, ə oji-n ngon ki kadi tə ɔr toe al 6əy par ə ɔti oy.

21 Ki kɔ joo re taa dəne nduwə ka kin, ningə oji sie ngon 6a ɔr to nje goto ka kin al 6əy ə re oy ka 6əy. Ki kɔ mitə re ə kae ti ə wa ka kin 6əy.

22 Adi ngakonaa je ki siri kin, taai dəne ki kare kin pəti tige, ka dəw kare ki dande ti ki oji sie ngon 6əy taa kadi oy goto. Gode ti pəti, darə dəne wa re oy tɔ.

23 Ə se ndo ki njé koy je a i j taa lo koy ti, ə əi je a i j lo koy ti ə, nə dande ti ə dəne kin a e nee ə? Tado əi siri pəti taai-e nede ti.»

24 Jəju əl-de ə nə: «Səi dije ki indəmi rəbi, ningə kadi igəri təki indəmi rəbi tado igəri makitibi lə Luwə al nim, taa igəri tɔgi lə Luwə al nim tɔ.

25 Təki rɔjeti, ndo dije a i j taa lo koy ti, dingəm je ki dəne je a taai-naa al ngata. Pəti a toi tə *Malayka je be me dɔrə ti.

26 Ta ki oji dɔ ki njé koy je a i j taa lo koy ti, itidai ta ki oji dɔ por ki o me nga ti, ə e ki kəl tae me makitibi ti lə Moji kin al a? Luwə əl Moji ta lo kin ti ə nə: “Mi Luwə lə *Abirakam, mi Luwə lə *Isaki, ki Luwə lə *Jakobi.”»

27 Luwə e Luwə lə dije ki njé kisi kam ba, 6i e Luwə lə njé koy je al. İndəmi rəbi ndəm ki dɔ gangi.»

NDu-kun ki itə ndu-kun je
(Mt 22.34-40; Lk 10.25-28)

28 Nje ndo ndu-kun kare ki oo ndude lo naji-naa ta ti, lo ki oo adi Jəju ilə ta *Sadusi je ti maji ngay, ɔti aw rɔ Jəju ti dəje ə nə: «Dan ndu-kun je ti pəti kin, e ki ra ə e ki dɔsəy dan ti ə?»

29 Jəju əl-e ə nə: «NDU-kun ki dɔsəy ki itə ndu-kun je pəti ə to kin: “O *İsiryə! Babe Luwə ləje e Babe ki e karne ba.

* 12:11 Pa je 118.22-23 * 12:19 Kilə ngira ne je 38.8; Dətəronom 25.5-10 * 12:26 Tɔgi ki taga 3.2, 6 * 12:30

³⁰ A indigi Baʼbe Luwə lai ki ngamei ba pəti, ki ndili ba pəti, ki mər ta lai ba pəti, taa ki tōgi ba pəti to.*

³¹ Ningə ndu-kun ki kō joo ə to kin: “A indigi daw madi tə daroi i wa be to.” *NDU-kun ki rangi ki itə ndu-kun je ki joo kin goto.»*

³² Njé ndo ndu-kun je la Luwə əl Jəju ə nə: «Maji ngay Nje ndo! ta ki əl e ta ki rōjeti: Baʼbe Luwə ləje e karne ba par ə e Luwə, Luwə ki rangi goto.

³³ Ningə, kadi daw ndige ki ngamene ba pəti, ki nē gər ki dōne ba pəti, ki tōgine ba pəti, taa kadi daw ndigi daw madine ta darone wa be to. E kin e soti ngay itə da je ki kijə məside kadi-kare ti, kilə por dō ti tə kadi-kare, ki kijə məsi kadi-kare je ki dangi dangi ki kadi Luwə.»

³⁴ Loki Jəju oo kadi nje ndo ndu-kun kin ilə ta ti ki kəm-kədi, ningə əl-e ə nə: «I say al ki kōbe la Luwə.» Go ta je ti kin, daw ka sangi kadi n-dəji ta Jəju al ngata.

Kirisi ki Dabidi

(Mt 22.41-46; Lk 20.41-44)

³⁵ Loki Jəju isi ndo dije nē gin kəy ti la Luwə, dəji-de ta ə nə: «Ra ban be ə njé ndo ndu-kun je əli par əi nə Kirisi ki e *Dəw ki Luwə mbəte e ngon ka *Dabidi ə?»

³⁶ Dabidi ə wa ki dōne, loki NDil Luwə ra kilə mee ti, əl ə nə:

“Baʼbe Luwə əl Baʼbe ləm ə nə:

«Re isi dō ji kōm ti ne,

Biti kadi m-ilə njé bə je lai gin tōgi ti.»*

³⁷ «Dabidi ə wa ki dōne bar-e Bane, nga ki go rəbi ki ban taa Kirisi e-n ngon ka Dabidi* ə?» Kosi dije ngay ooi ta la Jəju ki rōnəl.

Jəju gangi ta dō njé ndo ndu-kun je ti la Luwə

(Mt 23.1-12; Lk 20.45-47)

³⁸ Me nē ndo ti la Jəju ki isi ndo kosi je, əl-de ə nə: «Indai kəm-kədi dō rōsi ti ki rō njé ndo ndu-kun je ti. Ə dije ki gei njijə ki kibi ngal, taa gei kadi dije rai-de lapiya ki buki-naa ti lo kingə-naa je ti la kosi je to.

³⁹ Gin kəy kaw-naa je ti, ə se lo nē kuso ti, a gei lo kisi dije ki bo, kəte nō dije ti.

⁴⁰ Taai nē maji je la nje ngaw koy je pəti pəti jide ti, ningə ədi kəm dije ki kəl ta ki Luwə ki gine gangi al, kadi dije ooi-de təkə n-əi dije ki maji. Go kilə ra je ti ki be kin, Luwə a gangi-n ta ki ngə ngay dōde ti itə ndəgi dije.»

Kadi kare la nje ngaw koy ki nje ndoo

(Lk 21.1-4)

⁴¹ Jəju isi sōbi nō lo kilə kadi-kare, isi isi oo kilə ki dije isi lai kadi-kare. Njé nē kingə je ngay adi la ngay ngay.

⁴² Ningə nje ngaw koy ki nje ndoo kare re ki ngan silə joo, tə nē ki tēg nē al ilə to.

⁴³ Adi Jəju bar njé ndo je ləne əl-de ə nə: «M-əl səsi təkə rōjeti, nje ngaw koy ki nje ndoo kam ilə kadi-kare itə ndəgi dije pəti.

⁴⁴ Tado ndəgi dije adi burim la je ləde, nə nje ngaw koy kin adi nē kingə ki me kəy ti ləne ba pu. E bay nē ki nay jie ti kadi ra-n ki rōne ə un adi kin.»

13

Jəju əl ta lə kəy kaw-naa ki a tuji

(Mt 24.1-3; Lk 21.5-7)

¹ Loki Jəju isi tēg me kəy ti la Luwə isi aw ningə, nje ndo lie kare əl-e ə nə: «Nje ndo dije, oo mbal je ki rai kəy, ki kəy je ki boy boy ki əti bəl ki dum kam!»

² Jəju təl əl-e ə nə: «O kəy je ki boy boy kam maji, mbal kare ki a nay kadi isi dō made ti goto; a budi-de nangi mur mur.»

Nē je ki a rai nē kəte nō dabəy ndo ti

(Mt 24.3-13; Lk 21.7-19)

³ Go ti, loki Jəju aw isi dō mbal kagi bini je ti, sōbi dō kəy la Luwə. Pijər nim, jaki nim, ja nim, Andire nim, dəji-e ta loki əi sie ki karde əi nə:

⁴ «Əl-je adi j-o, dəkagilo ki ra ti ə nē je kin a rai nē ə? Ə nē koji ki ban ə a tōji kadi ji gər təkə nē je kin pəti a indai ngangide ə?»

⁵ Lo kin ti Jəju lə rōne əl-de ə nə: «Indai kəm-kədi dō rōsi ti, adi daw ədi səsi al.

⁶ Dije ngay a rai ki tōm, a əli əi nə: “Mi ə mi Kirisi”, ningə a buki dije ngay wale to.

⁷ Loki a oi kə rō je ki e səsi bəsi, ki poy rō je ki e say, adi bəl ra səsi al. Re e ri ri ka nē je kin a rai, nə e dabəy ndo al bəy.

⁸ Gin bē madi a aw rō dō gin bē madine, kōbe madi a aw rō dō kōbe madine ti; danangi a yəki je, bō a o je ki lo je ki dangi dangi, nə nē je kin a toi tə lo kilə ngirə to ndoo ki a ra dāne kin be bəy.

⁹ Ningə ki oji dōsi səi je wa, maji kadi isi dō njasi ti maji, tado dije a awi səsi lo gangi ta je ti, a tindai səsi gin kəy kaw-naa je ti. A awi səsi kadi ai nō njé kōbe je ti, ki nō ngar je ti ki boy ki mbata ləm. Lo kin ti a e ta rəbi ki kadi a ingəəi naji ki ma ki dōm ti rōsi ti.

¹⁰ NGata ningə, nē ki dōsay, sōbi kadi Poy Ta ki Maji osi mbi dije ti ki donangi ti nē pəti.

¹¹ Loki a uwəi səsi kadi a awi səsi lo gangi ta ti, onosi kadi mesī bəl, kə nə se ta ri ə a əli nō njé gangi ta je ti wa? Ta wa ki Luwə a ində tasi ti loe ti nō kin ə əli-de par. Tado e səi je wa ə a əli ta al, nə e NDil Luwə ə a ində tasi ti kadi əli.

¹² NGakona je a uni dō-naa awii lo təl-naa ti, baw ngon a aw ki ngon kadi tōli-e kə, ningə ngan je, mede a majal ki njé koji-de je, ə a uni dōde awi kadi tōli-de to.

* 12:31 Labatiki 19.18 * 12:36 Pa je 110.1 * 12:37 Ngon ka Dabidi, kor me ə nə dəw ki gin koji ti la Dabidi (10.47; 11.10).

¹³ Dije pæti mede a majal sæsi ki mbata læm, næ dæw ki uwæ tæGINE ba biti dæbæy ti a ingæ kaji.

Ko ki bo ngay ki a re
(Mt 24.15-25; Lk 21.20-24)

¹⁴ «Ningæ loki a oi dæw ki nje ra ne ne ki kæbi, ki nje tuji lo, ki a uwæ lo kisi lo ti ki e lo ki sæbi kadi e ti al* . Maji kadi dæw ki nje tidæ ne je kin gær gine maji. Ningæ njé ki isi Jude ti a ayi-naa ki dæ mbal je ti.»[‡]

¹⁵ Dæw ki isi dæ kæy ti a ur nangi 6a a aw me kæy ti kadi tæ un ne madi tege-n al.†

¹⁶ Dæw ki a e me ndær ti, a asi kadi tæl re 6e un kibi rone al.

¹⁷ NDæe ti noo kin, kæm-to-ndoo ki gæe goto a e læ dæne je ki njé sæm, ki njé kadi mba ngan je.

¹⁸ Æli ta ki Luwæ kadi ne kin ra ne 6ara al.

¹⁹ Ki ræjeti, a e dækagilo ko ki dæw oo ndæ kare al bæy. Lo kilæ ngiræ doræ ki dænanngi ti, ki Luwæ indæ-n ne je nu, biti 6one, dæw oo ko ko kin nja kare al, taa dæw a oo ko ko kin gogi al tæ.

²⁰ Re Bæbe uwæ ta ndæ je kin gangi al æ, dæw kare ki a isi ki dæne taa goto. Næ ki mbata læ dije ki e wa mbæti-de, tæ dije læne kin æ, uwæ-n ta ndæ je kin gangi

²¹ NGA ningæ, re dæw æl sæsi æ næ: «Kirisi, ki e *Dæw ki Luwæ mbæte æ aw yo am, e æ aw ne am» æ, adi-e mesi al.

²² MBata kirisi je ki ngom, ki njé kæl kæ n-æi njé kæl ta je ki ta Luwæ ti, a ræi noo tæ rai ne koji ki ne je ki æti 6æl 6æl ki dum kæl tæe. A rai kadi tæ re to ban æ njé wa ki Luwæ mbæti-de kin ka n-6uki-de wale.

²³ E be æ, kadi, sæi isi dæ njasi ti, m-æl sæsi ne je kin pæti kadi igæri.

NDæ re NGon dæw
(Mt 24.29-31; Lk 21.25-28)

²⁴ «Ningæ, dækagiloæ ti ka kin, go ko je ti kin 6a, kadi a tege kæmne al, nay a nda al,

²⁵ mee je a ij ki doræ ti tosi ki nangi, ningæ tagi je ki me doræ ti a yæki.

²⁶ Lo kin ti æ yæ a oi-mi *NGon dæw m-a mre me kil ndi ti. M-a m-re ki tægi, me kunji ti ki æti 6æl.

²⁷ M-a m-ilæ malayka je læm kadi tæ dæ kum dænanngi ti ki sæ, a kaw i njé ki mbæti-de ki naa ti. A kaw i-de ij ngangi dænanngi ti ki kare tegei e ki nungi ti.

Ne ndo ki oji dæ kagi mbay-kote
(Mt 24.32-36; Lk 21.29-33)

²⁸ «Maji kadi igæri ne ndo ki dæ kagi mbay-kote ti kin maji. Loki bajie je indæi rungiru, æ mbie iti kin ningæ, igæri kadi nay 6a e 6asi ngata.

²⁹ Be tæ æ, loki oi ne je kin rai ne ningæ, maji kadi igæri tæki mi *NGon dæw mi ta kæy ti, 6asi ræsi ti.

³⁰ Ningæ tæki ræjeti, adi m-æl sæsi, dije ki isi ki dæde taa ne kin a oyi tigæ al 6æy æ ne je kin a rai ne.

³¹ Doræ ki dænanngi a gotoi ndæ madi, næ ta læm a to lo tone ti ba ratata ki no ti.

Luwæ ki karne ba æ gær ndæ ki dæbæy ti
(Mt 24.42; 25.13-15; Lk 12.36-38; 19.12-13)

³² «Dæw kare ki gær ndæ æ se dæ kadi ki ne je kin a rai ne ti goto. *Malayka je ki doræ ti al nim, mi NGon læ Luwæ æ wa al nim. Dæw 6a, e Bawje Luwæ ba par æ gær.

³³ Maji kadi oi go ræsi, isi dægi ti, tædæ igæri dæ kade kin al.

³⁴ A to tæ ta læ dingæm kare ki iyæ me kæy læne æ aw mba kin be. Kæte bæy taa kadi aw, iyæ kilæ je ki me kæy ti ji njé kilæ je ti læne. Adi næ næ kilæ ki sæbi dæe kadi ra, ningæ ndæji nje ngam ta kæy kadi isi dægi ti.

³⁵ Æ maji kadi isi dægi ti, tædæ igæri ndæ ki 6a nje kæy a re-n al. A re lo sælo, æ se dan lo ti, æ se ndu no kinjæ ti, æ se ki sji, igæri al.

³⁶ Re tege pæti ningæ, kadi ingæ sæi dæ 6i ti al.

³⁷ Ta ki m-æl sæsi kin, e dije pæti æ m-æl-de. Isi dæ njasi ti.»

14

Ta koji ki dæ tæl Jæju ti
(Mt 26.1-5; Lk 22.1-2; Jæ 11.47, 49, 53)

¹ Nay ndæ joo kæte kadi ndæ ra nay Paki, ki nay mapa ki æm æde al asi. Njé kun dæ njé kijæ ne mæsi kadi-kare je, ki njé ndu ndu-kun je, sangi ræbi kadi n-uwæi Jæju gidi ngay n-tæli-e.

² Be æ, æli-naa æi næ: «Adi j-uwæi-e ndæ ra nay ti al næ dije a ij tæ rai wongi.»

Dæne madi ur yibi ki æti maji dæ Jæju ti
(Mt 26.6-13; Jæ 12.1-8)

³ Jæju e me 6e ti ki Bætani, me kæy ti læ Simo ki kæte e nje banji. Loki Jæju isi uso ne, dæne madi re ki ku mbal ki 6ari-e albatir ki yibi ki æti maji rosi. Yibi kin gate e ngay, rai ki man kagi ki 6ari-e nar. Dæne tæ ku, ningæ ur yibi ka kin dæ Jæju ti.

⁴ Dije madi dan njé ki æi loe ti noo, ræde næl-de al adæ æli-naa dænde ti æi næ: «Kæm tuji yibi kin kæ be par kin næ ri æ?»

⁵ Asi kadi dæw taa-n la ki al dæ kilæ ti ki ndæ 6u mitæ be ka e ki ra-n ki njé ndoo je!» To ræde adæ æli ta dæne ka kin ngay.

⁶ Næ Jæju æl-de æ næ: «Iyæi dæne kin jæke. MBari æ isi njibæi-e æ? Næ ki ra dæm ti kin e kilæ ki maji.

⁷ Njé ndoo je kam, isi sæsi ne ki ndæ je pæti, adæ ndæ ki mesi ndigi par æ a rai sæde, næ mi, m-a m-isi sæsi ki no ti al.

* 13:14 Lo ki sæbi kadi e ti al: E kæy læ Luwæ. † 13:14 Daniyæl 9.27; 11.31; 12.11 ‡ 13:15 Dænanngi Palæsitin ti, dije rai kæy adæ dæe ki taa lay, ningæ dæe ki taa ki lay ka kin æ e lo kisi kor kææ. Mt 24.17.

⁸ Dāne kin ra ne ki asi go tōgine: Oy yibi rōm ti kate kadi ta darōm aw-n bada.

⁹ Ningā adi m-əl sasi ta ki rojeti: lo je pāti donangi ti ne, ki dije a ilai mbe Poy Ta ki Maji titi, a ɔri poy ne ki dane ra kin kadi mede ole-n dae ti.»

Judasi un do Jaju

(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

¹⁰ Judasi Isikariyoti ki e ki kare mbo njé ndo je ti la Jaju ki dāgi gide joo, aw indā dō ta naa ti ki njé kun dō njé kijā ne māsī kadi-kare je, mba kadi ilā-n Jaju jide ti.

¹¹ Loki ki bo je ooi ta ki ta Judasi ti, rōde nāl-de ngay adi uni mindide kadi n-adi-e la. Loe ti nōq, Judasi ila ngirā sangi kadi n-oo se n-a n-ra ban ā n-a n-ingā dōkagilo ki to kadi n-ilā-n Jaju jide ti wa.

Jaju uso ne Paki ki njé ndo je lāne

(Mt 26.17-19; Lk 22.7-13)

¹² NDō ki dāsāy lā ra nay kuso mapa ki am ɔde al, ki e ndō ki dije isi tōli ngan dāgi bati je mbata ne kuso Paki, njé ndo je lā Jaju dāji-e ai nā: «Lo ki ra be ā indigi kadi j-aw ji ra ne kuso Paki titi, j-indā dōe dana j-adi uso ā?»

¹³ Ningā Jaju ilā njé ndo je lāne joo, āl-de ā nā: «Awi me be bo ti kam bā, a ingāi dingām kare ki ōti gum man dōne ti ningā uni goe.

¹⁴ Me kāy ki ur ti ā, āli bā nje kāy kin ai nā: «NJe ndo dije ā nā se me kāy ki ra ā kadi n-re n-uso ne Paki ti ki njé ndo je lāne wa?»

¹⁵ A oji sasi me kāy ki boy. Me kāy kin to taa, e ki ra oy, ki ne je ki me ti pāti. Lo kin ā a rai ne kuso Paki titi kadi j-usoi.

¹⁶ *NJe ndo je jī taai, awi me be bo ti ka kin ningā, ingāi ne je pāti asi naa tākī wa ki Jaju āl-ndē, adi rai ne kuso Paki, indāi dōe dana.»

Nje ndo kare ki a un do Jaju

¹⁷ Loki kadi ur, Jaju re ki njé ndo je lāne ki dāgi gide e joo.

¹⁸ Ningā loki isi ta ne kuso ti, Jaju āl-de ā nā: «Tāki rojeti, adi m-əl sasi, dāw kare dansi ti ki isi usoi sām ne ne kin, a ilā-m ji dije ti.»

¹⁹ Me njé ndo je ilā ngirā tōsi-de, adi dāji ta Jaju ki bare bare ai nā: «E mi be?»

²⁰ Jaju āl-de ā nā: «E dāw kare dansi ti sai ki dāgi gide e joo wa kin. E ki isi ilā jine sām naa ti me ka ti wa kin.

²¹ Mi *NGon dāw m-a m-oy tākī ndangi me makitibi ti lā Luwā[⊙], nā kām-to-ndoo e lā dāw ki a ilā-m mi NGon dāw ji dije ti. Dāwe kin, koje al e soti ngay.»

Ne kuso la Babe

(Mt 26.26-30; Lk 22.14-20; 1Kor 11.23-25)

²² Loki isi ta ne kuso ti, Jaju un mapa, ra oyo Luwā dō ti, uwā tōti naa ti, tāl-n adi njé ndo je, ningā āl-de ā nā: «Itāai, e kin e darōm.»

²³ Go mapa ti, Jaju un kōpi kasi kandi nju, ra oyo Luwā dō ti, ningā tāl-n adi njé ndo je ayi-naa pāti dande ti,

²⁴ ningā āl-de ā nā: «E kin e māsīm, māsī kun mindi ki sigi ki a ay mbata kosi dije.

²⁵ Ningā tākī rojeti, adi m-əl sasi m-a m-ay kasi kandi nju ki rangi al, bitī kadi m-a m-ay ki sigi me beko ti la Luwā.»

²⁶ Loki osi pa kilā tōji dō Luwā ti gine gangi, tēgi awi dō mbal kagi bini je ti.

Jaju al tākī Piyar a naji ta gar-ne

(Mt 26.31-35; Lk 22.31-34; Jā 13.36-38)

²⁷ Jaju āl njé ndo je lāne ā nā: «A imbati-mi pāti, tādō ndangi me makitibi ti lā Luwā ai nā: «M-a m-tāl bā bati je, ningā bati je a sanāi-naa ki lo lo»[⊙].

²⁸ Nā loki m-a m-ji lo koy ti, m-a m-aw kate nōsi ti, tā ngām sāsī Galile ti.»

²⁹ Piyar āl Jaju ā nā: «Re dije pāti ā iyāi-ni kō ka, ne kin a ra ne rōm ti mi Piyar al.»

³⁰ Jaju tāl āl-e ā nā: «I, tākī rojeti, adi m-āli, bōne, me kondō ti wa kin, kunā kinjā nō nja joo āl bōy ā a naji ta nja mitā ā nā igār-m al.»

³¹ Nā Piyar a dō ndune ā nā: «Re e-n koy ka m-a m-oy sai, bi m-a naji ta gāri, āl ratata.» Ningā ndāgi njé ndo je pāti āli kō ta wa ki Piyar āl ka kin to.

Jaju al ta ki Luwā Jātisāmane ti

(Mt 26.36-46; Lk 22.39-46)

³² Go ti, Jaju āi ki njé ndo je lāne ōti rāi lo ti madi ki tōe nā Jātisāmane. Jaju āl-de ā nā: «Isi lo kin ti ne be ingināi-mi, dōkagilo ti ki m-a m-āl ta ki Luwā.»

³³ Jaju adi Piyar nim, Jaki nim, Jā nim awi sie. Lo kin ti, dadi ki bāl ki me ndil ti ilā ngirā ra Jaju.

³⁴ Adi Jaju āl-de ā nā: «Me-kō rosi mem rosi ki asi koy. Isi lo kin ti ne be, isi kām bi itoi bi al.»

³⁵ Jaju ōti ki kate ndāy, ningā osi ki nangi, dāji Luwā kadi re to ban ā, ōsi dō kadi kō kin ngārangi rōne ti.

³⁶ Jaju ā nā: «Aba! Bai, ne ki dum tōgi goto, ā ōsi kō kin ngārangi kō rōm ti! Nā ke ā kadi e ndigi lām al, nā kadi e ndigi lāi yo taa.»

³⁷ Jaju tāl re rō njé ndo je ti ki mitā, ningā ingā-de, isi toi bi, adi āl Piyar ā nā: «Simō, isi to bi wa bitī a? Asi kadi isi kām dō kadi ki kare be al bitī a?»

³⁸ Isi kām bā, āli ta ki Luwā, kadi osi me ne na ti al. NDil ndigi ra ne ki maji, nā darō e ki tō.»

³⁹ Ningā tāl ɔr ndāne sāde ki rangi bōy, āl ta ki Luwā, un go mindine ki kate wa ka kin bōy.

⁴⁰ Loki tāl re rō njé ndo je ti ningā, ingā-de isi toi bi bōy, kāmde ɔy diriri, lo ta ki kadi āli ka gāri al.

⁴¹ Jaju tāl aw, re ki kō mitā, āl-de ā nā: «Itoi ta bi ti ne, isi ɔri kēā bōy a? Asi be nga!

Dokagilo re kadi a ilai-mi *NGon daw ji nje ra majal je ti ngata.

⁴² II taai adi j-awi, nje kil-ə m jide ti ə re am!»

Kuwə Jəju

(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Jə 18.3-12)

⁴³ Loe ti nqo, loki ta nay ki ta Jəju ti ba 6əy ningə, Judasi, ki e ki kare dan njé ndo je ti ki dɔgi gide e joo, ə tɛɛ isi re. Re ki kosi dije ngay gone ti. Dije ki njé kuwə kiyə kasigar je, njé kuwə gəl jide ti je. Kosi je kin, e njé kun dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je, ki ngatɔgi je, ə ilai-de.

⁴⁴ Judasi ki nje kun dɔ Jəju, əli-naa səde nɛ ki n-a n-ra kadi tɛ ɔəri Jəju ə nɛ: «Dəw ki m-a m-uwe rɔm ti rututu kin 6a, e darəə ə wa ən ə, uwəi-e, indəi kəmsi goe ti awi sie!»

⁴⁵ E be ə, tɛɛ ə wa ki Judasi re tɛɛ par ə, sɔbi Jəju əl-e ə nɛ: «Nje ndo dije!» Ningə, uwe rututu ki rone ti.

⁴⁶ Ba loe ti nqo dije, ki rəi ki Judasi ka kin indəi jide dɔ Jəju ti uwəi-e.

⁴⁷ Loki uwəi-e, ki kare dan njé ki əi sie naa ti, ɔr kiyə kasigar, tigə-n paja lə ki bo lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je, 6a tigə mbie lati gangi.

⁴⁸ NGA ningə Jəju un ta əl-de ə nɛ: «To ta nɛ ki mi nje ɔgi, ə irai ki kiyə kasigar je, ki gəl je taa kadi uwəi-mi be?»

⁴⁹ NDɔ je pəti, mi dansi ti gin kəy ti lə Luwə, m-ndo dije nɛ, ka uwəi-mi əl, nə e kin to be ɔone mba kadi ta je ki ndangi me makitibi ti lə Luwə tali tade.»

⁵⁰ Lo kin ti, njé ndo je lie pəti ayi-naa ə iyəi-e

⁵¹ NGon ki basa kare, ki dole rone ki ta kibi ə wa par, un go Jəju. Dije uwəi ngon ki basa ka kin,

⁵² nə, iyə ta kibi ki dolə-n rone ka kin jide ti, ə ay ki rone kare aw.

Jəju a nq njé gangi ta je ti lə Jipi je

(Mt 26.57-68; Lk 22.54-55, 63-71; Jə 18.12-18)

⁵³ Njé kuwə Jəju, awi sie nq ki bo ti lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je. E lo ki njé kun dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare je, ki ngatɔgi je, ki njé ndo ndu-kun je, pəti kaw-i-naa ti.

⁵⁴ Piyər adi ndəe ngal, ə njiyə-n go Jəju ti, ndəy, ndəy, re ur-n gode ti kəy, nati lo ti lə ki bo lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je ka kin. Re isi naa ti ki paja je ta por ti, isi ndibi.

⁵⁵ Njé kun dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare je, ki njé gangi ta je lə *Jipi je, ba pəti, sangi rəbi ta madi kadi n-gangii ta koy dɔ Jəju ti, nə ingəi əl.

⁵⁶ Dije ngay təti ta je ki ngom dɔe ti, nə ta ki təti je ləde aw go-naa ti əl.

⁵⁷ Njé ki nq je ii ai taa ki njade, taa təti ta je ki ngom minde ti əi nɛ:

⁵⁸ «J-o tae ti əl ə nɛ: “M-a m-tuji kəy lə Luwə ki dije rai ki jide kam kə, ningə me ndo ti ki

mitə, m-a m-təl m-ində e ki rangi gogi. A e kəy ki daw a ra ki jine al.”»

⁵⁹ Dɔ ta ti wa kin ka, ndu njé təti ta je osi go-naa ti əl.

⁶⁰ Ə ki bo lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je j taa dan dije ti, dəji Jəju ə nɛ: «Ta ki dije a əli dɔi ti kam, a əl ta madi dɔ ti əl a?»

⁶¹ Nə Jəju a tane mbə, tɛɛ tane ilə-de ti əl. Ə ki bo lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je dəji Jəju ta ki rangi 6əy ə nɛ: «E j, ə j Kirisi ki Luwə mbəte, ki e NGon lə Luwə ki dije isi ilai tɔji dɔe ti kin a?»

⁶² Ə Jəju əl-e ə nɛ: «E mi wa, ningə a oi-mi *NGon daw m-isi dɔ ji kɔ Luwə ti ki nje tɔgi, m-a m-ji dɔrə ti m-re me kil ndi ti.»

⁶³ Ki bo lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je til kibi je ki rone ti, 6a əl ə nɛ: «E kin, ji sangi kadi daw madi ki rangi əl ta dɔe ti 6əy a?»

⁶⁴ Səi je wa oi ndue ki əl-n ta ki mal dɔ Luwə ti ki mbisi ne. Ta ri ə iməri dɔe ti ə?» Ə dije pəti gangi ta dɔ Jəju ti, kadi e dəw ki sɔbi koy.

⁶⁵ Njé ki nq je, ilai gin tibi man tade dɔe ti, ndəmi ta kəme, ningə 6iri jide ɔsi-e-n, ə əli-e ə nɛ: «ndɔ ndil, ə ɔba tɔ dəw ki indəi adi j-o.» Loe ti nqo, paja je taai Jəju, 6a agi ki ta tində mbəe ti.

Piyər naji ta ɔr Jəju

(Mt 26.69-75; Lk 22.56-62; Jə 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Loki Piyər e ta mbalo ti, nangi nɛ 6əy, dəne kare ki dan dəne je ti ki njé ra kilə me kəy ti lə ki bo lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je j nqo re.

⁶⁷ Ə loki oo Piyər isi ndibi por ningə, ində manje ba, 6a əl-e ə nɛ: «I ka, j ki Jəju ki Najarat ti to əl a?»

⁶⁸ Nə Piyər naji ə nɛ: «Jagi m-gər-e al, taa m-gər me ta ləi ki ige kəl kin əl tɔ.» Go ti Piyər ɔti njiyə isi aw ki ta ndogi ti, [ningə kunə kinjə nq.]

⁶⁹ Dəne ka kin ilə kəmnə oo-n Piyər, ningə təl re dɔ ta ti ka kin 6əy, əl dije ki əi loe ti nqo ə nɛ: «Dingəm kam e ki kare dan dije ti lie tɔ.»

⁷⁰ Piyər təl naji nja kare 6əy, ə nə n-gər-e al. Ningə njaba go ti ə, dije ki əi səde nqo, rəi əli Piyər 6əy əi nɛ: «Təki rɔjeti, j ka, j ki kare dan dije ti lie tɔ, tado j dəw ki Galile ti.»

⁷¹ Lo kin ti, Piyər ibi rone ki ta ki nga ngay ə nɛ: «M-ibi rɔm kadi Luwə ra səm nɛ ki nga, re m-əl ta ki ngom. M-gər dingəm ki a əli ta lie kam əl.»

⁷² Ba ta naa ti nqo, kunə kinjə nq ki kɔ joo. NGA ningə, me Piyər ole dɔ ta ti ki Jəju əl-e ə nɛ: «Kəte taa kadi kunə kinjə nq nja joo, a naji ta nja mitə ə nə igər-m əl,» ka kin, adi Piyər ində lo tɛɛ taga ki ngɔdi njane ti, nq ki man kəmnə.

15

Aw i ki Jəju nq ngar Pilati ti

(Mt 27.1-2, 11-14; Lk 23.1-5; Jə 18.28-38)

¹ Ki sɨ bati ba, njé kun dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare je, ingəi-naa ki ngatəgi je, ki njé ndo ndu-kun je, ki njé gangi ta je la *Jipi je ba pəti, uni ndude, 6a dɔɔi Jəju, awi sie iləi-e ji *Pilati ti.

² Ə Pilati dəji Jəju ə nə: «I ngar la Jipi je a?» Ba Jəju ile ti ə nə: «E ta ki tɛɛ tai ti.»

³ Njé kun dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare je tətɨ ta je ngay dɔ Jəju ti.

⁴ Ə Pilati təl dəji Jəju ta ki rangi 6əy ə nə: «A əl ta madi al a? O ta je pəti ki dije a indəi dɔi ti kam!»

⁵ Nə Jəju tɛɛ tane ilə ti al, adi ndəji Pilati ki dum.

Gangi ta koy dɔ Jəju ti

(Mt 27.15-26; Lk 23.13-25; Jq 18.39-19.16)

⁶ Dɔ 6al je pəti, lo ra nay Paki ti, *Pilati ɔr dangay kare ile taa, adi e dəw ki kosi je dəji-e kadi ɔr-e dangay ti adi-de.

⁷ NGA ningə dɛngəm kare ki ɓari-e nə Barabasi e dangay ti nɔɔ tɔ. Uwəl-de dangay ti əi ki madine je ɔji-n dɔ təl ki təlɨ dəw, lo wongɨ ti ki ra-de dɔ njé kɔɓe je ti.

⁸ Kosi je awi rɔ Pilati ti, ningə dəji-e kadi ra nɛ ki isi ra kəte kəte ka kin adi-de.

⁹ NGata ə Pilati dəji-de ə nə: «Iɓəi kadi m-iyə ngar la *Jipi je taa madi səsi wa?»

¹⁰ Pilati dəji ta kin be, mbata gər maji kadi e ni ə ra njé kun dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare je dɔ Jəju ti ə iləi-e jine ti.

¹¹ Nə njé kun dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare sulsi kosi je adi dəji Pilati kadi ɔr Barabasi yo adi-de 6i Jəju al.

¹² Pilati dəji-de 6əy ə nə: «Iɓe kadi m-ra ri ki e ki ɓari-e ngar la Jipi je ə?»

¹³ Ba əi je təlɨ uni ndude ki taa əli Pilati əi nə: «Iɓe kagi-dəsi ti!»

¹⁴ Pilati dəji-de ə nə: «E ri ki majal ə ra ə?» Ningə uni ndude ki taa ngay 6əy, əli əi nə: «Iɓe kagi-dəsi ti!»

¹⁵ E be ə, mba kadi rɔ kosi je nəl-n-de, Pilati ɔr Barabasi adi-de. Ningə go ti, adi indəi Jəju ki ndəy kabilay, ə ile ji asigar je ti kadi ɓəi-e kagi-dəsi ti.

Asigar je ibəi Jəju kogii

(Mt 27.27-31; Jq 19.2-3)

¹⁶ Asigar je ɔri Jəju awi sie dana, lo ti ki ɓari-e pirətuwar, me lo ti ki boy ki *Pilati isi ti wa kin nɔɔ, ningə ɓari ndəgi asigar je pəti adi-de rai.

¹⁷ Loe ti nɔɔ, iləi kibi ki kər pir pir* rɔ Jəju ti, ə oji jəgi kon iləi dɔe ti tɔ.

¹⁸ Ningə, iləi rɔde rai-e lapiya əi nə: «Lapiya ngar la *Jipi je!»

¹⁹ ɛndəi dɔe ki gakira, tibi man tade dɔe ti, ə əsi məkəsɨde nangɨ, rai tə nɛ ki isi əsi gone be.

²⁰ Loki ibəi-e kogii asi-de ningə, ɔri kibi ki kər pir pir ka kin rɔe ti kɔ, ə təlɨ iləi kibi je lie wa rɔe ti gogi, 6a tɛɛi sie taga kadi awi ɓəi-e kagi-dəsi ti.

Bəi Jəju kagi-dəsi ti

(Mt 27.32-44; Lk 23.26-43; Jq 19.17-27)

²¹ Dɛngəm kare ki Sirən ti, tɔe nə Simɔ, e baw Aləgijandir əi ki Rupusi, i wale, ningə asigar je uwəi-e indəi tagi dɔe ti adi oti kagi-dəsi la Jəju.

²² Awi ki Jəju lo madi ti kare to nɔɔ, ɓari-e nə Golgota, ki kər me nə: «Lo ki to tə ka dɔ dəw be.»

²³ Gei kadi n-adi-e kasi kandi nju ki bui naa ti ki nɛ ki ɓari-e nə mir†, kadi ay, nə Jəju mbati kay.

²⁴ Go ti, asigar je ɓəi-e kagi-dəsi ti, 6a tigai kir (mbare) dɔ kibi ti lie, kadi n-ooi nɛ ki dəw ki ra dande ti a ingə*.

²⁵ E ki kadi ki jikare, ə ɓəi-e-n kagi-dəsi ti.

²⁶ NDangi me bati, nɛ ki ra ə n-ɓəi-e-n kagi-dəsi ti əi nə: «NGar la *Jipi je.»

²⁷ Bəi njé 6ogɨ je joo naa ti sie kagi-dəsi ti. Ki kare dɔ ji kɔe ti, ki nungɨ dɔ ji gəle ti tɔ. [

²⁸ Be kadi ta ki ndangi me makitibi ti la Luwə əi nə: «Tidəi-e dan njé ra majal je ti» kin təl-n tane.]‡

²⁹ Dije ki njé də rəbə, tigai dɔde, ningə taji-e, ə əli əi nə: «Ma, i ki nje tuji kəy la Luwə, ə təl ra e ki rangi me ndɔ ti ki mitə ka kam!

³⁰ Aji rɔi i wa, ə i taa dɔ kagi-dəsi ti ur nangɨ adi j-o!»

³¹ Be tɔ ə, njé kun dɔ njé kijə nɛ məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je, ibəi Jəju kogii dande ti əi nə: «Aji dije ki rangi, nə e wa asi kaji rɔne al!

³² Kirisi, ki Luwə mbəte, ngar la *Isirayəl je ka kam, kajə ə wa ki j-a ne kin, kadi i taa dɔ kagi-dəsi ti ur nangɨ adi j-o, adi tə j-o-n ta lie tə ta ki rojeti!» Njé ki ɓəi-de kagi-dəsi ti naa ti sie ka kin ka taji-e tɔ.

Koy Jəju

(Mt 27.45-56; Lk 23.44-49; Jq 19.28-30)

³³ Loki kadi a jam dɔ 6e ti, lo ndul dɔnangɨ ti ba pəti, biti kadi ki mita ki lo solɔ.

³⁴ Ningə kadi ti ki mitə, Jəju nɔ ki ndune ki bo ə nə: «Eloyi, Eloyi, lama sabatani?» Kər me nə: «Luwə ləm, Luwə ləm, mbari ə iyə-m kɔ ə?»

³⁵ Dije madi dan njé ti ki ai nɔɔ, ooi ndue, ningə əli əi nə: «Oi dəw ka a ɓar Eli!»

³⁶ Dəw kare dande ti ay ngodi, un nɛ ki to hom hom, ilə me man kandi ndu ti ki masi, ningə ilə ta gakira ti adi Jəju kadi ay, 6a əl ə

* 15:17 Dokagiloe ti kin, kibi ki kər pir pir, sɔbi dɔ ngar je par ə kadi əy. † 15:23 Mir e yibi ki rai ki nom kagi madi dɔnangɨ Paləsitin ti nɔɔ. Gate e ngay, ningə lo ki dəw oy 6a, a ɔyi rɔ nin ti 6əy taa a dibi. Taa lo ki rɔ dəw tɔ-e ngay ningə, rai adi 6a rɔe yigiro ndəy. ✧ 15:24 Pa je 22.19 ‡ 15:28 Bar ta kin dije madi əli təkɨ goto me makitibi je ti ki njé ndange kate ndangi.

nə: «İngəmi adi j-oi se Eli a re rise nangı dō kagi-dəsi ti wa?»

³⁷ Lo kin ti nōq be, Jəju nō ki ndune ki bo, ningə kəə tē.

³⁸ Go ti, kibi gangi lo ki a me kəy ti lə Luwə, til dana joo, i taa nu biti re nangı. §

³⁹ Ki bo lə buti asigar je ki bu, ki a ta kəm Jəju ti, oo-e lo koy ti ki oy, əl ə nə: «Təki rəjeti, dəw kin e NGon lə Luwə.»

⁴⁰ Dəne je madi ai nōq tə, ai say, indəi kəmde a ooi ne je ki isi rai ne. Dande ti, Mari ki Magidala e nōq nim, Mari ki kō Jaki ki iβari-e ngon ki e kō Jose e nōq nim, taa Salome e nōq nim to.

⁴¹ E ai je kin ə ndoləi go Jəju, ta rai sie me ne ge je ti lie loki e-n Galile ti. Ningə, dəne je ki rangi ngay ki rai sie Jorijaləm ti ka əi nōq bəy to.

Jisəpi un nin Jəju dibi

(Mt 27.57-61; Lk 23.50-55; Jq 19.38-42)

⁴² NDəe ti kin, e ndō ki dije a əsi nja ne je naa ti indəi, adi e ndō ki nō ndō ta kəə ti.

⁴³ Loki lo səl, Jisəpi ki Arimate ti, ki e dəw kare ki dije buki-e ti ngay dan njé gangi ta je ti lə *Jipi je re. E wa ka isi nginə ta kōbe lə Luwə ki kadi a re kin to. Bəl ra-e al, adi aw rə *Pilati ti dəje nin Jəju.

⁴⁴ Loki Pilati oo kadi Jəju oy 6a, əte 6əl, adi ilə go nje kisi dō buti asigar je ki bu, ade re, ningə dəje ə nə se Jəju oy mari nu wa?

⁴⁵ Loki oo ta ki ta nje kisi dō asigar je ti ningə, adi ta rəbi Jisəpi kadi un nin Jəju.

⁴⁶ Jisəpi ndogi ta kibi, risi nin Jəju dō kagi-dəsi ti re-n nangı, dole, ile me 6e nin ti ki uri me mbal ti, ningə nduguru mbal ilə ta ti.

⁴⁷ Mari ki Magidala əi ki Mari ki kō Jose ai, a oi lo ki iləi Jəju ti.

16

Jəju i lo koy ti

(Mt 28.1-8; Lk 24.1-11; Jq 20.1-2)

¹ Loki ndō taa kəə də, Mari ki Magidala nim, ki Mari ki kō Jaki nim, Salome nim, ndogi yibi kagi ki əti mbi, mba kaw kōy rə nin Jəju ti.

² NDō dimasi, ki sji 6ati ba, loki kadi isi bə kin, ə yə awi dō 6adi ti.

³ Loki isi awi ningə, əli-naa dande ti əi nə: «NGa kin, naa ə tə nduguru mbal ta 6adi ti rangi adi-je ə?»

⁴ Nə loki uni kəmde ningə, ooi kadi mbal ka kin, dəw nduguru-e rangi.

⁵ Dəne je kin uri me 6e 6adi ti ningə, oi ngon ki basa madi kare, ilə kibi ngal ki nda

rəne ti, isi-n ki dō ji kō ti. Lo kin ti, 6əl ra dəne je.

⁶ Nə, ngon ki basa ka kin əl-de ə nə: «İ6əli al. İsi sangi Jəju ki Najarəti ti, ki dije 6ai-e kagi-dəsi ti, nə e goto ne, i taa lo koy ti. Oi lo ki iləi-e ti ə tə kare kin.

⁷ Ningə ki 6asine kin, awi əli Piyər əi ki ndagi njé ndo je lə Jəju təki a aw kadi nginə səsi Galile ti. Lo kin ə a oi-e ti, təki əl-n səsi kəte.»

⁸ Dəne je tēgi, əri ngōdi ta 6adi ti isi awi, dadi par par ki 6əl, gəri rəbi rəde al. Ta ka əli dəw al, mbata 6əl təl-de.*

Jəju əri rəne Mari ki Magidala

⁹ [Jəju i lo koy ti ki ndō dimasi, sji 6ati ba. Loki i lo koy ti, dəw ki dəsəy ki taje rəne e Mari ki Magidala, ki ndō ki tuwə ndil je ki majal siri dōe ti kō.

¹⁰ Ningə, Mari ə e nje kaw kəl njé ndo je lie ki isi ta kuwə ndoo ti ki ta nōq ti.

¹¹ Nə loki Mari əl-de təki Jəju i lo koy ti, adi ne wa n-oo-e ki kəmne, njé ndo je taai me al.

Jəju əri rəne njé ndo je joo

¹² Go ti, Jəju əri rəne kōji ki to-n ta dangi njé ndo je joo ki əi dō rəbi ti, isi awi ki ngan 6e je ti.

¹³ Loki Jəju ingə-de, təli awi əri poye ndəge je, nə ndəge je taai mede al to.

Jəju əri rəne njé ndo je ki dōgi gide kare

¹⁴ Ta təl tae ti, Jəju əri rəne njé ndo je ki dōgi gide e kare loki isi usoi ne. Lo kin ti, Jəju kol sade dō me ngə ti, ki kəm kuti ləde, mbata mbati taai me njé ki ooi-e təki i lo koy ti.

¹⁵ Go ti, əl-de ə nə: «Awi ki dō 6e je ki dənangi ti ne pəti, iləi mbə Poy Ta ki Maji mbi dije ti pəti.

¹⁶ Dəw ki un mene, ə rai-e batəm, ningə a ingə kaji, nə dəw ki mbati kün mene, ta ki gangi a e dōe ti.

¹⁷ Ne kōji je ki njé ki uni mede adi Luwə a əji ə to kin: me təm ti, a tuwəi ndil je ki majal, a əli ndon ta je ki mba.

¹⁸ A uwəi li je ki jide, ningə re ayi-naa ne je nje təl dəw ka, a ra sade ne madi al. A indəi jide dō njé moy je ti, adi njé moy je ingəi rə nga.»

Jəju təl aw dərə ti

¹⁹ Go ta je ti ki Bə6e Jəju əl-de, uni-e awi sie dərə ti, adi isi dō ji kō Luwə ti.

²⁰ Go kawə dərə ti, njé ndo je awi iləi mbə Poy Ta ki Maji. Bə6e e səde naa ti, adi-de tōgi adi rai ne je ki əti 6əl 6əl. Ne kōji je kin to be, kadi toji təki ta lə njé ndo je e ta ki rəjeti.]†

§ 15:38 Kibi gangi lo kin gangi lo ki kay njay ki lo ki kay njay njay naa ti. Lo ki kay njay njay, e ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je par ə a un majal lə kosi je kadi aw-n me ti nōq Luwə ti. Loki Jəju oy, kibi ka kin til dana joo, adi ta rəbi to mbata lə dije pəti kadi awi nōq Luwa ti. Tēgi ki taga 26.31-33. * 16:8 Bə nin ləde dənangi Paləsitin ti e mbal ə uri kade tə 6e ningə, ləi nin ti, 6a ndugugui mbal ki rangi uti tae. † 16:20 Bar ta je kin dije madi əli təki goto me makitibi je ti ki njé ndange kate ndangi.

Poy Ta ki Maji lə Jəju ki Luki ndangi

Ta ki də Poy Ta ti ki Maji lə Jəju ki Luki ndangi

Poy Ta ki Maji lə Jəju ki Luki ndangi e ki kare dan Poy ta je ti ki Maji ki ndangi sə, adi e Matiye, Marki, Luki ki Ja. Ningə kae ti wa ki j-o-n me makitibi ti lə Matiye ka kin ə, ta je ngay ki Luki əl, toi me Poy Ta ti ki Maji lə Jəju ki Marki ndangi nōq tə. J-a j-ingə:

Ja Batisi ki tēe ilə mbə tə dəw ki nje ra rəbi nō Jəju ti (3.1-20);

Batəm lə Jəju ki na ki Su na-e (3.21-4.13);

Kilə je ki Jəju ra-de ki taga ta kəm dije ti dənangi Galile ti, adi e kilə mbə Poy Ta ki Maji, ki kaji njé moy je (4.14-9.50);

Jəju osi də rəbi ti, i Galile aw Jorijaləm ti (9.51-19.28). Nə ne kare, Luki tēe ki ngan ta je ki rangi ngay ki Marki əl al, tə kuji ta ki də dingəm ti ki Samari ki nje me-maji, kuji ta ki də nje ne kingə ti ki mbə, kuji ta ki də ngon ti ki nje koo maji rəne ki tae ti ə təl re kin, taa ngan ta je ki rangi ngay tə ta kaw Jəju bə lə Marti əi ki Mari kin je.

Nə je ki Jəju ra-de Jorijaləm ti (19.29-21.38), ki awi biti təli tade də kə je ti ki inge, ki də koye ti (22-23).

Luki təl ta makitibi ləne ki ra nay Paki (24), ningə lo kin ti, əl ta ki də Jəju ti ki, go tēe lo koy ti, ingə njé ndo je joo də rəbi ti ki kaw Emawusi nim, əl ta ki də kawə dərə ti nim.

Nə ki me makitibi ti lə Luki ki to dangi ki ya Marki, e ta ki Luki əl də kate ndəy be, ə əl-n ta lə dəw ki makitibi kin səbi dəe nim, gin ne ki ndangi-n makitibi kin nim tə (1.1-4). Go ngon ta ti kin, Luki ilə ngirə ndangi Poy Ta ki Maji lə Jəju kin ki kər gin ne je ki rai ne dəkagilo koji Jəju ti əi ki Ja Batisi (1-2). Lo kin ti ə j-a j-ingə ta ki malayka əl ki Mari nim, ta ki də koji Ja batisi ti nim, ta ki də njé kul da je ti ki awi oi Jəju, taa j-a j-ingə pa lə Mari ki osi nim, lə Jakari nim, lə Siməyo nim tə. Lo kilə ngirə ta ti kin bəy 6a, Luki əl nga dan ta ləne ki ma naje kin ki taga ngata: adi e ngirə Jəju ki i rə Luwə ti nim, kee gin koji ti ki rəjeti lə Isirayəl je nim, kire ki re mbata lə gin dije pəti ki dənangi ti ne kin nim tə. Lo kin ti, Luki tənji ndigi ki Luwə ndigi dije ki madide je ooi tode al (njé də səl, ki njé ki dije əsi-de ngerəngi, ki dāne je, ki njé ndoo je, ki mba je) nim, koji rənal ki bo ki njiyə naa ti Poy Ta ki Maji nim tə.

Dan Poy Ta je ti ki Maji ki sə, Luki ə ta girəki lie ki ndangi-n makitibi kin to ay njay ngay. Luki dangi makitibi kin adi dije ki əi girəki je ki gəri ne madi ngay də ne jibəl bə ti lə Isirayəl je al, adi ər gin ta ləne njəti njəti kadi ne madi to mba rəde ti al. Ki rə dije ti ki 6one kin 6a, Luki ə e Poy Ta ki Maji ki dəw tidə 6a gər maji ngay nim, a ingə kadi Jəju e Nje kaji dije pəti nim tə.

Kilə ngirə ta

¹ Təwopil, dije ngay adi rəde, ndangi ne je ki rai ne danje ti ne kin ki goe goe^ə.

² NDangi tək, njé ki ooi ne je kin ki kəmde əli-je. Ooi ki kəmde lo kilə ngire ti nu, ə təli njé kilə mbə Poy Ta ki Maji lə Luwə.

³ Be ə, mi ka, m-sangi gin ne je pəti ki rai ne kin, lo kilə ngire ti nu kore kore kadi m-o. Ningə go sange ti ki m-sangi, m-o maji ngay kadi, m-ndangi me makitibi ti ki goe goe madi i ki bo Təwopil.

⁴ Lo kin ti, a gər kadi ne ndo je ki ingə-de e ne ndo ki rəjeti.

Ta koji Ja Batisi

⁵ Dəkagilo ti ki *Erodi e-n ngar ki Jude ti, dingəm kare isi nō təe nə Jakari. Jakari e ki kare me buti ti lə nje kija ne masi kadi-kare ki 6ari-e Abiya. Tə nee nə Elijabəti. E ngon dāne ki gin koji ti lə *Aro.

⁶ Jakari əi ki Elijabəti joo pu əi dije ki dana ta kəm Luwə ti. Təli rəde maji ngay go ndukun je ti ki go rəbi je ti lə Bəbe pəti.

⁷ Nə ingəi ngon al, tado Elijabəti e kuji. Ningə e dəkagilo ki, əi joo pu, bugəi ngata.

⁸ NDə kare Jakari isi ra kilə kija masi kadi-kare ta kəm Luwə ti, tado e ndə ra kilə lə buti lie.

⁹ Ningə, ki go rae ti lə njé kijə ne masi kadi-kare je, kir osi də Jakari ti kadi ur me kəy ti lə Luwə. Ur kəy kadi buki nduji kagi ki əti mbi poro^ə.

¹⁰ Loki Jakari a buki nduji kagi ki əti mbi poro kin, kosi dije ngay ai taga ne a əli ta ki Luwə.

¹¹ Loe ti nōq, malayka lə Bəbe tēe həy ki rə Jakari ti, a ki də ji lo buki nduji kagi ti be.

¹² Loki Jakari oo malayka ka kin ninge, ndile tēe ay nay sar, 6əl təl-e.

¹³ Nə Malayka əl-e ə nə: «İbəl al Jakari, tado Luwə oo də ndu ta ki əl sie. Nei Elijabəti a oji ngon adi, a ində təe nə Ja.

¹⁴ A e ne rənal ləi ki bo ngay, taa dije ngay a rai rənal də koje ti tə.

¹⁵ Tado a e dəw ki bo ta kəm Bəbe ti. A ay kasi nju al nim, a ay ndagi kasi je ki əm əde al nim tə. Loki to me kone ti bəy, NDil Luwə a rose.

¹⁶ A təl ki ngan *Isirayəl je ngay re səde rə Bəbe Luwə ti ləde.

17 A njiyə ta kəm Baʕe ti ki NDil nim, ki tɔgi la nje kəl ta ki ta Luwə ti, Eli nim tɔ. A njiyə ki NDil nim ki tɔgi nim mba kadi ilə noji ngan je ki bawde je naa ti. Taa kadi njé dɔ nga je tɔli njé kaw ki hal lə dije ki dana, mba kadi dije indai dɔ rɔde dana mbata lə Baʕe.»

18 Jakari dɔji malayka ə nə: «Ki go rəbi ki ban ə m-a m-gər-n kadi e ta ki rɔjeti ə? Tado mi ki dɔm m-bigə, taa nem ka ɓale al dɔ lo tɔ ngata.»

19 Ba malayka təl əl-e ə nə: «Mi Gabiriyəl, ki nje ra kilə ta kəm Luwə ti. Luwə ilə-m kadi m-əli ta, m-ilə Poy Ta ki Maji kin mbi ti.»

20 O maji, a təl mbiki, adi a asi kəl ta madi al, biti kadi ndɔ ki nje je ki m-əli tae kin rai nje ɓay taa. A e be, tado adi mei dɔ ta je ti ki m-əli kin al. Nje je kin a rai nje dəkagiloe ti ki Luwə oji.»

21 Me lo kin ti, kosi je toi ta ngəm ta Jakari ti, ta ndɔji-de, tado Jakari un dəkagilo ngay me kəy ti lə Luwə.

22 Loko ində lo tɛɛ ki taga ki rɔ kosi je ti ningə, asi kadi əl-de ta al. Loko əl-de ta al, gəri kadi oo nje me ndil ti me kəy ti lə Luwə. Jakari əl-de ta ki jine par, ə isi ki mbiki ti.

23 Loko təl ta kilə ningə, təl aw me kəy ti ləne.

24 Ba ngay al go ti, nee Elijabəti j səm. Elijabəti ɓoyɔ rɔne kəy, adi dəw oo-e al, asi nay mi, ə əl ə nə:

25 «Oj maji ki Baʕe ra səm kin. Baʕe ində kəmne gom ti, ɔr rɔsəl dɔm ti dan dije ti.»

Ta koji Jəju Kirisi

26 Me nay ti ki kɔ mehe, Luwə ilə malayka Gabiriyəl me ɓe bo ti ki tɔe nə Najarəti, dɔnangi ti ki Galile.

27 He rɔ ngon mandi ti madi ki gər ngaw al ɓay, ki dingəm kare ki tɔe nə Jisəpi, ki gin koji ti lə *Dabidi uwə dɔe. Tɔ ngon mandi ka kin nə Mari.

28 Malayka ur kəy go Mari ti əl-e ə nə: «M-uwə jii Mari, j ki ingə me-maji ta kəm Luwə ti, Baʕe e naa ti səi.»

29 Ta kin əti Mari ɓəl, adi dɔji rɔne ta ə nə se gin kuwə ji kin e ri wa?

30 Malayka əl-e ə nə: «fɔl al Mari, tado ingə maji ta kəm Luwə ti.»

31 A j səm, a oji ngon ki dingəm, a ində tɔe nə Jəju.

32 A e ki bo, a ɓari-e NGon lə nje ke dɔ nje je ti pəti. Ningə, Baʕe Luwə a ade kimbər ngar lə kae Dabidi.

33 A o ɓe dɔ gin koji ti lə *Jakobi biti ki nɔ ti. Ningə kɔɓe lie a ində ngangine al tɔ.»

34 Mari əl malayka ə nə: «Go rəbi ki ban ə nje je kin a rai nje ə? Tado m-gər ngaw al ɓay.»

35 Malayka əl-e ə nə: «NDil Luwə a re dɔi ti, Luwə ki e dɔ nje je ti pəti a ɓuki tɔgine dɔi ti. E mbata kin ə, ngon ki a oje j rɔ Luwə ti, a ɓari-e NGon Luwə.»

36 O noji Elijabəti ki ɓigə wa kin ka j səm tɔ. E ki dije ɓari-e kuji ka ə yə j səm ra nay mehe kin.

37 J səm tado nje ki dum Luwə goto.»

38 Mari ə nə: «Mi ɓəə lə Baʕe, maji kadi Luwə ra səm təkɔ tɛɛ-n tai ti.» Loe ti kin, malayka iyə Mari ə ɔti aw.

Mari aw mba dɔ Elijabəti ti

39 Me ndɔ je ti ki go ti, Mari j taa, aw law law ki dɔnangi ki mbal je əi ti, me ɓe ti ki Jude.

40 Aw ur me kəy ti lə Jakari, uwə jii Elijabəti.

41 Loko Elijabəti oo ndu Mari ningə, NGon ki mee ti ɔdi rɔne ndur kuti kuti. Ningə NDil Luwə rose tɔ.

42 Lo kin ti, Elijabəti un ndune ki taa, əl Mari ə nə: «Luwə adi maji uri dan dɔne je ti pəti. Ningə NGon ki to mei ti ka maji ur-e tɔ.»

43 Ra ban ə mi kin par, Luwə ɓuki-m ti kadi be biti, adi kɔ Bam re me kəy ti ləm ə?

44 Loko m-o ndui ki uwə-n jim, ngon ki mem ti ɔdi rɔne ndur ki rɔnəl.

45 J nje maji-kur, tado adi mei kadi nje je ki Baʕe əli tae a tɔli tade.»

Pa lə Mari

46 Be ə Mari ə nə:

«NGə mem osi pa ilə toji dɔ Baʕe ti.

47 NDilm ra rɔnəl dɔ Luwə ti ki nje kaji-m.

48 Tado Luwə təl kəmne oo-n ɓəə ləne ki dɔne ki asi nje madi al.

E be ə, kaw ki kəte nɔɔ,

Dije pəti a ɓari-mi nje maji-kur ki dɔ lo je ki dangi dangi.

49 MBata Luwə ki nje tɔgi pəti,

Ra nje je ki əti ɓəl ɓəl mbata ti ləm.

Maji kadi tɔe e ki kay njay.

50 Ningə, kadi me-maji lie to ki dɔ ɓal je dɔ ɓal je dɔ dije ti ki njé ɓəl NDilə.

51 Luwə oji tɔgine pəti ki taga,

Njé ki ngamde rosi ki koji rɔ,

Luwə tində-de sane-de.

52 Sur njé tɔgi je tilə-de dɔ kimbər ngar je ti ləde,

Ningə njé dɔ səl, un dɔde ki taa tɔ.

53 Adi nje kingə rosi ji njé ndoo je,

ə tuwə njé nje je jide kare adi awi.

54 ɔsi sil *Isirayəl ki ɓəə kila lie,

Adi mee ole dɔ me-maji ti ki mbata dije lie.

55 Me ole dɔ ti təkɔ un-n mindine adi kaje je kəte nu.

Un adi Abirakam ki gin koji lie ba pəti ki nɔ ti.»

56 Mari isi ki Elijabəti asi nay mitə, ningə təl aw ɓe.

Koji Jə Batisi

57 Dəkagilo koji ngon lə Elijabəti asi, ə oji ngon ki dingəm.

58 Njé gədi kəy je lie ki noje je ooi poy maji ki Luwə ra sie adi rai sie rɔnəl.

⁵⁹ Loki ndo ki ko jijo go koji ngon ti asi ninga, rai kadi ijai mate^o. Dije ndigi kadi n-
bari-e ki to bawe ki Jakari.

⁶⁰ Na koe al-de a na: «Jagi, a bari-e na Ja.»

⁶¹ E dije ali Eljabati ai na: «Daw ki gin koji
ti lai ki tae to be goto.»

⁶² Lo kin ti, daji bawe ta ki jide ai na se ge
kadi n-bari ngon ka kin na na wa?

⁶³ Jakari daji adi rai ki ba ndangi ne adi-e,
ninga ndangi ne ti: «Tae e Ja.» Lo kin ti, ta
ndo: dije pati.

⁶⁴ Loe ti ngo, ta Jakari tee, ndone tuti adi al
ta ila-n toji do Luwa ti.

⁶⁵ Ne kin ra bal dije pati ki me be je ti ki do lo
ti ki ngo, taa go nangi mbal je ti ki Juda pati,
dije ali tae ki lo lo.

⁶⁶ Dije pati ki ooi poy ta kin ngami mede ti,
a ali ai na: «NGon kin a tal ri a?» Taki rojeti, ji
Babe e dæe ti.

Pa la Jakari

⁶⁷ NDil rosi Jakari ki baw ngon, adi al ta ki
ta Luwa ti a na:

⁶⁸ Toji ki do Babe ti, ki Luwa la *Isirayal,
MBata re oo dije lane, taa-de ila-de taa.

⁶⁹ E a tee ki Nje kaji ki Nje togi gin koji ti la
*Dabidi adi-je.

⁷⁰ Tee sie taki ila-n mbee ki ta nje kal ta je ki
tae ti ki ayi njay, dakagilo ti ki mari nu.

⁷¹ Nje kaji ki a taa-je ji nje ba je ti laje ki nje
koo kamje je al pati.

⁷² E be a, Luwa toji-n me-maji lane ki ro kaje
je ti,

Nim taa, me ole do kilal mindi ti ki ay njay nim
to.

⁷³ Kilal-mindi ki go minde ti ki un adi ka je
*Abirakam.

⁷⁴ Kun mindi ki a ra kadi ji ra kilal 6aa lie ki
kanji bal,

Loki a taa-je ji nje ba je ti laje.

⁷⁵ Kadi ji njaya ta kame ti, me kay njay ti nim,
me ka dana ti nim,

Dakagilo pati ki je-n ki doje taa.

⁷⁶ I ngonm, a bari-ni nje kal ta ki ta Luwa ti ki
e do ne je ti pati,

MBata a njaya no Babe ti kadi ira rabi lie.

⁷⁷ Lo kin ti, dije lie a gari kaji ki aji-de ki go
ra bi kiy go majal je ti lae ko.

⁷⁸ Luwa e nje me-maji.

Ki takul me-maji ki koo kam-to-ndoo lie a,

Kunji ki dora ti unji-n doje ti ta kadi be.

⁷⁹ Kunji kin unji do dije ti ki isi me til ti nim,

Me ndil koy ti nim,

MBa kadi ndor-je ta rabi, aw saje do rabi kisi-
maje ti.

⁸⁰ NGon ka kin togi, tal daw ki mbuji me
ndil ti. Ra be dilal mbo ti, biti ndo ki tee-n taga
ta kam Isirayal ti.

2

Koji Jaju

(Mt 1.18-25)

¹ Dakagiloe ti kin, nje koe ki bo Sajar
Ogusiti un ndune kadi rai kor dije ki donangi
ti pati me makitibi ti.

² Kinda to ki dosay kin e dakagilo ti ki
Kiriniwusi e-n nje koe donangi ti ki Siri.

³ Dije pati awi kadi ndangi tode, Na na ka
aw be koji-ne ti.

⁴ E be a, Jisapi ka i be bo Najarati ti, donangi
Galile ti, isi aw be bo ti la *Dabidi, ki bari-
e Batilsham, donangi Jude ti. MBata Jisapi e
daw ki gin koji ti la Dabidi.

⁵ Awi kadi indai tode naa ti ki Mari ki nje
nongi lie, ki a ki sam.

⁶ Loki ai Batilsham ti ngo bay ninga, ndo koji
ngon la Mari asi.

⁷ Mari oji ngonne ki dosay ta ngon ki
dingam. Bir ngon ka kin ki kibi, ile me ne
ngam ne kuso ti la da je, tado lo ki kadi adi-
de toi ti goto me kay to mba je ti.

Nje kul da je

⁸ NJe kul da je ai me mu ti, do lo ti ki ngo,
indai bi taa isi ngami da je lae kondo.

⁹ Ninga ya ooi malayka la Babe tee hoy ki
rode ti. Taba la Babe unji gugi dode, adi bal
tal-de.

¹⁰ Na malayka al-de a na: «tali al, mbata
m-re ki Poy Ta ki Maji kadi madi sasi. Poy Ta
ki Maji kin a e ne ronai ki bo ngay mbata ti la
dije pati ki donangi ti ne.

¹¹ E bone a oji nje kaji me be ti la *Dabidi
adi sasi. Nje kaji ki e Kirisi, Babe.

¹² Ninga ne ki a igari-e-n a to kin: A ingai
ngon ki kasi ki bari-e ki kibi, a ilai-e me ne
ngam ne kuso ti la da je.»

¹³ Ta naa ti ngo, kosi nje ro je ki dora ti, tee,
indai rode naa ti ki malayka ki kare ka kin,
ninga osi pa toji Luwa ai na:

¹⁴ «Taba e ki do Luwa ti ki nje kisi dora ti taa
nu. Taa, kisi maji ki do donangi ti, ki ro dije ti
ki Luwa ndigi-de to.»

¹⁵ Loki malayka je iyai-de a tali awi dora ti
gogi, nje ngam da je ali-naa dande ti ai na:
«Adi j-awi biti ki Batilsham ti j-oi ne ki ra ne
a Babe tee ki dæe adi-je kin.»

¹⁶ Ii taai kalangi awi ninga ya, ingai Mari ai
ki Jisapi, naa ti ki ngon ki kasi ki ilai-e me ne
ngam ne kuso ti la da je.

¹⁷ Loki ooi ngon ki kasi ka kin ninga, go ti
ori gin ne je ki ali-de oji do ngon ki kasi kin.

¹⁸ Dije pati ki ooi ta ki nje ngam da je ori
goe, ati-de bal.

¹⁹ Mari ngam ne je kin pati mene ti, mar ta
do ti ki goe goe.

²⁰ NJe ngam da je tali gogi ki pa, ki kilal toji
do Luwa ti tade ti. MBata Luwa adi-de ooi ne
je ki mbide je, ki kamde je. Ninga ne je ka

kin rai ne ki go ræbe ə wa ki malayka ilə-n-de mbeə ka kin ta.

Kəji Jəju me kəy kaw-naa ti

²¹ Loki ndə ki kə jijoō go koji ngon ti asi, ijəi mətə^ϕ, ningə indəi təe nə Jəju. E tə ki malayka əl-de, loki kəe a ki səme al bəy, kadi tə bari-e-n.

²² Ningə, loki ndə ki e ndə kay rə ki go ndu-kun ti lə *Moji asi^ϕ, Jisəpi əi ki Mari awi ki ngon ka kin Jorijaləm ti kadi təji-e Bəbe,

²³ ki go ndange ti ki ndangi me ndu-kun ti lə Bəbe əi nə: «NGAN dər je ki dingəm pəti a əi ki kində ji dəde ti mbata lə Bəbe^ϕ.»

²⁴ Nim taa, rai kadi adi də kərməsi je joo ə se ngan də dum je joo kadi-kare ti, ki go ndange ti ki ndangi me ndu-kun ti lə Bəbe^ϕ.

Pa lə Siməyo

²⁵ Dingəm kare e Jorijaləm ti nōō təe nə Siməyo. E dəw ki dana taa e dəw ki nje ra go ndīgi ti lə Luwə tə. Isi nginə ta nje kajji *Isirayəl mari nu ba. Ningə NDil Luwə e dəe ti tə.

²⁶ NDil Luwə əl-e kəte ade gər tək i n-a n-oy al biti kadi n-oo Kirisi ki Bəbe kəte ki kəme bəy taa n-a n-oy.

²⁷ NDil əse kadi aw gin kəy ti lə Luwə, ningə tək i njé koji Jəju awi sie gin kəy ti kadi rai ki go ndu-kun ti lə Bəbe,

²⁸ Siməyo taa Jəju jine ti, ningə ilə təji də Luwə ə nə:

²⁹ «Basine, Bəbe, iyə bəə ləi ade aw maje, ki go ta ti ləi ngata,

³⁰ MBata ka kəmm oo nje kajji dije ngata.

³¹ Kajji ki ində dəe dana ta kəm kosi je ti pəti.

³² E kunji ki kadi unji də gin dije ti pəti, taa a e təji ki də dije ti ləi, Isirayəl tə.»

³³ Ta ki Siməyo əl də Jəju ti əti kəe je ki bawe je bəl.

³⁴ Siməyo tər ndune dəde ti, ningə əl Mari ə nə: «Maji kadi igər maji, ngon ki oje kin a e rəbi kosi nim rəbi kī taa nim lə dije ngay dənangi Isirayəl ti. Taa, re tə ne ki nje re ki ta kasi-naa al tə.

³⁵ A adi gir ta ki ngame dije ti ngay, gine a tēē taga. Ningə ro i j wa ti, ki yə rə a gangi ndili dana tə.»

An ra oyo Luwə mbata Jəju

³⁶ Dəne kare ki nje kəl ta ki ta Luwə ti isi nōō, təe nə An. E ngon lə Panuwəl, gin koji ti lə Ajər. Loki taa dingəm mandine ti, isi sie asi bəl siri ba par ə ngawe oy. Ningə ki basine kin, An təgi ngay ngata.

³⁷ Bale e də jijoō gide e sə. Nje ngaw koy kin e me kəy ti lə Luwə ki dəkagilo je pəti. Kondə ki kada e me kəy ti lə Luwə, əl sie ta, əgi rəne ne kuso.

³⁸ E be ə, dəkagilo e ti kin, e ka tēē nōō re tə. Osi pa ilə-n təji də Luwə ti, taa əl ta ki də

ngon ti kin dije pəti ki isi nginəi kadi Luwə taa Jorijaləm ji njé bə je ti tə.

³⁹ Loki njé koji Jəju je rai ne je pəti ki go ndu Bəbe ti ningə, təl i awi Galile me bə bo ti ləde ki Najarəti ti gogi.

⁴⁰ Ningə, ngon ka kin təgi, aw ki singəne. Rosi ki tər, ta me-maji lə Luwə e sie naa ti tə.

Jəju e me kəy ti lə Luwə loki bəle e dəgi gide e joo

⁴¹ Də bəl je pəti, njé koji Jəju awi lo ra nay ti ki bari-e nay paki.

⁴² Loki Jəju ra bəl dəgi gide e joo ningə, awi ki njé koji-ne je lo ra nay ti tək i isi rai kəte kəte go kuji rae ti^ϕ.

⁴³ Ningə, loki ndə ra nay tigə bə, njé koji Jəju je isi təl i gogi, nə Jəju nay gogi Jorijaləm ti, ki kanji kadi njé koje je gəri go.

⁴⁴ NJé koji Jəju je ooi nə Jəju nay nja madide je ti ki uni sade rəbi, adi njiyəl ndə kare bəy taa iləi ngirə sange dan nojide je ti ki madide je.

⁴⁵ Sangi-e, nə sangi-e pi ingəi-e al. Loki ingəi-e al, təl i tui dəde awi Jorijaləm ti gogi sange ti.

⁴⁶ Sangi-e biti ndə ki kə mītə ningə yə, ingəi-e, isi gin kəy ti lə Luwə dan njé ndo ndu-kun je. Isi dandə ti, isi ur mbine oo-n ta je ki isi əli tə, dəji-n-de ta tə.

⁴⁷ Dije pəti ki ooi ta kəl Jəju kin, ne gər lie, ki ta ki tur lie, əti-de bəl ngay.

⁴⁸ Loki njé koje je ooi-e, əti-de bəl ngay, adi kəe əl-e ə nə: «NGonm, ra ban ə ira səje ne be ə? O je ki bawi, j-a ta sangi ti ki nō kəmje ti.»

⁴⁹ Ningə əl-de ə nə: «tsangi-mi ki mba ri ə? Səbi kadi m-ra kilə gin kəy ti lə Bai kin, igəri ə se igəri al ə?»

⁵⁰ Nə njé koje je gəri me ta lie kin al.

⁵¹ Ningə go ti, Jəju təl aw səde Najarəti ti gogi. Jəju təl rəne go ta ti lə njé koji-ne je. Kəe ngəm ne je pəti ki rai ne kin mene ti.

⁵² Jəju təgi darəne ti nim, me gosi ti nim tə, adi ingə maji ta kəm Luwə ti nim, ta kəm dije ti nim pəti.

3

Jə ilə mbe Poy Ta ki Maji

(Mt 3.1-12; Mk 1.1-8; Jə 1.19-28)

¹ Dəkagilo e ti kin, nje kəbe ki bo Səjar, ki bari-e nə Tibar o bə bəl dəgi gide e mi. Ningə Pəsi *Pilati ə e nje kəbe dənangi ti ki Juda, *Erodi e ngar dənangi ti ki Galile, Pilipi ki ngon kə Erodi e ngar dənangi ti ki Iture ki dənangi ki Tirakonitidi, ningə Lisaniyasi e ngar dənangi ti ki Abilan tə.

² An əi ki Kayipi ə əi njé kijə ne məsi kadi-kare je ki bo ki dəkagilo e ti nōō. Ningə, dəkagilo e ti nōō kin, Jə ki ngon lə Jakari e dilə lo ti ə Luwə əl-e ta.

³ Jā aw dānangi Jurde ti pēti, ilā mbē ə nā: «iyəi go rābi njiyəsi je ki majal kə, adi rai səsi batəm, mba kadī Luwə iyə-n go majal je ləsi kə.»

⁴ Ra təkī ndangi me makitibi ti lə nje kəl ta ki ta Luwə ti, Ejay, əi nā:

«NDu dāw madi 6a dilə lo ti ə nā:

Irai go rābi lə 'Bafē!

Irai go rābi lie adi a njururu.

⁵ Uti bole 6e je adi asi naa,

Ikəsi dō mbal je ki dō gadi je adi asi ta nangi bərəre;

Irai rābi je ki rugi gōndi gōndi adi a njururu; Irai rābi kōkīrō je adi osi naa ti lay.

⁶ Lo kin ti, dije pēti a gəri kajī ki Luwə aji-je*»

⁷ Kosi dije ki rai kadī Jā rade batəm, Jā əl-de ə nā: «Səi njé man majal tə li je be kam, nā ə əl səsi kadī ayi-naa wongi lə Luwə ki a re ə?»

⁸ Maji kadī kilə rasi toji kadī səi dije ki iyəi pa njiyəsi je ki majal kə. Ningə oti kadī əli mesi ti əi nā: “Je ngan ka *Abirakam.” MBata, Luwə asi kadī a təl gajī mbal je kam ngan ka Abirakam ti kare.

⁹ Ki basine kin, kingə ə basi kadī tigə ngirə kagi je gangi ngata. Kagi ki ra ki andi maji əl ə, a tigəi-e kadī iləi-e me por ti kə.»

¹⁰ Kosi dije dəji Jā əi nā: «E ri ə kadī ji ra ə?»

¹¹ Ə Jā əl-de ə nā: «Dəw ki aw ki kibi joo ə, maji kadī adi kare dəw ki aw-n əl, ningə dəw ki aw ki nē kuso ə, maji kadī ra-n ki e ki aw-n əl tə.»

¹² *NJé taa la-mbə je ka, rai kadī Jā rade batəm tə. Ningə dəji Jā əi nā: «Nje ndo, e ri ə kadī ji ra ə?»

¹³ Ba Jā əl-de ə nā: «Itaai la əl dō e ki dəji səsi kadī itaai kin əl.»

¹⁴ Asigar je ka dəji əi nā: «NGa je, e ri ə kadī ji ra ə?» Jā əl-de ə nā: «Indai tigi dō dəw ti itaai la lie əl, taa, itəti ta ngom indai dōe ti əl tə. Ai dō la nay ti ləsi wa kin par.»

Jā ilā mbē lə dāw ki a re gone ti

¹⁵ Dəkagiloe ti kin, dije isi nginai dəw ki a re, adi dəji rōde ta se Jā e Kirisi ki Luwə kote əl biti wa?

¹⁶ Ə Jā əl dije pēti ə nā: «Mi, m-ra səsi batəm me man ti, nā dəw madi a re gom ti nōō, a ra səi batəm me NDil Luwə, ki me por ti. E dəw ki toge əti bəl, itə-m say, kilə sa lie ka m-asi tuti əl.

¹⁷ Dəw kin uwə kee to nē jine ti kadī to-n kə ko ki maji, əy me dam ti, 6a ilə tise por. E por ki a oy əl ratata.»

¹⁸ Jā adi dije ta kōji je ki rangi ngay, ilə-n-de mbē Poy Ta ki Maji.

¹⁹ Nē kare 6əy, Jā kəl ki *Erodi ki e nje kōfē dānangi ti ki Galile, mbata taa ki taa Erodiyadi ki ne ngokone nim, taa ra nē je ki rangi ki majal ngay nim tə.

²⁰ Nə, nē je ki go ti əl pēti ki Erodi ra kin ka, təl uwə Jā dangay ti dō ti 6əy.

Jəju ra batəm

(Mt 3.13-17; Mk 1.9-11)

²¹ Loki dije pēti rai batəm ningə, Jəju ka ra batəm tə. Ə Loki isi əl ta ki Luwə 6a, ta dōrə tēe.

²² NDil Luwə, risi tə də dum be isi dōe ti. Ningə, ndu ta madi tēe dōrə ti, ə nā: «I NGonm ki nje ndigi ləm, ki j nē rōnəl ləm ki bo ngay.»

Gin ka lə Jəju

(Mt 1.1-17)

²³ Jəju ilə ngirə kilə ləne, loki 6ale e kuti mitə. Ki go gər-e ti ki dije gəri, Jəju e ngon lə Jisəpi, Jisəpi ki ngon lə Əli,

²⁴ Ningə Əli e ngon lə Mata, Mata e ngon lə *Ləbi, Ləbi e ngon lə Məlsi, Məlsi e ngon lə Yanay, Yanay e ngon lə Jisəpi,

²⁵ Jisəpi e ngon lə Matatiyasi, Matatiyasi e ngon lə Amosi, Amosi e ngon lə Nawim, Nawim e ngon lə Əsili, Əsili e ngon lə Nagay,

²⁶ Nagay e ngon lə Mati, Mati e ngon lə Matatiyasi, Matatiyasi e ngon lə Səməyin, Səməyin e ngon lə Yosəki, Yosəki e ngon lə Yoda,

²⁷ Yoda e ngon lə Yowana, Yowana e ngon lə Rəsa, Rəsa e ngon lə Jorobabəl, Jorobabəl e ngon lə Salatiyal, Salatiyal e ngon lə Nəri,

²⁸ Nəri e ngon lə Malki, Malki e ngon lə Adi, Adi e ngon lə Kosam, Kosam e ngon lə Elmadam, Elmadam e ngon lə Ər,

²⁹ Ər e ngon lə Jəju, Jəju e ngon lə Eliyəjar, Eliyəjar e ngon lə Yorim, Yorim e ngon lə Mata, Mata e ngon lə Ləbi,

³⁰ Ləbi e ngon lə Siməyo, Siməyo e ngon lə Juda, Juda e ngon lə Jisəpi, Jisəpi e ngon lə Yonam, Yonam e ngon lə Eliyakim,

³¹ Eliyakim e ngon lə Mələya, Mələya e ngon lə Məna, Məna e ngon lə Matata, Matata e ngon lə Natə, Natə e ngon lə *Dabidi,

³² Dabidi e ngon lə Jəse, Jəse e ngon lə Obadi, Obadi e ngon lə Bowaji, Bowaji e ngon lə Sala, Sala e ngon lə Naso,

³³ Naso e ngon lə Aminadabi, Aminadabi e ngon lə Adimin, Adimin e ngon lə Arni, Arni e ngon lə Əsirom, Əsirom e ngon lə Pərəsi, Pərəsi e ngon lə Juda,

³⁴ Juda e ngon lə *Jakobi, Jakobi e ngon lə *Isaki, Isaki e ngon lə *Abirakam, Abirakam e ngon lə Təra, Təra e ngon lə Nawor,

³⁵ Nawor e ngon lə Sərugī, Sərugī e ngon lə Rəwu, Rəwu e ngon lə Peləgi, Peləgi e ngon lə Ebər, Ebər e ngon lə Səla,

³⁶ Səla e ngon lə Kaynam, Kaynam e ngon lə Arpasadi, Arpasadi e ngon lə Səm, Səm e ngon lə Nuwe, Nuwe e ngon lə Ləmaki,

³⁷ Ləmaki e ngon lə Matusaləm, Matusaləm e ngon lə Ənəki, Ənəki e ngon lə Yərədi, Yərədi e ngon lə Malələl, Malələl e ngon lə Kaynam,

* 3:6 Tēe ki taga 40.3-5

38 Kaynam e ngon la Ənosi, Ənosi e ngon la Səti, Səti ki ngon la Adam, Adam ki ngon la Luwə.

4

*Su na Jəju
(Mt 4.1-11; Mk 1.12-13)*

1 Go NDil Luwə ti ki rosi Jəju, Jəju təl ta ba Jurde ti re. Təl re ningə, NDil Luwə ər nqe aw sie dilə lo ti.

2 Su na-e ndo dəsə dilə lo ti. NDə ki Jəju ra dəsə kin, uso nqə madi al, adi 60 ra-e.

3 NQq be, su əl-e ə nə: «Re j NGon la Luwə ə, adi mbal kin adi təl mapa adi m-o.»

4 Ə Jəju təl əl-e ə nə: «NDangi me makitibi ti la Luwə əi nə: Dəw a isi ki done taa ki takul nqə kuso par əl.»

5 Su aw ki Jəju do lo ti taa, 6a ki kəm ki kində jipi, oje kqbe je ki donangi ti ne pəti ade oo.

6 Loka oje ningə, təl əl-e ə nə: «M-a m-adi təgi do kqbe je ti kin ki nqə kingə je ki me ti pəti. Tado e nqə ki adi-mi me jim ti, ningə dəw ki mem ndigi ə m-ade.

7 Re j, əsi məkəsi nangi nqm ti ə, m-a m-adi ba pəti tə yai.»

8 Jəju təl əl-e ə nə: «NDangi me makitibi ti la Luwə əi nə: “A əsi məkəsi nangi nqə Bəbe Luwə ti lai, ningə e ki karne ba par ə a re nqe ti kadi igose.”»

9 Go ti gogi, su aw ki Jəju Jorijaləm ti, aw sie jam do kəy ti la Luwə taa. Loka aw sie taa, ningə əl-e ə nə: «Re j NGon la Luwə ə, iyə jii taa əsi adi m-o,

10 tado ndangi me makitibi ti la Luwə əi nə: Luwə a adi ndune malayka je ləne kadi tə indəi kəmde goi ti.

11 Bəy taa, a lai-ni dajide ti, mba kadi njai tigə mbal əl.»

12 Jəju təl əl-e ə nə: «NDangi me makitibi ti la Luwə əi nə: “A na Bəbe Luwə lai al.”»

13 Loka su tigə ki nqə na je ki kadi n-na-n Jəju 6a, ər rəne gogi say rəe ti. Ɔr rəne nginə-n dəkagilo ki rangi.

*Jəju ilə ngirə kilə Galile ti
(Mt 4.12-17; Mk 1.14-15)*

14 Lo kin ti, Jəju təl Galile. Re ki təgi ki j ro NDil Luwə ti. Tə Jəju 6a ki da lo je ki nqə pəti.

15 NDo nqə me kəy kaw-naa je ti la *Jipi je. Dije pəti iləi təji dəe ti.

*Dije ki Najarəti ti mba ti taai nqə ndo la Jəju
(Mt 13.54-58; Mk 6.1-6)*

16 Jəju aw Najarəti ti, ki e 6e ki təgi ti. Təki isi ra-n kəte kəte, loka ndə taa kəə əsi ningə, Jəju aw kəy kaw-naa ti la *Jipi je. Jəju j taa kadi n-tidə makitibi.

17 Loka j taa, adi-e makitibi la nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay, ki kəi. Jəju rirə makitibi ka kin ningə, ingə ta ki ndangi əi nə:

18 «NDil la Bəbe e dəm ti,

Bəbe kəti-m kadi m-ilə mbe Poy Ta ki Maji njé ndoo je.

Bəbe ilə-m kadi m-əl dangay je ta tēde kəy dangay ti,

Kadi m-əl njé kəm tə je tək, kəmde a oo lo.

Kadi m-taa njé ki dije isi indəi kəmde ndoo m-ilə-de taa.

19 Kadi m-ilə mbe 6al me-maji la Bəbe kin.»

20 Go ti, Jəju ka makitibi ka kin, ningə təl-n adi nje kilə ki me kəy ti, ə isi nangi kadi əl ta. Dije pəti ki me kəy kaw-naa ti buki kəmde ki dəe ti.

21 Lo kin ti, Jəju əl-de ə nə: «Ta ki oi kin, təl tane dəsi ti 6one.»

22 Dije pəti mai naji la Jəju, taa mbe me-maji ki tē tae ti əti-de 6al ki dum tə, adi əli-naa əi nə: «Ma, e ngon la Jisəpi rəje ti ne al a?»

23 Be ə Jəju əl-de ə nə: «M-gər kadi a əli-mi kuji ta ki ə nə: “I nje ra dije moy, aji rəi j wa,” kin. A əli-mi əi nə: “J-o poy nqə je pəti ki ira Kapərnayim ti kin, ə ira 6e koji ti ne be tə adi j-o.”»

24 Jəju təl əl-de 6əy ə nə: «M-əl səsi ta ki rəjeti, nje kəl ta ki ta Luwə ti ki 6e koje uwe rəne ti maji goto.

25 Ki rəjeti, dəkagilo ti la nje kəl ta ki ta Luwə ti Eli, njé ngaw koy je əi ngay *Isirayəl ti. Nə loka ndi ədi donangi ti al 6al mitə ki nusi, ə 6o q ki donangi pəti.»

26 Dəw kare dande ti ki Luwə ilə Eli rəe ti goto. E nje ngaw koy ki Sarəpita ti, donangi ki Sidə ti yo ə Luwə ilə Eli ki rəe ti.»

27 Njé banji je ka əi ngay Isirayəl ti dəkagilo ti la Elije tə, nə e ki kare ki kadi Luwə ər banji rəe ti goto. E Nama ki Siri ti yo ə Luwə ər banji rəe ti.»

28 Loka dije ki isi gin kəy kaw-naa ti ooi ta kin, wongi təl-de pəti.

29 Lo kin ti, jii taai tuwəi Jəju me 6e bo ti kə, ningə awi sie jam do mbal ti ki indəi 6e bo ti. Awi sie ti mba kadi n-suri-e n-ləi-e n-təli-e kə.

30 Nə Jəju ur dande ti aw.

*Dingəm ki ndil ki majal ra-e
(Mk 1.21-28)*

31 Jəju aw Kapərnayim ti, ki e 6e bo ki donangi Galile ti. Jəju ndo nqə dije ndə taa kəə ti.

32 Nqə ndo lie əti dije 6al ki dum. Əti-de 6al ki dum tado əl ta ki təgi ki j ro Luwə ti.

33 Ningə, dəw madi kare ki ndil ki majal ra-e, isi me kəy kaw-naa ti ləde nqə, nqə ki ndune ki bo ə nə:

34 «Jəju ki Najarəti, ri ə ige rəje ti ə? Ire mba kadi ituji-je a? M-gər-i maji: j ki Kay njay la Luwə.»

35 Jəju ndangi ndil ki majal ki təgine ə nə: «Uti tai, ə itē kə ro dingəm ti kin.» Lo kin ti,

✧ 4:4 Dətaranom 8.3 ✧ 4:8 Dətaranom 6.13 ✧ 4:11 Pa je 91.11-12 ✧ 4:12 Dətaranom 6.16 ✧ 4:25 1 NGar je 17.1 ✧ 4:26 1 NGar je 17.8-16 ✧ 4:27 2 NGar je 5.1-14

ndil ki majal bi dingam ile dande ti, ninga teɛ rɔe ti ki kanji kade ko.

³⁶ Ne kin āti dije pəti ɓəl, adi daji-naa ta dande ti āi na: «Ta kin e ta ki ban ā ɓti ɓəl be ā? Dəw kam aw ki togi koɓe dɔ ndil je ti ki majal, ndangi-de ki togi ki j rɔ Luwə ti adi teɛi ko!»

³⁷ E be a, tɓa lə Jəju sane ki dɔnangi ki nɔɔ pəti.

Jəju adi rɔ nga njé moy je ngay
(Mt 8.14-17; Mk 1.29-34)

³⁸ Loki Jəju j kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, aw me kəy ti lə Simo. Məm Simo ki dāne, moy ra-e, rɔe tingə ngay. Be a, āli Jəju kadi ra nɛ madi mbata ti lie.

³⁹ Jəju rugi rɔne dɔe ti, ndangi rɔ ki tingə ngay ka kin adi iyɛ. Kalangi ba go ti, məm Simo j taa ra nɛ kuso adi-de.

⁴⁰ Lo sɔb, ta kadi kur ti, dije pəti ki awi ki dije ki moy je ki dangi dangi rai-de, rai sɔde rɔ Jəju ti. Jəju indā jine dɔde ti kare kare pəti adi ingəi rɔ nga.

⁴¹ NDil je ki majal ka teɛi rɔ dije ti ngay ki nɔ tade ti āi na: «J NGon lə Luwə!» Nə Jəju indā togi dɔde ti, adi-de ta rabi kadi āli ta al, tado gari-e ɓəti kadi e Kirisi.

Jəju ila mbɛ Poy ta ki Maji me kəy kaw-naa je ti

(Mk 1.35-39)

⁴² Loki lo ti, Jəju teɛ me ɓe bo ti aw dilə lo ti. Kosi dije ngay sangi-e, awi ingəi-e. Loki ingəi-e, ndigi kadi n-uwəi-e nangi rɔde ti kadi tə aw lo al.

⁴³ Nə Jəju əl-de ā na: «Sɔbi kadi m-ilə mbɛ Poy Ta ki Maji ki ōji dɔ koɓe lə Luwə ndagi ɓe bo je ti tɔ, tado e ki mbata ta kin ā Luwə ila-m.»

⁴⁴ E be a, Jəju ila-n mbɛ Poy Ta ki Maji me kəy kaw-naa je ti lə *Jipi je dɔnangi Jude ti.

5

Dije ki dɔsay ki Jəju ɓar-de

(Mt 4.18-22; Mk 1.16-20; Jq 21.1-11)

¹ NDɔ kare, Jəju e ɓasi kadi ba bo ti ki Ganjarəti ti. Kosi dije uwəi-naa gəi gide mba kadi n-ooi ta lə Luwə.

² Lo kin ti, Jəju oo to je joo ki isi nganḡi ba ti. Əi to je ki njé ndo je ki me ti indāi-de ā awi a togi bandi je ləde.

³ Jəju al me to ti ki kare ki e ya Simo, ningə al Simo ade iyə nganḡi ba ā aw ki dana nday. Go ti, Jəju isi nanḡi me to ti ndo nɛ kosi dije.

⁴ Loki əl ta oy ningə, əl Simo ā na: «Aw ki dana lo ki man u ti, ə ilāi bandi je ləsi indoi kanji je.»

⁵ Simo təl əl-e ā na: «Baɓe, j-ilə bandi ndo biti lo ti, nə kanji kare ka j-ingə al. Nə tək̄i e j ə idaji-m, m-a m-ilə bandi tək̄i əl-m.»

⁶ Loki ilāi bandi je ləde, əyi kanji kəy ki to ɓəl, adi bandi je ləde ka ge gangi.

⁷ Lo kin ti, daji madide je ki āi me to ti ki nunḡi kadi rai rai sɔde. Madide je rai, adi əyi kanji ka kin rosi to je ki joo. Kanji rosi to je adi to je awi tɔ ndui man.

⁸ Loki Simo oo nɛ kin, osi, əsi məkəsiɛ nangi nɔ Jəju ti əl-e ā na: «Baɓe, əsi rai ngəranḡi rəm ti, tado mi nje ra majal.»

⁹ Simo ki made je ki āi sie, ɓəl rade ōji-n go kanji ki əyi me bandi ti to ɓəl ngay.

¹⁰ Jaki ki Ja ki ngan lə Jəbade ki āi ki Simo ka ɓəl rade tɔ. Ə Jəju əl Simo ā na: «Adi ɓəl rai al, kaw ki kate nɔɔ, e dije ngata ā isa-de.»

¹¹ Lo kin ti, təl̄i rai ki to je nganḡi ba ti, ningə iyəi nɛ je pəti ā uni go Jəju tə njé ndo je lie.

Jəju nga nje banji kare

(Mt 8.1-4; Mk 1.40-45)

¹² NDɔ ki rangi, Jəju e me ɓe bo ti kare, ningə dingam kare ki banji ra-e teɛ nɔɔ re. Loki oo Jəju ningə, osi ki ta kəmne nangi nɔe ti, nɔ ki dɔe ti ā na: «Baɓe, re indigi ā a adi banji lam ur, kadi rəm ay njay.»

¹³ Jəju ilā jine əde-n ningə əl-e ā na: «M-ndigi, ā kadi banji ləi ur, adi rai ay njay.» Ba ta naa ti nɔɔ par ā banji ur, adi rɔe ay njay.

¹⁴ Go ti, Jəju ade ndune kadi əl tae dəw madi al, ningə əl-e ā na: «Nje kijə nɛ masi kadi-kare yo ā aw ōje rai, ningə adi kadi-kare tək̄i ndu-kun ti lə *Moj̄i daji-n*. Ira be mba kadi gari tək̄i banji ləi ur adi ingə rɔ nga.»*

¹⁵ Tɓa lə Jəju sane ki lo lo adi dije rai kosi kosi mba kadi n-ooi ta lie je kadi aji-n-de dɔ moy je ti ləde je.

¹⁶ Nə Jəju ɔr rɔne aw lo je ti ki to dilə mba kəl ta ki Luwə.

Jəju nga dəw ki nje rɔ koy njururu

(Mt 9.1-8; Mk 2.1-12)

¹⁷ NDɔ kare Jəju isi ndo nɛ dije ningə, *Parisi je ki njé ndo ndu-kun je isi dan dije ti nɔɔ tɔ. Dije j̄i ki ngan ɓe je pəti ki dɔnangi Galile ti, ki dɔnangi Jude, ki ɓe bo Jorijalam. Baɓe ōji tɔgine me kaji njé moy je ti.

¹⁸ Lo kin ti, dije madi oti dəw kare ki rɔe oy njururu, me nɛ koti njé moy je ti, rai sie rɔ Jəju ti. Sangi rabi kadi n-awi sie kəy n-ilai-e nɔ Jəju ti.

¹⁹ Nə gari rabi ki kadi awi sie al, tado dije āi ngay. Be a, ali taa, rai bole dɔ kəy ti ningə, ilāi nje moy ki nɛ koti njé moy je, ilāi-e dan kosi dije ti nɔ Jəju ti.

²⁰ Loki Jəju oo kadi-me ləde ningə, əl dingam ā na: «Majal je ləi e ki kiyə go ko.»

²¹ NJé ndo ndu-kun je lə Luwə ki Parisi je ilāi rade mari ta ningə ali āi na: «Dəwe kam e nā ā əl ta ki mal dɔ Luwə ti be ā? Luwə ki karne ba par ā asi kiyə go majal je lə dije ko, dəw ki rangi goto.»

* 5:14 Ləbatiki 14.2-32 * 5:14 Ki go jibal ra-e ti lə Jipi je, nje banji e dəw ki dije ooi-e kadi ay njay al, adi asi kadi aw lo nɛ ra je ti ki ɓa to Luwə al.

²² Jəju gər mər ta je ləde ki mede ti adi əl-de ə nə: «Ra ban ə isi iməri ta je ki be kin mesi ti ə?»

²³ Kəl dəw kə nə: «Majal je ləi e ki kiyə go kə» 6a ngə ngay al ə se, kəl-e kə nə: «I taa ə injiə» 6a ngə ngay al ə?»

²⁴ Re e be 6a, m-a m-əji səi təki mi NGon Dəw, m-aw ki tōgi donangi ti ne, mba kadi m-iyə-n go majal je lə dije kə.» Ningə, Jəju əl nje rə koy njururu ə nə: «I taa, un tuwə ləi, ə aw 6e.»

²⁵ Ta naa ti nōo, dingəm ka kin i taa ta kəm dije ti pəti, un tirə ki kəte to ti, ə tēē aw 6e ki kilə tōji də Luwə ti tane ti.

²⁶ Dije pəti, ne kin əti-de 6əl adi iləi tōji də Luwə ti. Bəl rosi mede adi əli əi nə: «J-o ne ki mba 6one.»

Jəju 6ar Ləbi

(Mt 9.9-13; Mk 2.13-17)

²⁷ Go ti Jəju tēē ningə yə oo dəw kare ki nje taa la-mbə kadi njé kōfə je ki bari-e nə *Ləbi, isi me kəy taa la-mbə ti. Lok i oo Ləbi ningə əl-e ə nə: «Un gom.»

²⁸ Ningə Ləbi iyə ne je pəti, ə i taa un go Jəju.

²⁹ Go ti, Ləbi ra ne kuso ki bo ngay me kəy ti ləne, 6ar-n Jəju. Lo ne kuso ti kin, njé taa la-mbə je, ki ndəgi dije ki rangi əi səde titi nōo.

³⁰ *Parisi je ki njé ndo ndu-kun je 6ai ta, əli njé ndo je lie əi nə: «Ra ban ə isi usoi ne je, ayi-naa je ki njé taa la-mbə je, ki njé ra majal je ə?»

³¹ Jəju un ta əl-de ə nə: «E dije ki njé moy je ə a sangi dəw ki nje ra moy, 6i e njé rə nga je ə a sangi dəw ki nje ra moy, al.

³² Ningə, m-re mba 6ar dije ki dana al, nə m-re mba dije ki njé ra majal je yo mba kadi iyəi kilə rade je ki majal.»

Jəju əl ta ki də kōgi rə ne kuso ti

(Mt 9.14-15; Mk 2.18-20)

³³ Njé ki madi je əli Jəju əi nə: «Taa taa, njé ndo je lə Jə Batisi əi ki njé ndo je lə *Parisi je isi iyəi ta ne kuso, taa isi əli ta ki Luwə tə, ə njé ki yai je, isi usoi ne je, ayi-naa man je.»

³⁴ Ə Jəju əl-de ə nə: «A asi kadi ogi dije ki bari-de lo ne kuso taa-naa ti kuso ne a? Dəkagilo ki nje taa dāne isi-n səde naa ti kin, a asi kōgi-de kuso ne əl.»

³⁵ NDə je a rəi nōo kadi a uni-e tade ti ningə tə, a iyəi ta ne kuso.

Ne ndo lə Jəju aw naa ti ki kəki ne ndo lə Parisi je al

(Mt 9.16-17; Mk 2.21-22)

³⁶ Jəju əl-de kuji ta kare ə nə: «Dəw a gangi ta kibi ki sigi kadi ilə-n kəm e ki kəke al. Re e be ə, kibi ki sigi a e ki gangi kə, ningə ta kibi ki sigi ka kin uwai naa ki ki kəke al 6əy tə, adi joo pu təl ne ki tuji.

³⁷ Taa, dəw a un kasi kandi nju ki ki j al 6əy uti me mbu nda je ti ki kəke al. Re e be ningə,

loki kasi a j 6a mbu nda je a ndui, kadi kasi lo kə. Ningə mbu nda je təli ne ki tuji kə.

³⁸ Be ə, re kasi kandi nju j al 6əy 6a, maji kadi mbu nda je əi ki sigi taa.

³⁹ Lok i dəw ay kasi kandi nju ki j ningə, a ge e ki j al 6əy al ngata. Tadə dije əli əi nə: «Kasi ki j ə maji.»

6

Ta lə Jəju də ndə taa kəə ti

(Mt 12.1-8; Mk 2.23-28)

¹ NDə kare, Jəju ində də me ndər game je ti. E ndo taa kəə lə *Jipi je. Ningə, njé ndo je lie ki əi sie, gangi də ko je jide ti, təmi usoi.

² Ə *Parisi je madi əli-de əi nə: «Ra ban ə irai ne ki kadi dəw ra ndo taa kəə ti al be ə?»

³ Jəju əl-de ə nə: «Itidəi ne ki ngar *Dabidi ra lok i 6o ra-de ki dije ki goe ti kin al biti a?»

⁴ Dabidi ur me kəy ti lə Luwə, un mapa ki dije adi Luwə kadi-kare ti uso*, ningə təl-n adi dije ki goe ti usoi tə. Usoi mapa ki e ne ki səbi kadi njé kijə ne məsi kadi-kare je par ə usoi*.»

⁵ Jəju təl əl-de 6əy ə nə: «Mi *NGon dəw m-aw ki tōgi də ndə taa kəə ti.»

Jəju adi rə nga dingəm ki jie oy njururu

(Mt 12.9-14; Mk 3.1-6)

⁶ *NDə taa kəə ki rangi, Jəju aw kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, ndo ne dije. Ningə dingəm kare ki ji koe oy njururu, e me kəy kaw-naa ti nōo.

⁷ Njé ndo ndu-kun je ki *Parisi je isi jəke isi indəi kəmdə kadi n-ool se Jəju a adi dingəm kin rə nga ndə ta kəə ti lə Jipi je wa? E ta bole ki isi sangi kadi n-ingəi 6a n-indəi ta dōe ti.

⁸ Nə Jəju gər mər ta je ləde, adi al dingəm ki jie oy njururu ka kin ə nə: «I taa, a dana ta kəm dije ti pəti.» Dingəm j a taa.

⁹ Ningə Jəju təl dəji ndəgi dije ə nə: «M-dəji səsi m-o, e ri ə maji kadi dəw ra ndə ta kəə ti ə? Kadi dəw ra maji ə se kadi ra majal ə? Kadi dəw nag i madine ta yo ti ə se kadi iyə adi tuji kə ə?»

¹⁰ Jəju ində kəmne go-n-de ba pəti, ningə əl dingəm ka kin ə nə: «Isurə jii.» Dingəm surə jine, ningə jie təl to maji kare.

¹¹ Wongi təl njé ndo ndu-kun je ki Parisi je, adi əli-naa ta dande ti də ne ti ki kadi n-rai ki Jəju.

Jəju mbəti njé ndo je ləne ki dəgi gide e joo

(Mt 10.1-4; Mk 3.13-19)

¹² Me ndəe je ti kin, Jəju aw də mbal ti mba kəl ta ki Luwə. Əl ta ki Luwə kondə biti lo ti.

¹³ Lok i lo ti, Jəju 6ar njé ndo je ləne. Ningə mbə njé ndo je ti kin ə, mbəti-de dəgi gide e joo, 6ar-de njé kaw kilə je.

¹⁴ Adi e Simo, ki ində tōe nə Piyər əi ki ngokone Andire, ki Jaki, ki Jə, ki Pilipi, ki Batiləmi,

¹⁵ ki Matiye, ki Tomasi, ki Jaki, ki ngon læ Alpe, ki Simo ki bari-e daw ki e mbog njé rɔ mbata kingə dɔ læ be læde ti,

¹⁶ ki Judi ki ngon læ Jaki, taa Judasi Isikariyoti ki təl nje kun dɔ Jaju ta.

*Jaju aji njé moy je dan kosi dije ti
(Mt 4.23-25)*

¹⁷ Jaju i ki njé kaw kilə je dɔ mbal ti re tɛɛ lo ti ki gide asi naa maji ningə, ingə kosi njé ndo je læne, ki kosi dije ngay ki i donangi Jude ti je, njé ki be bo Jorijaləm ti je, njé ki be bo je ti ki kadi ba ti ki Tir je ki Sido je. Rəi mba koo ta læ Jaju je mba kadi aji-de dɔ moy je ti læde je.

¹⁸ Njé ki ndil je ki majal yəti angalde ingəi rɔ nga tɔ.

¹⁹ Ningə kosi dije pəti sangi kadi n-ɔdi rɔe, tado tɔgi madi isi tɛɛ rɔe ti adi-de rɔ nga.

*Maji-kur ki kəm-to-ndoo
(Mt 5.1-12)*

²⁰ Jaju un kəmne oo-n njé ndo je læne ningə əl-de ə nə:

Səi njé ndoo je, səi njé maji-kur, tado kɔbe læ Luwə e yəsi.

²¹ Səi ki ɔo isi ra səsi ɔone, səi njé maji-kur, tado lo ti ə a indani.

Səi ki isi nɔi ɔone, səi njé maji-kur, tado lo ti ə a kogi.

²² Maji-kur e ləsi loki dije isi mbati səsi, dije isi tuwəi səsi, dije isi taji səsi, dije isi əli ta je ki majal dəsi ti, mbata ti læm mi *NGon daw.

²³ NDɔ ki nɛ je kin tɛɛ dəsi ti ə, maji kadi irai ronəl, itji bal, tado nɛ kigə go jisi e ngay dɔrɔ ti. Tado e be ə kade je adii kɔ njé kəl ta je ki ta Luwə ti, kəte.

²⁴ Nə səi njé nɛ kingə, səi njé kəm-to-ndoo. Səi njé kəm-to-ndoo tado ingəi nɛ sol me ləsi ngata.

²⁵ Səi ki ɔone indani, səi njé kəm-to-ndoo, tado lo ti ə ɔo a ra səsi.

Səi ki ɔone isi kogi, səi njé kəm-to-ndoo, tado lo ti ə a uwəi ndoo je a nɔi je.

²⁶ Səi ki dije isi əli ta ki maji maji dəsi ti, səi njé kəm-to-ndoo, tado e be ə kade je rai ki njé kəl ta ki ta Luwə ti ki njé ngom je.

*NDigi njé bə je
(Mt 5.39-47)*

²⁷ Ningə səi ki isi oi ta læm, m-əl səsi kadi indigi njé bə je ləsi, irai maji ki njé ki isi əsi səsi ta.

²⁸ Injangi dɔ njé ki isi mani səsi, ə əli ta ki Luwə mbata læ njé ki isi əli ta je ki majal dəsi ti.

²⁹ Re daw ində dam mbəi ki kare ə, iyəti dame ki nungi ade ində ɔəy. Re daw taa kibi ki ngal ləi ə, ade e ki gɔji dɔ ti.

³⁰ Daw ki ra ki daji nɛ ə ade, ningə daw taa nɛ ləi ə idəji goe al tɔ.

³¹ Nɛ je ki indigi kadi dije rai adi səsi kin ə, irai kae ti wa kin adi-de tɔ.

³² Kin ə indigi njé ki ndigi səsi tɔ par ə, oyo ri ə kadi daw ra səsi ə? Daw a ra səsi oyo al, tado njé ra majal je ka ndigi njé ki ndigi-de tɔ.

³³ Kin ə irai maji ki njé ki rai səsi maji par ningə, oyo ri ə kadi daw ra səsi ə? Daw a ra səsi oyo al, tado njé ra majal je ka rai təkɔi irai kin be tɔ.

³⁴ Kin ə adi njé ki igəri maji kadi a ugəi səsi ɔangi par ə tunəi səsi nɛ ningə, oyo ri ə kadi daw ra səsi ə? Daw a ra səsi oyo al, tado njé ra majal je ka, adi njé ki gəri maji kadi a ugəi-de kɔr nɛ læde gogi par ə tunəi-de nɛ tɔ.

³⁵ Maji kadi indigi njé bə je ləsi, irai maji ki nɔo par, ə adi dije tunəi səsi nɛ ki kanji kadi indəi mesi dɔ kinge ti gogi. E be ə a ingi nɛ kigə go ji ki bo, taa a səi ngan læ nje kisi dɔ nɛ je ti pəti tɔ. Tado e nje ra maji ki dije ki gəri ra oyo al ki dije ki nje me majal.

Igangi ta dɔ dije ti al

³⁶ Maji kadi səi njé ra maji ki ngay təkɔi Bawsi Luwə e-n nje ra maji ki ngay kin be tɔ.

³⁷ Igangi ta dɔ daw ti al, ningə Luwə a gangi ta dəsi ti al tɔ. Uwəi daw ki ta al, ningə Luwə a uwə səsi ki ta al tɔ. Iyəi go majal læ daw kɔ, ningə Luwə a iyə go majal ləsi kɔ tɔ.

³⁸ Adi, ə Luwə a adi səsi tɔ. Luwə a buki posi kibi ti ləsi kadi rosi maji: a yəki, mbisi digi digi, buki kadi rosi re puu kɔ. Tado go rəbi ki igangii ta dɔ dije kin ə Luwə a gangi-n ta dəsi ti tɔ.

³⁹ Ningə Jaju təl əl-de ta kare me kuji ta ti ɔəy ə nə: «Nje kəm tɔ a ndɔr nje kəm tɔ madine ban ə? A ndɔr-e al, tado re ndɔr-e ə a osi joo pu me ɔe ti.

⁴⁰ Nje ndo ita nje ndo-e nɛ al, re e nje ndo ki ɔae ndo-e nɛ bərərə bərərə maji ningə, a tɔ tɔ ɔane be.

⁴¹ «Ra ban be ə, o burim wale ki tɔ kəm ngokɔi ti yo, ə o kagi ki boy ki to yəi ti i wa kin al ə?

⁴² Kagi ki boy ki to kəmi ti i wa kin o al ningə, ki go rəbi ki ban ə a asi kadi əl ngokɔi ə nə: “NGokom, adi m-un burim wale ki to kəmi ti kin,” ə? I nje kədi kəm dije, un kagi ki boy ki kəmi ti kin ningə ta, a o lo ay njay kadi un-n burim wale ki kəm ngokɔi ti.

Kagi ki kande

(Mt 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ «Kagi ki maji ki kadi a andi kandi ki majal goto, taa kagi ki majal ki kadi a andi kandi ki maji ka goto tɔ.

⁴⁴ E ki kandi kagi ki sɔbi dɔ kage kin ə a gəri-e-n. Daw a ijə kandi mbay-kote dɔ kon pa ti al, taa daw a ijə kandi nju dɔ kon bər ti al tɔ.

⁴⁵ Daw ki maji, kilə rae tɛɛ me nɛ ra ti ki maji ki uwə mee. Ningə daw ki majal, kilə rae tɛɛ me nɛ ra ti ki majal ki uwə mee tɔ. Tado e nɛ je ki rosi me daw kin ə isi tɛɛ tae ti.

Təl rə go ndu ti

(Mt 7.24-27)

46 «Ra ban ə ɪbəri-mi “Baʒe, Baʒe”, ə irai ne ki m-əl səsi al ə?

47 Dəw ki ra ki re rəm ti, oo ta ləm, ə təl rəne go ti ningə, e dəw ki to tə dəw ki m-a m-əl səsi ta lie kam be.

48 To tə dəw ki nje ra kəy, ki ur ʒe də dii ti adi əbi maji, ʒəy taa, ində gin kəy ti kin be. Loki man j ningə, man kə lo re un kəy ka kin, nə asi kadi tə kəy ka kin al, tadə ində adi nga maji.

49 Nə dəw ki oo ta ləm, ə təl rəne go ti al, to ta dəw ki ində kəy ləne dənangi ti taa ne kare, ki kanji kur ʒe kində gine ti be. Loki man kə re un kəy ka kin ningə, ndəy ba ʒəy par ə kəy budi nangi mur mur kə.»

7

Jəju aji ngon nje kilə lə ki bo ki də asigar je ki ʒu

(Mt 8.5-13)

1 Loki Jəju əl ta je kin pəti kosi dije ʒa, əti aw Kapərnayim ti.

2 Me ʒe ti kin, dəw kare ki nje kun də ʒuti asigar je ki ʒu, aw ki ngon nje kilə ləne kare ki e moy, to ta koy ti. Ningə e ngon nje kilə ki ʒae ge ta lie ngay.

3 Be ə, loki ki bo lə asigar je ka kin oo ta lə Jəju ningə, ilə ngatəgi je madi, ki əi ngatəgi lə *Jipi je, adi-de awi ingəi Jəju kadi dəji-e adi re sade aji ngon nje kilə ləne kin.

4 Loki rəi ingəi Jəju ningə, nqi dəe ti ki nja naa ti naa ti əi nə: «Dingəm kin, e dəw ki asi kadi ira sie me ne dəji ti lie kin,

5 tadə ndigi-je je Jipi je ngay, taa e e to ə ra kəy kaw-naa laje adi-je.»

6 Ə Jəju əti aw sade. Awi, ə loki indəi də kəy ʒasi ningə, ki bo lə asigar je ka kin ilə madine je madi adi awi əli Jəju əi nə: «Baʒe, itapi rəi al, tadə mi m-asi kadi ində njai ta kəy ti ləm al.

7 E mbata kin ə, mi wa m-aw-n ki rəm rəi ti al. NGA ningə, m-dəji kadi əl ta kare par ə ngon nje kilə ləm a ingə rə nga.

8 M-əl be tadə, mi ki dəm mi gin təgi ti lə njé ki dəm ti, ningə m-aw ki asigar je ki əi gin təgi ti ləm to. Adi re m-əl asigar kare m-ə nə: “Aw!” ʒa aw; kin ə m-əl ki nungi m-ə nə: “Irel!” ʒa re; kin ə m-əl ngon nje kilə ləm m-ə nə: “Ira ne ki be!” ʒa ra nee kin to.»

9 Loki Jəju oo ta je kin ʒa, piti ki bo lə asigar je ka kin, ningə təl kəmne ki də kosi dije ti ki a njiyəi goe ti, əl-de ə nə: «Adi m-əl səsi, ko kadi-me ki be kin, dənangi ki *Isirayəl ti wa ka mingə al ʒəy.»

10 Loki njé kaw kilə je əi nə n-təli ʒe ningə yə ingəi ngon nje kilə ka kin, rəe nga adi isi kare.

Jəju adi ngon basa ki Nayim ti təsi ndəl

✦ 7:27 Malasi 3.1

11 Jəju əti nqə aw ʒe bo ti ki təe nə Nayim. *NJé ndo je lie ki kosi dije ngay uni goe awi sie.

12 Loki rəi tʒəi ʒasi ki ta rəbi ki ur ki me ʒe ti ka kin ningə, dije isi awi ki dəw ki oy kadi dibi-e. Dəw ki oy ka kin e ngon lə dəne ki nje ngaw koy kare be. E ngone ki dingəm ki kare ba be, adi kosi dije ngay ki me ʒe ti, isi dani dəne ka kin lo dibi ngone ti.

13 Loki Jəju o dəne ka kin ningə, kəm kə ra-e ngay mbata ti lə dəne ka kin, adi əl-e ə nə: «Inq al.»

14 Jəju aw kadi kəsi yo ti, ilə jine ədi-n. NJé koti nin je ai nangi, ʒa Jəju əl ə nə: «Basa, m-əli kadi j taa!»

15 Ningə nje koy j isi taa, ə ilə ngirə kəl ta. Jəju təl ule ji kəe ti.

16 Dije pəti, ne je kin əti-de ʒəl, adi iləi toji də Luwə ti əi nə: «Nje kəl ta ki ta Luwə ti kare ki bo tʒə danje ti ne: Luwə re ra ki dije ləne.»

17 Ne ki ra ne kin, poye rosi dənangi ki Jude ti pəti ki ngan ʒe je ki ʒəi gide.

Jə Batisi dəji ta ki də Jəju ti

(Mt 11.2-6)

18 *NJé ndo je lə Jə əri-e poy ne ki ra ne kin adi-e oo, ə Jə ʒar njé ndo je ləne joo,

19 ilə-de rə Baʒe ti adi dəji-e əi nə: «I ə j dəw ki Luwə mbəte, ki səbi kadi a re ka kin ə se, e nay nqə ʒəy kadi tə ji ngəm tae ə?»

20 Loki rəi tʒəi rə Jəju ti, əli-e əi «E Jə Batisi ə ilə-je ki rəi ti kadi j dəji se “I ə j dəw ki Luwə mbəte, ki səbi kadi a re ka kin ə se, e nay nqə ʒəy kadi tə ji ngəm tae wa?”»

21 Dəkagiloe ti wa ki isi dəji-e ta kin, Jəju isi aji njé moy je ngay nim, njé məti je nim, isi tuwə ndil je ki majal də dije ti nim, taa adi njé kəm to je ngay ooi lo nim to.

22 Ningə ilə njé kilə je ti lə Jə ə nə: «Awi əli Jə ne je ki oi ki mbisi je, ki kəmsi je kin: NJé kəm to je ooi lo, njé məti je njiyəi maji, njé banji je ingəi rə nga, njé mbi ʒəy je ooi ta, njé koy je j j taa lo koy ti, taa njé ndoo je ka, e ki kilə-de mbə Poy Ta ki Maji to.

23 Maji-kur e lə dəw ki m-təl gin kosi lie, al.»

Jəju əl ta ki də Jə ti

(Mt 11.7-11)

24 Loki njé ndo je lə Jə təli awi, Jəju ilə ngirə kəl kosi je ta ki də Jə ti ə nə: «E ri ə awi isi oi dilə lo ti ə? E gakira ki nəl isi aw sie ki yo je, ki ne je kin a?

25 A re e əl ə, e ri wa ʒəngi awi isi oi ə? E dəw ki ə kibi ki ndole ngay ʒa awi oi-e ma? NGA njé ki əi kibi je ki gate e ngay ka, isi lo je ti ki səl lum, isi me kəy je ti ki boy ki ngar je isi ti.

26 Ə se e ri wa ə awi oi wa? E nje kəl ta ki ta Luwə ti ə awi oi-e ma? Re e ə, m-əl səsi m-ə nə oyo, e nje kəl ta ki ta Luwə ti ki itə njé kəl ta je ki ta Luwə ti ʒəy.

²⁷ E e ə makitibi lə Luwə əl ta ki dœ ti kəte ə nə: “M-a m-ilə ki nje kaw kilə ləm kəte kadi ra go rəbi nqi ti.”

²⁸ Ningə adi m-əl səsi, dan dije ti pəti ki dəne je oji-de kin, dəw ki bo itə Jə goto. Nə ki 6asine kin, dəw ki e ki du ngay me bəko ti lə Luwə bo ite.

²⁹ Dije pəti ki ooi ta lie, naa ti ki njé taa lam-bə je gəri kadi Luwə ra ne ki dana, adi adi Jə ra-de batəm.

³⁰ Nə *Parisi je ki njé ndo ndu-kun je əsi ne ki Luwə ində dœ dana mbata ti ləde ngərang, adi mbati kadi Jə ra-de batəm.

³¹ M-o dəw ki kadi m-un-e m-əji-n dije ki dəkagilo ti ki bəne kin al. Toi tə nā wa ka m-gər al.

³² M-a m-ə nə toi tə ngan je ki du ki isi ta mbalo ti, 6ari-naa ki yo je, ki ne je əi nə: “Ji kəl nal kadi indami, ə imbati ndam, j-osi pa yo kadi inqi, ə imbati nq.”

³³ E be ə, Jə Batisi re, ə uso mapa al nim, ay kasi nju al nim 6a, əli əi nə: “Dœ majal.”

³⁴ NGa ə, mi *NGon dəw m-re, ə m-uso ne je, m-ay man je 6a, səi əli əi nə: “Mi nje kuso ne kadi, mi nje kay ne, mi madi njé taa lam-bə je, ki njé ra majal je,” 6ay to!

³⁵ Nə ngan lə Luwə pəti ki ndigi gosi lie, gəri kadi gosi lie e gosi ki dana.»

Jəju aw me kay ti lə Parisi kare ki 6ari-e nə Simo

³⁶ Parisi kare 6a Jəju kadi aw uso səne ne. Be ə, Jəju aw isi sie ta ne kuso ti.

³⁷ Lo kin ti, dəne kare ki me 6e ti kin teq noq re. E dəne ki nje ra kaya, ə gər kadi Jəju isi 6e lə Parisi ki 6ari-e kin noq, isi uso ne. Dəne re ki ku mbal ki 6ari-e albatir ki yibi ki əti maji rosi.

³⁸ Re isi go Jəju ti, njae ti, isi nq, ningə yom nja Jəju ki man kəmne, 6a bər ki bisi dəne. Go ti, təl ton nja Jəju, 6a buki yibi ti ka kin.

³⁹ Lo kin ti, Parisi ki 6a Jəju 6e ləne ka kin əl mene ti ə nə: «Kin ə re dingəm kin e nje kəl ta ki ta Luwə ti təkijəti, asi kadi a gər dəne ki isi əde kin, asi kadi a gər kilə ra-e je ki majal kin.»

⁴⁰ Ə Jəju əl-e ə nə: «Simo, m-aw ki ta kare ne kadi m-əli.» NGa ə Simo ilə Jəju ti ə nə: «Nje ndo dije, əl-m.»

⁴¹ Ba Jəju əl-e ə nə: «Dingəm kare adi la dije joo, ində kirə ti. Ki kare kadi a uge kirə ki lo kilə ki ndə bu mi, ə ki nungi kadi a uge kirə ki lo kilə ti ki ndə kuti mi to.

⁴² Nə loki asi kadi ugəi kirə ka kin dəde ti al, dingəm ki nje la ka kin iyə kə ki go me-maji ti adi-de joo pu. Ə se dan dije ti ki joo kin, e ki ra a ndigi dingəm ki nje la kin ngay ə?»

⁴³ Ningə Simo ilə Jəju ti ə nə: «M-o kadi e e ki la ki dœ ti e ngay ə 6ae iyə kə kin ə a ndigi nje la kin ngay.» Ə Jəju əl-e ə nə: «Ta ləi e ta ki rojeti.»

⁴⁴ Ningə təl kəmne ki də dəne ti ka kin, 6a əl Simo ə nə: «O dəne kin a? M-re 6e ləi, ə man ki kare ka imbəl də njam ti al, nə e, yom njam ki man kəmne, taa bər ki bisi dəne 6ay.

⁴⁵ Jə uwə-m ki roti ti jururu al, nə e, loki m-ur kay nu, ra kilə kay njam jururu ki rəne ti.

⁴⁶ Jə i buki yibi də njam ti al, nə e, buki yibi ki əti maji də njam ti pə po.

⁴⁷ Be ə, m-a m-əli təkijə e ki go rəbi majal je lie ki ngay ki kiyə kin ə, əji-n ndigi-naa ki əti 6əl kin. Ningə dəw ki majal je lie e ki kiyə go kə ngay al, a təji ndigi-naa ki ngay al to.»

⁴⁸ Ba Jəju əl dəne ka kin ə nə: «Majal je ləi e ki kiyə go ka kadi.»

⁴⁹ Lo kin ti, dije madi ki isi sie ta ne kuso ti iləi ngirə kəl mede ti əi nə: «Dəw kin e nq ə aw bəti kadi iyə go majal lə dije kə ə?»

⁵⁰ Nə Jəju əl dəne ə nə: «Kadi-me ləi aji, aw ki lapiya.»

8

Dəne je ki njiyəi go Jəju ti

¹ Go ti, Jəju aw ki 6e bo je, ki ngan 6e je, əl ta, ilə-n mbə Poy Ta ki Maji ki əji də kə6e lə Luwə. *NJé ndo je lie ki dəgi gide joo əi sie naa ti.

² Taa, dəne je madi ki ndə ki Jəju tuwə ndil je ki majal dəde ti kə je, e ki adi-de rə nga də moy je ti ləde je kin ka əi noq to. Adi e Mari ki Magidala ki ndə ki Jəju tuwə ndil je ki majal siri dœ ti kə kin nim,

³ Jan ki ne Suja, ki e dingəm ki nje ngəm ne lə *Erodi kin nim, Sujan nim, taa ndəgi dəne je ki rangi ngay 6ay to. Əi kin ə əi dəne je ki njé ra ki Jəju ki ne kingə je ləde.

Kuji ta ki də nje dibi ne ti

(Mt 13.1-9; Mk 4.1-9)

⁴ Kosi dije ki jə ki 6e bo je ki dangi dangi, kawinaa ki də Jəju ti, ə Jəju əl-de kuji ta madi ə nə:

⁵ «Nje ndər kare aw kadi dibi ne, ningə dəkagilo ki a ilə ko ne, kə ko je madi tosi ngangrəbi ti, adi dije njiyəi də ti, yəl je rəi qi maki.

⁶ Kə ko je madi tosi dənangi njəkirə ti, adi loki mbie je əi nə n-teqi 6a, təli tuti kurim, mbata lo ki səl ki kadi iləi ngirəde ti goto.

⁷ Kə ko je ki nungi, tosi dan kon je ti, adi kon je təgi səde naa ti, təli ndəmi-de mbəl.

⁸ Nə kə ko je madi, tosi dənangi ti ki maji, adi təgi, kandidate teq. Dœ kare andi asi 6u, 6u.» NGa ningə, Jəju təl də ta ləne kin ə nə: «Dəw ki aw ki mbine mba koo-n də ta 6a, kadi oo də ta kin maji!»

Gin ne ki Jəju əl-n ta me kuji ta ti

(Mt 13.10-17; Mk 4.10-12)

⁹ *NJé ndo je lə Jəju dəji-e əi nə se kuji ta kin me nə ri wa?

¹⁰ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Səi, Luwə teq ki də ne ki to lo 6əyo ti ki əji də kə6e lie adi igari,

nə ndage je, ne kin e ki kɔji-de ki kuji ta, mba kadi:

“Re kəmdə oo lo maji ka, ooi ne al, MBide oo dɔ ta maji ka gəri me al”^φ.»

Jəju ɔr me kuji ta ki dɔ nje dibi ne ti
(Mt 13.18-23; Mk 4.13-20)

¹¹ Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Kuji ta kin, me ə to kin: kə ko, e ta lə Luwə.

¹² E ki tosi ngangɪ rəbi ti, e dije madi ki ooi ta lə Luwə, ningə su re ɔr ta ki oi ka kin mede ti kɔ, nə tə pa ne ta jɪ adi mede Jəju kadi jɪ ingə kaji.

¹³ Kə ko ki tosi dɔnangɪ njəkɪrə ti, əi dije ki ooi ta lə Luwə ɔa, taai ki rɔnəl, nə lo kadi ta kin ilə ngirəne mede ti ngə goto. Adi mede ngon kagi lo ki ndəy be par, nə loki kɔ je tɛɛ dɔde ti ɔa, iyəi go kadi-me ləde kɔ.

¹⁴ Kə ko ki tosi dan kon ti, əi dije ki ooi ta lə Luwə, nə go ti, me ka sururu, ki ne maji je, ki koo maji rɔ ki dɔnangɪ ti ne ɔgi-de kadi tɔgi me kadi-me ti ləde.

¹⁵ Ningə kə ko ki tosi dɔnangɪ ti ki maji, əi dije ki ooi ta lə Luwə ki ngamede ki maji, ngame ki rojeti, ningə ngami mede ti, uwəl tɔgide ba, adi kandi kilə ləde tɛɛ.»

Kuji ta ki dɔ kunjɪ ti
(Mk 4.21-25)

¹⁶ «Dəw a ində por lambi ti kadi dabi ngo dɔ ti al, taa ində gin tira ti al to. A ində dɔ ne ti taa, kadi dije uri kəy ɔa, oi lo ki kunjɪ.

¹⁷ Tado ne ki to lo ɔyɔ ti, ki gine a tɛɛ al goto, taa ne ki to lo ɔyɔ ti, ki a to taga kadi dije gari al ka goto to.

¹⁸ Maji kadi uri mbisi maji oi dɔ ta ki isi oi, ɔi kadi oi ki nɔɔ be al. Tado dəw ki aw ki ne jine ti, a adi-e dɔ ti ɔəy. Nə dəw ki ne lie goto, e ki ndikiri wa ki ində mene dɔ ti kin ka, a taai jie ti wa ɔəy.»

Ko Jəju ki ngakɔje
(Mt 12.46-50; Mk 3.31-35)

¹⁹ Kɔ Jəju ki ngakɔje je rəi kadi n-ooi-e, nə lo kadi tɛɛi rəe ti goto mbata kosi dije ki əi ngay.

²⁰ Ə əli-e əi nə: «O kɔi je, ki ngakɔi je ai taga nɔɔ, a sangi kadi n-ooi-ni.»

²¹ Ningə Jəju təl əl-de ə nə: «Kom je, ki ngakom je ə əi dije ki ooi ta lə Luwə, ɔa təlɪ rɔde go ti, rai kilə.»

Jəju ndangɪ nəl adi a lo ka ti
(Mt 8.18, 23-27; Mk 4.35-41)

²² NDɔ kare, Jəju al me to ti əi ki njé ndo je ləne, ningə əl-de ə nə: «Adi ji gangi ba j-awi dame ti ki kare.» Ba awi.

²³ Loki isi ɔsi to isi gangi ba kin ɔa, Jəju to ɔi maki. Ə nəl ki bo ngay ɔsi dɔ ba ti, ra adi man rosi to, əi ta yo ti.

²⁴ Lo kin ti, njé ndo je rəi ki rɔe Jəju ti, ndəli-e ki nɔ tade ti əi nə: «Nje ndo dije, Nje ndo dije, j-isi j-oy!» Loki Jəju ndəl, ndangɪ nəl je ki pungɪ man je adi təlɪ toi jəke, lo to jijiji.

²⁵ Ba təl əl njé ndo je ə nə: «Kadi-me ləsi to ra be tɔy ə?» Nga ningə ɔəl ra-de, ne kin əti-de ɔəl ngay, adi dəji-naa ta dande ti əi nə: «Dəw ə wa kam e nə ə nəl je ki man je ka əl-de ta par ə təlɪ rɔde goe ti be ə?»

Jəju tuwə ndil je ki majal dɔ dingəm madi ti
(Mt 8.28-34; Mk 5.1-20)

²⁶ Jəju əi ki njé ndo je ləne rəi tɛɛi dɔnangɪ ti ki Gərasa, ki a ta ɔe ti ki Galile.

²⁷ Loki Jəju j me to ti ur ki nangɪ ningə, dingəm kare ki me ɔe ti ki Gərasa, j nɔɔ re ki rɔ Jəju ti. E dingəm ki ndil je ki majal rai-e. Asi dɔkagilo ngay, dingəm kin ilə kibi rone ti al nim, isi ɔe me kəy ti al nim. Lo kise e dɔ ɔadi je ti par.

²⁸ Loki oo Jəju ningə, ɔsi nangɪ njae ti, ɔa əl ta ki ndune ki boy ə nə: «Jəju ki NGon lə Luwə ki je kisi dorə ti ta a nu, e ri ə ige rɔm ti ə? Njai ba, adi-m kɔ al.»

²⁹ Əl be tado Jəju adi ndune ndil ki majal kadi tɛɛ rɔ dingəm ti kin kɔ. Nja ngay ndil ki majal kin j ki dingəm ka kin ɔa ra-e. Dije dɔəi-e ki kulə gindi je, iləi kangila gindi njae ti je, nə gangi kulə gindi je kin riw riw ə tətɪ kangila gindi je kin nusi nusi rone ti kɔ, ɔa ndil je ki majal ɔsi-e adi aw ki dilə lo dilə lo.

³⁰ Ə Jəju dəje ə nə: «Təi nə nə?» Ba e ilə Jəju ti ə nə: «Tɔm nə kosi njé rɔ je.» Tado ndil je ki majal ngay uri me ti.

³¹ Lo kin ti, ndil je ki majal ka kin nɔi dɔ Jəju ti kadi adi-de n-awi lo dangay ti lə ndil je ki majal al.

³² Kosi kɔsongɪ je ai lo ti kin nɔɔ a usoi ne dɔ mbal ti, ə ndil je ki majal ka kin nɔi dɔ Jəju ti kadi adi-de n-awi mede ti. Ba Jəju adi-de ta rəbi kadi awi mede ti.

³³ NDil je ki majal tɛɛi me dingəm ti, awi uri me kɔsongɪ je ti ka kin. Ningə yə, kɔsongɪ je ɔingəi-naa kadi mbal ti taa, tosi me ba ti, ayi-naa man oyi.

³⁴ Loki dije ki njé ngəm kɔsongɪ je ooi ne ki ra ne kin ɔa, ayi-naa awi me ɔe bo ti ki ngan ɔe je, əri poy ne ki ra ne kin dije.

³⁵ Dije tɛɛi awi kadi n-ooi ne ki ra ne kin. Be ə, loki rəi tɛɛi rɔ Jəju ti ningə, ooi dingəm ki ndil je ki majal tɛɛi me ti ka kin, isi nja Jəju ti. OOI-e kadi isi ki kibi rone ti, ki angal ki maji, adi ra-de ɔəl.

³⁶ Njé ki ai lo ne ti ki ra ne kin, ɔri madide je poye, tɔji rəbi ki dingəm ki aw ki ndil je ki majal kin ingə-n rɔnga.

³⁷ Lo kin ti nɔɔ be, dije ki dɔnangɪ Gərasa ti, ɔəl təl-de, adi dəji Jəju kadi iyə dɔnangɪ ləde ə aw. Ə Jəju al me to ti, təl gogi.

³⁸ Dingəm ki Jəju tuwə ndil je ki majal dɔe ti kɔ ka kin dəji Jəju kadi n-aw sie, nə Jəju tuwe

³⁹ ə nə: «Təl aw ɔe, ɔr poy ne je pətɪ ki Luwə ra səi kin adi dije ooi.» Be ə, dingəm aw ilə mbə ne ki Jəju ra sie kin me ɔe bo ti ki tae ba.

Ta lā ngon lā Jayrusi ki dāne ki ta lā dāne ki nje moy masi

(Mt 9.18-26; Mk 5.21-43)

⁴⁰ Loki Jəju təl re, kosi dəji uwəi-e ki rōde maji, tado pəti isi nginai tae.

⁴¹ Ningə yə dingam kare ki tōe nə Jayrusi, ki e nje kun dō kəy kaw-naa lə *Jipi je j nqō re. Re osi nja Jəju ti, nqō dōe ti kadi re aw 6e lāne.

⁴² Kadi aw 6e lāne mbata ngone ki dāne ki e kare ba, 6ale e dəgi gide joo to ta koy ti. Loki Jəju isi aw, kosi dije mborəi-e ki yo je ki ne je, lo kər kəə goto.

⁴³ Dan kosi dije ti kin, dāne kare ki moy masi ade kō 6al dəgi gide joo e nqō. Dāne kin tuij ne kingə lāne kō pəti ji njé ra dije moy ti, nə dāw ki kadi ade rō nga goto.

⁴⁴ Dāne re 6asi rō Jəju ti, ki rəbi ki gide ti, 6di ta kibi lə Jəju par ə, ta naa ti nqō, masi gangi rōe ti.

⁴⁵ Loe ti nqō Jəju dəji ə nə: «Nə ə 6di-m ə?» Ningə dije pəti naji-e ti əi nə n-6di-e al. NGA ə Piyər əl-e ə nə: «Bə6e, e dije ki rōsi gidi, mborəi-ni ki yo je ki ne je kin ə 6di-ni.»

⁴⁶ Nə Jəju ə nə: «Dəw madi 6di-m, m-gər kadi tōgi tēe rōm ti.»

⁴⁷ Loki dāne oo kadi ne ki n-ra kin Jəju gər 6a, dadi par par, osi nja Jəju ti. Ningə ər go ne ki ra ə 6di n-6di-n Jəju kin ta kəm dije ti pəti. Taa, ər-de go kingə ki ingə rō nga ta ji naa ti nqō par kin to.

⁴⁸ Ə Jəju əl-e ə nə: «NGonm, kadi-me ləi aji. Aw ki lapiya.»

⁴⁹ Loki Jəju a əl ta ba 6əy ningə, dəw kare j 6e lə nje kun dō kəy kaw-naa lə Jipi je re. Re əl Jayrusi ə nə: «NGoni oy, itapi NJe ndo dije al ngata.»

⁵⁰ Nə Jəju ki oo dō ta kin əl Jayrusi ə nə: «Adi rai 6əl al, adi mei par, ə a aji.»

⁵¹ Loki rai tēgi me kəy ti, Jəju iyə ta rəbi adi dāw ur kəy go ngon ti al. Adi Piyər nim, Jə nim, Jaki nim, baw ngon əi ki kō ngon nim to par ə uri sie kəy go ngon ti.

⁵² Dije pəti nōi je, ndingsi rōde je mbata ti lə ngon, nə Jəju əl-de ə nə: «tɲoi al, ngon oy al, nə to 6i kare.»

⁵³ Ba ibəi Jəju kogii, mbata gəri kadi ngon oy.

⁵⁴ Nə Jəju uwə ji ngon, 6a əl-e ta ki ndune ki boy ə nə: «NGonm, j taa.»

⁵⁵ Lo kin ti, ngon tōsi ndəl, adi j taa ta ji naa ti nqō. Ba Jəju dəji-de kadi adi-e ne uso.

⁵⁶ Nə kin ra 6əl njé koje je ngay. Nə Jəju adi-de ndune kadi əli tae dəw madi al.

9

Jəju ilə njé ndo je lāne ki dəgi gide e joo
(Mt 10.1-9, 11-14; Mk 6.6-13)

¹ Jəju 6ar njé ndo je ki dəgi gide joo, adi-de tōgi, ki kō6e dō ndil je ti ki majal pəti, taa kadi aji njé moy je tō.

² Jəju ilə-de kadi iləi mbe Poy Ta ki Maji ki oji dō kō6e lə Luwə, taa kadi adi rō nga dije tō.

³ Ningə əl-de ə nə: «Uni ne madi mbata dō rəbi al nim, uni kagi tōsi al nim, uni 6əl al nim, uni mapa al nim, uni la al nim, taa kadi awi ki kibi rōsi joo al nim to.

⁴ Ə me kəy ki ra ki uri ti 6a, a isi titi nqō biti kadi awii.

⁵ A kin ə re, me 6e ti, dije mbati kuwəi səsi ki rōde ti 6a, loki isi tēgi me 6e ti kin ki taga ə, indai bu ki njasi ti kō*, mba kadi to tə ne ndəji ndude.»

⁶ *NJe ndo je ilai dōde awi ki 6e 6e, ilai mbe Poy Ta ki Maji, taa aji njé moy je ki lo lo tō.

Ta ndəji Erodī dō Jəju ti
(Mt 14.1-2; Mk 6.14-16)

⁷ Loki *Erodī ki e nje kō6e dānangī ti ki Galile, oo poy ne je ki isi rai ne kin 6a, ta ndəje dō Jəju ti, tado dije madi əli əi nə: «E Jə Batisi ə j taa dan njé koy je ti.»

⁸ NJe ki nungī əli əi nə: «E Eli ki nje kəl ta ki ta Luwə ti ə tēe.» NJe je ki nja je 6əy əli əi nə: «E njé kəl ta je ki ta Luwə ti ki kəte je kin ə ki kare j dan njé koy je ti.»

⁹ Lo kin ti Erodī əl ə nə: «Jə, e mi wa ə ndo ki madi gangi dōe, nga e na 6əy ə m-isi m-o ta je ki be kin dōe ti wa ka m-gər al.» Ba sangi kadi n-oo Jəju.

Jəju adi ne kuso dāngəm je dibi mi usoi
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Jə 6.1-15)

¹⁰ Loki njé kaw kilə je təl nqō rai 6a, 6ri Jəju poy ne je ki rai adi-e oo. Ə Jəju ər-de, aw sade kadi 6e bo ti ki bari-e Batisayda.

¹¹ Nə kosi je gəri gode, adi awi gode ti. Jəju uwə-de ki rōne ti, əl-de ta ki dō kō6e ti lə Luwə, taa aji njé je ki sangi rō nga tō.

¹² Ningə loki kadi aw tə ur, njé ndo je ki dəgi gide e joo, rai rō Jəju ti əli-e əi nə: «Ituwə kosi dije kam adi awi ki ngan 6e je ti, ki lo ndər je ti, sangi lo to je ki ne kuso je, tado lo ki j-ai ti ne kin, e lo ki dije gotoi ti.»

¹³ Nə Jəju əl-de ə nə: «Səi je wa 6di-de ne usoi.» Ə njé ndo je əli əi nə: «J-aw ki mapa mi ə kanji joo wa be to par, adi re e be al wa ningə kadi je wa j-aw j ndogī mapa mbata ti lə kosi dije kin pəti wa ta.»

¹⁴ Dāngəm je asi dibi mi loe ti nqō. Nə Jəju əl njé ndo je ə nə: «Adi-de isi nangi, uwəi-naa asi kuti mi, kuti mi be.»

¹⁵ *NJe ndo je rai təkī Jəju əl-n-de, adi adi-de isi nangi pəti.

¹⁶ Ə Jəju 6y mapa ki mi ki kanji ki joo ka kin, 6a un kəmne ki taa, əl ta ki Luwə mba kadi njangi dō ne kuso kin. Go ti, Jəju uwə mapa je ka kin gangi naa ti, ə təl-n adi njé ndo je kadi ləbi kosi dije.

¹⁷ Dije pəti usoi ne ndani maji. Ningə, njé ndo je 6yī gindi mapa je ki nay, kare dəgi gide e joo 6əy.

* 9:5 Ta lə kinda bu ki nja ti kō 6a, igqi Mt 10.14 ki ta ki dō ti ki e gin ti nangi.

Piyar gær kadi Jəju e Kirisi ki Luwə mbəte
(Mt 16.13-20; Mk 8.27-30; Jə 6.67-71)

¹⁸ NDə kare Jəju isi əl ta ki Luwə gidi lo ti gogi, njé ndo je lie əi sie naa ti, ə Jəju dəji-de ə nə: «Kosi je isi əli ta ki dəm ti təkı mi nə ə?»

¹⁹ Ə iləi-e ti əi nə: «Dije madi əli əi nə j Jə Batisi, njé ki nungi əi nə j nje kəl ta ki ta Luwə ti Eli; njé ki rangi bəy əi nə e njé kəl ta ki ta Luwə ti ki kəte je kin ə e ki kare dande ti ə j dan njé koy je ti.»

²⁰ Ningə Jəju əl-de ə nə: «NGa səi wa ki dəsi, əli əi nə mi nə ə?» 'Ba Piyar ile ti ə nə: «I Kirisi ki Luwə mbəte.»

²¹ Jəju ndəji njé ndo je ki təgine ngay kadi əli ta kin dəw madi al.

Jəju əl ta koyne ki kine lo koy ti
(Mt 16.24-28; Mk 8.34-9.1)

²² Jəju ilə də ta ti kin ə nə: «Səbi kadi mi *NGon dəw m-a m-ingə kə ngay. *NGatəgi je lə *Jipi je, ki ki bo je lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je a mbati-mi. Dije a təli-mi, nə ndə ki kə mitə lə ndə koym 6a, m-a m-təg lo koy ti.»

²³ Go ti, Jəju əl dije pəti ə nə: «Re dəw madi ndigi njiyə gom ti ningə, kadi oo rəne ta ne madi əl, kadi ndə je kare kare pəti, e wa un kagi-dəsi koy ləne, ə re un gom.»

²⁴ Təkı rəjeti, dəw ki ge kajı rəne ne wa dənangi ti ne a ti ta rəne. Nə dəw ki ti ta rəne ki mbata ləm, a əji rəne tə.

²⁵ Kin ə re dəw ingə ne majı je ki dənangi ti ne pəti tigə, nə kadi e wa ti ta rəne, ə se tiji rəne ə, maje to ra be ə?

²⁶ Təkı rəjeti, re rə dəw madi səl-e ki mbata ləm, ə se ki mbata ta ləm ningə, mi NGon dəw ka, m-a m-ra rəsəl dəe ti tə, ndəe ti ki m-a m-re-n me kəsi-gon ti ləm, ki me kəsi-gon ti lə Bawm, ki me kəsi-gon ti lə malayka je ki ayı njay.»

²⁷ Təkı rəjeti, adi m-əl səsi: dije madi dansi ti ne a oyi əl bəy ə, a oi kəbe lə Luwə ki kəmde.

Jəju mbəl rəne
(Mt 17.1-8; Mk 9.2-8)

²⁸ NDə jıjoo go ta je ti kin ningə, Jəju ər Piyar nim, Jə nim, taa Jaki nim tə, ə al aw səde də mbal ti kadi n-əli ta ki Luwə.

²⁹ Loki Jəju isi əl ta ki Luwə ningə, ta kəme mbəl, taa kibi lie təl nda bal bal tə.

³⁰ Ningə loe ti noq, dingəm je joo ə əli sie ta. Dingəm je ka kin e *Moji əi ki Eli.

³¹ Təgi me tə 6a ti, ə əli sie ta əji də kaw ki a aw Jorijaləm ti kadi oy, təl-n ta kilə ləne.

³² Piyar əi ki madine je, bi təl-de maki. Ə loki ə nə n-ndali ningə, ooi kunji Jəju ki dingəm je ki joo ki ai sie.

³³ Loki dingəm je ka kin iyəi Jəju ə isi awi 6a, Piyar əl Jəju ə nə: «Bəbe, kin ə j-isi lo kin ti ne be par ə majı ngay. J-a ra kəy-lo mitə: kare e yəi, kare e yə Moji, ə ki kare e yə Eli tə.» Piyar gær me ta ki isi əl kin al.

³⁴ Ə loki a əl ta tə kəl ba bəy ningə, kil ndi j re səbi dəde liti. Loki kil ndi isi səbi dəde kin, 6əl təl njé ndo je.

³⁵ Lo kin ti, ndu ta madi tēg me kil ndi ti ə nə: «E kam e NGonm, e ə e dəw ki m-kəte, ə oi ta lie.»

³⁶ Go ndu ta ti kin, Jəju təl nay ki karne ba, dəw oo dəw madi ki rangi kade ti al. *Njé ndo je ngəmi tade, ta kare ka əli dəw madi ndəe ti noq də ne je ti ki ooi kin, al.

Jəju əji ngon ki ndil ki majal ra-e
(Mt 17.14-18; Mk 9.14-27)

³⁷ Lo ti go ti, Jəju əi ki njé ndo je ləne ki mitə jı də mbal ti isi rəi ki nangi 6a, kosi dije ngay tiləi kame.

³⁸ Ningə dan kosi dije ti ka kin, dingəm kare un ndune ki taa ə nə: «Nje ndo dije, m-no ki dəi ti kadi igə ngonm kin adi-m, tadə e ki karne ba jim ti.»

³⁹ Dəkagilo je madi 6a, ndil ki majal a uwə, ra-e adi ur kəl, ə yəke ki təgine, adi kulum tae ibə jugi jugi. A ade kə ratata, tə ne ki a iye əl be bəy taa təl iye.

⁴⁰ Be əl, m-dəji njé ndo je ləi kadi tuwəi ndil ki majal kin dəe ti kə, nə asi kadi tuwəi-e al.»

⁴¹ Lo kin ti, Jəju un ta əl ə nə: «Səi dije ki dəkagilo ti ki bone ki səi njé me ngə je, səi njé ra ne ki majal, kadi tə m-isi səsi dəkagilo ban bəy taa ə? Kadi m-a m-səi ginsi dəkagilo ban bəy taa ə? Ire ki ngonı rəm ti ne.»

⁴² Loki ngon isi re bəsi ki rə Jəju ti ningə, ndil ki majal ka kin un-e, əte nangi, yəke ki təgine, nə Jəju ndangi ndil ki majal ade tēg rə ngon ti, adi ngon ingə rə nga, 6a təl sie adi bawe.

⁴³ Lo kin ti, dije pəti, ta ndəji-de də təgi Luwə ti ki əti 6əl kin.

Jəju təl əl bəy kadi n-a n-oy
(Mt 17.22-23; Mk 9.30-32)

Loki ne je pəti ki Jəju ra, əti dije pəti 6əl, Jəju əl njé ndo je ləne ə nə:

⁴⁴ «Oı ta ki m-aw tə m-əl səsi kin majı: A iləi-mi *NGon dəw jı dije ti.»

⁴⁵ Nə njé ndo je gari me ta kin al. Ta kin to ki ndəme ba mba kadi gəri me al. Ningə 6əli kadi dəji ta Jəju də ti tə.

Jəju un ta lə ngan je ki du ndo-n ne njé ndo je ləne

(Mt 18.1-5; Mk 9.33-37)

⁴⁶ *Njé ndo je iləi ngirə najı-naa ta ti kadi n-gəri se nə dande ti ə e ki bo wa?

⁴⁷ Jəju gær ta ki mede ti, adi un ngon ki du, ur-e ade a gədine ti,

⁴⁸ ningə əl-de ə nə: «Re dəw madi uwə ngon kin ki rəne ti me təm ti ə, e mi wa ə dəwe kin uwə-m ki rəne ti. Ningə, dəw ki uwə-m ki rəne ti, e nje kilə-m ə uwe ki rəne ti.» Təkı rəjeti, dəw ki e ə e ki du ngay dansi ti, e dəwe kin ə e ki bo dansi ti.

*Dəw ki e nje kəsi-m ta al e dəw ləm
(Mk 9.38-41)*

⁴⁹Ja un ta əl Jəju ə nə: «Nje ndo dije, j-o dəw madi ki a tuwə ndil je ki majal me tɔi ti, ə ji ndigi kadi j-ɔge dɔ ra ne kin, tado e njiyə səje goi ti al.»

⁵⁰Nə Jəju ile ti ə nə: «Ɔgi-e dɔ al, tado dəw ki ɔsi səsi ta al, e dəw ləsi.»

NGon be kare ki Samari ti mbati kuwə Jəju ki rone ti

⁵¹Loki dəkagilo nay basi kadi a uni Jəju awi sie dərə ti, Jəju ilə ndune kadi gar n-aw Jorijaləm ti.

⁵²Be ə, ilə njé kaw kilə je nɔne ti kəte. *Njé kaw kilə je awi, uri me ngon be ti ki *Samari mba kadi indəi dɔ re lə Jəju naa ti kəte.

⁵³Nə dije ki ngon be ti ka kin mbati kuwə Jəju ki rəde ti tado isi aw ki Jorijaləm.

⁵⁴Loki njé ndo je lie, Jaki əi ki ja ooi ta kin ba, əli Jəju ə nə: «Babe, indigi kadi ji dəji por j-adi j dərə ti, osi dode ti, ro-de kɔ a?»

⁵⁵Ə Jəju təl kəmne, kəl səde.

⁵⁶Ba uni rəbi, awi ngon be ti ki rangi.

*Kun go Jəju
(Mt 8.19-22)*

⁵⁷Loki əi dɔ rəbi ti, dəw madi əl Jəju ə nə: «M-a m-un goi lo je pəti ki a aw ti.»

⁵⁸Ə Jəju əl-e ə nə: «Nja je ai ki be tode, ə yal je ai ki kəyde tɔ, nə *mi NGon dəw m-aw ki lo ki kadi m-ilə dɔm ti al.»

⁵⁹Go ti, Jəju əl dəw ki rangi ə nə: «Un gom.» Ningə dəw ka kin əl-e ə nə: «Babe, adi-m ta rəbi adi m-aw m-dibi bawm bəy taa.»

⁶⁰Nə Jəju əl-e ə nə: «Iyə njé koy je adi dibi njé koy je ləde, nə j aw ilə mbə kəbe lə Luwə.»

⁶¹E ki rangi bəy əl ə nə: «Babe, m-a m-un goi, nə m-dəji kadi adi-m ta rəbi adi m-aw m-əl ta ki kadi j-iyə-n-naa ki njé ki me kəy ti ləm bəy taa.»

⁶²Ə Jəju əl-e ə nə: «Dəw ki uwə dɔ kəsi mangi, ə təl ilə rəti gogi ba, dəwe kin kəbe lə Luwə e ki ta tɔe al.»

10

*Jəju ilə njé ndo je kuti siri gide joo
(Mt 9.37-38; 10.7-16; Mk 6.8-11; Lk 9.3-5)*

¹Go ne je ti kin, Jəju mbəti njé ndo je ki rangi kuti siri gide joo, ba ilə-de joo joo ki be bo je ki lo je ki dangi dangi ki oji kadi re e wa a aw ti.

²Ningə əl-de ə nə: «Ko ki asi kijə, dile e ngay, nə njé kije je əi ngay al. Ə əli ta ki Ba nje ko, adi ilə ki njé ra ko je me ko ti lie.

³Ningə ki basine kin, osi dɔ rəbi ti awi! M-ilə səsi ta ngan bati je dan jagim je ti.

⁴Uni la al nim, uni bəl al nim, uni sa njasi al nim tɔ. Taa ai rəbə ta lapiya ki ra ti al nim tɔ.

⁵Kin ə awi kadi uri me kəy ti madi ba, ne ki dɔsəy, əli əi nə: «Lapiya ki dɔ me kəy ti kin.»

⁶Ningə kin ə re dəw ki nje ndigi lapiya isi me kəye ti kin nɔo ba, lapiya ləsi a aw ki dɔe ti. A re dəw goto ba, lapiya ləsi a təl ki rəsi ti tɔ.

⁷Isi me kəy ti ki uwə səsi ki rone ti kin nɔo, ne kuso ki adi səsi ə usoi, man ki adi səsi ə ayi-naa. Tado sɔbi kadi nje ra kilə ingə ne kigə go ji ləne, ji dije ti ki ra kilə dande ti. Ɔbi kəy joo al.

⁸Kin ə re uri me be ti, ə be uwə səsi ki rone ti ba, ne ki adi səsi ə usoi par.

⁹Re dije ki moy ra-de əi me be ti kin nɔo ə, aji-de. «Ba əli dije ki me be ti əi nə: «Kəbe lə Luwə e basi ki rəsi ti.»

¹⁰A re uri me be ti, ə dije ki me be ti kin uwəi səsi ki rəde ti al ba, iteği ki taga ta mbalo ti, ə əli əi nə:

¹¹«Bu ki me be ti ləsi ki nay gin sa njaje ti ka, j-ində kɔ gogi j-adi səsi. Ningə kadi igəri təkɔ kəbe lə Luwə e basi.»

¹²Ə adi m-əl səsi m-adi igəri təkɔ ndɔ gangi ta ti ə, ta ki gangi ki dɔ be ti kin a itə yə Sodom bəy*.

¹³«Kəm-to-ndoo e ləsi, səi dije ki Koraje! Kəm-to-ndoo e ləsi səi dije ki Bətisayda! Nə kəji je ki əti bəl, ki Luwə oji dansi ti kin, re ne je kin rai ne me be be Tir ti ki be bo Sido ti be ə, re dije ki me ti a iyəi rəbi ne rade je ki majal mari nu. Re a iyəi rəbi ne rade je ki majal kɔ, ki go rəbi kilə kibi kuwə ndoo rɔ ti, kisi-n bu por ti.

¹⁴E be ə, kadi igəri təkɔ, dəkagilo gangi ta ti ə, ta ki gangi ki dɔ Tir ti ki Sido, yasi a ngə ite.

¹⁵NGa ningə j Kapərnayim, o kadi a un dɔi taa biti kadi ɔdi rə, nə Luwə a təl səi biti kaw səi koo*.

¹⁶Jəju təl əl njé ndo je ləne bəy ə nə: «Dəw ki oo ta ləsi, e mi ə dəwe kin oo ta ləm. Ə dəw ki ɔsi səsi ngərangi ba, e mi ə dəwe kin ɔsi-m ngərangi. Ningə dəw ki ɔsi-m ngərangi ba, e nje kilə-m tɔ ə ɔse ngərangi.»

Təl njé ndo je ki kuti siri gide joo

¹⁷*Njé ndo je ki kuti siri gide joo ki Jəju ilə-de, təlɔ lo kilə ti ki rənəl, ningə əli Jəju əi nə: «Babe, ndil je ki majal ka, lo ki ji ba tɔi ba, iləi dode gin tɔgije ti.»

¹⁸Jəju əl-de ə nə: «M-o *Satə j dərə ti osi ki dɔnangi ti tə təl ndi be.

¹⁹Ningə m-adi səsi tɔgi kadi injiyəi dɔ li je ti, dɔ ni je ti, ki dɔ tɔgi je ti pəti ki nje bə aw-n. Ne madi kare ki kadi a ra səsi majal goto.

²⁰NGa ningə kadi irai rənəl mbata kilə ki ndil je ki majal iləi dode gin tɔgisi ti kin al, nə kadi irai rənəl mbata tɔsi ki e ki ndangi me dərə ti taa.»

*Rənəl lə Jəju
(Mt 11.25-27)*

* 10:12 Kilə ngirə ne je 19.24-28 * 10:15 Ejay 14.13-15

21 Dökagiloe ti nõõ, NDil Luwə ra adi rənəl rosi me Jəju, ə Jəju əl ə nə: «Bai, ki j Ba dora ki donangi, m-ilə toji dōi ti, tək i fəyɔ ne je kin njé tar je, ki njé ne gər je, ə iteɛ ki dœ adi ngan je ki du gəri. Oyo, Bai, e ndigi læi kadi ne kin ra ne be.»

22 Ba, Jəju əl dije ki ai nõõ ə nə: «Bai, adi-m ne je pəti, ningə dəw kare ki gər-m, mi NGon, goto, e Bai ki karne ba par, taa dəw kare ki gər Bai ka goto tɔ, e mi NGon ki karm ba par, ningə e dije ki mi wa ə m-ndigi kadi m-adi gəri-mi par tɔ.»

23 Go ti, Jəju təl kəmne ki dɔ njé ndo je ti əl-de ki karde ba ə nə: «Səi njé maji-kur mbata ne ki kəmsi oo kin!

24 *NJé kal ta je ki ta Luwə ti ngay ki ngar je ngay ndigi kadi kəmde oo ne ki səi je, kəmsi oo kin, nə asi koo al, ndigi kadi mbide oo dɔ ta ki səi je, mbisi oo kin, nə asi koo al tɔ.»

Kuji ta dɔ dəw ki Samari ti ki nje me-maji

25 Nje ndo ndu-kun kare ɔsi nang i j taa, ningə dəji ta kare Jəju tə ta kuwə-naa ki ta ə nə: «Nje ndo dije, e ri ə sɔbi kadi m-ra kadi tə m-ingə-n kaji ki biti ki nõ ti ə?»

26 Ə Jəju əl-e ə nə: «E ta ri ə ndangi me ndu-kun ti? Ə go gər-e læi e ban?»

27 Ba nje ndo ndu-kun ka kin ilə Jəju ti ə nə: «A indigi Babe Luwə læi ki ngamei ba pəti, ki ndili ba pəti, ki tɔgi ba pəti, ki mər ta læi ba pəti. Ningə a ndigi dəw madi tə darɔi j wa be tɔ.»

28 Ə Jəju əl-e ə nə: «Ta ki m-dəji, ilə-m ti maji ki dum. Ə ira be, 6a a ingə kaji.»

29 Nje ndo ndu-kun sang i kadi n-toji tək i ne dəw ki dana, adi təl dəji Jəju ə nə: «Nə ə e dəw madim ə?»

30 Ə Jəju əl-e ə nə: «Dingəm kare j Jorijaləm isi aw Jariko, 6a osi ji kaya je ti ki njé gangi rəbi, adi taai ne je lie pəti jie ti, tɔndəi-e adi to ta koy ti, ningə iyəi-e ə ɔti awi.

31 Go ti 6a, nje kijə ne məsi kadi-kare j nõõ re tɛɛ dœ ti, nə loki oo-e, gangi say aw lo læne.

32 Go ti, dəw ki gin koji ti lə *Ləbi kare j nõõ re tɔ, nə loki oo dingəm ka kin 6a, gangi say aw lo læne.

33 Go ti ningə, dəw ki *Samari ti kare ki isi aw mba j nõõ re tɛɛ dɔ dingəm ti ka kin. Loki oo-e, oo kəm-to-ndoo lie ki rɔjeti.

34 Be ə, re rœ ti, ur yibi kasi nju ta do ti, dœ-n, ningə un-e inde dɔ koro ti læne, aw sie lo to mba je ti, ində kəmne goe ti.

35 Lo ti go ti, dingəm ki Samari ti ka kin ɔr la ki asi ra kilə ndɔ joo adi nje kində kəmne go kəy mba je ti, ningə əl-e dɔ ti ə nə: “Ində kəmi goe ti maji, a re ne ki ində-n kəmi goe ti, al dɔ e ki madi kin 6a, ndɔ təlm ə, mi wa m-a m-igə-i.”

36 Ningə Jəju dəje ta dɔ ti ə nə: «Dan dije ti ki mitə kin, e ki ra ə e madi dingəm ki kaya je ki njé gangi rəbi gangi-e kin ə?»

37 Ba, nje ndo ndu-kun ə nə: «E e ki oo kəm-to-ndoo lie kin.» NGA ə Jəju əl-e ə nə: «Re e be ningə, j ka kadi aw, ə ira be tɔ.»

Jəju aw be lə Marti əi ki Mari

38 Jəju əi ki njé ndo je læne j dɔ rəbi ti rəi tɛɛi ngon be ti kare be ningə, dəne madi ki tœ nə Marti uwə Jəju rone ti me kəy ti.

39 Marti aw ki ngokone ki dəne ki tœ nə Mari nõõ. Ə ngokœ ka kin re isi nang i nja Babe Jəju ti, isi oo dɔ ta ki Jəju isi əl.

40 Nə Marti a ta ngan kilə je ti ki njae ɔdi nang i al, aw yo je ki ne je. Ningə tɛɛi pəti, re əl Jəju ə nə: «Babe, ra ban ə ngokom Mari iyə-m adi m-a ta kilə je ti ki karm ba be ka usi al par ə? Əl-e adi re ra səm kilə je.»

41 Ə Babe əl Marti ə nə: «Marti, Marti, mei osi nang i al, adi aw ki yo je ki ne je mbata ne je ngay.

42 Nə ne ki soti e kare ba. Ningə Mari un ne ki maji itə ne je pəti. E ne ki dəw a taa jie ti əl.»

11

Jəju ndo njé ndo je læne rəbi kəl ta ki Luwə (Mt 6.9-13)

1 NDɔ kare Jəju isi əl ta ki Luwə lo madi ti. Loki əl ta ki Luwə gine gangi ningə, nje ndo lie kare əl-e ə nə: «Babe, indo-je kəl ta ki Luwə tək i Ja Batisi ndo-n njé ndo je læne kin be tɔ.»

2 Ə Jəju əl-e ə nə: «Loki isi əli ta ki Luwə ningə, kadi əli əi nə:

“Bawje,
Kadi dəw ki ra gər tɔi tək i j Luwə,
Kadi kœbe læi re.

3 Adi-je ne kusoje ki asi taje ki ndɔ je ndɔ je.

4 Iyə go majal je ləje kɔ, tadɔ je wa ka,
J-iyə go majal læ dije pəti ki rai səje majal kɔ tɔ.

Iyə-je adi j-osi me ne na ti al”»

5 Ba Jəju təl əl-de 6əy ə nə: «Kin ə, dəw kare dansi ti je be, aw ki madine nõõ, ə j dan lo ti aw ində ta kəy dœ ti ə nə: “Madim, itunə-m mapa mite,

6 mbata madim kare j mba ti re tɛɛ dəm ti, nə ne ki kadi m-ra-e-n mba goto.”

7 Ə re made ka kin to ki kəy nõõ ə nə: “Itapi-m al, ta kəy e ki kuti ngata, ningə je ki nganm je ji to nang i tɔ, 6i lo kadi m-a m-j taa m-adi mapa goto.”

8 M-əl səsi kadi igəri, kin ə re j taa ade mapa kin mbata ke madi-naa lade al ka, a j kadi ade ne je pəti ki ge, mbata ta kəy ki a ində ki naa ti naa ti kin.

9 Ningə mi, m-əl səsi: Idəji, ə a adi səsi, isangi ə a ingəi, indəi ta kəy ə a tɛɛi adi səsi.

10 Tadɔ dəw ki dəji ə a adi-e, dəw ki sang i ə a ingə, dəw ki ində ta kəy ə a tɛɛi adi-e tɔ.

11 Baw ngon ki ra dansi ti ə ngone dəje kanji, ningə a un li yo taa ade ə?

✧ 10:27 Dataranom 6.5; Labatiki 19.18

12 Ə se ngone dəje kaw, ningə a un ni yo taa ade ə?

13 A kin ə səi ki səi dije ki kilə rasi majal kin mindi ə igəri rəbi kadi ne ki maji ngansi je ningə, ra ban be ə, Bawje ki isi dərə ti taa kin taa, a adi NDilne dije ki dəji-e al ə?»

Jəju əi ki ndil je ki majal
(Mt 12.22-30; Mk 3.22-27)

14 NDə kare Jəju tuwə ndil ki majal də dingəm kare ti ki ndil ka kin ra-e adi əl ta al. Loki ndil ki majal tēgə 6a, dingəm ki kəte əl ta al ka kin, təl əl ta, adi əti kosi dije 6əl ngay.

15 Ningə dije madi əli əi nə: «E ki tōgi lə Bəljəbul ki e ngar lə ndil je ki majal, əisi tuwə-n ndil je ki majal.»

16 Ə njé ki nungi, kadi nai-e-n 6a, dəji-e kadi ra ne kōji madi kare ki j dərə ti adi-de n-ooi.

17 Nə Jəju gər mər ta ləde 6əti, adi əl-de ə nə: «Kin ə, dije ki me 6əkə ti ki kare ba, təli dənə ti rəi-naa ə, 6e kəe kin a tujı, ningə kəy je a budi dənə-naa ti mur mur tə.

18 Kin ə re *Satə ə wa adi dije lie təli dənə-naa ti rəi-naa ə, lo kadi kəbe lie a aw ki kəte goto. M-al be mbata əli əi nə e ki tōgi lə Bəljəbul ki e ngar lə ndil je ki majal ə m-isi m-tuwə-n ndil je ki majal.

19 Kin ə re e ki tōgi lə Bəljəbul ə m-tuwə-n ndil je ki majal ə, dije ki gosi ti tuwəi-de ki tōgi lə nə ə? Dije ki gosi ti wa a tōji kadi ta ləsi e ta ki go ti al.

20 A re e ki tōgi lə Luwə ə m-isi m-tuwə-n ndil je ki majal tə ningə, tōji kadi kəbe lə Luwə re tēgə rəsi ti ngata.

21 Kin ə dəw ki tōge e ngay, ki aw ki ne rə je, ngəm ta kəy ləne ə, ne kare ki a ədi kadi ne kingə lie goto.

22 A re dəw madi ki tōge ite re ur goe ti ə tətə rə ə, a əy ne rə je lie ki ində mene də ti kin pətı, taa a sane ne kingə je lie tə.

23 Ningə kadi igəri, dəw ki e səm al, e nje kəsi-m ta, taa dəw ki kaw səm ne ki naa ti al, e nje tində tı tə.»

Loki ndil ki majal təl re me dəw ti gogi
(Mt 12.43-45)

24 «Loki ndil ki majal tēgə me dəw ti, aw ilə ki dilə lo ki tuti mba kadi n-ingə lo kisi ki rangi kadi n-ər kəə ti, nə ingə al 6a, əl ə nə: “M-a m-təl kadi m-aw lo kisi-m ti ki kəte m-isi ti ə m-tēgə ka kin gogi.”

25 Loko təl aw gogi ningə, ingə me lo ka kin, utəi, rai adi maji.

26 NGa ə, təl aw, əy ndil je ki majal itəi-e e wa 6əy siri, 6a rəi uri me dəw ti ka kin isi. Lo kin ti, ji kisi dəw kin ki dəe taa a majal ngay itə e ki kəte 6əy.»

Maji ki rəjeti

27 Loko Jəju a əl ta kin ba ningə, dəne kare ilə ndune dan kosi je ti ə nə: «Maji-kur e də dəne ti ki nje kōji ki nje kadi mba.»

28 Nə Jəju ile ti ə nə: «Maji-kur 6a e də dije ti ki njé koo ndu Luwə ə təl rəde go ti kin yo taa.»

Dije daji ne kōji
(Mt 12.38-42)

29 Dije uwəi naa muki muki gidi Jəju ti, adi Jəju əl-de ə nə: «Dije ki dəkagilo ti ki 6one kin əi dije ki maji al. Dəji kadi tə n-ooi ne kōji madi, nə ne kōji madi ki rangi ki kadi dəw a ra ore-n də ne kōji lə Jonasi, goto ngata.

30 MBata, təki Jonasi e-n ne kōji mbata ti lə dije ki Ninibi ti ka kin ə, mi NGon dəw m-a mi-n ne kōji mbata lə dije ki 6one tə.

31 NDə gangi ta ti ə, ngar ki dəne ki j gin 6e ti, a j taa ta kəm dije ti ki dəkagilo ti ki 6one kin kadi a ilə ta dəde ti. MBata, j soy dənangi ti nu ə ndə ki re kadi oo gosi ta lə Salomə. NGa ningə, ki 6asine kin, dəw ki itə Salomə say e ne.

32 NDə gangi ta ti ə, dije ki Ninibi ti a j taa ta kəm dije ti ki dəkagilo ti ki 6one kin kadi a iləi ta dəde ti. MBata, loko Jonasi ilə mbə Poy Ta ki Maji, dije ki Ninibi ti iyəi rəbi ne rade je ki majal kə. NGa ningə, ki 6asine kin, dəw ki itə Jonasi say e ne.

Njıyə me kunji ti
(Mt 5.15; Mk 4.21; Lk 8.16)

33 «Dəw a ində por lambi ti kadi 6əy ə se dəbi ngo də ti al, nə a ində də ne ti taa, kadi dije uri kəy 6a, ooi lo ki kunje.

34 Kəm dəw ə e lambi lə darəe, re kami oo lo maji 6a, darəi ba pəti e me kunji ti tə. A kin ə re kəmi oo lo maji al ningə, darəi e me til ti tə.

35 Ə ində manji rəi adi kunji ki aw-n rəi ti təl til al.

36 Kin ə re darəi pəti e me kunji ti ki kanji kadi ngon til ndəti kade 6a, darəi a unji njay njay təkı lambi a unji-n dəi ti kin be tə.»

Jəju gangi ta də Parisi je ti ki njé ndo ndu-kun je ti
(Mt 23.4-36)

37 Loko Jəju əl ta oy ningə, Parisi kare 6ar-e kadi aw uso ne 6e ləne. Be ə, Jəju aw isi sie ta ne kuso ti.

38 Lo kin ti, ta ndəy Parisi ka kin ngay kadi Jəju togi jine kade nə ne kuso ti al.

39 Nə Jəju əl-e ə nə: «Səi *Parisi je, ki ne kin, isi itogi gidi ka man, ki gidi ka kuso ne adi ay, nə ngur 6ogi, ki me ndul rosi mesi.

40 Səi dije ki mbə, Luwə ra gidi ne, ə ra me ne tə.

41 Maji kadi adi njé ndoo je ne ki e me ka ti, ə ne je pəti a ayı njay ki rəsi ti.

⁴² «Kəm-to-ndoo e læsi səi Parisi je. Ori ne kare dan ki dɔgi ti, me mbi kam je ti ki ɔti maji, ki me mbi kam je ti ki dangi dangi ki mba ndir tay, adi Luwə^o, ningə indai njasi dɔ ne ra ki dana ti ki dɔ ndigi-naa ti lə Luwə. Ki rɔjeti, e kin ə e ne je ki sɔbi kadi re a indai kamsi go ti irai, ki kanji kɔr kəm ndage je.

⁴³ Kəm-to-ndoo e læsi, səi Parisi je, mbata igei lo kisi ki kate nɔ dije ti gin kəy kaw-naa je ti, taa igei kadi dije rai səsi lapiya lo kingə-naa je ti lə kosi je tɔ.

⁴⁴ Kəm-to-ndoo e læsi səi, mbata itoi tɔ dɔ badi je ki ne ki toji kadi daw gər-n-de goto, adi dije njiyɔi dɔde ti ki nɔɔ be par kin be.»

⁴⁵ Lo kin ti, nje ndo ndu-kun kare əl Jəju ə nə: «Nje ndo dije, me ta ti læi ki isi əl kin, e je tɔ ə isi itaji-je!»

⁴⁶ Ə Jəju ilə ti ə nə: «Oyo, kəm-to-ndoo e læsi, səi njé ndo ndu-kun je tɔ, tadɔ indai ne ki ɔy ngay dɔ dije ti, nə ngon jisi ki ndəy be ka uni taa, uwai sɔde ne ki kəy kin al.

⁴⁷ Kəm-to-ndoo e læsi! Indai badi njé kəl ta ki ta Luwə ti ki e bawsi je wa ə tɔli-de.

⁴⁸ Lo kin ti, isi toji təkɔ indigi ki bawsi je dɔ kilə rade ti ki rai, mbata əl je əl njé tɔl njé kəl ta ki ta Luwə ti, ningə səi je səi njé kində badi-de tɔ.

⁴⁹ E mbata kin ə, Luwə əl ta me tər ti ə nə: «M-a m-ilə ki njé kəl ta je ki tam ti, ki njé kaw kilə je, m-adi-de, ɔa a tɔli-de je, a adi-de kɔ je.»

⁵⁰ E be mba kadi dajii dije ki dɔkagilo ti ki ɔone, məsi njé kəl ta je ki tam ti ki ɔuki kɔ lo kilə ngirə dɔrə ki dɔnang ti nu biti ɔone.

⁵¹ Məsi ki ilə ngirə dɔ Abəl ti nu biti tɔe-n dɔ Jakari ti, ki ndɔ ki tɔli-e dadan lo ti ki j dɔngiri kadi-kare ti re kəy ti lə Luwə^o. Ki rɔjeti, adi m-əl səsi təkɔ dije ki dɔkagilo ti ki ɔone a ugəl kirə ne je ki ra ne kin.

⁵² Kəm-to-ndoo e læsi, səi njé ndo ndu-kun je ki ta rəbi ne gər e jisi ti, ə səi wa uri me ti al nim, taa dije ki gei kadi tɔ n-uri me ti ka ɔgi-de nim tɔ.»

⁵³ Loki Jəju tɔe me kəy ti ka kin ɔa, njé ndo ndu-kun je ki Parisi je iləi ngirə ra tɔgi dɔ Jəju ti je, daji-e ta je ki dangi dangi.

⁵⁴ Sangi rəbi me ta je ti kadi tɔ n-ingəi ta ki go ti al tae ti ɔa n-uwai-e-n.

12

*Kal ta ay njay təkɔ Jəju e NGon daw
(Mt 10.26-33, 19-20)*

¹ Dɔkagiloe ti kin, dibi dije ki bay bay ə kawinaa dɔ Jəju ti, adi mbisəl-naa ki yo je, ki ne je. Lo kin ti, Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Ne ki dɔ kate, maji kadi indai kəm-kadi dɔ rɔsi ti ɔji-n dɔ əm lə *Parisi je, adi e kadi kəm-naa lade.

² Ne ra ki gidi ngay ti ki gine a tɔe al goto, taa ne ki to lo ɔɔyɔ ti, ki daw a gər al ka goto tɔ.

³ MBata, ta je pəti ki əli lo ki ndul ti, dije a oi dɔe kada wangi, ə ta je ki uwai tasi mbinaa ti taa əli kəy kɔrɔki, dije a iləi mbɔe dɔ kagi ti taa tɔ.»

⁴ Səi ki səi madim je, m-əl səsi kadi ifəli dije ki a tɔli darəsi par, ə go ti asi ra ne ki rangi al, kin al.

⁵ M-a m-toji səsi daw ki sɔbi kadi ifəli-e. Daw ki sɔbi kadi ifəli-e e Luwə ki a tɔl darəsi, ɔa təl a dɔ ti nɔɔ kadi ifəli səsi me por ti lə su ɔay kin. Təkɔ rɔjeti, e ə sɔbi kadi ifəli-e.

⁶ Dije isi gati ki ngan yəl je mi ə gusi joo adi oi ne, nə ki kare dande ti ki kadi me Luwə oy dɔe ti goto.

⁷ Ki əti bəl ngay wa ɔay ki kadi igəri, bɔ dəsi wa kin ka Luwə tida kare kare gər kare. ifəli ne madi al, səi je, Luwə oo ndasi itai ngan yəl je ki ngay.

⁸ M-əl səsi ta ki rɔjeti kadi igəri təkɔ, daw ki ra ki un ndune ta kəm dije ti wangi təkɔ n-e daw ləm, mi *NGon daw m-a m-əl ta wangi təkɔ kəm malayka je ti lə Luwə təkɔ e daw ləm tɔ.

⁹ Nə daw ki naji ta ta kəm dije ti təkɔ n-gər-m al, mi NGon daw m-a m-naji ta ta kəm malayka je ti təkɔ m-gər-e al tɔ.

¹⁰ Daw ki əl ta ki majal ɔsi-n tam mi NGon daw ə, Luwə a iyə go majal je lie kɔ, nə daw ki əl ta ki mal ɔsi-n ta NDil Luwə, Luwə a iyə go majal lie kɔ al ratata.

¹¹ Loki a uwai səsi kadi awi səsi lo kawinaa je ti lə *Jipi je kadi gangi ta dəsi ti, a awi səsi nɔ ngar je ti, ki nɔ njé kɔɔe je ti, onosi kadi mesɔ bəl kə nə se a asi kadi inaji ta dəsi ti wa, se ta ri ə a əli wa.

¹² Tadɔ, loe ti wa nɔɔ kin, NDil Luwə a ndo səsi ta ki kadi əli.

Kuji ta dɔ nje ne kingə ti ki mbə

¹³ Daw kare dan kosi dije ti əl Jəju ə nə: «Nje ndo dije, əl ngokom adi, ne nduwə ki bawje iyə adi-je kin, kəy yam adi-m.»

¹⁴ Ə Jəju əl-e ə nə: «Daw ki ində-m kadi tɔ mi nje ngangɔ ta dansi ti ə se kadi tɔ mi nje kəy səsi ne kingə goto.»

¹⁵ Ba təl əl dije pəti ə nə: «Maji kadi indai kəm-kadi dɔ rɔsi ti ɔji-n dɔ mal ne kingə ki duniya ti. Tadɔ re daw ingə-n ne tɔ ri, tɔ ri ka, ne kingə lie kin ə a ra adi isi-n ki dɔne taa al.»

¹⁶ Ba Jəju təl əl-de kuji ta madi ə nə: «Dingəm madi kare ki nje ne kingə isi nɔɔ, lo ndər je lie, ingə ne me ti ngay.

¹⁷ Ə daji rone ta ə nə: “E ri ə kadi tɔ m-ra dana? Lo ki kadi tɔ m-kaw ne ndər ti ləm goto.”

¹⁸ Ningə təl əl ə nə: “Maji, ne ki m-a m-ra ə to kin: m-a m-ndu dam je ləm ki kate kin

kɔ, 6a m-a m-ur dam je ki boyi ngay kadi tɛ m-kaw nɛ ko je lɛm ti pɛti, naa ti ki ndɛgi nɛ maji je lɛm.

¹⁹ Ningɛ m-a m-ɛl mem ti m-ɛ nɛ: «Basine m-aw ki nɛ kingɛ ki to mbar mbar kadi m-ran ɛl bay bay, ɛ kadi m-uwɛ kɔ rɔm, m-uso je, m-ay je, m-o-n maji rɔm.»

²⁰ Nɛ Luwɛ ɛl-e ɛ nɛ: «I mba dɛw ki isi ɛl ta kin, kondɔ ki ne wa kin ndɔi a asi. Ɖ se nɛ je ki isi kaw ki dɔ-naa ti kin, a e ya nɛ wa?»

²¹ E kin ɛ nɛ ki a tɛɛ dɔ dɛw ti ki nje kaw nɛ kingɛ je ki naa ti mbata lɛ rɔne wa, ɛi mbata ti lɛ Luwɛ al.»

Kindɔ me dɔ Luwɛ ti

(Mt 6.25-33)

²² Jɛju ɛl njɛ ndo je lɛne ɛ nɛ: «E mbata kin ɛ, m-ɛl sɛsi kadi adi mesi a sururu dɔ nɛ kusosi ti, ki kadi isi ki dɔsi taa al, taa dɔ kibi kɔsi ti al nim to.

²³ Taddɔ kisi ki dɔ taa itɛ nɛ kuso, taa darɔ dɛw itɛ kibi ki kɔ to.

²⁴ Igoi kaga je oi, dibi ko al nim, tɛti al nim, taa awi ki lo madi ki kadi ngɛmi nɛ ti mba ndɔ ki lo ti ti al nim, dam lade ka goto nim to, nɛ Luwɛ isi adi-de nɛ usoi maji. Ningɛ sɛi, oi kadi Luwɛ oo ndasi itɛ yal je al a?

²⁵ Nɛ dansi ti ɛ asi kadi a ilɛ ngon kadi ki ndɔy be dɔ ndɔne ti ki takul me ka sururu lɛne ɛ?

²⁶ Kin ɛ nɛ ki ndɔy be kin ka asi kadi irai ki darɔsi al ɛ, ra ban be ɛ mesi osi nangi dɔ ndɛgi nɛ je ti al ɛ?

²⁷ Igoi puti kam je ki ai me wale ti kin oi. Rai kilɔ madi al nim, oji kibi al nim to, nɛ ngar *Salomɔ ki tɛ ɛa ngay me nɛ kingɛ ti kin ka ɔ kibi ki ndole asi naa sɛde al*.

²⁸ Ɖ kin ɛ Luwɛ ilɛ kibi rɔ ngan kagi je ti ki wale, ki j-o-de ɛone, ɛ lo ti par ɛ a oɔ por kin be ningɛ, ra ban ɛ sɛi dije taa a ilɛ kibi rɔsi ti al ɛ? Sɛi to je me kadi-me ti.

²⁹ Adi ta ga al dɔsi oji-n dɔ nɛ kusosi ɛ se man kaysi al.

³⁰ Nɛ je kin pɛti, e dije ki gɛri Luwɛ al ki dɔnangi ti ne kin ɛ isi sangi ki nɔ kɛmde ti, nɛ sɛi, Bawsi gɛr maji kadi awi ki ndooe to.

³¹ Nɛ ki kadi isangi, e kɔɔɛ lie, ningɛ a adi sɛsi ndɛgi nɛ je kin dɔ ti.

³² Sɛi ki itoi tɛ nɛ kul je ki ngay al, ki isi uni go ɛade be kin, adi ɛal ra sɛsi al, mbata Bawsi oo maji ngay kadi adi sɛsi ɛkɔ lɛne.

Kindɔ nɛ kingɛ rɔ Luwɛ ti

(Mt 6.19-21)

³³ «Igati ki nɛ maji je lɛsi, ɛ adi lae njɛ ndoo je. Irai ɛl la ki a tujj al, ikawi nɛ kingɛ je lɛsi darɔ ti, ki e lo ki nje bogi a tɛɛ ti al nim, e lo ki yo goto ti nim kin.

³⁴ Taddɔ lo ki nɛ kingɛ lɛsi e titi ɛ mesi a e ti to.

Kuji ta dɔ kisi dɔ nja ti

³⁵ «Isi dɔ njasi ti ki kibi ra kilɛ, adi por lambi je lasi o maji.

³⁶ Ningɛ kadi itoi tɛ dije ki isi ngɛmi ta tɛl ɛade ki aw lo taa naa ti be. Isi ngɛmi tɛe kadi re tɛl taa, ɛ indɛ ta kɔy ɛa tɛɛi adi-e.

³⁷ Maji-kur e dɔ ɛɛ kilɛ je ti ki, ɛade tɛl ɛa ingɛ-de isi dɔ njade ti. Tɛki rɔjeti, adi m-ɛl sɛsi, ɛade a un kibi kilɛ lɛne ilɛ rɔne ti, ɛ a adide isi nangi kadi adi-de nɛ usoi.

³⁸ Kin ɛ re tɛl dan lo ti, ɛ ingɛ-de isi dɔ njade ti ɛ, maji a ur-de.

³⁹ «Igɛri maji kadi re ɛa nje kɔy gɛr dɔ kadi ki nje bogi a re-n ɛ, a iyɛ nje bogi kadi ur kɔy al.

⁴⁰ Ɖ sɛi ka, isi dɔ njasi ti to, taddɔ mi *NGon dɛw m-a m-re dɔ kadi ti ki igɛri al.»

⁴¹ Lo kin ti, Piyɛr dɔji Jɛju ɛ nɛ: «Bɛɛe, kuji ta ki ɛl kin sɛbi dɔje je par ɛ se sɛbi dɔ dije pɛti ɛ?»

⁴² Ɖ Bɛɛe ɛl-e ɛ nɛ: «Nje ngam nɛ ki e dɛw ki dana, ki kɛme ɛdi, ɛ e dɛw ki ɛae a inde dɔ me kɔy ti kadi lɛbi nɛ kuso dije ki kadi ki kadi adi-n-de.

⁴³ Nje ra kilɛ kin a e nje maji-kur, lo ki ɛae tɛl ɛ inge ta kilɛ ti kin, a ra.

⁴⁴ Tɛki rɔjeti kadi m-ɛl sɛsi, a inde dɔ nɛ maji je ti lɛne pɛti.

⁴⁵ A kin ɛ re nje ra kilɛ kin ɛl mene ti ɛ nɛ: «Bam a re law al ɛɛy» ɛ, a a ta tindɛ ndɛgi njɛ kilɛ je ti ki dɛne ki ki dingɛm, a ta kuso ti, ki ta kɔy ti, ra-n kasi ra.

⁴⁶ Lo kin ti, ɛa nje kɔy a re ki ndɔ ki e inde mene dɔ ti al, ki dɔ kadi ki e gɛr al. Bae a tuwe kɔ, kadi oo nɛ kɔ ki a ra dije ki nje ra nɛ ki dana al.

⁴⁷ Bɛɛ kilɛ ki gɛr ndigi ra lɛ ɛane maji, nɛ indɛ rɔne ta ndigi ra ti kin ra al, a ingɛ ndɔy ta bay bay.

⁴⁸ NGa ningɛ, ɛɛ kilɛ ki gɛr ndigi ra lɛ ɛane al, ɛ ra nɛ ki asi ta kindɛ ɛ, a ingɛ kindɛ ngay al. Igɛri kadi dɛw ki adi-e ngay, a dɔji-e ngay to, ɛ dɛw ki adi-e nɛ ngay kadi ngam, a gei nɛ ngay jie ti to.

Jɛju re ki gangi-naa

⁴⁹ «M-re ki por dɔnangi ti; ningɛ kin, m-ndigi kadi por ka kin o ngata!

⁵⁰ Sɛbi kadi m-nduy me kɔ ti tɛki dɛw a ran batɛm kin be. Ningɛ e nɛ ki adi-m kɔ me ndilm ti, biti kadi nɛ je tɛli tade.

⁵¹ Kadi igai mesi ti tɛki m-re ki lapiya dɔnangi ti, al. M-ɛl sɛsi, m-re ki lapiya al jagi, nɛ m-re ki gangi-naa yo.

⁵² Ningɛ ki basine kin, dije mi ki isi me kɔy ti ki kare a gangi-naa, dije ki mitɛ a ɔsi ta njɛ ki joo, ɛ dije ki joo a ɔsi ta njɛ ki mitɛ.

⁵³ Baw ngon a ɔsi ta ngonne ki dingɛm, ngon ki dingɛm a ɔsi ta bawne; kɔ ngon a ɔsi ta ngonne ki dɛne, ngon ki dane a ɔsi ta kone; kɔ ngon ki dingɛm a ɔsi ta mɛmne; ngon ki dane a ɔsi ta mɛmne ki dane*.»

Ta do dokagilo ti (Mt 16.2-3)

54 Jøju al kosi je a na: «Loki oi ndi j lo kibə kadi ti ningə, ta naa ti nɔɔ əli əi na: “NDi a ədi”, 6a ndi ədi to.

55 A re oi nəl ki j gin 6e ti ə isi ilə ningə, əli əi na: “Lo a tingə”, 6a lo tingə ka to.

56 Səi dije ki njé me nga, asi kadi igəri kəm ne je ki a rai ne danangi ti ne, ə se dərə ti, ningə dokagilo ki 6one kin 6a, asi kadi igəri ne je isi ra ne titi al!

Kində do ta naa ti ki nje ta ləi (Mt 5.25-26)

57 «Ra ban be ə səi je wa, ne ki to kadi igangi ta ki dana do ti ə, igangi al ə?

58 Kin ə isi awi lo gangi ta ti ki nje ta ləi 6a, loki səi do rəbi ti 6əy ə, isangi rəbi kadi ndusi osi go-naa ti sie, nə tə aw səi iləi ji nje gangi ta ti, adi nje gangi ta uni iləi ji asigar je ti, adi asigar je iləi-ni dangay ti.

59 Ningə adi m-əli, a iteɛ lo kin ti al biti kadi ugə dəbəy sisi 6əy taa a iyəi-ni taa.»

13

Maji kiyə pa njiyə ki majal kə

1 Dəkgiloe ti nɔɔ ə, dije madi rai əli Jøju ta lə dije ki Galile ti ki ndo ki *Pilati ki nje kəbe adi tɔl-de dokagilo ti ki isi ijəi məsi kadi-kare adi Luwə.

2 Ə Jøju ilə-de ti ə nə: «igiri kadi dije ki Galile ti ki ingəi ne ki to ki əti 6əl be kin e mbata ke ə əi njé ra majal je ki ngay itəi ndəgi dije ki Galile ti a?

3 Jagi e be al. Ningə səi je wa ka adi m-əl səsi, re iyəi pa njiyəsi je ki majal kə al ə, kosi a to pəti be to.

4 Se oi kadi dije ki dəgi gide e jijoo ki ndogi bər ki Silowe ti osi dəde ti təl-de kin, majal ləde itə ndəgi dije ki Jorijaləm ti pəti tigə a?

5 Jagi e be al. Ningə səi je wa ka adi m-əl səsi, re iyəi pa njiyəsi je ki majal kə al ə, kosi a to pəti be to.»

Kuji ta do kagi mbay-kote ti ki andi al

6 Go ta je ti kin, Jøju al kuji ta kare ə nə: «Dingəm kare aw ki kagi mbay-kote kare ki m-ə me ndər nju ti ləne, ə ndo kare aw kadi tə n-ijə kande 6a ingə kande do ti al.

7 Ə al nje ngəm ndər ləne ə nə: “O, asi 6al mitə ngata ə m-sangi kadi m-ijə kandi mbay-kote kam m-uso, nə m-ingə kande al. Maji kadi itige kə, tado kəme ki kadi a uti-n lo kare goto.”

8 Nə nje ngəm ndo ka kin ile ti ə nə: “Bam, iyə adi a 6al kare 6əy. M-a m-ər gine kadi m-buki sj ne je njae ti.

9 Dəmaji ə 6al ki rangi ə a andi. A re 6al ki rangi ə andi al 6əy ə tə adi m-tige kə mindi.»

Jøju ki ndo taa kəɔ

* 13:14 Tee ki taga 20.9-10; Dətaranom 5.13-14

10 NDə kare Jøju isi ndo ne dije kəy kaw-naa ti madi kare ndo ta kəɔ ti.

11 Ningə me kəy kaw-naa ti ka kin, dəne kare ki ndil ki majal uwə, ilə tae nangi, asi 6al dəgi gide jijoo isi me ti nɔɔ. NDil ki majal ka kin dəo-e ngon, lo kadi ndaji taa maji goto ta goto.

12 Loki Jøju oo-e ningə 6ar-e ə əl-e ə nə: «Dəne j ki taa kiyə taa do to ti ləi.»

13 Jøju ində jine dəe ti, 6a ta ji naa ti nɔɔ par ə, dəne ndaji rəne taa maji, ningə ilə ngirə kilə toji do Luwə ti.

14 Lo kin ti, ki bo ki do kəy kaw-naa lə jipi je ka kin, mee ɔ-e mbata kadi ki Jøju adi dəw rə nga ndo taa kəɔ ti, adi əl kosi dije ə nə: «NDə ki kadi dije rai kilə e meheɔ, ə irəi ndoə je ti ki mehe kin adi adi səsi rə nga, 6i e ndo taa kəɔ ti al!»

15 Bəbe əl-e ə nə: «Səi njé kədi kəm dije! dəw ki ra dāsi ti ə tuti mangi ləne ə se koro ləne ndo ta kəɔ ti, lo kuso ne ti aw sie lo kəy man ti al ə?

16 NGA dəne kam ki e ngon ka *Abirakam, ki *Satə uwe gin togi ti ləne asi 6al dəgi gide e jijoo be kin ə, kadi m-tute m-ile taa al mba ke ki e ndo ta kəɔ a?»

17 Dəkgiloe ti ki Jøju isi əl ta kin ningə, rə njé bə je lie səl-de ngay. Nə rə kosi dije nəl-de ngay mbata ne je ki əti 6əl ki Jøju isi ra.

Kuji ta ki do ka kagi ti ki bari-e mutadi (Mt 13.31-33; Mk 4.30-32)

18 Go ti ningə Jøju ə nə: «M-a m-ɔji səsi ne ki titi-naa ki kəbe lə Luwə, m-a m-un ne kare kadi m-ɔji-n səsi.

19 To titi-naa ki kandi kagi madi ki a bari-e nə mutadi ki dəw madi un dibi me ndər ti ləne kin be. Kandi kagi ka kin ibə, togi, adi yəl je uwəi lo kisi bajie je ti.»

20 Jøju təl əl 6əy ə nə: «M-a m-un ne ki rangi kare kadi m-ɔji-n səsi kəbe lə Luwə.

21 To titi-naa ki əm ki dane madi un ləy-n nduji ki me kee joo, adi nduji ki ləy ba pəti j kin be.»

Ta do rəbi ti ki mbəngirə (Mt 7.13-14)

22 Loki Jøju isi aw Jorijaləm ti, ndo ne dije 6e bo je ti ki ngan 6e je ki ində man titi.

23 Ningə dəw madi dəje ə nə: «Bəbe, dije ngay al ba par ə a əji a?» Ə Jøju əl-de ə nə:

24 «Uwəi togi si ba kadi uri kəy ki ta rəbi ki mbəngirə, tado adi m-əl səsi, dije ngay a sangi kadi n-urii nə a asi al.

25 Loki 6a nje kəy a j taa, ə a uti ta kəy ningə, səi je inayi-naa taga, ilə ngirə kində ta kəy əi nə: “Bəbe, iteɛ ta kəy adi-jel!” kin 6a, e a əl səsi ə nə: “Səi, m-gər lo ki j ti al.”

26 Lo kin ti, a əli əi nə: “J-uso səi nim, j-ay səi nim, taa ta mbalo je ləje ə indo ne dije ti nim to.”

27 Nə, a əl səsi ə nə: “M-gər lo ki i*ij* ti al, ər*i* rasi kə rəm ti. Səi pəti səi njé ra majal je.”

28 Loe ti kin, a n*o*i je, a ingəi ngangisi je, loki a oi *Abirakam je, ki *Isaki je, ki *Jakobi je, ki njé kəl ta ki ta Luwə ti pəti me b*e*k*o* ti lə Luwə. Ningə səi je, a tuwəi səsi buki səsi ko taga.

29 Dije a i*ij* ki lo kibə kadi ti je, lo kur kadi ti je, jam d*o* b*e* ti je, gin b*e* ti je, kadi rəi isi ta ne kuso ti b*e*k*o* ti lə Luwə.

30 Lo kin ti, dije madi ki əi njé ki gogi a t*ə*li njé ki k*ə*te, ə dije ki madi ki əi njé ki k*ə*te a t*ə*li njé ki gogi t*ə*.”

*Jaju əl ta ki d*o* Jorijaləm ti*

31 Dəkagiloe ti wa kin, *Parisi je madi rəi r*o* Jəju ti əli-e əi n*ə*: «*O*ti lo kin ti k*o*, aw lo ki rangi ti, t*ə*d*o* *Erodi ge kadi n-t*ə*li.»

32 Ə Jəju əl-de ə n*ə*: «*A*wi əli n*ə*đ*ə* d*ə*w kam, t*ə*ki b*o*ne nim, lo ti nim, lo ti ki go ti nim, t*ə*d*o* e n*ə* ki go r*ə*be ti al kadi n*ə*je kəl ta ki ta Luwə ti, o*y* lo ki rangi ti, b*i* o*y* Jorijaləm ti al.

34 «*S*əi dije ki Jorijaləm ti, o*y*o, səi ki Jorijaləm ti, səi ki səi njé t*ə*l njé kəl ta je ki ta Luwə ti, səi njé t*ə*l*ə* dije ki Luwə il*ə* s*ə*d*e* adi səsi ki mbal t*ə*li-de. N*ə*ja ngay, m-sangi kadi m-kaw səsi t*ə*ki k*o* kin*ə* a kaw-n ngane je ki t*ə*d*e* gin b*a*gine ti kin be, n*ə* əd*i* al.

35 Ningə ki ne kin, Luwə a i*y**ə* k*ə*y kaw-naa l*ə*si k*o* j*i*si ti. Ə adi m-əl səsi madi oi t*ə*ki a o*i*-mi al bit*i* kadi d*ə*kagilo madi a re ki a əli əi n*ə*: “N*ə*jangi d*ə* e d*ə* d*ə*w ti ki re me t*ə* B*ə*b*e* ti.”

14

*Jaju nga d*ə*w nd*o* ta k*ə*đ*ə* ti*

1 ND*o* kare, Jəju aw me k*ə*y ti l*ə* n*ə*je k*ə*r n*o* *Parisi je kare mba kuso n*ə*, nd*o* t*ə*aa k*ə*đ*ə* ti. Dije ki isi n*o*đ*o*, isi ind*ə*i manji Jəju ba ooi-e.

2 Dingəm kare ki m*o*y ti-e a n*o*đ*o* Jəju ti n*o*đ*o*.
3 Ə Jəju d*ə*ji njé nd*o* ndu-kun je ki Parisi je ə n*ə*: «*T*a r*ə*bi t*o* kadi d*ə*w nga-n d*ə*w nd*o* ta k*ə*đ*ə* ti ə se goto ə?»

4 N*ə* d*ə*w il*ə* Jəju ta ti al. Ə Jəju t*ə*l r*ə*ne ki r*o* n*ə*je m*o*y ti, ad*ə* r*o* nga ningə əl-e ad*ə* aw.

5 Go ti Jəju əl-de ə n*ə*: «*N*ə d*ə*nsi ti ə, ngone, ə se mangi lie wa osi b*e* man ti nd*o* t*ə*aa k*ə*đ*ə* ti, ə un-e t*ə*ji-naa ti n*o*đ*o* al ə?»

6 Ningə lo kadi il*ə*-e ta ti ki d*ə*ji kin goto.

*Ta ki d*o* k*ə*ji r*o* ti*

7 Loki Jəju o*o* kadi dije ki b*ə*ri-de lo n*ə* kuso ti kin sangi lo kisi ki k*ə*te n*o* dije ti b*ə*, əl-de kuji ta madi ə n*ə*:

8 «Loki d*ə*w madi b*ə*ri lo n*ə* kuso t*ə*aa-naa ti ə, oti kadi aw igang*ə* r*ə*i isi k*ə*te n*o* dije ti. D*ə*majal ə, b*ə*ri d*ə*w ki it*ə*i loe ti n*o*đ*o* t*ə*,

9 ningə kadi n*ə*je b*ə*r səsi joo pu ka kin re, əli ə n*ə*: “*I* t*ə*aa ə i*y**ə* lo kisi kin adi madi,” b*ə* a e ki r*ə*s*ə*l ki b*o* ngay ə a aw kadi isi-n lo ki gogi ti.

10 N*ə* loki d*ə*w madi b*ə*ri, maji kadi aw isi loki gogi ti, adi n*ə*je b*ə*r-i ə wa loki re ningə əli ə n*ə*: “*M*adim, i t*ə*aa ire isi k*ə*te yo be.” Lo kin ti, a e k*ə*si-gon lai ta k*ə*m madi je ti p*ə*ti ki b*ə*ri-de lo n*ə* kuso ti kin.

11 T*ə*ki r*ə*jeti, d*ə*w ki ra ki un d*ə*ne t*ə*aa, ə a il*ə*i d*ə*e nangi, ningə d*ə*w ki n*ə*je kul*ə* d*ə*ne nangi ə, a uni d*ə*e t*ə*aa t*ə*.”

*Ba nj*ə* ndoo je lo n*ə* kuso ti*

12 Go ti Jəju əl d*ə*w ki n*ə*je b*ə*r-e ka kin ə n*ə*: «Loki ira n*ə* kuso ki be kin, ki kada ə se ki lo s*ə*l*ə*, oti kadi i**ə**bar madi je ki ngak*o*i je ki noji je, ə se nj*ə* g*ə*d*i* k*ə*y b*e* je l*ə*i ki nj*ə* n*ə* kingə je. T*ə*d*o* əi je ka a b*ə*ri-ni nd*o* madi ti t*ə*, ningə a ig*ə*i-ni n*ə*je ki nd*o* ki ira adi-de ka kin gogi.

13 N*ə* loki ira n*ə* kuso r*ə*n*ə*l ki ngay be kin, maji kadi i**ə**bar nj*ə* ndoo je ki nj*ə* je ki ta r*ə*d*e* asi-naa al, ki nj*ə* m*ə*ti je, ki nj*ə* k*ə*m t*ə* je.

14 Ningə r*ə*i a n*ə*l-i, t*ə*d*o* a ing*ə*i n*ə* kadi a ig*ə*i-ni gogi al. T*ə*ki r*ə*jeti, Luwə a ig*ə*i nd*o* ki a t*ə*đ*ə* ki nj*ə* ra n*ə*je je ki dana lo koy ti.”

*Bar dije ki b*o* lo n*ə* kuso ti (Mt 22.1-10)*

15 Loki oi ta kin ningə, d*ə*w kare mb*o* dije ti ki isi lo n*ə* kuso ti əl Jəju ə n*ə*: «*R*ən*ə*l e l*ə* d*ə*w ki a uso n*ə* me b*e*k*o* ti l*ə* Luw*ə*!»

16 Ningə Jəju t*ə*l əl-e ə n*ə*: «*N*D*o* kare, dingəm madi ra n*ə* kuso ki b*o* ngay b*ə*r-n dije ngay.

17 D*ə*kagilo kuso n*ə*je ti ningə, il*ə* n*ə*je kil*ə* l*ə*ne adi aw əl dije ki b*ə*r-de ka kin ə n*ə*: “*N*ə kuso o*y* ngata ə ir*ə*i.”

18 N*ə* dije p*ə*ti ki b*ə*ri-de ka kin, kare, kare, il*ə*i ngir*ə* kadi d*ə*ji me-s*ə*l. E ki d*ə*say əl-e ə n*ə*: “*M*-ndog*i* lo nd*ə*r ng*ə*sine b*ə*y, m-isi m-aw kadi m-o; ə m-d*ə*ji kadi adi mei s*ə*l d*ə*m ti.”

19 E ki rangi ə n*ə*: “*M*-ndog*i* mangi je d*ə*gi ng*ə*sine b*ə*y, m-a m-aw kadi m-na-de m-o; ə m-d*ə*ji kadi adi mei s*ə*l d*ə*m ti.”

20 E ki rangi ə n*ə*: “*M*-t*ə*aa d*ə*ne ng*ə*sine b*ə*y, adi lo kadi m-a m-aw goto.”

21 N*ə*je kil*ə* t*ə*l aw r*o* b*ə*ne ti, əl-e ta je p*ə*ti ki əli-e kin ad*e* o*o*. Lo kin ti, wong*i* t*ə*l b*ə* n*ə*je k*ə*y ka kin, adi əl n*ə*je kil*ə* l*ə*ne ə n*ə*: “*I* t*ə*aa kalangi, aw ta mbalo je ti, ki go r*ə*bi je, i**ə**bar nj*ə* ndoo je, ki dije ki ta r*ə*d*e* asi-naa al, ki nj*ə* k*ə*m t*ə* je, ki dije ki nj*ə* m*ə*ti je, ire s*ə*d*e*.”

22 ND*ə*y go ti ningə, n*ə*je kaw kil*ə* re əl b*ə*ne ə n*ə*: “*B*am, j*i* ra n*ə*je je ki i**ə**d*ə*ji ka kin, n*ə* lo kisi nay n*o* b*ə*y.”

23 Ə b*ə*e əl-e ə n*ə*: “*O*ti aw taga d*ə* r*ə*bi je ti, ki lo nd*ə*r je, ind*ə* t*ə*gi d*ə* dije ti adi-de r*ə*i mba kadi-me k*ə*y l*ə*m r*ə*si.”

24 T*ə*ki r*ə*jeti adi m-əl s*ə*i, d*ə*w kare mb*o* dije ti ki m-b*ə*r-de k*ə*te kin ki a d*ə*i n*ə* kuso l*ə*m kin tane ti goto.”

*K*iy**ə* n*ə* je p*ə*ti mba kun go Jəju (Mt 10.37-38)*

25 K*o*si dije ngay isi n*ə*jiy*ə*i ki Jəju d*ə* r*ə*bi ti. Jəju t*ə*l il*ə* r*ə*ti ningə əl-de ə n*ə*:

²⁶ «Re dāw madi re rōm ti ə ge-m itə bawne ki kone al, nene ki ngane je al, ngakone je ki konane je, ə se darəne wa al ə, a asi ke nje ndo ləm al.»

²⁷ Taa dāw ki un kagi-dəsi ləne ə njiyə gom ti, al, a asi ke nje ndo ləm al tō.

²⁸ Təki rōjeti, nā dansi ti ə loki aw tə kində ndogi bōr ki ngal ningə, isi nangi ilə kōr ne ra kilə je naa ti, mba kadi n-oo se n-a n-asi təl ta kilə kin kare wa al ə?

²⁹ Nə re ində gin kəy ə təl tae al ə, dije pəti ki a oy gin kəy ki ində kin, a kogi dōe ti.

³⁰ A əli əi nə: «Oi, dingəm ki ilə ngirə kadi ində kəy, nə tōge asi kadi təl tae al kin!»

³¹ Ə se ngar ki ra ə loki isi aw kadi rō ki ngar madine ki rangi ningə, isi nangi ə dəji ta rōne oo se ki njé rō je ləne ki dibi kuti kin n-a n-aw n-ilə-n rō madine ki isi re ki njé rō je ləne ki əi dibi kuti joo kin kare wa al ə?

³² Re oo kadi tōgine a asi al ningə, a ilə dəji ta ngar madine, mba sangi rəbi lapiya, loki ndəe ngal bəy.

³³ Ta ki dəsi ti ka to be tō. Iməri ta maji oi taa, adi rōsi, tadō dāw ki e bəsi mba kiyə ne kingə je ləne al, a asi ke nje ndo ləm al.

Kati ki nələ goto

(Mt 5.13; Mk 9.50)

³⁴ «İgəri kadi kati e ne ki maji, nə loki nələ goto, ə se ri ə dāw a ra-n kadi təl nəl gogi ə?

³⁵ Ne ki kadi dāw a ra-n goto. A maji mba dōnangi al nim, a maji mba ne ki a adi tōgi dōnangi kin al nim tō. A buki-e kō gidi lo ti. Dəw ki aw ki mbine kadi oo-n ta, ningə kadi oo ta kin maji.»

15

Kuji ta ki əji dō ne ki kare ki nay

(Mt 18.12-14)

¹ *NJé taa la-mbə je, ki njé ra majal je, rəi ki rō Jəju ti mba kadi n-ooi ta ki isi al.

² *Paris je, ki njé ndo ndu-kun je, indəi ngone ki Jəju ə əli əi nə: «O! Dəw ka uwə njé ra majal je rəne ti nim, uo səde ne nim!»

³ Ə Jəju əl-de kuji ta madi kare ə nə:

⁴ Nā dansi ti ə re aw ki bati je bu, ə e ki kare nay ningə, a iyə ndəge je ki dō jikare gide jikare dō wale ti, ə aw sangi e ki nay kin, ratata kadi inge bəy taa al ə?

⁵ Loki inge ningə, ki rōnəl un-e ile bagine ti.

⁶ Ningə təl aw bə, bə madine je ki njé gədi kəy bə je ləne, əl-de ə nə: «İrai irai rōnəl səm tadō m-ingə ngon bati ləm ki nay ka!»

⁷ Be tō ə adi m-əl səsi, rōnəl a e ngay me dōrə ti mbata lə nje ra majal kare ki iyə go rəbi njiyəne ki majal kō, itə njé je ki dana ki dō jikare gide jikare ki ta ki dō mbəl pa njiyə ti, e ta ləde al kin al.

⁸ Dəne madi kare aw ki ne mbi ki gate e ngay asi dōgi, ə e ki kare nay. Loki e ki kare nay, dəne ində por lambi ti je, itə me kəy je,

sangi-n ne mbi ləne ka kin, biti ingə bəy taa, taa kəə.

⁹ Loki ingə ngata ningə, bə madine je, ki njé gədi kəy bə je ləne, əl-de ə nə: «İrai səm rōnəl, tadō m-ingə ne mbi ləm ki nay ka kin!»

¹⁰ Be tō ə, adi m-əl səsi, rōnəl e ngay mbo malayka je ti lə Luwə, mbata nje ra majal kare ki iyə rəbi pa njiyəne ki majal kō.

Kuji ta ki əji dō ngon ki nje kaw kaya

¹¹ Jəju təl əl bəy ə nə: «Dingəm kare aw ki ngan je joo.

¹² Ə e ki du əl bawne ə nə: “Bai, adi-m ne nduwa ləm.” Be ə bawə ləbi ne kingə ləne ngane je ki joo.

¹³ NDō ngay al go ti ningə, e ki du gati ki ne je pəti ki ingə, ə aw mba me bə ti ki say. Me bə ti ka kin ə tuji ki la ləne kō me kaya ti ki ra.

¹⁴ Loki tuji ki la ləne ka kin pəti tigə ningə, bō ki bō osi me bə ti ka kin. Ningə ilə ngirə kadi ne je pəti to rōe ngata.

¹⁵ Aw ra kilə bə lə dāw madi kare me bə ti kin nōo. Dingəm ka kin ade kilə ngəm kəsongi je wale.

¹⁶ Bō kuso ne kuso lə kəsongi je to me ti, nə dāw ki ade goto.

¹⁷ Bə ə ilə ngirə kadi mər ta, ningə əl rōne ə nə: “NJé ra kilə je əi ban bə lə bai, ə usoi ne dum-de dum-de, ə mi ta m-isi m-oy yo bō be ə!

¹⁸ M-a m-ı taa ə m-aw rō bai ti m-a m-əl-e m-a nə: «M-ra majal m-əsi-n ta Luwə, taa m-əsi ta tō.

¹⁹ M-əsi ta kadi iḅar-m ngoni al. İra-m təki kare mbo njé ra kilə je ti ləi bə.»

²⁰ Bə ə, ı taa osi rəbə mba təl kaw rō bawne ti. Loki nay say ki kəy bəy ningə, bawə oo-e. Loki oo-e, aw ki me-kō ki ngay mbata lie, adi ay ngōdi tilə tae, uwe rututu, ore njarara rane ti.

²¹ NGon əl bawne ə nə: “Bai m-ra majal m-əsi-n ta Luwə nim, m-əsi-i ı wa ta nim tō, m-asi ta kadi iḅar-m ngoni al.”

²² Nə bawə əl njé ra kilə je ə nə: “İrai ki kibi ki maji itə ndəge je kalangi iləi rō ngonm ti. İləi ningə ngon jie ti ə iləi sa njəe ti tō.

²³ İrai ki ngon mangi ki bō mbul mbul itəli-e adi j-usoi ji rai rōnəl.

²⁴ Tadō ngonm kin oy ə təl isi ki dəne ta. Nay ə e ki kinge!” Ningə iləi ngirə kadi rai rōnəl.

²⁵ Dəkagiloe ti kin, ngokōe ki ngatōgi e wale. Loki isi təl wale ə e ngosi ki kay ningə oo ndu ne kində je ki ndam je.

²⁶ Bar nje ra kilə kare, ə dəje nə se ri ə isi ra ne wa.

²⁷ Nje ra kilə ka kin əl-e ə nə: “NGokōi ə re ə bawi adi təl ngon mangi ki bō mbul mbul tadō təl ki lapiya.”

²⁸ NGon ki ngatōgi ra wongi adi mbatı kaw kəy. Bawə tēe taga mba kadi səl me ade ur kəy.

29 Nə əl bawne ə nə: “O 6al ngay ə m-isi m-ra kilə madi, ndə kare ki m-mbatı təl rəm go ta ti lai goto. Nə ndə kare ki adi-m ngon biyə be adi-m m-ra-n rənəl ki madim je goto.

30 Nə loki ngonı ki tuji ne kingə lai də kaya dane je ti kin re ningə, itəl ngon mangi ki bo mbul mbul ade.”

31 Ningə bawe əl-e ə nə: “I, ngonm, j səm ne naa ti ki ndə je pəti, adi ne je pəti ki e yam e yai.

32 Nə e go ti kadi ji ra ne kuso ji ra-n rənəl, tadə ngokoi kam oy ə təl isi ki done taa, nay ə e ki kingel!”

16

Kuji ta ki oji do nje ngəm ne ki e nje ra ne ne ki dana al

1 Go ti ningə Jəju əl njé ndo je ləne ə nə: «Dingəm kare ki nje ne kingə aw ki nje kində kəmne go ne je ti ki me kəy ti ləne noo. Dije rai əli-e əi nə: “Nje ngəm ne je lai isi tuji ki ne kingə lai tigə.”

2 Nje kəy 6ar nje ra kilə ləne əl-e ə nə: “Ta ri ə m-isi m-o dəi ti ba ə? Oji-m go ne je ki oji də kilə lai ki me kəy ti adi-m m-o. Tadə kaw ki kəte noo kin, a asi kində kəmi go ne je ti ləm al ngata!”

3 Nje ngəm ne əl rəne ə nə: “Bam ge kadi m-ində kam go ne kingə je ti ki me kəy ti al ngata kam, m-a m-ra ri nga am ə? NDər dənangi ə, təgim asi kadi m-ndər-n al. Kaw kəy ne ə, rəm a səl-m tə.

4 M-gar ne ki m-a m-ra mba kadi dije a uwai-mi ki rəde ti me kəy ti ləde loki 6am tuwə-m kilə ti.”

5 Be ə, 6ar njé kirə je lə 6ane kare kare. Əl nje kirə ki dəsəy ə nə: “Kirə lə 6am e ban dəi ti ə?”

6 Nje kirə ki dəsəy ka kin ə nə: “Ku yibi 6u kare.” Ningə əl-e ə nə: “Makitibi kirə lai ən, isi nangi kalangi, indangi me ti kuti mi.”

7 Go ti ningə əl ki nungi ə nə: “I yai e ban ə?” Nje kirə ki kə joo əl-e ə nə: “Yam e saki 6ame 6u kare.” Ningə əl-e ə nə: “Makitibi kirə lai ən, indangi me ti də jijoo.”

8 Lo kin ti, 6a nje ne ilə təji də nje ngəm ne ti ki majal ka kin, tadə ra ne ki kəm-kədi. Dije ki gari Luwə əl rai ne ki kəm-kədi ngay me kilə rade ti dande ti itə ngan je lə lo kunji.»

Luwə əi ki la

9 Go ti, Jəju əl ə nə: «Adi m-əl səsi, uwai madi ki ne kingə ki go rəbe ti al ki dənangi ti ne kin, mba kadi ndə ki goto jisi ti ə, madisi je ka kin uwai səsi rəde ti lo kisi ti ki ratata.

10 Dəw ki ra ki asi ta kadi dəw ade mene də ne ti ki ndəy, a asi kadi dəw ade mene də ne ti ki boy tə. Dəw ki nje ra ne ki dana al me ne ki ndəy ti, a ra ne ki dana al me ne ki boy ti tə.

11 E be ə, re dəw asi kadi mene al də ne kingə ki go rəbe ti al ki dənangi ti ne kin ə, nə ə a adi ne kingə ki rəjeti ə?

12 Re dəw asi kadi adi mene al də ne ti lə dəw ki rangi ə, na ə a adi yai ki səbi dəi ə?.

13 Nje ra kilə madi, ki a ra kilə 6əə lə ngar je joo goto: re əsi ta ki kare ə, a ndigi ki nungi, re kidi ki kare ə, a uwə ki nungi tə. A asi kadi irai 6əə lə Luwə nim, 6əə lə la nim al.»

14 *Parisi je ki njé ge ta lə la, ibai Jəju kogii loki ooi ta je kin pəti.

15 Ningə Jəju əl-de ə nə: «Irai rəsi tə dije ki njé ra ne ki dana be ta kəm dije ti, nə Luwə 6ər mesi. Tadə ne ki dije ooi tə ne ki nga ngay ta kəmde ti kin, e ne tə koo al ta kəm Luwə ti.

NDu-kun əi ki kəbe lə Luwə

16 «NDu-kun ilə ngire də *Moji ti, ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti, biti dəkagilo ti lə Jə Batisi, nə go ti nu kin 6a, dije ilai mbə Poy Ta ki Maji lə kəbe lə Luwə, ningə dəw ki ra, ində təgine kadi ur-n me ti.

17 Dəra əi ki dənangi a dəl kə təkı o al be par, nə a ngə ngay kadi dəw ər ngon ku ta ki me ndu-kun ti lə Luwə kə.

18 Dingəm ki ra ki tuwə nene, ə taa e ki rangi, e nje kuwə marim. Taa dəw ki nje taa dəne ki ngawe tuwe ka təl nje kuwə marim tə.

Nje ne kingə əi ki Lajar

19 «Dingəm kare ki nje ne kingə ki nje kilə kibi ki ndole pir pir ki gate e ngay e noo. NDə je kare kare pəti, isi ra rənəl mbata isi maji.

20 Nje ndoo kare ki təe nə Lajar ki də bay ində rəe yəngi yəngi, re to ta kəy ti lie.

21 Ge kadi n-uso burim ne kuso je ki tosi nangi ta tabilə kuso ne ti lə nje maji. Nə bisi je yo ta rəi təni ta də bay lie.

22 NDə kare nje ndoo ka kin oy, adi malayka je rai uni-e awi sie kadi *Abirakam ti. Nje maji ka re oy tə, adi dibi-e.

23 Loki e koo, ingə kə ngay. Ningə loki un kəmne taa 6a, oo Abirakam say nu be ki Lajar kade ti.

24 Nje maji ka kin un ndune ki taa nə ə nə: “Bai Abirakam, o kəm-to-ndoo ləm, əl Lajar adi ilə ta ngon jine man ti, kadi re səl-n ndonm mbata m-ingə kə ngay me por ti.”

25 Ə Abirakam əl-e ə nə: “NGonm, adi mei ole də ti təkı ndə ki ingə maji me duniyə ti, ə Lajar ingə ne ki to tə. NGəsine, bəri man nə kəme ti, nə j, j me ne ki to ti tə ngata.

26 Ningə ki bo təy, ngəsine bole 6e ki bo to danje ti səsi, adi dəw ki ge kadi n-aw rəsi ti ka, a asi kadi a man də ti aw rəsi ti al, taa dəw a asi kadi a man də ti re rəjeti al nim tə.”

27 Ə nje maji əl ə nə: “Re e be ningə, njai ba, bawm, ilə Lajar ade aw əl njé ki me kəy ti lə bai.

28 Tadə ndəgi ngakom je nayi noo əi mi 6əy, ə kadi aw ndər mbide kadi rəi, tēi lo kə ti kin al ngata.”

29 ^Ø Abirakam ^{al-e} ^æ ^{næ}: “NGakøji je awi ki ndu-kun ki *Møji ndangi ki ta je ki njé kæl ta ki ta Luwæ ti ndangi nõõ. Maji kadi ooi dõ ndude.”

30 Nje maji ^æ ^{næ}: “E kin asi al bawm Abirakam. Re dæw madi j dan nje koy je ti ne ^æ aw ingæ-de ^æ, a mbæli pa njiyæde.”

31 ^Ø Abirakam tæl ^{al-e} ^æ ^{næ}: “Re ooi ta læ Møji al nim, ta læ njé kæl ta je ki ta Luwæ ti al nim ^æ, kin ^æ dæw j-n dan njé koy je ti aw røde ti ka, a ooi tæ ta ki røjeti al wa kin.”»

17

Ta dõ kosi me majal ti (Mt 18.7, 6; Mk 9.42)

1 Jaju ^{al} njé ndo je læne ^æ ^{næ}: «Lo kadi dije a osi me majal ti al goto. Næ kæm-to-ndoo e dõ dæw ti ki majal re ki takule.

2 A e soti ngay bøy mbata ti lie kadi dõoi mbal ki bo ngay munde ti, ^æ ilæi-e me ba ti, itæ kadi ra adi ki kare be par dan ngan je ti ki du ngay kin, osi, adi Luwæ gangi ta dæe ti.»

3 Indæi kæm-kædi dõ røsi ti! Re ngokøji ra majal ^æ, maji kadi indange dõ ti, re tu kalne ^æ, iyæ go majal lie kã ade.

4 Re ra majal sæi nja siri me ndõ ti ki kare ka, re re røi ti nja siri dæji kiyæ go kã ^æ, iyæ go kã ade.

Tøgi kadi-me

5 *Njé kaw kilæ je æli Bæbe æi ^{næ}: «tlæ kadi-me dõ made ti læje adi-je.»

6 ^Ø Bæbe ^{al-de} ^æ ^{næ}: «Tæki røjeti, re awi ki kadi-me ki e ndikiri ba tæ kã kagi ki bari-e mutadi kin be mindi ka, asi kadi æli kagi mbay-kote kam æi ^{næ}: “Ør ki ngiræi ba ^æ aw imæ røi me ba ti”, ^æ a tæl rone go ta ti læsi.

Kilæ læ bææ kilæ

7 «Re dæw madi dansi ti aw ki nje ra kilæ madi ki e nje ndør ^æ se e nje kul da je, ^æ nje kilæ kin tæl wale re ^æ, a ^{al-e} ^æ ^{næ}: “Ire kalangi isi nangi uso ne ^æ a?” Jagi a ^{al-e} ba al.

8 Ta ki a ^{al-e} bæ, a ^{al-e} ^æ ^{næ}: “Ira røi maji, ira go ne kuso læm, ire-n adi-m. Ningæ loki m-isi m-uso ne je, m-ay je kin ningæ, tæ go ti j uso yay je, ay je tæ.”

9 NGA ningæ, ne kare, dæw kin a ra oyo nje kilæ læne mbata tæl ki tæl rone go ndu je ti lie kin, al.

10 Be ^æ, ta ki dõsi ti ka e be to. Loki irai ne je pæti ki Luwæ un ndune kadi irai ningæ, maji kadi æli æi ^{næ}: “Je njé ra kilæ je ki nda je goto, ji ra kilæ ki sobi kadi ji ra par.”»

Jaju nga njé banji je døgí

11 Loki Jaju isi aw Jorijalæm ti, indæ man mbõ dõnangi *Samari ti ki dõnangi ki Galile ti.

12 Loki isi ur me ngon bæ ti ningæ, njé banji je døgí røi langi tæe, bæ ai nangi say jø,

13 uni ndude ki taa æli-e æi ^{næ}: «Jaju, nje ndo dije, oo kæm-to-ndoo læje!»

14 Loki oo-de ningæ ^{al-de} ^æ ^{næ}: «Awi øji røsi njé kijæ ne masi kadi-kare je^ø.» Ningæ dõ ræbi kawde ti bøy par ^æ, ingæi rø nga.

15 Ki kare dande ti, loki oo kadi ingæ rø nga ningæ, tæl dõ njane ti, ki kilæ tøjí dõ Luwæ ti, ki ndune ki bo.

16 Re osi ki ta kænne nangi nõ Jaju ti, ra-e oyo. E dingæm ki Samari ti.

17 ^Ø Jaju ^{al} ^æ ^{næ}: «Njé banji je ki døgí pæti ingæi rø nga, ^æ njé ki jikare awi ra ^æ?»

18 MBõde ti pæti, dæw kare ki tæl re ilæ tøjí dõ Luwæ ti goto. Dæw bæ, e dæw ki Samari ti kin ki karne ba par.

19 Ningæ Jaju ^{al} dæw ki Samari ti ka kin ^æ ^{næ}: «J taa aw, tadõ kadi-me læi aji.»

Købe læ Luwæ (Mt 24.23-28, 37-41)

20 NDõ kare *Parisi je dæji Jøju ta ki øji dõ dækagilo re kõe læ Luwæ. ^Ø Jøju ^{al-de} ^æ ^{næ}: «Købe læ Luwæ a re tæ ne ki dije a ooi-e ki kæmde njæ njæ al.

21 A e ki kæl kæ ^{næ}: “E yo bõ”, “E ne bõ”, al. Tæki røjeti, kõe læ Luwæ e dansi ti ne ngata.»

22 Go ti ningæ ^{al} njé ndo je ^æ ^{næ}: «NDõ madi a re nõõ ki a ndingæi ngay kadi oi ndõ kare me ndõ je ti læ NGon Dæw, næ lo kadi a oi goto.

23 Ningæ a æli sæsi æi ^{næ}: “Kirisí e yo”, “Kirisí e ne”, næ awi al, ayi-naa ngodæ awi loe ti al.

24 Ningæ, tæki ndi tæl ^æ lo ay njay njay, j dam dõnangi ti ki kare tæe-n dame ti ki nungi ka kin ^æ, ndõ rem mi *NGon dæw ka a to be tæ.

25 Næ kæte nõ ti, sobi kadi mi NGon Dæw m-ingæ kø ngay, kadi dije ki dækagilo ti ki bõne kin mbati-mi bøy taa.

26 Ningæ, ko ne ki ra ne dækagilo ti læ Nuwe kin ^æ, nee a ra ne ndõ ki mi NGon dæw m-a m-re-n ti to.

27 Dije usoi je, ayi-naa je, taai-naa ki yo je ki ne je, biti ndõ ti ki Nuwe ur-n me bato ti. Go ti ningæ man kø ki bo re tují dije pæti^ø.

28 A to tæ ne ki ra ne dækagilo ti læ Loti be to: Dije usoi je, ayi-naa je, ndogi ne je nim, gati ki ne je nim, mæi kagi je nim, rai køy je nim tæ.

29 Næ ndõ ki Loti tæe-n me bæ bo ti ki Sodom, Luwæ adi ndi por ki ne je ki njé taa por j dõræ ti ø dije tæl-de pæti^ø.

30 NDõ ki mi NGon dæw m-a m-tæe høy ka, ne je a rai ne be tæ.

31 Me ndæe ti kin, dæw ki isi dõ køy ti, a ur nangi kadi oy ne je læne ki me køy ti tæe-n taga al. Be tæ ^æ, dæw ki a e me ndør ti ka, a tæl re bæ al to.

32 Adi mesi ole dõ ne ti ki tæe dõ ne Loti ti, ki ilæ ratí ^æ ingæ yo kin^ø.

ø 17:14 Labatiki 14.2-3 ø 17:27 Kilæ ngiræ ne je 6.9-7.24 ne je 19.26

ø 17:29 Kilæ ngiræ ne je 18.20-19.25 ø 17:32 Kilæ ngiræ

³³ Dəw ki sangi kadi n-ngəm rəne ki nq̄ ti, a ti ta rəne. Nə dəw ki ti ta rəne mbata ləm ə, a ngəm rəne ki nq̄ ti tə.

³⁴ Adi m-əl səsi, me kondəe ti kin, dije joo a toi dō tirə ti ningə, a uni ki kare, a iyəi ki nungi.

³⁵ Dəne je joo, a uri ne naa ti, a uni ki kare ə, a iyəi ki nungi.

³⁶ [Dingəm je joo, a rai kilə me ndor̄ ti ki kare ə, a uni ki kare ə a iyəi ki nungi.]

³⁷ Ningə, njé ndo je dəji Jəju əi nə: «Babe, lo ki ra ti ə, ne je kin a rai ne ə?» Ə əl-de ə nə: «Loki nin a to ti, e ə mal je a kawī-naa ti.»

18

Nje gangi ta əi ki dəne ki nje ngaw koy

¹ Jəju əl kuji ta madi njé ndo je ləne, tōji-ndə kadi əli ta ki Luwə taa taa, bi kadi təgide goto ta ti al,

² ə nə: «Nje gangi ta kare isi be bo ti madi nq̄. E dəw ki bəl Luwə al nim, taa ilə koji dō dəw ti al nim tə.

³ Ningə me be bo ti ka kin, dəne kare ki nje ngaw koy isi ti nq̄ tə. Dəne ka kin re ki dəkagilo je pəti əl-e ə nə: «Igangi ta ka ki to danje ti ki nje ta ləm ka kin adi-m.»

⁴ Nje gangi ta ka kin mbati dəkagilo ngay. Nə təl əl ta rəne ə nə: «Re m-bəl Luwə al nim, taa m-ilə koji dō dəw madi ti kare al ka,

⁵ dəne ki nje ngaw koy kam tapi-m ngay. Səbi kadi m-gangi ta lie made, mba kadi təl re gogi ndō ki rangi ti, tapi-m bəy al ngata.»

⁶ Babe ilə dō ti bəy ə nə: «Maji kadi oi ta ki nje gangi ta ki dana al, əl kin maji.

⁷ Sai oi kadi Luwə a gangi ta ki dana adi dije lie ki isi nq̄i dōe ti kondə je ki kada je kin al a? A isi gərəə ba bi a ra səde al a?

⁸ Adi m-əl səsi, a gangi ta ki dana kalangi ba adi-de. Nə ne kare ba, se ndō ki mi NGon Dəw m-a m-təl m-re ə, m-a m-ingə dije ki adi made donangi ti wa mindi wa?»

Parisi əi ki nje taa la-mbə

⁹ Jəju əl kuji ta ki dō njé je ti ki ooi rōde tə dije ki dana ə kidi ndəgi dije

¹⁰ ə nə: «Dingəm je joo, awi kəy kaw-naa ti mba kəl ta ki Luwə; ki kare e Parisi, ki nungi e nje taa la-mbə tə.

¹¹ Parisi i a taa ə əl ta ki oji dō rəne mene ti ə nə: «Luwə ləm, m-ra-i oyo tado mi m-to tə ndəgi dije ki njé bogi je ə se njé ra ne je ki go ti al, ki njé kuwə marim, taa tə nje taa la-mbə kam al tə.

¹² Me ndo je ti ki siri, m-əgi rəm ne kuso ti nja joo, madi Luwə ne kare me ki dəgi ti, me ne kingə je ti ləm pəti.»

¹³ Nə nje taa la-mbə ba, əsi rəne ngərəngi nu, kun ka ge kun kəmne ki dərə ti al, ra rəne ndoo, ə əl ə nə: «Luwə ləm, oo kəm-to-ndoo ləm tado mi nje ra majal!»

¹⁴ Adi m-əl səsi, e nje taa la-mbə ə təl aw be ləne ki ta ki kər dō ti nq̄o Luwə ti, bi e Parisi al. Tado dəw ki un dəne taa ə, a iləi dōe nangi, ningə dəw ki ilə dəne nangi, a uni dōe taa tə.»

Jəju ində jine dō ngan je ti ki du

(Mt 19.13-15; Mk 10.13-16)

¹⁵ NĠan je ki kasi wa kin ka, dije rai səde rə Jəju ti mba kadi njangi dode. Nə loki njé ndo je ooi ne kin ba, kəli səde.

¹⁶ Nə Jəju adi rai ki ngan je ki du rəe ti ba əl ə nə: «Iyəi ngan je ki du adi rai rəm ti, oti kadi əgi-de ta rəbi, tado kəbe lə Luwə e ya dije ki toi tə ngan je ki du be.

¹⁷ Təki rəjeti, adi m-əl səsi, dəw ki ndigi kadi Luwə o be dōe ti tə ngon ki du be, al, a ur kəbe ti lə Luwə al ratata.»

Nje ne kingə

(Mt 19.16-30; Mk 10.17-31)

¹⁸ Ki bo la *Jipi je kare, dəji Jəju ə nə: «Nje ndo ki maji, e ri ə m-a m-ra ə m-a m-ingə-n kaji ki a to biti ki nq̄ ti ə?»

¹⁹ Ə Jəju əl-e ə nə: «MBA ri ə ibar-m dəw ki maji ə? Dəw kare ki maji goto, nə Luwə ki karne ba par ə e dəw ki maji.

²⁰ I igər ndu-kun je lə Luwə ki ə nə: «A uwə marim al, a təl dəw al, a bogi al, a ma naji ki ngom dō madi ti al, a əsi gon bawi ki kəi.»

²¹ Ningə dingəm təl əl Jəju ə nə: «Nə je kin pəti m-təl rəm go ti dəkagilo kilə ngirə basam ti nu.»

²² Go ta je ti kin Jəju əl-e ə nə: «Nə kare be ə nayji kadi ira bəy. Aw igati ki ne kingə je lai pəti, iləbi lae njé ndoo je, ba a aw ki ne kingə ngay me dərə ti, ə ire un gom.»

²³ Nə loki ta kin osi mbi dingəm ti ka kin, rəe təl nəl-e al, tado e dəw ki ne kingə lie e ngay.

²⁴ Loki Jəju oo-e kadi mee o-e ningə əl ə nə: «E ne ki ngə ngay rə njé ne kingə je ti kadi uri me beko ti lə Luwə.

²⁵ E ne ki ngə ngay wa kadi jambal ki oi-e kin ur bole kon ku ne ti, nə a ngə ngay itə e kin bəy kadi nje ne kingə ur me beko ti lə Luwə.»

²⁶ NJé ki isi ooi dō ta lə Jəju əli əi nə: «NĠa kin ə e be ningə, nā ə asi kadi ingə kaji ə?»

²⁷ Jəju ilə-de ti ə nə: «Nə ki dəw asi al, Luwə asi ra.»

²⁸ Piyər əl-e ə nə: «NĠa je kin, j-iyə ne kingə je ləje pəti kə, ə j-un goi kin.»

²⁹ Jəju əl-de ə nə: «Təki rəjeti, adi m-əl səsi, re dəw madi, iyə kəy ləne, ki nene, ki ngane je, ki ngakone je, ki nojine je, ki mbata kəbe lə Luwə ə,

³⁰ a ingə ne je al dō e kin, dəkagilo ti ki bōne, taa dəkagilo ti ki a re, a ingə kaji ki a to biti ki nq̄ ti tə.»

Jəju əl ta ki dō koyne ti ki kine lo koy ti

(Mt 20.17-19; Mk 10.32-34)

✱ 18:20 Təe ki taga 20.12-16; Dətarənom 5.16-20

31 Jəju ɓar njé ndo je læne ki dɔgi gide e joo ki rɔne ti, ningə əl-de ə nə: «Oi, j-isi j-awi ki Jorijaləm ti, ne je pəti ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti ndangi oji dɔm mi *NGon dəw, a tɔli tade.

32 Tado a iləi-mi ji dije ti ki əi *Jipi je al kadi ta kogi dɔm ti je, taji-mi je, taa a tibi man tade dɔm nim tɔ.

33 Go ti, loki tindəi-mi ki ndəy kabilyay ningə, a tɔli-mi. Nə ndo mitə lə ndo koym ɓa, m-a m-tee lo koy ti.»

34 Nə ne kare ki njé ndo je gəri me ta ti kin goto. E ta ki to lo ɓoyɔ ti rɔde ti. Gəri me ta ki Jəju ge kəl-de al.

Jəju adi nje kəm tɔ oo lo Jəriko ti (Mt 20.29-34; Mk 10.46-52)

35 Loki Jəju e basi ki ɓe ki Jəriko ningə, nje kəm tɔ madi isi ngangɔ rəbi ti nɔɔ, isi kɔy ne.

36 Loki nje kəm tɔ oo ka kosi dije ki isi indəi dɔ bur bur ningə, daji ta se ri ə isi ra ne wa.

37 Ə əli-e əi nə: «Jəju ki Najarəti ə isi ində dɔ.»

38 Nje kəm to ilə ngirə kadi un ndune ki taa, ə nɔ ki tɔgine, ə nə: «Jəju ki NGon ka Dabidi*, o kəm-to-ndoo ləm!»

39 Dije ki njé njiyə kəte nɔ dije ti kəngi-e kəngi kadi uti tane, nə nje kəm tɔ un ndune ki taa dɔ made ti ɓəy ə nə: «NGon ka *Dabidi, o kəm-to-ndoo ləm!»

40 Jəju a lo ka ti, ɓa un ndune kadi rai sie rɔne ti ne. Loki re rɔe ti ɓasi ningə, Jəju daje ə nə:

41 «E ri ə ige kadi m-ra madi ə?» Ə nje kəm tɔ əl-e ə nə: «Babe, m-ge kadi kəm oo lo!»

42 Jəju əl-e ə nə: «O lo! Kadi-me lai aji.»

43 Par ə, loe ti nɔɔ, kəme oo lo, adi un go Jəju ki kilə toji dɔ Luwə ti tane ti. Loki kosi dije ooi ne kin ningə, iləi ngirə kosi-gon Luwə.

19

Jəju əi ki Jase

1 Loki Jəju ur me ɓe ti ki Jəriko ə isi ində dɔ ningə,

2 dɔngəm ki nje ne kingə kare ki tɔe nə Jase, ki e boy dɔ njé taa la-mbə je ti isi nɔɔ.

3 Dɔngəm kin sangi kadi n-oo se Jəju e nɔ dana wa, nə lo kadi oo Jəju goto, mbata kosi dije, tado e dəw ki goji.

4 Be ə, ay ngɔdi kəte, aw al dɔ kagi mbaykote ti, kadi n-oo Jəju ki a man ki rəbi ki loe ti kin.

5 Loki Jəju re tee loe ti ka kin ningə, un kəmne ki taa, əl Jase ə nə: «Jase, ur nangi ne law, tado sɓbi kadi m-isi me kəy ti lai ɓone.»

6 Lo kin ti, Jase ur nangɔ law, uwə Jəju rɔne ti ki rɔnəl.

7 Dije pəti ki ooi ne kin, ɓai ta dɔ Jəju ti əli əi nə: «Aw isi ɓe lə nje ra majal.»

8 Nə Jase a taa, əl Babe ə nə: «Babe, m-a m-adi nusi ne kingə ləm njé ndoo je. A kin ə re m-taa ne lə dəw ki al dɔ maji ə, m-a m-təl m-ige kire gogi nja sɔ.»

9 Lo kin ti, Jəju əl-e ə nə: «Bone sɓi ki njé ki me kəy ti lai ingəi kaji, tado j ka j ngon ka *Abirakam tɔ.

10 Tado ki rɔjeti, mi *NGon dəw m-re mba kadi m-sangi dije ki tade ti, m-aji-de.»

Dəw ki aw kadi indai jɔgi ngar dɔe ti (Mt 25.14-30)

11 Jəju e basi ki Jorijaləm adi dije ooi kadi kɔɓe lə Luwə a ɔdi rɔne loe ti nɔɔ. Loki dije uri mbide isi oi ta ki Jəju isi əl-de ba ɓay ningə, Jəju un kuji ta kare tane ti kadi

12 əl-de ə nə: «Dɔngəm kare ki oji-e me maji ti isi aw ɓe madi ti ki say kadi indai jagi ngar dɔe ti ɓəy taa ta təl.

13 Be ə, kəte ɓəy taa kadi aw, ɓar njé kilə je læne dɔgi, adi dəw ki ra dande ti mbal ɔr kare, ningə əl-de ə nə: «Itaai, irai gati biti kadi m-təl m-re m-ingə-n sasi.»

14 Nə dije ki me ɓe ti lie ji gine ti, ə iləi dije goe ti əli əi nə: «Ji ndigi al kadi dəw kin re isi ngar dɔje ti.»

15 Be ka, indai jɔgi ngar dɔe ti. Be ə, loki təl re ɓe ningə, ɓar njé kilə je læne ki adi-de la ka kin kadi n-oo se e ri ə rai wa.

16 Dəw ki dɔ kəte re, ningə əl ə nə: «Bam, mbal ɔr ki kare ki adi-m ka, yə m-ingə dɔgi dɔ ti kin.»

17 Ə ngar əl-e ə nə: «Maji ngay, j nje kilə ki maji. Ningə təkɔ a-n dana me kində kəm go ne ti ki ndəy be, m-ində-i nje kɔɓe dɔ ɓe bo je ti dɔgi.»

18 Dəw ki kɔ joo re, ningə əl ə nə: «Bam, mbal ɔr ki kare ki adi-m ka, yə m-ingə mi dɔ ti kin.»

19 Ə ngar əl-e ko ta wa ka kin tɔ ə nə: «I, isi tɔ nje kɔɓe dɔ ɓe bo je ti mi.»

20 E ki rangɔ re ningə əl ə nə: «Bam, mbal ɔr ki kare ki adi-m ka ya to kin, m-aw m-ɓoyɔ-e ta kibi ti m-ade to.

21 Tado m-ɓəli. I, j dəw ki ngə ngay, ne ki ində al ka un nim, ne ki idibi al ka itəti nim.»

22 Lo kin ti ngar əl-e ə nə: «I nje kilə ki majal. Ningə m-a m-gangi ta dɔi ti ki ta ki tee tai ti j wa. I iger maji kadi mi dəw ki ngə ngay, ne ki m-ində al ka m-un nim, ne ki m-dibi al ka m-təti nim.

23 NGA ra ban be ə re a ində la ləm lo ngəm la ti al ə? Re ində lo ngəm la ti ə, m-təl kin re m-a m-taa ki mane dɔ ti.»

24 Go ti ngar əl dije ki ai loe ti nɔɔ ə nə: «Itaai mbal ɔr ki kare ki jie ti kin adi e ki aw ki mbal ɔr dɔgi kin.»

25 Ə dije əli ngar əi nə: «E kam aw ki mbal ɔr dɔgi ngata.»

26 Nə ngar əl-de ə nə: «M-əl sɓsi təkɔ, dəw ki aw ki ne jine ti, a adi-e dɔ ti, nə dəw ki ne lie

* 18:38 Igoi Mk 10.47 ki ta ki dɔ ti gin makitibi ti nangɔ.

goto, e ki ndikiri wa ki aw-n kin ka a taai jie ti wa b̄ay.

27 Ningə njé b̄a je ləm, ki mbatu kadi mi ngar d̄o ti, ir̄ai s̄ade, it̄oli-de ta k̄əm ti ne.”»

*Jəju ur Jorijaləm ti ki k̄osi-gon
(Mt 21.1-11; Mk 11.1-10; J̄a 12.12-16)*

28 Go ta je ti kin, Jəju gangi k̄ate n̄o k̄osi je ti, un r̄abi ki kaw ki Jorijaləm.

29 Loki Jəju re t̄eɛ b̄asi ki 6e ki B̄ətipaje əi ki 6e ki B̄atani, ki kaw ki kadi mbal je ti ki b̄ari-de mbal kagi bini je kin 6a, il̄ə njé ndo je l̄ane joo

30 ə n̄ə: «Awi me ngon 6e ti ki a n̄osi ti kam. Loki a uri ki me 6e ti, a ingai ngon koro ki d̄əəi-e adi a. E ngon koro ki d̄əw al gide ti n̄ja kare al b̄əy. Ituti-e, ir̄ai sie adi-mi.

31 A re d̄əw madi d̄əji s̄əsi ə n̄ə: “MBA ri ə isi ituti ngon koro kin” ə, əli-e əi n̄ə: “E B̄ab̄e ə ge-e.”»

32 Njé ki Jəju il̄ə-de ka kin awi ningə yə, ingai n̄e je t̄əki wa ki Jəju əl-n-de.

33 Be ə, tuti ngon koro ka kin ningə, 6a njé koro je d̄əji-de əi n̄ə: «MBA ri ə ituti ngon koro kin ə?»

34 Ningə njé ndo je il̄əi-de ti əi n̄ə: «B̄ab̄e ə ge-e.»

35 Lok̄i r̄ai ki ngon koro ka kin adi Jəju 6a, labi kibi je l̄əde gide ti, ə adi Jəju al isi d̄o ti.

36 K̄oti wa ki isi ət̄i k̄ate k̄ate kin 6a, dije labi kibi je l̄əde d̄o r̄abi ti adi-e nj̄iyə d̄o ti.

37 Lok̄i Jəju isi re b̄asi ki Jorijaləm ti ki r̄əbi ki j̄i ki d̄o mbal kagi bini je ti kin 6a, kosi njé ndo je lie, r̄ode n̄əl-de ngay adi uni ndude ki taa, pit̄ii Luwə mbata n̄e k̄oji je p̄əti ki ra adi oi ki k̄əmde,

38 əi n̄ə:
«Kadi Luwə njangi d̄o ngar ki re ki t̄o B̄ab̄e!
Kadi Lapiya re ki d̄o d̄ər̄a ti, ə t̄əba e ki d̄o Luwə ti ki isi taa d̄o d̄ər̄a ti t̄o.»

39 *Parisi je madi ki əi dan kosi je ti əli Jəju əi n̄ə: «B̄ab̄e, əl njé ndo je l̄ai adi uri tade naa ti.»

40 Ə Jəju əl-de ə n̄ə: «M-əl s̄əsi m-adi oi, re əi je uri tade naa ti ə, gaji mbal je a singai.»

Jəju n̄o mbata 6e bo Jorijaləm

41 Lok̄i Jəju ind̄ə d̄o 6e ki Jorijaləm b̄asi ə un k̄əmne oo-e-n ningə, man n̄o re k̄əme ti.

42 Man n̄o re k̄əme ti adi əl ə n̄ə: «Kin ə re d̄əkagilo ki je ti 6one kin, j̄i wa iḡər̄ r̄abi lapiya kin ə re a e soti s̄ai, n̄ə k̄əmi t̄eɛ d̄o ti al.

43 ND̄o je ki nḡa a r̄ai n̄oɔ kadi njé b̄a je l̄ai a il̄əi-naa ḡai d̄ai, a il̄əi-naa ki ta t̄o r̄abi je p̄əti, a uti-ni nguy lo kadi it̄eɛ goto.

44 A budi-ni nangi mur mur ki dije l̄ai. MBal madi ki kadi d̄əw a iȳə adi isi d̄o made ti goto. Tado k̄əmi t̄eɛ d̄o d̄əkagilo ti ki Luwə re-n kadi ra-n s̄ai kin al.»

Jəju tuwə njé ra gati je k̄o me k̄əy ti l̄ə Luwə

45 Go ti, Jəju aw ur nati k̄əy ti l̄ə Luwə, ningə il̄ə r̄one tuwə njé labi n̄e je titi ko.

46 Ningə əl-de ə n̄ə: «NDangi me makitibi ti l̄ə Luwə əi n̄ə: “K̄əy l̄əm a i b̄ari-e k̄əy k̄əl ta ki Luwə, n̄ə s̄ai, it̄əli-e lo b̄əȳ r̄o ti l̄ə njé 6ogi je yo.”»

47 ND̄o je p̄əti, Jəju ndo dije n̄e gin k̄əy ti l̄ə Luwə. Lo kin ti, njé kun d̄o njé kij̄ə n̄e m̄əsi kadi-kare je ki njé ndo ndu-kun je, ki njé kun d̄o dije me 6e, sangi r̄abi kadi n-t̄əli Jəju,

48 n̄ə ḡəri r̄əbe al, tado kosi je ind̄əi mbide maji ngay go ta ti l̄ə Jəju.

20

*Ta ki d̄əji d̄o t̄əgi ti ki Jəju aw-n
(Mt 21.23-27; Mk 11.27-33)*

1 ND̄o kare, Jəju isi ndo dije n̄e me k̄əy ti l̄ə Luwə, il̄ə-n mb̄e Poy Ta ki Maji ningə, njé kun d̄o njé kij̄ə n̄e m̄əsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je, ki ngat̄əgi je, t̄eɛi n̄oɔ r̄ai.

2 Lok̄i r̄ai ningə əli-e əi n̄ə: «Əl-je adi j-ə, e ki t̄əgi ki j̄i ra ə isi ra-n n̄e je kin be ə? Ə n̄a t̄o ə adi ndune ə isi ira-n ə?»

3 Ə Jəju t̄əl əl-de ə n̄ə: «Mi ka m-a m-d̄əji s̄əsi ta kare kadi əli-mi adi m-o t̄o.

4 N̄a ə il̄ə J̄a kadi ra dije batəm ə? E Luwə ə se e dije?»

5 N̄ə t̄əli a m̄əri ta dande ti əi n̄ə: «Re j-əl-e j-ə n̄ə: “E Luwə ə ile” ə, a d̄əji-je ə n̄ə se ra ban ə j-ade meje al wa?»

6 A kin ə re j-əl j-ə n̄ə: “E dije ə il̄əi J̄a” ə, kosi je ba p̄əti a t̄əl̄əi-je ki mbal t̄əli-je, tado ḡəri maji ngay kadi J̄a e nje k̄əl ta ki ta Luwə ti.»

7 Be ə, t̄əli əli Jəju t̄əki n-ḡəri d̄əw ki ile al.

8 Ə Jəju il̄ə-de ti ə n̄ə: «Re iḡəri al ə, mi ka m-a m-əl s̄əsi t̄əgi ki m-isi m-ra-n n̄e je kin al t̄o.»

Kuji ta d̄o dije ti ki njé ra kil̄ə nd̄ər̄ nju, ki njé me majal

(Mt 21.33-46; Mk 12.1-12)

9 Go ti, Jəju il̄ə r̄one al ta *j̄ipi je me kuji ta ti ə n̄ə: «Dingəm kare nd̄ər̄ nju, ningə d̄əəi ta naa ti ki dije ki njé ra kil̄ə nju, kadi ta r̄ai kile adi-e, ə kagi loe ti 6a, a k̄əyi-naa n̄eɛ, ningə e wa ət̄i aw mba ki goe ngal.

10 Lok̄i kagi lo kij̄ə kandi nju asi ningə, il̄ə b̄əə l̄ane kare kadi aw taa kandi n̄e nd̄ər̄ ka kin, ki yane j̄i njé ra kil̄ə je ti adi-ne. Nə lok̄i b̄əə aw ningə, njé ra kil̄ə je, tind̄əi-e ngay, ə tuw̄əi-e adi t̄əl ki jine kare aw.

11 Nje nd̄ər̄ t̄əl il̄ə b̄əə ki rangi 6əy. Nə e ka, tind̄əi-e je, taji-e je, ə tuw̄əi-e adi t̄əl ki jine kare aw.

12 Be ka dingəm ka kin t̄əl il̄ə b̄əə ki nje k̄o mit̄ə 6əy. B̄a e ki nje k̄o mit̄ə kin, njé ra kil̄ə je ka kin tind̄əi-e, adi-e do, ə tuw̄əi-e adi-e aw.

13 Lo kin ti, nje nd̄ər̄ d̄əji ta r̄one ə n̄ə: “E ri ə kadi m-ra ə? M-a m-il̄ə ki ngonm ki dingəm ki m-ndige ngay kin. E ə, a 6əli gide.”

14 Nə njé ra kil̄ə nju, lok̄i k̄əmde osi d̄o ngone ti 6a, əli-naa ta kin dande ti əi n̄ə: “Dar̄ə e wa kam ə a e nje n̄e nduwə. J̄i t̄əli-e j-adi nd̄ər̄ nju kin t̄əl n̄e l̄əje!”

¹⁵ Be ə, ndəri ngon ka kin, awi sie gidi ndor ti taga, tɔli-e. Ə se dingəm ki nje ndor kin a ra sade ban wa?

¹⁶ A re kadi tɔl njé ra kilá je kin kɔ, ə sangi njé ki rangi inda-de ta ndor ti.» Loki dije ooi ta ki Jəju əl kin 6a, əli əi nə: «Jagi, nɛ kin a re nɛ ba al.»

¹⁷ Nə Jəju gɔ-de ba ningə əl-de ə nə: «Ta ki makitibi lə Luwə əl ə nə
“MBal ki njé ra kəy je mbati-e, E ə tɔl mbal ki e tɔgi kəy*,” kin me nə ri ə?

¹⁸ «Dəw ki ra ki osi dɔ mbal ti kin ə, a tətɔ njəki njəki, a re e ə mbal kin ə osi dɔe ti tɔ ningə, a rəkite rəkite rəkite tɔ.»

*Ta dɔ kigə la-mbə nje kɔbe ki bo Səjar ti
(Mt 22.15-22; Mk 12.13-17)*

¹⁹ Njé ndo ndu-kun je, ki ki bo je ki dɔ njé kijá nɛ məsi kadi-kare je ti, sangi rəbi kadi n-uwəi Jəju loe ti wa kin nɔɔ, tado gəri maji kadi kuji ta ki Jəju əl kin sɔbi dɔde, nə bəli kosi je.

²⁰ Be ə, indəi kəmde go Jəju ti, 6a iləi dije madi ki rai rɔde tɔ dije ki dana be rɔe. Həi-de rɔe ti mba kadi tɔ me ta ti ki a tɛɛ tae ti kin 6a, n-uwəi-e-n, n-iləi-e ji njé kɔbe je ti.

²¹ Dije ka kin dəji Jəju əi nə: «Nje ndo dije, ji gər kadi i nje kəl ta ki rɔjeti, taa i nje ndo nɛ ki rɔjeti tɔ. Kər kəm dəw dana goto rɔi ti, isi indo dije rəbi ki rɔjeti ki nəl Luwə.

²² Ə əl-je adi j-o: e loe ti ə se e loe ti al kadi j-igə la-mbə nje kɔbe ki bo Səjar ə?»

²³ Nə Jəju ki gər kadi isi ədi kəme, əl-de ə nə:

²⁴ «Adi-mi silə kare adi-mi m-o, se dɔ nɔ ə indəi ti, ə tɔ nɔ tɔ ə ndangi ti wa?» Ningə əli əi nə: «E nje kɔbe ki bo Səjar.»

²⁵ NGata ə Jəju əl-de ə nə: «Nɛ lə Səjar ə adi Səjar, nɛ lə Luwə ə adi Luwə tɔ.»

²⁶ Lo kin ti, lo kadi uwəi Jəju ki ta ki tae ti nɔ kosi je ti goto. Ta ki tur-de ti kin dum dɔde, adi əi tade mba.

Ta ki daji lə Sadusi je dɔ ki njé koy je lo koy ti

(Mt 22.23-33; Mk 12.18-27)

²⁷ Ba go ti, *Sadusi je ki əi dije ki njé maji təkɔ njé koy je a jii taa lo koy ti al, ki madi je dande ti, rəi rɔ Jəju ti dəji-e əi nə:

²⁸ «Nje ndo dije, *Mojɔ ndangi ndu kin me makitibi ti adi-je ə nə: “Re dəw madi, ngokɔe taa dənə, ə ngokɔe ka kin oji ngan je ki dənə ka kin al bəy ə oy ningə, sɔbi kadi taa dənə nduwəi kin oji-n ngan je kadi tɛɛi tɔ nje goto ti.”*
²⁹ Ningə ki oji dɔ ta kin, ngakonaa je əi siri. Ki dɔsay taa dənə, ə oji-n ngon al bəy par ə oy.

³⁰ Ki kɔ joo re taa dənə nduwəi ka kin, 6a kae ti wa bəy.
³¹ Re tɛɛ dɔ ki kɔ mitə be, adi ngakonaa je ki siri kin, taai dənə ki kare kin pəti, 6a oyi ki kanji kadi dəw kare dande ti oji sie ngon.

³² Ta tɔl tae ə, darɔ dənə wa re oy tɔ.

³³ NGA ə se ndə ki njé koy je a jii taa lo koy ti ə, nɔ dande ti ə dənə ka kin a e nee wa? Tado əi siri pəti taai-e nede ti.»

³⁴ Ə Jəju əl-de ə nə: «Dɔnangi ti ne kin ə dingəm je ki dənə je isi taai-naa.

³⁵ Nə dije ki Luwə oo-de kadi asi kadi a jii taai lo koy ti, kadi isi me bɛkɔ ti ki sigi, a taai-naa al ngata.

³⁶ Taa a oyi al tɔ, tado a toi tə malayka je be. Əi ngan lə Luwə tado Luwə adi-de jii lo koy ti.

³⁷ Ningə ta ki ki nə njé koy a jii taa lo koy ti, Moji wa əl ta ay njé tɔ ti kadi njé koy je a jii taa lo koy. Lokɔ əl ta oji-n dɔ por ki o me nga ti, Moji 6ar Luwə ə nə: “Luwə lə *Abirakam, Luwə lə *Isaki, ki Luwə lə Jakobi*.”

³⁸ Ningə Jəju ilə dɔ ti təkɔ Luwə e Luwə lə dije ki njé kisi kəm ba, 6i e Luwə lə njé koy je al. Tado ta kəm Luwə ti, dije pəti isi ki dɔde taa.»

³⁹ Lo kin ti, njé ndo dije ndu-kun ki nɔ je əli Jəju əi nə: «Nje ndo dije, əl ta maji ngay.»

⁴⁰ Ningə sangi kadi n-dəji-e ta ki rangi al ngata.

Kirisi əi ki Dabidi

(Mt 22.41-45; Mk 12.35-37)

⁴¹ Jəju dəji-de ta ə nə: «Ra ban be ə dije əli par əi nə Kirisi ki e *Dəw ki Luwə mbəte e ngon ka *Dabidi ə?

⁴² Tado Dabidi ə wa ki dənə əl me makitibi Pa je ti ə nə:

“Bəbe Luwə əl Bəbe ləm ə nə:
«Fre isi dɔ ji kɔm ti ne,

⁴³ Biti kadi m-aw ki njé bɔ je ləi m-ilə-de gin tɔgi ti*.”

⁴⁴ «Ə re Dabidi 6ar Kirisi Bane ə, ra ban taa Kirisi a e ngon ka Dabidi ə?»

Jəju gangi ta dɔ njé ndo ndu-kun je ti

(Mt 23.37-39; Mk 12.38-40)

⁴⁵ Jəju əl njé ndo je ləne ta kəm kosi je ti ki isi oɔ dɔ nɛ ndo lie

⁴⁶ ə nə: «Indəi kəm-kədi dɔ rɔsi ti ki rɔ njé ndo ndu-kun je ti. Əi dije ki gei njiyə ki kibi ngal, taa gei kadi dije rai-de lapiya ki buki-naa ti lo kingə-naa je ti lə kosi je tɔ. Gin kəy kaw-naa je ti, ə se lo nɛ kuso je ti, a gei lo kisi dije ki bo, kəte nɔ dije ti.

⁴⁷ Taai nɛ maji je lə njé ngaw koy je pəti pəti jide ti, ningə ədi kəm dije ki kəl ta ki Luwə ki gine gangi al, kadi dije ooi-de təkɔ n-əi dije ki maji. Go kilə rade je ti ki be kin, Luwə a gangi-n ta ki ngə ngay dade ti itə ndəgi dije.»

21

Kadi kare lə nje ngaw koy ki nje ndoo

(Mk 12.41-44)

¹ Jəju un kəmne isi oo-n njé nɛ kingə je ki isi iləi kadi-kare ləde me nɛ kadi-kare ti.

² Ningə oo nje ngaw koy ki nje kəm-to-ndoo kare re ki ngan sila joo ila to.

³ Ə Jəju əl ə nə: «M-əl səsi təkı rəjeti, nje ngaw koy ki nje ndoo kam ila kadi-kare ita ndəgi dije pəti.

⁴ Tado ndəgi dije pəti kam, adi burım la je ləde, nə nje ngaw koy kin, me ndoo ti lie, ne ki nay jie ti kadi ra-n ki rone ə un ba pu adi.»

Jəju əl ta lə kəy kaw-naa ki a tuji
(Mt 24.1-2; Mk 13.1-2)

⁵ Go ti, dije madi isi əli ta do kəy ti lə Luwə, əli əi nə: mbal je ki ndole ki rai, ki ne je ki dije adi Luwə kin ra adi kəy kin əti bəl ki dum biti. Nə Jəju əl-de ə nə:

⁶ «Nə je pəti ki oi-de kin, ndo madi a re nōo ki mbal kare ki a nay kadi isi do made ti goto; a budi-de nangi mur mur.»

Nə kəji je ki a toji dəkagilo ki kə ki a re
(Mt 24.3-8; Mk 13.3-8)

⁷ Lo kin ti, dije ka kin dəji Jəju əi nə: «Nje ndo dıje, dəkagilo ti ki ra bang ə ne je kin a rai ne ə? Ə ne kəji ki ban ə a toji kadi dije gərii dəkagiloe kin ə?»

⁸ Ə Jəju əl-de ə nə: «İndəi kəm-kadi do rəsi ti, iyəi ta rəbi adi dəw ədi səsi al. Tado dije ngay a rai ki təm əi nə: “Mi ə mi Kırısı”, taa a əli to əi nə: “Dəkagilo re ngata”, nə maji kadi uni gode al.

⁹ Loki a oi ka rə je, dije a iı ki naa ki rə je kin, adi bəl ra səsi al. Tado ri ri ka ne je kin a rai bəy taa, nə e dəbəy ndo ta ji naa ti nōo al bəy.»

¹⁰ Ba Jəju əl-de bəy ə nə: «Gin be madi a aw rə do gin be madine, kəbe madi a aw rə do kəbe madine ti.

¹¹ Dənangi a yəki, yəki ki əti bəl, taa ki lo je ki dangi dangi, møy je ki njə to ko dije a osi je, bo a o je. Ningə ne je ki əti bəl ngay a iı ki dərə ti rai ki ne kəji je ki to bəl.

Dəkagilo kində kəm-ndoo

¹² «Nə kəte nō ne je ti kin piti, dije a indəi jide dəsi ti, a adi səsi kə. A awi səsi lo kaw-naa je ti, a buki səsi dangay ti, a awi səsi nō ngar je ti ki boy, ki nō njə kəbe je ti ki mbata ləm.

¹³ Lo kin ti, e ta rəbi ki a ingəi kadi imai naji ləm ki rəde ti.

¹⁴ Ningə ne ki kadi indəi dəsi ti ə to kin. Onosi kadi isangi ta madi indəi dəsi ti kəte kadi tə əli-de inajii ta dəsi ti.

¹⁵ Tado mi wa m-a m-adi səsi ta ki gosi ki kadi əli-de. Ningə njə kosi səsi ta a asi kadi awi ki ta madi ki kadi əsi kəm yəsi ə se kadi najii al.

¹⁶ A oi kadi kəsi je, ki bawsi je, ki ngakəsi je, nōjisi je ba pəti, ki madisi je a uni dəsi kadi adi dije. Ningə a gangi ta koy do dije ti ngay dansi ti.

¹⁷ Dije pəti mede a majal səsi ki mbata ləm.

¹⁸ Nə bisı dəsi kare ka a osi kə al.

¹⁹ Ningə e me kuwə təgi ba ti ə yə a ingəi kajı.

Tuji ki a tēg do be bo Jorijaləm ti
(Mt 24.15-21; Mk 13.14-19)

²⁰ «Loki a oi njə rə je ilai-naa gəi do Jorijaləm kin 6a, kadi igəri təkı dəkagilo tuje asi ngata.

²¹ Be ə, dije ki isi Jude ti a ayi-naa ki do mbal je ti, ə kadi njə ki isi me be bo Jorijaləm ti, tēgi ki taga kə, ningə kadi dije ki awi wale, təli me be bo ti al.

²² Tado a e ndo gangi ta ki kadi ne je pəti ki Makitibi lə Luwə əl tae a rai ne.

²³ NDoe ti kin, kəm-to-ndoo ki gəe goto a e lə dəne je ki njə səm, ki njə kadi mba ngan je. Tado kəm-to-ndoo ki ngay a ra dije, taa wongi lə Luwə a re dəde ti me bee ti kin to.

²⁴ Dije a təli-de ki kiyə kasigar, a uwəi-de awi səde bəə ti do be je ti ki dangi dangi. Dije ki gəri Luwə al a njiyəi do Jorijaləm mbisai-e mbaraki mbaraki, biti kadi dəkagilo ləde ki Luwə əji ində ngangine.

Re NGon dəw

(Mt 24.29-31; Mk 13.24-27)

²⁵ «Dəkagiloe ti kin, ne je ki to bəl a tēgi kəm kadi ti je, ki nay je, ki mee je. Man ba a i, kae a 6a ki taa, adi dije ki gin be je ti ki dangi dangi, bəl a təl-de.

²⁶ Bəl a təl-de adi dadi par par, isi nginəi ta ne ki a tēg dəde ti dənangi ti. Tado təgi je ki dərə ti a yəki.

²⁷ Lo kin ti ə yə a oi-mi *NGon dəw m-a m-re me kil ndi ti. M-a m-re ki təgi, me kunji ti ki əti bəl.»

²⁸ Loki ne je kin rai ne ningə, maji kadi irai rəsi, əri dəsi taa, tado kagi lo kingə do ləsi e bəsi.»

²⁹ Ningə Jəju un ne kare ndo-n-de ne ə nə: «İgoi kagi mbay-kote ki ndəgi kagi je oi.

³⁰ Loki mbie ilə ngirə kiti kin ningə, igəri kadi nay 6a e bəsi ngata.

³¹ Be to ə, loki oi ne je kin rai ne ningə, maji kadi igəri təkı kəbe lə Luwə e bəsi.

³² Ningə təkı rəjeti, adi m-al səsi, dije ki isi ki dəde taa ne kin a oyi tigə al bəy ə ne je kin a rai ne.

³³ Dərə ki dənangi a gotoi ndo madi, nə ta ləm a to lo tone ti ba ratata ki nō ti.

Kisi dəgi ti

³⁴ «Maji kadi isi dəgi ti, 6i adi go ne kuso ki go ne kay, ki taga ki do ne ki duniya ti ne uwə mesı adi ndo kin uwə səsi nangi busı al.

³⁵ Kadi uwə səsi nangi təkı bandı a osi-n do kanji je ti kin be al. Tado e ne ki a osi do dije ti pəti ki dənangi ti.

³⁶ Ningə kadi itoi 6i al, əli ta ki Luwə ki dəkagilo je pəti kadi tə ingəi təgi idumi do ne

je pæti ki a rai nê kin, æ kadi iteëi ai taa ta kamm *mi NGon dæw ti.»

³⁷ Re kada 6a, Jæju ndo nê dije gin kæy ti læ Luwæ. A re kondò tò ningæ, teë aw dò mbal ti ki 6ari-e dò mbal kagi bini je ti.

³⁸ Løki lo ti njay tò 6a, kosi je ræi gin kæy ti kadi ooi dò ta lie.

22

Judasì un dò Jæju

(Mt 26.1-5, 14-16; Mk 14.1-2, 10-11)

¹ Nay mapa ki æm òde al, ki 6ari-e nay Paki e 6asi*.

² Njé kun dò njé kijæ nê mæsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je, sangi ræbi kadi n-uwæi Jæju n-tali-e, næ 6æli kosi je.

³ Ningæ *Satæ ur me Judasì ti ki 6ari-e Isikariyoti ki e ki kare mbò njé ndo je ti læ Jæju ki døgì gide joo.

⁴ Ur me ti ade aw indæ ta naa ti ki njé kun dò njé kijæ nê mæsi kadi-kare je ki njé kun dò njé ngæm ta kæy læ Luwæ, dò ræbi ti ki kadi ilæ-n Jæju jide ti.

⁵ Lo kin ti, rò njé je ki Judasì aw ingæ-de ka kin næl-de ngay adi ndude osi naa ti kadi n-adi-e la.

⁶ Judasì ndigì dò ti, nga ningæ ilæ ngiræ sangi ræbi ki to kadi ilæ-n Jæju jide ti ki kanji kadi kosi je ooi loe.

Jæju adi indæi dò nê kuso Paki naa ti

(Mt 26.17-19; Mk 14.12-16)

⁷ NDò kuso mapa ki æm òde al, ki e ndò ki kadi dije tòi ngan døgì bati je mbata nê kuso Paki asi.

⁸ Æ Jæju ilæ Piyær æi ki Jæ æ næ: «Awi indæi dò nê kuso Paki dana kadi j-usoi.»

⁹ Ba æi je tæli dæji-e æi næ: «Lo ki ra be æ indigì kadi j-aw ji ra nê kuso titi æ?»

¹⁰ Ningæ Jæju ilæ-de ti æ næ: «Awi, løki isi uri ki me 6e ti 6a, a ingai dingæm kare ki oti gum man dône ti ningæ uni goe, uri me kæy ti ki ur ti.

¹¹ Løki uri goe ti 6a, æli 6a nje kæy kin æi næ: «Nje ndo dije æ næ kadi ji dæji se me kæy ki ra æ kadi n-uso nê Paki ti ki njé ndo je lane wa?»

¹² Lo kin ti, a oji sæsi me kæy ki boy. Me kæy kin to taa, ki nê je pæti me ti. Lo kin æ a rai nê kuso ti kadi j-usoi.

¹³ Piyær æi ki Jæ awi ningæ, ingai nê je pæti asi naa tæki wa ki Jæju æl-n-de ka kin, adi rai nê kuso Paki, indæi dæe dana.»

Nê kuso læ Babæ

(Mt 26.26-29; Mk 14.22-25; 1Kor 11.23-26)

¹⁴ Løki dò kadi asi, Jæju æi ki njé kaw kilæ je isi ta nê kuso ti.

¹⁵ Æ Jæju æl-de æ næ: «M-ndigì ngay kadi m-uso nê Paki kin sæsi 6æy taa kadi m-ingæ kò.

¹⁶ Ningæ m-æl sæsi, m-a m-uso sæsi ki rangi gogi al, biti kadi nê kuso kin tæl tane me 6eko ti læ Luwæ.»

¹⁷ Go ti, Jæju taa kæpi kasi kandi nju, ra oyo Luwæ dò ti, ningæ tæl-n adi njé kaw kilæ je æ æl-de æ næ: «ftaai ayi-naa dansi ti,

¹⁸ Tado, m-a m-ay kasi kandi nju ki rangi al, biti kadi 6eko læ Luwæ re-n.»

¹⁹ Go ti, Jæju un mapa, ra oyo Luwæ dò ti, uwæ tæti naa ti, tæl-n adi njé ndo je, ningæ æl-de æ næ: «E kin e daræm, ki e ki kun kadi mbata læsi. ftaai usoi kadi mesi ole-n døm ti.»

²⁰ Go nê kuso ti, Jæju un kæpi kasi kandi nju, ra tæki ra-n kæte ka kin be 6æy, ningæ æl-de æ næ: «Kæpi kin e kun mindi ki sigì me mæsim ti ki a ay mbata læsi*.

²¹ Ningæ kadi igæri tæki dæw ki a ilæ-m ji dije ti, isi sæm ta nê kuso ti ki ne wa kin.

²² Mi *NGon dæw m-a m-oy tæki Luwæ oji-n, næ kæm-to-ndoo e læ dæw ki a ilæ-m mi NGon dæw ji dije ti.»

²³ Lo kin ti, njé kaw kilæ je ilæi røde isi dæjinaa ta dande ti se naa dande ti æ kadi a ra nê ki be kin wa?

Dæw ki e ki bo

(Mt 20.24-28; 19.28; Mk 10.41-45)

²⁴ Go ti, njé kaw kilæ je ilæi ngiræ naji-naa ta ti ki tögide æi na se næ æ a e ki bo dande ti wa?

²⁵ Æ Jæju æl-de æ næ: «NGar je ki oi 6e dò gin dije ti ki dangi dangi ki dænançi ti ne, rai røde kadi n-æi 6æbe je dò dije ti, taa njé ki tögì kòfe e jide ti, indæi tögì dò dije ti adi 6ari-de njé ra maji je tò.

²⁶ Næ sæi, maji kadi irai tæki æi je isi rai kin be al. Dæw ki e ki tögì dansi ti, maji kadi tæl rone dæw ki dò du ti, ningæ kadi dæw ki nje kun dæsi, tæl nje ra kilæ læsi tò.

²⁷ Tado dæw ki nje kisi ta nê kuso ti nim, dæw ki nje re ki nê kuso nim, dande ti ki joo kin, e ki nje kisi ta nê kuso ti æ e ki bo al a? Ningæ mi, m-isi dansi ti tæ nje re ki nê kuso kadi sæsi.

²⁸ Sæi æ sæi dije ki uwæi tögisi ba sæm me kò ti.

²⁹ Ningæ tæki Luwæ ki Bai adi-m kòfe ka kin æ, mi m-adi-n sæsi tò.

³⁰ A usoi je, a ayi-naa je sæm me 6eko ti læm. Ningæ a isi dò kimbær kòfe ti kadi igangi ta dò gin ka *Isirayæl ti ki døgì gide joo.»

Jæju æl tæki Piyær a naji ta gær-ne

(Mt 26.31-35; Mk 14.27-31; Jæ 13.37-38)

³¹ Jæju æl Simò æ næ: «Simò, Simò, Su dæji ta ræbi kadi n-siyæ sæsi tæki dæw a siyæ-n ko me kee ti be.

³² Næ mi, m-æl ta ki Luwæ mbata ti læi, kadi ilæ kadi-me læi ko al. Ningæ løki a tæl ki røm ti, maji kadi ilæ dingæm me ngakøi je ti.»

* 22:1 Teë ki taga 12.1-27

* 22:20 Teë ki taga 24.8; Jærami 31.31-34

³³ Ə Piyər əl Jəju ə nə: «Bəbe, mi bəsi kadi re e dangay ka m-a m-aw ti səi. A re e-n koy ka m-a m-oy səi.»

³⁴ Ə Jəju təl əl-e ə nə: «Piyər, adi m-əli, bəne wa kin, kunə kinjə nō əl bəy ə, a naji ta nja mitə tək iğər-m əl.»

La, ki bəl, ki sa nja

³⁵ Jəju əl njé ndo je ə nə: «Loki kəte m-ilə səsi ki kanji kadi uni la, ə se bəl, ə se sa njasi kin ne madi du səsi ma?» Ə iləi Jəju ti əi nə: «Jagi, ne madi du-je əl.»

³⁶ NGA ə Jəju əl-de ə nə: «Ningə ki ngəsine kin, dəw ki aw ki la bə kadi un jine ti, e ki aw ki bəl ə kadi un jine ti. A kin ə re dəw madi aw ki ne kati əl ə kadi ər kibi ki rone ti gati-n ə iyə lae ndogi-n ne kati kare uwə jine ti to.»

³⁷ Adi m-əl səsi, səbi kadi ne ki makitibi lə Luwə əl tae ə nə: «Tidəi-e dan njé ra majal je ti*,» kin ra ne dəm ti. Ningə ne ki səbi kadi a re dəm ti kin, a ra ne.»

³⁸ Ə njé ndoo je əli-e əi nə: «Bəbe, ne kati ə e joo kin.» Ba əl-de ə nə: «E wa kin asi.»

Jəju əl ta ki Luwə də mbal kagi bini je ti
(Mt 26.36-41; Mk 14.32-38)

³⁹ Go ti Jəju tē, ningə tək i si ra-n kəte kəte, un ta rəbi isi aw ki də mbal kagi bini je ti. *Njé ndo je lie uni goe.

⁴⁰ Loki rəi tēji də mbal ti, Jəju əl njé ndo je ə nə: «Əli ta ki Luwə, kadi osi me ne na ti əl.»

⁴¹ Ba ər rone say ndəy, ningə əsi məkəsine nangi, əl ta ki Luwə ə nə:

⁴² «Bai, re indigi ə, əsi kə kin ngərangi kə rom ti. Nə ke ə kadi e ndigi ləm mi əl, nə kadi e ndigi ləi j wa ə təl tane.»

⁴³ Lə kin ti nōq be, malayka kare j dərə ti re ade tōgi.

⁴⁴ Bəl ra Jəju, NDile isi nangi əl, adi əl ta ki Luwə ki tōgine, tətə tosi nangi tə kər məsi be.

⁴⁵ Go kəl ta ti ki Luwə, Jəju j taa, təl re rə njé ndo je ti ningə, ingə-de, isi to i bi ki me-kə.

⁴⁶ Ə əl-de ə nə: «Wal! isi itoi bi wa biti a? İI taai, ə əli ta ki Luwə, kadi osi me ne na ti əl.»

Kuwə Jəju

(Mt 26.47-55; Mk 14.43-49; Jə 18.3-11)

⁴⁷ Loki Jəju ə əl ta ba bəy ningə, kosi dije tēji nōq isi rəi. Judasi, ki e ki kare dan njé ndo je ti lə Jəju ki dōgi gide e joo ə e nōde ti. Re ki rə Jəju ti kadi n-uwə ki rone ti.

⁴⁸ Ə Jəju əl-e ə nə: «E ki kuwə ki a uwə-m mi *NGon dəw ki rəi ti ə ə ilə-m j i dije ti!»

⁴⁹ Loki njé njiyə ki Jəju ooi ne je ki isi ra ne kin be bə, dəji Jəju əi nə: «Bəbe, səbi kadi j i tigə-de ki ne kati ə se kadi j ra ban ə?»

⁵⁰ Ningə loe ti nōq, ki kare dande ti ər kiyə tigə-n paja lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, bə tigə mbie ki də j i kə ti lati gangi.

⁵¹ Nə Jəju əl-de ə nə: «Asi bə ngata, iyəi-de adi rai.» Ningə ilə jine ədi-n mbi paja ka kin, bə mbie təl to maji gogi.

⁵² Go ti, Jəju un ta əl ki bo je lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé je ki njé ngəm ta kəy lə Luwə, ki ngatōgi je ə nə: «To ta ne ki mi nje bōgi, ə irəi ki kiyə kasigar je, ki gəl je taa kadi uwəi-mi be?»

⁵³ NDə je pəti, mi səsi naa ti gin kəy ti lə Luwə, nə jisi ədi-m əl, ningə e ndə ləsi bəne, e ndə ki kadi tōgi je ki majal ədi rəde me til ti.»

Piyər naji ta gər Jəju

(Mt 26.57-27.1; Mk 14.53-15.1; Jə 18.13-27)

⁵⁴ Lə kin ti, uwəi Jəju, awi sie, uri sie kəy lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je. Piyər adi ndəq ngal ndəy, ningə un gode isi aw səde.

⁵⁵ Dije iləi por dana nati lo ti, isi ta ti, adi Piyər aw isi ta ti səde.

⁵⁶ Ningə ngon dəne kare ki nje ra kilə me kəy ti, oo Piyər isi kunj i por ti, ə ində manje ba, ningə əl ə nə: «E ki isi kin ka, kəte e sie to.»

⁵⁷ Nə Piyər naji ə nə: «Dəne, m-gər-e əl.»

⁵⁸ Ba ndəy go ti ə dəw ki rangi oo Piyər, ningə təl əl bəy ə nə: «J ka, j dan dije ti lie to.» Nə Piyər ilə dəw ti ka kin ə nə: «Jagi, mi səde əl.»

⁵⁹ Biti asi kadi-kare go ti, ningə dəw ki rangi təl re də ti bəy ə nə: «Ki rojeti, dingəm kin kəte e sie to, tadə e dəw ki Galile ti.»

⁶⁰ Ə Piyər ile ti ə nə: «Dingəm, m-gər me ta ləi ki iğə kadi əl kin əl.» Ba ta naa ti nōq wa ki Piyər isi əl ta tane ti ba bəy ningə, kunə kinjə nōq.

⁶¹ Loe ti nōq, Jəju ilə rəti gō Piyər, bə me Piyər ole də ta ti ki Jəju əl-e ə nə: «Bəne wa kin, kəte bəy taa kadi kunə kinjə nōq, a naji ta nja mitə ə nə iğər-m əl*,» ka kin.

⁶² Piyər ində lo tē taga, nō ki man kəmne.

Dije taji Jəju, tindəi-e

(Mt 26.67-68; Mk 14.65)

⁶³ Dije ki njé ngəm Jəju, mbəi sie je, tindəi-e je.

⁶⁴ Ba dōi kəme ə əli əi nə: «Nə ə indəi wa iğər dəwe adi j-ol!»

⁶⁵ Taa ne taji je ki rangi ngay tē tade ti ki rəe ti to.

Jəju a nō njé gangi ta je ti lə Jipi je

(Mt 26.59-66; Mk 14.55-64; Jə 18.19-24)

⁶⁶ Loki lo ti ningə, ngatōgi je lə *Jipi je, ki njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki njé ndo ndu-kun je, ingəi-naa, awi ki Jəju nō njé gangi ta je ti lə Jipi je.

⁶⁷ Ningə əli-e əi nə: «Re e j ə j Kirisi ki Luwə mbəte ə əl-je adi j-o.» Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Re m-əl səsi ka a taai me əl.»

⁶⁸ Taa re m-dəji səsi ta ka a iləi-mi ti əl to.

⁶⁹ Ningə ki j-ai ta jije ti ne kin, ilə ngire bəne kin, mi *NGon dəw m-a m-isi də j i kə Luwə ti ki nje tōgi ngata.»

70 Ba p̄ati d̄aji-e ai n̄a: «Adi j̄ ngon l̄a Luw̄a ta?» ̄J̄aju al-de a n̄a: «S̄ai je wa ali ki tasi t̄aki, mi NGon l̄a Luw̄a.»

71 Lo kin ti, ali ai n̄a: «E kin, ji sangi kadi d̄aw madi ki rangi al ta d̄oe ti b̄oy a? J̄-ai je wa j̄-oi ta ka tae ti ki mbijje ne ngata kin.»

23

J̄aju a n̄o ngar Pilati ti
(Mt 27.2, 11-14; Mk 15.1-5; J̄a 18.28-38)

1 Go ti, j̄i taai p̄ati awi ki J̄aju n̄o *Pilati ti.
2 Ninḡa lo kin ti, il̄ai r̄ode isi ind̄ai ta d̄o J̄aju ti ai n̄a: «D̄inḡam kam j̄-inge isi sul̄a dije kadi buki-de wale. ̄l-de kadi uḡai la-mb̄a n̄je k̄o ki bo S̄ajar al. Taa a d̄o ti n̄oq̄ al b̄oy t̄aki n-e Kirisi, n-e ngar.»

3 ̄J̄ Pilati d̄aji J̄aju a n̄a: «J̄i ngar l̄a *J̄ipi je a?» Ba J̄aju ile ti a n̄a: «E ta ki t̄e t̄ai ti.»

4 Lo kin ti, Pilati al ki bo je l̄a nj̄e kij̄a n̄e m̄asi kadi-kare je ki kosi je a n̄a: «M-inḡa n̄e madi ki asi kadi m-gangi-n ta d̄o d̄inḡam ti kin al.»

5 N̄a uw̄ai tade nḡa ai n̄a: «E n̄je sul̄a dije ki n̄e ndo l̄ane kadi tai r̄o. H̄a nḡire Galile ti, un-n d̄onangi ki Jude ba p̄ati, bit̄i a t̄e t̄e-n roj̄eti ne kin.»

J̄aju a n̄o Erodi ti

6 L̄oki *Pilati oo ta kin ninḡa d̄aji a n̄a se d̄inḡam kin e d̄aw ki Galile ti wa?

7 ̄J̄ l̄oki oo kadi J̄aju j̄ gin b̄eko ti l̄a *Erodi ninḡa, il̄a sie adi Erodi ki d̄akagiloe ti kin e Jorijal̄am ti n̄oq̄ t̄o.

8 L̄oki Erodi oo J̄aju ba, r̄oe n̄al-e ngay tado mari nu ba a isi sangi kadi n-oo J̄aju oji-n d̄o ta lie ki dije isi ali. Erodi ind̄a mene ti kadi J̄aju a ra n̄e k̄oji je kadi n-oo.

9 ̄D̄ d̄aje ta je ngay, n̄a J̄aju ile ti al.
10 Ki bo je l̄a nj̄e kij̄a n̄e m̄asi kadi-kare je, ki nj̄e ndo ndu-kun je ai n̄oq̄, isi s̄aki d̄o J̄aju ki t̄oḡide.

11 Erodi ai ki asigar je l̄ane kidi J̄aju, mb̄ai sie, ba il̄ai kibi ki ndole r̄oe ti, a t̄ali il̄ai sie adi Pilati gogi.

12 ND̄oe ti n̄oq̄, Erodi ai ki Pilati ki k̄ate ai nj̄e b̄a je l̄a naa, t̄ali madi-naa je.

Gangi ta koy d̄o J̄aju ti
(Mt 27.11-26; Mk 15.1-15; J̄a 18.39-19.16)

13 *Pilati bar ki bo je l̄a nj̄e kij̄a n̄e m̄asi kadi-kare je ki nj̄e kun d̄o kosi je,

14 al-de a n̄a: «t̄rai ki d̄inḡam kin adi-mi ai n̄a e n̄je sul̄a dije buki-de wale, na me ta ti ki m-d̄aje n̄osi ti ne kin, m-inḡa n̄e ki majal ki is̄aki-e-n, ki asi kadi m-gangi-n ta d̄oe ti al.

15 *Erodi ka inḡa n̄e madi al ta, tado t̄al il̄a sie roj̄eti gogi. N̄e ki asi kadi d̄aw t̄al-e-n goto.

16 Be a, m-a m-adi ind̄ai-e par a m-a m-iȳe taa.» [

17 Pilati al be mbata d̄o bal je p̄ati, lo ra nay paki ti, s̄obi kadi Pilati or d̄aw kare dangay ti adi-de.]

18 N̄a dije p̄ati uni ndude ki taa ali ai n̄a: «t̄al-e k̄o a or Barabasi adi-je.»

19 Barabasi e d̄aw ki uw̄ai-e dangay ti mbata e dan dije ti ki wonḡi ra-de d̄o nj̄e k̄of̄e je ti me be ti nim, t̄ali d̄aw nim.

20 Ninḡa t̄aki Pilati ndigi-n kadi n-iȳe J̄aju taa, t̄al d̄aji-de ta d̄o ti b̄oy.

21 N̄a ai je ali ta ki ndu ki nḡa ngay ai n̄a: «Ibe kagi-d̄asi ti, ībe kagi-d̄asi ti.»

22 Pilati re s̄ae d̄o ti b̄oy ki k̄o mit̄a a n̄a: «E ri ki majal a d̄inḡam kin ra a? N̄e ki asi kadi d̄aw t̄al-e-n goto, adi m-a m-adi ind̄ai-e par a m-a m-iȳe taa.»

23 N̄a ai je ai d̄o ndude ti, uni ndude ki taa, ali ta ki t̄oḡide ngay it̄a ki k̄ate kadi be kagi-d̄asi ti t̄a b̄a wa.

24 Be a, Pilati un ndune kadi n-ra n̄e ki kosi je ndigi.

25 Adi or Barabasi ki ndigi kadi or-e adi-de. Barabasi e d̄aw ki uw̄ai-e dangay ti mbata e dan dije ti ki rai wonḡi d̄o nj̄e k̄of̄e je ti nim, taa t̄ali d̄aw nim. NGA ninḡa ndigi kadi t̄a J̄aju taa n-ule ji asigar je ti kadi rai sie n̄e ki go ndigi ti l̄ade ai kosi je.

Awi ki J̄aju ki lo be kagi-d̄asi ti
(Mt 27.32; Mk 15.21)

26 L̄oki asigar je isi awi ki J̄aju ninḡa, inḡai Simo, d̄aw ki Sir̄an ti, ki j̄ wale, ba ind̄ai kagi-d̄asi l̄a J̄aju d̄oe ti, adi ot̄i goe ti.

27 Kosi dije ngay uni go J̄aju. D̄ane je ind̄ai kadide n̄oi, ndinḡai r̄ode mbata lie.

28 Be a, J̄aju ȳati kamne ki d̄ode ti, al-de a n̄a: «D̄ane je ki Jorijal̄am, in̄oi-mi al, n̄a kadi in̄oi r̄osi s̄ai je wa, a in̄oi nḡansi je.

29 MBata ndo a re n̄oq̄ kadi dije a ali ai n̄a: “Maji-kur a d̄o kuji dane je ti, e d̄o nj̄e je ti ki oji ngon ndo kare al, ki il̄ai mba ta ngon ti al.”

30 Lo kin ti n̄oq̄ be, dije a ali mbal je ai n̄a: “Osi d̄oje ti!” ̄D̄ a ali dii je ai n̄a: “H̄oȳoi-je!”

31 Kin a d̄aw ra kagi mbal be ninḡa, kagi ki tuti taa ȳae a to ban a?»

32 Lo kin ti, r̄ai ki baw kaya je ki nj̄e t̄ol n̄e joo kadi t̄ali-de naa ti ki J̄aju.

Dije bai J̄aju kagi-d̄asi ti
(Mt 27.33-44; Mk 15.22-32; J̄a 19.17-24)

33 L̄oki r̄ai t̄egi lo ti ki b̄ari-e «Ka d̄o d̄aw» ba, asigar je bai J̄aju kagi-d̄asi ti, loe ti n̄oq̄, taa bai baw kaya je ki joo ka kin naa ti ki J̄aju d̄o kagi-d̄asi ti t̄o. B̄ai ki kare d̄o ji k̄of̄e ti, a bai ki nungi d̄o ji gale ti t̄o.

34 Ninḡa J̄aju al a n̄a: «Bai, adi mei s̄al d̄ode ti, tado gari n̄e ki a rai kam al.» N̄oq̄ be, asigar je t̄iḡai kir (mbare) d̄o kibi ti lie, l̄abi-naa.

35 Kosi dije ai n̄oq̄ a goi-de, ninḡa nj̄e kun d̄o *J̄ipi je ib̄ai J̄aju koḡii ai n̄a: «Aji dije ki rangi, an a, kadi aji rone e wa adi j-o t̄o, t̄aki re e Kirisi l̄a Luw̄a ki Luw̄a mb̄ate.»

36 Asigar je ka kin agi ki r̄o J̄aju ti, mb̄ai sie, ba adi-e kasi ki masi kade ay*.

24

³⁷ Ningə əli-e əi nə: «Re j ngar lə Jipi je ə, aji rəi j wa adi j-o.»

³⁸ Ba ndangi ne madi 6əy tə me ba ti, indəi taa də Jəju ti əi nə: «Dəw kam e ngar lə Jipi je.»

³⁹ Ningə baw kaya kare ki 6əi-e də kagi-dəsi ti taji Jəju ə nə: «J al ə ə nə j Kirisi ki Luwə mbəte a? Aji rəi j wa, ə aji-je səi.»

⁴⁰ Nə e ki nungi kəl ki madine ə nə: «J ki ta ki gangi ki kare wa kin isi dōi ti tə kin, i6əl Luwə al a?»

⁴¹ Ki əji dəje, e go ti, tadə e ne ki je wa ji dibi ə ji tətə kande, nə e, ne madi kare ki majal ki ra goto.»

⁴² Ba e ki nje kəl ki madine ka kin təl əl Jəju ə nə: «Jəju, ndə ki a re tə ngar ə, adi meī ole dəm ti.»

⁴³ Ə Jəju ile ti ə nə: «Təki rəjeti, adi m-əli, 6one wa kin a j səm naa ti me 6e rənəl ti.»

*Koy Jəju**(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Jq 19.28-30)*

⁴⁴ Ki kadi ki kaw ki jam də 6e ti be, ə lo ndul dənangi ti biti kadi ki mitə ki lo sələ.

⁴⁵ Kadi ur dana, daw oo-e al. NGA ningə, kibi ki gangi lo ki me kəy ti lə Luwə gangi dana lə naa je joo^o.

⁴⁶ Ba Jəju un ndune ki taa ə nə: «Bai, m-iyə ndilm me jii ti.» Ningə go ta ti kin 6a kəəe tēē.

⁴⁷ Loki ki bo lə asigar je oo ne je ki rai ne kin be 6a, ilə təji də Luwə ti ə əl ə nə: «E ki rəjeti, dəw kin e dəw ki dana.»

⁴⁸ Kosi dije ki əi lo ne ti kin, loki ooi ne ki ra kin 6a, təlī 6e je ki kadide ki kində, ndingəi rōde.

⁴⁹ Dije pəti ki gəri Jəju, ki dāne je ki j sie Galile ti, ai say indəi kəmde a ooi ne je ki isi rai ne.

*Kilə Jəju 6e nin ti**(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Jq 19.38-42)*

⁵⁰ Lo kin ti noq be ə, dingam kare ki tōe nə Jisəpi j noq re. Jisəpi e ki kare dan njə gangi ta je ti lə *Jipi je, e daw ki maji, e dəw ki dana,

⁵¹ adi ne je ki made je dəi naa ti ə rai kin, e ndigi səde də ti al. Jisəpi e dəw ki Arimate ti, ki e 6e lə Jipi je. E isi nginə ta kō6e lə Luwə ki kadi a re.

⁵² Jisəpi aw rə *Pilati ti, dəje nin Jəju.

⁵³ Be ə, aw risi nin Jəju də kagi-dəsi ti, re-n nangi, dole ki kibi, 6a aw ile me 6e nin ti ki rai kadi mbal ti. E 6e ki dəw ilə nin ti al 6əy.

⁵⁴ NDəe ti kin, e ndə ki dije isi əsi nja ne je naa ti, tadə lo ti par ə e ndə taa kəə.

⁵⁵ Dəne je ki j ki Jəju Galile ti nu, rəi sie, awi naa ti ki Jisəpi. Awi goi 6e nin ki kadi iləi Jəju ti ka kin, ə ooi kuji kilə ki iləi nine.

⁵⁶ Go ti, təlī awi 6e, indəi də yibi kagi ki əti mbi, naa ti, mba kəy rə nin Jəju ti. Ningə ndə kər kəə, uwəi kə rōde təki ndu-kun əl-n^o.

*Jəju j lo koy ti**(Mt 28.1-8; Mk 16.1-8; Jq 20.1-13)*

¹ NDə dimasi ki si 6ati ba 6a, dāne je awi də 6adi ti ki yibi kagi ki əti mbi ki indəi dəe dana mba kəy rə nin Jəju ti.

² Loki awi ningə, ingəi mbal ki uti ta 6adi ka kin dəw nduguru-e rangi.

³ Loki uri me 6adi ti 6a, ooi nin Ba6e Jəju, al.

⁴ Loe ti noq be, gəri ne ki kadi rai al, ningə yə dingəm je joo ki iləi kibi ki ndoy rōde ti, tēēi həy ki rōde ti.

⁵ Bəl təl-de, adi iləi dədə ki nangi, nə dingəm je ka kin əli-de əi nə: «Ra ban ə isi sangi dəw ki isi kəm dan njə koy je ti ə?»

⁶ E goto ne ngata, j taa lo koy ti. Ningə maji kadi adi mesi ole də ta ti ki əl səsi loki e-n Galile ti 6əy kin.»

⁷ Əl ə nə: «Səbi kadi dije a iləi-mi *mi NGon dəw ji njə ra majal je ti kadi 6əi-mi kagi-dəsi ti, 6a go ti, m-a m-j taa lo koy ti ki ndə ki kə mitə go koym ti.»

⁸ Lo kin ti, mede ole də ta ti ki Jəju əl.

⁹ Be ə, loki təlī də 6adi ti, rəi rri poy ne je kin njə ndo je ki dəgi gide kare əi ki ndəge je pəti adi-de oi.

¹⁰ NJə kər poy ne kin njə kaw kilə je e Mari ki Magidala nim, Jan nim, Mari ki kə Jaki nim, ki ndəgi dāne je ki əi səde.

¹¹ Nə njə kaw kilə je ooi ta kin tə ta ni adi taai ta lə dāne je ka kin al.

¹² Lo kin ti noq, Piyar ə j ki ngədi, aw ilə mbəne 6e nin ti ningə, oo ta kibi je ki doləi nin par ə a nangi. Ne kin ndəji Piyar ngay, loki isi təl ki 6e.

*Jəju əi ki njə ndo je joo də rəbi ti ki kaw Emawusi**(Mk 16.12-13)*

¹³ NDəe ti wa ka kin, njə ndo je joo isi awi ngon 6e ti kare ki 6ari-e Emawusi, ki a asi kulə mətər dəgi gide kare ki 6e bo ki Jorijaləm.

¹⁴ *NJə ndo je ki joo ka kin, a əli-naa ta də ne je ti ki ra ne kin.

¹⁵ Ningə loki a əli-naa ta, a naji-naa ti ka kin ningə, Jəju tēē uwə səde rəbi.

¹⁶ Nə kəmde uti dəe ti adi gəri-e al.

¹⁷ Ə Jəju dəji-de ə nə: «E ri ə a naji-naa ta ti də rəbi ti be ə?» Ningə təlī ai lo ka ti, kəmde il kiriri.

¹⁸ Ba ki kare dande ti ki tōe nə Kiləwopasi əl Jəju ə nə: «J ki kari ba par ə j dəw ki isi Jorijaləm ti ne ki kanji kadi oo ka ne je ki rai ne me ndo je ki ne kin!»

¹⁹ Ə təl dəji-de ə nə: «E ri ə ra ne ə?» Ningə iləi-e ti əi nə: «Ne ki ra ne əji-n də Jəju ki Najarəti ti, ki e nje kəl ta ki ta Luwə ti ki aw ki təgi ngay. Aw ki təgi me kilə rane ti nim,

me ta kálne ti nim, nŋ Luwə ti ki nŋ dije me ti pəti.

²⁰ Nə ki bo je ki dŋ njé kijə nŋ məsi kadi-kare ti, ki njé kun dŋ jipi je, uwəi-e, iləi-e ji dije ti kadi gangi ta koy dŋe ti, ə bəi-e dŋ kagi-dasi ti.

²¹ Je j-o kadi e ə e dəw ki kadi a taa *Isirayəl je ilə-de taa. Ningə me nŋ je ti kin pəti, bŋne ə e ndŋ ki kŋ mitə ki nŋ je kin rai nŋ.

²² Nə nŋ kare, dŋne je ki me bŋti ti ləje əli-je nŋ ki ndŋji-je ngay. Tŋŋi ki si bati ba awi dŋ badi ti,

²³ nə oi nine al, bə tali rəi əli-je təkɪ malayka je tŋŋi rŋde ti əli-de təkɪ a ki dŋne taa.

²⁴ Ə madije je madi awi dŋ badi ti bə, oi nŋ je təkɪ wa ki dŋne je əlii. Ningə e wa taa, dəw oo-e al.»

²⁵ Lo kin ti, Jəju əl-de ə nə: «Səi dije ki nŋ gər ləsi goto, ngə səsi kadi adi mesɪ kalangi ba nŋe kəl ta ki ta Luwə ti!

²⁶ Səbi kadi Kirisi a ingə kŋ be taa kadi a ingə-n tŋbə ləne.»

²⁷ Be ə, ər-n-de gin makitibi je pəti ki əl ta ki dŋe ti, ilə ngire dŋ ndu-kun ti lə *Mojɪ tŋŋ-n dŋ njé kəl ta je ki ta Luwə ti pəti.

²⁸ Lŋki indai dŋ bə ki isi awi ti bəsi bə, Jəju ra dŋ kəmne ti tə nŋ ki a aw ki kəte be.

²⁹ Ə gangi-e əi nə: «Kadi ur ngata, adi lo dibi, ə nə isi nangi rŋjeti.» Be ə, to əw səde lo kiside ti.

³⁰ Lŋki isi ta nŋ kuso ti səde, un mapə, ra oyo Luwə dŋ ti, uwə tətɪ naa ti, bə təl-n adi-de.

³¹ Lo kin ti ngata ə, kəmde tŋŋ adi gəri-e təkɪ e Jəju, nə loe ti nŋŋ, Jəju tən jipi adi ooi-e al.

³² Ə təli isi əli-naa əi nə: «Lŋki isi əl-je ta dŋ rəbi ti, isi ər-n-je gin nŋ je ki ndangi me makitibi je kin, to tə nŋ ki e por ə isi ŋ meje ti be.»

³³ Bə loe ti nŋŋ, jɪ taai, təli iləi dŋde kaw Jorijaləm gogi. Awɪ ingəi njé ndŋ je ki dŋgi gide kare ki ndəge je ki gode ti kawɪ-naa isi.

³⁴ Ə pəti əli njé ndŋ je ki joo ka kin əi nə: «E ta ki rŋjeti kadi Bəbɛ jɪ lo koy ti! Tŋŋ ingə Simŋ, adi Simŋ oo-e ki kəmne!»

³⁵ Lo kin ti, njé ndŋ je ki joo, iləi rŋde ərɪ-de gin nŋ je ki ingə-de dŋ rəbi ti, ki gər ki gəri Jəju lo tətɪ mapə ti.

*Jəju əji rŋne njé ndŋ je ləne
(Jə 20.19-23)*

³⁶ Lŋki isi əli-naa ta bə bəy ningə, Jəju wa tŋŋ hŋy dande ti, əl-de ə nə: «Ləpiya e səsi.»

³⁷ Lo kin ti, bəl təl-de, ndilde tŋŋ. Gai kadi e ndil ə ooi-e.

³⁸ Ə Jəju əl-de ə nə: «Ra ban ə ndilsi goto je, mesɪ tŋsi je be ə?

³⁹ Igoi jim je, ki njam je kin oi, e mi wa. NDil aw ki dŋne je, ki singəne je təkɪ oi-mi kin al.»

⁴⁰ Lo kin ti, tŋji-de jine je, ki njane je adi-de ooi.

⁴¹ Rŋnəl dum dŋ njé ndŋ je, e nŋ ki əti-de bəl ki dum, adi lo kadi ooi tə e nŋ ki rŋjeti nga. Ə Jəju dŋji-de ə nə: «Awɪ ki ngon nŋ kuso nŋ ə?»

⁴² Bə adi-e ngon dam kanji ki ndaw.

⁴³ Ə Jəju taa, uso ta kəmde ti.

⁴⁴ Ningə go ti, əl-de ə nə: «Tə je ki ndŋ ki m-əl səsi lŋki mi-n səsi bəy ə to kin: NDŋ ki m-əl səsi təkɪ, nŋ je pəti ki ndangi me ndu-kun ti lə *Mojɪ je, ki me ta ti lə njé kəl ta je ki ta Luwə ti, ki me pa kosi je ti kin, səbi kadi a təli tade be.»

⁴⁵ Lo kin ti ngə ə, Jəju adi-de ku dŋde, kadi gəri me makitibi lə Luwə.

⁴⁶ Ningə əl-de ə nə: «E ta ki ndangi kəte, təkɪ mi Kirisi m-a m-ingə kŋ, dije a təli-mi, bə go ti, m-a m-j taa dan njé koy je ti ki ndŋ ki kŋ mitə lə ndŋ koym*».

⁴⁷ Dije a iləi mbe ki təm, ilə ngire Jorijaləm ti, bitɪ ki rŋ gin dije ti pəti, kadi dije iyəi go rəbi nŋ rade je ki majal kŋ, kadi Luwə iyə-n go majal je ləde kŋ to.

⁴⁸ Ningə səi ə səi njé ma najɪ kin.

⁴⁹ Kɪ əji dŋm, m-a m-ilə ki nŋ ki Bai un mindine dŋ ti kadi n-a n-adi səsi kin. Ningə a isi bə bo ti ne bitɪ kadi tŋgi ki jɪ dŋrə ti kin re dŋsi ti bəy taa.»

Jəju aw dŋrə ti

(Mk 16.19-20; Knjk 1.9-14)

⁵⁰ Go ti, Jəju aw ki njé ndŋ je ləne bəsi kadi bə ti ki Bətani, bə əy jine ki taa, njangi dŋde.

⁵¹ Lŋki njangi dŋde ningə, iyə-de ə ər rŋne kŋ rŋde ti, bə uni-e awi sie dŋrə ti.

⁵² Lo kin ti nŋŋ, njé ndŋ je əsi makəsɪde nangi nŋe ti, bə təli gogi Jorijaləm ti ki rŋnəl ngay.

⁵³ Dokagilo je pəti, əi gin kəy ti lə Luwə, iləi tŋji dŋ Luwə ti.

Poy Ta ki Maji la Jəju ki Ja ndangi

Ta ki do Poy ta ti ki Maji la Jəju ki Ja ndangi

Poy Ta ki Maji la Jəju ki Ja ndangi e ki kare dan Poy ta je ti ki Maji ki so (Matiye, Marki, Luki ki Ja). NGA ningə ta je ki aw naa ti ki njé ki mitə e ngay al. Ta je ki aw naa ti səde, e ta ki do koy Jəju Kirisi ti ki kaw ki ta tol ta makitibi ti kin par. Ne je madi ki Ja əl tae, made je əli al, tə ta lə taa-naa ki Kana ti (2.1-12), ki ta lə Nikodam ki aw ingə Jəju (3.1-21), ki ta lə dane ki Samari ti əi ki Jəju (4.1-12), ki ta lə dingəm ki rəe oy njururu ki Jəju aje (5.1-18), taa ta lə dəw ki kəme tə lo koje ti nu ə Jəju adi kəme oo lo (9.1-41) je kin. Ne ki rə Jəju ti ki Ja a do ti ngay, e ne ndo je lie ki ndo dije.

Me ta ti ki Ja ilə-n ngirə makitibi ləne kin (1.1-18), təji Jəju kadi e Ta lə Luwə. Ta ki təl rəne daw ti, re dan dije ti ki dənangi ti ne. Poy Ta ki Maji la Jəju ki Ja ndangi kin asi kadi dəw gangi kəy kəme asi joo:

Kəy kəme ki dəsəy (1.19-12.50) əl ta ki do naji ki ma ti ki dije ki dangi dangi (Ja Batisi, Andire, Pilipi ki Nataniyəl) mai do Jəju ti, nə nə ma ki go lo kooe ti ləne. Taa əl ta do dije ti ki dangi dangi ki Jəju ingə-de nim, ne kəji je ki asi gin siri ki Jəju ra nim tə, ki kadi dije sangi gine gəri maji. Ja təl ta kəy kəm ta ləne ki dəsəy kin ki kosi do ta je ki dangi dangi ki Jəju əl naa ti (12.37-50).

Kəy kəme ki kə joo, əl ta lə Jəju ki tēē ki ta je ki təgide to, ki rai rəde tə ta je ki dəw a əl nginə-n ndone kam be, ki rə njé ndo je ti ləne (13-16). Lo kin ti, Jəju əl ta ki Bawne, ningə me kəl ta ti ki Baw Luwə, ində do rəne dana kadi ngəm-n koy ki a re dəe ti, 6a dəji Bawne kadi ində kəme go njé kun gone ti ki n-a-n-iyə-de tone ti kin maji (17). Ta lə Ja təl osi go ndəgi Poy ta je ti ki Maji ki mitə, loki əl-n ta kuwə ki uwəi Jəju, ki gangi ki gangi ta koy dəe ti, bəi-e kagi-dəsi ti, ningə go ti tēē dan njé koy je ti kin (18-20). NDə ra nay Paki ti, Jəju tēē ingə Mari ki Magidala nim, ingə njé ndo je ləne nim. Taa go ti, təl tēē ingə-de kingə ki rangi bəy mbata lə Tomasi ki made je əli-e ta lə Jəju ki tēē lo koy ti ə naji kin kadi tə e ka oo-e tə. To tə ne ki Ja əl gin ne ki ndangi-n Poy Ta ki Maji kin (20.30-31), təl-n ta makitibi ləne ngata be, bəy taa təl re do tēē ti ki Jəju tēē ingə njé ndo je siri ta ba ti kin.

Gin ne ki Ja ndangi-n Poy Ta ki Maji kin (20.30-31) ə ilə jine do ti kin ə a ra kadi dəw ki tidə makitibi kin 6a, a gar ay njay tək Jəju e darə Kirisi wa ki Luwə mbəte ki səbi kadi a re ka kin nim, e Ngon lə Luwə nim. E lo kin ti ə dəw ki ra a ingə-n kaji tək Jəju wa əl-n ə

nə: «Mi rəbi, mi ta ki rəjeti, mi kisi ki do taa...» (14.6).

Jəju e ta ki i rə Luwə ti

¹ Lo kilə ngirə ne je ti pəti, dəw ki e ta e noo ngata,

Dəw ki e ta e naa ti ki Luwə,
Dəw ki e ta e Luwə.

² Lo kilə ngirə ne ti, dəw ki e ta e naa ti ki Luwə.

³ E ə Luwə un-e ra-n ne je pəti.

Ne ki Luwə ra-e ki kanje e goto*.

⁴ Dəw ki e ta ka kin ə e nje kadi dije isi ki dode taa.

Ningə kisi ki do taa ki j rəe ti kin ə e kunjji do dije ti ki dənangi ti ne.

⁵ Kunjji unji do til ti,

Nə til uwə kunjji ka kin ki rəne ti al.

⁶ Luwə ilə dəw kare ki təe nə Ja ade re.

⁷ Re tə nje ma naji kadi ma naji lə kunjji,
Kadi dije pəti adi mede kunjji ki takule.

⁸ Ja e kunjji al, nə e nje ma naji lə kunjji.

⁹ Dəw ki e ta kin e ə e kunjji ki rəjeti.

Kunjji ki rəjeti ki re dənangi ti ne,

Unji do dije ti pəti.

¹⁰ Dəw ki e ta e dənangi ti ne.

Ningə e ə Luwə un-e ra-n dije ki dənangi ti ne,
Nə dije ki dənangi ti ne gəri-e al.

¹¹ Dəw ki e ta kin re dan dije ti lie,

Nə dije lie uwəi-e ki rəde ti al.

¹² NGA ningə, njé ki uwəi-e ki rəde ti,

Adi e njé ki adi-e mede, adi-de ta rəbi kadi təl nigan lə Luwə.

¹³ Təli nigan lə Luwə, ki go kəji ti ki məsi tək i dije isi ojii-naa kin al nim,

Ki go ndigi ti lə dəw al nim, nə e Luwə wa ə ra adi təl nigan je.

¹⁴ Dəw ki e ta, təl darə dəw ki rəjeti,

Uwə lo kisi danje ti.

Me-maji, ki ne ki rəjeti rosi mee.

Je j-o təba lie. E təba ki Ngon ki kare ba ingə ki rə Bawne ti.

¹⁵ Ja un ndune ki taa, ma-n naji lie ə nə:

«E ə e dəw ki m-əl ta lie kate m-əl m-ə nə:

“Dəw ki re gom ti, e ki bo dəm ti,

Tadə e isi ki done taa kate noḡm ti.”

¹⁶ «Je pəti, j-ingə ne maji ki j rəe ti, ki go me-maji ti lie.

Adi-je maji-kur ki əsi go naa go naa.

¹⁷ Luwə adi-je ndu-kun ki go rəbi lə Moji*.

Nə me-maji ki ne ki rəjeti rəi ki go rəbi lə Jəju Kirisi.

¹⁸ Dəw ki oo Luwə goto, nə Ngon ki kare ba, Ki e Luwə ə isi kadi Bawne ti, ə ra adi jji gər-e.»

Ta ki Ja Batisi əl do rəne ti

(Mt 3.1-12; Mk 1.2-8; Lk 3.15-17)

¹⁹ Loka *Jipi je ki Jorijaləm ti iləi njé kijə ne məsi kadi-kare je ki njé je ki gin kəji ti lə *Ləbi ki rə Ja ti dəji-e ə nə: «J nā ə?»

²⁰ Ba, Ja əl-de wangı ki taga, ki kanji yəti ta ə nə: «Mi Kırısı al.»

²¹ Njé ki ilai-de ka kin təli dəji-e əi nə: «NGa jı nā dana? Jı nje kəl ta ki ta Luwə ti Eli a?» Ə Jā əl-de ti ə nə: «Jagi, mi Eli al.» Təli dəji-e bəy əi nə: «J Nje kəl ta ki ta Luwə ti ki j-isi jı ngəm-e a?» Jā ə nə: «Jagi, mi Nje kəl ta ki ta Luwə ti al.»

²² Lo kin ti noo, əli-e əi nə: «NGa jı nā dana bangı wa əl-je adi j-o, tado səbi kadi j-a jı təl ki ta madi kadi j-aw-n ki rə njé je ti ki ilai-je. Ta ri ə əl də rəi ti jı wa ə?»

²³ Noo be ngata ə Jā əl-de ti ə nə: «Mi ə mi dəw ki ndue 6a dilə lo ti ə nə: “İrai go rəbi lə Ba6e adi a njururu!”* Təki nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay əl-n.»

²⁴ Njé ki ilai-de ka kin əi *Parisi je.

²⁵ Ə təli dəji Jā Batisi bəy əi nə: «A kin ə re jı Kırısı al nım, jı Eli al nım, taa jı Nje kəl ta ki ta Luwə ti ki j-isi jı ngəm-e kin al nım tə ə, ra ban ə isi ira dije batəm ə?»

²⁶ Ə Jā əl-de ə nə: «Mi m-ra dije batəm me man ti, nə dəw madi e mbəsi ti noo ki igəri-e al.

²⁷ E re gom ti, nə kilə sa ki njəe ti ka mi masi kadi m-tuti al.»

²⁸ Nə je kin pəti rai nə Bətani ti, dam ba Jurde ti, ki Jā ra dije batəm ti.

Ta ki Jā Batisi əl də Jəju ti

²⁹ Lo ti də ti, Jā oo Jəju ki isi re ki rəe ti ningə əl ə nə: «Oı *NGon dəgi bati lə Luwə ki nje kər majal lə dije ki dənangi ti ne kə.»

³⁰ E ə e dəw ki m-əl ta lie kəte m-əl m-ə nə: “Dəw ki re gom ti, e ki bo dəm ti, tado e isi ki dənə taa kəte noəm ti.”

³¹ Mi ki dəm m-gər-e kəte al, nə m-re m-ra dije batəm me man ti mba kadi m-adi *İsirayəl je gəri-e-n.»

³² Jā ma naji ə nə: «M-o NDil Luwə jı taa, risi tə də dum be re isi dəe ti.

³³ Mi m-gər-e al, nə Luwə ki ilə-m adi m-re m-ra dije batəm me man ti ə əl-m ə nə: “Dəw ki a o NDil jı taa risi re isi dəe ti kin ə, a ra dije batəm me NDil ti.”

³⁴ Ningə mi, m-o nə kin ki kəm, adi m-ma naje təki dəw kin e NGon Luwə.»

³⁵ Lo ti ki go ti, Jā təl re loe ti ka kin bəy, əi ki njé ndo je ləne joo.

³⁶ Be ə, loki Jəju isi də, adi kəme e ki dəe ti oo-e-n, ningə əl ə nə: «Oı NGon dəgi bati lə Luwə.»

³⁷ Lokı njé ndo je lə Jā ooi də ta kin ningə, uni go Jəju.

³⁸ Lokı Jəju ilə rəti ningə, oo-de kadi isi uni gəe, ə dəji-de ə nə: «Ə ri ə isi sangı ə?» Ə əi je ilai-e ti əi nə: «Rabi, lo ki isi ti e ra be ə?» («Rabi» kər me nə: Nje ndo dije)

³⁹ Jəju əl-de ə nə: «İrai, ə a oi.» Be ə, awi, ooi loki Jəju isi ti. Ba isi, tali ta ndo ləde rəe ti noo. Də kadi, e kadi ki sə ki lo sələ.

⁴⁰ Andire ki ngokə Simə Piyər e dəw kare dan dije ti ki joo ki ooi ta ta Jā ti ə uni go Jəju.

⁴¹ Dəw ki dəsəy ki Andire inge, e ngokəe Simə. Ə əl-e ə nə: «J-ingə Məsi.» («Məsi» kər me nə «Kırısı, ki e dəw ki Luwə mbəte.»)

⁴² Ba, aw ki Simə rə Jəju ti. Ə Jəju go Simə ba ningə əl Simə ə nə: «J Simə, ki ngon lə Jonasi. A bari-ni Səpasi», («Səpasi», kər me nə «Piyər.»)

Pilipi əi ki Nataniyəl

⁴³ Lo ti ki go ti, Jəju un ndune kadi n-aw dənangi Galile ti. Də rəbi ti, ingə Pilipi, ningə əl-e ə nə: «Un gom.»

⁴⁴ Pilipi e dəw ki Bətsayda ti, ki e 6e lə Andire əi ki Piyər.

⁴⁵ Go ti, Pilipi aw ingə Nataniyəl, ningə əl-e ə nə: «J-ingə dəw ki *Moji əl ta lie me ndu-kun ti, taa njé kəl ta je ki ta Luwə ti ka əli ta lie tə ka kin. E Jəju ki ngon lə Jisəpi ki Najarəti ti.»

⁴⁶ Ə Nataniyəl əl-e ə nə: «Be ki Najarəti ti kam kadi nə ki maji a tēē ti tə ma?» Ə Pilipi əl-e ə nə: «İre o.»

⁴⁷ Lokı Jəju oo Nataniyəl isi re ki rəe ti, əl ta dəe ti ə nə: «Oı *İsirayəl ki rəjeti, ki dəw asi kingə nə ki majal rəe ti al.»

⁴⁸ Lo kin ti noo, Nataniyəl dəji Jəju ə nə: «İra ban ə igər-m ə?» Ə Jəju əl-e ə nə: «Kəte bəy taa kadi Pilipi 6ar-i, loki isi gin kəgi mbay-kote ti kin m-o-i.»

⁴⁹ NGata ə Nataniyəl əl Jəju ə nə: «Nje ndo dije, jı NGon lə Luwə, jı ngar lə İsirayəl je.»

⁵⁰ Jəju ile ti ə nə: «MBata kəl ki m-əli m-ə nə m-o-i gin kəgi mbay-kote ti kin ə adi-m meı, nə a o nə je ki əti bəl itə e kin bəy.»

⁵¹ Taa Jəju təl ilə də ta ti kin bəy ə nə: «Təki rəjeti, m-əl səsi, a oi darə tēē tane, ningə malayka je lə Luwə a awi ki taa je, təli ki nangi je dəm ti mi *NGon dəw.»

2

Jəju ra man adi təl kasi lo taa-naa ti ki Kana

¹ NDə joo go ti, taa-naa to Kana ti ki Galile. Kə Jəju e loe ti noo,

² ningə 6ari Jəju əi ki njé ndo je ləne loe ti tə.

³ Də gangı lo madi 6a, kasi goto. Ə kə Jəju əl-e ə nə: «Dije ayı-naa kasi tigə.»

⁴ Nə Jəju ile ti ə nə: «E ri ə igə rəm ti ə dənə? Də kadi ləm asi al bəy.»

⁵ Ba kə əl njé ləbi nə je ə nə: «Nə ri ki əl səsi ə irai.»

⁶ NGa ningə gum je mehe ki kibə ki mbal isi noo, tə gum je ki *Jipi je isi ədi man ki mee ti ndogi rəde ki go kuji nə ra je ti lade kadi tə awi ki ta dəde al, ta kam Luwə ti. Gum je ka kin, ki kare mee a asi mbul joo je mitə je kare.

⁷ Jəju əl nje ra kilə je ə nə: «Uti man me gum je ti kin adi rosi,» ningə uti man me ti adi rosi bututu.

⁸ Ba Jəju əl-de ə nə: «Ɔdi ngata, ə awii adi nje kində kəmne go ne kuso je ti,» 6a Ɔdi awii adi-e.

⁹ Nje kində kəmne go ne kuso ti Ɔdi man ki təl kasi ka kin tane ti. Gər lo ki kasi kin tɛɛ ti al, nə nje ra kilə je ki Ɔdi kasi kin gəri maji. Nje kində kəmne go ne kuso ti 6ar nje taa dənə

¹⁰ əl-e ə nə: «Dije əi nje kadi kasi ki nəl dije ayi-naa kəte, adi loki dije ayi-naa adi rade 6ay taa tali də e ki nəl al ti, nga j ra ban ə ingəm kasi ki nəl adi isi bitɪ də kadi ki ne kin ə?»

¹¹ E kin ə e ne kɔji lə Jəju ki də kəte ki ra Kana ti, dənangi Galile ti. Ra Ɔji-n tɔgine, ningə nje ndo je lie adi-e mede.

¹² Go ne je ti kin, Jəju aw Kapərnayim ti, əi ki kone je, ki ngakone je, ki nje ndo je ləne; nə ke ə isi Kapərnayim ti ndo ngay al.

*Jəju tuwə nje ra gati je me kəy ti lə Luwə
(Mt 21.12-17; Mk 11.15-17; Lk 19.45-46)*

¹³ NDə ra nay Paki lə *Jipi je e 6asi ə Jəju aw Jorijaləm ti[☆].

¹⁴ Jorijaləm ti, Jəju ingə nje gati mangi je, nje gati bati je, ki nje gati ki də dum je nati kəy ti lə Luwə, taa nje mbəl la je ka isi mbəlɪ la je ləde nɔɔ tə.

¹⁵ Lo kin ti, Jəju ra ndəy kulə, tuwə-n-de pəti nati kəy ti lə Luwə kə, naa ti ki mangi je, ki bati je, taa nje mbəl la je ka, sane la je ləde kə, tinda tabilə je ləde tilə tə.

¹⁶ Ningə əl nje gati də je ə nə: «Ɔyi ne je kin pəti kə lo kin ti rangi, ningə kadi irai me kəy lə Bai tə lo gati ləsi al.»

¹⁷ Lo kin ti, me nje ndo je ole də ta ti ki ndangi me makitibi ti əi nə: «Ta lə kəy ləi uwə mem kuwə ki a təl-m.»[☆]

¹⁸ Nə Jipi je uni ta əli-e əi nə: «Nə kɔji ri ə a tɔji kadi ji gər-n təkɪ aw ki tɔgi kadi ira-n ne je ki ira kin ə?»

¹⁹ Ɔ Jəju əl-de ə nə: «Itəi kəy lə Luwə kam, ə me ndo ti ki mitə, m-a m-təl m-ində taa gogi.»

²⁰ Ɔ Jipi je əli-e əi nə: «ji ra 6al kuti sɔ gide mehe 6a ji ra kəy lə Luwə kam oy, ningə j a təl ində rangi me ndo ti ki mita a?»

²¹ Kəy ki Jəju əl tae kin e darəe.

²² NGA ningə, ndo ki Jəju j-n taa dan nje koy je ti kin, me nje ndo je ole də ti təkɪ ndo ki əl ta kin, 6a adi mede ta lə Luwə ki ndangi nim, adi mede ta ki Jəju əl ka kin nim.

Jəju gər ne je pəti ki me dəw ti

²³ Loki Jəju e-n Jorijaləm ti, dəkagilo ra nay paki ti, dije ngay adi-e mede, loki oi ne kɔji je ki ra adi ooi ki kəmde.

²⁴ Nə Jəju ə, taa mede al, tadə gər-de pəti maji ngay,

²⁵ taa aw ki ndoo kadi dəw ma naji də dəw ti ade al tə, tadə e wa gər ne je pəti ki to me dəw ti.

3

Jəju əi ki Nikodəm

¹ Me 6uti ti lə *Parisi je, dingəm kare e nɔɔ, təe nə Nikodəm. E ki kare dan ki boy je ti lə *Jipi je.

² Dingəm kin re rə Jəju ti kondə əl-e ə nə: «Nje ndo dije, ji gər kadi Luwə iləi kadi ire indo-je ne, tadə dəw ki asi kadi ra ne je ki əti 6əl təkɪ isi ira-n kin be ki kanji kadi Luwə e sie goto.»

³ Jəju əl-e ə nə: «Təkɪ rɔjeti, adi m-əli, dəw ki asi kadi a oo kɔbe lə Luwə ki kanji kadi oji-e kɔji ki sigi goto.»

⁴ Lo kin ti, Nikodəm dəji Jəju ə nə: «Dəw a ra ban be ə a tali oji-e kɔji ki sigi, loki tɔgi ngata kin ə? A asi kadi təl aw me kone ti gogi 6ay kadi oji-e ki kɔ joo a?»

⁵ Jəju ile ti ə nə: «Təkɪ rɔjeti, adi m-əli, dəw ki asi kadi a ur kɔbe ti lə Luwə ki kanji kadi oji-e me man ti, ki me NDil ti goto.

⁶ Darə dəw ki koo ki kam, e ki kɔji me məsi ti, ningə darə ki ndil, e NDil Luwə ə oje tə.

⁷ Ta ki m-əli m-ə nə: «Səbi kadi oji səsi kɔji ki sigi» kin, adi əti 6əl al.

⁸ Tadə nəl ilə lo ti ki me ndigi, ningə j o kae ki isi 6a, nə igər lo ki j ti al nim, igər lo ki isi aw ti al nim tə. Be ə, dəw ki NDil oje ka e be tə.»

⁹ Lo kin ti, Nikodəm dəji Jəju ə nə: «Nə kin a ra ne ki go rəbi ki ban ə?»

¹⁰ Ɔ Jəju əl-e ə nə: «j ki j nje ndo dije ndukun ki dije gəri dəi *Isirayəl ti ka igər ne je kin al 6əy a?»

¹¹ Təkɪ rɔjeti, adi m-əli, j-əl ta də ne ti ki ji gər, taa ji ma naji də ne ti ki j-o ki kəmje tə, nə səi, indigi naji ki ma ləje al.

¹² Loki m-əl səsi ta də ne je ti ki dənangi ti ne ə adi-mi mesɪ al, ə ra ban be a adi-mi mesɪ də ne je ti ki dərɔ ti ki m-a m-əl səsi tae ə?

¹³ Dəw ki aw dərɔ ti goto. Re e dəw ə, e mi *NGon dəw ki karm ba par ə m-j dərɔ ti m-re dənangi ti.

¹⁴ Ningə təkɪ *Mojɪ ilə-n li ki rai-e ki ningə-kasi ta kagi ti dilə lo ti ka kin ə[☆], səbi kadi 6əi-mi mi NGon dəw taa də kagi-dəsi ti tə.

¹⁵ MBA kadi dəw ki adi-m mene 6a, dəwe isi ki dənə taa bitɪ ki nɔɔ ti.

¹⁶ Tadə Luwə ndigi dije ki dənangi ti ne ngay, ə adi-de NGone ki kɔji kare be, mba kadi dəw ki ade mene 6a, kadi dəwe kin tuji kə al, nə kadi isi ki done taa bitɪ ki nɔɔ ti.

¹⁷ Ne ki kadi dəw gər, Luwə ilə NGonne dənangi ti mba kadi gangi-n ta də dije ti ki dənangi ti al, nə ilə sie mba kadi aji-de.

¹⁸ Dəw ki adi mene NGon Luwə, Luwə a gangi ta dəe ti al, nə dəw ki ade mene al, dəwe

kin Luwə gangi ta dœ ti ngata. Tado mbati kadi mene NGon Luwə ki kare ba kin.

¹⁹ Go rəbi ki ta ki gangi re-n ə to kin: Kunji re dɔnangi ti, nə dije ki dɔnangi ti ndigi til yo ə mbati kunji, mbata kilə rade je e ki majal.

²⁰ Dije pəti ki əi njé ra majal, mbati kunji, awi ki rœ ti al. Ningə ki rɔjeti, ɓali kaw ro kunji ti, nə ta kunji toji nɛ rade je ki majal ki taga.

²¹ Nə dije ki njé təl rəde go ndu Luwə ti, əi rai ki rɔ kunji ti, mba kadi kunji toji kilə rade je ki taga wangi. Əi kilə je ki rai-de ki go ndu Luwə ti.»

Ja Batisi əi ki Jəju

²² Go nɛ je ti kin, Jəju əi ki njé ndo je ləne ɔti awi dɔnangi Jude ti. Isi ti səde noɔ ba, ran dije batəm.

²³ Ja ka a ra dije batəm Enɔ ti, ki e ɓasi kadi Salim ti noɔ to. Tado e lo ki man e ti ngay. Ningə dije rai ki rœ ti adi rade batəm.

²⁴ Dəkagiloe ti kin, uweɓi Jə dangay ti al ɓəy.

²⁵ Be ə, njé ndo je lə Ja ki nɛ je, naji-naa ta ti ki Jipi kare be, dɔ togi rɔ mba kadi Luwə ɔr-n ta dɔ dəw ti kɔ.

²⁶ Go ti, awi ingəi Jə əli əi nɛ: «Baje, dəw ki ndo ki əi sie dam ba Jurde ti ki kare, ki ndo ki ima naji lie ka kin, e ka a ra dije batəm to, adi dije pəti awi ki rœ ti.»

²⁷ Ə Jə ilə-de ti ə nɛ: «Dəw ki asi kadi ingə nɛ madi ki rangi ki dœne dɔ e ti ki Luwə wa ade kin goto.

²⁸ Səi je wa ka asi kadi imai naji ləm dɔ ta ti ki m-əl m-ə nɛ: “Mi, mi Kirisi al, nə mi dəw ki iləi-mi kadi m-re kəte noɛ ti.”

²⁹ Kadi igəri təkɪ, dəw ki nje taa dœne ə e ngaw dœne, ningə ki ɔji dɔ basa madi ngaw dœne, e, e kadi basa madine ti kadi oo ta lie, ə loki basa made əl ta ə osi mbie ti ɓa, rœ nəl e ngay dɔ ti. NGA ningə, e kin ə e rɔnəl ləm, ningə e rɔnəl ki tae asi-naa bərərə.

³⁰ Sɔbi kadi tɔɓa lie aw ki dɔ made ti dɔ made ti, ə kadi mi, m-təl ki gogi gogi.

Dəw ki j dɔrɔ ti

³¹ «Dəw ki j dɔrɔ ti e dɔ nɛ je ti pəti, ningə dəw ki dɔnangi ti ne e nɛ ki dɔnangi ti, adi əl ta dɔ nɛ je ti ki dɔnangi ti ne par. Nə dəw ki j dɔrɔ ti e dɔ nɛ je ti pəti.

³² Ma naji dɔ nɛ je ti ki oo ki kəmne je ki mbine je. Nə dəw ki ndigi naji ki ma lie goto.

³³ Dəw ki ndigi naji ki ma lie ɓa, dəwe toji kadi Luwə əl ta ki rɔjeti.

³⁴ Təkɪ rɔjeti, dəw ki Luwə ile, əl ta je ki ta Luwə ti, tado Luwə rose ki NDilne.

³⁵ Baw NGon ndigi NGon, adi iyə nɛ je pəti me jie ti.

³⁶ Dəw ki adi mene NGon, a isi ki dœne taa biti ki nɔne ti, nə dəw ki təl rone go ndu ti lə NGon al, kisi ki dɔ taa lie goto, wongi lə Luwə a e dœe ti.»

4

Jəju əi ki dœne ki Samari ti

¹ Dije əli adi *Parisi je ooi takɪ Jəju əi njé ndo je gone ti itə Ja, taa rade batəm ite to.

² NGA ningə təkɪ rɔjeti ɓa, Jəju wa ra dije batəm al, nə e njé ndo je lie.

³ Ə loki Jəju oo kadi Parisi je ooi ta kin be ɓa, iyə dɔnangi Jude ə təl aw Galile ti.

⁴ NGA ningə kadi aw Galile ti, sɔbi kadi a ində dɔnangi ki *Samari ti gangi.

⁵ E be ə aw tɛɛ ɓe bo ti ki ɓari-e Sisar ki e say al ki lo ndɔr ki ndo ki *Jakobi adi ngonne Jisəpi*^ɔ.

⁶ E loe ti wa kin ə ɓilə man lə Jakobi to ti. Ə Jəju njiyə ɔ ɓa, təl isi nangi ta man ti ka kin. E dɔ kadi ti ki kaw ki jam dɔ ɓe ti be.

⁷ Lo kin ti noɔ, dœne ki Samari ti kare re kadi ɔdi man ə Jəju əl-e ə nɛ: «Adi-m man m-ay.»

⁸ *NJé ndo je lie ɓa awi me ɓe ti kadi ndogi nɛ kuso.

⁹ Nə dœne ki Samari ti ka kin əl Jəju ə nɛ: «E ta kin ban ə? I Jipi to, ra ban be ə a dɔji-m mi ki mi dœne ki Samari ti man kadi ay ə?.» Dœne əl be mbata *Jipi je gei kadi n-əi ki Samari je n-indəi rœde naa ti dɔ nɛ madi ti kare al.

¹⁰ Jəju ile ti ə nɛ: «Kin ə re kəte igər kadi-kare lə Luwə nim, dəw ki nje dije man kay kin nim ə, re j ə re a dɔje kadi adi man kaji kadi ay.»

¹¹ Dœne əl-e ə nɛ: «Bəɓe! Aw ki nɛ kadi man al to, taa ɓilə man əbi to, nga a ra ban be ə a ingə man kaji kin ə?

¹² I o rɔi kadi itə bawje Jakobi ki adi-je man kin nim taa e wa əi ki nganne je ayi-naa ki da je lene nim kin a?.»

¹³ Jəju ile ti ə nɛ: «Dəw ki ay man ki j-a-n ne kin, kində a ra-e ɓəy;

¹⁴ nə dəw ki a ay man ki m-a m-ade kin, kində a ra-e gogi al ratata. Man ki m-a m-ade kin yo ə a təl ta ɓe man ki man kaji a tɛɛ ti.»

¹⁵ Dœne əl ə nɛ: «Bəɓe, adi-m man ki a əl tae kin kadi kində ra-m gogi al, taa kadi m-təl m-re-n ne be gogi m-ɔdi man al ngata to.»

¹⁶ Ə Jəju əl-e ə nɛ: «Aw, iɓar ngawi ə itəl ire ne.»

¹⁷ Ba dœne əl Jəju ə nɛ: «Dəw oo ngawm al.» Ningə Jəju əl-e ə nɛ: «Ta ləi e ki rɔjeti kadi əl ə nə dəw oo ngawi al,

¹⁸ tado itaa dingam je mi, nə e ki isi sie ɓasine kin e ngawi al. Lo kin ti e ta ki rɔjeti ə əl.»

¹⁹ Noɔ be ngata ə dœne əl ə nɛ: «Bəɓe, m-gər kadi j nje kəl ta ki ta Luwə ti.

²⁰ Bawje je ɔsi məkəsidi nangi nɔ Luwə ti dɔ mbal ti kin, ningə sɔi əli əi nə lo kɔsi məkəsi nangi nɔ Luwə ti e Jorijaləm.»

²¹ Jəju əl-e ə nɛ: «Dœne, itaa mem. Dəkagilo re ki kadi a ɔsi məkəsisi nangi nɔ Bawje Luwə ti dɔ mbal ti kam al nim, Jorijaləm ti al nim.

²² Səi dije ki Samari ti, ʔsi məkəsisi nangi nɔ Luwə ti ki igəri-e al, nə je, j-ʔsi məkəsije nangi nɔ Luwə ti ki ji gər-e, tado kaji j roje ti je Jiji je.

²³ NGa ningə ndo re, ʔa e ndo ki kadi njé kəsi məkəsi ki rɔjeti nangi nɔ Luwə ti a ʔsi məkəsidi nangi nɔ Bawje Luwə ti me NDil ti ki me nɛ ra ti ki rɔjeti. ʔi je kin ə ai njé kəsi məkəsi ki rɔjeti nangi nɔ Luwə ti ki Bawje isi sangi-de.

²⁴ Luwə e NDil, ningə kadi njé kəsi məkəsidi nangi nɔ ʔsi me NDil ti ki me nɛ ra ti ki rɔjeti.»

²⁵ ʔ dāne əl-e ə nə: «M-gər kadi Dəw ki mbəti lə Luwə ki ʔari-e Kirisi kin a re. Ningə ndo ki a re ʔa, a ʔr-je me nɛ je pəti.»

²⁶ ʔ Jəju əl-e ə nə: «E darəm mi wa ə m-a m-ali ta əl.»

²⁷ Lo kin ti nɔɔ be, njé ndo je lə Jəju tɛɛi nɔɔ rəi, ningə ndo-je de ngay kadi ooi Jəju a əl ta ki dāne dəw, nə dəw ki kadi əl-e ə nə: «E ri ə ige jie ti ə?» ʔ se «mba ri ə əl-e ta ə?» goto.

²⁸ Dāne iyə gum man lane nɔɔ be, ə ʔy aw me ʔe bo ti əl ə dije ə nə:

²⁹ «rəi oi dəw ki əl-m nɛ je pəti ki m-ra kin. A e Kirisi al biti a?»

³⁰ Ba dije tɛɛi me ʔe bo ti ki taga awi ki rɔ Jəju ti.

³¹ Loki dāne ʔti aw kin ə njé ndo je əli Jəju əi nə: «Nje ndo dije, uso nɛ!»

³² Nə Jəju əl-de ə nə: «Mi m-aw ki nɛ kuso ki kadi m-uso ki e nɛ kuso ki igəri al.»

³³ Do ta ti kin njé ndo je dəji-naa ta dande ti əi nə: «Dəw madi ade nɛ uso ma?»

³⁴ ʔ Jəju əl-de ə nə: «Nɛ kuso ləm e ra go ndigi ti lə Nje kilə-m, ki təl ta kilə lie.

³⁵ Səi əli mesi ti əi nə: “Nay sɔ ʔəy ə ko a asi təti,” nə mi m-a m-əl səsi m-ə nə: uni kəmsi ki taa igoi ndor oi; ko tuti asi kijə ngata!

³⁶ Ki j-a ne kin, dəw ki nje təti ko ingə nɛ kigə go ji ləne ningə kaw kandi nɛ ki d-aa ti mba kisi ki d-aa ki biti ki nɔ ti kadi tə dəw ki nje dibi nɛ nim nje tətə nim rai rɔnəl naa ti.

³⁷ Tado kuji ta ki ə nə: “Dəw kare dibi ə e ki nungɛ təti” kin e ki rɔjeti.

³⁸ M-ilə səsi m-adi awi təti ko me ndor ti ki səi je irai kile al. NJé ki rangi ingəi kɔe, ningə səi irai təti kandi kilə ləde.»

³⁹ Dije ki dɔnangi Samari ti pəti ki me ʔe bo ti kin adi mede Jəju d-aw i ki ma ti ki dāne ma dɔe ti ə nə: «əl-m nɛ je pəti ki m-ra.»

⁴⁰ NGa ningə loki rai tɛɛi rɔe ti, dəji-e kadi isi səde, ə Jəju isi səde ndo joo.

⁴¹ Ki takul ta ki tae ti, dije ki njé kade mede əi ngay wa ʔəy;

⁴² ningə əli dāne əi nə: «E ki mbata ta je ki əl-je wa kin par ʔa j-ade-n meje al, nə je wa j-o ta ki tae ti ki mbije, ningə ji gər kadi e nje kaji dije təkɛ rɔjeti.»

Nɛ kəji ki kɔ joo ki me ʔe ti ki Kana

⁴³ NDɔ joo go ti, Jəju ʔti nɔɔ təl aw dɔnangi Galile ti gogi.

⁴⁴ Ningə e wa ma naji ə nə: «Dəw ki nje kəl ta ki ta Luwə ti ki ingə kəsi-gon me ʔe kɔji-ne ti goto.»

⁴⁵ Nə loki re tɛɛ Galile ti, dije ki dɔnangi Galile ti uwəi-e ki rɔde ti maji ngay, tado əi je wa ka awi lo ra nay ti ki Jorijaləm tɔ adi ooi nɛ je pəti ki Jəju ra lo ra nay ti ki kəmdə.

⁴⁶ Jəju təl re Kana ki Galile ti ki ndo ki ra man adi təl kasi ti. Ningə dingəm kare ki e dəw ki bo lə asigar je ki isi ra kilə ki ngar, ə rɔ ngone ki dingəm to-e Kapərnayim ti e nɔɔ.

⁴⁷ Loki dingəm ka kin oo kadi Jəju j Jude ti re dɔnangi Galile ti, re inge, nɔ ki dɔe ti kadi aw Kapərnayim ti aji ngonne ki to ta koy ti kin.

⁴⁸ ʔ Jəju əl-e ə nə: «Kin ə re oi nɛ kɔji je, ki nɛ je ki ʔti ʔəl ki kamsi al ə a asi kadi a adi mesi al ratata.»

⁴⁹ Dəw ki bo ki nje ra kilə ki ngar ka kin əl Jəju ə nə: «Bəʔe, təkɛ ngonm oy al ʔəy kin ire ʔe ləm.»

⁵⁰ Nə Jəju əl-e ə nə: «Aw, ngoni aji ngata.» Bə dingəm taa me Jəju d-aa ta ti ki əl, adi osi d-aa rəbi ti aw.

⁵¹ ʔ loki e d-aa rəbi ti isi təl, ʔəy je lie awi tiləi kəmə əli-e əi nə: «NGoni aji!»

⁵² Ningə dəji-de se kadi ki ban ə rɔ ngon ton soti wa? Bə əli-e əi nə: «E tagine ki kadi ki dɔgi gide mitə ə rɔe ki tingə ngay kəte ka kin təl səl.»

⁵³ Lo kin ti, baw ngon oo kadi e d-aa kadi ti wa ki Jəju əl-e-n ə nə: «NGoni aji ngata» kin. Loe ti nɔɔ, dingəm adi mene Jəju, naa ti ki dije ki me kəy ti lie ba pəti.

⁵⁴ E kin ə e nɛ kɔji ki kɔ joo ki Jəju ra loki təl-n Jude ti re Galile ti.

5

Jəju aji dingəm ki rɔe oy njururu

¹ Go nɛ je ti kin, *Jipi je rai nay ləde adi Jəju aw Jorijaləm ti.

² NGa ningə Jorijaləm ti, lo ndogi man ki ʔari-e ki ta ebirə nə Batisata to nɔɔ, ʔasi kadi ta rəbi ndogi ʔər ti ki dije isi awii ki nɛ kul je me ʔe bo ti. Pal je əi mi ta lo ndogi man ti ka kin,

³ ningə gin pal je ti ka kin njé moy je toi ti mbar mbar: njé kəm to je, njé məti je, ki njé rɔ koy njururu je. [Toi isi nginai ta man ki kadi ʔdi rɔne;

⁴ tado malayka lə Bəʔe kare a ur me man ti kadi buu. Nje moy ki dɔsəy ki osi me man ti ki buu ka kin ʔa, re moy lie to-n ban ban ka ingə rɔ nga.]

⁵ Loe ti kin, dəw ki moy ra-e ʔəl kuti mitə gide jijoo e ti nɔɔ.

⁶ Jəju oo-e to nangi, ningə loki əli-e təkɛ to me kɔ ti kin be ʔəl ngay, dəje ə nə: «fge kingə rɔ nga a?»

⁷ Ɖ nje moy ile ti nā: «Bābe, dāw ki kadi un-m ilā-m me man ti loki man isi ɔdi rone kin goto. Loki m-ə nā m-aw 6a, dāw ki rangi ur me ti nōm ti.»

⁸ Ɖ Jəju əl-e ə nā: «I taa, un tuwə lai ə injiyə aw.»

⁹ Ningə ta naa ti nōq, dingəm ingə rō nga adi un tuwə lāne ə njiyə aw.

NGa ningə ndəe ti kin e ndo taa kəə.

¹⁰ Ɖ Jipi je əli dingəm ki ingə rō nga ka kin əi nā: «Bone e ndo taa kəə, e go ti al kadi oti tuwə lai injiyə-n.»

¹¹ Nə əl-de ə nā: «E dāw wa ki adi-m rō nga kin ə əl-m ə nā: “Un tuwə lai ə aw.”»

¹² Ɖ daji-e ta əi nā: «Dəw ə wa ki əli ə nā: “Un tuwə lai ə aw kin e nā ə”?»

¹³ Nə dāw ki ingə rō nga gər-e al, tado Jəju ur kaki dan kosi dije ti ki ai loe ti nōq kin.

¹⁴ NGan kadi je go ti, Jəju təl inge nati kəy ti lə Luwə 6a əl-e ə nā: «O, ɓasine kin ingə rō nga ngata. Ningə kadi ira majal al ratata nə tə ne madi ki nga ngay tēɗ dāi ti ɓəy.»

¹⁵ Lo kin ti, dingəm aw əl Jipi je təkɪ e Jəju ə adi-ne rō nga.

¹⁶ E be ə, Jipi je awii ki ta ki Jəju ki ra ne kin ndo taa kəə ti.

¹⁷ Nə Jəju əl-de: «Biti ɓone ka Bai isi ta ra ki dije ti, ningə mi ka səbi kadi m-ra ki dije tə.»

¹⁸ Ki mbata ta ki Jəju əl kin, njé kun dō Jipi je sangi rəbi ki rangi dō made ti kadi n-toli-e; tado əli əi nā Jəju ra ne buji-n ndo taa kəə par al, nə əl ɓəy tə ə nā Luwə e Bawne ki oji-ne, adi ra rone kadi ne dāw ki n-asi-naa ki Luwə.

Təgi kəbe ki NGon lə Luwə aw-n

¹⁹ Jəju təl un ta əl-de ə nā: «Oyo, təkɪ rɔjeti, adi m-əl səsi, mi NGon lə Luwə m-asi kadi m-ra ne dō rōm al. E ne ki m-o Bai ra ə mi m-ra. Ne ki Bai ra 6a, mi NGone m-ra kae ti wa kin tə.

²⁰ Tado Bai ndigi-m mi NGone adi toji-m ne je pəti ki e wa ra. A toji-m kilə ra je ki əti ɓəl ɓəl ngay ɓəy ki kadi a ra səsi ɓəl.

²¹ Tado tə ka ki Bai un-n njé koy je lo koy ti adi isi kəm ka kin ə, mi NGone, m-ge 6a, m-a m-ade isi kəm tə.

²² Bai gangi ta dō dāw ti al, nə adi-m tōgi mi NGone kadi m-gangi ta dō dije ti,

²³ kadi dije pəti əsi gonm təkɪ əsi gon Bai be tə. Dəw ki əsi gonm mi NGon al, əsi gon Bai ki nje kilə-m al jagi tə.

²⁴ Təkɪ rɔjeti, adi m-əl səsi, dāw ki oo ta ləm, taa adi mene nje kilə-m nim tə 6a, dāwe kin a ingə kaji ki biti ki nō ti. Ta ki gangi a əsi dōe ti al, nə dā dō koy ngata adi e me kaji ti.

²⁵ Təkɪ rɔjeti, adi m-əl səsi, ndo a re, ningə ndəe re ngata ki kadi njé koy je a ooi dō ndum mi NGon lə Luwə. NGa ningə dije ki a oi dō ndum a isi kəm ba.

²⁶ Tado tə ka ki Bai ə e nje kadi dije kaji ka kin ə, adi-m mi NGone tōgi kadi m-adi dije kaji tə.

²⁷ Adi-m mi NGone tōgi kadi m-gangi-n ta dō dije ti, mbata mi *NGon dāw.

²⁸ Ningə kadi adi əti səsi ɓəl al, tado ndo re ngata ki kadi dije pəti ki toi ɓe nin ti a ooi dō ndum.

²⁹ Njé ki rai ne ki maji a tēɗi lo koy ti mba kaw ki kaji ti, ə njé ra ne ki majal a tēɗi lo koy ti mba kaw ki lo gangi ta ti tō².

³⁰ Mi m-asi kadi m-ra ne madi dō rōm al. Mi m-gangi ta ki go ndu ti ki m-ingə rō Luwə ti. NGa ningə, ta ki gangi ləm e ta ki gangi ki dana tado m-isi m-sangi ndigi ləm al nə m-isi m-sangi ndigi lə nje kilə-m.»

Naji ki ma dō Jəju ti

³¹ Jəju əl ə nā: «Kin ə re e mi wa ə m-ma naji dō rōm ti ə re dāw ki a ndigi səm dō naji ki ma ti ləm goto.

³² Nə e dāw ki rangi ə ma naji dōm ti, ningə m-gər kadi naji ki ma dōm ti kin e ta ki rɔjeti.

³³ Səi iləi ki dije rō Jə Batisi ti, ə Jə ma naji ki rɔjeti dōm ti.

³⁴ Mi m-aw ki ndoo kadi dāw ma naji dōm ti al, nə m-əl be mba kadi ingəəi kaji.

³⁵ Jə Batisi e lambi ki kində por ti mba koo lo, ningə indigi kadi irai rōnəl kunje ti ngon kagi lo kare.

³⁶ NGa ningə mi naji ki kadi dije mai dōm ti itə ya Jə say. Kilə je ki m-ra-de, adi e kilə je ki Bai adi-m kadi m-ra kin əl ta dōm ti taa toji kadi Bai ilə-m tə.

³⁷ Bai wa ki ilə-m, ma naji dōm ti. Nə ke ə səi oi ndue ndo kare al nim, oi ta kəme al nim.

³⁸ Ingəmi ta lie mesɪ ti al tado mi ki ilə-m kin adi-mi mesɪ al.

³⁹ Isi sangi gin ta lə Luwə maje maje tado oi kadi a ingəi kaji ki biti ki nō ti me ti; nga ningə e ta lə Luwə wa kin ə e nje ma naji dōm ti.

⁴⁰ Nə səi imbatɪ rəi rōm ti kadi ingəi kaji ki biti ki nō ti.

⁴¹ Mi m-sangi kadi dije piti-mi al.

⁴² Ningə ne kare ki m-o rōsi ti, m-gər kadi indigi Luwə al.

⁴³ Mi m-re ki tō Bai, nə imbatɪ kadi uwəi-mi ki rōsi ti. Ningə kin ə dāw ki rangi re ki tōne wa 6a, a uwəi-e ki rōsi ti maji.

⁴⁴ Səi ki isi sangi kadi ingəi toji ki kadi səi je wa iləi dō-naa ti ki yo je ki ne je yo, ɓi isangi kadi ingəi toji ki j rō Luwə ti ki e ki karne ba ə e Luwa kin al, ningə a rai ban be ə a adi-mi mesɪ ə?

⁴⁵ Kadi oi təkɪ e mi 6a m-a m-ində ta dōsi ti nō Bai ti al, nə e *Moji ki indəi mesɪ dəe ti kin ə a ində ta dōsi ti.

⁴⁶ Ningə kin ə re adi mesɪ Moji təkɪ rɔjeti dō ta ti ki ndangi a re a adi-mi mesɪ tə, nə e kadi ki adi-e mesɪ al ə adi-mi mesɪ al tə, tado e ta ki dōm ti ə Moji ndangi².

47 Ɖ re oi ta ki ndangi kin tɔ ta ki rɔjeti al ɛ ra ban be ɛ a adi-mi mesi dɔ ta ti ki m-al ɛ?»

6

Jəju adi ne kuso dije dibi mi usoi
(Mt 14.13-21; Mk 6.30-44; Lk 9.10-17)

1 Go ne je ti kin, Jəju ɔti noo, aw gidi ba ti ki Galile, ki bari-e ba ki Tibəriyadi.

2 Kosi dije ngay uni goe, tado dije ooi ne kɔji je ki ɔti bəl ki Jəju ra dɔ njé moy je ti aji-nde.

3 Jəju al dɔ mbal ti taa, ningə isi nangi ki njé ndo je lane.

4 Dɔkagiloe ti kin, nay lə *Jipi je ki bari-e nay Paki e basi.

5 Loki Jəju un kəmne ningə, oo kosi dije ngay ki isi rai ki rɔe ti. Ɖ daji Pilipi ɛ nɔ: «J-a j-ingə mapa ra ɛ j-a ji ndogi kadi kosi dije kin pəti usoi ɛ?»

6 Jəju daji ta kin be mba kadi oo-n ta ki me Pilipi ti, tado e wa gər ne ki kadi a ra bəti.

7 Ɖ Pilipi ile ti ɛ nɔ: «Kin ɛ re ji ndogi mapa ki la kilə ki ndo bu joo mindi ka asi kadi a ɔdi tade ndəy ndəy pəti al.»

8 Lo kin ti, nje ndo lə Jəju kare ki tɔe nɔ Andire, ki e ngokɔ Simɔ Piyɛ, al Jəju ɛ nɔ:

9 «NGon ki dingəm kare, aw ki mapa mi, ki e mapa ki rai ki ko ki bari-e rji, taa ngan kanji je joo tɔ. Nɔ e kin e ne ki kadi dəw ɛl tae kadi dije ti ki bore be kin al».

10 Ɖ Jəju ɛ nɔ: «Adi dije pəti isi nangi.» Loe ti kin, wale e ngay titi, adi dije uwəi lo isi ti nangi. Dije kin asi dingəm je dibi mi.

11 Be ɛ, Jəju un mapa, ra oyo Luwə dɔ ti, 6a ləbi dije pəti ki ai loe ti noo kin. Un kanji ləbide kae ti rai ka kin tɔ. Adi-de ki go me ge ti ləde.

12 Loki usoi asi-de ngata 6a, Jəju ɛl njé ndo je lane ɛ nɔ: «Ikawi ginde je ki nay kin, kadi dəw iyə ne madi kɔ al.»

13 Be ɛ, mapa ki mi ki dije usoi, njé ndo je kawi ginde ki nay kare dɔgi gide e joo.

14 Loki dije ooi ne kɔji ki ɔti bəl ki Jəju ra kin ningə ɛli ɛi nɔ: «Ki rɔjeti, dəw kin e Nje kəl ta ki ta Luwə ti ki sobi kadi tɔ re dɔnangi ti ka kin ɛ wa.»

15 NGa ningə, Jəju gər kadi a rai tɔ uni-e awi indəi-e ngar, adi təl ɔr rɔne aw gogi dɔ mbal ti, ki karne ba.

Jəju njiyɛ dɔ man ti
(Mt 14.22-27; Mk 6.45-52)

16 Loki lo səl, njé ndo je lə Jəju awi kadi ba ti.

17 Awi ali me to ti, uni tade kaw ki Kapərnayim ti, ki e dam ba ti ki kare. Lo kin ti, lo ndul dɔde ti, taa Jəju ka təl re rɔde ti al 6əy tɔ.

18 Nəl ilə ki tɔgine ngay, adi man j pu pu.

19 *NJé ndo je ɔsi to asi kulə matar mi be ningə, oi Jəju ka a njiyɛ dɔ man ti isi re ki rɔ

to ti. Loki ooi Jəju a njiyɛ dɔ man ti, 6əl ra-de ngay.

20 Nə Jəju ɛl-de ɛ nɔ: «E mi, ɛ i6əli al!»

21 Lo kin ti, ndigi kadi n-uni Jəju me to ti, nɔ ta naa ti noo par ɛ, to ɔdi nangi lo ki isi awi ti.

Kosi je sangi Jəju

22 Lo ti go ti, kosi je ki nayi-naa gidi ba ti, oi kadi tagine to e kare ba par ɛ njé ndo je lə Jəju ali me ti awi dɔ rɔde, 6i Jəju al me ti sɔde al.

23 Lo kin ti noo, to je ki rangi ji Tibəriyadi ti rai, ai lo ka ti, basi kadi lo ti ki Bəbɛ al ta dɔ mapa ti titi ɛ tɛɛ bay bay adi-de usoi ka kin.

24 Loki kosi je ooi Jəju al nim, njé ndo je lie al nim 6a, ali me to je ti awi ki Kapərnayim sangi Jəju ti.

Jəju e mapa kuso koy al

25 Loki ingəi Jəju dam ba ti ki kare, daji-e ɛi nɔ: «Nje ndo dije, ire itɛɛ ne kadi ban ti ɛ?»

26 Ɖ Jəju təl ɛl-de ɛ nɔ: «Adi m-al səsi ta ki rɔjeti, isi sangi-mi mbata mapa ki usoi ndan mesi, 6i e mbata gər 6a igari me ne kɔji je ki m-ra kin al.

27 Maji kadi irai kilə mba ne kuso ki a ndum kin al, nɔ mba ne kuso ki a to biti ki nɔ ti. E ne kuso ki mi *NGon dəw m-a m-adi səsi, mbata Luwə ki Bawje ra ndaji kare rɔm ti mba tɔji-m tɔki mi dəw lane.»

28 Lo kin ti, kosi je tɔli daji-e ɛi nɔ: «E ri ɛ sobi kadi ji ra taa kadi ji ra-n kilə ki Luwə ndigi ɛ?»

29 Ɖ Jəju təl ɛl-de ɛ nɔ: «Ne ki Luwə ge rɔsi ti, e kadi adi mesi dəw ki ile.»

30 Be ɛ ɛli-e ɛi nɔ: «Ne kɔji ri ɛ a ra taa kadi j-o ɛ j-adi-n me je ɛ? Kilə ri ɛ a ra ɛ?»

31 Kaje je usoi ne kuso ki j dɔrɔ ti ki bari-e nɔ man. Be ɛ ndangi me makitibi ti ɛli ɛ nɔ: «Adi-de usoi mapa ki j dɔrɔ ti taa».

32 Lo kin ti, Jəju təl ɛl-de ɛ nɔ: «Tɔki rɔjeti, adi m-al səsi, e *Moji ɛ adi səsi mapa ki j dɔrɔ ti al, nɔ e Bai Luwə ɛ adi səsi mapa ki rɔjeti ki j dɔrɔ ti taa.

33 MBata mapa lə Luwə ki adi dije, e mapa ki j dɔrɔ ti taa ki nje kadi dije ki dɔnangi ti ne isi ki dɔde taa.»

34 Be ɛ, tɔli ɛli-e ɛi nɔ: «Bəbɛ, adi-je mapa kin ki ndɔe ndɔe adi j-uso.»

35 Jəju ɛl-de ay njay ɛ nɔ: «Mi mapa ki dəw uso ɛ a oy al. Dəw ki re rɔm ti 6o a ra-e al nim, dəw ki adi-m me ne ka, kində a ra-e al nim tɔ.»

36 Ningə m-ɛl səsi tɔki oi-mi, nɔ adi-mi mesi al.

37 NJé ki Bai adi-m-de a rai rɔm ti. Ningə dəw ki re rɔm ti, m-a m-tuwe al jagi.

38 MBata m-j dɔrɔ ti, m-re dɔnangi ti mba ra ndigi ləm al, nɔ kadi m-ra ndigi lə nje kilə-m.

39 Ningə ne ki nje kilə-m ki ilə-m ndigi kadi m-ra ɛ to kin: ndigi kadi tɔ m-ti ta dəw kare

dan dije ti ki adi-m-de kin al, nā kadi m-teē sode ji koy ti dōbøy ndō ti.

⁴⁰ E kin ə e ne ki Bai ndigi: ndigi kadi dije pēti ki ooi-mi NGon lā Luwə ə adi-mi mede, ingə kajī ki to biti ki nō ti, ə kadi m-teē sode ji koy ti dōbøy ndō ti.

⁴¹ *Jipi je 6ai ta dō Jəju ti mbata əl ə nā: «Mi mapa ki j dōrā ti taa.»

⁴² Ningə əli-naa dande əi nā: «Jəju kam, e ngon lā Jisəpi al a? Ji gər kōje je ki bawe je maji tō, nga ra ban be ə əl ə nā n-j dōrā ti taa ə n-re ə?»

⁴³ Jəju təl əl-de ə nā: «t6ai ta dansi ti al.

⁴⁴ Dəw ki asi kadi kar rōm ti ki kanji kadi Bai ki ilə-m, ər-e ta rəbi goto. Ningə re Bai tēj ta rəbi ade 6a, mi m-a tēj sie ji koy ti dōbøy ndō ti.

⁴⁵ NDangi me makitibi ti lā ki kare dan Njē kəl ta ki ta Luwə ti əi nā: «Pēti, Luwə a ndo-de ne⁶,» ningə dəw ki ra ki oo ndu Luwə ki Bai ə taa ne ndo lie, dəwe kin re rōm ti.

⁴⁶ E kin 6a taji kadi dəw oo Bai Luwə al; e nje ki rō Luwə ti ki karne ba ə oo Bai Luwə.

⁴⁷ Ki rōjeti, m-əl səsi, dəw ki un mene adi-m, ingə kajī ki to biti ki nō ti.

⁴⁸ Mi mapa ki dəw uso ə a oy al.

⁴⁹ Dilə mbo ti, kasi je usoi ne kuso ki j dōrā ti ki 6ari-e nā man, ka oyi.

⁵⁰ Nā mapa ki j dōrā ti kin, e mapa ki kadi re dəw uso 6a, dəwe a oy al.

⁵¹ Mi mapa kisi kəm ba ki j dōrā ti taa. Re dəw uso mapa kin 6a, dəwe a oy al. Mapa ki m-a m-adi, e darōm ki kadi dije isii kəm ba.»

⁵² Lo kin ti, Jipi je naji-naa ta ngay dande ti əi nā: «Dəw kin a ra ban ta kadi a adi-je darəe kadi j-uso ə?»

⁵³ Ə Jəju əl-de ə nā: «Ki rōjeti, adi m-əl səsi, re usoi darōm mi NGon daw al nim, ayi-naa məsīm al nim ə, a ingə kajī al.

⁵⁴ Dəw ki uso darōm e ne kuso ki rōjeti, ə məsīm e ne kay ki rōjeti tō.

⁵⁵ MBata darōm e ne kuso ki rōjeti, ə məsīm e ne kay ki rōjeti tō.

⁵⁶ Dəw ki uso darōm nim, ay məsīm nim tō 6a, je sie je naa ti kare ba.

⁵⁷ Bai ki ilə-m isi kəm ba adi mi m-isi kəm ba ki takule. Be ə, dəw ki uso darōm a isi kəm ba ki ta kulm tō.

⁵⁸ E kin ə e mapa ki j dōrā ti taa. E tō mapa ki kasi je usoi ə oyi kin al, nā e mapa ki dəw uso 6a, dəwe kin a oy al, a isi ki dōne taa ki ndəe ndəe.»

⁵⁹ Ta je kin tēj ta Jəju ti lo ki isi ndo-n ne dije gin kəy kaw-naa ti lā Jipi je, me 6e ti ki Kapərnayim.

Ta ki nje kadi kajī ki biti ki nō ti

⁶⁰ Dije ngay dan njē ndo je ti lā Jəju, loki ooi ta kin ta Jəju ti ningə, əli əi nā: «Ta kin e ta ki

nga ngay, dəw ki asi kadi a ində mbine go ti goto.»

⁶¹ Jəju gər mene ti kadi njē ndo je lie isi 6ai ta dō ta ti lie. Be ə əl-de ə nā: «Ta kin tigə səsi jigī ti a?»

⁶² A kin ə re oi-mi *NGon dəw m-təl m-aw taa lo kisi ti ki m-isi ti kəte kin ə a rai ban ə?

⁶³ E NDil ə e nje kadi dəw isi ki dōne taa. Dəw ki dōrone e ne madi al. Ningə ta je ki m-əl səsi kəte kin e NDil nim e kisi ki dō taa nim.

⁶⁴ Nā dije madi dansi ti adi-mi mede al. Jəju əl be, tadō lo kilə ngire ti 6øy, gər dije ki a adi-e mede al, taa gər dəw ki nje kilə ji njē 6a je ti tō.

⁶⁵ Jəju ilə dō ti 6øy ə nā: «E mbata kin ə m-əl səsi m-ə nā: «Dəw ki Bai ade ta rəbi al, asi kadi a re rōm ti dōrone al.»

⁶⁶ J dō ndəe ti nōj kin, ngay je dan njē ndo je ti lie təl goe ti, mbati njijəi sie.

⁶⁷ Ə Jəju tu rōne ki rō njē ki dōgi gide joo ti əl-de ə nā: «NGa səl, a awi al yane ma?»

⁶⁸ Nā Piyər əl Jəju ə nā: «Bəbe, j-a j-aw ki rō naa ti ə? J ə ta kajī e me ji ti.

⁶⁹ Je, meje pēti e dōi ti. Ningə ji gər kadi j Nje kay njay ki Luwə ile.»

⁷⁰ Jəju təl əl-de ə nā: «E mi ə m-mbətī səsi səi ki dōgi gide e joo kin, nā dəw kare dansi ti, ndil su e mee ti.»

⁷¹ Lo kin ti, Jəju isi əl ta ki dō Judasi ti ki ngon lā Simō Isikariyoti ti. Tadō e ə e dəw kare dan njē ndo je ti ki dōgi gide e joo ki a ilə Jəju ji njē 6a je ti.

7

NGakō Jəju je adi mede Jəju al

¹ Go ti, Jəju nay ki lo njijə ti dōnangi Galile ti, ge al kadi n-njijə n-aw ə n-təl dōnangi Jude ti, tadō njē kun dō *Jipi je isi sangi kadi n-təli-e.

² NGA ningə dōkagilo ra nay lā Jipi je ki kadi isi gin Kəy lo ti e 6asi⁶,

³ ə ngakō Jəju je əli-e əi nā: «J ne ə aw dōnangi Jude ti adi njē ndo je lāi ka ooi ne je ki isi ra-de kin tō.

⁴ Dəw ki ndigi kadi dije ooi-ne kam a ra ne je kuti lo ti al. NGA ningə, təkī isi ra ne je ki əti 6əl kin, maji kadi ira adi dije pēti ooi-ni.»

⁵ Nā təkī rōjeti, ngakōje je wa adi-e mede al.

⁶ Ə Jəju əl-de ə nā: «NDō ləm re al 6øy; nā səi je, ndō je pēti tō maji mbata ti ləsi.

⁷ Dije ki dōnangi ti ne kin a awi səsi ki ta al, nā mi 6a, mede majal səm mbata m-əl kilə rade je ki majal ki taga.

⁸ Səi ə awi lo ra nay ti kin. Mi 6a, m-a m-aw al, tadō ndō ləm nay 6øy.»

⁹ Go ta je ti ki əl kin, isi Galile ti ba.

¹⁰ Nā loki ngakōje je awi lo ra nay ti, e ka ətī osi dō rabi ti tō ki kanji kadi dəw oo-e. Aw ta lo kaw ki lo 6ōyō ti be.

Nē ndo ki lo ra nay kisi gin Kəy lo ti

¹¹ Dəkaḡilo ra nay ti, njé kun də *Jipi je sangi Jəju ningə dəji əi nə: «E lo ti ki ra be ə?»

¹² Dije naji-naa ta ti ngay dəe ti dan kosi je ti; njé ki nā je əli əi nə: «E dəw ki maji,» ə njé ki nungsi əli əi nə: «Jagi, isi buki kosi dije wale,» to.

¹³ E be ka dəw ki kadi əl ta lie ki taga wangi goto, 6əli njé kun də Jipi je.

¹⁴ NDə je ki mba ra nay də tēē dana ngata 6a Jəju aw gin kəy ti lə Luwə, isi ndo nē dije.

¹⁵ E nē ki ndəji Jipi je ngay adi dəji-naa ta əi nə: «E kam dəw ndo-e nē al to, nga ra ban ə gər nē əti 6əl be ə?»

¹⁶ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Nē ki m-isi m-ndo kin ngire j rəm ti al, nə ngire j rə Luwə ti ki nje kilə-m.

¹⁷ Kin ə re dəw ndigi kadi n-ra nē ki Luwə ndigi 6a, lo kin ti ə a gər ay njay se nē ki m-isi m-ndo kin ngire j rə Luwə ti ə se e mi wa ə m-inda ngire wa.

¹⁸ Dəw ki nje kəl ta ki təne wa isi sangi t6ba ləne wa. Nə dəw ki nje sangi t6ba lə nje kilə-ne a əl ta ki rəjeti, ningə nē ki dana al goto r6e ti to.

¹⁹ *Mojj adi səsi ndu-kun adi itaa maji, nə dəw ki təl r6ne go ti goto. NGa ra ban ə isi sangi kadi it6li-mi ə?»

²⁰ Ə kosi je əli-e əi nə: «I aw ki ndil ki majal mei ti! Nə ə isi sangi kadi n-t6li ə?»

²¹ Ə Jəju tal un ta ilə-de ti ə nə: «M-ra nē kare ba be, ə səi pəti əti səsi 6əl!

²² Mojj adi səsi ndu kadi ijəi m6ti ngan je (ningə e ndu ki tēē rə Mojj ti ne par al, nə e kaje je ki kate nu ə adi ndu kin) 6a səi isi ijəi m6ti ngan je ndo taa kəə ti^o.

²³ Kin ə re ijəi m6ti ngon ndo taa kəə ti kadi tə dəw kadi ndu-kun lə Mojj al ə, ra ban ə mesi to səsi dam ti mi ki m-ajj daro dəw ba pəti ndo taa kəə ti ə?»

²⁴ Iyəi ta gangi ta ki go lo koo ti ləsi, ə igangi ta ki dana.»

Jəju e Kirisi ki Luwə mbəte

²⁵ Dije ki Jorijaləm ti əli əi nə: «Dəw kam al ə dije isi sangi kadi n-t6li-e a?»

²⁶ NGa yə a əl ta taga wangi am, ə dəw əl-e ta madi al! Njé kun dəje je ooi kadi e Kirisi ə se?»

²⁷ Ki ne kin, j j gər lo ki dəw kin j ti maji, nə ndo ki Kirisi ki e dəw ki Luwə mbəte a tēē həy 6a, dəw kare ka a gər loki j ti al.»

²⁸ Lo kin ti, Jəju ki isi ndo dije nē gin kəy ti lə Luwə un ndune ki taa ə nə: «Igai kadi igəri-mi maji, taa igəri lo ki m-j ti to! Ningə e mi wa 6a m-ilə rəm al, nə Luwə ki nje kilə-m e dəw ki asi kadi dəw ində mene dəe ti. Səi, igəri-e maji al.

²⁹ Mi m-gər-e maji tado m-j r6e ti, taa e e ə ilə-m to.»

³⁰ Lo kin ti, dije isi sangi kadi n-uwai Jəju, nə dəw ki kadi ində jine dəe ti goto, tado ndo lie asi al 6əy.

³¹ Ningə dan kosi je ti, dije ngay adi-e mede 6a əli əi nə: «Dəkaḡilo ki Kirisi a re ə a ra nē kəji je ki itə yə dingəm kin wa?»

³² Ə ta ki kosi je isi k6ti gin mindide ti əji də Jəju kin osi mbi *Parisi je ti, adi Parisi je, ki njé kun də njé kijə nē məsi kadi-kare je iləi njé ngəm də lo je lade kadi awi uwəi Jəju.

³³ Ə Jəju əl ə nə: «M-a mi səsi ngan ndo je ndəy 6əy, 6a m-a m-aw ki rə nje kilə-m ti.

³⁴ A sangi-mi nə a ingəi-mi al, tado lo ki m-a mi ti kin a asi kadi a awi ti al.»

³⁵ Ə də ta ti kin *Jipi je dəji-naa ta əi nə: «Lo ki ra be ə a aw ti ə kadi j-a j-inge al ə? A aw go ngakone je ti ki sanəi-naa dan Girəki je ti kin kadi aw ndo nē Girəki je ma?»

³⁶ Ta ki əl ə nə: «A sangi-mi nə a ingəi-mi al, tado lo ki m-a mi ti kin a asi kadi a awi ti al,» kin me nə ri ə?»

Dəbəy ndo ra nay

³⁷ Dəbəy ndo ra nay, ki e ndo ki bo ngay 6a^o, Jəju j a taa un ndune əl ə nə: «Kin ə re dəw madi kində ra-e ə, kadi re rəm ti ay man.

³⁸ Dəw ki adi-m mene 6a, «ndəə man ki nje kadi dije isi ki d6de taa a tēē ngamee ti,» təkii Makitibi lə Luwə əl-n.»

³⁹ Lo kin ti; Jəju isi əl ta lə NDil Luwə ki kadi dije ki adi-e mede a ingəi, mbata dəkaḡiloe ti kin NDil Luwə re də dije ti al 6əy, tado Jəju ingə k6si-gon al 6əy.

Kosi je gangi-naa mbata lə Jəju

⁴⁰ Dan kosi je ti, dije madi ki ooi ta kəl Jəju əli əi nə: «Təkii rəjeti, dəw kam e Nje kəl ta ki ta Luwə ti ki s6bi kadi a re ka kin ə wal!»

⁴¹ Njé ki nā je əli əi nə: «E Kirisi ki Luwə mbəte.» Nə njé ki nungsi 6əy naji əi nə: «Kadi Kirisi e dəw ki Galile ti a?»

⁴² Makitibi lə Luwə əl təkii Kirisi a e dəw ki gin k6ji ti lə *Dabidi, ningə a tēē ki ta rəbi ki Bətilahəm ti, ki e ngon 6e k6ji Dabidi^o.»

⁴³ E be ə, kosi je gangi-naa mbata lə Jəju.

⁴⁴ Dije madi dande ti ndigi ngige waw, nə dəw ki kadi ində jine dəe ti goto.

Me nga lə njé kun də Jipi je

⁴⁵ Njé ngəm ta lo lə *Jipi je ki awi kadi uwəi Jəju ka kin, tali rəi rə njé kun də njé kijə nē məsi kadi-kare je ti əi ki *Parisi je, ə njé kun də njé kijə nē məsi kadi-kare je ki Parisi je dəji-de əi nə: «Ra ban ə irəi sie al ə?»

⁴⁶ Ə njé ngəm lo je əli əi nə: «NDo kare j-o dəw əl ta təkii dingəm kin isi əl-n al.»

⁴⁷ Ə Parisi je dəji-de əi nə: «Səi je ka iyəi r6si adi ədi səsi to a?»

⁴⁸ Oi dəw kare be dan njé ki boy je ti ə se dan Parisi je ti ade mene n6o a?»

⁴⁹ Kosi je kam əi dije ki gəri ndu-kun lə *Moji al, əi dije ki Luwə a tuji-de kə!»

⁵⁰ Nikodəm ki e ki kare dan Parisi je ti ki kate aw rə Jəju ti un ta əl-de ə nə:

⁵¹ «Kin ə re dəw oo ta ki ta dəw ti al nim, taa oo ne ki ra al nim ə, ndu-kun ləje a gangi ta dəe ti al^o.»

⁵² Nə ilai-e ti əi nə: «I ka j dəw ki Galile ti to a? Isangi gine maji o, nje kəl ta ki ta Luwə ti ki kadi e dəw ki Galile ti goto.»

⁵³ [Go ti, dəw ki ra ka əti aw 6e ləne.

8

Jəju əi ki dəne ki nje kuwə marim

¹ Jəju əti nōo aw də mbal kagi bini je ti.

² Nə loki lo ti njay par ə təl re nati kəy ti lə Luwə. Dije pəti rəi ki rəe ti, ə isi nangi isi ndo-de ne.

³ Lo kin ti, njé ndo ndu-kun je, ki *Parisi je rəi ki dəne ki indəi jide dəe ti lo kuwə marim ti, adi-e a ta kəm dije ti,

⁴ ningə əli Jəju əi nə: «Nje ndo dije, dəne kam j-ində jije dəe ti lo kuwə marim ti.

⁵ NGA ningə, *Moji əl-je me ndu-kun^o ti kadi ko dəne je ki be kin ji tilə-de ki mbal ji təl-de kə, ə se j, ta ləi e ri wa?»

⁶ Əli ta kin be tə kulə ki kiyə kadi uwəi Jəju tə indəi ta dəe ti. Nə Jəju ilə dəne nangi ə isi ndangi ne ki ngon jine nangi.

⁷ Ə loki nayj-naa ki lə dəje ta ti, Jəju ər dəne taa əl-de ə nə: «Dəw ki dansi ti ne ki ra majal nja kare al 6a, kadi ile ki mbal dəsəy.»

⁸ Jəju əl ta be 6a təl ilə dəne nangi gogi, isi ndangi ne nangi.

⁹ Ə loki ooi ta kin 6a, əti kare kare, ilə ngire də njé ki təgə ti, təl-n də njé ki du ti. Ta təl tae ti, Jəju nay ki karne ba. Dəne ka kin ə a dadan lo ti;

¹⁰ Ə Jəju un dəne ki taa əl-e ə nə: «Dəne, dije ka awi ra? Dəw kare ka gangi ta dəi ti al a?»

¹¹ Ba dəne ile ti ə nə: «Bəbe, dəw kare ka gangi ta dəm ti al,» ə Jəju əl-e ə nə: «Mi ka m-gangi ta dəi ti al jagi tə, nga ningə aw, ə ira majal gogi al.»*

Jəju e kunjə ki dənangi ti

¹² Jəju təl əl-de 6əy ə nə: «Mi kunjə ki dənangi ti, dəw ki un gom, a njyə me til ti al, kunjə ki nje kadi dije isi ki dədə taa a unji dəe ti.»

¹³ Lo kin ti, *Parisi je əli-e əi nə: «I wa ə isi ma naji ki dəi ti 6a, naji ki ma ləi e ki rojeti al.»

¹⁴ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Re mi wa m-ma naji də rəm ti ka m-gər kadi naji ki ma ləm e ta ki rojeti, tado mi m-gər lo ki m-j ti nim, m-gər lo ki m-isi m-aw ti nim, nə səi je, igəri lo ki m-j ti al nim, igəri lo ki m-isi m-aw ti al nim tə.

¹⁵ Səi isi gangi ta ki go lo koo ti lə dəw, nə mi m-gangi ta də dəw ti al.

¹⁶ A kin ə re m-gangi ta nōo 6a, e ta ki gangi ki go rəbe ti, tado mi ki karm ə m-gangi ta al, Bai ki nje kilə-m e səm naa ti.

¹⁷ Ningə me ndu-kun ti ləsi wa ka ndangi əi nə: «Kin ə re dije joo mai naji, ə naji ki ma ləde aw go-naa ti 6a, ta lade e ta ki rojeti.»^o

¹⁸ Mi wa m-ma naji də rəm ti, ningə Bai ki ilə-m ka ma naji ləne dəm ti tə.»

¹⁹ Ningə dəji-e əi nə: «Bawi e lo ki ra ti dana?» Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Igəri-mi al, taa igəri Bai al tə. Kin ə re igəri-mi ə re a igəri Bai tə.»

²⁰ Ta je kin tēg ta Jəju ti loki isi ndo-n dije ne nati kəy ti lə Luwə. Isi lo ti ki ne je ki dije isi iləi kadi-kare titi adi Luwə isi ti. NGA ningə dəw uwe al, tado ndə lie asi al 6əy.

Jəju əl ta də kawne rə Bawne ti

²¹ Jəju əl-de ta ki rangi 6əy ə nə: «M-a m-aw, ningə a sangi-mi, nə a oyi me majal je ti ləsi. Lo ki m-a m-aw ti kin a asi kadi a awi ti al.»

²² Lo kin ti, *Jipi je əli-naa əi nə: «A təl rəne ə se ra ban ə əl ə nə: “Lo ki m-a m-aw ti kin a asi kadi a awi ti al a?”»

²³ Ə Jəju əl-de ə nə: «Səi, səi dije ki dənangi ti nangi ne, ə mi, mi dəw ki dərə ti taa nu tə; səi dije lə dənangi, nə mi, mi dəw lə dənangi al.

²⁴ Ningə e mbata kin ə m-əl-n səsi m-ə nə: “A oyi me majal je ti ləsi.” Kin ə re adi-mi mesi təkə mi “Nje kisi nōo” al ə, a oyi me majal je ti ləsi.»

²⁵ Ə dəji-e əi nə: «I wa kam j nā ə?» Ba Jəju ilə-de ti ə nə: «Mi dəw ki m-əl səsi lo kilə ngire ti nu wa kin.

²⁶ NGA ningə, ki əji dəsi, m-aw ki ta ngay kadi m-əl je, m-gangi je; nə ta ki m-ingə rə nje kilə-m ti kin par ə m-a m-əl mbəe rə dije ti ki dənangi ti ne. E, ta lie e ta ki rojeti.»

²⁷ Jəju isi əl-de ta ki də Bawne Luwə ti nə əi je gəri me ta kin al.

²⁸ Ə Jəju əl-de ə nə: «NDə ki a 6əi-mi *mi NGon dəw taa kagi-dəsi ti kin 6a, a gəri kadi mi “Nje kisi nōo”; taa a gəri kadi m-ra ne madi də rəm al tə, nə e ne ki Bai ndo-m ə m-isi m-əl.

²⁹ Nje kilə-m e səm naa ti; iyə-m ki karm al, tado dəkagilo je pəti m-ra ne ki nəl-e.»

³⁰ Loki Jəju əl ta kin be, dije ngay adi-e mede.

NGan ka Abirakam

³¹ Jəju əl *Jipi je ki adi-e mede ə nə: «Kin ə re ai də njasi ti me ta ti ləm 6a, səi njé ndo je ləm ki rojeti.

³² A gəri ne ki rojeti, ningə ne ki rojeti kin a taa səsi ilə səsi taa ji 6əə ti.»

³³ Ə əi je əli Jəju əi nə: «Je ngan ka *Abirakam, ningə ji ra 6əə lə dəw ndə kare al

* 7:51 Dətarənom 1.16 * 8:5 Labatiki 20.10; Dətarənom 22.22-24 * 8:11 [] Bar ta je kin goto me makitibi je ti ki mari kate ki e ta lə Luwə ki ndangi tə kun mindi ki sigi. * 8:17 Dətarənom 19.15; 17.6

tə, nga ra ban be ə j ə l ə n ə n e ki rojeti a taa-je ilə-je taa ji 6əə ti ə?»

³⁴ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Təki rojeti, adi m-əl səsi: dəw ki ra ki ra majal, e 6əə lə majal.

³⁵ Bəə a isi ki dije ki isi ra 6əə ləde kin biti ki n o ti al, nə ngon koji-de a isi sade biti ki n o ti.

³⁶ Adi re NGON lə Luwə taa səsi ji 6əə ti ilə səsi taa 6a, a səi dije ki taa kilə taa ki rojeti ji 6əə ti.

³⁷ NGA ningə, m-gər kadi səi ngan ka Abirakam; nə isi sangi kadi itəli-mi tado imbati ta ləm.

³⁸ Mi m-isi m-əl n e ki m-o r o Bai ti, nə səi 6a, isi rai n e ki bawsi əl səsi t o.»

³⁹ Ningə iləi Jəju ti əi nə: «Kaje e Abirakam.» Ə Jəju əl-de ə nə: «Kin ə re səi ngan ka Abirakam təki rojeti ə re a rai kilə ra Abirakam.

⁴⁰ Mi m-əl səsi n e ki rojeti ki m-ingə r o Luwə ti, ningə ki basine kin isi sangi kadi itəli-mi. E kin e kilə ki Abirakam ra al jagi.

⁴¹ Səi isi rai kilə ra bawsi.» Ningə iləi Jəju ti əi nə: «Je ngan je ki koji gin kaya ti al; Bawje e kare ba ə e Luwə.»

⁴² Ə Jəju əl-de ə nə: «Kin ə re Luwə e Bawsi ə re a indigi-mi, tado m-təe r o e ti ə m-re lo kin ti. E mi wa ə m-re ki dəm al, nə e ə ilə-m.

⁴³ MBata ri ə igəri me ta ləm al ə? İgəri al tado əsi kadi uri mbisi go ta ti ləm al.

⁴⁴ Su ə e bawsi, ningə indigi kadi irai ndigi lə bawsi. E dəw ki e nje təl dije lo kilə ngirə kosi ti lie nu. E a me n e ra ti ki rojeti nja kare al, tado n e ki rojeti goto r o e ti. Kin ə re əl ta ki ngom 6a, e kin ə e ta ki osi 6oe ti, tado e nje ngom nim, e baw n e ra ki ngom nim.

⁴⁵ Mi 6a, mi nje kəl ta ki rojeti ə imbati kadi adi-mi mesi.

⁴⁶ Nə dansi ti ə əsi kadi toji təki m-ra majal ə? A kin ə re m-əl ta ki rojeti ə, ra ban ə imbati kadi-mi mesi ə?

⁴⁷ Dəw ki e ya Luwə, a oo ta lə Luwə, ningə səi, oi ta lie al, mbata səi yəe je al.»

Jəju əi ki Abirakam

⁴⁸ Lo kin ti, *Jipi je əli Jəju əi nə: «E go rəbe ti kadi j-əl j-ə nə: j dəw ki *Samari ti, taa ndil ki majal isi mei ti t o.»

⁴⁹ Ə Jəju əl-de ə nə: «Jagi, ndil ki majal goto mem ti, nə n e kare ki m-o 6a, mi m-əsi gon Bai, ə səi imbati kosi gonm to par.

⁵⁰ Mi m-isi m-sangi kadi dije iləi toji dəm ti e al. Dəw ki isi sangi kadi dije iləi toji dəm ti e noq, e ə a gangi ta kin adi-m.

⁵¹ Ningə təki rojeti, adi m-əl səsi, dəw ki təl rone go ta ti ləm 6a, dəwe kin a oy al ratata.»

⁵² Lo kin ti noq, Jipi je əli-e əi nə: «Ki ne kin, ji gər maji ngata təki ndil ki majal isi mei ti. *Abirakam oy, taa njé kəl ta je ki ta Luwə ti ka oyi to, ningə j ə l ə n ə: «Dəw ki təl rone go ta ti ləi 6a, dəwe kin a oy al ratata.»

⁵³ İ itə kaje Abirakam ki oy kin a? Taa njé kəl ta ki ta Luwə ti ka oyi to! İ o r o i kadi j n a ə?»

⁵⁴ Ba Jəju ilə-de ti ə nə: «Kin ə re m-toji rəm mi wa ningə, e toji ki ndae goto. NGA ningə, dəw ki nje kilə toji dəm ti e Bai. E ki isi əli ta lie əi nə e Luwə ləsi,

⁵⁵ nə igəri-e al. Mi m-gər-e. Kin ə re m-əl m-ə nə m-gər-e al ə, re m-a mi nje ngom t ə səi je be t o. Nə mi m-gər-e, taa m-təl rəm go ta ti lie t o.

⁵⁶ Kasi Abirakam ra rənəl ngay mbata ində mene ti kadi n-a-n-oo ndə ki m-a m-re-n. NGA ningə oo ndə rem, adi rəe nəl-e ngay.»

⁵⁷ Lo kin ti, Jipi je dəji Jəju əi nə: «İra 6al kusti mi al 6əy ə kəmi oo Abirakam a?»

⁵⁸ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Təki rojeti, adi m-əl səsi, kəte n o koji Abirakam ti, «Mi m-isi noq».»

⁵⁹ Lo kin ti noq be, kəi mbal kadi n-tiləi Jəju, nə ur dan kosi je, ə t e e gin kəy ti lə Luwə k o, aw.

9

Jəju əi nje kəm t o kare

¹ Loki Jəju isi ində də ningə, oo dəw ki kəme t o lo koje ti nu isi.

² *NJé ndo je lie dəji-e əi nə: «Nje ndo dije, dingəm ki kəme t o lo koje ti nu kin, kəme t o oji-n d o majal lie e wa ə se, oji-n d o majal lə njé koje je ə?»

³ Ə Jəju əl-de ə nə: «E ta lə majal lie al nim, e ta lə majal lə njé koje je al nim, nə kəme t o be mba kadi Luwə oji-n to gine taga kadi dije gəri.

⁴ Dəkagilo ki kadi t o 6əy, səbi kadi ji rai kilə lə dəw ki nje kilə-m, tado lo a ndul 6a, lo kadi dəw a ra kilə goto.

⁵ Təki mi-n dənangi ti ne 6əy, mi kunji ki dənangi ti.»

⁶ Loki Jəju əl ta je kin be 6a, go ti, tibi man tane nangi, ləy-n nangi, ər gidi kəm nje kəm t o ti ka kin.

⁷ Ningə, əl nje kəm t o ə nə: «Aw itogi kəmi lo ndogi man ti ki Silowe*, «Silowe» kər me nə «nje kaw kilə». Be ə, nje kəm t o aw togi kəmne loe ti ka kin, 6a ta təl-e, kəme o lo maji.

⁸ NJé gədi kəy je lie, ki njé je ki kəte isi ooi-e lo kəy n e ti, əli əi nə: «Ma, e kam e dəw ki nje kisi nangi, kəy n e ka kin al a?»

⁹ Ningə njé ki n a je əli əi nə: «E darəe e wa.» Ə njé ki nungi əli əi nə: «Jagi e e al, nə e dəw ki nje titi naa sie.» Ningə e wa ki dəne əl ə nə: «E darəm mi wa.»

¹⁰ NGata ə dəji-e ta əi nə: «Re e j wa ə, ra ban be ə kəmi oo lo ə?»

¹¹ Ə əl-de ə nə: «Dingəm ki t o e nə Jəju ə ləy nangi ər gidi kəm ti, ə əl-m ə nə: «Aw Silowe ti itogi kəmi!», ə m-aw m-togi kəmm, par ə kəmm oo lo maji.»

¹² Ningə dəji-e əi nə: «Dingəm kin e ra be ə?» Ə əl-de ə nə: «M-gər al.»

Parisi je daji ta dingəm ki kəte kəme tə ka kin

¹³ Lo kin ti, ɔri dingəm ki kəte kəme tə ka kin awi sie rə *Parisi je ti.

¹⁴ Ningə, ndəe ti ki Jəju ləy-n nangi ki man tane ɔr gidi kəme ti adi kəme oo lo ka kin e ndə taa kəə.

¹⁵ Ə Parisi je dəji-e ta ki yadə rangi bəy se n-ra ban ə n-oo lo wa? Ə əl-de ə nə: «Jəju ɔr nangi ki ləy kəmm ti, ə m-aw m-togi kəmm, ə ngəsine kəmm oo lo.»

¹⁶ Lo kin ti, Parisi je ki madi əli əi nə: «Dəw ki ra ne kin e dəw ki j rə Luwə ti al, tado ində kəmmə go ndə taa kəə ti al.» Nə njé ki nungə əli əi nə: «Ra ban be ə, dəw ki nje ra majal par a aw ki togi kadi ra-n ne kəji je ki əti bəl be kin ə?» Be ə, ta kin re ki gangi-naa dande ti.

¹⁷ Ningə təli daji nje kəm tə ka kin bəy əi nə: «NGə j wa ki dəi, ta ri ə əl də dəw ti ki tē kəmi adi kəmi oo lo kin ə?» Ə nje kəm tə əl ə nə: «E nje kəl ta ki ta Luwə ti.»

¹⁸ *jipi je mbati kadi mede təkəi e dəw ki kəte kəme tə, ə ngəsine dəw tē kəme adi kəme oo lo. Rai bitə adi njé koje je rəi.

¹⁹ Ə dəji-de ta əi nə: «Dəw kam e ngonsi wa takəi rəjeti a? A re e ngonsi wa ə, kəme tə lo koje ti wa a? A re kəme tə lo koje ti ə, ra ban be ə ngəsine kəme oo lo ə?»

²⁰ Ə njé koje je əli əi nə: «Ji gər maji kadi e ngonje wa, taa kəme tə lo koje ti nu tə.

²¹ Nə ki ɔji də kəme ki ngəsine oo lo, ə se nə ə tē kəme adi kəme oo lo wa kin ə, ji gər ne kare me ti al. Ningə e wa togi gangi ə nə idəji-e, ə ə al ta ki də rəne ti.»

²² Njé koje je əli ta kin be mbata bəl ki bəli Jipi je. Tado Jipi je dəi ta naa ti kadi tə dəw ki re əl ə nə Jəju e Kirisi ki Luwə mbəte 6a, səbi tuwe gin kəy kaw-naa ti lade kə.

²³ E mbata kin ə, njé koje je əli əi nə: «E wa togi gangi ə nə, idəji-e.»

²⁴ Ə Parisi je bari dəw ki kəte kəme tə ka kin adi-e re ki kə joo, ningə əli-e əi nə: «Əl ta ki rəjeti, əsi-n gon Luwə. Ji gər kadi dingəm kin e nje ra majal.»

²⁵ Lo kin ti, dingəm ki kəte kəme tə ka kin əl-de ə nə: «E nje ra maji, ə se e nje ra majal wa ka m-gər ne kare me ti al, ne kare ki m-gər maji ən: kəte kəm tə, ningə ngəsine kəmm oo lo.»

²⁶ Ningə təli əli-e əi nə: «E ri ə ra səi ə? Ə ra ban tə ə adi kəmi oo lo ə?»

²⁷ Lo kin ti əl-de ə nə: «Ta kin m-əl səsi kəte ngata, ə mbati koo ta ləm, ə ra ban ə igei kadi m-təl m-əl səsi bəy ə? İndigi kadi itəli njé ndo je lie tə a?»

²⁸ Loki əl Parisi je ta be 6a, əi je taji-e ə əli-e əi nə: «İ ə j nje ndo lie, nə je, je njé ndo je lə *Moji.

²⁹ Ji gər kadi Luwə əl ta ki Moji, nə dəw ləi kin, ji gər lo ki tē ti al.»

³⁰ Ə dingəm ka kin əl Parisi je ə nə: «E ne ki əti bəl ngay kadi dəw ki səi, igəri loki tē ti al tə, ə dəwe ka kin taa adi kəmm oo lo.

³¹ Ji gəri maji kadi dije ki njé ra majal, re əli ta ki Luwə ə, Luwə oo də ta ləde al, nə dəw ki nje bəl Luwə, ki nje təl rəne go ndue ti, Luwə oo də ta lie.

³² Ki mari nu wa kin, ndə kare kadi j-o nə dəw madi ə adi kəm dəw ki tə lo koje ti nu oo lo be kin, m-o al bəy.

³³ Kin ə re dingəm kin j rə Luwə ti al ə, ne madi kare ki əsi kadi ra goto.»

³⁴ Lo kin ti, əli-e əi nə: «İ dəw ki a me majal ti lo koji ti nu kam ə, ige kadi j ə indo-je ne!» Ba tuwəi-e adi tē taga.

³⁵ Jəju oo kadi tuwəi-e, ə loki inge, dəje ə nə: «İ adi mei *NGon dəw a?»

³⁶ Ə l Jəju ə nə: «Bəbe, NGon dəw ə e na wa əl-m adi tə m-ade mem.»

³⁷ Ningə Jəju əl-e ə nə: «İ o-e ki kəmi, e darəe e wa ə isi əli ta kin.»

³⁸ Be ə, dingəm ka kin əl Jəju ə nə: «Bəbe, m-adi mem.» Ba əsi məkəsine nangi nge ti.

³⁹ Jəju əl-e ə nə: «M-re dənangə ti ne mba gangi ta, m-re mba kadi dije ki kəmdə tə, ooi lo, ə kadi njé ki kəmdə oo lo, təli njé kəm tə je tə.»

⁴⁰ Loki Parisi je madi ki ai ki Jəju nge, ooi də ta ki Jəju əl kin ningə, dəji-e əi nə: «Je ka je njé kəm tə je tə a?»

⁴¹ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Kin ə re səi njé kəm tə je takəi rəjeti ə, re majal ləsi a goto, nə takəi j-isi-n, ə oi rəsi kadi kəmsi oo lo kin 6a, majal ləsi tə lo tone ti ba.»

10

Kuji ta ki də 6a bati je ti

¹ Jəju əl ə nə: «Təkəi rəjeti adi m-əl səsi. Kin ə re dəw madi ur go bati je ti ki ta kəy al, nə j bal ki də bər ki rəbi ki rangi 6a, dəwe kin e nje bogi, e baw kaya.

² Nə dəw ki ur kəy go bati je ti ki ta kəy, e ə e 6a bati je.

³ Nje ngəm ta kəy bati je tē ta kəy ade, 6a bati je ooi də ndue. Ningə 6ar bati je ləne kare kare ki təde, tē sade taga.

⁴ Loki tē ki bati je ləne pəti taga ningə, əti njiyə nge ti, 6a bati je uni goe, tado gəri ndue.

⁵ Bati je a uni go dəw ki rangi al. Re ooi dəw ki rangi 6a, a ayi-naa say kə kade ti, tado gəri ndu dije ki rangi al.»

⁶ Jəju əl-de kuji ta kin, nə gəri ne ki əl-de ta də ti kin al.

⁷ Ə təl əl-de bəy ə nə: «Təkəi rəjeti, adi m-əl səsi, mi ta kəy bati je.

⁸ Dije pəti ki rəi nəm ti, əi njé bogi je, ki baw kaya je, adi bati je ooi ta ləde al*.

⁹ Mi ta kəy, re dəw ur kəy ki rəbi ki rəm ti 6a, dəwe a ingə kaji. A ur kəy nim, a tēē nim, taa a ingə nē kusone nim to.

¹⁰ NJe 6ogi re 6a, re mba 6ogi, re mba təl ne, ə re mba tuji nē tə par. Nə mi, m-re mba kadi dije ingai kaji. Ningə kadi e kaji ki to mbar mbar.

¹¹ «Mi 6a bati je ki m-ul bati je maji. Dəw ki ul bati je maji, adi rone mbata bati je ləne.

¹² Nə dəw ki e nje ngəm bati je mba kingə la par 6i e bade al, loki oo jagim isi re ki də bati je 6a, iyə bati je ə ay, adi jagim re uwə-de je, sane-de je.

¹³ NJe ngəm bati je mbata kingə-n la kin ay, tado nē lie e la par ə isi sangi, adi oo lo kadi ində rone kə ti mbata lə bati je al. Mi, mi 6a bati je ki m-ində kəmm go bati je ti maji.

¹⁴ M-gər bati je ləm, ə bati je ləm gər-mi to.

¹⁵ Gari-mi təkai Bai gər-m ə mi m-gər-n Bai kin be to. Be ə, m-adi rəm mbata bati je ləm.

¹⁶ M-aw ki bati je ki rangi nōō 6ay ki əi me kəy ti ne al. Əi je ka, səbi kadi m-re səde me kəy ti to. A ooi ndum 6a, a təl nē kul je ki kare ba gin 6ade ti ki kare ba.

¹⁷ Bai ndigi-m, mbata m-ilə rəm kə kadi tə m-təl m-ingə kingə ki rangi.

¹⁸ Dəw ki a ində tōgi dəm ti kadi m-ilə rəm kə goto. E mi wa ə m-adi ki me ndigi ləm. M-aw ki tōgi kadi m-adi-n nim, kadi m-taa-n nim. E kin ə e ndu ki m-gər ki rə Bai ti.»

¹⁹ Ta lə Jəju kin təl re ki gangi-naa ki rangi dan *Jipi je ti 6ay.

²⁰ NGay je dande ti əli əi nə: «NDil ki majal isi mee ti, dəe a dana al, ə ra ban ə isi oi ta lie ə?»

²¹ Ə njé ki nungi əli əi nə: «Dəw ki ndil ki majal isi mee ti əl ta be al. Dəw ki ndil ki majal isi mee ti asi kadi a tēē kəm njé kəm to je al.»

Jipi je mbati koo mbide ti təkai Jəju e NGon Luwə

²² Dəkagiloe ti kin, *Jipi je isi rai nay tər ndu də kəy ti lə Luwə Jorijaləm ti. E dəkagilo kul ti.

²³ Jəju ilə lo aw je təl je gin pal ti lə *Salomō, nati kəy ti lə Luwə.

²⁴ Jipi je iləi-naa gəi gide, ningə əli-e əi nə: «Kadi ban ti ə a əl-je ta ki kadi meje osi nangi ə? Kin ə re j Kiriisi ki Luwə mbəte ə, əl-je wangi adi j-o.»

²⁵ Ə Jəju əl-de ə nə: «Ta kin m-əl səsi kəte ngata, nə imbati kadi itaai ta ləm. Nē je ki m-isi m-ra-de me tə Bai ti kin mai naji dəm ti.

²⁶ Nə səi, imbati kadi-mi mesī. Imbati tado səi dan bati je ti ləm al.

²⁷ Bati je ləm ooi ndum, m-gər-de, ningə əi je uni gom to.

²⁸ M-adi-de kaji ki to biti ki nō ti, 6i tade a ti al. Taa dəw ki kadi ində tōgine taa-n-de jim ti ka goto to.

²⁹ Bai ki nje kadi-m-de aw ki tōgi də dije ti pəti, adi daw madi ki asi kadi ində tōgi taa-n-de ji Bai ti goto.

³⁰ Je ki Bai je dije ki kare ba.»

³¹ Lo kin ti, Jipi je təl kəi mbal 6ay kadi n-tilai Jəju n-tali-e.

³² Ə Jəju əl-de ə nə: «M-ra nē je ki maji maji ngay ta kəmsi ti ki tōgi ki j rə Bai ti, nga e ki ra ə igēi kadi itiləi-mi ki mbal itōli-mi ki mbae ə?»

³³ Ə Jipi je əli-e əi nə: «E mbata nē maji ki ira ə ji ge kadi ji tilai ki mbal ji təl al, nə e ki mbata ta ki mal. Tado j ki j dəw kare par əl ə nə j Luwə.»

³⁴ Jəju əl-de ə nə: «Luwə əl me ndu-kun ti ləsi ə nə: “Mi m-əl səsi, səi luwə je”.

³⁵ Dije ki Luwə əl-de ta ləne ə Luwə 6ar-de luwə je kin. Ningə igəri maji kadi dəw asi tōgi buji ta lə Luwə al.

³⁶ Mi, e Luwə ə mbəti-m, ilə-m dənangi ti, ə m-əl-n m-ə nə mi NGon Luwə, ningə səi əli əi nə se mi nā ə m-əl m-ə nə mi NGon Luwə wa 6a, mi nje kəl ta ki mal də to Luwə ti, kin e mba ri ə?

³⁷ Kin ə re m-ra kilə lə Bai al ningə tə adi-mi mesi al!

³⁸ A kin ə re m-isi m-ra kilə lə Bai ningə, re adi-mi mesi al kə, adi mesi kilə je ki m-ra-de ka kin ndəy taa. Adi mesi kadi igəri təkai Bai isi mem ti, ə mi m-isi me Bai ti to.»

³⁹ Lo kin ti, sangi rəbi nja kare 6ay kadi n-uwəi Jəju, nə tēē mbōde ti aw.

⁴⁰ Jəju təl aw gidi ba Jurde ti, lo ti ki kəte Ja ra dije batəm ti. Jəju aw isi loe ti kin nōō.

⁴¹ Dije ngay awi rəe ti, ningə əli-naa əi nə: «Ja ra nē madi kare ki əti 6əl al, nə nē je pəti ki əl əj-i-n də dingəm kin e nē je ki rojeti.»

⁴² Lo kin ti nōō be dije ngay adi mede Jəju.

11

Ki Lajar lo koy ti

¹ Dingəm kare ki nje moy e nōō, təe nə Lajar. İsi me 6e ti ki Bətani ki e ngon 6e lə Mari əi ki ngokone Marti.

² E darə Mari wa kin ə a əy yibi ki əti maji nja Bəbe ti nim, bər njəe ki bisi dəne nim. NGA ningə e ngokoe Lajar ə rəe to-e.

³ NGakonaa je ki dəne ki joo kin iləi dəw madi ade aw əl Jəju ə nə: «Bəbe, basa madi e moy.»

⁴ Lōki Jəju oo ta kin ningə əl ə nə: «Moy lə Lajar kin a təl-e al, nə e moy ki re kadi tōji tōgi Luwə, taa kadi dije iləi tōji dəm ti mi NGon Luwə to.»

⁵ Jəju ndigi Marti əi ki ngokoe Mari, taa ndigi Lajar to.

⁶ Jəju oo maji kadi Lajar e moy, nə isi lo ti ki isi ti kin ba ndə joo 6ay.

⁷ Go ti, əl njé ndo je ləne ə nə: «Adi ji təl j-awi Jude ti gogi.»

8 Ə *NJé ndo je lie əli-e əi nə: «Nje ndo dije, ndo ngay al ne bəy ə *Jipi je sangi kadi n-tiləi-ni ki mbal n-təli-ni ka kin ə, ige kadi itəl aw Jude ti bəy a?»

9 Jəju ilə-de ti ə nə: «NGan kadi e dəgi gide joo me kadi ti ki kare. Ningə kin ə re dəw njiyə kada ə a osi al, tado oo lo maji.

10 A re njiyə kondə ə a osi, tado oo lo maji al.»

11 Go ta ti kin, Jəju ilə ta ki rangi də ti ə nə: «Madije Lajar to bi, ningə m-a m-aw kadi m-ndəl-e.»

12 Ə njé ndo je əli-e əi nə: «Baβe, re e bi ə to ə a ndəl bəy.»

13 Jəju əl ta lə koy Lajar, nə njé ndo je ooi təkə e ta lə bi ki kare.

14 Ə Jəju əl-de ay njay ə nə: «Lajar oy.

15 NGa ningə ki əji dəsi, rəm nəl-m ngay kadi m-goto loe ti, kadi tə səi je adii-mi mesi. Ba ki ne kin, adi j-awi dəe ti.»

16 Ə Tomasi ki isi bəri-e «NDingə» əl ndəgi njé ndo je ə nə: «J-əi ka kadi j-awi sie tə j-oyi sie.»

Jəju e nje kadi dije təli isi ki dəde taa

17 Loki Jəju re tēē Bətani ti, oo kadi dibi Lajar ra ndə sə ngata.

18 Bətani e bəsi ki Jorijaləm, asi kulə mətər mitə be par,

19 adi *Jipi je ngay rəi rə Marti ti əi ki Mari kadi səli mede əji-n də koy lə ngokode.

20 Loki Marti oo kadi Jəju a re nqə, j aw tilə kəme, ningə Mari taa isi yəne nangi me kəy ti.

21 Marti ki aw tilə kəm Jəju, əl Jəju ə nə: «Baβe, kin ə re j səje ne ə re ngokom a oy al.

22 Nə ki ne wa kin ka m-gər kadi ne je pəti ki idəji Luwə ə a adi.»

23 Ə Jəju əl-e ə nə: «NGokəi a j lo koy ti.»

24 Ningə Marti ile ti ə nə: «E ki rəjeti, m-gər kadi ndə ki njé koy je a j taa lo koy ti dəbəy ndə ti ə, Lajar a j taa lo koy ti tə^o.»

25 Lo kin ti, Jəju əl-e ə nə: «Mi nje kadi dije j taa lo koy ti, ki nje kadi dije isi ki dəde taa. Dəw ki adi-m mene, re oy mindi ka, a təl isi ki dəne taa.

26 NGa ningə, dəw ki isi ki dəne taa, ə adi-m mene bə, dəwe kin a oy al ratata. M-dəji se oo be wa?»

27 Ba Marti ile ti ə nə: «Oyo, Baβe, m-adi mem təkə j ə j Kirisi ki Luwə mbəte, j ə j NGon lə Luwə, j ə j dəw ki səbi kadi a re dənangi ti.»

Jəju nq mbata koy lə Lajar

28 Go ta ti ki Marti əl kin bə, əti aw bər ngokone Mari, əl-e ta nangi yəgərə be ə nə: «Nje ndo dije a nqə, ə isi dəji kadi aw.»

29 Loki Mari oo ta kin taa par ə j taa kalangi aw ki rə Jəju ti.

30 Jəju ur me bə ti al bəy, e lo ti wa ki Marti aw inge ti kəte ka kin bəy.

31 *Jipi je ki isi me kəy ti ki Mari, isi səli mee, loki ooi-e j taa kalangi, tēē taga, ooi ə nə isi aw ki də bədi ti kadi nq wa, adi j taa goe ti.

32 Loki Mari aw tēē lo ti ki Jəju a ti, ə oo Jəju bə, osi nangi njəe ti, ningə əl-e ə nə: «Baβe, kin ə re j səje ne ə re ngokom a oy al.»

33 Loki Jəju oo kadi Mari isi nq, taa Jipi je ki j goe ti ka isi nqi tə bə, mee ur made, taa ndile isi nangi al tə.

34 Ə dəji-de ə nə: «ləi-e ra be ə?» Ba əli-e əi nə: «Baβe, ire ə a o.»

35 Lo kin ti, Jəju nq.

36 Ə Jipi je əli əi nə: «Oi təji ki təji ndigi ki ndige kin.»

37 Nə njé ki nungə əli əi nə: «Tēē kəm nje kəm tə, nga ra ban ə asi kadi əgi Lajar koy al təy?»

Jəju adi Lajar j lo koy ti

38 Lo kin ti, me Jəju təl ur made kur ki rangi bəy, adi əti aw ki də bədi ti. Ningə e bole mbal ə indəi mbal made utii tae.

39 Jəju əl-de ə nə: «Əri mbal kin kə», nə Marti ki konan nje goto əl Jəju ə nə: «Baβe, ra ndə sə ngata, adi a əti.»

40 Ə Jəju əl-e ə nə: «M-əli m-ə nə ri ə? M-əli m-ə nə re adi me i ə a o təgi Luwə.»

41 Lo kin ti, əri mbal kə, ə Jəju un kəmne ki taa ningə əl ə nə: «Bai, m-ra-i oyo təkə o də ndum.

42 M-gər kadi ta je ki m-isi m-əl səi kin o də ndum dərə, nə m-əl ta kin be mbata kosə dije ki gəi gidim kin, kadi adi-mi mede təkə e j ə ilə-m.»

43 Go ta ti kin bə, Jəju un ndune ki taa əl ta ki təgine ə nə: «Lajar, itēē taga!»

44 Ningə nje goto Lajar ində lo tēē taga. Jie je ki njəe je e ki rəgi ki ta kibi, taa ta kəme e ki dole ki kibi tə. Ə Jəju əl-de ə nə: «tuti-e, ə iyəi-e adi aw.»

Dije dəi ta naa ti kadi n-təli Jəju (Mt 26.1-5; Mk 14.1-2; Lk 22.1-2)

45 *Jipi je ngay ki awi rə Mari ti, ə ooi ne ki Jəju ra, adi mede Jəju.

46 Nə njé ki nq je awi ingəi *Parisi je, əli-de ne ki Jəju ra.

47 Lo kin ti, njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki Parisi je, əsi də njé gangi ta je lə Jipi je naa ti, ningə dəji-naa əi nə: «E ri dana ə kadi jəi rai ə? Dingəm kin ra ne je ki əti bəl bəl ngay!»

48 Kin ə re j-iyəi-e j-adi ra ne je ləne kin ki nqne ti ə, dije pəti a adi-e mede, ningə dije ki Rom ti a rəi kadi tuji kəy lə Luwə, taa a tuji gin bə ləje tə!»

49 Ə Kayipi ki e ki kare dan njé kun də Jipi je ti, ki bəle ti nqə e ki bo də njé kijə ne məsi kadi-kare je ti, un ta əl-de ə nə: «təgəri ne kare me ne ti ki isi ra ne kin al!»

⁵⁰ Imæri ta maji oi! E soti ngay mbata ti læsi kadi ba kal dæw kare oy mbata læ gin dije kosi, æ gin 6e ki tae ba ingæ tuji al.»

⁵¹ NGa ningæ e ta ki Kayipi wa 6a æl ki dæne al, næ tæki 6ale ti nõõ e ki bo dõ njé kijæ nê mæsi kadi-kare je ti, Luwæ indæ ta tae ti adi ilæ mbæe kæte tæki sœbi kadi Jæju a oy mbata læ gin 6e læ Jipi je.

⁵² Ningæ a oy mbata læ gin 6e læ Jipi je par al, næ a oy mba kadi kaw-n ngan læ Luwæ ki sanæi-naa ki lo je dangi dangi kin kadi tæli gin dije ki kare ba.

⁵³ I dõ ndæe ti nõõ kin, njé kun dõ Jipi je uni ndude kadi n-tæli Jæju.

⁵⁴ E be æ, Jæju indæ ngangï njiyæ taga ta kæm Jipi je ti. J rone aw 6asi kadi dilæ lo ti, me ngon 6e ti ki bari-e Epirayim. Aw isi ti nõõ ki njé ndo je læne.

⁵⁵ Døkagilo ra nay læ Jipi je ki bari-e Paki e 6asi, adi dije ngay awi Jorijalæm ti kæte nõ ti kadi tæ rai nê je ki go kuje ti læde æi Jipi je kadi Luwæ oo-n-de tæ dije ki kanji majal.

⁵⁶ Dije ka kin æi gin kæy ti læ Luwæ, ningæ isi sangi Jæju, æ dæji-naa ta dande ti æi næ: «Mær ta læsi e ri æ? Kadi a re lo ra nay ti al æ?»

⁵⁷ Nê kare 6a, njé kun dõ njé kijæ nê mæsi kadi-kare je, ki Parisi je adi ndu kadi re dæw madi oo lo ki Jæju e ti 6a, kadi æl-de adi n-awi n-uwæi-e.

12

*Mari buki yibi ki æti maji nja Jæju ti
(Mt 26.6-13; Mk 14.3-9; Lk 7.36-50)*

¹ NDõ mehe kæte nõ ra nay Paki ti, Jæju aw Bætani ti ki Lajar isi ti. Lajar ki ndõ ki ade j taa lo koy ti.

² Lo kin ti nõõ, rai nê kuso ki tæ Jæju. Marti æ e nje kadi-de nê kuso, ningæ Lajar e ki kare dan njé kisi ta nê kuso ti ki Jæju.

³ Mari un yibi ki rai ki man kagi ki bari-e nar, a rosi ngon ku be, buki nja Jæju ti, ningæ go ti, bõr njæe ki bisidæne. E yibi nar dæwæe ki gate e ngay. Baye taa me kæy.

⁴ Lo kin ti, Judasi Isikariyoti ki e ki kare dan njé ndo je ti læ Jæju, e ki a un dõ Jæju, æ næ næ:

⁵ «Mba ri æ e ki gati ki yibi kin, taa-n la ki lo kilæ ti ki ndõ 6u mitæ be ka e ki ra-n ki njé ndoo je al æ?»

⁶ Judasi æl ta kin be mba to 6a ta læ njé ndoo je to ræe al, næ mbata e nje bogi. E æ 6æl la e jie ti, adi isi bogi la ki isi buki me ti nday ndøy.

⁷ Næ Jæju æl æ næ: «Tyæi Mari jækæ! Ra nê kin be ngina-n ndõ ki kadi darom a aw-n 6ada.

⁸ Njé ndoo je kam, isi sæsi ne ki ndõ je pæti, næ mi aa-m-isi sæsi ki nõ ti al.»

Dije dæi ta naa ti kadi n-tæli Lajar

⁹ Kosi *Jipi je ngay ooi kadi Jæju e Bætani ti, adi ræi. Ningæ ræi mbata læ Jæju par al, næ ræi mba koo Lajar ki Jæju ade j taa lo koy ti ka kin to.

¹⁰ E be æ, njé kun dõ njé kijæ nê mæsi kadi-kare je uni ndude kadi n-tæli Lajar kæ,

¹¹ mbata e ta lie æ ra adi Jipi je ngay iyæi-de æ adi mede Jæju.

*Jæju ur me 6e ti ki Jorijalæm ki kosi-gon
(Mt 21.1-11; Mk 11.1-11; Lk 19.28-40)*

¹² Lo ti go ti, kosi dije ki ngay ki ræi Jorijalæm, ooi kadi Jæju isi re Jorijalæm,

¹³ æ oyi baji tan je, æ tæeï taga gidï 6e ti, awi tilæ kæme. Ningæ lo kin ti, uni ndude ki taa æli æi næ: «Tõji e ki dõ Luwæ ti! Ningæ kadi Luwæ indæ jine dõ dæw ti ki re ki to Bæbe, kadi Luwæ indæ jine dõ ngar ti læ *Isirayal je!»

¹⁴ Jæju ingæ ngon koro, ningæ al isi dæe ti tæki ndangi me makitibi ti læ Luwæ æi næ:

¹⁵ «Ibæl al, 6e bo *Siyo!

Igo lo o, ngar læi isi re,

isi dõ ngon koro ti.*»

¹⁶ Dæsay ba, njé ndo je lie gæri me nê je ki isi rai kin al, næ loki dije isi ilæi tõi dõ Jæju ti ngata 6a kadi mede ole dõ ti tæki makitibi læ Luwæ æl ta lie kadi nê kin a ra nê dæe ti be. Ningæ e nêe ka æ isi ra nê dæe ti kin.

¹⁷ Dije ngay ki ndõ ki æi sie naa ti loki ndæl Lajar ade tæe 6ada, dan njé koy je ti, mai naji lie.

¹⁸ Ningæ e naji ki ma læde kin æ ra adi kosi dije awi tilæi kæme, tadõ ooi kadi ra nê koji ki æti 6æl ngay kin.

¹⁹ Lo kin ti, *Parisi je æli-naa dande ti æi næ: «Oi to ki taga ta kæmsi ti ne kadi asi ra nê madi al; dije pæti buki-naa ki goe ti!»

Giræki je sangi kadi n-ooi Jæju

²⁰ Giræki je madi æi dan dije ti ki ræi Jorijalæm lo ra nay ti kadi æsi mækæside nangi nõ Luwæ ti.

²¹ Giræki je ka kin ræi 6asi rø Pilipi ti ki e dæw ki ngon 6e ti ki Bætisayda ki Galile ti, dæji-e æi næ: «Ji ndigi kadi j-o Jæju.»

²² Æ Pilipi aw æl Andire, nga æ indæi røde naa ti joo pu awi æli Jæju.

²³ Jæju ilæ-de ti æ næ: «Ki ne kin 6a, ndõ asi kadi Luwæ tõi tægim mi *NGon dæw ki taga ngata.

²⁴ Ningæ ki rojeti, adi m-æl sæsi, kã ko ki kare ki osi nangi kin re oy æl, a to ki karne ba par, a re oy to 6a, a tæe ki kã ko je ki rangi ngay.

²⁵ Dæw ki ndigi koo majo rone, a ti tæe, næ dæw ki iyæ ta koo maji rone donangi ti ne, a ngam rone kadi kajji ki biti ki nõ ti.

²⁶ Kin æ re dæw madi ge ra kilæ 6æ læm 6a, sœbi kadi un gom, nga nanga nje kilæ 6æ læm kin a e sæm lo ti ki m-a m-j ti. Dæw ki nje ra kilæ 6æ læm, Bai Luwæ a æsi gone.»

Jæju æl ta ki dõ koyne ti

²⁷ Jæju æl æ næ: «Ki ne kin, ndilm isi nangi al, æ se ta ri æ kadi m-æl wa? Kadi m-æl m-æ næ: “Bai, aji-m ta dõ kadi ti ki nga ki a re dæm ti

kin a?" NGA e mbata dɔ kadi wa kin ə m-re biti m-tee-n ne kin.

²⁸ Bai, itɔji adi dije gəri tɔba lai.» Ningə ndu dɔw ɔa j ki dɔra ti ə nɔ: «M-adi dije gəri tɔ ɔa ləm ngata, nɔ m-a m-adi-de gəri ɔay.»

²⁹ Kosi dije ki ai loe ti nɔɔ ə ooi ndu ta kin ki mbide əli əi nɔ: «E ndi ə ndangi ne.» Ningə njé ki nungi əli əi nɔ: «Malayka kare ə əl-e ta.»

³⁰ Ə Jəju əl-de ə nɔ: «NDu ta ki ɔa ə oi kin tee mbata ləm mi al, nɔ tee ki mbata ləsi səi je.»

³¹ Ki ne kin, e dɔkagilo ki kadi Luwə a gangi-n ta dɔ dije ti ki dɔnangi ti ne ngata, e dɔkagilo ki kadi Luwə a uwə-n nje majal ki isi ində tɔgine dɔ dije ti ki dɔnangi ti ne, ile gidi lo ti kɔ ngata.

³² NGA ningə mi, ndɔ ki dije a ɔai-mi taa dɔ kagi-dəsi ti kin ɔa, m-a m-ndɔr dije pəti ki rɔm ti.»

³³ Me ta ti kin, Jəju tɔji kadi gəri se go rəbi ki ban ə a oy-n wa?.

³⁴ Ə kosi je əli-e əi nɔ: «J-ingə me makitibi ndu-kun je ti ləje təkɪ Kirisi ki e dɔw ki Luwə mbəte, a isi biti ki nɔne ti ɔi a oy al^o, nga ra ban be ə j əl ə nɔ: "Səbi kadi a ɔai NGon dɔw taa dɔ kagi-dəsi ti ə?" Ə NGon dɔw ə wa kin e nɔ dana ə?"

³⁵ Ba Jəju əl-de ə nɔ: «Kunji e dansi ti ne dɔkagilo ndəy ɔay. Ningə kadi injiyəi ki nɔsi ti loki kunji isi unji dəsi ti kin, kadi tɔ til ingə səsi dɔ rəbi ti al. Taddɔ dɔw ki njiyə me til ti, gər lo ki isi aw ti al.

³⁶ Dɔkagilo ki kunji e səsi kin ɔa, adi mesi kunji, kadi tɔ itali dije ki me kunji ti.» Loki Jəju əl-de ta be ningə, əti aw ɔɔyɔ rɔne say ta kəmdɛ ti.

Jipi je mbati kadi mede Jəju

³⁷ Jəju ra ne kɔji je ki əti ɔai ɔai ta kəm *Jipi je ti ka, mbati kadi-e mede.

³⁸ E kin tɔji ta ki nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay əl ə nɔ: «Babe, nɔ ə taa ta ki tee taje ti osi mbide ti kin ə?

E nɔ je ə Babe tɔji-de tɔgine ə^o?"

³⁹ Ningə darɔ Ejay ə wa təl a nɔɔ ɔr gin ne ki asii kadi mede al ə nɔ:

⁴⁰ «Luwə tɔ kəmdɛ,

Kadi tɔ ooi lo al,

Adi mede ngə ngororo,

Kadi tɔ gəri ne madi kare al,

Kadi tɔ təl kəmdɛ rɔ Luwə ti al,

Nə ta Luwə j əji-de.^o»

⁴¹ Ejay əl ta kin be mbata kunji Jəju ki oo kəte nu ə əl-n ta dɔe ti.

⁴² Ne kare ɔa, dan njé kun dɔ Jipi je ti wa kin, ngay je adi mede Jəju, nɔ mbati kəli ki taga mbata lə *Parisi je ki kadi a tuwəi-de kɔ gin kəy kaw-naa ti ləde əi Jipi je^o.

⁴³ Oi maji ngay kadi dije ə piti-de ə e soti ita kadi Luwə ə piti-de.

Ta ki ta Jəju ti ə a gangi ta

⁴⁴ Jəju əl ta ki ndune ki boy ə nɔ: «Dɔw ki adi-m mene ɔa, e mi ə adi-m mene al, nɔ e nje kilə-m ə ade mene;

⁴⁵ ningə dɔw ki oo-m ə, oo nje kilə-m tɔ.

⁴⁶ Mi, mi kunji, ə m-re dɔnangi ti ne mba kadi dɔw ki adi-m mene ɔa, dɔwe njiya me til ti al.

⁴⁷ Kin ə re ta ləm osi mbi dɔw ti, ə dɔwe ra-n kilə al ə, e mi ɔa m-gangi ta dɔe ti al, taddɔ m-re dɔnangi ti ne kadi m-aji dije ɔi kadi m-gangi ta dɔde ti al.

⁴⁸ Dɔw ki mbati-m nim, taa ta ləm al nim ə, aw ki nje gangi ta dɔne ti ngata. Taddɔ e ne je ki m-ndo dije wa kin ə, a gangi ta dɔe ti dɔbɔy ndo ti.

⁴⁹ Təkɪ rɔjeti, m-əl ta ki dɔ rɔm al, nɔ e Bai ki nje kilə-m ə adi-m ndu je ki kadi m-əl nim, m-ndo nim.

⁵⁰ NGA ningə, m-gər kadi ndu ki Luwə adi kin ə, e nje re ki kaji ki biti ki nɔ ti. Ta je ki m-əl, m-əl-de təkɪ Bai əl-m.»

13

Jəju togi nja njé ndo je ləne

¹ Kəte nɔ ra nay Paki ti, Jəju gər kadi ndɔ re nga kadi tɔ iyə dɔnangi ə aw rɔ Bawne ti. Jəju ki ndigi njé ki yane je ki dɔnangi ti ne mari nu, ndigi-de biti kadi təl tae.

² Jəju əi ki njé ndo je ləne isi ta ne kuso ti lo sɔlɔ. Ningə dɔkagilo ti kin, su ində ta ga kulə Jəju jɪ njé bɔ je ti me Judasi ti ki ngon lə Simɔ Isikariyoti ngata.

³ Jəju wa ki dɔne gər kadi Bawne Luwə ilə ne je pəti jine ti, ningə gər təkɪ n-i rɔe ti ə n-re, adi n-a n-təl n-aw rɔe ti gogi.

⁴ Jəju jɪ taa ta ne kuso ti, ɔr kibi ləne ki ilə dɔ made ti, ɔa un ta kibi dɔɔ-n ɔadine.

⁵ Go ti, mbəl man me ne ti, ɔa ilə rɔne togi nja njé ndo je ləne, ə bɔr njade ki ta kibi ki kəte dɔɔ-n ɔadine ka kin.

⁶ Loki Jəju re tee dɔ Simɔ Piyər ti ɔa, Simɔ Piyər əl-e ə nɔ: «Babe, jɪ ə kadi itogi njam a?»

⁷ Ə Jəju əl-e ə nɔ: «Nɛ ki m-isi m-ra kin, ta jɪ naa ti ne igər al, nɔ a gər mee ki ɔay ti.»

⁸ Be ka Piyər əl Jəju ə nɔ: «Jagi, jɪ a togi njam al.» Ə Jəju ile ti ə nɔ: «Kin ə re m-togi njay al ɔa, ne madi ki ɔaw-je naa ti səi goto.»

⁹ Ningə Piyər əl ə nɔ: «Babe, re e be ɔa, itogi njam par al, nɔ kadi itogi jim je, ki dɔm je tɔ.»

¹⁰ Ə Jəju əl-e ə nɔ: «Dɔw ki ndogi man, aw ki ndoo togi njane par, ɔi rɔe je pəti al, taddɔ ndəgi rɔe je ay njay. NGA ningə səi je, rɔsi ay njay, nɔ e dije pəti ɔa rɔde ay, al ɔay tɔ.»

¹¹ Lo kin ti, Jəju gər dɔw ki a ule jɪ njé bɔ je ti, ə əl-n ə nɔ: «E səi pəti ɔa rɔsi ay, al.»

¹² Loki Jəju togi njade gine gangi ningə, un kibi ləne ilə rɔne ti, ə təl aw isi ta ne kuso ti

gogi, 6a əl-de ə nə: «İğəri me ne ki m-ra səsi kin a?»

¹³ İsi 6ari-mi Nje ndo dije je, Bəbe je, ningə e go rəbe ti, tadə e mi ə wa.

¹⁴ NGA ningə re mi ki mi Nje ndo dije je, mi Bəbe je ə m-togi njasi ningə, səi ka səbi kadi itogi njanaa ki yo je ki ne je to.

¹⁵ E ne ə m-əji səsi, kadi səi ka indaji, irai təkı m-ra səsi kin be to.

¹⁶ Təkı rəjeti, adi m-əl səsi, 6əə itə 6ane al, taa ngon nje kaw kilə itə nje kilə al to.

¹⁷ Təkı igəri ngata kin ə, irai kilə ə, rəsi a nəl səsi ngay.

¹⁸ E səi pəti 6a m-isi m-əl ta ləsi al; m-gər dije ki m-mbətı-de. NGA ningə, səbi kadi ta ki makitibi lə Luwə əl kin ra ne. Makitibi əl ə nə: «Dəw ki isi uso səm ne, tu gajine əsi-m*».

¹⁹ M-əl səsi ta kin 6asine, kadi tə ndo ki nee a ra ne 6a, igəri təkı «Mi Nje kisi noo.»

²⁰ Təkı rəjeti, adi m-əl səsi, dəw ki uwə dəw ki m-ile ki rəne ti, uwə-m ki rəne ti, ə dəw ki uwə-m ki rəne ti, uwə nje kilə-m ki rəne ti to.»

Jəju əl təkı Judasi a un dəne

(Mt 26.21-25; Mk 14.18-21; Lk 22.21-23)

²¹ Go ta je ti kin, ndil Jəju isi nangı al, adi ta tēē tae ti ki taga ə nə: «Təkı rəjeti, adi m-əl səsi, dəw kare dansi ti ne a ilə-m ji dije ti.»

²² Lo kin ti, njə ndo je lie goi kəm-naa, ningə dəji-naa se nə dana ə isi əl ta lie wa.

²³ Ki kare dan njə ndo je ti, ki e dəw ki Jəju ndige, isi kadi Jəju ti 6asi.

²⁴ Ə Simo Piyər ra ne yəgıro nangı əl-e-n kadi dəji Jəju se isi əl ta lə nə dana wa.

²⁵ Nje ndo ka kin əy ki dō Jəju ti, ningə dəje ə nə: «Bəbe, dəwe e nə ə?»

²⁶ Ə Jəju ile ti ə nə: «E dəw ki m-a m-ade mapa ki m-gangi, m-ilə me tayı ti kin.» Ningə Jəju gangı mapa ilə me tayı ti, adi Judasi ki ngon lə Simo İsikariyoti.

²⁷ Lökı Judasi taa mapa ka kin taa par ə, *Satə ur mee ti. Ə Jəju əl-e ə nə: «Nə ki to meı ti kadi ira ka kin, ira law!»

²⁸ Dan dije ti ki isi sie ta ne kuso ti kin, dəw ki kadi gər se mba ri ə əl-e ta kin be wa goto.

²⁹ Tə ka ki Judasi e-n nje koti 6əl la ka kin, ngay je ooi təkı Jəju dəje kadi aw ndogi ne ki kadi n-rai nay Paki, ə se kadi aw adi ne madi njə ndoo je wa be.

³⁰ Judasi taa mapa ki Jəju ade ka kin taa par ə tēē taga. Dō kade ti kin, lo ndul ngata.

³¹ Lökı Judasi tēē 6a, Jəju əl ə nə: «Ki 6asine kin, dije iləi tōji dōm ti mi *NGon dəw, ningə mi NGon dəw m-ra m-adi dije iləi tōji dō Luwə ti to.»

³² Kin ə re m-ra m-adi dije iləi tōji dō Luwə ti 6a, Luwə wa ki dāne a adi dije iləi tōji dōm ti mi NGon dəw to. NGA ningə e ne ki a ra ne 6asine.

³³ NGA nje, mi səsi ne, naa ti dəkagilo ki ndəy be par. A sangı-mi, ningə təkı m-əl-n

*Jipi je, m-əl səsi 6one to təkı: «Lo ki m-a m-aw ti, a asi kadi awi ti al.»

³⁴ M-adi səsi ndu-kun ki sigi ki e ta kadi indigi-naa dansi ti ki yo je ki ne je. Maji kadi indigi-naa dansi ti ki yo je ki ne je təkı mi m-ndigi-n səsi kin be to.

³⁵ Kin ə re indigi-naa dansi ti ki yo je ki ne je 6a, dije pəti a gəri təkı səi njə ndo je ləm.»

Jəju əl təkı Piyər a naji ta gər-ne

(Mt 26.33-35; Mk 14.29-31; Lk 22.31-34)

³⁶ Simo Piyər dəji Jəju ə nə: «Bəbe, a aw ra ə?» Ə Jəju ile ti ə nə: «Lo ki m-a m-aw ti, a asi kadi un gom ki 6asine kin al, nə a un gom ki 6əy ti.»

³⁷ Ba Piyər dəji Jəju ə nə: «Bəbe, mba ri ə m-a m-asi kadi m-un goi ki 6asine kin al ə? Mi 6asi ngay kadi m-ilə rəm kō mbata ləl!»

³⁸ Lo kin ti, Jəju ilə Piyər ti ə nə: «Adi j 6asi ngay kadi ilə rōi kō mbata ləm wa ta? Təkı rəjeti, adi m-əli, kunə kinjə no əl 6əy ə, a naji ta nja mitə ə nə igər-m al.»

14

Jəju e rəbi ki kaw ki rō Luwə ti

¹ Jəju əl njə ndo je ləne ə nə: «Səbi kadi mesı 6əl al, adi mesı Luwə, ə adi-mi mesı to.

² Me 6e ti lə Bai, kay je e ngay noo. Kin ə re e ne ki rəjeti al ə, re m-a m-əl səsi, tādō m-aw kadi m-ində dō lo dana mbata ti ləsi.

³ Lökı m-aw, ə m-ində dō lo dana gine gangı ningə, m-a m-təl tə m-re kadi m-oy səsi, m-aw səsi rəm ti, kadi tə lo ki mi ti, səi ka səi ti to.

⁴ Səl, igəri rəbi ki kaw lo ti ki m-isi m-aw ti.»

⁵ Lo kin ti, Tomasi əl Jəju ə nə: «Bəbe, ji gər lo ki isi aw ti al to, ə ra ban be ə j-a ji gər rəbi ki kaw ti ə?»

⁶ Ə Jəju əl-e ə nə: «Mi rəbi, mi ta ki rəjeti, mi kisi ki dō taa. Rəbi ki rangı ki kadi dəw asi kaw-n rō Bai Luwə ti goto.

⁷ Re igəri-mi 6a, a igəri Bai to. NGA ningə, təkı j-a-n ne wa kin, igəri-e nim, oi-e nim to.»

⁸ Ningə Pilipi əl Jəju ə nə: «Bəbe, itōji-je Bawje Luwə adi j-o-e par ə, e wa kin asi-je naki.»

⁹ Ə Jəju ile ti ə nə: «Pilipi, e mari nu ba ə m-a səsi ne kin ka igər-m al 6əy a? Dəw ki oo-m 6a, oo Bai Luwə to. Ra ban be ə əl ə nə: «İtōji-je Bawje Luwə adi j-o-e?»

¹⁰ O tə ta ki rəjeti al kadi mi m-isi me Bai ti, ə Bai isi mem ti a? Ta je ki m-isi m-əl səsi kin, e mi wa ki dōm 6a m-isi m-əl al; e Bai ki isi mem ti ə isi ra kilə je ləne.

¹¹ Adi-mi mesı təkı mi m-isi me Bai ti, ə Bai isi mem ti to kin. A re adi-mi mesı dō ta je ti ki m-isi m-əl al ə, kilə ra je lə Luwə ki oi ki kəmsi kin yo ə, adii mesı ndəy.

¹² Təkı rəjeti, adi m-əl səsi, dəw ki adi-m mene 6a, e ka a ra ne je ki m-isi m-ra-de kin to. A ra ne je ki əti 6əl ngay 6əy, mbata mi m-isi m-aw rō Bai ti.

¹³ NGa ningə, ne je pəti ki idəji me təm ti ə, m-a m-ra m-adi səsi, mba kadi mi NGon, m-ra m-adi dije iləi toji də Bai Luwə ti.

¹⁴ Kin ə re idəji ne madi me təm ti ə, m-a m-ra m-adi səsi.»

Jəju un ndune kadi n-a n-ilə ki NDil Luwə

¹⁵ Jəju ilə ta ki rangi də ti bəy ə nə: «Kin ə re indigi-mi ə, a teli rəsi go ndu-kun je ti ləm.

¹⁶ Ningə mi, m-a m-dəji Bai Luwə kadi ilə ki Nje ra səsi ki rangi, ki a isi səsi biti ki nə ti.

¹⁷ E ə e NDil ki nje ra ne ki rojeti, ki dije ki donangi ti ne asi kadi taai-e mede ti al, tado ooi-e al, taa gəri-e al to, nə səi je, igəri-e, mbata isi kadisi ti ne, taa a isi mesi ti to.

¹⁸ M-a m-iyə səsi ki karsi to ngan kal je be al, nə m-a m-təl kadi m-re rəsi ti.

¹⁹ Nay ngay al kadi dije ki donangi ti ne a ooi-mi al ratata, nə səi je, a oi-mi, tado m-isi ki dəm taa, taa səi je ka a isi ki dəsi taa to.

²⁰ NDəe ti kin ə, a oi kadi mi me Bai ti, ningə səi, səi mem ti, ə mi, mi mesi ti to.

²¹ Dəw ki nje ndigi-m, e dəw ki ngəm go ndu-kun je ləm maji nim, təl rone go ti nim. Bai a ndigi dəw ki nje ndigi-m, ningə mi ka m-a m-ndige to, taa m-a m-təje rəm ki taga kadi gər-m to.»

²² Judi (ki Judasi Isikariyoti al) əl Jəju ə nə: «Babə, ra ban be ə je par ə a toji-je roi ki taga kadi ji gər-i, 6i a toji roi ki taga kadi ndəgi dije ki donangi ti ne kin gəri-ni al ə?»

²³ Jəju ile ti ə nə: «Dəw ki ndigi-m ə, a ngəm go ta je ləm. Bai a ndige, ningə je ki Bai Luwə joo pu j-a ji re rəe ti, j-a j-ində be naa ti sie.

²⁴ Dəw ki ndigi-m al, təl rone go ta je ti ləm al. Ta je ki isi tē tam ti ə isi oi kin, e ta je ki mi wa m-əl ki dəm al, nə e ta je ki j ro Bai ti ki nje kilə-m.

²⁵ M-əl səsi ta je kin dəkagilo ki mi səsi naa ti ne bəy kin.

²⁶ Nje ra səsi, NDil ki Bai a ilə sie adi səsi me təm ti kin, a ndo səsi ne je pəti, taa a ole mesi də ne je ti pəti ki m-əl səsi to.

²⁷ M-iyə lapiya m-adi səsi, m-adi səsi lapiya. Ningə mi m-adi səsi tək i dije ki donangi ti ne adii səsi al. Adi mesi osi nangi, iḃəli al.

²⁸ Oi tē tam ti m-əl m-ə nə: “M-a m-aw, ə m-a m-təl m-re rəsi ti”. Ningə kin ə re indigi-mi ə, a irai rənəl də kaw ti ki m-isi m-aw ro Bai ti, tado e, e ki bo itə-m.

²⁹ M-əl səsi ta kin basine, kəte taa kadi ne je rai ne, kadi tə loki a rai ne ba, adii mesi.

³⁰ M-a m-əl səsi ta gogi al ngata, tado, nje majal ki isi ində təgine də dije ti ki donangi ti ne, re. Ningə e aw ki təgi madi dəm ti al,

³¹ nə a ingə ta rəbi kadi ra adi dije gəri tək i m-ndigi Bai, ə m-ra ne je tək i Bai dəji-m kadi m-ra. Ii taa lo kin ti adi j-awi.»

¹ Jəju əl ə nə: «Mi, mi kagi nju ki rojeti, ningə Bai e ba nje ndər nju to.

² Baji nju ki j rəm ti, ə andi al ə, Bai a tige kə, nə e ki andi maji ba, a tigə ngan bajie je ki majal kə kadi andi ki kəte də made ti.

³ Ningə səi, ne ndo ki m-ndo səsi, ra adi səi dije ki ayi njay ngata.

⁴ Ə re uwəi rəsi rəm ti ngə ba, mi m-a m-uwə səsi rəm ti ngə to. NGa ningə, tə ka ki baji kagi a asi kadi andi ki kanji kagi al ka kin ə, səi ka a asi kadi irai ne madi ki kanji kadi uwəi rəsi rəm ti, al to.

⁵ Mi kagi nju, ə səi bajim je to. Dəw ki uwə rone rəm ti ngə, ə mi m-uwə rəm ti to ba, a ra ne je ki maji maji ngay, tado a asi kadi irai ne madi ki maji kanjim al.

⁶ Dəw ki uwə rone ngə rəm ti al, a iləi-e kə gidi lo ti tə baji kagi be. Baji kagi je ki tuti, a kəi-de kadi buki-de poro kadi oi por kə.

⁷ Kin ə re uwəi rəsi rəm ti ngə, ə ta ləm isi mesi ti to ba, idəji ne ki indigi ə a ingəi.

⁸ Ne ki a ra kadi dije iləi toji də Luwə ti ki taga, e ta kadi irai kilə je ki maji maji, ki donaa ti, də-naa ti nim, kadi itoji tək i səi njə ndo je ləm ki rojeti nim to.

⁹ Mi m-ndigi səsi tək i Bai ndigi-m be to. NGa ningə, maji kadi ai də njasi ti, me ndigi ti ki m-ndigi səsi.

¹⁰ Kin ə re itəli rəsi go ndu-kun je ti ləm ə, a ai də njasi ti, me ndigi ti ki m-ndigi səsi, tək i m-təl-n rəm go ndu-kun je ti lə Bai Luwə, ə m-a-n də njam ti, me ndigi ti ki e ndigi-m kin be to.

¹¹ «M-əl səsi ta je kin be mba kadi rənəl ki mem ti e rənəl lasi to, ningə kadi rənəl lasi e rənəl ki asi-naa tapi.

¹² *NDu-kun ləm ə to kin: Indigi-naa ki yo je ki ne je dansi ti, tək i m-ndigi-n səsi kin be to.

¹³ Kin ə re dəw un rone ilə kə mbata lə madine je ə, ne madi ki rangi ki kadi a ra, toji-n ndigi-naa ki itə e kin goto ngata.

¹⁴ Kin ə re irai ne je ki m-dəji səsi kadi irai ba, səi madim je.

¹⁵ M-bar səsi bəə kilə je al ratata, tado bəə kilə gər ne ki bae isi ra al. NGa ningə mi, m-bar səsi madim je, mbata m-adi səi igəri ne je pəti ki m-ingə ro Bai Luwə ti.

¹⁶ E səi je ba imbəti-mi al, nə e mi ə m-mbəti səsi. Ningə, m-adi səsi kilə kadi awi, irai kilə je ki maji maji, ki a to ratata. Ba lo kin ti, Bai a adi səsi ne je pəti ki idəji-e ki təm.

¹⁷ Ne kare ki m-dəji səsi, e ta kadi indigi-naa ki yo je ki ne je dansi ti.»

Dije ki donangi ti ne, mede majal ki Jəju ai ki nje ndo je ləne

¹⁸ Jəju əl bəy ə nə: «Kin ə re dije ki donangi ti ne əsi səsi ta ə, kadi igər tək i e mi ə əsi-mi ta kəte nqsi ti.

¹⁹ NGa ningə, kin ə re səi uwəi ki dije ki donangi ti ne ba, re dije ki donangi ti ne a

15

Jəju e kagi nju ki rojeti

ndigi sasi; nã ki ne kin, sai uwai sãde al, tadã m-mbatã sasi, m-tegã sasi kã dande ti. Ningã e mbata kin a, asi sasi ta.

²⁰ Ð adi mesi ole dã ta ti ki m-ãl sasi kãte m-ã nã: “Bã itã bãne al” kin. Kin a re adi-mi kã bã, a adi sasi kã tã, a re tãli rãde go ta ti lãm bã, a tãli rãde go ta ti lãsi tã.

²¹ Ki ne kin, a adi sasi kã mbata lãm, tadã gari dãw ki nje kilã-m al.

²² Kin a re m-re al, re m-ãl-de ta al a, re dãw a tidã majal je lãde dãde ti al; nã ki ne kin, lo kadi a ãli ãi nã: “Gãr a ji gãr al,” kadi dãw iyã-n go majal je lãde kã goto.

²³ Dãw ki mee majal sãm bã, mee majal ki Bai Luwã tã.

²⁴ Kin a re m-ra kilã madi ki dãw madi ki rangi ra nja kare al, dande ti al a, re dãw a tidã majal je lãde dãde ti al; nã ki ne kin, ooi kilã ram je ki kãmde. Be ka, mede majal sãm nim, majal ki Bai nim.

²⁵ Ningã, e nã ki ra nã be mba kadi ta ki ndangi me makitibi ti lã Luwã ãi nã: “Mede majal sãm ki kanji ta madi,”^{*} kin nãe ra nã.

²⁶ «Nje ra sasi ki m-a m-ilã sie ki tã Bai Luwã, a re. Ningã e a e NDil ki nje kãl nã je ki rãjeti dã Luwã, ki a j rã Luwã ti. E a a ma naji dãm ti.

²⁷ NGa ningã, sai ka a mai naji lãm tã, tadã sai sãm naa ti lo kilã ngirã nã je ti nu.»

16

¹ «M-ãl sasi ta je kin be pãti mba kadi tã iyã ti kadi-me lãsi al.

² Dije a tuwãi sãsi kã gin kãw kaw-naa je ti. Ningã ndã je a rãi wa bãy ki kadi njã ki a tãli sãsi, a ãli mede ti ãi nã e kilã lã Luwã a yã n-isi n-rai.

³ A rai be, mbata gari Bai al nim, gari-mi al nim.

⁴ NGa ningã, m-ãl sasi ta je kin be kãte, kadi tã ndã ki nãe je a rai nã bã, mesi ole dã ti tãki ndã ki m-ãl sasi. M-ãl sasi ta je kin lo kilã ngirã ti nu al, tadã mi sãsi naa ti ne.

Kilã ra NDil Luwã

⁵ «Ki basine kin, m-isi m-aw ki rã nje kilã-m ti, nã dãw kare dansi ti ki kadi daji-m a nã: “Isi aw ra wa ka,” goto.

⁶ Mesi ur made mbata ta je ki m-ãl sasi.

⁷ NGa ningã, e ta ki rãjeti a m-ãl sasi: maji ngay mbata ti lãsi kadi m-aw, tadã re m-aw al a, dãw ki nje ra sãsi ki sãbi kadi a re kin, a re al. A re m-aw tã bã, m-a m-ilã sie m-adi sãsi.

⁸ Ð loki a re bã, a ra kadi dije ki dãnangã ti ne gari nã ki e majal ki ra, ki nã ra ki dana, ki ta ki gangi.

⁹ Kadi gari nã ki e majal ki ra, tadã mbati kadi-mi mede,

¹⁰ kadi gari nã ra ki dana, tadã m-isi m-aw rã Bai ti, ningã sai a oi-mi gogi al ratata,

¹¹ kadi gari ta ki gangi, tadã gangi ta dã nje majal ti ngata. Adi e nje majal ki isi indã tãgine dã dije ti ki dãnangã ti ne.

¹² «M-aw ki ta je ngay bãy kadi m-ãl sasi, nã ki basine kin, a al dãsi.

¹³ NGa ningã, dãkagilo ki NDil ki nje kãji nã je ki rãjeti a re bã, a ra kadi igari nã je pãti ki rãjeti. A ãl ta ki tãne wa al, nã a ãl nã je pãti ki ingã rã Luwã ti, ningã a ilã sãsi mbãe nã je ki a rai nã lo ti ti tã.

¹⁴ E tãji tãbã lãm ki taga, tadã e ta je lãm, a a ilã sãsi mbãe.

¹⁵ Nã je pãti ki e ya Bai, e yam tã. E mbata kin a, m-ãl-n m-ã nã: E ta je lãm, a NDil a ilã sãsi mbãe.»

Me kã tãl rãnãl

¹⁶ Jãju ãl a nã: «Nay dãkagilo ndãy ba kadi a oi-mi al, ningã dãkagilo ndãy go ti a, a tãli oi-mi gogi.»

¹⁷ Ð njã ndo je madi ãli-naa dande ti ãi nã: «Ta ki ãl-je a nã: “Nay dãkagilo ndãy ba kadi a oi-mi al, ningã dãkagilo ndãy go ti a, a tãli oi-mi gogi,” kin mee nã ri a? Taa ãl ta ki kare bãy a nã: “Tadã m-isi m-aw rã Bai ti.”

¹⁸ Ð “dãkagilo ndãy” ki ãl tãe kin me nã ri tã a? Ji gãr me ta ki ge kãl-je kin al!»

¹⁹ Loki Jãju gãr kadi njã ndo je lie isi sangi kadi daji-e ta bã, ãl-de a nã: «Isi daji-naa ta dansi ti aji dã ta ki m-ãl sãsi m-ã nã: “Nay dãkagilo ndãy ba kadi a oi-mi al, ningã dãkagilo ndãy go ti a, a tãli oi-mi gogi,” kin.

²⁰ NGa ningã, tãki rãjeti, adi m-ãl sãsi: A nõi je, a ndigãi ndoo je, nã dije ki dãnangã ti ne a rai rãnãl. Me kã a ra sãsi, nã me-kã lãsi kin a tãl rãnãl.

²¹ Loki dãne aw tã oji ngon bã, e me kã ti, tadã dãkagilo kã lie re, nã loki ngon tegã rãe ti ngata bã, mee oy dã kã ti, mbata rãnãl dãw ki oje ile dãnangã ti.

²² Ningã, sai ka, ki basine kin, sai me kã ti, nã m-a m-tãl m-o sãsi, kadi rãnãl a rosi mesi, ningã e rãnãl ki dãw a a mesi ti goto al.

²³ NDãe ti kin, a daji-mi ta dã nãe madi ti al ngata. Ningã, tãki rãjeti, adi m-ãl sãsi, Bai a adi sãsi nã je pãti ki idaji-e ki tãm.

²⁴ Biti bõne ka, idaji nã madi ki tãm al bãy. Idaji a a ingãi, kadi rãnãl lãsi asi-naa tapi.

Jãju tãti rã dije ki dãnangã ti ne

²⁵ «M-ãl sasi ta je kin me kuji ta ti, nã ndã je a rãi nõõ kadi m-a m-ãl sãsi ta me kuji ta ti al ngata, nã m-a m-ãl sãsi ta ki dã Bai Luwã ti wangi taga.

²⁶ J dã ndãe ti kin, a daji nã Bai ki tãm, ningã m-a m-ãl sãsi al, tãki m-isi m-ãl ta ki Bai mbata ti lãsi,

²⁷ tadã Bai Luwã a wa ndigi sãsi. Luwã ndigi sãsi, mbata indigi-mi, taa adi mesi tãki m-j rãe ti a m-re tã.

* 15:25 Pa je 35.19; 69.5

²⁸ M-ɨ rɔ Bai ti ə m-re dɔnangi ti ne, ningə ki basine kin, m-a m-iyə dɔnangi ə m-təl m-aw rɔ Bai ti gogi.»

²⁹ Ə njé ndo je lie əli əi nə: «O, ki ne kin, yə əl-je ta ay njay, ki kanji kəl me kuji ta ti kin.

³⁰ Ningə ki basine kin, ji gər kadi ɨgar ne je pəti, taa ta je ki to me dəw ti ɔəy, kadi ta dəw dəji ka ɨgar kəte. Lo kin ti, j-adi meje kadi j rɔ Luwə ti.»

³¹ Ə Jəju ilə-de ti ə nə: «Adi mesi ngata a?

³² Oɨ, dɔ kadi isi re, ningə ki ne kin, re tɛɛ ne ngata ki kadi dije a sanəi səsi ki lo kare kare. A iyəi-mi ki karm, nə mi ki karm al, tadɔ Bai Luwə e səm naa ti ne.

³³ M-əl səsi ta je kin pəti be, mba kadi lapiya e mesi ti, me kində rɔ naa ti səm. A ingəi kɔ dɔnangi ti ne, nə kadi uwəi tɔgisi ba, tadɔ m-təti rɔ njé tɔgi je ki dɔnangi ti ne ngata.»

17

Jəju əl ta ki Luwə mbata ləne wa nim, mbata lə njé ndo je ləne nim

¹ Go ta ti ki Jəju əl kin ɔa, un kəmne ki taa dɔrə ti, ningə əl ə nə: «Bai, ndo re nga. Itɔji tɔba ləm, mi NGoni ki taga adi dije gəri, kadi ta mi NGoni, m-tɔji tɔba ləi ki taga madi dije gəri to.

² I, adi-m tɔgi dɔ dije ti pəti, kadi tə m-adi njé ki iyə-de jim ti, isi ki dɔde taa biti ki nɔ ti.

³ Kisi ki dɔ taa biti ki nɔ ti, e ta kadi dəw gəri, j ki j ki kari ba ə j Luwə ki rɔjeti kin nim, kadi gər Jəju Kirisi ki e dəw ki ile kin nim.

⁴ M-tɔji tɔba ləi m-adi dije ki dɔnangi ti ne pəti gəri, ningə kilə ki adi-m kadi m-ra ka m-təl tae maji to.

⁵ Ki basine kin, Bai, m-dəji kadi adi-m ningə kəsi-gon ta kəmi ti təkɨ ndɔ ki adi-m kəte nɔ kində dɔrə ti, ki dɔnangi ti kin.

⁶ «M-ra m-adi dije ki əy-de dan madide je ti ki dɔnangi ne, adi-m kin gəri-ni. Əi dije ləi, ə iyə-de me jim ti, ningə təlɨ rɔde maji go ta ti ləi.

⁷ Ki basine kin, gəri kadi ne je pəti ki adi-m, j rɔi ti.

⁸ Tadɔ m-adi-de ta je ki adi-m, ningə taai. Loki taai ɔa, gəri kadi m-j rɔi ti, adi adi-mi mede təkɨ e j ə ilə-m.

⁹ Ningə e mbata ti ləde ə m-əl səi ta. M-əl səi ta mbata lə dije ki dɔnangi ti ne al, nə mbata lə njé ki iyə-de me jim ti, tadɔ njé ki iyə-de me jim ti kin əi dije ləi.

¹⁰ Ningə ne je pəti ki e yam, e yai, ə ne je pəti ki e yai, e yam to. NGA ningə, əi je, tɔji tɔba ləm ki taga adi dije ooi.

¹¹ Mi, m-a mi dɔnangi ti ne al ngata, m-isi m-aw ki rɔi ti, nə əi je, isi dɔnangi ti ne ɔəy. Be ə, Bai Luwə ki njé kay njay, m-dəji kadi ində kəmi gode ti maji. Ində kəmi gode ti ki tɔgi

ləi, ki e tɔgi ki adi-m m-ra-n kilə kin, kadi tə əi kare ba təkɨ je səi je kare ba kin be to.

¹² Dəkagilo ki mi səde, m-ində kəm gode ti maji ki tɔgi ləi ki adi-m. M-dəbi bagim dɔde ti, adi dəw kare ka tae tɨ əl. Dəw ɔa, e e ki səbi kadi tae a tɨ kadi tə ta ki ndangi me makitibi ti lə Luwə tɔl-n tane ka kin par⁶.

¹³ NGA ningə, ki basine kin, m-isi m-aw ki rɔi ti, ə m-əl ta kin be təkɨ mi-n səde dɔnangi ti ne ɔəy kin, kadi tə əi wa ingəi rɔnəl ki mem ti, ki e rɔnəl ki asi-naa tapi kin.

¹⁴ M-adi-de ta ləi ningə, dije ki dɔnangi ti ne əsi-de ta mbata ke ki əi dije ki dɔnangi ti ne al, təkɨ mi mi-n dəw ki dɔnangi ti ne al kin be to.

¹⁵ NGA ningə, m-dəji kadi əy-de kɔ dɔnangi ti ne al, nə kadi əsi NJe majal ngərəngi dɔde ti.

¹⁶ Əi dije ki dɔnangi ti ne al, təkɨ mi mi-n dəw ki dɔnangi ti ne al kin be to.

¹⁷ Maji kadi un-de ki ta ki rɔjeti, ində-de ta dangi tə dije ləi. Ta ləi e ta ki rɔjeti.

¹⁸ Ningə, mi ka, m-ilə-de dɔnangi ti, təkɨ ilə-m dɔnangi ti ka kin be to.

¹⁹ Mi wa, m-un rəm m-ində ta dangi tə dəw ləi mbata ti ləde, kadi tə əi je ka, əi ki kində ta dangi me ta ki rɔjeti tə dije ləi to.

Jəju əl ta ki Luwə mbata ti lə dije pəti ki a adi-e mede

²⁰ «M-əl səi ta mbata ti lə njé ki m-ilə-de kin par al, nə mbata ti lə dije pəti ki a adi-mi mede, ki go rəbi lə ta ki a tɛɛ ta njé je ti ki m-ilə-de.

²¹ M-dəji kadi pəti, təlɨ dije ki kare, təkɨ j Bai, ində rɔi naa ti səm, ə mi m-ində rəm naa ti səi kin be. Kadi əi ka indəi rɔde naa ti səje tə, kadi tə dije ki dɔnangi ti ne adi mede təkɨ e j ə ilə-m.

²² Mi m-adi-de kəsi-gon ki adi-m, kadi tə əi dije ki kare, təkɨ je səi je-n dije ki kare kin be to.

²³ Mi m-ində rəm naa ti səde, ningə j, ində rɔi naa ti səm to; ɔa lo kin ti, a asi kadi əi dije ki kare ba ki rɔjeti, kadi dije ki dɔnangi ti ne gəri təkɨ e j ə ilə-m nim, indigi-de təkɨ indigi-m be nim to.

²⁴ Oyo, Bai, njé ki adi-m-de kin, m-ndigi ngay kadi əi səm naa ti, lo ti ki m-a mi ti, kadi oi kəsi-gon ki m-aw-n, kəsi-gon ki j adi-m. M-əl m-ə nə adi-m kəsi-gon, mbata indigi-m kəte nɔ kində dɔrə ti ki dɔnangi.

²⁵ Bai ki nje ra ne ki dana, dije ki dɔnangi ti ne gəri-ni al, nə mi m-gər-i, taa njé ki adi-m-de ka gəri təkɨ e j ə ilə-m to.

²⁶ M-ra m-adi gəri-ni, ningə m-a m-adi gəri-ni ki kəte ɔəy, kadi tə ko ndigi ki indigi-m kin to mede ti nim, kadi mi wa mi naa ti səde nim to.»

18

*Kuwə Jəju**(Mt 26.47-56; Mk 14.43-50; Lk 22.47-53)*

¹ Go ta ti ki Jəju əl ki Luwə kin 6a, ətə ki njé ndo je ləne, əli də lo, awi dam ngon man ti madi ki 6ari-e Sədīrō. Loe ti kin, lo ndər ki dəw mə kagi je ti to nōq, ə uri me ti.

² Judasi ki nje kun də Jəju, gər lo kin maji, mbata e lo ki Jəju əi ki njé ndo je ləne isə rəi ti taa taa.

³ E be ə, Judasi un də buti asigar je lə kəbe ki Rom, aw səde loe ti ka kin. Taa njé kun də njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki *Parisi je, iləi njé ngəm ta kəy lə Luwə adi əi səde nōq tə. Dije ki go Judasi ti kin oti kiyə kasigar je, ki lambi je, ki por ngəl je.

⁴ Lo kin ti, Jəju ki gər ne pəti ki a re dəe ti, oti ki rode ti, dəji-de ə nə: «Isi sangi nə ə?»

⁵ Ba əi je iləi-e ti əi nə: «J-isi ji sangi Jəju ki Najarəti ti.» Ə Jəju əl-de ə nə: «E mi wa ə m-a am.» Judasi wa ki nje kun də Jəju ka kin ka a səde nōq tə.

⁶ Loka Jəju əl-de ə nə: «E mi wa ə m-a am» kin 6a, gədi gogi, ningə tēji tosi.

⁷ Jəju təl dəji-de 6əy ə nə: «Isi sangi nə wa?» Ba əi je iləi-e ti əi nə: «J-isi ji sangi Jəju ki Najarəti ti.»

⁸ Ə Jəju əl-de ə nə: «M-əl səsi m-ə nə, e mi wa ə m-a am. Ə re e mi ə isi isangi-mi 6a, iyəi ndəgi dije kam adi awi.»

⁹ To be kadi ta ki tēj ta Jəju ti ki rə Bawe Luwə ti ə nə: «Njé ki adi-m-de, dəw kare ka m-ti tae al» kin, təl tane.

¹⁰ Simō Piyər ki oti kiyə kasigar rəne ti, or tigə-n paja lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, 6a 6di mbie ki də ji kə ti, tigə lati gangi. Tə paja ka kin nə Malkusi.

¹¹ Ə Jəju əl Piyər ə nə: «Ilə kiyə ləi sawe ti gogi. O kadi m-a m-ingə kə ki Bai ində dəe dana mbata ti ləm kin al a?»

*Jəju a nō An ti**(Mt 26.57-58; Mk 14.53-54; Lk 22.54)*

¹² Buti asigar je lə kəbe ki Rom, naa ti ki nje kun dəde nim, ki njé ngəm ta kəy lə Luwə ki *Jipi je iləi-de ka kin nim, uwəi Jəju dōi-e.

¹³ Də kəte, awi sie 6e lə An* ki e məm Kayipi. Kayipi ə e ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je 6ale ti kin.

¹⁴ NGa ningə e darə Kayipi wa kin ə e nje kəl kə nə: «E soti ngay mbata ti ləsi kadi ba kal dəw kare oy mbata lə gin dije kosi^φ.»

*Piyər naji ta gər Jəju**(Mt 26.69-70; Mk 14.66-68; Lk 22.55-57)*

¹⁵ Simō Piyər əi ki nje ndo kare ki dan njé ndo je ti lə Jəju, uni go Jəju. Nje ndo kare ki əi ki Piyər ka kin e dəw ki ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je gər-e, adi ur nati kəy ti lə ki

bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, naa ti ki Jəju ki uri sie kəy.

¹⁶ Piyər ə isi yəne taga, basi ta kəy ti. Lo kin ti, nje ndo ki ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je gər-e ka kin, tēj taga, əl ta ki dəne ki nje ngəm ta kəy, 6a go ti, dəne iyə Piyər ade ur kəy.

¹⁷ Dəne ki nje ngəm ta kəy ka kin əl Piyər ə nə: «J ka j dan njé ndo je ti lə dingəm kin to al a?» Ə Piyər ile ti ə nə: «Jagi, mi səde al.»

¹⁸ Kul o, adi njé ra kilə je, ki njé ngəm ta lo je, iləi por a ndibi. Piyər ka a səde ta por ti ka kin nōq, a ndibi səde to.

An daji ta Jəju

¹⁹ Ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je daji ta Jəju də njé ndo je ti lie ki də ne ndo ti lie ki isi ndo dije.

²⁰ Ə Jəju ilə ti ə nə: «M-əl ta dije taga wangi, taa ki ndə je, ndo je, m-isi m-ndo ne dije gin kəy kaw-naa je ti lə *Jipi je nim, gin kəy ti lə Luwə nim, ki e lo je ki də Jipi je pəti isi 6si-naa ti. Ne madi ki m-əl lo 6əyo ti goto.

²¹ NGa ra ban ə idəji-m ta 6əy ə? Idəji ta njé ki isi ooi-mi lo kəl ta ti kin o, gəri ta ki m-isi m-əl-de maji ngay.»

²² Də ta ti kin, nje ngəm ta lo kare ki a səde nōq, ində mbə Jəju, ə əl-e ə nə: «Adi e be ə kadi tur-n ta ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je ti a?»

²³ Ə Jəju ile ti ə nə: «Kin ə re ta ki m-əl kin, majal ə, oji maje al adi-m m-o, a re m-əl maji to ə, ra ban be ə ində-m ə?»

²⁴ Lo kin ti, An adi awi ki Jəju ki dəo ki dəoi-e kin be 6e lə Kayipi, ki e ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je.

*Piyər təl naji 6əy təkə n-gər Jəju al**(Mt 26.71-75; Mk 14.69-72; Lk 22.58-62)*

²⁵ Piyər isi ta por ti nōq, isi ndibi por, ə əli-e əi nə: «Ma, j ka j dan njé ndo je ti lie to al a?» Nə Piyər naji ə nə: «Jagi, mi səde al.»

²⁶ Ki kare dan njé ra kilə je ti lə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki e noji dingəm ki Piyər tigə mbie gangi, əl Piyər ə nə: «Dəw ki m-o-e sie, lo ndər ti ki məi kagi je ti kin, e j al ə nā ə?»

²⁷ Nə Piyər naji wa 6əy. Ba ta ji naa ti nōq, kunə kinjə nō.

*Jəju a nō Pilati ti**(Mt 27.1-2, 11-14; Mk 15.1-5; Lk 23.1-5)*

²⁸ Loka j ki Jəju 6e lə Kayipi 6a, awi sie kəy ti ki boy ki *Pilati ki e nje kəbe ki ngar ki Rom ti inde də dənangi ti ki Jude ti isi titi. E si 6ati ba 6əy. Ningə njé kun də *Jipi je mbati kur me kəy ki boy ti, kadi tə n-awi ki ta dəde ti al, ta kəm Luwə ti, kadi tə n-usoi ne lo ra nay Paki ti.

* 18:13 An ka ndə ki e bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je to ki 6al ki 6 tēj 15 ti go Kirisi ti. Go ti gogi ka, Jipi je 6uki-e ti təkə bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je wa ka kin 6əy. Lo ta ki gangi je ti lə Jipi je 6a, e ə dije ooi ta lie ngay. ^φ 18:14 Ja 11.49

²⁹ E mbata kin ə, Pilati tee ingə-de taga, ningə dəji-de ə nā: «E ri ə isəkii dingəm kam ə?»

³⁰ Ba, əi je iləi-e ti əi nā: «Kin ə re e dəw ki nje ra ne ki majal al ə, re j-a ji re sie, j-u-le jii ti al.»

³¹ Ə Pilati əl-de ə nā: «Səi je wa, itaai-e, awi gangi ta dəe ti ki go ndu-kun je ti lasi, səi Jipi je.» Nə əli Pilati əi nā: «Je, dəw adi-je ta rəbi ki kadi ji gangi-n ta koy də dəw ti al.»

³² E be ə, ta ki Jəju wa əl kadi təji-n ko koy ki a oy kin təl tane.

³³ Pilati təl ur me kəy ti ki boy, 6ar Jəju, ningə dəje ə nā: «I ngar lə Jipi je a?»

³⁴ Ə Jəju təl dəji Pilati ə nā: «Ta kin, e j wa ə əl ə se, e dije ki rangi ə əli-ni ta ki dəm ti ə?»

³⁵ Ba Pilati əl Jəju ə nā: «Mi ki o-m kin mi Jipi a? E dije ki gin 6e ti ləi ə wa nim, nje kun də nje kijə ne məsi kadi-kare je nim, ə rəi səi iləi-ni jim ti! NGA ningə m-dəji se e ri ə ira wa?»

³⁶ Ə Jəju ile ti ə nā: «Mi ngar ki dənangi ti ne al, re mi ngar ki dənangi ti ne ə, re dije ki gom ti, a rəi dəm ti kadi dəw ilə-m ji nje kun də Jipi je ti al; nə ke ə mi ngar ki dənangi ti ne al.»

³⁷ Ningə Pilati dəje ə nā: «Adi j ngar ta?» Ba Jəju ile ti ə nā: «E ta ki j ə tee tai ə nā mi ngar. Mi, oji-mi, ningə m-re dənangi ti ne mba kadi m-ma naji də ne ki rəjeti. NGA ningə, dəw ki e me ne ki rəjeti, təl rone go ta ti ləm.»

³⁸ Lo kin ti, Pilati dəje ə nā: «E ri ə e ne ki rəjeti ə?»

*Gangi ta koy də Jəju ti
(Mt 27.15-31; Mk 15.6-20; Lk 23.13-25)*

Go ta ti ki Pilati dəji kin 6a, təl tee taga rə Jipi je ti əl-de ə nā: «M-ingə ta madi kare ki kadi m-gangi-n ta də dəw ti kin al.

³⁹ NGA ningə, ki go jibal rae ti ki isi rai kəte, kəte, ə dəkagilo ra nay Paki 6a, m-iyə dangay kare taa m-adi səsi kin, indigi də ti kadi m-iyə ngar lə *Jipi je taa madi səsi a?»

⁴⁰ Nə əi je, uni ndude ki taa əli əi nā: «Jagi, e al, e Barabasi ə ji ndigi kadi iyə taa.» Barabasi ki əli ta lie kin, e baw kaya.

19

¹ *Pilati adi ndune asigar je kadi awi ki Jəju, ningə kadi indai-e ki ndəy kabilay.

² Asigar je oji jəgi kon iləi dəe ti, ningə iləi kibi ngal ki kər pir pir rəe ti tə.

³ Njīyāi rəi rəe ti, ningə əli-e əi nā: «Lapiya, ngar lə Jipi je!» Ba 6uki jide mbəe ti, indai-e.

⁴ Nja kare 6əy, Pilati tee rə kosi je ti əl-de ə nā: «Maji, m-a m-re sie taga rəsi ti ne, kadi igəri tək m-ingə ta madi kare ki kadi m-gangi-n ta dəe ti al.»

⁵ Lo kin ti nqə be, Jəju tee taga ki jəgi kon done ti nim, ki kibi ngal ki kər pir pir rəe ti nim. Ningə Pilati əl-de ə nā: «Dingəm ka yə a am!»

⁶ Nə loki, nje kun də nje kijə ne məsi kadi-kare je, ki nje ngəm ta lo je lə Jipi je, ooi-e 6a, iləi ngirə kəl ta ki ndude ki boy əi nā: «I6e kagi-dəsi ti! I6e kagi-dəsi ti!» Ə Pilati əl-de ə nā: «Səi je wa, itaai-e, awi iləi-e kagi-dəsi ti, tādə mi, m-ingə ta madi ki kadi m-gangi-n ta koy dəe ti al.»

⁷ Ningə Jipi je əli Pilati əi nā: «J-aw ki ndu-kun kare nqə, 6a ki go ndu-kun ti ka kin, e dəw ki səbi kadi a oy, tādə əl ə nā n-e NGon lə Luwə*.»

⁸ Loki Pilati oo ta kin 6a, ade 6əl ki də made ti 6əy,

⁹ ə təl ur me kəy ti ki boy, ningə dəji Jəju ə nā: «I, j ra ə?» Nə Jəju ile ta ti al.

¹⁰ Ə Pilati əl Jəju ə nā: «Mi ə m-dəji ta ə ilə-m ti al a? Igar kadi m-aw ki təgi kadi m-ge ə m-iyə-i taa nim, m-ge ə m-6ə-i kagi-dəsi ti nim, ə se igər al ə?»

¹¹ Jəju ile ti ə nā: «Kin ə re e təgi ki Luwə wa ə adi dərə ti nu kin al ə, aw ki təgi madi kare dəm ti al. Ba e mbata kin ə, dəw ki nje kilə-m jii ti, majal lie e ngay itə yai.»

¹² Də ta ti wa kin 6a, Pilati sangi kadi n-iyə Jəju, nə Jipi je iləi kəl, ə əli-e əi nā: «Kin ə re iyə taa 6a, j madi Səjar ki e ngar ki bo kin al. Dəw ki ə nā n-e ngar 6a, dəwe kin e nje ta lə Səjar.»

¹³ Loki Pilati oo ta kin 6a, adi awi ki Jəju taga, ningə, e wa isi də kimbər ngar ti, lo ti ki 6ari-e Gaji mbal je ki kində nangi, ki ta ebirə ə nā «Gabata».

¹⁴ E ndə ki kadi lo ti par ə e kilə ngirə ra nay Paki, ningə e kadi ki jam də 6e ti be. Ə Pilati əl Jipi je ə nā: «Oi ngar lasi.»

¹⁵ Nə uni ndude ki taa əli əi nā: «Kadi oy kəl kadi oy kəl! I6e kagi-dəsi ti!» Ə Pilati əl-de ə nā: «Kadi tə m-6ə ngar lasi kagi-dəsi ti a?» Ba nje kun də nje kijə ne məsi kadi-kare je əli əi nā: «Dəw oo ngar ləje ki rangi al, ngar ləje e Səjar par.»

¹⁶ Lo kin ti, Pilati ilə Jəju ji asigar je ti kadi 6əi-e kagi-dəsi ti.

*Dije 6ai Jəju kagi-dəsi ti
(Mt 27.32-44; Mk 15.21-32; Lk 23.26-43)*

Asigar je uwəi Jəju awi sie.

¹⁷ E wa oti kagi-dəsi ləne, tee-n gidi 6e bo ti ki taga, kadi aw-n lo ti ki 6ari-e «Ka də dəw», ki ta ebirə nā «Golgota».

¹⁸ E loe ti kin ə asigar je 6ai Jəju ti, kagi-dəsi ti. Bəi dije joo kagi-dəsi ti sie, ki kare də ji kəe ti, ə ki kare də ji gale ti tə, ningə e wa a dana.

¹⁹ *Pilati adi rai ngon ba, ndangi ne me ti, indai taa də kagi-dəsi ki Jəju a ti. Ne ki ndangi me ti nā: «Jəju ki Najarəti ti, ngar lə *Jipi je.»

²⁰ Loki 6ai Jəju ti, kagi-dəsi ti ka kin e 6asi ki 6e bo, adi Jipi je ngay tidəi ne ki ndangi kin. NDangi ki ta ebirə nim, ki ta latə nim, taa ki ta girəkə nim tə.

²¹ Ə nje kun də nje kijə ne kadi-kare je əli Pilati əi nā: «Ne kin, səbi kadi re a ndangi

«ngar læ Jipi» be al, næ re a ndangi «dingəm kam əl ə næ n-e ngar læ Jipi je» taa e go ræbe ti.»

²² Nə Pilati əl-de ə nə: «Nə ki m-ndangi 6a, ndange ka m-ndangi kin.»

²³ Loki asigar je 6ai Jəju kagi-dəsi ti gine gangi 6a, kəi kibi je lie, kayi gin sə, səbi dəde kare kare. Ningə nay kibi ngal ki dəw uu al, nə oji ta naa ti be par, i taa re nangi.

²⁴ Ə asigar je əli-naa əi nə: «Adi ji tili kibi ngal kin al, nə adi ji tigəi kir (mbare) də ti j-oi se nə ə a e yae wa.» Ningə e ne ki a to be kadi ta ki ndangi me makitibi ti læ Luwə əi nə:

«Kayi-naa kibi je lie, Ə tigəi kir də kibi ngal ti lie tə» kin təl tane*. Ningə e nee ka yə asigar je rai kin.

²⁵ Kə Jəju əi ki ngokone ki dəne nim, Mari ki ne Kiləwopasi nim, taa Mari ki Magidala nim ai nqə, 6asi kadi kagi-dəsi ti ki 6ai Jəju ti.

²⁶ Loki Jəju oo kone, ə oo nje ndo læne ki e Jəju ndigi, a gədi kəe ti 6a, əl kone ə nə: «Dəne, o ngoni ə a am.»

²⁷ Ba go ti, əl nje ndo læne ka kin ə nə: «O kəi ə a am.» Ningə, ndəe ti nqə, nje ndo ka kin aw ki kə Jəju rəne ti.

Koy Jəju

(Mt 27.45-56; Mk 15.33-41; Lk 23.44-49)

²⁸ Go ne je ti kin, Jəju gər kadi gin ne je pəti gangi ngata 6a, əl ta kin kadi təl ta ta ki ndangi me makitibi ti læ Luwə ə nə: «Kində ra-m*.»

²⁹ NGoo ki kasi nju ki masi rosi isi nqə, ə asigar je ndui ne ki to hom hom me kasi nju ti ki masi ka kin, iləi ta kagi ti ki bari-e ijopi, 6a iləi ta Jəju ti.

³⁰ Ə loki Jəju njibi kasi ki masi ka kin ningə, əl ə nə: «Gin ne je pəti gangi ngata», 6a ilə done nangi, ningə kəəe tēē.

Asigar kare əsi kadi Jəju ki ningə

³¹ E ndə ki kadi lo ti də ti ə, e ndə taa kəə. E ndo taa kəə ki to ta dangi, ə, kadi tə nin je ai də kagi-dəsi ti ba ndə taa kəə ti al*, Jipi je awi dəji Pilati kadi adi budi njade, ə ori-de kə də kagi-dəsi ti.

³² Lo kin ti, asigar je awi budi nja dəw ki dasay nim, e ki kə joo nim, ki 6ai-de kagi-dəsi ti naa ti ki Jəju.

³³ Loki rai tēēi də Jəju ti 6a, oi kadi e oy ngata, adi budi njae al.

³⁴ Ningə asigar kare ə əsi kade ki ningə, 6a ta naa ti nqə, məsi əi ki man tēēi ta do ningə ti ka kin.

³⁵ Dəw ki ər go ne je kin, oo ki kəmne, ningə naji ki ma lie e ki rəjeti, taa e wa gər kadi e ta ki rəjeti ə n-əl tə, mba kadi tə səi ka adii mesi*.

³⁶ Təki rəjeti, ne je kin rai ne be mba kadi tə ta ki ndangi me makitibi ti læ Luwə əi nə: «Singe kare ka dəw a tətəi al*», kin təl tane.

³⁷ Taa ndangi ta ki rangi 6əy me makitibi ti læ Luwə əi nə: «A gəi lo ki rə dəw ti ki əsi kade ki ningə*.»

Iləi Jəju be nin ti

(Mt 27.57-61; Mk 15.42-47; Lk 23.50-56)

³⁸ Go ne je ti kin, Jisəpi ki e dəw ki Arimate ti, aw dəji ta rəbi *Pilati kadi n-ər nin Jəju. Jisəpi e nje ndo læ Jəju ki ra rəne lo 6əy ti, mbata 6əl *Jipi je. Pilati ade ta rəbi, adi aw ər nin Jəju.

³⁹ Nikodəm ki ndə ki aw ingə Jəju kondə ka kin ka, aw ki nduji kagi je ki əti maji joo ki mba kəy rə nin ti. NDUji kagi je ki 6ari-de mir əi ki alowəsi, poləi-de naa ti əsi kiləw kuti mitə be.

⁴⁰ Dije ki joo kin, uni nin Jəju, doləi ki ta kibi lə. Lo dole ti, 6uki nduji kagi ki əti maji titi ndəy, ndəy, taa doləi, ki go kuji rae ti læ Jipi je ki isi rai ki nin je læde 6əy taa iləi 6e ti.

⁴¹ Lo ki 6ai Jəju ti, kagi-dəsi ti ka kin, lo ndər ki məi kagi je ti to nqə, ningə me ndər ti ka kin, 6e ki to sigi, ki dəw ilə nin ti al 6əy to ta ti nqə.

⁴² NGA ningə, tə ka ki lo ti ə a e ndə taa kəə læ Jipi je, iləi Jəju me 6e ti ka kin, tadə e 6asi kade ti.

20

Jəju i lo koy ti

(Mt 28.1-10; Mk 16.1-8; Lk 24.1-12)

¹ NDə dimasi ki gin lo, lo ki lo to piti piti ba 6əy, Mari ki Magidala isi aw də 6adi ti ningə, oo kadi mbal ki uti ta 6adi ka kin, dəw uwə ər.

² Ə Mari ay ngədi, aw ingə Piyər əi ki nje ndo kare ki Jəju ndige, əl-de ə nə: «Uwə Babe əri-e 6ada, ningə ji gər lo ki iləi-e ti al.»

³ Piyər əi ki nje ndo ki kare ka kin tēēi, isi awi ki də 6adi ti.

⁴ Ayi-naa ngədi joo pu, nə nje ndo ki kare ka kin ay ngədi itə Piyər, adi aw tēē də 6adi ti kəte nqə ti.

⁵ Loki aw tēē, ilə mbəne, gə lo ningə, oo ta kibi je ki doləi nin ə a, nə ur me 6e ti al.

⁶ Piyər ki e goe ti, i yane nqə re 6a, ur me 6e ti, oo ta kibi je ki doləi nin ə a,

⁷ taa oo ta kibi ki iləi jam də Jəju ti tə ə to. Ta kibe kin to naa ti ki əi je ki doləi nin kin al, nə dəw 6indi adi to yane dangi.

⁸ Go ti, nje ndo ki kare ki re kəte ka kin, ur me 6e ti tə, adi oo ne je ki kəmne nim, adi mene kadi e ne ki rəjeti nim tə.

⁹ NGA ningə, biti tēē loe ti kin ka, tijə-de ti kadi Jəju a i taa dan njə koy ti, təkəi makitibi læ Luwə əl-n tae kəte kin, al 6əy*.

¹⁰ E be ə, njə ndo je ki joo, təl i iləi dəde awi 6e.

*Jəju təji rəne Mari ki Magidala
(Mk 16.9-11)*

¹¹ Loki njé ndo je awi, Mari a taga, kadi badi ti ɓasi, a nɔ. Loki a nɔ, ilə mbəne gɔ-n lo 6e nin ti ɓa,

¹² oo malayka je joo ki ɔi kibi ki nda, ə isi lo ti ki kəte iləi nin Jəju ti. Ki kare isi toe ti, kaw ki ɗəe ti, ə e ki nungi isi kaw ki njae ti tɔ.

¹³ *Malayka je ɗəji-e əi nɔ: «Dəne, ra ban ə a nɔ ə?» Ə Mari ilə-de ti ə nɔ: «Dri ʔaɓe ləm, ningə m-gər lo ki iləi-e ti al.»

¹⁴ Loki əl ta be ningə, ilə rəti ɓa, oo Jəju, nə gər kadi e Jəju al.

¹⁵ Ə Jəju ɗəje ə nɔ: «Dəne, ra ban ə a nɔ ə? Isi sangi nɔ ə?» Ningə Mari oo ə nɔ e nje ra kilə me ndər ti ki to nɔɔ ka kin wa, adi əl-e ə nɔ: «Bam, re e j̄ ə ɔr-e ə, ɔji-m lo ki ile ti, adi m-aw m-un-e.»

¹⁶ Jəju ɓar-e: «Mari!» Ə Mari yəti rəne ki rɔe ti, un ndune ki taa, əl-e ə nɔ: «Rabuni!» ki ta ebirə, ki kər me nɔ «Nje ndo dije!»

¹⁷ Lo kin ti, Jəju əl-e ə nɔ: «ɗi rəm al, tado m-aw ɗərə ti rɔ Bai ti al ɓəy. NGA ningə, ki ɓasine kin ɓa, aw rɔ ngakom je ti, əl-de tək m-aw rɔ Bai ti ki e Bawsi tɔ kin, m-aw rɔ Luwə ti ləm ki e Luwə ləsi tɔ kin.»

¹⁸ Ə Mari ki Magidala aw ingə njé ndo je əl-de ə nɔ: «M-o ʔaɓe ki kəm!» Ningə əl-de ta je ki Jəju əl-e ka kin adi-de ooi.

*Jəju təji rəne njé ndo je
(Mt 28.16-20; Mk 16.14-18; Lk 24.36-49)*

¹⁹ NDɔ dimasi ti wa nɔɔ lo sɔɔ, njé ndo je kawinaa me kəy ti madi, ningə uti ta kəy mbuki ɗode ti, mbata ɓəli njé kun ɗɔ *Jipi je. Ə Jəju re, a taa dande ti, əl-de ə nɔ: «M-ɗəji kadi lapiya e səsi!»

²⁰ ʔa lo kin ti, tɔji-de to do ki jie ti je, kade ti je adi-de ooi. Rɔ njé ndo je nəl-de ngay, loki ooi ʔaɓe.

²¹ Jəju təl əl-de ɓəy ə nɔ: «M-ɗəji kadi lapiya e səsi! NGA ningə, tək Bai ilə-m, mi ka m-ilə səsi tɔ.»

²² ʔa go ta je ti kin, Jəju to kəɓne ɗo njé ndo je ti, ə əl-de ə nɔ: «Itaai NDil Luwə mesi ti.

²³ Dije ki a iyəi go majal je lade kɔ, Luwə a iyə go majal je lade kɔ tɔ, ə njé ki a mbati kiyə go majal je lade kɔ, Luwə a tidə majal je lade ɗode ti ba tɔ.»

Jəju əl ki Tomasi

²⁴ Loki Jəju re rɔ njé ndo je ti kin, Tomasi ki ɓari-e NDigə, ki e ki kare dan njé ndo je ti e sade loe ti al.

²⁵ Ə ndəgi njé ndo je əli-e əi nɔ: «J-o ʔaɓe ki kəmje.» Nə Tomasi əl-de ə nɔ: «Kin ə m-o to do poyti ki ɓəi jie kin al nim, m-ilə ngon jim to poyti ti kin al nim, taa m-ilə jim m-ɔdi-n to do ningə ki ɔsi kade kin al nim ə, m-a m-adi səsi mem al jagi.»

²⁶ NDɔ jijoo go ti, njé ndo je tali ingəi-naa me kəy ti ɓəy, ningə e kin Tomasi e sade

ngata. Uti ta kəy mbuki ɗode ti, ə Jəju re, a taa dande ti, əl-de ə nɔ: «M-ɗəji kadi lapiya e səsi!»

²⁷ Ningə əl Tomasi ə nɔ: «Tomasi, ilə ngon jii lo kin ti, ə igɔ jim je kin oo, taa ilə jii ɔdi-n to do ningə ki kadim ti kin o tɔ. Onoi kadi mei nga, maji kadi adi mei.»

²⁸ Lo kin ti nɔɔ, Tomasi əl Jəju ə nɔ: «ʔaɓe ləm! Luwə Ləm!»

²⁹ Ə Jəju əl-e ə nɔ: «E koo ki o-m ki kəmi ne kin ə adi-n mei. Ningə adi m-əli m-adi igər tək njé rɔnəl je ə əi dije ki adi mede ki kanji koo nɛ ki kəmde*.»

Gin ndangi makitibi kin

³⁰ Jəju ra nɛ kɔji je ki rangi ngay wa ɓəy ta kəm njé ndo je ti ləne, ki e ki ndangi me makitibi ti kin al.

³¹ Nə e je kin e ki ndangi-de be mba kadi adii mesi tək Jəju e Kirisi ki Luwə mbate, e Ngon lə Luwə. Ningə loki adi mesi kin ɓa a ingəi kaji ki biti ki nɔ ti ki takule.

21

*Jəju təji rəne njé ndo je siri ta ba ti ki
Tibəriyadi*

(Lk 5.1-11)

¹ Go ti gogi, Jəju təl tɛɛ ingə njé ndo je ɓəy taa ba ti ki Tibəriyadi. Rəbi ki tɛɛ ingə-n-de ə to kin:

² NDɔ madi, Simɔ Piyər nim, Tomasi ki ɓari-e NDingə nim, Nataniyal nim ki əi dije ki Kana ti ki Galile tɔ, ngan lə Jəbəde ki joo tɔ, njé ndo je lə Jəju ki rangi əi joo tɔ isi naa ti.

³ Ə Simɔ əl-de ə nɔ: «M-a m-aw baa kadi m-ndo kanji je.» ʔa ndage je əli-e əi nɔ: «Je ka j-a j-aw səi tɔ.» Ningə tɛɛi, əli me to ti awi, nə kondəe ti kin, ngon kanji kare ka uwəi al.

⁴ Loki lo ti, Jəju re a ta ba ti nɔɔ, nə njé ndo je gəri tək e Jəju al.

⁵ Ə Jəju əl-de ə nɔ: «NGan je, uwəi kanji ndəy al a?» ʔa iləi-e ti əi nɔ: «Jagi, ngon kanji kare ka j-uwəi al.»

⁶ Ningə, Jəju əl-de ə nɔ: «Həi bandi dam to ti, ki ɗɔ ji kɔsi ti kin, ə a uwəi kanji je.» Ə loki iləi bandi ɓa, bandi ɔy kanji kəy ki əsi kadi ndəri tɛɛi taga al.

⁷ Lo kin ti, nje ndo ki Jəju ndige əl Piyər ə nɔ: «E ʔaɓe.» Ə loki ta ki əl ə nɔ: «E ʔaɓe», kin əsi mbi Piyər ti taa par ə, Piyər ilə kibi lane rone ti, tado kəte a ki rəne kare, ningə əsi me man ti.

⁸ Lo ki ai ti kin, e səy al ki ngangɔ ba, ai əsi kulə bi kare be par, adi ndəgi njé ndo je awi ki to ndəy ndəy ki ngangɔ ba ti, ndərii bandi ki kanji rosi ka kin gode ti.

⁹ Loki uri nangi ningə, ooi por ki ɗəw ilə kanji ti, taa mapa ka to nɔɔ tɔ.

¹⁰ Jəju əl-de ə nɔ: «tɔl ki kanji je ki uwəi-de ka kin ne adi j-o.»

¹¹ Ɖ Simo Piyar al me to ti, ndor bandi ki kanji rosi ka kin nangi. E kanji je ki boy boy wa a ai bu ki kuti mi gide mita (153). Korde wa ki to bal kin na, bandi gangi al.

¹² Jaju al-de a na: «Ɔrai usoi ne.» NGa ninga, daw kare dan nje ndo je ti ki kadi daji Jaju a na: «I na wa?» goto, tado gari maji kadi e Babe.

¹³ Jaju ati rade ti, un mapa adi-de, ninga adi-de kanji to.

¹⁴ Loki Jaju i taa dan nje koy je ti kin, e tee ki ko mita ngata a tee ki ro nje ndo je ti lone kin.

Jaju ai ki Piyar

¹⁵ Go ne kuso ti, Jaju daji Simo Piyar a na: «Simo ki ngon la Jonasi, indigi-m ita nje je ki isi kin a?» Ɖ Simo ile ti a na: «Oyo, Babe, igar kadi m-ndigi.» Ninga Jaju al-e a na: «Ul bati je lam.»

¹⁶ Jaju tal daji Simo bay ki ko joo a na: «Simo ki ngon la Ja, indigi-m a?» Ɖ Simo ile ti a na: «Oyo, Babe, igar kadi m-ndigi.» Ninga Jaju al-e a na: «Ul bati je lam.»

¹⁷ Jaju tal daji Simo bay ki ko mita a na: «Simo ki ngon la Ja, indigi-m a?» Ba lo kin ti, me Piyar o-e do tal ti ki Jaju tal daji bay ki ko mita a na: «Indigi-m a?» kin, adi ile ti a na: «Babe, igar ne je pati, igar kadi m-ndigi.» Ninga Jaju al-e a na: «Ul bati je lam.»

¹⁸ NGa ninga, taki rojeti, adi m-ali: dokagilo basai ti, i wa idao nda badi ti, a aw lo ki mei ndigi, na dokagilo ki a biga ba, a oy jii taa kadi daw ki rangi a a doo nda badi ti, a aw sai lo ti ki mei ndigi al.»

¹⁹ Ta je kin Jaju al be kadi toji-n go rabi koy ki Piyar a oy kadi ila-n toji do Luwa ti. Go ti, Jaju al-e a na: «Un gom.»

Nje ndo ki Jaju ndige

²⁰ Piyar ila rati gogi ninga, oo nje ndo ki Jaju ndige, e ki ndo ki, lo ne kuso ti, oy ki do Jaju ti, daji a na: «Babe, na a ilai ji dije ti a?» ka kin.

²¹ Loki Piyar oo-e ba, daji Jaju a na: «Babe, a e kam, e ri a ra-e a?»

²² Ɖ Jaju al Piyar a na: «Kin a re m-ndigi kadi isi ki done taa biti kadi ta m-tal m-re m-inge-n ka, e kin ta lai goto ti. I, ta lai e ta kadi un gom par.»

²³ Ta kin sane dan nje kadi-me je ti taki nje ndo kam a oy al. Na ki rojeti, kadi Jaju al Piyar a na: «A oy al» kin, al-e be al. Ta ki al-e ba, al-e a na: «Kin a re m-ndigi kadi isi ki done taa biti kadi ta m-tal m-re m-inge-n ka, e kin ta lai goto ti.»

²⁴ E daro nje ndo-e a wa kin a ma naji do ne je ti, ndangi-de me makitibi ti kin. NGa ninga ji gar kadi naji ki ma lie e ta ki rojeti.

²⁵ Jaju ra ne je ki rangi ngay wa bay. Re daw a na n-inda tane wa nam n-ndangi-de pati me makitibi je ti a, m-ga kadi danangi wa kin pati, makitibi je kin a iba.

Kilə lə Njé kaw kilə je

Ta ki də kilə ti lə Njé kaw kilə je

Makitibi Kilə lə njé kaw kilə je e makitibi ki kə joo ki Luki ndangi. Ningə əi ki Poy Ta ki Maji lə Jəju ki Luki ndangi, rai rəde tə makitibi ki kare ba ə dəw gangi gin joo be. Me e ki dəsəy ti ki e Poy Ta ki Maji, Luki a də dəkagilo ti ki Jəju ra dənangi ti ne (1.1), ningə j də kawə dərə ti (1.11), ki kilə njə ra ki NDilne dan njé ndo je ti, ki kində ngirə njé kaw-naa je, Luki əl tae me makitibi ti lə njé kaw kilə je.

E makitibi ki adi təgi njé kaw-naa je lə Kirisi, tadə əl ta ki də kində ngirə njé kaw-naa je ti dan Jipi je ti təkə to-n Jorijalam kin nim, kində ngirə njé kaw-naa je dan dije ti ki əi Jipi je al təkə to-n Atiyosi, ki Pilipi, ki Koreti... kin nim tə. Lo kin ti, j-o də nja Pol me kilə mbe Poy Ta ti ki Maji ki də be je, də be je nim, j-o rə ki kadi a ingə njé kaw-naa lə Kirisi kin nim tə, nə dumi də rə kin ki təgi lə NDil Luwə.

Luki ki nje ndangi makitibi kin toji kadi oo lo nje me madi ki kəmne, tadə ki Tirowasi kaw Pilipi ti, Luki əl ə nə: «ji sangi rəbi kadi J-aw...» (16.10-40) Ningə kaw tē Jorijalam ki dije a uwəi Pol kin nim (20.5-21.18), taa kaw ki ta təl ta ta ti, ki Səjare kaw Rom ti ki Pol nginə 6əl joo bəy taa kadi dije gangi ta lie kin ka Luki toji təkə əi naa ti ta (27-28). Lo kilə ngirə makitibi ti wa bəy, Luki toji lo je ki a əl ta tə tē-n titi adi ay njay kəte (1.8). J-ingə:

Kində ngirə njé kaw-naa je ki dəsəy Jorijalam ti (1.1-8.3);

Poy Ta ki Maji ki sane ki ndəgi lo je ki dənangi Isirayal ti (8.4-12.25);

Poy Ta ki Maji ki sane ki ndəgi be je ki kadi ba Məditərane ti tē Rom ti (13.1-28.31).

Ta lə Luwə ki dije sanəi ki lo je ki j-əl tae kin, j-ingə me ta ti ki njé kaw kilə je iləi mbee je əli tae je, ə e ki ndangi me makitibi ti kin. NGa ningə, Jəju Kirisi ki njé kaw kilə je əli ta lie ki rə Jipi je ti je, ki rə dije ti ki əi Jipi je al je kin, e darə Jəju wa ki oji-e dənangi Paləsitin ti, ə təgi ti, njiyə ti kin. NDil əsi njé ndo je lie adi əli ta ki dəe ti, də kilə rae ti, ki də nē ndo je ti lie.

Makitibi kilə lə njé kaw kilə je toji rəbi kilə ki kadi njé kaw-naa je ki dəkagilo je ti pəti rai, adi e kilə kilə mbe poy ta ki Maji lə Jəju Kirisi ki rə dije ti pəti, bitə ki ta soy dənangi ti.

Kaw Jəju dərə ti

¹ Təwopəl, me makitibi ti ləm ki dəsəy*, mndangi ta je ki oji də nje je ki Jəju ilə ngire ra je, ndo dije je.

² Nē je ki ra bitə tē-n me ndə ti ki Luwə un-e-n aw sie dərə ti. Ningə kəte bəy taa kadi aw

dərə ti, Jəju mbəti njé kaw kilə je ləne, adi-de ndu-kun je ləne ki go rəbi lə NDil Luwə.

³ Go koye ti, Jəju oji rəne njé kaw kilə je ləne. Jji-de ki rəbi je ki dangi dangi kadi gəri təkə n-a ki dəne taa. NDə kuti sə go ti ningə, tē həy ki rəde ti əl-de ta də kəbe ti lə Luwə.

⁴ NDə kare ki isi uso nē səde, Jəju əl-de kadi tēgi gidi be bo Jorijalam ti al. Nə kadi ngəmi bitə kadi Bawne adi-de kadi-kare ki un mindine də ti kadi n-a n-ade kin bəy taa*. Ningə əl-de ə nə: «E kadi-kare ki mi wa m-əl səsi tae kəte ngata.

⁵ Jə ra dije batəm me man ti, nə səi je, me ndə je ti ki ngay al ne ə, a rai səsi batəm me NDil Luwə ti.»

⁶ *Njé kaw kilə je lə Jəju ki kawinaa rəe ti dəji-e əi nə: «Bəbe, e dəkagilo ti ki ngəsine wa kin ə a taa kəbe adi *Isirayal a?»

⁷ Ə əl-de ə nə: «E ta ləsi kadi igəri də kade ə se də gangi lo je ki Bai oji ki go lo kəbe ti ləne al.»

⁸ Nə a ingəi təgi ləki NDil Luwə a re dəsi ti. A təli njé ma naji ləm me be bo Jorijalam ti nim, dənangi Jude ti ba pəti nim, *Samari ti nim, ratata ki ta soy dənangi ti.

⁹ Ləki Jəju əl-de ta je kin gine gangi ningə, ooi-e isi aw ki taa me nəl ti. Ningə kil ndi re uti kəmde adi ooi-e al.

¹⁰ Kəmde naa ki taa dərə ti, lo koo go Jəju lo kawə ti, ningə, dīgəm je joo ki iləi kibi je ki nda bal bal tēgi həy ki rəde ti, ningə əli-de əi nə:

¹¹ «Dije ki Galile ti, mba ri ə ai a igəi lo ki taa dərə ti be ə? Darə Jəju wa ki uni-e tasi ti awi sie dərə ti kin ə, a təl re təkə oi goe lo kawə dərə ti kin be tə.»

Buti lə njé kaw kilə je

¹² Be ə njé kaw kilə je lə Jəju təli də mbal kagi bini ti awi Jorijalam ti gogi. MBal kagi bini kin e basi ki be bo Jorijalam.

¹³ Ləki rai tēgi Jorijalam ti ningə, ali aw me kəy ti kare ki e də made ti taa, lo ki rai tə lo kiside kəte kəte. Adi e Piyər nim, Jə nim, Jaki əi ki Andire nim, Pilipi əi ki Tomasi nim, Batiləmi əi ki Matiyə nim, Jaki ki ngon lə Alpe nim, Simə ki nje rə mbata ta kingə də lə be ləne nim, taa Judi ki ngon lə Jaki nim tə.

¹⁴ Əi pəti, ki mede ki kare ba, kawinaa nəm nəm mba kadi əli ta ki Luwə, naa ti ki dəne je madi. Mari ki kə Jəju e dandə ti nim taa ngakə Jəju je nim tə.

Matiyasi un to Judasi

¹⁵ Me ndə je ti kin, njé kadi-me je kawinaa əsi bu ki kuti joo. Ningə Piyər j taa dan ngakone je ti əl ə nə:

¹⁶ «NGakom je, sobi kadi nē ki NDil Luwə əl tae me Makitibi ti lə Luwə təl tane. Tadə NDil Luwə, əl ta kəte ki ta *Dabidi, oji-n də Judasi ki ər nə dije ki rai uwəi Jəju.

17 Judasi e ki kare danje ti, ningə aw ki kilə ləne ki sɔbi dɔne kadi ra danje ti tɔ.

18 Ki la ki adi-e mba kigə-n go ji kilə ki majal ki ra kin ə, Judasi aw ndogi-n lo ndar. Me ndar ti ki ndogi ka kin ə, i taa osi ti, dɔe su ki nangi, me ndu adi tie ale mba dɔnangi ti.

19 Dije pəti ki dɔnangi Jorijaləm ti ooi ta kin. Be ə bari lo ndar ka kin ki ta ɓe ləde ə nɔ: “Akaldama”, kɔr me ta kin nɔ: “Lo ndar məsi.”

20 Ningə ndangi me makitibi Pa je ti əi nɔ:

“Kadi kəy lie e ki kiyə kɔ nim,
Kadi dəw kare ka isi me ti al nim^o,”

Taa ndangi ɓəy əi nɔ:

“Kadi dəw ki rangi un toe.”

21 «Be ə, maji kadi ji mbəti dəw kare mbo dije ti wa ki njiyəi səje naa ti ki ndo je pəti ki Bəbe Jəju aw-n səje nim təl-n səje nim wa kin.

22 Hə ngire dɔ batam ti lə Jə, ratata tɛɛ-n dɔ ndo ti ki Luwə un-n Jəju taje ti awi sie dɔrə ti. Kadi dəw kare dande ti, e nje ma naji, naa ti səje təkɪ Jəju i lo koy ti.»

23 Lo kin ti, rəi ki dije joo ɔji-de, ki dɔsəy e Jisəpi ki bari-e nɔ Barsabasi, ki indəi tɔe ki rangi nɔ Jusutusi, ningə ki kɔ joo e Matiyasi.

24 Ningə əli Bəbe əi nɔ: «Bəbe, i igər ngame dije pəti tigə, ə ɔji-je se mbo dije ti ki joo kin, e ki ra ə imbəte wa?»

25 MBəte kadi un ta kilə ɓəə lə njé kaw kilə je ki Judasi iyə tae ə aw lo ti ləne ki sɔbi dɔe kadi aw ti kin.»

26 Rai yuki, ningə yuki osi dɔ Matiyasi ti, adi Matiyasi ore kadi njé kaw kilə je ki dɔgi gide e kare.

2

Re lə NDil Luwə

1 Loki ndo nay Patakoti asi ningə^o, njé kadi-me je pəti kawī-naa lo kare ba.

2 Ta naa ti noo, ka nɛ madi i dɔrə ti, ɓa tɔ nəl bo ki ilə ki tɔgine kin be. Ka nɛ ka kin taa lo me kəy ti ki isi ti.

3 Ooi nɛ je ki toi ta por ə ndone je tɛɛi bilim bilim be, tɛɛi, kəyī-naa dɔde ti kare kare.

4 NDil Luwə rosi mede pəti, adi iləi ngirə kəl ndon ta je ki rangi ki dəw gər me al, ki go kində ti ki NDil Luwə ində-n tade ti kadi əli.

5 Ningə me ndo je ti kin, *Jipi je ki njé ɓəl Luwə, i ki dɔ ɓe je ki dangi dangi ki dɔnangi ti ne pəti, rəi kawī-naa Jorijaləm ti.

6 Loki ooi ka nɛ kin ningə, ayi-naa ngodi rai kawī-naa, kosi kosi, ɓəl rade tado nɔ nɔ, dande ti, oo dɔ ndu njé kadi-me je ki isi əli ta ki ndon ta ɓe ləne.

7 Nɛ kin əti-de ɓəl ngay adi ndilde ay ur kaki, ooi kadi e nɛ ki rɔjeti al, adi əli əi nɔ: «Dije ki isi əli ta kin pəti əi danje ki i Galile ti,

8 nga ban be ə nɔ nɔ danje ti, oo ta ki tɛɛ tade ti ki ndon ta ɓe ləne ə?»

9 Je dije ki Partəji ti, ki Medi ti, ki Elamiti ti, ki njé ki dɔnangi Mejopotami ti nim, ki Jude ti nim, Kapadosi ti nim, taa Pɔ ti ki e ngon ɓe ki dɔnangi Aji ti nim,

10 Piriiji ti nim, Pampili ti nim, Ejipi ti, ki dɔnangi Libi ti ki e ɓasi ki Sirən, ə se njé ki dɔnangi Rom ti.

11 Je pəti je Jipi koji je ki Jipi tal je. J-i Kirəti ti ki Arabi ti. Be ka, joo dɔ ndude ki əli ta ki ndon ta ɓe ləje, ɔji dɔ nɛ je ki əti ɓəl ki Luwə ra.»

12 Əi pəti ndilde ay ur kaki adi gəri ta wa ki kadi əli al, ningə əli-naa mbɔde ti əi nɔ: «Kɔr me nɛ ki ra nɛ kin nɔ ri ə?»

13 Nə njé ki nɔ je kogi dɔ njé kəl ndon ta je ti ki dangi dangi ki dəw gər dɔe al, əi nɔ: «E kasi nju ə ayi-naa ngay ə rade.»

Piyər əl ta kosi dije

14 Piyər i a taa ki ndəgi njé kaw kilə je ki dɔgi gide e kare, ningə un ndune ki taa əl ta kosi dije ə nɔ: «Uri mbisi maji oi dɔ ta ləm səi *Jipi je, ki səi pəti ki isi Jorijaləm ti ne. Sɔbi kadi igəri nɛ ki isi ra nɛ kin tɔ.

15 Dije madi dansi ti ooi kadi e kasi ə ra dije kam. Nə Jagi kasi rade al! J-a sɔ kadi nda ti ɓəy!

16 Nə ngɔsine nɛ ki ndo ki nje kəl ta ki ta Luwə ti Juwəl əl tae ka kin ə ra nɛ:

17 “Nɛ je ki Luwə əl tae kadi a rai nɛ me ndo je ti ki dɔbəy ti ka ə toi kin:

M-a m-ilə ki NDilm dɔ dije ti pəti.

NGansi je ki dingəm ki njé ki dɔne a təli njé kəl ta ki ta Luwə ti,

Basa je ləsi a ooi nɛ je me ndil ti,

Bigə je ləsi, a ooi nɛ je ki to lo ɓəyɔ ti me ni ti.

18 Oyo me ndo je ti kin,

M-a m-ilə ki NDilm dɔ ngan njé kilə je ti ləm ki dingəm ki njé ki dɔne.

A əi njé kəl ta ki tam ti.

19 M-a m-ra nɛ je ki dəw asi ra al me dɔrə ti taa nu,

Ningə dɔnangi ti ne, m-a m ra nɛ koji je ki əti ɓəl,

Adi e: məsi nim, por nim, sa ki su luy luy nim tɔ,

20 Kəte ɓəy taa kadi ndo ki bo ngay, ki rosi ki tɔɓa lə Bəbe kin a re,

Lo ki kada a təl lo ki ndul, ningə nay a təl məsi.

21 Ningə me ndo ti kin, dije pəti ki ɓai tɔ Bəbe a ingəi kaji^o.”

22 «Səi *Isirayəl je, uri mbisi maji oi ta ki m-a m-əl səsi. Igəri pəti kadi Jəju ki Najarəti, dingəm kin ki Luwə ɔje ki taga kadi n-ndige, ə Luwə ra nɛ je ki dəw asi ra al ki nɛ koji je ki əti ɓəl ki takule dansi ti ne.

23 Dingəm kin, iləi-e jisi ti ki go ndu-kun ti ki Luwə un, ə se ki go koji ta ra ti lie ki to kəte.

Ningə səi adi dije ki gəri Luwə al tōli-e ki rəbi 6ə ki 6əi-e kagi-dəsi ti.

²⁴ Nə Luwə gangi kulə yo rəe ti kə ade i lo koy ti, tadə koy aw ki tōgi kadi uwe gin tōgine ti 6e nin ti al.

²⁵ *Dabidi əl ta oji-n dōe ə nə:

“M-o Bəbe ki dəkagilo je pəti nōm ti, Tadə e də ji kom ti mba kadi m-tee m-osi al.

²⁶ E mbata kin ə rənəl rosi mem adi m-osi-n pa tō.

Be ə, 6e nin ti ka, darəm a ər kəə ki kində me dō ti,

²⁷ I Bəbe, a iyə-m kə koo al,

A iyə 6əə ləi ki a də njane ti ade ndum 6ada al tō.

²⁸ I ə oji-m rəbi kadi m-təl m-isi-n ki dəm taa, Ningə a adi-m rənəl me kei naa ti səm^o.”

²⁹ Piyər təl əl 6əy ə nə: «NGakom je, adi m-əl səsi ta ki rōjeti: Kaje Dabidi oy təkī rōjeti adi dibi-e. Də 6ade tō danje ti ne bitī 6one.

³⁰ E nje kəl ta ki ta Luwə ti, ə gər kadi Luwə un mindine ade ki kibi rō kadi n-a n-adi dəw kare ki gin ka ti lie a o 6e toe ti^o.

³¹ Dabidi gər ne ki a ra ne lo ti ti, adi əl ta kī lo koy ti lə Kirisi kin kəte. E ta lie ə Dabidi ə nə Luwə a iyə lo ki koo ti al, taa a iyə darəe adi ndum 6e nin ti al tō.

³² Jəju ki m-isi m-əl ta lie kin, Luwə ade i dan njé koy je ti, j-əi pəti ji gəri maji.

³³ Go ti ningə, Luwə un-e aw sie dərə ti adi isi də ji kəe ti. Ningə ngəsine Luwə ade NDilne təkī un-n mindine. NDil kin ə, Luwə buki dəje ti, təkī oi ngəsine ki kəmsi je, ki mbisi je kin.

³⁴ Təkī rōjeti, Dabidi aw dərə ti al, nə əl ə nə: “Bəbe əl Bəbe ləm ə nə: 6re isi də ji kom ti,

³⁵ ratata kadi m-ilə njé bə je ləi gin tōgi ti^o.”

³⁶ E be ə, rə Jəju wa ki i6əi-e kagi-dəsi ti kin ə, Luwə ade e Bəbe nim, Kirisi nim tō. E kin ə e ne ki sōbi kadi dije pəti ki Isirayəl ti gəri maji.»

Njé ki adi mede Kirisi dəsəy

³⁷ Loki dije ooi ta kin ningə, mede ole wuti wuti adi dəji Piyər əi ki ndəgi njé kaw kilə je əl nə: «NGakəje je, e ri ə kadi ji ra ə?»

³⁸ Ə Piyər təl əl-de ə nə: «iyəi rəbi ne rasi je ki majal kə, ningə kadi dəw ki ra dansi ti adi rai-e batəm me tō Jəju Kirisi ti, mba kadi majal je ləsi e ki kiyə go kə. Ba a ingəi NDil Luwə.

³⁹ Təkī rōjeti, kin mindi lə Luwə e ki mbata ləsi nim, mbata lə ngansi je nim, ki mbata dije ki isi say nim. Sōbi də dije pəti ki Bəbe Luwə ləje a 6ar-de.»

⁴⁰ Piyər əl-de ta je ki rangi ngay go ti 6əy mba kadi ma-n naji, ningə ilə dingəm mede ti ə əl-de ə nə: «Igangi-naa ki gin dije ki majal ki 6one kin, mba kadi Luwə aji-n səsi.»

⁴¹ Dije pəti ki taai ta lə Piyər, rai-de batəm. NDəe ti ka kin, dije asi dibi mitə rəi orəi kadi njé kadi-me je ki kəte.

⁴² Hə ngire dəkagiloe ti kin, rəi nəm nəm mba koo də ne ndo lə njé kaw kilə je nim, lo ra madi-naa ti nim, lə tətī mapa ti nim, ta lo kəl ta ti ki Luwə nim tō.

⁴³ *NJé kaw kilə je rai ne je ki dəw asi ra al ki ne kōji je ki əti 6əl ngay adi dije pəti isi ki 6əl mede ti.

⁴⁴ NJé kadi-me je indəi rōde naa ti kare ba ə kawī ne kingə je ləde də-naa ti kare ba tō.

⁴⁵ Gati ki ne kingə je ki ne maji je ləde ə ləbi-naa lae ki go ne ge ti lə dəw ki ra.

⁴⁶ NDə je kare kare pəti, ki me ki kare ba, ingəi-naa me kəy ti lə Luwə. Ningə awi ki me kəy je ti lənaa usoi ne kuso lə Bəbe nim, taa usoi ne je ləde ki rənəl nim, ki me ki səl ləm ləm.

⁴⁷ Osi pa je iləi tōji də Luwə ti, ningə dije pəti ndigi ta ləde tō. NDə je kare kare pəti, Bəbe adi kər dije ki aji-de, re də made ti par par.

3

Piyər adi rə nga dəw ki njəe oy

¹ NDə kare Piyər əi ki Jə isi awi kəy kaw-naa ti mba kəl ta ki Luwə də kadi ti ki mitə ki lo səl.

² Dəkagiloe ti kin ə dije awi ki dəw ki njəe oy lo kōje ti nu, indəi-e ta kəy kaw-naa ti. Dəw ka kin, ndə je kare kare pəti, a indəi-e ta kəy kaw-naa ti ki 6ari-e nə: «Ta Kəy ki NDole». Indəi-e mba kadi kəy ne dije ki isi uri kəy kaw-naa ti.

³ Loki oo Piyər əi ki Jə ki isi uri ki kəy kaw-naa ti ningə, kəy-de ne.

⁴ Piyər əi ki Jə uri kəmde ki dəe ti, ningə Piyər əl-e ə nə: «Igo-je ne!»

⁵ Nje nja koy go-de, ga mene ti kadi n-a ningə ne madi jide ti.

⁶ Nə Piyər əl-e ə nə: «M-aw ki la al nim, ki ər al nim kadi m-adi. Nə ne ki m-aw jim ti e tōgi Jəju Kirisi. Be ə kadi-me tō Jəju Kirisi ki Najarəti ti, i taa ə njyə!»

⁷ Piyər uwə taji kəe, 6a un-e ki taa. Ta naa ti nōq par ə njəe je ki gul njəe je təlī toi maji kare.

⁸ I bal a taa ə ilə ngira njyə. Aw səde naa ti kəy kaw-naa ti. Tj bal ki rənəl nim ilə tōji də Luwə ə nim tō.

⁹ Dije pəti ooi-e lo njyə ti nim, lo kilə tōji də Luwə ti nim tō.

¹⁰ Dije gəri-e maji kadi e nje məti ki kəte e nje kisi ta kəy kaw-naa ti ki 6ari-e nə: «Ta Kəy ki NDole», isi kəy ne wa ka am. Loki dije ooi ne ki tee dəe ti kin ningə, ndilde ay ur kaki adi 6əl rade ngay.

Piyər əl ta kosi dije

11 Nje nja koy ka kin iyə go Piyər əi ki Ja al. Ne kin ra adi ndil dije pəti ay ur kaki. Be ə, dije pəti ayi-naa ngədi kaw-i-naa ki dəde ti dəde ti lo ti ki bəri-e na: «Pal la Salom».

12 Loki Piyər oo ne kin ningə, əl kosi dije ə na: «NGan *Isirayal je, ban ə ne ki ra ne kin əti səsi bəl kədi be ə? Ban ə uri kəmsi ki dəje ti tə ne ki e je wa ki təgije, ə se e ki takul kaw ki j-aw ki bəl Luwə meje ə j-adi-n dingəm kam njiyən-be ə?»

13 Jagi, e Luwə lə *Abirakam, lə *Isaki, lə *Jakobi, Luwə lə kaje je ə ilə toji də bəə kila ti ləne Jəju, ki iləi-e ji *Pilatati ti, Pilati un ndune kadi n-ile taa, nə səi imbatı.

14 Oyo, səi inajı ta gər nje kay njay ki nje ra ne ki dana. Ningə idəji kadi iləi dəw ki nje təl dije taa toe ti.

15 E be ə, adi təl e ki e nje kadi dije isi ki dəde taa. Nə Luwə ade i dan njé koy je ti, j-əi pəti ji gəri majı.

16 E mbata kadi ki j-adi meje Jəju kin ə, təgi ki to me təe ti, adi təgi dingəm ki oi-e, taa igəri-e kin, kadi i a-n taa. Oyo, kadi-me ki təge to, ki takul Jəju, adi dingəm kin rə nga ki rəjeti, e ne ki ra ne ta kəmsi ti pəti adi oi ne.

17 NGəsi ne ngakom je, m-gər majı ngay kadi ne ki irai kin, e ki go gər-e ti al, səi je ki njé kər nəsi je pəti.

18 Nə, e ki rəbi kin ə, Luwə təl-n ta ne ki ilə mbə kəte ki takul njé kəl ta je ki tae ti pəti ə na: Kirisi ki n-un ndune kadi n-a n-ile, a ingə ko.

19 NGəsi ne, iyə go rəbi njiyəsi je ki majal kə, ə təl i rəi rə Luwə ti mba kadi iyən go majal je ləsi kə.

20 Ningə Bəbe a adi səi dəkagilo kər kəə, a ilə ki e ki ində dəe naa ti kəte tə Kirisi, adi e Jəju, adi səi.

21 Nə ngəsi ne kin, səbi kadi Jəju isi dərə ti, bitı kadi Luwə təl ne je pəti ki dənangi ti ki sigi gogi, təkı ilə-n mbə me bəl je ti ki man, ki takul njé kəl ta je ki tae ti ki ayi njay.

22 Be ə, *Moji ə na: «Bəbe Luwə ləsi a adi nje kəl ta ki tae ti, ki to tə mi be, a i dan ngəkəsi je ti, ki mbata ləsi, a oi də ta je pəti ki a əl səsi.

23 Daw ki mbati təl rone go ta ti ki nje kəl ta ki ta Luwə ti kin a əl ningə, Luwə a tuje kə dan dije ti ləne ki koy».

24 *NJé kəl ta je ki ta Luwə ti pəti, ilə ngire də Samiyal ti nu ki njé re goe ti, əli ta də dəkagilo ti ki jisi me ti bəne kin kəte.

25 Səi, ə səi dije ki ta ki Luwə əl ki ta njé kəl ta je ki tae ti kin səbi dəsi, taa kun mindi ki Luwə un adi kaje je loki un ndune adi Abirakam kin səbi dəsi tə. Luwə un mindine ə na: «Gin kəji je ki dənangi ti ne pəti a ingəi ndu ki tər də ti ki takul gin ka ləi».

26 E ki mbata ləsi kəte, ə Luwə tēē-n ki bəə ləne, ilə adi səsi mba kadi njangi dəsi, ki takul

ra ki ra adi nə nə iyə go rəbi njiyə je ləne ki majal kə.»

4

Piyər əi ki Ja əi nə njé gangi ta je ti lə Jipi je

1 Loki Piyər əi ki Ja isi əli ta kosi dije tə kəl ba bəy ə, njé kijə ne məsi kadi-kare je ki madi nim, ki bo ki də kəy kaw-naa ti nim ta ki dije madi ki mbə buti ti lə *Sadusi je, tēēi ki rəde ti həy.

2 Wongi ra njé kər nə *Jipi je ngay mbata ooi Piyər əi ki Ja isi ndoi ne kosi dije, ningə əli-de əi na: «Təkı Jəju i-n lo koy ti wa kin ə, njé koy je ka a i lo koy ti tə.»

3 Uwəi-de iləi-de kəy dangay ti ratata lo ti, tadə lo səl ngata, adi lo kadi gangi ta dəde ti goto.

4 Ningə mbə njé je ti ki ooi ta ləde, ngay je dande ti adi mede. Be ə, ra adi kər dingəm je re də made ti adi asi dibı mi kare.

5 Lo ti də ti ningə, njé kər nə Jipi je nim, ngatəgi je nim ta njé ndo ndu-kun je nim, kaw-i-naa me bə bo ti ki Jorijaləm.

6 Lo kaw-naa ti kin, An ki e ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je e ti nqə, taa Kayipi nim, Ja nim, Aləgijandir ki ndəgi dije pəti ki me kəy ti lə nje kijə ne məsi kadi-kare ti ki bo ka kin nim ka əi nqə tə.

7 Adi rəi ki Piyər əi ki Ja nqəde ti ki nqə njé kaw-naa je ti, bə dəji-de ta əi na: «Ki təgi ki i ra, ə se me to nə ti ə irai ne kin ə?»

8 Ningə Piyər, NDil Luwə rosi mee, adi əl-de ə na: «Səi njé kəbe je ki ngatəgi je,

9 dəji-je ta bəne oji də ne ki majı ki ji ra ki dəw ki njae oy ki kuji ne ki ji ra ə ingən rə nga.

10 Majı kadi səi pəti igəri ay njay, taa dije pəti ki *Isirayal ti ka, kadi gəri majı tə. E me tə Jəju Kirisi ki Najarəti ti ə ji ra-n ne kin. E ki takul Jəju wa ki bəi-e də kagi-dəsi ti ə Luwə ade i taa dan njé koy je ti wa kin ə, dingəm kin a-n ta nəsi ti, ki rə ki nga.

11 E mbal ki səi njé ra kəy je imbatı-e, nə e ə təl mbal ki ndae itə made je pəti, e mbal ki nje kadi təgi kəy».

12 Kaji e me təe ti ki karne ba. Tə ki rangi ki Luwə adi dəw dənangi ti ne mbə dije ti ki mba kadi j-ingəi kaji goto.»

13 NDəji njé gangi ta je ki ki bo lə Jipi je ngay loki oi Piyər əi Ja əli ta ki kanji bəl, tadə gəri-de kadi əi dije ki kare ki kanji ne ndo. Nə ke ə gəri kadi əi dije ki əi naa ti ki Jəju mari nu.

14 Nə loki ooi dingəm ki ngəi-e ka kin a gədide ti ningə, gəri lo ta ki kadi əli-de al.

15 Be ə uni ndude adi Piyər əi ki Ja, taa dingəm ka kin nim kadi tēēi taga, ningə naji-naa ta mbəde ti ə əi na:

16 «Ri ə j-a rai ki dije kam ə? Tadə rai ne kəji ki əti bəl ki to ndalo ti ay njay adi dije ki Jorijaləm ooi poye. Lo kadi ji najı goto.

17 Nə ke ə kadi poy ta kin aw ki kəte kəte mbə dije ti al ngata. Adi j-lai jije kamde ti kadi kaw ki kəte nōō kam, əli dəw madi ta ki to Jəju al ngata.»

18 Go ta je ti kin, awi ki Piyər əi ki Ja kəy gogi ə ɔgi-de ki tɔgide kadi əli ta ə se ndoi nē ki to Jəju al ngata.

19 Nə Piyər əi ki Ja əli-de əi nā: «əli-je adi joo, se e go rəbe ti, ta kəm Luwə ti, kadi ji təl rəje go ta ti lasi yo ə j-iyə ta la Luwə wa?»

20 Ki ɔji doje, j-a j-asi kuti taje də nē ti ki j-o ki kəmje nim, ki mbije nim kin al.»

21 Loki ilai jide kəmde ti ki kō joo bəy ningə, iyəi-de adi awi. Təki rəjeti, ingəi nē madi rəde ti ki asi kuwə-n-de dangay ti al, tadə dije pəti piti Luwə mba nē ki ra nē kin.

22 Bal dingəm ki ingə ro nga ki takul nē kōji ki əti bəl kin, itə kuti so.

Njé kadi-me je əli ta ki Luwə

23 Go kiyə-de ti, Piyər əi ki Ja awi ingəi madide je ki njé kadi-me je, ɔri-de poy nē je pəti ki ki bo je la njé kijə nē məsi kadi-kare je ki ngatəgi je əli-de.

24 Loki madide je ooi ta ləde gine gangi ngata ningə, pəti ki me ki kare, əli ta ki Luwə əi nā: «Bəbe, j ə ira dərə ki dənangi, taa ira ba bo ki nē je pəti ki me ti tɔ*».

25 E j ə adi NDil əl ta ki ta kaje *Dabidi ki bəə lai ə nā: “Gin bə je ki dangi dangi tōi rə ki ndangi kare be. Taa kōji ta ra je ləde to rəde ti kare!”

26 NGar je ki dənangi ti ne indai də rəde dana mba kaw rə, NJé kəbe je indai rəde naa ti, əsi ta Bəbe ki dāw lie ki mbəte ta NGar”.

27 Təki rəjeti, e me bə bo ti kin ə, *Erodi əi ki Pōsi *Pilati, naa ti ki gin bə je ki dangi dangi ki ngan *Isirayəl je indai rəde naa ti əsi ta bəə kila lai ki ay njay, ki e Jəju ki imbəte tə Kirisi*.

28 Nē je ləde ki rai kin, e təl ə tōli ta kōji ra je lai pəti ki ɔji kəte, ki tōgi, me ndigi ti lai.

29 Basine Bəbe, oo jide ki isi ilai kəmje ti kadi indai je bəl ti kin! Adi bəə je lai tōgi kadi ilai mbə ta lai ki me ki ti kati.

30 Ningə, kadi ɔji tōgi me tə bəə kilə ti lai ki ay njay Jəju, kadi njé moy je ingəi rə nga nim, taa kadi nē kōji je ki nē je ki dāw asi ra al rai nē nim tə.

31 Loki tai kəə ta kəl ta ti ki Luwə ningə, dənangi yəki yikiti yikiti gin njade ti, loki ki kawinaa ti. Ba NDil ki kay njay rosi mede pəti adi ilai mbə ta la Luwə ki rə ki ti kati.»

Njé kadi-me je indai rəde naa ti

32 NJé kadi-me je pəti indai rəde naa ti ki ngame ki kare ki gir ta ki kare. Dəw kare ki ində gune ki nē kingə ləne ki sōbi dāne goto, nē je pəti e yade.

33 Ki tōgi ki əti bəl ngay ə njé kaw kilə je mai naji ki lo koy ti la Bəbe Jəju. Ningə, kare kare pəti, Luwə jangi dode jangi də ki əti bəl ngay.

34 Bə ə dəw kare dande ti ki nē to rəe goto. Tadə njé je ki ay ki lo ndər je ki kəy je, uni gati ə rəi ki lae,

35 adi njé kaw kilə je. Ningə njé kaw kilə je ləbi la ka kin dande ti pəti, bə nā nā ingə ki go nē ge je ti lie.

36 Dəw madi kare ki tōe nə Jisəpi, ki e gin kōji ti la *Ləbi, ki dənangi Sipir ti, ki njé kaw kilə je indai tōe nə Barnabasi, kər me nā: «Dəw ki nje kilə dingəm me dije ti,»

37 e ka, aw ki lo ndər, ə un lo ndər ləne ka kin gati-n, ə re ki lae adi njé kaw kilə je.

5

Ta ki ngom la Ananiyasi əi ki Sapira

1 Dingəm madi kare ki tōe nə Ananiyasi əi ki dāne ləne Sapira, gati ki nē kingə ləde kare tə.

2 Ananiyasi əi ki dāne ləne Sapira indai ndude naa ti, bəyoi nusi la, ə awi ki ndage adi njé kaw kilə je.

3 Piyər əl-e ə nā: «Ananiyasi, ra ban ə iyə *Satə adi ur mei ti bore bə ə? Ɔr nusi la lo ndər lai ingəm, ə əl ta ki ngom NDil ki kay njay!»

4 Ri ə ɔgi kadi ingəm nē kingə lai ə? A re gati-n ə bəlme ka, ri ə ɔgi kadi la ki ingə kin, ira-n nē ki mei ge ə? Nē ki iga mei ti kin e nē ki majal. E dije ə əl-de ta ki ngom al, nə e Luwə ə əl-e ta ki ngom.»

5 Loki Ananiyasi oo ta kin par ə, osi nangi, oy. Dije pəti ki ooi poy ta kin, bəl ra-de ngay.

6 Basa je rəi ragi nāne, bə uni-e, awi dibi-e.

7 Asi ngirə kadi mita go ti, dāne lie re ur kəy ki kanji kadi gər nē ki ra nē.

8 *Əl-m adi-m m-o, se kər la ki igati ki lo ndər lasi wa ə n wa?» Ə dāne əl-e ə nā: «Oyo, kər la ki j-ingə wa ən.»

9 Lo kin ti, Piyər əl-e ə nā: «Ra ban ə indai ndusi naa ti mba kadi soki NDil ki kay njay la Bəbe ə?» O ka nja dije ki awi ki ngawi dibi-e ə bə ta kəy ti kin, j ka a awi səi tə.

10 Ta naa ti nōō par ə Sapira osi nja Piyər ti nangi, oy. Loki basa je ki njé kaw je ngawə uri kəy ningə, ingəi nine adi uni-e awi sie dibi-e kadi ngawə ti.

11 Nē ki ra nē kin, ra adi njé kaw-naa je pəti, bəl rade ngay, taa dije pəti ki ooi poy ta kin ka, bəl rade ngay tə.

Njé kaw kilə je rai nē je ki əti bəl bəl

12 *NJé kaw kilə je rai nē je ki əti bəl ki nē je ki dāw asi ra al ngay dan dije ti. NJé kadi-me je pəti, kawinaa lo kare ba, gin pal ti la *Salomo, ta kəy ti la Luwə.

13 Dije ki rangi ki adi mede Luwə al bəy bəli kadi rai rəde ti. Bə ka, piti njé kadi-me je ngay.

¹⁴ Dingəm je ki dāne je ngay ngay adi mede Baḅe, adi kōrde ore dō njé kadi-me je ki dō ti dō ti.

¹⁵ Dije awi biti oyi njé moy je ki taga kadi rābi ti, tilāi-de dō tirā je ti ə se dō kagi ti ki oti-de, mba kadi re Piyar man ningə, ndile ur dō e ki ra ti wa kare dande ti.

¹⁶ Dije ngay i 6e je ti ki gidi 6e bo Jorijaləm ti, rai bur bur ki njé moy je ki dije ki ndil je ki majal yəti dōde. Ningə pəti ingəi rō nga.

Uwəi njé kaw kilə je dangay ti

¹⁷ Go ne je ti kin, ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki dije ki goe ti ki əi me buti ti lə *Sadusi je, jangi ra-de ngay dō njé kaw kilə je ti. Adi uni ndude kadi n-a rai ne madi.

¹⁸ Be ə, uwəi njé kaw kilə je ilāi-de kəy dangay ti.

¹⁹ Nə dan kondō ti, malayka lə Baḅe re tēe ta kəy dangay, loki adi tēe taga ningə, əl-de ə nə:

²⁰ «Awi me kəy kaw-naa ti, ilāi mbə ta ki nje kadi dāw təl isi ki dāne taa kin adi dije pəti ooi!»

²¹ *Njé kaw kilə je təl rōde go ti, adi lo ti ki si bati ba par ə, awi kəy kaw-naa ti, ilāi ngirə kadi ndoi ne dije. Ki bo ki dō njé kijə ne məsi kadi-kare je ti ki dije ki goe ti, bari ngatōgi je ki njé gangi ta, ki ngatōgi je lə ngan *Isirayal je pəti. Ningə ilāi kəy dangay ti mba kadi rai ki njé kaw kilə je tō.

²² Nə loki njé kilə je awi ningə, ingāi-de kəy dangay ti al, adi təl rai əri-de poye əi nə:

²³ «J-ingə ta kəy dangay e ki kuti mbuki maji nim, njé ngəm ta kəy je ka ai ta kəy ti noo nim tō, nə loki j-ur me kəy ti ningə, j-ingə dāw madi al.»

²⁴ Loki ki bo ki dō njé ngəm ta kəy kaw-naa ti əi ki ki bo ki dō njé kijə ne məsi kadi-kare ti ooi ta kin ningə, ndilde ay ur kaki, adi dəji-naa ta dō ne ti ki a ra ne go ne ti kin.

²⁵ Ba dāw madi re əl-de ə nə: «Dingəm je ki adi uwəi-de dangay ti ka kin, ai kəy kaw-naa ti noo, isi ndoi ne dije.»

²⁶ Ki bo ki dō kəy kaw-naa ti aw ki dije ləne uwə-n njé kaw kilə je re səde, nə ke ə indai gu dōde ti al tado bəli kadi kosi dije ki kaw-i-naa dō ne ndo ti lə njé kaw kilə je a tilāi-de ki mbal təl-de.

²⁷ Loki rai səde ningə, awi səde kəy ngangi ta ti ki bo. Ə ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je əl-de ə nə:

²⁸ «J-ōgi sasi ki tōgije kadi indoi ne kosi dije ki tō dingəm kin. Ə səi itəl rəsi go ta ti ləje al, asi donangi Jorijaləm naki ki ne ndo ləsi, ningə igei kadi məse e dōje ti 6əy.»

²⁹ Nə Piyar əi ki ndagi njé kaw kilə je əli-de əi nə: «Təl rō go ta ti lə Luwə e soti itə təl rō go ta ti lə dije.

³⁰ Luwə lə kaje je adi Jəju ki itəl-e ki rəbi 6ə-e dō kagi-dəsi ti kin, tēe lo koy ti.

³¹ E ə Luwə un-e, inde ade isi taa, dō ji kone ti tə NGar ki itə ngar je pəti, taa nje kaji dije tō. Luwə inde kadi, ki ta rəbi lie, Isirayal je iyəi rəbi ne rade je ki majal kō, adi n-iyə-n go majal je ləde kō tō.

³² Je njé ma naji dō ne je ti ki rai ne kin, naa ti ki NDil ki kay njay ki Luwə adi njé je ki təl rōde go ta ti lie.»

³³ Loki njé gangi ta je ooi ta kin ningə, wongi rade ngay dō njé kaw kilə je ti, adi ndigi təl-de.

³⁴ Nə e ki kare ki mbode ti ki tōe nə Gamaliyal əsi nangi i taa. E Parisi ki nje ndo dije ndu-kun, e dāw ki dije pəti gei ta lie ngay. Loki i taa dande ti ningə, daji mba kadi adi njé kaw kilə je iyəi rade dəbi kare jō.

³⁵ Ba go ti, əl-de ə nə: «Isirayal je, indai manji ne ki igəi kadi rai ki dije kam maji oi taa.

³⁶ Dəkagilo ngay al ne 6əy ə, dāw madi ki tōe nə Təda taji rōne kadi ne dāw ki nga. Ər dije asi 6u sō gone ti. Nə dije rai təl-e adi dije ki goe ti ka kin sanəi-naa. Dəw oo ta lie al 6one.

³⁷ Goe ti ningə, Juda ki Galile ti, tēe dəkagilo ndangi tō dije me makitibi ti, əy dije ngay gone ti ra-n wongi. Nə e wa ka dije təl-e tō, adi dije ki goe ti sanəi-naa kō.

³⁸ NGōsine, ta ləm ə to kin: Oti kadi irai ne madi ki dije kam, iyəi-de adi awi lo ləde. Ne ki kadi igəri ə to kin, re kōji ta ra je ləde ki kilə rade je i rō dije ti ə, gin ne je kin a gangi tə yə ndage je be tō.

³⁹ Nə re ne je kin i rō Luwə ti ə, lo kadi səi a ɔgi dō goto. Oti kadi inai rō ki Luwə.»

Lo kin ti, njé gangi ta je ndigi goe ti.

⁴⁰ Be ə, təl bari njé kaw kilə je kəy gogi, 6a, adi tındai-de, ə ndəri mbide kadi əli ta ki tō Jəju al, ningə iyəi-de adi awi.

⁴¹ Njé kaw kilə je tēe lo gangi ta ti ki rōnəl mba koo ki Luwə oo-de adi asi naki kadi ingəi kō mbata lə Jəju.

⁴² Ningə ki ndo je kare kare pəti, me kəy kaw-naa ti ə se me kəy je ti madi, njé kaw kilə je nayi ki lo ndo ne dije ti nim, ki lo kilə mbə Poy Ta ki Maji ti, təkəi Jəju e Kirisi.

6

Kində njé koo go njé kaw-naa je

¹ Dəkagiloe ti kin, kər njé ndo je i ki dō made ti ki kəte kəte. Be ə, ra adi *jipi je ki njé kəl ta Girəki 6ai ta dō jipi je ti ki njé kəl ta Ebirə. Njé kəl ta Girəki 6ai ta mbata njé ngaw koy je ləde ingəi ne kuso ki dije isi ləbi ki ndo je kare kare pəti kin, tə ndage je al.

² Be ə, njé kaw kilə je ki dāgi gide e joo kaw i njé ndo je ki naa ti, əli-de əi nə: «A e ne ki go ti al kadi j-iyə ta kəl ta lə Luwə, ə ji təl jī nay ta ne ləbi ti.

³ MBata kin ə, ngakō je je, maji kadi ikōti dije siri dansi ti, ki dije mai naji ləde maji

nim, NDil Luwə rosi mede nim, taa awi ki kəm-kədi nim tə, mba kadi j-ilə kilə kin jide ti.

⁴ Be mba kadi j-un-n rəje j-ində ta dangi mbata kəl ta ki Luwə ki mbata ndo ne dije.»

⁵ Ta kəji je kin nəl njé ndo je pəti. Be ə, mbəti Etiyan ki e dəw ki rosi ki kadi-me nim, ki NDil ki kay njay nim tə. Taa mbəti Pilipi nim, Pirokər nim, Nikanər nim, Timo nim, Parmənasi nim, taa Nikola ki e dəw ki ʔtiyosi ti, ki təl Jipi nim tə.

⁶ Rəi səde oji-de njé kaw kilə je, adi əli ta ki Luwə mbata ləde, indai jide dode ti nim, njangi dode nim tə.

⁷ Ta lə Luwə aw ki kəte par par. Kər njé ndo je j də made ti ngay me be bo ti ki Jorijaləm. Taa njé kijə ne məsi kadi-kare je wa ngay ka adi mede Jəju tə.

Awi ki Etiyan lo gangi ta ti

⁸ Etiyan e dəw ki rosi ki me-maji nim, ki təgi lə Luwə nim, taa ra ne je ki dum ra ki ne kəji je ki əti bəl bəl dan dije ti nim tə.

⁹ Ningə dije madi iləi ngirə kadi naji ta ki Etiyan. Dije kin əi njé ki me kay kaw-naa ti lə *Jipi je. Əi njé je ki bari rəde: «Dije ki taa kiyə taa.» Adi əi Jipi je ki j Sīrən ti nim, Aləgijandiri ti nim, ki njé ki j Silisi ti nim, taa ki dənangi Aji ti nim tə.

¹⁰ Nə təgi ta kəlde asi go yə Etiyan ti al, tado Etiyan əl ta ki kəm-kədi ki NDil Luwə ade.

¹¹ Lo kin ti, awi ndogi dije ki la ki jide ti kadi əli əi nə: «Je wa j-o ki mbije kadi Etiyan əl ta ki mal də *Moji nim, də Luwə nim tə.»

¹² Be ə, suləi kosi dije nim, ngatəgi je nim, taa njé ndo ndu-kun je nim adi rəi uwəi Etiyan də jie ti, awi sie lo gangi ta ti ki bo.

¹³ Indai njé ma naji je ki ngom adi təti ta dəe ti, əli əi nə: «Dingəm kam ta kəə ta kəl ta ki mal də kəy ti lə Luwə ki e lo ki ay njay kin al nim, taa də ndu-kun ti lə Moji al nim tə.»

¹⁴ Təki rəjeti, je wa j-o ndue ki əl-n kadi Jəju ki Najarəti ti a tuji kəy kin, ə a yəti ne kagi be je ki Moji adi-je.

¹⁵ Dije pəti ki lo gangi ta ti ki bo, uri kəmde pəti də Etiyan ti, ningə ooi kadi ta kəme to tə yə malayka be.

7

Etiyan əl ta nə njé gangi ta je ti

¹ Ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je dəji ta Etiyan ə nə: «Ta je ki dije əli dəi ti kin, e ki rəjeti wa ta?»

² Etiyan ile ti ə nə: «Səi bawm je ngakom je ki, uri mbisi oi də ta ki m-a m-əl səsi kam maji. Me ndə je ti ki kəte, Luwə ki nje piti oji rəne kaje *Abirakam, dəkagilo ti ki isi-n me

be ti ki Mejopotami ti bəy, kəte bəy taa kadi aw uwə lo kisi dənangi Aram ti.

³ Luwə əl-e ə nə: «I taa iyə be ləi ki njé koji je ə aw me be ti ki m-a m-əji.»

⁴ E be ə, Abirakam iyə me be ki Kalde ə re uwə lo kisi Aram ti. Ningə go koy bawə ti, Luwə ade j taa re me be ti ki isi ti ngəsiə kin.

⁵ Ne nduwə ki Luwə adi Abirakam me be ti kin goto. NGon nusi lo ki ndikiri be ka ade al. Nə un ndune ade kadi n-a n-ade be kam ba pəti. Taa n-a n-adi ngan kae je toe ti tə. Dəkagilo ti ki Luwə isi əl ta Abirakam kin, Abirakam oji ngon al bəy.

⁶ Ta ki Luwə əl-e ə to kin: «NGan kai je a isi tə mba je dənangi ti ki rangi nim, dije a rai-de bəə ti nim, ta dije a adi-de kə asi bəl bu sə nim tə.»

⁷ Go ta je ti kin, Luwə əl ə nə: «Gin dije ki rai-de bəə ti kin, mi wa m-a m-gangi ta dode ti. Go ti ningə, a təje me be mba ti ki rade bəə ti kin kə, ə a təli rəi me be ti ki j ti ə awi bəə ti kin mba kadi rəi əsi məkəsidi nangi nəm ti.»

⁸ Ba Luwə ade ne kilə mindi ki e kijə məti. Be ə, loki Abirakam oji *Isaki ningə ndə jijo go ti par ə ijə məte. Isaki ra be tə mbata ngone *Jakobi. Jakobi ka ra be tə mbata ngane je ki əi gin *Isirayəl je ki dəgi gide e joo.

⁹ «Ningə ni ki me ngan lə Jakobi ti ra adi gati ki ngokode Jisəpi adi awi sie tə bəə me be ti ki Ejipi ti. Nə Luwə e sie naa ti.»

¹⁰ Be ə, r-e me kə je ti pəti. Ningə me-maji lə Luwə ki e sie, ade kəm-kədi ta kəm Parawo ti ki e ngar ki Ejipi ti. Adi Parawo un-e inde tə nje kəbe dənangi ki Ejipi ti, taa də me kay ti ləne pəti to.

¹¹ Dəkagiloe ti kin ə, 60 ki bo osi dənangi Ejipi ti ba pəti, taa dənangi Kana ti tə. E dəkagilo kəm-to-ndoo ki əti bəl ngay. Lo kadi bawje je ngəi ne ndikiri usoi goto.

¹² Loki Jakobi oo kadi ne kuso to me be ti ki Ejipi ti ningə, ilə nganne je ki əi kaje je adi awi ki dəsəy.

¹³ Loki təl ilə-de ki kə joo ningə, Jisəpi ra adi ngakəe je gəri-e. Lo kin ti, Parawo ka, gər-n gin koji lə Jisəpi to.

¹⁴ Go ti ningə, Jisəpi ilə go bawne Jakobi ti ade re ki gin koji lie ba pəti, asi dije dəsiri gide e mi.

¹⁵ Jakobi aw Ejipi ti ningə oy ki kəte nqo. Kaje je ka oyi nqo nim to.

¹⁶ Təli ki singade rəi dənangi Kana ti, me be bo ti ki təe nə Sisəm. Dibi-de be nin ti ki Abirakam ndogi ki la ji ngan lə Amər ti me be ti ki Sisəm.

✧ 7:3 Kilə ngirə ne je 12.1 ✧ 7:4 Kilə ngirə ne je 11.32; 12.5 ✧ 7:5 Kilə ngirə ne je 12.7; 13.15; 17.8 ✧ 7:7 Təje ki taga 3.12 ✧ 7:8 Kilə ngirə ne je 17.10-14; 21.4 ✧ 7:9 Kilə ngirə ne je 37.11, 28; 39.2, 21 ✧ 7:10 Kilə ngirə ne je 41.39-41 ✧ 7:11 Kilə ngirə ne je 41.54-57 ✧ 7:13 Kilə ngirə ne je 45.1-4, 16 ✧ 7:14 Kilə ngirə ne je 45.9-10, 17-18 ✧ 7:15 Kilə ngirə ne je 46.1-7 ✧ 7:16 Kilə ngirə ne je 23.3-16; Jəjuwe 24.32

17 «Dəḱagilə təl kon kun mindi ki Luwə un adi Abirakam e basi. Ningə kor ngan Isirayəl je bəy ki də made ti də made ti donangi Ejipi ti,

18 biti dəḱagilə ti ki ngar ki rangi ki gər Jisəpi al o-n 6e donangi Ejipi ti».

19 NGar ka kin uwə dije ləje ra-n kilə ki al də maji nim, adi-de kə nim, ta ində gu dode ti adi iyəi ngande je ki kasi kə, biti kadi oyi».

20 Dəḱagilə ti kin ə, oji *Moji ki me-maji lə Luwə e dəe ti adi oti-e me kəy ti lə bawə asi nay mitə».

21 Ningə loki dum dum dode adi iləi-e kə, ngon lə Parawə ki dənə tēḱ dəe ti, ə un-e ote tə ngonne wa be».

22 Be ə Moji ingə-n nē ndo ki oji də kəm-kədi pəti ki donangi Ejipi ti. Adi aw ki tōgi me ta kəl-e ti nim, me kilə rae ti nim to.

23 «Loki 6ale e kuti sə ningə, mər ta re dəe ti mba kadi n-aw n-oo ngakone je ki əi ngan Isirayəl je.

24 Dəḱagilə ti ki e-n ki ngakone je ə, oo dəw kare ki Ejipi ti isi adi kə ki kare dandə ti. Be ə, re rə də ngokone ti adi ində dəw ki Ejipi ti ka kin təl-e.

25 Moji gir kadi ngakone je a gəri təkə Luwə ə ilə sənə mba kadi n-taa dode. Nə ngakəje je gəri al.

26 NDə ki go ti, oo ngakone je joo ki əi Isirayəl je isi rəi-naa. Ire a dandə ti mba kadi gangi-de naa ti. Əl-de ə nə: “Səi ngakonaa je tə, ə ban ə isi rai na majal be ə?”

27 Ningə e ki nje tində ngokone ka kin əse ngarəngi, ə əl-e ə nə: “Nə ə indəi dəje ti tə ngar ləje, ə se nje gangi ta danje ti ə?”

28 Ige təl-m təkə tagine itəl-n dəw ki Ejipi ti ka kin be a?”

29 Loki Moji oo də ta kin ningə, 6əl ra-e, adi aw uwə lo kisi tə mba donangi Madiya ti. Donangi Madiya ti ə Moji taa dənə oji-n ngan je joo».

30 «Bal kuti sə go ti ningə, malayka tēḱ həy rəe ti dilə lo ti, basi ki də mbal Sinay, dan ndon por ti me gu ti ki isi o por.

31 Loki Moji oo nē kin ningə, ndile ay ur kəki. Moji ge kadi n-oo nē kin maji adi oti re 6asi rə ti. Loe ti nqə ə oo də ndu Ba6e ə nə:

32 “Mi Luwə lə kai je, Luwə lə Abirakam, Luwə lə Isaki, Luwə lə Jakobi.” Moji 6əl dadi par par, lo kadi un kəmne ki taa goto.

33 Ə Ba6e əl-e ə nə: “Cr sa njai ti tadə lo ki a ti kam e lo ki ay njay.

34 M-o kəm kə lə dije ləm me 6e ti ki Ejipi ti. M-o də timə ki isi timəi rusi rusi, ə m-ur nangi m-re kadi m-taa-de m-ilə-de taa. Ningə ki 6asine kin, ire adi m-ilə-i Ejipi ti gogi».

35 «Oi maji! E Moji ki ngakəje je əsi-e ngarəngi, ə əli-e əi nə: “Nə indəi dəje ti tə ngar ləje ə se nje gangi ta danje ti ə”, wa kin ə, Luwə ile tə ngar nim, taa nje taa-de kilə-de taa nim, ki takul tōgi lə malayka ki tēḱ sie həy me gu ti, kin nim to.

36 E ə tēḱ səde ki takul nē ra je ki dəw asi ra al nim, ki takul nē kəji je nim, me 6e ti ki Ejipi ti. Taa dəḱagilə ti ki isi indəi ba bo kasi gangi nim, dəḱagilə ti ki rai 6al kuti sə dilə lo ti kin nim to».

37 E darə Moji ki kare wa kin 6əy ə tə ə əl ngan Isirayəl je ə nə: “Luwə a tēḱ ki nje kəl ta ki tane ti kare dansi ti səi je wa, ki a to tə mi be».”

38 Loki ngan Isirayəl je kawinaa dilə lo ti ka, e Moji wa kin ə taa ta ta malayka ti də mbal Sinay ti, əl kaje je. E ə taa ta kaji kin rə Luwə ti, mba kadi adi-je».

39 Nə kaje je mbati kadi təl i rəde go ta je ti lie. Ningə ki bo təy, əsi-e ngarəngi. Mede e də təl kaw donangi Ejipi ti gogi.

40 Dəḱagilə ti ki Moji nay də mbal Sinay ti 6əy, rəi rə *Arə ti əli-e əi nə: “Ira kagi yo je ki kadi 6ri noje, tadə ji gər nē ki ra Moji ki nje tēḱ səje me 6e ti ki Ejipi ti kin al.”

41 Be ə me ndə je ti kin, ibəi ngon yo madi ki to tə ngon baw mangi be, ə iləi kadi-kare adi-e. Ba rai rənəl ngay əsi gon nē ki əi je wa ibəi ki jide kin».

42 Nə Luwə təl gidine adi-de, iyə-de kə adi isi ta ra yo ti, ki kəsi-gon nē je ki dorə ti ta nay je ki kadi je ki mee je tə kagi yo je ləde, təkə ndangi me makitibi ti lə nje kəl ta ki ta Luwə ti: “Səi dije ki Isirayəl, 6al kuti sə ki irai dilə lo ti kin se da je ki itəli-de ki ndəgi kadi-kare je adi, e mi ə adi-mi a?”

43 Jagi, səi oti kəy yo lə kagi yo ləsi Moloki yo, ki mee lə kagi yo ləsi Rəpa, yo je ki səi wa irai-de ki jisi mba kadi əsi makəsisi nqode ti. MBata nē rasi je kin ə, m-a m-adi njé bə je ləsi a uwəi səsi, awi səsi səy ta mba je gid i *Babilon ti 6əy».

44 «Me dilə lo ti, kaje je ai ki kəy kibi kingə-naa ki Luwə. Moji ra kəy kibi ka kin təkə Luwə un-n ndune ade. Ra go kuje ti ki oo.

45 Iyəi kəy kibi ka kin adi gin kəji je ləde ki rangi, ki əi kaje je ki rai gode ti. Kəy kibi kin e jide ti, loki Jojuwe or nqode adi rai taa donangi lə gin dije ki dangi dangi ki Luwə tuwə-de nqode ti. Kəy kibi ka kin, to biti dəḱagilə ti lə Dabidi».

46 Me-maji lə Luwə e ki *Dabidi adi dəji ta rəbi mba kadi n-ra kəy n-adi Luwə lə Jakobi».

47 Nə e *Salomə yo ə ra kəy adi Luwə».

☆ 7:18 Tēḱ ki taga 1.7-8 ☆ 7:19 Tēḱ ki taga 1.10-11, 22 ☆ 7:20 Tēḱ ki taga 2.2 ☆ 7:21 Tēḱ ki taga 2.3, 5, 10 ☆ 7:29 23-29: Tēḱ ki taga 2.11-15, 21-22; 18.3-4 ☆ 7:34 30-34: Tēḱ ki taga 3.1-10 ☆ 7:36 35-36: Tēḱ ki taga 2.14; 7.3; 14.21 ☆ 7:37 Dətarənom 18.15-18 ☆ 7:38 Tēḱ ki taga 19.1-20.17; Dətarənom 5.1-33 ☆ 7:41 39-41: Kor Isirayəl je 14.3; Tēḱ ki taga 32.1-6 ☆ 7:43 42-43: Amosi 5.25-27 ☆ 7:45 44-45: Tēḱ ki taga 25.9, 40; Jojuwe 3.14-17 ☆ 7:46 2 Samiyal 7.1-16; 1 Poy ta je 17.1-14 ☆ 7:47 1 NGar je 6.1-38; 2 Poy ta je 3.1-17

48 «NGa ningə Luwə ki e ki dəkagilo je ti pəti, a isi me kəy ti ki dəw ra ki jine al. Təki nje kəl ta ki tae ti ə nə:

49 «Dəra e kimbər ngar ləm, ningə dənangi e ne kində njam.» Bəbe əl bəy ə nə: «Kəy ki ban ə, a irai adi-mi ə? Lo ki ra a e lo kuwə rə ləm ə?»

50 Se e mi əl ə, nə təy ə, ra ne je kin pəti ə*?»

51 «Səi dije ki njé tə rə je, iteji mesi al nim, ibəyi mbisi nim də ta ti lə Luwə tə dije ki njé gər Luwə al be. Itoi tə bawsi je wa be. Ne kin ə ra adi, isi ta rə ki NDil Luwə ti, ki dəkagilo je pəti.

52 Nje kəl ta ki ta Luwə ti ki ra ə bawsi je adi-e kə əl ə? Əi je ə təli njé kilə mbə kate, ki oji də rə lə dəw ki e kare ba, ki e dəw ki dana. Ningə ngə sine, loki Kirisi re, səi je uni dəe, ə təli-e tə.

53 Oyo, səi ingəi ndu-kun lə Luwə ki takul malayka je, nə lo kadi itəli rəsi ti go ti goto.»

Tiləi Etiyən ki mbal təli-e

54 Loki njé gangi ta je ki bo lə *Jipi je ooi də ta ki Etiyən əl ningə, wong i rade ngay adi ngəi ngangide mur mur dəe ti.

55 Nə Etiyən ki NDil Luwə rose, un kəmne taa ki dərə ti ningə oo kunji Luwə nim, taa oo Jəju ki a taa də ji kə Luwə ti nim tə.

56 Əl ə nə: «Oi, m-o dərə tē tane, ningə m-o NGon Dəw a taa də ji kə Luwə ti.»

57 Loki ooi də ta kin ningə, uri kəl ki ndude ki bo ə uti mbide də ta ti lie, ə buki-naa dəe ti.

58 NDəri-e awi sie taga gidi bə bo ti, ə tiləi-e ki mbal təli-e. Dije ka kin iyəi kibi je ləde rə ngon ki basa ti ki təe nə Sol.

59 Dəkagilo ti ki isi tiləi-e ki mbal, Etiyən əl ta ə nə: «Bəbe Jəju, itaa ndilm ki rəi ti.»

60 Go ti ningə əsi məkə sine nangi, ə əl ta ki ndune ki bo ə nə: «iyə go majal kin kə adi-de!» Go ta je kin ti, ningə Etiyən oy.

8

Kində kəm-ndoo ki ra njé kaw-naa je

1 Sol e mbə dije ti ki ndigi kadi təli Etiyən. Də ndəe ti kin kində kəm-ndoo ki bo ngay tē də njé kaw-naa je ti ki Jorijaləm. Adi njé kadi-me je pəti sanəi-naa ki go lo je. Awi ki Jude ti je ki *Samari ti je. *NJé kaw kilə je wa par ə nayj-naa Jorijaləm ti.

2 Dije ki njé bəl Luwə dibi Etiyən, nqi-e ngay.

3 Nə Sol bə, ər njé kaw-naa je nja. Aw ki ta kəy ta kəy uwə dingəm je ki dane je buki-de dangay ti.

4 NJé ki sanəi-naa ka kin awi ki lo lo iləi mbə Poy Ta ki Maji.

Pilipi me bə ti ki Samari

5 E bə ə, Pilipi ki aw me bə bo ti ki *Samari, ilə dije mbə Poy Ta ki Maji lə Kirisi.

6 Kosi dije ba pəti, loki ooi ta je ki Pilipi əl je ki ne kəji je ki ra adi ooi ki kəmde ningə, uri mbide ki də ta ti lie.

7 Tadə ndil je ki majal tēji me njé moy je ti ngay ki nq ki boy tade ti. Taa, dije ki rəde oy ki njé məti je ngay ingəi rə nga tə.

8 Rənəl ki bo ngay to me bə bo ti kin.

9 Kəte taa kadi Pilipi re, dingəm madi ki təe nə Simə isi me bə bo ti kin nqə. E nje ra mbəli, adi ər ndil dije ki me bə ti ki Samari ngay. Ra rəne kadi ne dəw madi ki əti bəl ngay.

10 Adi dije pəti, i də ngan je ki du ti, biti ki də dije ki təgi ti, angalde e ki dəe ti. Əli əi nə dingəm kam aw ki təgi lə Luwə ki e təgi ki əti bəl ngay.

11 Angal dije e ki dəe ti, tadə e mari nu ba ə isi ər ndilde ki mbəli ki ra ləne.

12 Nə loki dije adi mede Pilipi ki ilə-de mbə Poy Ta ki Maji ki oji də kəbə lə Luwə nim, ki Jəju Kirisi nim tə ningə, dingəm je ki dane je adi Pilipi ra-de batəm.

13 Simə wa ki dəne ka adi mene tə. Loki Pilipi ra-e batəm ningə, iyə go Pilipi al. Loki oo ne kəji je ki ne je ki əti bəl ngay ka kin ningə, e wa təl re əte bəl ngay bəy tə.

Piyər əi ki Ja me bə ti ki Samari

14 Loki njé kaw kilə je ki isi Jorijaləm ti ooi kadi dije ki *Samari ti taati ta lə Luwə ningə, iləi Piyər əi ki Ja ki rəde ti.

15 Loki rəi tēji Samari ti ningə, əli ta ki Luwə mba kadi njé kadi-me je ingəi NDil Luwə.

16 Tadə NDil re də dəw madi ti kare dande ti əl bəy. E batəm par ə rai-de me tə Bəbe Jəju ti.

17 E bə ə, Piyər əi ki Ja indəi jide dəde ti kadi ingəi NDil Luwə.

18 Loki Simə oo kadi e ki go rəbi lə ji ki kində də ti lə njé kaw kilə je ə NDil re-n də njé kadi-me je ti ningə, adi Piyər əi ki Ja la,

19 ə əl-de ə nə: «Mi ka adi-mi təgi kin tə kadi tə dəw ki m-a m-ində jim dəe ti bə, ingə NDil Luwə tə.»

20 Ə Piyər əl-e ə nə: «Kadi la ləi kin tuji naa ti ki darəi. Tadə ində me ti kadi a ndog i kadi-kare lə Luwə ki la.

21 Ne ki bə təi, ə se ne ki səbi dəi goto me ne ti ki j-a-n kam, tadə me i e dana nq Luwə ti al.

22 Maji kadi itər ndui də majal ti ləi, ə əl ta ki Bəbe adi re to ban ə, iyə go kəji ta je ki me ti kin kə.

23 Tadə m-o kadi me i at i kanana, taa majal doləi dole tə.»

24 NGa ə, Simə əl Piyər əi ki Ja ə nə: «Kadi səi je wa əli ta ki Bəbe mbata ləm, kadi ne madi kare me ne je ti ki əli tae kin tē dəm ti al.»

25 Loki Piyər əi ki Ja mai naji, ə ndoi ta lə Bəbe tə ningə, təli ki Jorijaləm ti gogi. Iləi mbə Poy Ta ki Maji me ngan bə je ti ki Samari ngay ki go rəbi go rəbi.

Ta lə Pilipi əi ki kuji dingəm ki e daw ki boy ki Etiyopi ti

²⁶ NDə kare Malayka lə Baʔe əl Pilipi ə nə: «I taa aw ki gin ʔe ti be, də rəbi ti ki i Jorijaləm aw ki Gaja ti, ki e rəbi ki dilə lo ti kin.»

²⁷ Pilipi i taa kalangi aw ningə, ingə dingəm kare ki donangi Etiyopi, ki e ki boy, ki nje ngəm ne maji je la ngar ki dənə ki Etiyopi ti, ki təe nə Kandasi. Dingəm kin aw Jorijaləm ti əsi dənə nangi nɔ Luwə ti ə isi təl ki ʔe gogi.

²⁸ Isi me pusi ti ləne, isi tidə makitibi lə nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay.

²⁹ Lo kin ti, NDil Luwə əl Pilipi ə nə: «Ōti aw basi ki rə pusi ti kin.»

³⁰ Pilipi ay ngədi aw ningə, oo ndu dingəm ki Etiyopi ti ka kin isi tidə makitibi lə nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay. Pilipi daje ə nə: «Igar me ta ki isi tidə kin maji wa a?»

³¹ Dingəm ka kin əl-e ə nə: «Re nje kər mee kadi-m goto ə m-a m-gər ban ə?» Ba daji Pilipi adi al taa goe ti, isi gəde ti me pusi ti.

³² Ta ki isi tidə ə to kin: «Ōri-e tə bati ki daw isi aw sie kadi təl-e be; Tə ngon bati ki a tane mbə nɔ nje kijə bje ti be.

E be ə, tɛɛ-n tane al.

³³ Həi rəsol dəe ti, gangi ta lie ki go rəbi ki dana al.

Nə ə a ɔr gin koji lie ə?

Tadə indəi ngangı ndə kisi ki də taa lie*»

³⁴ Ningə, kuji dingəm un ta əl Pilipi ə nə: «M-dəji kadi əl-m adi m-o, nə ə nje kəl ta ki ta Luwə ti isi əl ta lie be ə? Isi əl ta ki də rəne ti wa ə se isi əl ta də daw madi ti ki rangi ə?»

³⁵ Lo kin ti nga ə, Pilipi ingə rəbi adi un ta tane ti, ningə ki rəbi lə makitibi lə nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay kin, ilə-n mbə Poy ta ki ki Maji lə Jəju.

³⁶ Loki njiyəi isi awi ningə, tɛɛi ta man ti, ə kuji dingəm ka kin əl ə nə: «Man ə am, nga ri ə ggi kadi m-ra batəm ə?»

³⁷ [Pilipi əl-e ə nə: «Re adi mei Luwə təkı rəjeti ə, ne ki ggi ra batəm goto.» Kuji dingəm ə nə: «M-adi mem təkı Jəju Kirisi e NGon Luwə.»]

³⁸ Lo kin ti, adi pusi a nangi, ningə əi ki Pilipi joo pu, uri me man ti adi Pilipi ra-e batəm.

³⁹ Loki tɛɛi me man ti ki tuga ningə, NDil Baʔe un Pilipi aw sie adi kuji dingəm oo-e al. Nə e ilə rəbi ləne ki rənal aw.

⁴⁰ Pilipi aw tɛɛ me ʔe ti ki Ajoti, ilə mbə Poy Ta ki Maji me ʔe bo je ti pəti ki tɛɛ ti, biti tɛɛ-n Səjare ti.

9

*Sol adi mene Baʔe Jəju
(Knjk 22.6-16; 26.12-18)*

¹ Dəkgiloe ti kin, gir ta ki də kadi kə nje ndo je ti lə Baʔe ki də təl-de ti to də Sol ti ʔəy.

* 8:33 32-33: Ejay 53.7-8

² Be ə, aw rə ki boy ti lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, daje makitibi mba kadi n-awn lo kaw-naa je ti lə *Jipi je ki me ʔe ti ki Damasi, kadi re n-ingə dingəm je ki dənə je ki njé ndole go ne ndo ki sigi kin ə n-dəə-de n-re əde Jorijaləm ti.

³ Loki Sol e də rəbi ti, ində də ʔe ki Damasi ʔasi ningə, kunji madi tɛɛ pati, i ki dərə ti, unji gə dəe.

⁴ Tɛɛ osi nangi ningə, oo də ndu ta madi əl-e ə nə: «Sol, Sol, mbata ri ə isi adi-m kə be ə?»

⁵ Sol daje ə nə: «I nə ə Baʔe?» Ningə, Baʔe əl-e ə nə: «E mi Jəju ki isi adi-m kə.»

⁶ I taa aw me ʔe bo ti ə, a əli-ni ne ki kadi a ira.

⁷ Njé ki isi awi ki Sol təl ai lo ka ti. Bəl təl-de adi lo kadi əli ta goto. OOi də ndu ta, nə ooi daw madi al.

⁸ Sol i taa, tɛɛ kəmne maji, nə oo lo al, adi made je uwəi jie, ndəri-e tə ndər, ə awi sie Damasi.

⁹ Isi loe ti nɔɔ ndə mıtə ki kanji kadi oo lo. Uso ne əl nim, ay man al nim tə.

¹⁰ Ningə nje ndo lə Jəju kare isi Damasi ti nɔɔ, təe nə Ananiyasi. Baʔe ʔar-e me ne koo me ndil ti ə nə: «Ananiyasi», ningə Ananiyasi ndigi ə nə: «Mi ne Baʔe.»

¹¹ Baʔe təl un ta əl-e ə nə: «Aw un rəbi ki ʔari-e rəbi ki kə ti, ə idəji me kəy ti lə Judasi, daw ki təe nə Sol ki Tarsi ti, isi nɔɔ isi əl ta ki Luwə.

¹² OO daw madi ki təe nə Ananiyasi me ne koo me ndil ti, ur kəy goe ti ningə, ində jine dəe ti kadi oo lo gogi.»

¹³ Ə Ananiyasi əl ə nə: «Baʔe, m-o ta lə daw kin ta dije ti ngay, əji də kə ʔe pəti ki adi dije ləi ki me ʔe ti ki Jorijaləm.

¹⁴ Ningə, ki ne kin, re ki təgi ki ingə rə ki boy je ti lə njé kijə ne məsi kadi kare je, kadi uwə dije ki isi əli səi ta, dəə-de.»

¹⁵ Nə Baʔe əl-e ə nə: «Aw, tadə dingəm kin e ne ra kilə ki m-kəte kadi əl ta ləm nɔ gin dije ti ki duniya ti, ki nɔ ngar je ti, ki nɔ *Isirayəl je ti.

¹⁶ Mi wa m-a m-əje kə je pəti ki a tɛɛ dəe ti ki mbata ləm.»

¹⁷ Ananiyasi aw, ur kəy ində jine dəe ti, ningə əl-e ə nə: «NGokom Sol, e Baʔe ə ilə-m, e Jəju ka ki tɛɛ ingəi də rəbi ti ki isi re-n ka kin ə ilə-m kadi m-adi o lo. Ningə kadi NDil Luwə rəsi tə.»

¹⁸ Ta naa ti nɔɔ, ne je ki toi tə ngəy kanji je be tɛɛi kəm Sol ti tosi, adi təl oo lo gogi, ningə j taa adi rai-e batəm.

¹⁹ Go ti, uso ne ʔa, təl ingə təgi ne gogi. Sol təl isi ki njé ndo je lə Jəju ki me ʔe ti ki Damasi ngan ndo je jə ʔəy.

Sol ndo ta lə Luwə Damasi ti

²⁰ Ta naa ti nŋo, Sol aw ilə mbə me kəy kaw-naa je ti lə *Jipi je ə nə: «Jəju e NGon Luwə.»

²¹ Dije pəti ki ooi də ta kin ta Sol ti, ndo-je-de ngay adi əli əi nə: «E kam al ə e nje kadi kŋo dije ki Jorijaləm ti ki njé ɓa tŋ kin a? Re nɛ a un girə mba kadi uwə-de, dɔɔ-de aw sɛde rŋ ki boy je ti lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je al biti a?»

²² Nə Sol uwə rəne nga adi kəme e kəte me kadi-me ti lie. Jipi je ki Damasi ti gəri lo ta ki kadi əli-e al, loki toji-de kadi Jəju e Kirisi.

²³ Ra ndo je go ti ɓa, Jipi je oji-naa ta mba kadi n-toli-e

²⁴ Nə ta kŋji ləde tɛɛ mbi Sol ti. NGəmi ta rəbi kada je kondŋ je mba kadi n-toli-e.

²⁵ Be ə, me kondŋ ti madi, njé ndo je lə Sol, uni-e me kare ti, tuyi-e adi osi gidi ndogi bər ti.

Sol me ɓe ti ki Jorijaləm

²⁶ Go ti, Sol aw tɛɛ me ɓe ti ki Jorijaləm ɓa, sangi kadi n-inda rəne naa ti ki njé ndo je, nə pəti ɓəli-e, tadŋ dəw ki taa mee kadi e nje ndo ki rŋjeti goto.

²⁷ Be ə, Barnabasi un-e me jine ti, aw sie rŋ njé kaw kilə je ti, ɔr-de go kingə ki Jəju ingə Sol dŋ rəbi ti, ki koo ki oo Jəju əl-e ta, ki ta ki əl ki taga wangi Damasi ti me tŋ Jəju ti.

²⁸ Dŋ gangi loe ti nŋo, Sol aw sɛde je, təl sɛde je naa ti me ɓe ti ki Jorijaləm. Əl ta ki kadi-me me tŋ ɓəbe ti.

²⁹ Əl ta ki *Jipi je ki njé kəl ta Girəki, naji-naa sɛde ta ti. Nə sangi rəbi kadi n-toli-e.

³⁰ Loki ngakŋje je ooi tae ningə, ɔri-e awi sie Səjare ti. Ningə adi-e aw me ɓe ti ki Tarsi.

³¹ *NJé kaw-naa je pəti ki dɔnangi Jude ti ki tae ba, ki dɔnangi Galile ti, ki dɔnangi *Samari ti, isi ki Lapiya. Ingəi tŋgi, njiyəi me ɓəl ɓəbe ti, taa kŋrde j ki dŋ ti dŋ ti ki takul tŋgi lə NDil Luwə tŋ.

Piyər aji dɔngəm ki tɔe nə Ene

³² Təki Piyər a njiyə-n ki lo je pəti oo-n dije lə Luwə, ndŋ kare aw tɛɛ rŋ njé ti ki me ɓe ti ki Lida.

³³ Lo kin ti, ingə dɔngəm kare ki tɔe nə Ene, ki tŋ dŋ tirə moy ti ra ɓəl jijoo. Tadŋ rəe oy.

³⁴ Piyər əl-e ə nə: «Ene, Jəju Kirisi adi rŋ nga, j taa, ikaw nɛ toi.» Ningə Ene j taa ta naa ti nŋo.

³⁵ Dije pəti ki me ɓe ti ki Lida ki Sarŋ ooi-e, ɓa adi mede ɓəbe.

Piyər ndəl Dorkasi lo koy ti

³⁶ Dəne madi e dan njé ndo je ti ki me ɓe bo ti ki Jope nŋo, tɔe nə Tabita. Tŋ kin ki ta Girəki nə Dorkasi. E dənə ki njé ra kilə je ki maji maji ngay, taa e nje ra ki njé ndoo je ki nɛ ki me jine ti tŋ.

³⁷ Moy ra-e dŋkagiloe ti kin adi oy. Loki ndogi-e man ningə, awi iləi-e me kəy ti ki kare taa.

³⁸ Be ki Lida e ɓasi ki Jope. Be ə, loki njé ndo je ooi kadi Piyər e me ɓe ti ki Lida nŋo ningə, iləi dɔngəm je joo rəe ti kadi re kalangi ingə-de.

³⁹ Piyər j taa aw sɛde. Loki re tɛɛ rŋde ti ningə, ɔri-e awi sie me kəy ti ki taa. NJé ngaw koy je pəti iləi-naa gəi dɔe ki nŋ, ningə toji kibi je ki dangi dangi ki kŋji ta naa ti ki Dorkasi oji dŋkagilo ti ki isi-n sɛde ki dənə taa ɓəy.

⁴⁰ Piyər adi dije pəti tɛɛi taga, ɓa ɔsi məkəsine nangi əl ta ki Luwə, ningə tu rəne ki rŋ nin ti əl ə nə: «Tabita j taa.» Loki tɛɛ kəmne oo Piyər ningə, ndu rone, j isi taa.

⁴¹ Piyər iləi jine un-e-n ki taa, ɓa, ɓa dije lə Luwə ki njé ngaw koy je, oji-de Tabita ki dɔe taa.

⁴² Poy nɛ kin sane ki dɔnangi ki Jope ba pəti, adi dije ngay adi mede ɓəbe.

⁴³ Piyər ra ndŋ asi tati me ɓe ti ki Jope, me kəy ti lə nje kŋr gidi ngirə ki tɔe nə Simŋ.

10

Kŋrəy ki e dəw ki Rom ti oo nɛ me ndil

¹ Dɔngəm madi isi me ɓe ti ki Səjare nŋo, tɔe nə Kŋrəy. E ki boy dŋ ɓuti asigar je ti ki ɓu kare, ki ɓari-e «ɓuti ki Itali ti».

² E dəw ki nje ra nɛ ki go ndu Luwə ti, taa, naa ti ki dije pəti ki me kəy ti lie, əi njé kŋsi dɔde nangi nŋ Luwə ti tŋ. Ra maji ki njé ndoo je ngay, taa əl ta ki Luwə taa taa tŋ.

³ NDŋ kare, ki kadi ki mitə ki lo solŋ, oo malayka lə Luwə me nɛ koo me ndil ti ur me kəy ti lie, ningə ɓar-e ə nə: «Kŋrəy.»

⁴ Kŋrəy ur kəmne dɔe ti ki ɓəl, ningə əl-e ə nə: «E ri ə ɓəbe?» NGA ə malayka əl-e ə nə: «Kəl ta ki Luwə ləi ki maji ki isi ra ki njé ndoo je kin tɛɛ rŋ Luwə ti, ə Luwə ga dai ti.

⁵ Ningə ki ngəsi me kin, ilə dɔngəm je me ɓe ti ki Jope adi ɓari Simŋ ki ɓari-e nə Piyər ade re.

⁶ Isi me kəy ti lə Simŋ ki nje kŋr gidi ngirə ki kəy lie e kadi bati.

⁷ Loki malayka ki əl-e ta kin ɔti ningə, Kŋrəy ɓa ngan njé kilə je ləne joo ki nje rŋ ləne kare ki nje ɓəl Luwə mŋo njé ki əi naa ti sie ki dŋkagilo je pəti adi-de rəi.

⁸ Rəi adi ɔr-de go nɛ je pəti ki ra nɛ adi-de ooi ningə, ilə-de adi awi Jope ti.»

Piyər oo nɛ me ndil ti me ɓe ti ki Jope

⁹ Lo ti go ti, loki əi dŋ rəɓə isi awi, indai dŋ ɓe bo ɓasi ningə, Piyər al dŋ kəy ti ki taa, ki kadi ki dan ɓe ti mba kəl ta ki ɓəbe.

¹⁰ ɓo ra-e adi ge kuso nɛ. Ningə loki isi rai nɛ kuso mba kadi uso ɓa, oo nɛ me ndil ti.

¹¹ OO ta dŋrə a tagira, ningə oo nɛ madi ki tŋ tə ta kibi ki tati ki dəw uwə sile je ki sŋ ɓe ə j ki taa isi re ki nangi.

¹² Me nɛ ti ka kin, da je ki dangi dangi əi titi: da je ki njade e sŋ je, ki njé kagi nangi je, ki yəl je.

13 Ningə, ndu ta madi tēē əl-e ə nə: «Piyər, j taa itəl uso.»

14 Nə Piyər ə nə: «Jagi Babe, mi m-uso ne ki ne ki majal əde, ə se ne ki to nje nja kare al^o.»

15 NDU ta təl re əl Piyər kəl ki kə joo bəy ə nə: «Nə ki Luwə tal-e ki kay njay ti, kadi j o-e tə e ne ki to nje al.»

16 Nə kin ra ne be nja mitə, ningə ta naa ti noq təl ndəri-e ki dərə ti gogi.

17 Piyər gər me ne ki oo me ndil ti kin al, adi isi dəji rone ta do ti, ningə yə dingəm je ki Kərnəy ilə-de ki a sangi kəy lə Simo rai ai ta kəy ti.

18 Ba dəji ta ki ndude ki boy ə nə: «E me kəy kin ə Simo ki bəri-e nə Piyər isi ti ti a?»

19 Piyər isi mər ta do ne ti ki oo me ndil ti kin ba bəy ningə, NDil Luwə əl-e ə nə: «O dingəm je mitə a sangi-ni.

20 J taa, ur nangi, ə aw səde ki kanji kadi mei təsi, tadə e mi ə m-ilə-de.»

21 Piyər re rə dingəm je ti ka kin əl-de ə nə: «E mi ə mi dəw ki isi isangi-e, ə se e ri ə isi isangi-mi wa?»

22 Əli-e əi nə: «E Kərnəy ki e ki boy do buti asigar je ti ki bu, ki e dəw ki dana, taa e nje bəl Luwə tə kin ə ilə-je. E dəw ki *Jipi je pəti əli ta lie maji. Malayka lə Luwə re tēē ki do ta rəe ti əl-e kadi ilə goi ti kadi ire me kəy ti lie kadi oo do ta ki tai ti.»

23 Piyər aw səde ra-de mba, adi-de lo toi. Loki lo ti go ti ningə, j taa aw səde. NGakoje je madi ki me bə ti ki Jope dani-e.

24 Lo ti ki rangi ningə tēēi Səjare ti. Kərnəy bər nojine je ki madine je isi nginə-n-de kəte.

25 Loki Piyər ur me kəy ti ningə, Kərnəy j taa tilə kəme, bə osi nanga njae ti, ilə dəne nangi.

26 Nə Piyər əl-e ə nə: «J taa, tadə mi ka mi dəw tə.» Ningə əsi sələ un-e-n ki taa.

27 Wali-naa taa urii ki kəy ningə, Piyər oo kosi dije ngay kaw-i-naa isi.

28 Lo kin ti Piyər əl-de ə nə: «Səije, igəri maji təkəi ndu-kun ləje əgi kadi dəw ki e Jipi ində rone naa ti ki dəw ki e Jipi al, ə se kadi ur me kəy ti lie. Nə Luwə əl-m kadi m-o dəw madi tə ne ki majal, ə se ne ki to nje al.»

29 E mbata kin ə, m-mbati-n bə ləsi al, m-re ki kanji kəl ta madi ki rangi. Ningə təkəi i bəri-mi, m-dəji səsi kadi m-o se e ri ə iləi gom ti wa?»

30 Kərnəy ə nə: «Asi ndə sə bəne, ki do kadi ki təkəi made wa kin be, adi e kadi ki mitə ki lo sələ, ə m-isi m-əl ta ki Luwə me kəy ti ləm, ningə dingəm madi ki ilə kibi ki nda bal bal tēē a nəm ti, əl-m ə nə:

31 «Kərnəy, Luwə oo do ta ki isi əl sie, taa ga do maji ti ki isi ra ki njə ndoo je kin to.

32 Ə kadi ilə dəw madi Jope ti, i bər Simo ki bəri-e nə Piyər adi re. İsi me kəy ti lə Simo ki nje ra kilə ngirə, ki isi kadi ba ti bəsi.»

33 Bə ə, ta naa ti noq par, m-ilə-de roi ti, ə yə ira maji adi ire tə kin. Ningə ki ngəsi ne kin, je pəti j-isi noj ti ne kadi j-o do ta je pəti ki Babe ində tai ti kadi əl-je.»

Piyər əl ta lə Luwə me kəy ti lə Kərnəy

34 Lo kin ti, Piyər un ta tane ti əl ə nə: «Tə ki rəjeti, m-gər kadi kər kəm dəw dana goto rə Luwə ti.

35 Dəw ki ra ra, dan gin dije ti ki dangi dangi, ki e nje bəl ndile, ki nje ra ne ki dana bə, uwe ki rone ti.

36 İlə ki ta lane ki rə ngan *İsirayəl je ti, ilə-n-de mbə ləpiya ki takul Jəju Kirisi ki e Babe lə dije pəti.

37 Təkəi igəri, e ne ki ilə ngirəne Galile ti, go batam ti ki Jə ilə mbəe ə ra ne dənangi Jude ti ba pəti.

38 İgəri kadi ki Luwə adi Jəju ki Najarəti ti NDilne, ki tōgi kin maji. Jəju aw ki lo lo, ra maji ki dije, taa əji dije pəti ki isi gin tōgi ti lə su tə. Tadə Luwə e sie naa ti.

39 Je ə je njé ma naji do ne je ti pəti ki ra dənangi ti lə *Jipi je ki Jorijaləm ti. Bəi-e kagi-dəsi ti, tōli-e.

40 Nə Luwə ade j lo koy ti ndə ki kə mitə lə ndə koye. Ade ta rəbi adi toji rone taga,

41 ki rə dije ti pəti al, nə ki rə njé ma naji je ti ki Luwə kəti-de kəte. Adi e je ki j-uso sie je, j-ay sie je, go tēē dan njé koy je ti^o.

42 Jəju un ndune adi-je kadi j-ilə mbəe ki rə gin dije ti, ə kadi jə toji təkəi e ne ə yə Luwə ində-ne tə nje gangi ta do njé kisi ki dəde taa ti ki njé koy je.

43 *NJé kəl ta je ki ta Luwə ti pəti mai naji dəe ti əli əi nə: «Dəw ki ra ki ade mene bə, Luwə a iya go majal je lie kə me təe ti^o.»

44 Loki Piyər isi əl ta je kin ba bəy ningə, NDil ki kay njay risi ki do dije ti ki isi ooi do ta lie.

45 Nə kin əti bəl njé kadi mede Luwə ki əi Jipi je ki dani Piyər, loki ooi kadi Luwə buki NDilne do gin dije ti ki əi Jipi je al tə.

46 Tadə ooi ndude isi əli ta ki ta bə je je ki dangi dangi iləi toji do Luwə ti.

47 Ningə Piyər əl ə nə: «Ki təkəi ingəi NDil Luwə tə je be to kin, ne ki əgi-de do ra batəm goto.»

48 Bə ə Piyər un ndune adi rai-de batəm me tə Babe ti, bə go ti, dəji Piyər kadi isi səde ngan ndə je bəy taa kadi tə təl.

11

Jorijaləm ti, Piyər əji ne je ki rai ne

1 *NJé kaw kilə je ki ngako je ki isi Jude ti ooi kadi dije ki əi *Jipi je al ka oi ta lə Luwə tə.

2 Loki Piyər aw Jorijaləm ti, njé kadi mede Luwə, ki əi njé kija mətide je gaki-e ngay,

3 əi nə: «Aw rə dije ti ki ijəi mətide al, aw uso səde ne!»

4 Lo kin ti, Piyər ilə rəne or-de go ne je ki rai ne ki goe goe adi-de ooi.

5 Piyər əl ə nə: «Mı me be bo ti ki Jope, ningə loki m-isi m-əl ta ki Luwə, m-o ne me ndil ti. E ne madi ki to ta ta kibi ki tati ki dəw uwə sile je ki sə be ə j dərə ti, risi biti re nəm ti.»

6 M-ur kam ki də ta kibi ti ka kin m-isi m-go, ningə m-o da je ki njade e sə, ki njé kagi nangi, ki da je ki wale ki yəl je ki njé nal kadi rə ti.

7 Ningə m-o ndu ta madi əl-m ə nə: “Piyər, j taa, itəl uso.”

8 Ə m-əl m-ə nə: “Jagi Baβe, ne ki to nje ədi tam nja kare al.”

9 Kə joo, ndu ta təl tēē dərə ti bəy əl-m ə nə: “Nə ki Luwə təl-e ki kay njay ti ba, kadi o-e tə ne ki to nje al.”

10 Nə kin ra ne be asi nja mitə, ningə təli tuyi-e dərə ti.

11 Ningə ta naa ti noo, dingəm je mitə ki iləide me be ki Səjare ti, ki rəm ti rəl ay ta kəy ti ki m-isi ti.

12 NDil əl-m kadi m-aw səde bi m-mbatı al. E be ə dingəm je ki mehə kam dani-mi, ə j-urn me kəy ti lə Kərnəy.

13 Kərnəy əji-je go rəbi ki n-oo-n malayka ki tēē ki rəne ti, me kəy ti ləne, əl ə nə: “İlə dəw madi me be ti ki Jope kadi əl Simo ki bari-e Piyər kadi re.

14 A əli ne je ki a ra səi kadi ingə kaji naa ti ki njé ki me kəy ti ləi.”

15 Loki m-a m-əl ta ba bəy ningə, NDil Luwə risi re dəde ti təkı ndo ki re-n doje ti lo kilə ngire ti ka kin be.

16 Ra adi mem ole də ta ti lə Baβe ki ə nə: “Ja ra batəm me man ti, nə səi je, a rai səsi batəm me NDil Luwə ti*.”

17 Ə se, təkı Luwə adi-n-de kadi-kare ki kare wa təkı adi-n-je, j-əi ki j-adi meje Baβe Jəju Kirisi kin, kadi mi m-ndor Luwə wa?»

18 Loki ooi də ta kin ningə, angalde osi nangi adi iləi toji də Luwə ti əi nə: «Gin dije ki duniya ti ka Luwə adi-de kaji ki go rəbi kiyə go majal ka tə.»

Kində gin njé kaw-naa je me be ti ki Aṭiyosi

19 Kində kəm-ndoo ki tēē də Etiyən ti ra adi njé ndo je sanəi-naa*, awi biti tēēi me be ti ki Pənəsi, ki Sipiṛ, ki Aṭiyosi. Lokı awi, əli ta lə Luwə Jipi je par bi dəw ki rangı al.

20 MBəde ti noo, dije ki nə je ki əi gin koji ti ki Sipiṛ, ki Sirən ki awi Aṭiyosi ti, əli ta ki maji lə Bajə Jəju gin dije ki əi *Jipi je al ki bari-de Girəki je tə.

21 Təgi Baβe e səde naa ti adi dije ngay təli ki rə Baβe ti adi-e mede.

22 Poy ne je ki ra ne kin tēē rə njé kaw-naa je ti ki isi Jorijaləm, adi iləi Barnabasi adi-e aw Aṭiyosi ti.

23 Lokı aw tēē rəde ti, ə oo me-maji lə Luwə ki ra kilə ningə, rəe nəl-e ngay adi əsi ginde

pəti ki ta lə Luwə kadi ai də njade me kində rə naa ti ki Baβe.

24 Barnabasi e dəw ki dana, NDil Luwə rose, taa aw ki kadi-me tə, adi kosi dije ngay rai ki rə Baβe ti.

25 Barnabasi aw me be ti ki Tarsi mba kadi sangı Sol.

26 Lokı inge ningə, aw sie Aṭiyosi ti, rai bal kare titi. Kawı-naa ki njé kaw-naa je, ndoi ta lə Luwə kosi dije ngay. E me be ti ki Aṭiyosi ə yə dije iləi ngirə bar njé ndo je ti, dije lə Kirisi (kirətiyē je).

27 Dəkagiloe ti noo, njé kəl ta je ki ta Luwə ti jı Jorijaləm awi biti ki Aṭiyosi.

28 E ki kare dande ti, təe nə Agabusi*, j taa ningə əl ta ki takul NDil təkı 60 ki bo ngay a o donangi ti ki tae ba. Ningə ne ka kin ra ne dəkagilo ti lə nje kəbe ki bo ki bari-e nə Kilodi tə.

29 *NJé ndo je uni ndude kadi n-iləi ki ne ki jide ti, nə nə ki go təge ti kadi n-dij ngakode je ki isi Jude ti.

30 Adı ne maji je ləde ka kin Barnabasi əi ki Sol adi awi adi ngatəgi je.

12

Kində kəm-ndoo ki ra njé kaw-naa je ki Jorijaləm ti

1 Dəkagiloe ti wa kin ə ngar *Erodi ilə ngirə kadi kə njé kaw-naa je ki nə je ti.

2 Təl Jaki ki ngoko Ja ki kiyə kasigar.

3 Nə Lokı oo kadi nal *Jipi je ngay, ningə təl adi uwəi Piyər bəy. E dəkagilo ra pəti mapa ki kanji əm*.

4 Lokı uwe ile dangay ti ningə, adi njé rə je sə sə nja sə ngəmi-e. Ra be kadi tə n-tēē sie taga nō kosi je ti go pəti paki ti.

5 Piyər to dangay ti, nə njé kaw-naa je iyəi ta kəl ta ki Luwə al ki mbata lie.

6 Me kondəe ti ki kadi re lo ti ə, Erodi tēē sie nō kosi je ti ka kin ningə, Piyər to bi mbə asigar je, dəəi-e ki kula gindi joo. Ningə njé ngəm lo je, ai ta kəy ti, a ngəmi ta kəy dangay tə.

7 Lo kin ti, malayka lə Baβe kare tēē pati, adi kunje taa lo me kəy dangay ti, lo ki Piyər to ti. Malayka ində Piyər kade ti ndəl-e-n ə nə: «İ taa kalangı!» Ba kulə gindi je ki jie ti tēēi tosi.

8 Malayka əl-e ə nə: «İdəə nda ki bədi ti, ə itilə sa njay ti.» Ningə Piyər ra təkı əl-e-n. Malayka əl-e bəy ə nə: «İlə kibi ləi rəi ti ə un gom.»

9 Piyər tēē goe ti, nə gər təkı e malayka ə re tēē sie təkı rəjeti, al. OO təkı e ne ki oo me ndil ti.

10 Lokı indəi nje ngəm lo ki də kəte, ki ki kə joo dəi ningə, rəi tēēi ta ta rəbi gindi ti ki aw ki be bo ti, ta rəbi wa tēē dərəne ba nōde ti,

adi tteji taga awi dō rəbi ti. Loki tteji dō rəbi ti ningə, ta naa ti nōo, malayka iyə ə wa.

¹¹ Loki angale re rōe ti ningə əl ə nā: «M-o ay njay ngata təkī e Baḃe ə ila ki malayka ləne adi re tteḃ sām ji Erodi ti, ki ta ne je ti ki majal pəti ki kosi Jipi je oji kadi rai sām.»

¹² Loki ga ta be ningə, ilə dōne aw 6e lə Mari ki kō Jā ki ɓari-e nā Marki. Dije ngay kawinaa me kəy ti nōo isi əli ta ki Luwə.

¹³ Loki ində ta kəy ningə, ngon nje kilə ki dāne ki tōe nā Rodi ɔti re kadi n-oo.

¹⁴ Gar ndu Piyər adi ta rəbi ka tteḃ al par ə, rōe nəl-e ngay adi təl ki ngodi aw əl-de ə nā Piyər a ta kəy ti nōo.

¹⁵ Əli-e əi nā: «I nje kone.» Nə a dō ndune ti təkī e ta ki rōjeti. NGa ə təlī əli əi nā: «E malayka lie.»

¹⁶ Loe ti kin, Piyər a ta kində ta kəy ti par par. Ə loki rəi tteḃ ta kəy ningə, e Piyər ə wa, adi gari lo ta ki kadi əli al.

¹⁷ Əl-de ta ki jine kadi əli ta al, ningə ɔr-de go tteḃ ki Baḃe tteḃ sie dangay ti adi gari. Go ti, əl-de ə nā: «Awi əli Jaki ki ndəgi ngakoje je adi ooi.» Ningə tteḃ aw lo ki rangi ti.

¹⁸ Loki lo ti ningə, dō asigar je isi dana al. Dəji-naa se ri dana ə Piyər tal wa?

¹⁹ NGar Erodi sange ngay nā inge al. Go ti, dəji ta asigar je, 6a un ndune kadi tali-de kō. Piyər iyə dōnangi Jude ə j aw Səjare ti, aw isi ti ti nu.

Koy lə ngar Erodi

²⁰ *Erodi aw ki ta ki dije ki Tir ti, ki Sidō. Ə dije ki Tir ki Sidō indəi ndude naa ti rəi ingəi-e. Loki ndogi me Bilasitusi ki nje koo go ta lə ngar Erodi taai ningə, dəji kadi lapiya to dande ti. Kadi lapiya to mbata ne maji je ki dōnangi ti lade ngire e me 6e ti lə ngar Erodi.

²¹ Loki tteḃ me ndō ti ki oji ningə, Erodi ilə kibi kōḃe lane rōne ti, isi dō kimbər ngar ti ləne, əl kosi dije ta kongi kongi.

²² Kosi dije iləi toji dōe ti əi nā: «E ndu luwə madi 6i e ndu dəw al.»

²³ Loe ti nōo malayka lə Baḃe inde oje mbata adi kosi-gon Luwə al. Go ti, kode je indəi rōe yəngi yəngi adi oy.

²⁴ Nə ta lə Luwə taa lo aw ki kəte kəte, adi kər njé ndo je re ki dō made ti.

²⁵ Loki Barnabasi əi ki Sol təlī kon kilə ləde ki awi ki mba kadi rai ningə, iyəi 6e bo ki Jorijaləm ə awi. Uni Jā ki ɓari-e Marki naa ti sade ə təlī awi me 6e ti ki Aṭiyosi gogi.

13

Njé kaw-naa je indəi Barnabasi əi ki Sol ta dangi mbata kilə lə Baḃe

¹ *Njé kal ta je ki ta Luwə ti ki njé ndo ne je lə Luwə isi dan njé kaw-naa je ti ki Aṭiyosi ti nōo. Adi e: Barnabasi ki Simō ki ɓari-e Nijər, ki Lisiyusi ki 6e lie e Sirən ti, ki Manaye ki

oti-de naa ti ki *Erodi ki isi dō dōnangi ti ki Galile^o, ki Sol tō.

² NDō kare be əsi məkəsīde nangi nō Luwə ti ə əli ta sie ki kōgi rō ne kuso tō. Ningə NDil ki kay njay əl-de nā: «Kadi ɔri Barnabasi əi ki Sol indəi-de ta dangi mbata kilə ki m-6ar-de kadi rai.»

³ NGata ə, loki ɔgi rōde ne kuso ə əli ta ki Luwə ningə, indəi jide dōde ti ə iyəi-de adi awi,

⁴ təkī NDil ki kay njay əl-n-de. E be ə, Barnabasi əi ki Sol awi me 6e ti ki Sələsi. Ningə ai nōo gangi awi Sipir ti.

⁵ Loki ki tteḃ Salamin ti ningə, əli ta lə Luwə me kəy kaw-naa ti lə *Jipi je. Jā Marki e kadiḃe ti tə nje ra sade tō.

⁶ Loki indəi dō dər je ki 6e ti ki Sipir ti gangi ningə, awi tteḃ me 6e ti ki Paposi. Loe ti nōo, ingəi Jipi kare be ki tōe nā Bar-Jaju ki e nje ra mbəli, ki ə nā ne nje kal ta ki ta Luwə ti.

⁷ Isi naa ti ki daw ki boy ki tōe nā Sərijyusi Polusi ki e nje ne gər. Sərijyusi Polusi ɓar Barnabasi əi ki Sol oji-de adi gari təkī n-aw ki 6o koo ta lə Luwə tade ti.

⁸ Nə Elimasi ki kər gin tōe nā nje mbəli tər-rō. Ge kadi dəw ki boy kin adi mene Kirisi al.

⁹ Be ə, Sol ki ɓari-e Pol NDil Luwə rose adi ur kəmne ki dōe ti,

¹⁰ əl-e ə nā: «I ngon lə su, tə dəw ki kadi kəm dije rosi mei. I nje kosi ta ne ra je ki dana pəti. A iyə go rəbi ndor ta lə Luwə al a?»

¹¹ Ki ɓasine kin, Baḃe a indəi oji, kəmi a oo lo al, ningə ə o kəm kadi al biti dōkagilo madi. Ningə ta naa ti nōo par ə kəme ndul kururu adi oo lo al, a mam lo. Sangi dəw ki kadi ɔr-e ta rəbi.

¹² Loki dəw ki boy oo ne ki ra ne kin ningə, adi mene, mbata ne ndo ki dō Baḃe ti ki adi-e, əte 6əl ngay.

Pol əl ta Lə Luwə me 6e ti ki Aṭiyosi ki Pisidi ti

¹³ Pol əi ki madine je ali me bato ti me 6e ti ki Paposi, awi me 6e ti ki Pərji ki Pampili ti, ningə Jā Marki^o iyə-de ə təl aw Jorijaləm ti gogi.

¹⁴ Loki ɔti me 6e ti ki Pərji ningə, awi tteḃ me 6e ti ki Aṭiyosi ki Pisidi ti, awi me kəy kaw-naa ti lə *Jipi je ki ndō taa kəḃ, isi nangi.

¹⁵ Loki njé tidə makitibi je, tidəi makitibi ndu-kun ki makitibi lə njé kəl ta je ki ta Luwə ti ningə, ki boy je ki njé ngəm kəy kaw-naa iləi əli-de əi nā: «NGakoje je, kin ə awi ki ta kadi əli dije, ə kadi əli.»

¹⁶ Ə Pol j taa, yəkī jine tade ti kadi isi kekeke, ningə əl-de ə nā: «Səl *Isirayəl je ki dije ki njé 6əl Luwə, kadi oi dō ta ləm.

¹⁷ Luwə ləje, j-əi kosi Isirayəl je, kəti bawje je, ningə ra sade adi oji naa ki kəte kəte, loki

✧ 13:1 Erodi Aṭipasi Lk 3.1

✧ 13:13 Jā Marki: 12.12, 25; 13.5

✧ 13:18 17-18: Tteḃ ki taga 1.7; 12.51; Kor Isirayəl je

isi me 6e ti ki Ejipti ti. Ɔr-de teɛ səde ki taga ki takul tɔge ki ngay.

¹⁸ Asi ɓal dɔsɔ ki adi-de ne usoi dilə lo ti[∘].

¹⁹ Loki tɔ ko gin dije siri ki dɔnangi ti ki Kana nɔde ti ningə, təl ki dɔnangi ka kin adi-de ta ne nduwə[∘].

²⁰ Ne je pəti ki ra ne kin, a ra ɓal asi ɓu sɔ ki dɔmi. Go ti ningə, adi-de njé gangi ta je biti teɛ-n dɔ nje kəl ta ki ta Luwə ti Samiyəl.

²¹ Ningə, dɔji ngar adi Luwə adi-de Sawul ki ngon lə Kisi, ki e gin ka ti lə Bənjame, adi o 6e dade ti ɓal dɔsɔ.

²² Loki ɔr-e kɔ ningə, ində *Dabidi ngar ti toe ti. Dabidi ki ma naji lie ə nə: “M-ingə Dabidi ki e ngon lə Jəse, ki e dɔw ki go me ndigi ti ləm. A təl kon ne je pəti ki mem ndigi[∘].”

²³ E gin ka ti lie ə, Luwə adi Jəju ki nje kaji Isirayəl teɛ ti, ki go kun mindi ti lie.

²⁴ Kəte nɔ re Jəju ti, Jə ilə mbe kadi dije təri ndude, ningə kadi rai batəm. Ilə mbe kin ki rɔ kosi Isirayəl je ti ba pəti.

²⁵ Loki Jə aw kadi təl ta kilə ləne ningə, ə ə nə: “Mi dɔw ki isi igai ta dɔe ti kin al. Nə e a re gom ti nɔɔ ki kilə sa ki njae ti ka mi m-asi tuti al[∘].”

²⁶ «NGakom je ki gin ka ti lə *Abirakam, ki njé ɓal Luwə ki dansi ti, e j-əi je ə Luwə ilə ki ta kaji kin rɔje ti.

²⁷ Dije ki njé kisi Jorijaləm ti əi ki ki boy je ləde gari dɔw ki e Jəju kin al, taa gəri me ta je lə njé kəl ta je ki ta Luwə ti, ki isi tidai ki ndɔ taa kəɔ je pəti kin al tɔ. Be ə loki gangi ta dɔ Jəju ti, tɔli ta ta je ki njé kəl ta ki ta Luwə ti ndangi.

²⁸ Ingəi ne madi kare ki asi kadi tɔli-e-n al, nə dɔji *Pilati kadi tɔl-e par.

²⁹ Loki tɔli kon ne je pəti ki ndangi me makitibi ti oji dɔe ningə, adi risi-e dɔ kagi-dasi ti nangi, ile me 6e nin ti[∘].

³⁰ Nə Luwə ade j dan njé koy je ti.

³¹ Asi ndɔ ngay ki teɛ ki rɔ dije ti ki jii sie dɔnangi Galile ti nu, ə rəi sie biti Jorijaləm ti, əi je kin ə əi njé ma naji lie ki nɔ kosi dije ti[∘].

³² Je ka j-isi j-ilə səsi mbe Poy Ta ki Maji kin tɔ. Poy Ta ki Maji ki e ta kun mindi ki Luwə un mindine dɔ ti adi bawje je.

³³ Luwə tɔl ta kun mindi kin ki rɔje ti j-əi ngande je ki go rabi teɛ ki adi Jəju teɛ lo koy ti təkɪ ndangi me makitibi pa je ti əi nə:

“Ji NGonm,
Ki m-oji ɓone[∘].”

³⁴ «Luwə ade j lo koy ti ɓi ade ndum me 6e ti al, təkɪ əl-n ə nə:

“M-a m-adi səsi ne,
Ki m-un mindim dɔ ti m-adi Dabidi,
Ki e ne ki asi kadi indai mesɪ dɔ ti[∘].”

³⁵ «E mbata kin ə, əl-n me makitibi ti lo madi ti ɓəy ə nə: “A iyə dɔw ləi ki ay njay kadi ndum al[∘].”

³⁶ Nə Dabidi, loki ra kilə dɔkagilo ti ləne ki go kɔji ta ra ti lə Luwə ningə, oy adi dibi-e gədi kae je ti, ningə ndum me 6e ti.

³⁷ Nə e ki Luwə ade j lo koy ti ndum me 6e ti al.

³⁸ «Kadi igəri maji ngakom je, təkɪ e ki takule ə isi oi dɔ Poy Ta ki Maji ki oji dɔ kiyə go majal kɔ, ki kɔr ta dɔ ti ki asi kadi ingəi me ndu-kun lə *Moji ti al.

³⁹ E ki takule tɔ ə, re dɔw ki adi mene ningə, a ingə ta ki kɔr dɔ ti.

⁴⁰ MBata kin ə, kadi oi go rɔsi maji nə tɔ ta ki njé kəl ta ki ta Luwə ti əli kin tae tɔl dɔsi ti: “*NJé kəl ta je ki ta Luwə ti əli əi nə:

“Səi njé kɔji rɔsi,
Kadi oi go rɔsi maji,

A oi ne ki a əti səsi ɓal biti kadi a gotoi kɔ.

Tadɔ dɔkagilo ti ləsi, m-a m-ra ne madi.

Ne ki re dɔw ɔr səsi poye ka, a adi mesɪ dɔ ti al[∘].”

⁴² Loki Pol əi ki Barnabasi isi teɛi taga ningə, daji-de kadi ndɔ taa kəɔ ki gogi ə kadi tɔli rai ndoi-de ta kin ɓəy.

⁴³ Loki kosi njé kaw-naa je sanəi-naa ningə, Jipi je ki dije ki tɔli Jipi je, dani Pol əi ki Barnabasi, a wali-naa ta səde. Ningə Pol əi ki Barnabasi ilai dingəm mede ti kadi uwai rɔde ba me me-maji ti lə Luwə kin.

Pol əi ki Barnabasi yəti rɔde ki rɔ gin dije ti ki əi Jipi je ti

⁴⁴ *NDɔ taa kəɔ ti ki gogi ningə, kosi dije ngay ki me 6e ɓo ti kawinaa ki naa ti kadi n-ooi dɔ ta lə Bəbe.

⁴⁵ Loki *Jipi je ooi kosi dije ningə, ni ra-de adi taji Pol, ə əli ta je ki mal dɔ ta ti lie.

⁴⁶ Pol əi ki Barnabasi əli-de ki me ki ti kati əi nə: «E sai je ə kadi j-ilə səsi mbe ta kin kəte, nə təkɪ imbati ə oi təkɪ səi je asi ta kaji ki biti kin al, je j-a ji tɔl ji yəti rɔje ki rɔ gin dije ti ki əi Jipi je al ti.

⁴⁷ Tadɔ Bəbe ləje un ndune adi-je ə nə:

“M-ində-i kadi j kunji ki mbata gin dije ki dɔnangi ti,
Ki mbata kadi aw ki ta kaji biti ki dɔɓəy dɔnangi ti[∘].”

⁴⁸ Loki gin dije ki əi Jipi je al ooi dɔ ta kin ningə, rai rɔnəl ngay dɔ ti, adi ilai tɔji dɔ ta ti lə Bəbe, adi dije pəti ki Luwə kɔti-de ki mbata kaji ki biti ki nɔ ti, adi mede.

⁴⁹ Ta lə Bəbe sane ki dɔnangi ki Aṭiyosi ti ki tae ba.

⁵⁰ Nə Jipi je sulai dɔne je ki əi dɔne je ki njé tɔɓa ki me 6e ti, ki njé kosi makəsɪde nangi nɔ Luwə ti, ki dije ki boy ki me 6e ti adi indai kəm

∘ **13:19** Dəteranom 7.1; Jojuwe 14.1 ∘ **13:22** 21-22: 1 Samiyəl 8.5, 19; 10.21; 13.14; 16.12 ∘ **13:25** Jə 1.20, 27; Mt 3.11; Mk 1.7; Lk 3.16 ∘ **13:29** 28-29: Mt 27.22-23, 57-61; Mk 15.13-14, 42-47; Lk 23.21-23, 50-56; Jə 19.15, 38, 42 ∘ **13:31** 1.3 ∘ **13:33** Pa je 2.7 ∘ **13:34** Ejay 55.3 ∘ **13:35** Pa je 16.10 ∘ **13:41** Abakuki 1.5 ∘ **13:47** Ejay 49.6

Pol əi ki Barnabasi ndoo, ningə tibəi-de me 6e ti lade ko.

⁵¹ Pol əi ki Barnabasi indai bu ki njade ti ki dō 6e ti lade ningə, əti awi me 6e ti ki Ikoniyom*.

⁵² Ki rō njé ndo je ti lə Jəju 6a, rōde nəl-de ngay, taa NDil Luwə ka rosi mede tō.

14

Pol əi ki Barnabasi me 6e ti ki Ikoniyom

¹ Lōki Pol əi ki Barnabasi awi Ikoniyom ti, awi me kay kaw-naa ti lə *Jipi je ki Ikoniyom ti tō. Awi əli dije ta lə Luwə kəl ki ra adi dije ngay ki əi Jipi je ki njé ki əi Girəki je adi mede Luwə.

² Nə Jipi je madi ki njé me nga, indai ta ki majal me dije ti ki əi Jipi je al, suləi-de dō ngakoje je ti.

³ Be ka, Pol əi ki Barnabasi isi Ikoniyom ti ndə bay bay. Əli ta lə Luwə ki me ki t̄i kati, indai tōgide dō Bəbe ti ki ma naji dō me-maji ti lie ki isi ilai mbəe, adi-de tōgi adi rai nē kōji je ki nē je ki əti 6əl.

⁴ Lo kin ti, dije ki me 6e bo ti gangi naa lo joo, njé ki madi je əi go Jipi je ti, njé ki nungi əi go njé kaw kilə je ti tō.

⁵ Njé ki əi Jipi je al, ki njé ki əi Jipi je, ki ki bo je lade indai dō rōde dana kadi n-adi kō Pol əi ki Barnabasi, kadi n-tiləi-de ki mbal n-təl-i-de.

⁶ Nə Pol əi ki Barnabasi ooi ta kin, adi ayj-naa awi 6oyoi rōde 6e bo je ti ki Likawoni, ki Lisitir, ki Dərbi, ki ngan lo je ki gidi ti.

⁷ Lo je ti kin ka, ilai mbəe Poy Ta ki Maji titi tō.

Pol əi ki Barnabasi me 6e ti ki Lisitir

⁸ Me 6e ti ki Lisitir, dingam kare ki njae oy ta gine ti isi nqō. Njəe oy lo koje ti nu, adi njijə nja kare al.

⁹ Ə ndə kare, ur mbine isi oo-n ta ki Pol ə al. Ba, Pol uwə kəmne ki dōe ti oo-e-n ba ningə, oo kadi aw ki kadi-me ki kadi ingə-n kaji.

¹⁰ Lo kin ti, Pol əl-e ta ki tōgine ə nə: «I, a taa dō njai ti!» Ba Dingəm ibə nangi j a taa, a njijə.

¹¹ Lo ki kosi dije ooi nē ki Pol ra kin ningə, uni ndude ki taa, əli ta ki ta likawoni əi nə: «Yo je təlī rōde dije ti, rai uri nangi danje ti.»

¹² Be ə, 6ari Barnabasi «Jəsi», ə 6ari Pol «Ərməsi» tō, mbata Pol ə e nje kəl ta.

¹³ Nje kijə nē masi kadi-kare lə Jəsi, ki isi ta lo ti taga gidi 6e bo ti, re ki baw mangi je ki toy nē je ki ndole rōde ti. Re səde, ningə, ndude e naa ti ki kosi je, kadi n-ilai məsi n-adi Pol əi ki Barnabasi.

¹⁴ Nə lōki, njé kaw kilə je, Pol əi ki Barnabasi ooi poy ta kin, gangi kibi rōde ti, 6a ayj-naa ki rō kosi je ti, uni ndude ki taa, əli-de əi nə:

¹⁵ «Madije je, ra ban ə a rai nē be ə? Je ka je dije ta səi be tō, ningə, re j-ilə səsi mbəe Poy Ta ki Maji ningə, e mba kadi iyəi kagi yo je ki ndade goto ki isi rai-de, ə kadi itəlī rōsi go Luwə ti ki nje kisi kəm ba, Luwə ki nje ra dōra ki dənangi ki nē je pəti ki me ti*.

¹⁶ Dəkagilo je ti ki man kəte, Luwə iyə dije pəti adi uni rabi ki mede ndigi.

¹⁷ Be wa kin ka iyə ta tōji me-maji ləne, al. Hə ki man ndi dōra ti adi səsi je, adi səsi dəkagilo ki maji adi ingəi kandi nē je, adi səsi nē kuso ki to mbar je, adi rənəl rosi mesij je.»

¹⁸ Ta je wa ki əli kin ka, ngə səde ngay kadi əgi kosi je kilə masi nangi kadi-de.

¹⁹ Lo kin ti, *Jipi je ki j̄i Aṭiyosi ki Pisidi ti, ki Ikoniyom, rəl, suləi kosi dije ka kin, 6uki-de gode ti, adi tiləi Pol ki mbal kadi n-təl-i-e, 6a ndəri-e, awi sie, ilai-e gidi 6e ti, ooi ə nə oy.

²⁰ Nə lōki njé ndo je kawi-naa ki dōe ti, j̄i taa, təl aw me 6e bo ti gogi. Ba lo ti ki go ti, əi ki Barnabasi awi ki Dərbi ti.

Pol əi ki Barnabasi təlī gōgi ki Aṭiyosi ti ki Siri

²¹ Lōki Pol əi ki Barnabasi ilai mbəe Poy Ta ki Maji Dərbi ti, dije ngay təlī njé ndo je lə Kirisi. Ba əi je, təlī uni dō njade, tēgi Lisitir, ki Ikoniyom, ki Aṭiyosi ki Pisidi ti.

²² Həi dingəm me njé ndo je ti, adi-de ta kōji kadi uwai tōgide ba me kadi-me ti lade. Ba, ai dō ti nqō əli-de ə nə: «E ki kō ki ngay ə j-a j-o-n kōbe lə Luwə.»

²³ Pol əi ki Barnabasi indai njé kər nqō njé kaw-naa je dō njé kaw-naa je ti pəti ki tēgi dande ti. J̄gi rōde nē kuso, əli ta ki Luwə, 6a go ti, iyəi-de j̄i Bəbe ti ki uni mede adi-e.

²⁴ J̄i nqō, indai me 6e ki Pisidi gangi, awi tēgi Pampili ti*.

²⁵ Həi mbəe Poy ta lə Luwə me 6e ti ki Pərji, 6a awi tēgi ta ba ti ki Atali.

²⁶ Lo kin ti nqō, uni bato ki kaw Aṭiyosi ti. Aṭiyosi ki e 6e ki ndō ki njé kər nqō njé kaw-naa je ki me ti, iyəi-de j̄i Luwə ti. Iyəi-de j̄i Luwə ti kadi me-maji lie e dōde ti mbata kilə ki j̄i lo ra-e ti kin.

²⁷ Lōki tēgi Aṭiyosi ti, kawi njé kaw-naa je, əli-de nē je pəti ki Luwə un-de ra-n. J̄ji-de tēgi ki Luwə tēgi ta rəbi kadi-me adi dije ki əi *Jipi je al.

²⁸ Isi ki njé ndo je dəkagilo ngay Aṭiyosi ti.

15

Kingə-naa ki Jorijaləm dō ta kijə məti ti

¹ Dije ki nā je j̄i Jude ti rəi Aṭiyosi ti, ndoi ngakoje je nē əi nə: «Kin ə re adi ijəi mətisi ki go ndu ti lə *Moji al ə, a ingəi kaji al*.»

² Nē ndo kin re ki ta kasi-naa al, ki gaki-naa ki bo ngay mbō njé ndo-e ti je ki Pol əi ki Barnabasi. Lo kin ti nqō be, uni tade kadi Pol əi ki Barnabasi, naa ti ki ngakoje je madi,

awi Jorijaləm ti ingəi njé kaw kilə je ki ki boy je lə njé kaw-naa je mbata ta kin.

³ *NJé kaw-naa je ki Aṭiyosi adi-de ne ki kadi ra səde də rəbi mba ti. Uni rəbi, teḡi Pənəsi ti əi ki *Samari, ərri dije gin ne je ki goe goe, go rəbi ki dije ki əi *Jipi je al təli adii mede Kirisi. Ta kin adi rənəl ngako je pəti.

⁴ Loki rai teḡi Jorijaləm ti, njé kaw-naa je, ki njé kaw kilə je, ki ngatəgi je lə njé kaw-naa je uwəi-de ki rəde ti. Pol əi ki Barnabasi əli poy ne ki Luwə ra səde adi-de ooi.

⁵ Nə dije ki nā je, ki adi mede dan *Parisi je ti uni ta əli əi nā: «Maji kadi dije ki əi Jipi je al, adi-de ijəi mətide ə ngəmi go ndu-kun je lə Moji 6əy tə taa.»

⁶ Lo kin ti, njé kaw kilə je ki ngatəgi je lə njé kaw-naa je kawina mba kadi indəi manji ta kin.

⁷ Loki naji-naa ta adi dande ngal 6a, Piyər əsi nangi i taa əl-de ə nā: «NGakom je, təki igərrii, e mari nu ə Luwə mbəti-m dansi ti mba kadi m-ilə mbə Poy ta ki Maji rə dije ti ki əi Jipi je al, kadi ooi ə adi mede.

⁸ Luwə ki gər me dije, ma naji ləde maji ki go rəbi NDil Luwə ki adi-de təki adi-n-je be tə*.

⁹ Əi je ə je tə, Luwə ər kəm dəw dana al, mbata e ki takul kadi-me ləde ə Luwə adi ngamede ay-n njay.

¹⁰ Ningə ki 6asine kin, mba ri ə isi sangi ta Luwə ki ne kində ki ɔy mindi njé kadi-me je ti ə? Ne ki je wa ə se bawje je ka j-awi ki təgi kadi j-otii al.

¹¹ Ne ki j-adi meje də ti ə tə kin: E ki takul me-maji lə Ba6e Jəju ə yə j-ingəi kaji, j-əi ki j-əi Jipi je, kae ti ləde əi Jipi je al ka kin tə.»

¹² Ba, dije pəti uti tade, uri mbide kadi ooi də ta lə Barnabasi əi ki Pol ki a əli-de ɔji də poy ne kəji je ki ne je ki əti 6al je ki Luwə rade ki takul Pol əi ki Barnabasi dan dije ti ki əi Jipi je al.

¹³ Loki iləi ta nangi ningə, Jaki un ta əl ə nā: «NGakom je, uri mbisi oi ta ləm 6asine*.

¹⁴ Simo i taa əl-je ne, adi j-oi rəbi ki lo kilə ngire ti wa nu, Luwə ində-n kamne go ti maji, kadi ər dije ki nā je dan dije ti ki əi Jipi je al, ində-de dangi tə dije ləne.

¹⁵ Ta je lə njé kəl ta je ki ta Luwə ti awi gona ti lo kare ba ki ta kin. Tadə ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nā:

¹⁶ «Go ne je ti kin, m-a m-rə kadi m-ra 6e lə *Dabidi ki budi kin rangi.

M-a m-ra e ki sigi gogi, m-a m-ra toe ti gogi tə, M-a m-ində taa gogi.

¹⁷ MBa kadi ndəgi dije sangi Ba6e, Adi e gin dije pəti ki uni təm dəde ti. Ba6e əl ta kin be.

¹⁸ Ba6e ki nje teḡi ki gin ne ki ində dəe naa ti mari nu adi dije gəri*.»

¹⁹ «E mbata kin ə, mi m-o maji ngay kadi j-iləi kadi nō dije ti ki əi Jipi je al ki adi mede Luwə kin, al.

²⁰ Adi ji ndangi makitibi par j-adi-de kadi usoi da ki dəw ilə kadi-kare ti adi yo je al, kadi sangi-nao lo kaya ti al, kadi usoi da ne ki dəw tu minde al, kadi usoi məsi da al tə*.

²¹ NGA ningə, ilə ngire mari nu ba bitə bone, dije ki njé ndo madide je ndu-kun lə Moji əi me 6e bo je ti kare kare, nim ndə kare kare ki e ndə taa kəḡ lə Jipi je, dije a tidəi ndu-kun kin me kəy kaw-naa je ti tə.»

Makitibi mba kilə-n kadi njé kaw-naa je ki Aṭiyosi

²² Be ə, ngatəgi je lə njé kaw-naa je, ki njé kaw kilə je, ki njé kaw-naa je, ndigi kadi n-mbətə dije ki nā je dande ti kadi uni tode dani Pol əi ki Barnabasi awi səde Aṭiyosi ti. MBəti Judi ki 6ari-e nə Barsabasi əi ki Silasi. Əi joo pu, ngakoḡe je taai mede maji.

²³ Ta ki ndangi Makitibi ti adi-de ə tə kin: «Je njé kaw kilə je ki ngatəgi je lə njé kaw-naa je, ji ndangi makitibi kin j-adi səi ngakoḡe je ki isi 6e bo Aṭiyosi ti ki dənangi je ki Siri ti ki Silisi ki səi gin koji lə Jipi je al, ji ra səsi lapiya.

²⁴ J-o poy dije madi i j danje ti ne awi rəsi ti tuji mesi, təli səsi gogi ki ta je ləde, ningə e je 6a j-ilə-de al.

²⁵ Be ə, j-o maji kadi j-ində taje naa ti kare ba, ji mbətə dije j-ilə-de ki rəsi ti, naa ti ki Barnabasi əi ki Pol ki əi njé ndigi je ləje.

²⁶ Əi ki iləi rəde kə mbata tə Ba6e ləje Jəju Kirisi.

²⁷ E kin ə, j-ilə-n Judi əi ki Silasi. Dije ki joo kin a əli səsi ne je kin ki tade.

²⁸ MBata NDil Luwə nim, je wa nim, j-un nduje kadi dəw ində ne ki rangi gidə ne ti ki e ne ki ndae tə ti kin, dəsi ti ki təgi al ngata.

²⁹ Ningə ne ki kadi irai ə tə kin: kadi usoi da ki dəw ilə kadi-kare ti adi yo je al, usoi məsi da al, usoi da ki dəw tu minde al, isai-naa lo kaya ti al. Pəti itoi be ningə, a rai ne ki maji. İtaai lapiya ləje, je ki je ngakoḡi je.»

³⁰ İyəi njé ki mbətə-de ka kin adi awi Aṭiyosi ti. Loki awi teḡi Aṭiyosi ti, kawi njé kadi-me je ki naa ti, ə iləi makitibi ka kin jide ti.

³¹ Loki tidəi makitibi ka kin ningə, rəde nəl-de ngay tadə ingəi ta je ki adi-de təgi me ti.

³² Təki Judi əi ki Silasi wa əi njé kəl ta ki ta Luwə ti, uni dəkagilo ngay iləi dingəm me ngakoḡe je ti, mbisi njade me kadi-me ti.

³³ İsi səde dəkagilo ndəy 6a, ngakoḡe je uwai jide, indəi-de ta rəbi ti kadi awi ki lapiya, təli ki rə njé kilə-de je ti gogi.

³⁴ [Nə Silasi oo maji ngay kadi n-isi Aṭiyosi ti.]

³⁵ Pol əi ki Barnabasi isi Aṭiyosi ti, naa ti ki ndəgi dije ki rangi, ndoi dije ne, iləi-de mbə Poy Ta ki Maji lə Ba6e.

* 15:8 7-8: 10.44; 11.15 * 15:13 12.17 * 15:18 16-18: Amosi 9.11-12 * 15:20 Teḡi ki taga 34.15-16; Ləbatiki 17.10-16; Ləbatiki 18.6-23

Pol əi ki Barnabasi iyəi-naa

³⁶ NDəy go ti, Pol əl Barnabasi ə nə: «Adi ji təl j-un də njaje me 6e bo je ti pəti ki j-əl ta lə Ba6e titi kin, ə ji gə ngakoje je j-o se təli toi ban wa?»

³⁷ Lo kin ti, Barnabasi ndigi kadi Ja Marki aw səde.

³⁸ Nə Pol oo kadi e loe ti al kadi Ja Marki ki ndə ki iyə-de Pampili ti, 6i aw səde lo kaw kilə ti al kin, kadi aw səde 6one 6əy^ə.

³⁹ Mindi kasi-naa al ki bo ngay to dande ti adi iyəi-naa nōq be. Barnabasi un Ja Marki, ə uni bato ki aw ki Sipir ti.

⁴⁰ NGə Pol ə un Silasi ə awi. NGakoje je iyəi-de ji Ba6e ti.

⁴¹ Pol je njiyəi dənangi Siri ti ki dənangi Silisi ti iləi dīngəm me njé kaw-naa je ti ki lo lo.

16*Pol ingə Timote*

¹ Pol re tēē Dərbi ti, go ti aw Lisitir ti. Lo kin ti ə, ingə nje ndo kare ki təe nə Timote. Kəe e nje kadi-me ki e Jipi, ə bawə e Girəki tə^ə.

² NGakoje je ki Lisitir ki Ikoniyom əli ta lie maji ngay.

³ Adi Pol ndigi kuwe jine ti kaw sie. Be ə, aw sie ijə mōte, mbata *Jipi je ki rai 6e lo je ti kin, gəri-e 6əti kadi bawə e Girəki.

⁴ Be bo je pəti ki tēē ti, əji ngakoje je ndukun je ki njé kaw kilə je ki ngatəgi je lə njé kaw-naa je ki Jorijaləm ti uni. Ba əli-de kadi rai go ndu je ti ka kin.

⁵ *NJé kaw-naa je ingəi təgi me kadi-me ti ləde, ningə korde j də made ti ki ndəe ndəe.

Pol aw Masəduwan ti

⁶ NDil Luwə əgi-de kilə mbə Poy Ta ki Maji ngan 6e je ti ki Aji. Adi əti nōq, indəi dənangi Piriji ki dənangi Galasi mani.

⁷ Loki rai tēēi 6asi ki Misi, sangi rəbi kadi n-awi Bitini ti, nə NDil Jəju əgi-de rəbi.

⁸ Be ə, indəi dənangi ki Misi gangi, awi tēēi ta ba ti ki Tirowasi.

⁹ Loe ti kin ə, kondə 6a, Pol oo dəw kare ki Masəduwan ti me ndil ti re a dəe ti. Dəw ka kin əl Pol ə ə nə: «Njai ba, ire Masəduwan ti ira səje.»

¹⁰ Go ne koo me ndil ti lə Pol, ta naa ti nōq, ji sangi rəbi kadi j-aw Masəduwan ti, mbata ji gər maji təki Luwə ə wa ə 6ar-je kadi j-aw j-ilə mbə Poy Ta ki Maji titi.

¹¹ J-al bato Tirowasi ti nōq, 6a j-əsi ji tēē də dər Samotirasi ti. Lo ti ki go ti ningə, ji tēē Nəyapolisi ti.

¹² J-j loe ti nōq, j-aw Pilipi ti, ki e 6e bo ki dəsəy ki dənangi ti ki Masəduwan, ki e gin kə6e ti ki Rom. J-isi nōq, ji ra ngan ndə je asi tati.

¹³ Ningə ndə ta kəə ti lə *Jipi je, ji tēē gidi 6e bo ti taga, kadi j-aw kadi mbo ti. J-aw ti

mbata ji gər kadi j-a j-ingə lo kəl ta ki Luwə titi. Loki j-aw ningə, j-isi nangi rə dəne je ti ki kaw-i-naa loe ti, j-əl-de ta.

¹⁴ Dan dənə je ti ka kin, e ki kare isi nōq, təe nə Lidi. E dənə ki 6e bo ti ki Tiyatir. E nje labi ta kibi ki kər pir pir. Ningə e dəw ki nje 6al Luwə tə. Isi oo ta, 6a Ba6e tēē ngamee, adi ində mbine maji go ta je ti ki Pol isi əl.

¹⁵ Ra batəm naa ti ki njé ki me kəy ti ləne. Ba 6ar-je kadi j-aw 6e ləne ə nə: «Kin ə re oim i kadi mi nje kadi mem Ba6e 6a, irəi isi 6e ləm.» A də ta ti kin ngə, kadi ji ndigi gone ti.

Uwəi Pol əi ki Silasi dangay ti Pilipi ti

¹⁶ NDə kare j-isi j-aw ki lo kəl ta ti ki Luwə 6a, dənə ki nje ra kilə me kəy ti kare re ingəje. Dənə kin aw ki ndil ndə, adi lo ki ində gara 6a, ingə-n ne ngay adi 6ane je.

¹⁷ Un goje ki Pol je 6a, əl ta ki ndune ki boy ə nə: «Dije ki ai kam əi 6əə je lə Luwə ki e də ne je ti pəti. Rai a əji səsi rəbi kaji.»

¹⁸ Dənə ra ne kin be ndəne bay bay goje ti. Be ə, ta təl tae ti, wong i ra Pol dəe ti, adi təl tane əl ndil ki isi me dənə ti ka kin ə nə: «Me tə Jəju Kirisi ti, m-əli kadi itēē kə me ti.» Ningə ta naa ti nōq, ndil tēē kə me dənə ti.

¹⁹ Loki 6ae je ooi kadi ne kingə ne ləde ka, ində ngangine 6a, uwəi Pol əi ki Silasi awi səde ta mbalo ti, nō njé kə6e je ti.

²⁰ Awi səde nō njé gangi ta je ti əli-de əi nə: «Dije ki oi-de kam əi *Jipi je, ə rai ki ndu ki majal me 6e bo ti ləje.

²¹ Rai ki ne jibal 6e je ki, je ki je Rom je, səbi dəje əl, kadi tə ji taa, ji ra-n kilə.»

²² Kosi dije j i, 6uki-naa də Pol ti əi ki Silasi. Ba, njé gangi ta je, adi ngii kibi rəde ti, tīndəi-de ki gəl.

²³ Loki indəi-de maji 6a, awi 6uki-de dangay ti, ningə əli nje ngəm dangay je kadi ngəm-de maji.

²⁴ Loki nje ngəm dangay je ingə ndu kin be 6a, aw səde kəy dangay ti ki duni nu, taa ilə kangila njade ti.

²⁵ Kondə dan lo ti, Pol əi ki Silasi j i isi əli ta ki Luwə, əsi pa iləi təji də Luwə, ə ndəgi dangay je ooi ndue.

²⁶ Ningə, ki kəm ki kində jipi, dənangi yəki ki təgine ngay. Yəki yəki ki ra adi ngirə kəy dangay ka j 6aki 6aki. Ba ki ta naa ti nōq, ta kəy je tēēi nim, kulə gindi ki dəi dangay je pəti ka tuti nim tə.

²⁷ Lo kin ti nōq, nje ngəm dangay je j də 6i ti. Loki j də 6i ti ə oo ta kəy je a tagira, ə ə nə dangay je ayi-naa wa, adi ər kiyə ləne kadi tə n-təl-n rəne kə.

²⁸ Ə Pol Un ndune ki taa ngay ə-l-e ə nə: «Huji rai əl, nə j-a ne pəti.»

²⁹ Lo kin ti, nje ngəm dangay je dəji por, 6a nagi rəne ur kəy, əsi nōq Pol ti ki Silasi ki dadi.

³⁰ Go ti, adi-de tēgi taga, ningə dəji-de ə nā: «Bam je, e ri ə kadi m-ra ə m-a m-ingə-n kaji ə?»

³¹ Ə əli-e ə nā: «Adi mei Baḃe Jəju, ə a ingə kaji səi ki njé ki me kəy ti lai.»

³² Lo kin ti, ilai-e mbeḃe ta lə Baḃe, naa ti ki njé ki me kəy ti lie.

³³ Dan kondə ti wa kin noḡ, nje ngəm dangay je aw ki Pol əi ki Silasi, togḡ do je lade, 6a kalangi ba go ti, adi rai-e batəm naa ti ki dije ki me kəy ti ləne.

³⁴ Go ti, təl aw səde me kəy ti ləne, adi-de neḡ kuso usoi, rai rənəl me kəy ti mbata kadi ki adi mede Luwə.

³⁵ Loki lo ti ningə, njé gangi ta je ilai paja je lade ki rə nje ngəm dangay je ti əi nā: «Iyəḡ dije kin adi awi.»

³⁶ Ə nje ngəm dangay je re əl Pol ta kin ə nā: «Njé gangi ta je əi nā kadi m-iyə səsi madi awi, ə nā itēgi awi lo ləsi ki lapiya.»

³⁷ Nə Pol əl paja je ə nā: «je dije ki Rom ti tə*, ə adi dije indəi je ta kəm kosi je ti, ki kanji gangi ta də je ti. Ə go ti, 6uki je dangay ti be par tə. Ningə 6asine, iyəi-je taa lo ngəy ti be par a? A e be al! Adi əi je wa rai ki rəde iyəi-je taa!»

³⁸ Ə paja je təli ki ta kin awi rə njé gangi ta je ti, adi 6əl ra njé gangi ta je ngay. Bəl ra-de, loki ooi kadi Pol je əi dije ki Rom ti.

³⁹ Be ə, ii, rai rəde ti, dəji-de me-səl, 6a iyəi-de kadi awi, ə dəji-de kadi tēgi me 6e bo ti kin kə ngata.

⁴⁰ Loki Pol əi ki Silasi tēgi dangay ti 6a, awi 6e lə Lidi. Awi ooi ngakoje je ki njé kadi-me je, ilai dingəm mede ti 6a awi.

17

Pol əi ki Silasi me 6e ti ki Təsaloniki

¹ Pol əi ki Silasi indəi Ampipolisi ki Apoloni gangi, 6a awi tēgi Təsaloniki ti. Ningə Təsaloniki ti, *Jipi je awi ki lo kaw-naa lade noḡ.

² Be ə, Pol aw ti, təkisi isəi rə-nə ki lo je pəti. Asəi ndə taa kəḡ mitə go-naa ti, Pol naji-naa ta ti ki Jipi je də ta je ti ki me makitibi ti lə Luwə.

³ Ɔr-de gin ta je, təji-de adi gəri təkisi, makitibi lə Luwə əl kadi Kirisi a oy, 6a go ti, a təsi ndəl dan njé koy je ti. Ningə, Pol əl-de təkisi e darə Jəju wa ki n-isi n-əl-de ta lie kin ə e Kirisi.

⁴ Jipi je ki nə je, ta kin ra kilə rəde ti, adi indəl rəde naa ti ki Pol əi ki Silasi. Kosi Girəki je, ki dāne je ngay ki əi dāne je ki njé təḃa je ka indəl rəde naa ti səde tə.

⁵ Ə lo kin ti, jangi ra Jipi je, adi kaw i dije ki a ilai lo ki go rəbi kare, adi əsi də dije naa ti, rai ndu ki me 6e. Awi tēgi me kəy ti lə Jasə, sangi Pol əi ki Silasi kadi n-uwəi-de, n-awi səde taga, noḡ kosi je ti.

⁶ Nə loki ingəi-de al, uwəi Jasə əi ki njé kadi-me je ki madi je, awi səde noḡ njé gangi ta je ti. Ba əli ta ki ndude ki boy əi nā: «Dije ki tuji dənangi ki tae ba ka, rai tēgi ne.

⁷ Rəi ə, Jasə uwə-de rəne ti 6e ləne. Dije kin pəti, neḡ rade e neḡ ra ki əsi ta ndu-kun je lə Nje kəḃe ki bo Səjar. Əi əli təkisi ngar madi ki rangi e noḡ təe nə Jəju.»

⁸ Ta kin adi wongi kosi je ki njé gangi ta je,

⁹ adi uwəi Jasə ki ndəgi njé kadi-me je adi ugəi la 6əy taa iyəi-de taa.

Pol əi ki Silasi me 6e ti ki Bəre

¹⁰ Loki lo ə nə n-gəi par ə, njé kadi-me je adi Pol əi ki Silasi awi Bəre ti. Lo ki rəi tēgi Bəre ti 6a, awi kay kaw-naa ti lə *Jipi je.

¹¹ Jipi je ki Bəre ti, awi ki mər ta ki maji ngay itə njé ki Təsaloniki ti. Taa ta lə Luwə ki me ki maji ngay. NDəri gin ta lə Luwə ki ndə je pəti, kadi n-ooi se ta je ki Pol je əli-de kin e ta ki rojeti wa.

¹² Be ə, ngay je dande ti adi mede, taa dan Girəki je ti, dāne je ki njé təḃa, ki dingəm je ngay adi mede tə.

¹³ Nə loki Jipi je ki Təsaloniki ti, ooi kadi Pol isəi ilə mbeḃe ta lə Luwə Bəre ti noḡ ningə, təli awi gode ti 6əy, awi sulai kosi je adi rai ndu.

¹⁴ Lo kin ti, njé kadi-me je sangi rəbi kalangi ba adi Pol aw ki kadi ba bo ti. NGA ningə, Silasi əi ki Timote ə nayi-naa Bəre ti.

¹⁵ NJé ki dani Pol, dani-e biti, awi tēgi sie Atən ti. NGata 6a, loki isəi təli, Pol adi-de ndune kadi Silasi əi ki Timote rai law ingəi-ne.

Pol me 6e ti ki Atən

¹⁶ Loki Pol isəi ngəm Silasi əi ki Timote, angale tuji mbata yo je ki dije isəi rai-de, rəsi me 6e bo kin.

¹⁷ Pol naji-naa ta ti ki *Jipi je, ki dije ki təli Jipi je, me kəy kaw-naa ti lə Jipi je, taa ki ndə je pəti, ta mbalo ti, ki dije ki ingə-de.

¹⁸ NJé neḡ gər je ki 6ari-de Əpikir je ki Isitoyisi je ka naji-naa ta ti səde tə. Ə njé ki madi je əli əi nā: «Nje ta je kam ta ri ə a əl ə?» Ningə njé ki nungi əli əi nā: «To tə neḡ ki e nje kəl ta ki də yo je ti ki mba be ə am.» Əli be mbata ooi kadi Pol isəi ilə mbeḃe Poy Ta ki Maji lə Jəju nim, isəi ilə mbeḃe kə lo koy ti nim.

¹⁹ Be ə, uwəi Pol, awi sie rə njé gangi ta je ti, 6a əli-e əi nā: «To kadi əl-je ta də neḡ ndo ti ki sigi ki isəi indo kin adi ji gər a?»

²⁰ MBata isəi əl-je ta je ki mbiije oo nja kare al, ə kadi ər gine maji adi j-o.»

²¹ Ningə neḡ kare ki səbi gər, dije ki Atən ti pəti, ki mba je ki isəi dande ti, dəkagilo lade ki ngay e mba kəl-n ta je, koo-n ta je ki mba.

²² Lo kin ti, Pol i a taa, dan njé gangi ta je ti, 6a un ta əl ə nā: «Səi dije ki Atən ti, m-o kadi səi dije ki, pole yo ləsi əti 6əl ki dum. Ipələi yo me neḡ je ti pəti.

²³ Tadó, loki m-njiyə me 6e ti, m-o ne je ki isi ɔsi məkəsisisi nangi nɔde ti. M-o lo gugɔ yo madi wa ɓəy ki indai ne dɔ ti əi nə e lo lə “yo ki igəri-e al,” ningə e e ki isi ɔsi məkəsisisi nangi nɔe ti ki kani gər-e ka kin ə m-isi m-ilə səsi mbɛ ta lie.

²⁴ E Luwə ki nje ra dɔrə ki dɔnangi ki ne je pəti ki me ti, e ki e Ba dɔrə ki dɔnangi. E nje kisi me kəy ti ki dɔw ra ki jine al.

²⁵ Taa aw ki ndoo kadi dɔw ra kilə madi ade al tɔ, tadó e ə e nje kadi dɔw isi kəm ba nim, nje kadi dɔw kəɔ ki ne je pəti nim tɔ*.

²⁶ Ki dɔw ki kare ba be ə ində-n dije pəti adi taai dɔnangi. Ində dɔkagilo adi-de nim, ində gangi lo kiside nim tɔ.

²⁷ Luwə ində ne je kin be mba kadi dije sangi-e-n. Dɔmajɔ ə a ingəi-e me mam lo ti ləde. Ki rɔjeti, Luwə e say al ki dɔw ki ra danje ti.

²⁸ Tadó kisi ki dɔ taa ləje e me jie ti. E ə e nje kadi j-ɔdi rɔje, ki nje kadi j-isi kəm. E mbata kin ə njé gosɔ ta je ləsi ki madi je əli əi nə: “Je ka je ngane je tɔ.”

²⁹ Ə re je ngan Luwə je 6a, sɔbi kadi j-o Luwə kadi e dɔw ki tɔ tə yo ɔr je, ki yo la je ki dije ləi-de, ə se yo mbal je ki dije tɔli-de ki gosɔ ki dɔde ti kin be al.

³⁰ Luwə iyə go ne je ki dije rai kəte dɔ day ti, dɔkagilo ti ki gəri-e al ɓəy kin kɔ, nə ki ne kin, Luwə dɔji dije pəti, ki lo je pəti, kadi iyəi rəbi ne rade je ki majal kɔ.

³¹ Tadó ɔr ndɔ kare ində nɔɔ kadi tə a gangi-n ta dɔ dije ki dɔnangi ti ne pəti ki rəbi ki dana. A gangi ta kin ki rəbi lə dɔw kare ki kəte mbata kilə kin, ə tɔje ki taga adi dije pəti gəri-e ki rəbi kje dan njé koy je ti.»

³² Loki Pol əl ta kɔ lo koy ti, ə ɔsi mbide ti ningə, njé ki madi je ibəi-e kogii, ə njé ki nungi əli əi nə: «J-a j-o ta ləi kin ndɔ ki rangi ti.»

³³ E be ə, Pol tɛɛ-n dande ti, aw.

³⁴ Nə be ka, ki madi je dande ti nayi-naa go Pol ti, adi mede Jəju Kirisi. Dande ti kin, Dənisi ki e ki kare dan njé gangi ta je ti e sɔde nɔɔ, taa dənə ki ɓari-e nə Damarisi ki ndəgi dije ki rangi ka əi sɔde nɔɔ tɔ.

18

Pol me 6e ti ki Koreti

¹ Loki Pol j Atan ti ningə, aw Koreti ti.

² Lo kin ti nɔɔ, ingə Jipi kare ki tɔe nə Akilasi, ki gine e Pɔ, j Itali ki nene Pirisil rai ngosine ɓəy. Rəi mbata nje kɔɓe ki bo ki Rom ti ki tɔe nə Kilodi un ndune kadi *Jipi je pəti tɛɛi Rom ti kɔ. Pol aw ingə Akilasi je nɔɔ,

³ ningə təkɔ kilə ki kadi rai ingəi ne e kilə ki kare ba, adi e kilə koji kibi ra kəy, Pol isi sɔde, adi rai kilə kin naa ti.

⁴ *NDɔ taa kəɔ je pəti, Pol un ta, əl me kəy kaw-naa ti lə Jipi je. Əl ki kujə ki sangi kadi Jipi je ki Girəki taai tə ta ki rɔjeti.

⁵ Nə loki Silasi əi ki Timote j Masəduwan ti rai ingəi-e*, Pol un dɔkagilo ləne pəti mba kəl-n ta lə Luwə. Tɔji Jipi je kadi gəri təkɔ Jəju e Kirisi.

⁶ Nə Jipi je tɔi-e rɔ, taji-e, adi Pol jəngi bu kibi ləne tade ti, ə əl-de ə nə: «Ta məsisi e dɔsi ti! mi m-goto me ti. Ningə ki ɓasine kin, dije ki əi Jipi je al ə m-a m-aw ki rɔde ti ngata.»

⁷ Be ə, Pol j nɔɔ, aw 6e la Titusi Jusitusi, ki e dɔw kare ki nje kaw nɔ Luwə ti, ki kəy lie ndunəi-naa ki kəy kaw-naa lə Jipi je.

⁸ Kirisipusi, ki e ki boy dɔ kəy kaw-naa ti lə Jipi je əi ki dije ki me kəy ti ləne ba pəti, adi mede ʔaʔe. Taa dije ki Koreti ti ngay, ki ooi ta lə Pol ka adi mede tɔ, adi rai-de batam.

⁹ NDɔ kare kondɔ, ʔaʔe əl Pol ta me ni ti ə nə: «ʔɓal al, əl ta ki nɔi ti, ʔi uti tai al.

¹⁰ Tadó mi səi naa ti, dɔw madi kare ki a ilə jine kadi ɔdi təkɔ majal goto. Dije ki əi dije ləm əi ngay me 6e bo ti kin ne.»

¹¹ Be ə Pol isi-n Koreti ti ʔal kare ki nay mehə, ndo-n dije ta lə Luwə.

Pol a nɔ Galiyɔ ti

¹² Dɔkagilo ti ki Galiyɔ e-n nje kɔɓe ki Akay, *Jipi je dɔɔi ta naa ti dɔ Pol ti, adi awi sie nɔ njé gangi ta je ti,

¹³ əi nə: «Dɔw kam isi aw ki dije kadi ɔsi dɔde nangi nɔ Luwə ti, ki go ndu-kun ti al.»

¹⁴ Pol ra kadi tə n-əl ta ningə, Galiyɔ un ta tane ti kəte əl Jipi je ə nə: «Kin ə re e ta lə ne tɔl, ə se ta lə majal madi ki ngə ngay ə to be ə, re m-a m-o ta ləsi, səi Jipi je.

¹⁵ Nə təkɔ e ki naji-naa ti ki oji dɔ ta je, ki tɔ je, ki ndu-kun je ləsi ki sɔbi dɔsi kin 6a, ai dansi ti nɔɔ. Mi m-a m-gangi ta ki be kin al.»

¹⁶ Ba tuwə-de lo gangi ta ti kɔ.

¹⁷ Ə loe ti nɔɔ, dije pəti uwəi Sositan ki e ki boy dɔ kəy kaw-naa ti lə Jipi je, indəi-e, nə usi Galiyɔ ne kare dɔde ti al.

Pol təl aw Atiyosi ti

¹⁸ Pol təl isi Koreti ti nɔɔ dɔkagilo asi ta ti ɓəy. Ba go ti, iyə njé kadi-me je, ə un bato ki kaw ki Siri ti, naa ti ki Pirisil əi ki Akilasi. Pol adi ngisəi dɔe Səkirə ti, mbata un mindine adi Luwə*.

¹⁹ Awi tɛɛi Epəji ti, Pol iyə Pirisil əi ki Akilasi ə aw kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, naji-naa ta ti sɔde.

²⁰ Jipi je kin dɔji Pol kadi isi sɔde ngan ndo je ɓəy, nə Pol ndigi al.

²¹ Ba əl-de ə nə: «NDɔ ki rangi, ə Luwə ndigi ə, m-a m-təl tə m-re rɔsi ti ɓəy,» ningə iyə-de ə aw.

²² Ba un bato Epəji ti, aw Səjare ti. Loki tɛɛ Səjare ti, aw uwə jɔ njé kaw-naa je, 6a un rəbi aw Atiyosi ti.

²³ Pol ra ngan ndo je noo, 6a təl ilə dōne gogi. Aw tēg Galasi ti ki Piriji ti, adi tōgi njé ndo je pəti.

Apolosi me 6e ti ki Epəji ki me 6e ti ki Koreti

²⁴ Jipi kare ki tōe nə Apolosi, ki e dəw ki gine e Alagijandiri ti re Epəji ti. E dəw ki 6al ta to tae ti, taa gər ta lə Luwə maji tō.

²⁵ NDoi-e rəbi ta lə Bəbe, adi ilə mbē ta lə Jəju ki rənəl ki ngay, ndo dije nē ki dō Jəju ti ki go rəbe ti. Nə ke ə, gər batəm lə Jə par.

²⁶ Hə rōne, əl ta lə Luwə kəy kaw-naa ti lə *Jipi je ki me ki ti kati. Nə loki Pirisil əi ki Akilasi ooi-e lo kəl ta ti, 6ari-e rōde ti, əji-e go rəbi lə Luwə ay njay, adi-e gər.

²⁷ Go ti, ndigi kaw Akay ti, ə ngakoje je ndigi dō ti sie, adi rai makitibi adi njé ndo je ki Akay ti kadi uwə-e rōde maji. Loka aw tēg Akay ti, ki go me-maji ti lə Luwə, ra ki njé ki adi mede Luwə ngay.

²⁸ Tado dum dō Jipi je ki tōgi ta ləne taga wangi ta kəm dije ti. Tōji ki ta lə Luwə jine ti tək Jəju e Kirisi.

19

Pol e me 6e ti ki Epəji

¹ Dəkagilo ti ki Apolosi e-n Koreti ti, Pol ində dōnangi ki mbal je əi ti ki dōnangi Aji ti gangi, 6a re tēg Epəji ti. Ingə njé ndo je lə Jəju ki nā je ti noo. Adi dəji-de ə nā:

² «Loki adi mesi Jəju kin, ingəi NDil Luwə a?» Ə təl iləi-e ti əi nā: «Jagi, ko ka j-o kəte kadi NDil Luwə e noo əl.»

³ Pol təl dəji-de 6əy ə nā: «Batəm ki ban ə ingəi a?» Ə əli-e əi nā: «J-ingə batəm lə Jə Batisi.»

⁴ Be ə, əl-de ə nā: «Oyo, Jə ra batəm *Isirayəl je mba kadi tōri ndude dō majal je ti ləde. Ə təl əl-de 6əy kadi ta adi mede dəw ki a re gone ti noo, adi dəwe kin e Jəju^ə.»

⁵ Loka ooi ta je kin ningə, adi rai-de batəm me tō Bəbe Jəju ti.

⁶ Be ə, Pol ində jine dōde ti, ə NDil Luwə risi dōde ti. Ningə iləi ngirə kadi əli ta ki ndon ta je ki dangi dangi nim, taa əli ta ki ta Luwə ti nim tō.

⁷ Dingəm je pəti ki ai lo nē je ti kin asi dōgi gide e joo.

⁸ Go ti, asi nay mitə go-naa ti, Pol tēg ə aw kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, əl-de ta ki kanji 6əl. Hə mbē kōbe lə Luwə, əl-de ki go rəbe, kadi ooi tō ta ki rōjeti mba kadi taai ta kin tō.

⁹ Nə Jipi je ki nā je dande ti rai me nga, adi mbati kadi adi mede. Əli ta kidii nē ndo lə Pol ki əji go rəbi ta lə Bəbe kin ta kəm kosi dije ti. Be ə, Pol iyə-de ə oti aw ki njé ndo je me kəy ndo nē ti ki tōe nə Tiranusi. Ningə ki ndo je kare kare pəti, ndo-de nē.

¹⁰ Nə ndo kin, Pol ra kilə asi 6al joo. Be ə, ra adi Jipi ki dije ki ə Jipi je al ki isi dōnangi Aji ti, ooi ta lə Bəbe.

¹¹ Luwə ra nē kōji je ki əti 6əl ki takul Pol.

¹² Adi, dije oyi ta kibi ki kare je ki ta kibi ləji je ki jide ədi, awi ədi njé moy je adi ingəi rō nga nim, ndil je ki majal ka iyəi-de nim tō.

¹³ Jipi je ki nā je ki njé njiyə ki go 6e je, kadi n-tuwəi ndil je ki majal, əi je ka gei kadi n-6ai tō Bəbe Jəju dō dije ti ki əi gin tōgi ti lə ndil je ki majal tō. Adi əli əi nā: «Me tō Jəju ti ki Pol isi ilə mbē ta lie, m-dəji səsi kadi itēgi kō.»

¹⁴ Dije ki njé ra nē be ka kin, əi siri. Əi ngan lə Jipi kare ki tōe nə Səba. E ki bo lə njé kijə nē məsi kadi-kare je.

¹⁵ NDil ki majal təl ilə-de ti ə nā: «M-gər Jəju, taa m-gər dəw ki e Pol tō, nə səi, səi nā je ə?»

¹⁶ Lo kin ti, dəw ki ndil je majal isi me ti ka kin j ur dode ti uwə-de tāsō. Ningə ində-de kində ki dəw oo go madine al, adi tēgi me kəy ti ki kay ki rōde kare, ki kibi ki gangi rōde ti bati bati ki məsi.

¹⁷ Dije pəti ki 6e bo Epəji ti, ki Jipi je, naa ti ki dije ki əi Jipi je al, gəri go nē ki ra nē kin maji. Əi pəti 6əl ra-de, adi əsi gon Bəbe Jəju.

¹⁸ Dije ngay ki əi njé kadi-me je rəi tōri ndude, ə əli kilə rade je ki majal ki taga nō dije ti.

¹⁹ Njé ki nā je dan njé ra mbəli je ti, rəi ki makitibi ra mbəli je ləde, kaw ki dō-naa ti ə iləi por ta kəm dije ti. Gati makitibi je ləde kin asi silə dibi kuti mi nja dibi kare^ə.

²⁰ E be ə, ki takul tōgi lə Bəbe, ta lə Luwə sanelo je ti ki kəte kəte ki tōgine tō.

²¹ Go nē je ti kin, NDil Luwə əsi Pol adi un ndune kadi n-aw 6e bo Jorijaləm ti. Dō rəbi kawə ti, ində dōnangi Masəduwan ki Akay gangi. Ningə Pol əl ə nā: «Re m-aw m-tēg 6e bo Jorijaləm ti 6a, maji kadi m-aw m-o dōnangi Rom tō.»

²² Pol ilə ki njé ra sie kilə je joo, Timote əi ki Erasi adi-de awi dōnangi Masəduwan ti. Ningə e wa, isi dōnangi Aji ti ba njaba 6əy.

Nē je ki rai nē Epəji ti

²³ Dəkagiloe ti kin, ta kasi-naa al ki bo ngay j dō rəbi ta lə Bəbe me 6e ti ki Epəji.

²⁴ Dəw kare ki tōe nə Dəmetirusi, e kodi ki nje ra ningə kasi je. E nje ra ngan kəy yo ki dōne ki a 6ari-e nə Artəmis. Kilə kin ra adi e soti ki njé kilə je lie ngay.

²⁵ Səi ə, Dəmetirusi kaw kodi je ki dije pəti ki isi ki dōde taa ki takul kilə kin naa ti, ə əl-de ə nā: «Madim je, igəri kadi e ki takul kilə kin ə, j-isi j-ingəi nē maji.

²⁶ Səi je oi ki kəmsi taa ki mbisi tō, kadi e Epəji ti ne par al, nə dōnangi Aji ti ba pəti, ə dingəm ki tōe nə Pol kam təl dō kosi dije basi. E əl-de ə nā: «Kagi yo je ki dije rai ki jide əi Luwə əl.»

²⁷ E kilə je ki j-isi rai kin par ə dije a ooi tə ne ki kare al, ne kəy la yo ki dənə ki bo ki e Artəmisi kin ka, dije a ooi-e ne madi ti al to. Lo kadi dije a ali ə nā: «Artəmisi e yo ki dənə ki bo,” goto. Artəmisi ki dije ki dənangi Aji ti ki ndəgi dənangi ba pəti osi gone kin.»

²⁸ Loki kədi je ooi ta je kin ningə, wongji rade ngay, adi ilai ngirə kadi əli ta ki ndude ki boy əi nā: «Artəmisi lə Epəji je, e ki bo.»

²⁹ Kalangi ba go ti ningə, lo singə sokito ki ta tate ba me 6e bo ti. Dije ndəri Gayusi əi ki Arisitarki, dije ki Masəduwan ti, ki əi madi mba lə Pol je kəmde ti, ə ngədi təl-n-de ki ta mbalo ti.

³⁰ Pol ndigi mba kadi n-təji rəne kosi dije, nə njé ndo je əgi-e.

³¹ Ningə basa madi Pol je madi ki əi dije ki bo ki dənangi Aji ti, ilai kilə rəe ti, əli-e kadi aw ta mbalo ti al.

³² Ta mbalo ti, ne ki to ay njay də dije ti goto. Ta je ki isi tēē ta dije ti əi ta je ki dangi dangi. Ningə dije ngay dan madide je ti gəri gin ne ki kaw-inaa al.

³³ Dije ki nā je dan kosi dije ti əri gin ne ki ra ne kin adi Aləgijandir ki *Jipi je indəi-e tə nje kun dode kin ade oo. Aləgijandir ilə jine taa, dəji-n dije mba kadi ai kekeke, tado ge kəl ta, ər-n ta dode ti.

³⁴ Loki gari-e kadi e Jipi ningə, əi je pəti ilai bila ki ndude ki bo asi ngirə kadi joo je be əi nā: «Artəmisi lə Epəji je, e ki bo.»

³⁵ Ta təl ta ti ningə, nje ndo ndu-kun ki me 6e bo ti, re ra adi lo to jijiji, 6əy taa əl-de ə nā: «Səi dije ki Epəji ti, nā ə gər kadi 6e ki Epəji ti, e nje ngəm kəy lə Artəmisi ki e yo ki dənə ki e ki bo kin əl ə, ə se nā ə gər kadi e nje ngəm mbal ki e bana kəme ki j dora ti osi kin əl ə?»

³⁶ E kin e ne ki dum maji. Maji kadi uwəi angalsi indəi nangi, ə iməri ta taa irai ne.

³⁷ Səi je ə əri dije kam irai sade ne, nga, ne madi ki majal ki rai əsi ta kəy kin goto, taa əli ta ki mal də yo ti ləje ki dənə Artəmisi al to.

³⁸ Re Dəmetirusi əi ki dije ki njé ra kilə je ləne, ai ki ta ki dəw madi ningə, ndə gangi ta je to noq, ə maji kadi awi ooi njé gangi ta je.

³⁹ Re ne madi ki rangi to noq kadi idəji ə, ndə ki kadi njé kində manji ta je kin ki go rəbe ti to noq.

⁴⁰ Ne je ki rai ne 6one kin, asi kadi dije ilai ta dəje ti tə njé kal də ndu je, tado ta madi ki j-a j-əli ə j-a j-ərii ta də je ti, ki əji go kaw-naa lə dije ki 6one kin goto. Be ə, go ta je ti ki nje ndo ndu-kun əl, tuwə dije adi sanəi-naa.

20

Pol aw dənangi Masəduwan ti

¹ Loki wongji lə dije yogiro ningə, Pol ilə 6ar njé ndo je, ilə dīgəm mede ti 6əy taa rade lapiya ə əti aw Masəduwan ti.

² Pol ingə dəkagilo je ngay ilə-n dīgəm me njé kadi-me je ti loki isi ində dənangi ka kin gangi. Ningə gangi ki kəte noq aw Girəki ti.

³ Pol isi ti noq nay mita. Dəkagilo ti ki kadi un bato ki kaw ki dənangi Siri ti ningə, gər kadi *Jipi je lai tade nangi kadi n-rai sie ne ki majal. Be ə, təl un rəbi ki Masəduwan ti.

⁴ MBQ dije ti ki dani-e a ingə Sopatər ki ngon lə Pirusi ki Bəre ti nim, Arisitarki əi ki Səgəduusi ki əi dije ki Təsaloniki ti nim, Gayusi ki Dərbi ti nim, Timote nim, taa Tisiki əi ki Tiropim ki əi dije ki dənangi Aji ti nim to.

⁵ Dije kin əti kəte noje ti, awi nginəi-je Tirowasi ti.

⁶ Je 6a, go ndo je ti lə mapa ki ra ki kanji əm, ə j-al me bato ti me 6e ti ki Pilipi j-isi j-aw. J-aw, ji ra ndə mi rəbə, 6a j-aw j-ingə madije je Tirowasi ti, ji ra ndə siri.

Pol me 6e ti ki Tirowasi

⁷ NDə dimasi, ji kaw-naa mba kuso mapa, Pol a aw lo ti ti, adi əl ta ki njé ndo je. Be ə, əl ta ratata dan lo dəe ti.

⁸ Ji kaw-naa me kəy ti ki e də made ti taa. Ningə me kəy ti ka kin, lambi je ngay əi ti noq.

⁹ Loki Pol isi əl ta adi ngal, Basa kare ki tōe nə Etikusi isi pənətir ti, to 6i maki, adi 6i un-e, j kəy ti ki kə mitə də made ti, tēē osi. Loki dije əi nə n-uni-e 6a, basa oy.

¹⁰ Pol ur nangi, dəbi rəne dəe ti ə un-e jine ti 6a əl-de ə nā: «Kadi mesi gangi man al nə to kəm 6əy!»

¹¹ Go ti, Pol təl al aw ta gogi, gangi mapa uso. Un ta ki tane ti gogi biti ta gin lo ti, 6a əti aw.

¹² NGA ningə, dije əri basa awi sie 6e kəm, adi dije pəti mede osi nangi.

Pol i Tirowasi ti aw Mile

¹³ Je j-aw kate ki bato me 6e ti ki Asosi. Me 6ee ti kin ə, j-a j-un Pol naa ti səje. Tado ki go kəji ta ti lie, ge kadi n-un rəbi ki njane.

¹⁴ Loki re ingə-je Asosi ti, j-un-e me bato ti naa ti səje ə j-aw Mitilan ti.

¹⁵ Lo ti go ti ningə, j-əti noq, ji re je tēē ta lo ti ki Kiyō. NDə ki go ti ningə, ji tēē Samosi. NDə ki kə sə 6əy taa ji tēē Mile ti.

¹⁶ Pol ndigi kadi n-a lo ka ti Epəji ti al nə pane taa dəkagilo də dənə ti dənangi Aji ti. Ge mba kadi n-aw kalangi kadi re to-n ban wa ka, ndə Pətəkoti osi done ti Jorijaləm.

Pol əl ta ngatəgi je me 6e ti ki Mile

¹⁷ Loki Pol e me 6e ti ki Mile 6a, ilə 6ar ngatəgi je lə njé kaw-naa je ki Epəji ti.

¹⁸ Loki rai tēēi rəe ti ningə, əl-de ə nā: «Tgəri rəbi pa njyəm dəkagilo je pəti ki mi-n səsi naa ti, ilə ngire də ndə ki dəsəy ti ki m-re-n dənangi Aji ti.

¹⁹ M-ra kilə 6əə lə Bəbe ki də ki səl ləm ləm, me man nq ti ki me ne na je ti ki m-ingə ki rəbi je ki dangi dangi ki go rəbi kilə ta nangi ki j rə *Jipi je ti ki madi.

²⁰ Səi igəri bəti, m-ḅəyḅ səsi dḅ nḅ madi kare al. M-ilə səsi mbḅ Poy Ta ki Maji ta m-ndo səsi nḅ je pəti ki a ra səsi maji tḅ, taga dan kosi dije ti nim, me kəy je ti nim tḅ.

²¹ M-ilə mbḅ Jipi je nim, Girəki je nim kadi təli rəde go Luwə ti ə iyəi go rəbi nḅ rade je ki majal kin kḅ, taa kadi adi mede Bəbḅ ləje Jəju Kirisi tḅ.

²² Ki ḅasine kin, NDil Luwə ində dḅm ti, adi m-isi m-aw Jorijaləm ti ki kanji kadi m-gər nḅ je ki a ra-m nu.

²³ Nḅ ki m-gər, me ḅe bo je ti kare kare ki m-tḅḅ ti, NDil Luwə adi-m m-gər təkḅ dangay je ki kḅ je isi nginai-mi nḅḅ.

²⁴ Ki oji dḅm, kisi ki dḅ ta ləm e nḅ madi ta kəm ti al. Nḅ je ləm e kadi m-aw ratata m-təl ta ngḅdi ləm, ə kadi m-ra kilə ḅəḅ ki m-ingə ji Bəbḅ ti kin maji. Adi e kilə kilə mbḅ Poy Ta ki Maji ki oji dḅ me-maji lə Luwə.

²⁵ Ningə ḅasine, m-gər kadi səi pəti ki m-njiyḅ dansi ti ə m-ilə səsi mbḅ Poy Ta ki Maji ki oji dḅ kḅḅe lə Luwə kin, a oi kəm gogḅ al ratata ngata.

²⁶ E be ə, m-əl ta ləm taga ay njay ḅone, ta məsisi səi pəti goto dḅm ti.

²⁷ Tado kḅji ta ra je lə Luwə pəti, m-ilə mbḅ dḅ ti madi oi. Nḅ ki m-ḅəyḅ dḅe rəsi ti goto.

²⁸ Indəi kəm-kədi dḅ rəsi ti səi je wa, taa dḅ nḅ kul je ti ki NDil Luwə adi səsi kadi ingəmi-de kin tḅ. Maji kadi indəi kəmsi go njé kaw-naa je ti lə Luwə ki ndogi-de ki məsine, tḅ njé ngəm nḅ kul je ki maji.

²⁹ M-gər kadi loki m-a m-goto dansi ti, dije madi ki a toi tḅ jagim je ki njé me ndul, a rəi uri dansi ti ə a rai njé kaw-naa je majal.

³⁰ Ningə mbḅsi ti wa ka, dije madi a təli njé rugḅ ta ki rəjeti mba kadi təli njé kaw-naa madi je njé ndo je ti ləde.

³¹ Maji kadi isi dḅgi ti, adi mesi ole dḅ ti, təkḅ me ḅal ti ki mitḅ ki m-ra dansi ti, kondḅ ki kada, kare kare pəti, m-iyḅ ta kilə dingəm mesi ti al, ki man nḅ kam ti.

³² Ningə ngḅsine, m-ilə səsi ji Luwə ti, taa m-ndəji səsi ki ta lie ki go me-maji ti lie tḅ. Ta kin aw ki tḅgi mba kadi adi itḅgii me kadime ti, taa Luwə a adi səsi nḅ maji je pəti ki isi ngəm mbata ti lə dije pəti ki əi yəe je tḅ.

³³ Lo ki mi dansi ti, m-ra kəm-nda la, ə se əḅ ə se kibi lə dəw madi dansi ti al.

³⁴ Səi je wa igəri bəti, kadi ki oji dḅ kisi ki dḅ taa ləm, ə se ki yḅ madi-kiləm je, m-ra kilə ki jim mi wa.

³⁵ M-əji səsi ki lo je pəti, ə se ki dḅkagilo je pəti kadi irai kilə be mba kadi indəi kəmsi go njé ndoo je ti. Ningə maji kadi mesi ole dḅ ta ti ki Bəbḅ Jəju wa əl ki tane ə nḅ: “Maji-kur e ngay dḅ ji ti ki adi itḅ ji ki taa.”

³⁶ Go ta je ti ki Pol əl kin ningə, əsi məkəsine nangḅ, ḅa əl ta ki Luwə ki mbata ti ləde pəti.

³⁷ Ba go ti, əi pəti, ḅuki-naa ki nḅ ti, tosi mindi Pol ti uwəi-e, orəi-e ki rəde ti.

³⁸ Ta lie ki əl-de ə nḅ: «A oi kəm gogḅ al, ngata» kin əḅ tḅgide ngay. Ningə dani-e biti awi sie ta bato ti.

21

Kaw Pol ki Jorijaləm ti

¹ Go kiyḅ-naa ti ki ngatḅgi je lə njé kaw-naa je ki Epəji ti, j-al me bato ti, ə j-aw njururu dḅ dər ti ki tḅe nḅ Kosi. Lo ti go ti ningə, ji tḅḅe me ḅe bo ti ki Rodi. J-əti Rodi ti ḅa j-aw ḅe bo ti ki Patara.

² J-ingə bato ki isi aw Pənəsi ti adi j-al me ti j-aw sie.

³ Loki j-o dḅ dər Sipur ki kəmje be ningə, j-iyḅ ki dḅ ji gəl je ti ə j-əḅ taa ki donangi Siri ti. J-aw j-ur nangḅ Tir. Lo kin ti nḅḅ ki a əri nḅ je ki me bato ti nangḅ.

⁴ J-ingə njé ndo je me ḅe ti ka kin nḅḅ, adi j-isi səde asi ndo siri. *NJé ndo je ka kin, NDil Luwə əsi-de adi əli Pol kadi aw Jorijaləm ti al.

⁵ Nə loki dḅkagilo ləje asi ningə, j-i taa, j-un ta rəbi ləje. NJé ndo je pəti, ki nede je, ki ngande je dani je biti tḅḅi səje gidi ḅe bo ti. Loe ti nḅḅ, j-əsi məkəsije nangḅ ta ba ti, j-əl ta ki Luwə.

⁶ Go ti, loki j-əl-naa ta je ki dḅḅəy ti ki kadi j-iyḅ-n-naa ḅa, j-al me bato ti ə əi je təli ki ḅe je ləde tḅ.

⁷ J-ində ngangi kaw mba ləje ki bato, lo ki j-i Tir ti ji re ji tḅḅ Toləmayisi ti. Me ḅe bo ti kin nḅḅ, j-uwə ji ngakoje je, ḅa j-isi səde ndo kare.

⁸ Lo ti dḅ ti ningə, ji re ji tḅḅ Səjare ti. J-aw me kəy ti lə Pilipi ki e nje kilə mbḅ Poy Ta ki Maji, ki e mbḅ dije ti ki siri ki njé kində kamde go nḅ maji je ti lə njé kaw-naa je ki Jorijaləm ti^ḅ. J-isi rəe ti nḅḅ.

⁹ Me kəy ti lie, ngan dḅne je sḅ ki gəri dingəm al ḅəy, ki əi njé kəl ta je ki ta Luwə ti isi səm ti nḅḅ.

¹⁰ J-isi me kəy ti lə Pilipi ka kin ji ra ndḅ ngay nga ḅa kadi nje kəl ta ki ta Luwa ti ki tḅe nḅ Agabusḅ i Jude ti re ingə je nḅḅ^ḅ.

¹¹ Nje kəl ta ki ta Luwa ti ka kin un nda dḅ ḅədi lə Pol dḅḅ-n jine je ki njane je, ningə əl ə nḅ: «NDil Luwə əl ə nḅ, me ḅe bo ti ki Jorijaləm, ki bo je lə *Jipi je a dḅḅi ḅa nje nda dḅḅ ḅədi kin be. Ningə a iləi-e ji dije ti ki əi Jipi je al.»

¹² Loki j-o ta kin ningə je ki ngakoje je ki Səjare ti j-uwə nja Pol, ji dḅje kadi aw Jorijaləm ti al.

¹³ Nə Pol ilə-je ti ə nḅ: «Oti kadi inḅi adi mem gangḅ man. Mi Pol mi ḅasi kadi dije tai-mi par al, nḅ re əji dḅ koy ka, mi ḅasi kadi moy ki mbata tḅ Bəbḅ Jəju Jorijaləm ti.»

¹⁴ Loki j-o kadi Pol yəti ndune go ta je ti ki j-əl-e, al, je ka ji təl ji ta kəə tə, ə ji təl ji dəji kadi Luwə ra ndigə ləne par.

¹⁵ Go ndə je ti ki ban wa ki ji ra dənangi Səjare ti, ji ra go roje ə j-ətə j-aw Jorijaləm ti.

¹⁶ Njé ndo je ki madi ki Səjare ti awi səje naa ti Jorijaləm ti. Loki ji tē Jorijaləm ti ningə dani je me kəy ti ki dāw madi ki tōe nə Mīnaso, adi j-isi ti. E dāw ki Sipir ti. E ki kare mbə njé ndo je ti ki dəsəy.

¹⁷ Loki ji re ji tē Jorijaləm ti, ngakoje je uwəi-je rəde ti ki rənəl ki əti 6əl.

¹⁸ Lo ti də ti, Pol aw səje me kəy ti lə Jaki. Lo kin ti ə, j-ingə ngatəgi je lə njé kaw-naa je pəti, titi nqə.

¹⁹ Go kuwə ji ti ki Pol uwə jide ningə, ər-de poy nē je ki Luwə ra ki mbata gin dije ki əi Jipi je al, ki takul kilə lie kin, bəre bəre adi-de ooi.

²⁰ Go nē je ti ki Pol ər-de poye kin ningə, iləi təji də Luwə ti, 6a əli Pol əi nə: «Ngokojē, ində kəmi o, Jipi je dibi bay bay ədi mede Jəju, nə pəti uwəi go ndu-kun lə *Moji nga.

²¹ Ningə ki 6asine kin ooi ta dəi ti təkəi isi indo Jipi pəti ki isi tə mba je dənangi je ti ki rangi kadi iyəi go ndu-kun je lə Moji kə nim, əl-de kadi ijəi moti ngande je al nim, taa nē jibəl 6e je lə Jipi je ka kadi uni goe al nim tə.

²² Adi ji giri də nē ti ki kadi ji rai, tadə a ooi poyi kadi ire ka par am!

²³ Be ə, maji kadi ira nē je ki j-a j-əli kam. J-aw ki dije sə mbə je ti ne ki uni mindide kadi n-indai rəde ta dangi mbata lə Luwə.

²⁴ Maji kadi ər dije kin goi ti, ə ira səde nē jibəl 6e kay rə də majal ti, ə igə dəde mba kadi ngisəi dəde. Ningə dije pəti a gəri kadi poy ta je pəti ki ooi əji dəi e ta je ki ngom. Tadə j wa ki dəi, itəl rəi go ndo kun je ti lə Moji.

²⁵ Ki əji də dije ki əi Jipi je al ki adi mede, ndu-kun je ki ji ndangi j-ilə-n j-adi-de, e kadi usoi da ki dāw gugi-n yo al nim, kadi usoi məsi al nim, da ki dāw tu minde al nim, taa kadi sangi-naa ki go lo kaya ti ka goto dande ti tə*».

²⁶ E be ə, lo ti go ti ningə, Pol aw ki dije ki sə ka kin, ay rəne səde, 6a goto ur nati kəy ti lə Luwə, əji ndə ki gin kaw rə ləde a gangi-n, ə kadi dāw ki ra dande ti a re-n ki kadi-kare, kadi adi Luwə.

Dije uwəi Pol

²⁷ Loki nay 6asi kadi gin ndə ki siri gangi, *Jipi je madi ki j-i dənangi Aji ti, ooi Pol kəy kaw-naa ti, suləi kosi dije dəe ti ə osi sie uwəi-e,

²⁸ ningə əli ta ki ndude ki bo əi nə: «Səi dije ki *Isirayəl, irəi əsi gin je! Dəw kam ə, e nje ndo dije ki lo je pəti kadi əsi ta dije ləje nim, ndu-kun je ləje nim taa kəy kaw-naa kin nim tə. Ningə ki rangi 6əy, re ur ki dije

ki ijəi mətide al nati kəy ti lə Luwə mba kadi təl-n lo ki ay njay kin, lo ki to nje ti.»

²⁹ Əli ta kin be, mbata kəte ooi Tiroipim, dāw ki 6e bo Epəji ti sie me 6e bo Jorijaləm ti. Adi giri kadi re ur sie kəy kaw-naa ti.

³⁰ Dije awi pir pir də-naa ti me 6e bo ti ki Jorijaləm ti ba pəti. Ningə dije tēgi ki lo njə njə isi rəi bur bur. Rəi uwəi Pol tēgi sie kəy kaw-naa ti taga. Ningə taji naa ti nqə uwəi ta kəy je uti.

³¹ Dije sangi kadi n-təli Pol. Ningə kəte 6əy taa kadi təl-i-e, poy ta osi mbi ki bo ki də asigar je ti ki Rom ti təkəi 6e bo Jorijaləm ba pəti a ki njane taa.

³² Taji naa ti nqə par ə, j taa əy asigar je ki ki bo je ki də 6uti asigar je ti ki 6u, ə ay ngədi ki rə kosi dije ti. Loki kosi dije ka kin ooi ki bo ki də asigar je ti ki asigar je ningə, taai kəə ta kinda Pol ti.

³³ Loki re tē rə kosi dije ti, ki bo ki də asigar je ti ka kin əti 6asi ki rə Pol ti, un ndune adi uwəi-e, ə adi dəi-e ki kulə gindi joo. Ningə təl dəji ta ə nə: «Nə e dingəm kam ə? Ə ri ə ra ə?»

³⁴ Ningə tur ta to dangi dangi dan kosi dije ti, ta ləde un go-naa al. Adi lo kadi ki bo ki də asigar je ti ka kin oo ta ki rəjeti goto. Be ə un ndune kadi awi ki Pol me ndogi bər ti ki ngal, lo kisi asigar je ti

³⁵ Loki Pol re tē rigi lo njiyə je ti kin ningə, loe goto adi asigar je uni-e, tadə kosi dije bətirəi-e ki wongi ngay.

³⁶ Kosi dije ki isi njiyəi goe ti bur bur əli ki ndude ki boy əi nə: «Adi ji təl-e!»

Pol əl ta ngakone Jipi je

³⁷ Kate 6əy taa kadi asigar je awi sie me ndogi bər ti ki ngal ki lo kiside ti, Pol dəji ta ki bo ki də asigar je ti ə nə: «A adi-m ta rəbi kadi m-əl-n ta kare a?» Ningə ki bo ki də asigar je ti ka kin dəje ə nə: «Igar kəl ta Girəki 6əti a?»

³⁸ M-gər al adi m-əji m-ə nə j dəw ki Ejipi ti ki ndə ki me ndə je ti ki gogi ne kin, sulə dije adi rai wongi, ə ər-de asi dije dibi sə ki bundungi je jide ti, ə ur-n wale kin.»

³⁹ Ə Pol ə nə: «Jagi, mi Jipi ki 6e bo ti ki Tarsi ki dənangi Silisi ti, mi dāw ki me 6e 6o ti ki tōe 6a, ə njai ba iyə-m adi-m m-əl dije kin ta.»

⁴⁰ Be ə, ki bo ki də asigar je ti ade ta rəbi. Pol j a taa də rigi lo njiyə ti, əy jine dəji-n kosi dije kadi uri mbide. Loki lo to jijiji ningə, əl-de ta ki ta ebirə.

22

¹ Pol əl ə nə: «Ngakom je ki bawm je, uri mbisi maji kadi ooi ta ki m-aw tə m-əl səi 6asine kadi m-naji-n ta dəm ti kin.»

² Loki ooi kadi Pol əl-de ta ki ta Ebirə ningə, təlī adi lo to jijiji wa 6əy kadi n-ooi ta lie.

³ Be ə Pol əl-de ə nə: «Mi Jipi ki oji-mi Tarsi ti, ki dənangi Silisi ti. Nə oti-mi Jorijaləm ti

ne. Gamaliyél⁹ ə e nje ndo-m ndu-kun la kaje je kadi m-gər kore kore. Kate m-tingə bil mbata la Luwə təkai ai basine kin be tɔ.

⁴ M-adi kɔ dije ki njé kun go nɛ ndo ki m-isi m-ndo kin kadi ki asi ta koyde. M-uwə-de, dɛne je ki dingəm je, m-tɔ-de m-tilə-de dangay ti.

⁵ Ki bo la njé kijə nɛ məsi kadi-kare je ki ngatogɔ je pəti asi kadi a mai naji ləm dɔ ta ti kin. Əi je wa ə m-taa makitibi jide ti je be kadi m-aw m-uwə-n ngakɔ je ki Damasi ti ki njé kun go nɛ ndo kin. M-uwə-de kadi m-re sade Jorijaləm ti ne m-ɔuki-de dangay ti⁹.

⁶ Loka mi dɔ rəbi ti, m-re basai ki Damasi ti, ningə ki kadi ki e basai ki jam dɔ ɓe ɓa, ta naa ti nɔɔ par ə, kunjɔ ki bo ngay j dɔrə ti re unji gɔ dɔm.

⁷ M-osi ki ta kəm nangɔ, ningə m-o ndu ta madi əl-m ə nɛ: “Sol, Sol, mbata ri ə isi adi-m kɔ be ə?”

⁸ Ə m-ile ti m-ə nɛ: “I nɔ ə Babe?” Ningə təl əl-m ə nɛ: “E mi Jəju ki Najarəti ti ki isi adi-m kɔ.”

⁹ NJé ki əi sɛm ooi kunjɔ ka kin maji, nɛ ooi ndu dɔw ki isi əl-m ta al.

¹⁰ Lo kin ti, m-daje m-ə nɛ: “Babe, e ri ə kadi m-ra ə?” NGata ə Babe əl-m ə nɛ: “I taa aw Damasi ti nɔɔ, ə a əli-ni nɛ je pəti ki kadi ira.”

¹¹ Kunji ki əti ɓəl ngay ka kin ra adi kəmm oo lo al, adi dije ki əi sɛm ndəri-mi tɛ ndɔr ə awi sɛm Damasi ti.

¹² Ningə Damasi ti, dingəm kare ki ɓari-e nɛ Ananiyasi isi nɔɔ. E dɔw ki nje ra go ndu-kun ti, adi Jipi je pəti ki Damasi ti ndigi ta lie ngay.

¹³ E ə aw rɔm ti əl-m ə nɛ: “NGokom Sol, kadi kəmi oo lo.” Ningə ta naa ti nɔɔ par ə kəmm oo lo adi m-o-e.

¹⁴ Ba əl-m ə nɛ: “Luwə la kaje je mbəti kate nu mba kadi igər ndigi lie, ə kadi o nje ka dana, taa kadi o ta ki tae ti tɔ.

¹⁵ Tado a j nje ma naji lie dɔ nɛ je ti ki o ki kəmi nim, o ki mbii nim, ki rɔ dije ti pəti.

¹⁶ Ningə ki basine kin, nɛ ki nay kadi dɔw ra goto ngata. Ə J taa, iɓa tɔ Luwə, ə ira batəm, adi majal je ləi e ki togɔ kɔ.”

Pol əl ta dɔ kila ti ki ingə

¹⁷ «Loki m-təl m-re Jorijaləm ti, m-isi m-əl ta ki Luwə gin kəy ti lie ningə, m-o nɛ me ndil ti.

¹⁸ M-o Babe əl-m ə nɛ: “I taa law kadi itɛɛ kɔ Jorijaləm ti, tado a taai naji ləi ki a ma dɔm ti al.”

¹⁹ Lo kin ti, m-əl-e m-ə nɛ: “Babe, dije kin gəri maji kadi e mi ə kate mi nje kaw ki lo kaw-naa je lə *Jipi je, m-uwə njé ki adi-ni mede, m-tində-de je, m-tilə-de dangay ti je.

²⁰ Taa loka ndɔ ki isi tɔli nje ma naji ləi Etiyan kin ka, mi loe ti nɔɔ tɔ. Adi ndum e

naa ti ki njé tɔl-e je, mi wa m-isi ta kibi je ti lade m-ngəm⁹.”

²¹ Nə Babe əl-m ə nɛ: “Aw, tado m-a m-ilə-i say rɔ dije ti ki əi Jipi je al.”

Pol əl təkɔ ne dɔw ki Rom ti

²² Loki uri mbide ooi ta la Pol biti tɛɛi dɔ ta ti kin ɓa, uni ndude ki taa əli əi nɛ: «Dɔw ki be kin e dɔw ki kadi goto kɔ donangi ti. E dɔw ki kadi isi ki dɔne taa al.»

²³ Uri kəl ningə, tɔri kibi je lade tiləl kɔ, ə kəi bu sanə ki taa.

²⁴ Lo kin ti, nje kun dɔ asigar je un ndune kadi awi ki Pol me ndogɔ ɓɔr ti ki ngal kadi daji-e ta ki ndəy kadi əl nɛ ki ra nɛ ə adi dije isi ilai bilə dɔe ti kin.

²⁵ Nə, loka dɔɔi Pol kadi indəi-e ɓa, Pol əl ki bo la asigar je kare ki a nɔɔ ə nɛ: «Adi awi ki togɔ kadi indəii dɔw ki Rom ti ki ta ka dɔw gangɔ dɔe ti al wa⁹?»

²⁶ Loki ki bo la asigar je oo ta kin ningə, aw əl ki bo ki dɔde ti ə nɛ: «Ira nɛ ki aw tɔ ra kin al, dɔw kam e dɔw ki Rom ti.»

²⁷ Lo kin ti, ki bo ki dɔ asigar je ti re rɔ Pol ti daje ə nɛ: «əl-m adi m-o, j dɔw ki Rom ti a?» Ə Pol əl-e ə nɛ: «Oyo, mi dɔw ki Rom ti.»

²⁸ Ə ki bo ki dɔ asigar je ti əl Pol ə nɛ: «Mi m-adi la ngay ɓəy taa kadi m-təl-n dɔw ki Rom ti.» Nə Pol əl-e ə nɛ: «Yam mi, ojii-mi ta kɔji.»

²⁹ Par ə, ta naa ti nɔɔ, dije ki kate kadi indəi Pol, daji-e-n ta ka kin tɔri rɔde gogɔ. Ki bo ki dɔ asigar je ti wa ka ɓəl ra-e tɔ, loka oo kadi Pol e dɔw ki Rom ti, ə n-adi dɔɔi-e ki kulə gindi.

Pol a nɔ njé gangɔ ta je ti la Jipi je

³⁰ Ki bo ki dɔ asigar je ti sangɔ kadi n-gər nɛ wa ki *Jipi je səkɔ Pol kin ay njay. Be ə, lo ti dɔ ti ningə, adi tuti Pol, ɓa adi ndune kadi ki bo je lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je ki njé gangɔ ta je lə Jipi je kawɔ-naa, ɓa aw ki Pol nɔde ti.

23

¹ Pol gɔ njé gangɔ ta je lə Jipi je ba, ɓa əl-de ə nɛ: «NGakom je, mem uwə-m ki ta ndəy al, dɔ ka-m nɔ Luwə ti biti ɓone.»

² Ningə ki bo lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je ki ɓari-e nɛ Ananiyasi adi ndune dije ki ai kadi Pol ti kadi indəi tae.

³ Ə Pol əl-e ə nɛ: «E j ə Luwə a indəi, j ɓɔr ki kɔy pɔ gidi ti kadi nda kare. Isi nɛ kadi igangi ta dɔm ti ki go ndu-kun ti, ningə itəl al dɔ ndu-kun, adi ndui kadi indəi-mi ɓəy.»

⁴ NJé ki ai kadi Pol ti basai əli-e əi nɛ: «Itaji ki bo lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je lə Luwə a?»

⁵ Pol əl-de ə nɛ: «NGakom je, m-gər kadi e ki bo lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je lə Luwə al. Tado ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nɛ: “A əl ta ki majal dɔ ngar ti la dije ləi al⁹.”»

⁶ Loka Pol gər kadi dije ki kawɔ-naa kin, njé ki nɔ je əi *Sadusi je, ə njé ki nungɔ əi *Parisi

je ningə, un ndune ki taa dan njé gangi ta je ti ə nə: «Ngakom je, mi Parisi, nje koji-m e Parisi⁹. Ningə e ki mbata kində ki m-ində mem də ki lo koy ti lə njé koy je kin ə rai səm lo gangi ta ti.»

⁷Loki Pol əl ta kin 6a, ta ki naji-naa ti j dan Parisi je ti ki Sadusi je, adi dije gangi-naa.

⁸Tadə Sadusi je əli əi nə dije a jii lo koy ti al, taa malayka je, ki ndil je ka gotoi tə. Nə Parisi je əli təkəi nē je kin toi nqo⁹.

⁹Lo singə sokito, ə njé ndangi ndu-kun je ki me buti ti lə Parisi je jii taa əli ta ki təgide əli əi nə: «Je j-o nē madi kare ki majal rə dingəm ti kin al. Dəmajə ə e ndil ə se malayka wa ə əl-e ta.»

¹⁰Loki ta kasi-naa al aw ki kate kate, ki bo lə asigar je 6al kadi dije kin jii ribai Pol. Be ə, un ndune adi asigar je kadi rai rai Pol awi sie me ndogi bər ti ki ngal gogi.

¹¹Kondə go ti 6a, Ba6e tēē əy rə Pol ti əl-e ə nə: «Uwə tēgi ba. Təki ima-n naji ləm Jorijaləm ti, maji kadi ima naji kin Rom ti tə.»

Dije dəoi ta naa ti kadi n-təli Pol

¹²Loki lo ti, *Jipi je uni mindide kadi n-usoi nē al nim, n-ayi-naa man al nim, biti kadi n-təli Pol 6əy taa.

¹³Njé ki dəoi ta naa ti kin ali də kuti sə kare.

¹⁴Ninga awi əli ki bo je lə njé kijə nē məsi kadi-kare je, ki ngatəgi je əi nə: «J-un mindije ki nga ngay kadi j-uso nē al nim, j-ay man al nim, biti kadi ji təl Pol 6əy taa.»

¹⁵Ningə ki 6asine kin, səi je kadi ndusi e naa ti ki njé gangi ta je, ə kadi awi ingəi ki bo lə asigar je, əli-e təkəi igəi kadi re ki Pol nqsi ti kadi indəi manji ta lie maje maje oi. NGa ə, loki Pol a re 6a, tēē rəsi ti al 6əy ə je j-a ji təl-e.

¹⁶NGon lə konan Pol kare oo ta kin, adi aw go Pol ti me ndogi bər ti ki ngal əl-e.

¹⁷Be ə, Pol 6ar nje kun də buti asigar je ki 6u kare əl-e ə nə: «Aw ki ngon kin rə ki bo ti lə asigar je. Aw ki ta kare nqo kadi əl-e.»

¹⁸Nje kun də asigar je ki 6u aw ki ngon ka kin rə ki bo ti ə əl-e ə nə: «Dangay ki 6ari-e Pol ə 6ar-m, ə nə m-re ki ngon kin rəi ti, təkəi aw ki ta kare nqo kadi əl.»

¹⁹Ki bo lə asigar je, uwə ngon ka kin jine ti, ər-e aw sie dam kare, 6a dəje ə nə: «Ta ri ə aw-n kadi əl-m ə?»

²⁰NGon ka kin əl-e ə nə: «Jipi je dəoi ta naa ti kadi n-dəji-ni kadi itēē ki Pol lo ti ti, nq njé gangi ta je ti ləde, təkəi gei kadi n-indəi manji ta lie maje maje n-ooi.

²¹Nə maji kadi o ta ləde al. Tadə dije ki itəi kuti sə kare a toi rəbə kadi uwəi-e. Uni mindide ki ngə ngay be kadi n-usoi nē al nim, n-ayi-naa man al nim, biti kadi n-təli-e 6əy taa. Ki 6asine kin, isi də njade ti, isi nginəi ndu ləi par.»

²²Ki bo lə asigar je, ndəji ngon ki basa ka kin kadi əl ta kin kate adi dəw ki rangi oo al, 6a iye adi aw.

²³Go ti, ki bo lə asigar je, 6a njé kun də asigar je ki 6u əi joo əl-de ə nə: «Əsi nja asigar je 6u joo naa ti, njé sində je də siri, ə njé ningə je 6u joo tə. Ba isi də njasi ti kadi kadi ki kuti joo gide kare 6a, uni ta rəbi ki kaw ki Səjare ti.

²⁴İndəi də sində je naa ti adi Pol tə. Ə kadi awi itēēi sie rə nje kəbe ti, Pəlisi ki kanji kadi nē madi ra-e.»

²⁵Ki bo lə asigar je ndangi makitibi kin be adi nje kəbe ə nə:

²⁶«Mi Kilodi Lisiyasi ə m-ndangi makitibi kin m-adi ki bo ləm, nje kəbe Pəlisi. Nē ki dəsəy, m-uwə jii!

²⁷Ningə dingəm kin, Jipi je uwəi-e kadi re a təli-e, ə loki m-o kadi e dəw ki Rom ti, m-aw ki asigar je m-taa-e-n jide ti.

²⁸M-sangi kadi m-gər nē wa ki ra ə Jipi je səki-e-n, adi m-aw sie nq njé gangi ta je ti ləde əi Jipi je.

²⁹Lo kin ti ə, m-o kadi səki-e əji də ndu-kun je ləde, nə nē madi kare ki majal ki ra ki asi kadi dəw təl-e-n ə se uwe-n dangay ti goto.

³⁰Eli-mi kadi Jipi je isi sangi rəbi kadi n-təli-e, be ə, m-un-e law m-ələ sie m-adi. Ba m-əl-de kadi awi səki-e rəi ti nu.»

³¹Asigar je rai təkəi ki bo ləde əji-n-de, adi awi ki Pol kondə ratata tēēi sie Ətipatirisi ti.

³²Lo ti də ti, asigar je ki njé nja təli gogi lo kiside ti, ə iyəi njé sində je adi awi ki Pol.

³³Loki tēēi Səjare ti, njé sində je adi makitibi nje kəbe, ə jii-e Pol tə.

³⁴Nje kəbe tidə makitibi ka kin, 6a dəji Pol se e dəw ki donangi ti ki ra wa? Ba oo kadi Pol e dəw ki Silisi ti.

³⁵Ə əl Pol ə nə: «M-a m-o ta ki tai ti, ndə ki njé səki-je wa a rəi.» Ningə adi ndune kadi ngəmi Pol me kəy ngar ti lə *Erodi.

24

Jipi je indəi ta də Pol ti

¹NDə mi go ti, ki bo lə njé kijə nē məsi kadi-kare je ki 6ari-e nə Ananiyasi re Səjare ti. Dije ki dani-e rəi sie əi ngatəgi je taa nje naji ta də dije ti ki 6ari-e nə Tərtulusi tə. Ananiyasi ki dije ki goe ti kin awi səki Pol rə nje kəbe ti ki donangi Səjare ti⁹.

²Loki 6ari Pol 6a, Tərtulusi ilə ngirə kində ta dəe ti nqo nje kəbe ti ə nə:

³«Ji ki bo, Pəlisi, ki takuli, ki takul gosi kəbe ləi, ki takul nē je ki itu ginde ki mba maji lə dije me 6e ə, j-isi-n ki lapiya. E kin e maji ki ji gər ki lo je pəti me nē je ti pəti.

⁴Ningə, kadi j-indəi kə ti ngay al, ji dəji kadi ur mbi, ki go me-maji ti ləi kadi o-n də ta ki j-a j-əli ta je kare joo.

⁵ J-o kadi dingəm kam e nje tuji 6e. Re ki gangi-naa dan *Jipi je ti ki lo je pəti dɔnangi ti ne. E nje kun dɔ buti lə dije ki Najarəti ti⁶.

⁶ Aw biti kadi n-təl ki kəy lə Luwə lo ki to nje ti, ə j-uwə. [

⁷ Ji ndigi kadi ji gangi ta dɔe ti ki go ndu-kun ti ləje, nə nje kun dɔ asigar je ki bəri-e na Lisiyasi, re ində tɔgi taa-e-n jije ti.

⁸ Ningə ə ndune kadi njé kində ta dɔe ti rəi nɔi ti. Kin ə idə-je ta ə, j wa a oo kadi ta je ki j-əli dɔe ti kin e ta ki rɔjeti.»

⁹ Jipi je indəi rɔde naa ti ki Tərtulusi əi nə, ta je ki əl dɔ Pol ti e ta ki rɔjeti.

Pol un ta tane ti nɔ Pəlisi ti ki nje kɔbe

¹⁰ NJé kɔbe ra nɛ madi adi-n ta rəbi Pol kadi əl ta. Be ə, Pol un ta tane ti ə nə: «M-gər kadi asi ɔal ngay ə isi gangi ta me 6e ti ləje ne. Ningə, e ki go taa ki m-taa meɪ ə m-a m-naji-n ta dɔm ti nɔi ti.

¹¹ Asi kadi j wa isangi gine ə a igər maji. Kaw ki m-aw Jorijaləm ti m-ɔsi dɔm nangi nɔ Luwə ti kin, man dɔ ndɔ ki dɔgi gide e joo əl 6əy.

¹² Ningə, loki m-aw kin, e gin kəy ti lə Luwə, ə se gin kəy kaw-naa ti lə *Jipi je, ə se lo madi ti ki rangi me 6e bo ti nɔɔ, dɔw ki oo-je, j-isi ji naji-naa ta ti ki dɔw madi, ə se oo-m m-isi m-sulə dije goto.

¹³ Taa dije wa ki ai ne kam, asi kadi oji nɛ madi kare dɔ ta ti ki indəi dɔm ti kin, kadi e ta ki rɔjeti, əl tɔ.

¹⁴ Ningə, m-gər nɔi ti ne təkɪ, m-isi m-ra kilə 6əə lə Luwə lə bawm je. M-ra kilə kin ki go rəbi ki əi je ki indəi ta dɔm ti kin, ooi kadi e go rəbi ki loe ti əl. Mi m-o kadi nɛ je pəti ki ndu-kun lə *Mojɪ əl tae, ki nɛ je pəti ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti əli tae əi nɛ je ki rɔjeti.

¹⁵ M-ində mem dɔ nɛ ti kin rɔ Luwə ti. Ningə əi je ka, indəi mede dɔ ti tɔ. Pəti, j-ində meje ti kadi dije ki njé ra nɛ ki dana ki njé ra nɛ ki dana əl, a j lo koy ti.

¹⁶ E mbata kin ə, m-ində tɔgi dɔ rɔm ti mba kadi angalm uwə-m ki ta nɔ Luwə ti əl nɪm, nɔ dije ti əl nɪm tɔ.

¹⁷ Go 6al je ti ki bay bay ki m-goto, m-re ki la kadi m-ra-n ki dije ləm, taa ki kadi-kare kadi m-adi Luwə tɔ.

¹⁸ Lo kin ti, e Jipi je ki Aji ti, ə ingəi-mi m-a m-ra kuji nɛ ra je ki mba kay rɔ njay gin kəy ti lə Luwə. Loki ingəi-mi kin, dije uwəi-naa gidim ti əl nɪm, taa dɔw ra nɛ ki biriri əl nɪm tɔ⁶.

¹⁹ NGA ningə, e Jipi je ki Aji ti ka kin ə re a rəi nɔi ti ne kadi tə indəi ta dɔm ti, loki re awi sɔm ki ta madi.

²⁰ A re e be əl tɔ ningə, njé kində ta dɔm ti ki ai nɛ ka kin, əli ta nɛ ki m-tol ə ooi tae, loki m-a-n nɔ njé gangi ta ti lə Jipi je ka kin adi j-o.

²¹ Ta kare ki m-un ndum taa nɔde ti m-əl m-ə nə: “E ki mba kadi ki m-adi mem kadi

njé koy je a j lo koy ti ə m-a-n nɔsi ti lo gangi ta ti ne⁶, kin wa ə e ta ki kare ba ki ai dɔ ti wa taa.»

²² Pəlisi ki gər rəbi lə Kirisi maji⁶, ər ndɔ kəte, ningə əl-de ə nə: «NDɔ ki Lisiyasi ki nje kun dɔ asigar je re ə tə m-ində manji ta ləsi kin 6əy.»

²³ Ningə adi ndune adi ki bo lə asigar je ki 6u, kare ki nje ngəm Pol kadi ngəm-e dangay ti. Nə ke ə kadi iyə Pol adi ilə rəne, taa kadi iyə ta rəbi adi dɔw lie ki ra ki ge kadi n-ra sie ka, kadi ra sie tɔ.

Pol a nɔ Pəlisi ti əi ki nee Dirusil

²⁴ Asi ndɔ je go ti, Pəlisi təl rəi ki nene Dirusil ki e Jipi. Loki rəi, ilə adi rəi ki Pol adi əl-e ta ki dɔ kadi-me Jəju Kirisi ti.

²⁵ Nə loki Pol əl ta tɛɛ-n dɔ nɛ ra ti ki dana, ki kuwə rɔ gin tɔgi ti, ki ta ki gangi ki a re 6a, 6əl ra Pəlisi adi əl Pol ə nə: «Asi ngata, ə aw tə ndɔ ki m-ingə dɔkagilo ki rangi ə m-a m-bari 6əy.»

²⁶ Ningə ga mene ti təkɪ Pol a adi-ne la wa, adi taa taa, 6a Pol adi re wal sie ta.

²⁷ Bal man joo dɔ Pol ti, ningə Pərsiyusi Pəsitusi ər tɔ Pəlisi. Pəlisi ndigi kadi n-ra nɛ ki nəl *Jipi je adi iyə Pol dangay ti ba.

25

Pol ndigi kadi n-aw nɔ nje kɔbe ti ki bo ki Rom

¹ NDɔ mɪtə go ree dɔnangi ti ki kadi a o 6e dɔ ti, Pəsitusi j Səjare ti aw Jorijaləm.

² Lo kin ti, ki bo je lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je ki ki bo je lə *Jipi je, rəi səki dɔ Pol rɔe ti.

³ Me səki ti, dəji Pəsitusi ki nɔ kəmde ti kadi ra səde ə ilə ki Pol Jorijaləm. Nə ki rɔjeti 6a, indəi dɔ ta naa ti kadi tə gangi Pol dɔ rəbi ti tɔli-e.

⁴ Nɔɔ be, Pəsitusi əl-de ə nə: «Pol e dangay ti Səjare, taa mi wa ki dɔm ka ndɔ ngay əl ə m-a m-təl kadi m-aw Səjare ti.

⁵ Ə nə, re dingəm kin ra nɛ ki go ti əl nɔɔ 6a, maji kadi ki bo je ləsi awi sɔm naa ti səki-e.»

⁶ Pəsitusi ra ndɔ ki asi Jijoo, a re ngay ə dɔgi be par, ə təl aw Səjare ti gogi. Loki təl re ə, lo ti ki rangi go ti ningə, aw lo gangi ta ti, un ndune adi rəi ki Pol nɔe ti.

⁷ Loki Pol re, Jipi je ki j Jorijaləm ti iləi-naa gəi dɔe, indəi ta je ki ngə ngə ngay dɔe ti. Nə asi kadi oji nɛ je ki rɔjeti ki ay njay be dɔ ti əl.

⁸ Be ə, Pol naji ta dɔne ti ə nə: «M-ra nɛ madi ki majal ki ndu-kun lə Jipi je əl nɪm, ki kəy lə Luwə əl nɪm, taa m-ɔsi-n ta Səjar əl nɪm tɔ.»

⁹ Pəsitusi ki ndigi ra nɛ ki nəl Jipi je, əl Pol ə nə: «ndigi kadi aw Jorijaləm ti kadi gangi ta dɔi ti dɔ ta ti kin ta kəmm ti a?»

¹⁰ Ə Pol ə nə: «Jagi, e nɔ lo gangi ta ti lə nje kɔbe ki bo Səjar ə ki m-a ti, ə e lo ki a gangi

ta dóm ti titi. Təki j wa igər-n maji, ne madi kare ki majal ki m-ra ki Jipi je goto.

¹¹ Kin ə re m-ra ne ki dana al, ə se m-təl ne ki asi koym, ə m-a mbatı koy al. A re ta je ki indai dóm ti e ta je ki rəjeti al ə, dəw ki a ilə-m jide ti goto. M-dəji kadi m-o Səjar.»

¹² Lo kin ti, Pəsıtusi əli-naa ta ki njé koji ta je ləne, 6a go ti əl Pol ə nə: «İdəji kadi o Səjar 6a, a aw nō Səjar ti.»

Pol a nō Agırıpa ti əi ki Bərənisi

¹³ Asi ndə je go ti, ngar Agırıpa əi ki konane Bərənisi rai Səjare ti mba kuwə ji Pəsıtusi.

¹⁴ Rai ndə je asi ta ti rəe ti nōo, adi Pəsıtusi ində ta lə Pol nō ngar Agırıpa ti əl-e ə nə: «Pəlısi iyə dingəm madi dangay ti nōo.

¹⁵ Adi loki m-aw Jorıjaləm ti, ki bo je lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki ki bo je lə *Jipi je rai səki-e rəm ti, ə dəji-mi kadi m-gangi ta koy dəe ti.

¹⁶ Ə m-əl-de təki rəbi ra-e lə dije ki Rom ti e be al. Dəw ki Rom ti a ilə dəw ji njé səke je ti ki kanji kadi dəwe ingə ta rəbi naji-n ta dəne ti nō njé səke je ti al.

¹⁷ Be ə, rai ne, ningə, m-ndigi kadi ndə je man kare al, adi lo ti ki rangi go ti par ə m-aw lo gangi ta ti m-adi rai ki dingəm ka kin.

¹⁸ M-ga mem ti kadi ne madi ki ngə ki ra to nō, nə loki njé səke je rai ningə, dəw oo lo ne madi ki ngə ki ra ki kadi indai ta dəe ti be al.

¹⁹ E ta ki naji par ə naji-naa ti səde oji də rəbi ra Luwə ləde əi je wa nim, oji də dəw madi ki təe nə Jəju ki oy ə Pol ə nə isi kəm ba.

²⁰ Ta ləde kin, m-gər lo kuje ki kadi m-ra ti al, adi m-dəji Pol ə-wa m-ə nə se ndigi kadi aw Jorıjaləm ti kadi e ki gangi ta kin dəe ti wa.

²¹ Nə Pol ndigi kadi nje kəbe ki bo ki Rom ti taa oo ta ləne. Be ə, m-un ndum kadi ngəmi-e dangay ti, biti kadi te m-ilə sie madi nje kəbe ki bo ki Rom ti, Səjar.»

²² Agırıpa əl Pəsıtusi ə nə: «M-ndigi ngay kadi m-o ta lə dingəm kin to.» Ə Pəsıtusi əl-e ə nə: «Lo ti ə a oo ta ki tae ti.»

²³ Lo ti ki rangi, Agırıpa əi ki Bərənisi rai ki dije ngay gode ti, urii lo gangi ta ti. Ki bo lə asigar je ki ki bo je ki me be bo ti əi səde. NGA ə, Pəsıtusi un ndune adi rai ki Pol.

²⁴ Loki Pol re, Pəsıtusi un ta əl ə nə: «J ngar Agırıpa ki dije pəti ki isi ne, oi daw kin. E ə kosi Jipi je ngay rai səki-e rəm ti ne je, ki Jorıjaləm ti je. Lokı səki-e, uni ndude ki taa əi nə e dəw ki səbi kadi goto ko.

²⁵ Ki rəm ti, mi m-o ne madi ki ngə ki ra ki asi koy al. Ningə, təki e wa dəji kadi n-oo nje kəbe ki bo ki Rom ti, m-un ndum kadi m-ade aw.

²⁶ M-gər ta wa ki kadi tə m-ndangi me makıtıbi ti m-adi nje kəbe ki bo ki Rom ti oji də ta lie kin al. E be ə, m-adi re nōsi ti ne, ki bo tøy, m-adi re nōi ti j ngar Agırıpa kadi tə

go ta ti ki a idə-je 6a, m-ingə ne ki kadi tə m-ndangi.

²⁷ Tado m-o kadi e ne ki go rəbe ti al kadi m-ilə ki dangay Rom ti, kanji kəl ta ki dije indai dəe ti.»

26

Pol naji ta də rəne ti nōo Agırıpa ti

¹ Agırıpa əl Pol ə nə: «Ta rəbi e ləi kadi inajin ta də rəi ti.» Lo kin ti, Pol un jine ki taa, ningə ta ki əl də rəne ti ə to kin:

² «NGar Agırıpa, rəm nəl-m ngay kadi m-ingə ta rəbi bəne, m-əl-n ta də rəm ti oji-n də ta je pəti ki *Jipi je indai dóm ti.

³ M-əl be tado igər ne jibəl be je, ki ta ki naji je ləde pəti maji. Ningə, m-dəji kadi ilə meı nangi pə, kadi o-n ta ki m-a m-əli kin maji.

⁴ Jipi je pəti gəri ne ram je, lo kilə ngırə basam ti. Gəri maji tado m-təgi dan dije ti ləm, Jorıjaləm ti.

⁵ Gəri-mi mari ngay, ningə re ndigi ə, asi kadi a mai naje. Mai naje təki ne ram je e ki go rəbi ra-e ti lə *Parisi je, ki e buti ki ngə ngay dan buti je ti ki njé ra ta lə Luwə ləje*.

⁶ Ningə ki basine kin, rai səm lo gangi ta ti, tado m-ində mem maji də ne ti ki Luwə un ndune adi kaje je kadi n-a n-adi-de.

⁷ Gin koji ləje ki dəgi gide joo, indai mede ti kadi kun-ndu kin a təl tane. Be ə, rai kilə lə Luwə ki təgide kondo ki kada. Ningə e ki mbata kində me də ti kin ə Jipi je indai ta dóm ti, ngar!

⁸ Ra ban be ə sai Jipi je oi kadi e ta ki rəjeti al kadi Luwə a təsi njé koy je ndəl lo koy ti ə?

⁹ «Mi wa ki dóm, kəte m-o kadi e go ti ngay, kadi m-rə ki təgim, ki rəbi ki dangi dangi kadi dəw 6a to Jəju ki Najarəti ti kin al.

¹⁰ Ningə e kin ə e kilə ra-m ki m-ra Jorıjaləm ti. Be ə, ki təgi ki m-ingə ki rə ki bo je ti lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, m-buki-n njé kadime je ngay dangay ti. NGA ningə loki gangi ta koy dade ti 6a, m-ndigi də ti.

¹¹ Taa taa, m-aw ki lo kaw-naa je lə Jipi je pəti, m-adi-de kə. Ningə m-ində gu dade ti kadi naji ta gər Kırısi. Mem tingə-m ngay dade ti, adi m-aw biti gode ti, ki də be je ki rangi, m-adi-de kə*.

¹² E goe ti kin ə, m-ij-n m-isi m-aw Damasi ti kadi m-uwə-de. Ki bo je lə njé kijə ne məsi kadi-kare je adi-mi təgi je, adi-mi ndude je, kadi m-ra-n kilə kin.

¹³ NGar, loki mi də rəbi ti, ki kadi ki jam də be ti, m-o kunji madi ki unji itə kadi j dərə ti re gə dóm, je ki njé ki gom ti.

¹⁴ Ji teğ j-osi nangi, ningə, m-o ndu dəw madi əl-m ta ki ndon ta Ebirə ə nə: «Sol, Sol, mbata ri ə isi adi-m kə be ə?» Mba ri ə uwə rəi ngə tə mangi ki uwə rəne ngə ta kində ti lə 6ae be ə? E ne ki ndangi kare!

¹⁵ Lo kin ti m-dəje m-ə nə: “I naa ə Baβe?” Ningə, Baβe əl-m ə nə: “E mi Jəju ki isi adi-m kə.”

¹⁶ Ningə j a taa də njai ti. Ne ki m-tee m-ingə-i ə to kin: M-kəti kadi itəl 6əə kilə ləm, ningə kadi ima naji də koo ti ki o-m kin je, də koo ti ki a o-m 6əy je.

¹⁷ M-a m-dəbi bagim dəi ti ji Jipi je ti ki ji ndəgi dije ti ki m-a m-ilə-i ki rəde ti.

¹⁸ Mba kadi iteje kəmdə, ər-de lo ki ndul ti, iteje səde lo kunjə ti. Kadi ər-de kəbe ti lə su, ire səde kəbe ti lə Luwə, kadi Luwə iyə go majal je ləde kə, kadi ingəi lo dan dije ti ki Luwə ər ta dəde ti me kadi-me Jəju ti.

¹⁹ Lo kin ti, NGar Agiripa, m-tə rə ne koo me ndil ti ki j dərə ti kin al.

²⁰ M-ilə mbe kadi-me Kirisi, ki mbe kiyə go ne ra je ki majal kə. M-ilə mbe kin ki rə dije ti ki Damasi, ki rə dije ti ki Jorijaləm, ki rə dije ti ki dənangj Jude ti ba pəti, ki ki rə dije ti ki əi Jipi je al. Ningə m-dəji-de kadi kilə ra-de təji tək rəjeti, iyə go ne rade je ki majal kə.

²¹ E mbata kin ə, Jipi je uwəi-mi gin kəy ti lə Luwə kadi n-tali-mi.

²² Nə Luwə dəbi bagine dəm ti bitə 6one, adi m-a ki dəm taa, m-isi ma naji ki dəm ti nqə dije ti ki boy ki nqə dije ti ki du. M-ilə mbe ne ki rangi al, nə e mbe ne ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti je ki *Moji je əli tae.

²³ Əli tək Kirisi a ingə kə, a e dəw ki dəsəy ki a j taa dan njé koy je ti tə. Ningə a j taa kadi ilə mbe kunjə ki rə Jipi je ti ki ki rə dije ti ki əi Jipi je al.»

²⁴ Pol a ma naji ki dəne ti ba 6əy ningə, Pəsitusi un ndune ki taa əl-e ə nə: «Pol, dəi majal! Ne gər ləi ki ngay tuji dəi kə.»

²⁵ Nə Pol əl-e ə nə: «Ki bo, dəm majal al, ta je ki m-əl, e ta ki rəjeti, ki kəme to.

²⁶ NGar Agiripa gər gin ne je kin maji, adi asi kadi m-tj rəm kati m-əl-e ta. M-gər kadi ne ki dum-e goto, tadə e ne je ki rai ne lo 6əyə ti al.

²⁷ NGar Agiripa, adi mei də ta je ti ki njé kəl ta ki ta Luwə ti əli tae kin ə se adi al? M-gər kadi adi mei də ta je ti kin.»

²⁸ Ningə NGar Agiripa əl Pol ə nə: «Nay ngay al par ə a iyəti angalm kadi m-təl nje kun go Kirisi ə a am!»

²⁹ Pol ile ti ə nə: «Re e ki ngə sine ti, ə se ki 6əy ti ka, m-dəji Luwə kadi ra be. Ningə kadi j ki kari par al, nə kadi səi ki dije pəti ki isi ooi ndum ne kin, itəli itoi tə mi be tə. Ke ə kadi ai me ka dangay ti kin al.»

³⁰ Lo kin ti, NGar Agiripa je, ki nje kəbe ki dənangj ti ki nqə kin je, Bəranisi je, ki ndəgi dije pəti ki əi səde, əri rəde gogi.

³¹ Loki isi əri rəde gogi, əli-naa dandə ti əi nə: «Dingəm kin ra ne madi kare ki asi kadi dəw təl-e-n ə se uwe-n dangay ti al.»

³² Ə ngar Agiripa əl Pəsitusi ə nə: «Dingəm kin, e dəji ki dəji kadi n-aw nqə Səjar ti kin al ə asi kadi iyə taa.»

27

Kaw Pol Rom ti

¹ Loki un ndude kadi j-aw ki bato ki Itali ti, iyəi Pol əi ki ndəgi dangay je ki rangi ji nje kun də buti asigar je ki 6u ki 6ari-e nə Juliyusi, me buti ti lə Ogusiti kadi ngəm-de.

² J-al me bato ti ki Adirami ti, ki a un rəbi ki ay ngangi lo ki Aji ti. Loki j-əti j-isi j-aw, Arisitarki ki Təsaloniki ki dənangj Masaduwan ti e səje naa ti.

³ Lo ti go ti, ji re ji tee Sidə. Lo kin ti nqə, Juliyusi ki ində kəmne go Pol ti maji ngay, iyə ta rəbi ade kadi aw rə made je ti kadi rai sie.

⁴ Go ti, j-j-ilə dəje, j-un kadi dər ki 6ari-e nə Sipir. Ji təl be, tadə nəl un-je ki gogi gogi.

⁵ J-aw j-ində ba bo 6asi kadi Silisi ti əi ki Pampili gangi. J-aw ji tee Mira, dənangj ti ki Lisi.

⁶ Lo kin ti, nje kun də buti asigar je ki 6u, ingə bato ki Aləgijandiri ti, ki isi aw Itali ti, ə adi j-al me ti.

⁷ Ji ra ndə ngay də ba ti. Bato ay ngədi ndəy ndəy ba be, ningə j-ingə kə ngay 6əy taa ji tee 6e bo ti ki Nidi. Nəl əgi-je kaw ki kəte, adi ji tee ki rəbi ki gin dər ti ki Kirəti, kaw ki kadi Salmonə ti.

⁸ Lo kəti kəte e lo təl naa. J-əti ndəy ndəy j-ində kadi lo bitə taa ji re ji tee lo ti madi ki 6ari-e nə: «Ta ba ki Maji», 6asi kadi 6e bo ti ki 6ari-e nə Lase.

⁹ Kagi lo man ngay dəje ti. Dəkagilo kəgi rə ne kuso ki nay kul ti ka də to^o, adi kaw ki kəte lə bato ka təl re ngə ki asi koy dəw.

¹⁰ E mbata kin ə, Pol ndəji-de ə nə: «Kama je, m-o kadi kin ə re ji ndəgi kadi j-uni ta mba ləje ki kəte ə, e mba ki ne je a tuji ti. Ningə e bato ki ne je ki me ti par ə a tuji al, darəje wa ka a tuji tə.»

¹¹ Nə nje kun də buti asigar je ki 6u oo ta lə Pol al, oo ta lə njé kuwə ngandi bato je əi ki ki bo ki dəde ti yo.

¹² Ta ba kin maji kadi dəw isi titi dəkagilo kul ti al, adi dije ngay ndəgi kadi n-awi ta re to ban wa ningə n-teei də dər ti ki Kirəti, ki 6ari-e Pənisə. Ta ba kin tu rəne ki lo kur kadi ti, j gin 6e ti bitə ki də 6e ti. E ə kadi n-isi ti kadi tə kagi lo kul gangi dəde ti titi.

¹³ Lo kin ti, ngon nəl madi ilə, j ki gin 6e ti be re, adi oi kadi ndəgi ra ləde a təl tane maji. Be ə, j taati tuti bato, ə iləi dəde ki kadi dər ti ki Kirəti ngəsi ngəsi isi awi.

¹⁴ Nə ndəy ba go ti par ə, nəl ki bo madi ki 6ari-e nə Ərakilo j ki də dər ti, re osi dəde ti.

¹⁵ Nəl un bato done ti. Lo kuwə bato nangi tae ti goto, j-iyə rəje ki jie ti adi aw səje ki nqə par.

¹⁶ J-aw ji tēg gin dər ti, ki bari-e nə Koda. Lo ka kin taa nəl dəje ti, adi j-ingə ta rəbi j-ində-n jije də ngon bato ti.

¹⁷ Loki njé ra kilə me bato ti uni-e indəi me bato ti ki bo 6a, doləi bato ki bo ka kin ki kilə bəndi bəndi. Ji 6əl kadi j-aw j-osi dəje yangira ti ki Sirti, adi uni gindi ngə ki dəoi bato ti iləi-e də man ti, go bato ti. E be ə, nəl aw səje ki nōq.

¹⁸ Nəl rə səje ki tōgine ngay, adi lo ti də ti, dum dəde ə, buki ne je madi ki me bato ti kə.

¹⁹ NDə ki kō mitə go ti, əyi ne ki rə bato ti ki jide buki kə.

²⁰ NDə ngay, j-asi kadi j-o kadi al nim, j-asi kadi j-o mee je al nim. Nəl nay ki lo kilə ti ki tōgine, adi dəw ki ində mene də tēg ti goto.

²¹ J-uso ne al kagi lo ngay, ə Pol j a taa dan dije ti, əl-de ə nə: «Kama je, kin ə re oi ta ləm ə j-isi Kirəti ti ba ə, ne je a tuji je, nay kə je be al.

²² Ningə ki 6asine kin, m-ilə dingəm mesi ti kadi uwəi tōgisi ba, tadə dəw ki a tuji dansi ti goto. Ne ki a tuji, e bato ki gin je ti.

²³ Luwə ləm ki m-isi m-ra kilə 6əə lie kin, malayka lie kare tēg həy ki rəm ti kondə ne əl-m ə nə:

²⁴ «Pol, i6əl ne madi al. I6əl al tadə, səbi kadi a a nō Səjar ti. Ningə Luwə a aji dije pəti ki əi səi me bato ti adi.»

²⁵ E be ə ngakom je, m-dəji səsi kadi iləi mesi nangi. Madi mem Luwə ləm kadi a tēg səje təkə əl-n.

²⁶ Nə j-a ji tōli taje majal də dər ti.»

²⁷ Je me lo ki ndə ti ki kō dōgi gide sə, nə nəl un je aw səje ki də ba bo ti ki bari-e Adiriyatiki. Loki ji tēg dan lo ti, njé ra kilə me bato ti ooi kadi je 6asi ki dənangi.

²⁸ Loki iləi ne ki kadi dəw gər-n ku man ningə, ədi nangi asi tati ji dəw kuti joo. Loki awi ki kəte say ndəy ningə, iləi 6əy 6a, ədi nangi lo tati ji dəw ti dōgi gide mi.

²⁹ Bəli kadi j-aw j-osi rəje mbal madi ti, adi buki gindi ki dəoi bato sə kə, ə isi nginəi kadi lo ti law.

³⁰ NJé ra kilə me bato je ti sangi rəbi kiyə bato kadi n-əyi-naa, adi uni ngon bato indəi də ba ti ningə, uni girə əi nə n-a n-awi kadi n-dəoi go kilə gindi ki dəoi nō bato ti.

³¹ Nə Pol əl nje kun də buti asigar je ki bu nim, asigar je wa nim ə nə: «Kin ə dije kin isi səje me bato ti ba al ə, dəw kare ka a tēg dansi ti al.»

³² Be ə, asigar je gangi kulə ngon bato ka kin ə iyəi-e adi aw.

³³ Kate 6əy taa kadi lo ti, Pol ilə dingəm me dije ti pəti ə nə: «Oi, ndə dōgi gide sə bone ki isi ingəmli, ki kanji kadi usoi ne.»

³⁴ Ningə ki 6asine kin, m-dəji səsi kadi uni ne usoi, tadə e kin ə a ra səsi kadi tə itēgi kaji ti. M-əl səsi təkə ngon bisə də dəw kare dansi ti a osi kə al.»

³⁵ Loki Pol əl-de ta ba ningə, un mapa ra oyo Luwə də ti ta kəm dije ti pəti 6a usə.

³⁶ Lo kin ti nōq nga ə, dije pəti uwəi rəde nga usoi ne.

³⁷ Pəti, je dije bu joo ki də siri gide mehe me bato ti.

³⁸ Loki usoi ne dani maji 6a, buki game kə kadi bato ole kəl.

³⁹ Loki lo ti, njé kuwə ngandi bato je gəri lo al. Nə ne ki ooi e sil ba ki aw təl ta ne də yangira ti par. Ə uni ndude kadi n-rai ndəy ndəy tə re to ban ə n-awi ki bato titi.

⁴⁰ Ningə tuti gindi je ki dəoi bato ti, buki ba, ə ai də ti nōq tuti kilə ki dəoi ne ləl bato je tə. Go ti, əyi kibi ki nje kuwə nəl taa. Jyi taa kadi tə nəl sur bato aw sie ki də yangira ti ka kin.

⁴¹ Loki isi awi 6a, əsi bato dibi yangira ti ki tōgi man ki j yo je ne je re əsi naa ti adi a. Nə bato dibi yangira ti tuti tuti adi lo kadi əti kəte goto. Ningə goe ki gogi, man re ki tōgine ində tuji-n tə.

⁴² Asigar je adi ndude asi-naa kadi tə n-təli dangay je nə tə ki madi dande ti j ur me man ti əy aw.

⁴³ Nə nje kun də buti asigar je ki bu ndigi kaji Pol, adi əgi-de də kadi rai ndigi ləde. Adi ndune kadi dije ki gəri kal man tosi me man ti kəte, awi ki də yangira ti.

⁴⁴ Ningə kadi ndəge je isi də kagi ti je, də nusi bato ti je, uni gode. E be ə, dije pəti awi tēgi də yangira ti ki kanji kadi ne madi ra-de.

28

Pol me 6e ti ki Malti

¹ Go tēg ki ji tēg ta yo ti nga 6a j-o kadi tə dər ki je ti ka kin nə Malti.

² Dije ki isi də dər ti ka kin uwəi-je ki rəde ti ki rənəl ki dəw oo gəe nja kare al. Rai por ki bo ngay adi j-a ta ti pəti, tadə ndi ədi adi kul o ngay.

³ Pol saa ngəngirə kadi n-6uki poro 6a, por ra adi li pi tēg ti naa jie ti.

⁴ Loki dije ki me 6e ti ooi li naa ji Pol ti ningə, əli-naa dande ti əi nə: «Ki rəjeti, dingəm kin e nje təl dije. Be ə, tēg ta man ti aji ka, ta ki gangi lə Luwə ndigi kadi a ki dənə taa al.»

⁵ Nə Pol siyə li ile me por ti, ə ngon rəe ki ndəy ka tə-e al.

⁶ Dije pəti nginəi kadi rə Pol ti ə se osi wati oy wa be. Nə loki nginəi pi ne madi ra-e al, əli əi nə: «Dəw kam e yo.»

⁷ Lo lə ki bo ki də dər ti ka kin, ki təe nə Pibilusi, to kadi lo ti nōq ngəsi. Ə Pibilusi uwə-je ki rəne ti maji ngay, adi-je kəy ji to-n ndəje mitə.

⁸ Ningə baw Pibilusi to moy nangi: rəe tingə je, ndəgi məsi je. Ə Pol j taa aw ində jine dəe ti adi ingə rə nga.

⁹ Go ti, ndəgi njé moy je ki me 6e ti rəi ingəi Pol adi adi-de rə nga tə.

¹⁰ Dije əsi gonje noq be. NGA ningə, loki kagi lo asi kadi j-aw ngata 6a, adi-je ne je ki j-aw ki ndooe kadi ra səje də rəbi mba ti.

Kaw Pol Rom ti

¹¹ Ji ra nay mitə noq be 6əy taa kadi j-ilə doje ki bato ki j Aləgijandiri ti ki 6ari-e nə Kasitər nim, Polusi nim. Bato kin, kagi lo kul man dəe ti me 6e ti kin.

¹² Loki j-aw ji tēē Sırakusi, j-isi ti noq ndo mitə.

¹³ Lo kin ti noq, j-i j-un kadi ba, j-aw ji tēē Rəjiyo. Lo ti go ti, nəl ki j gin 6e ti ilə ngirə kulə, ə ji ra ndə joo 6a ji tēē Pujol.

¹⁴ Me 6e ti kin ə j-ingə ngakoje je ki dəji-je adi ji ra ndə siri səde 6əy taa j-aw. E be ə j-aw-n ki njaje kadi ji tēē-n Rom ti.

¹⁵ NGakoje je ki Rom ti ki ooi poyje, rəi tiləi kəmje biti lo suki ti ki Apiyusi ki e lo kəy kuso ne je ki mitə. Loki Pol oo-de, ra oyo Luwə, ə təl ingə təgi.

¹⁶ Go tēē je Rom ti, adi ta rəbi Pol kadi isi lo ləne ki asigar kare ki kadi ində kəmne goe ti.

Pol ma naji lə Jəju Kirisi Rom ti

¹⁷ NDə mitə go ti, Pol 6a ki bo je lə *jipi je kadi rəi ingəi-e. Loki kaw-i-naa, Pol əl-de ə nə: «NGakom je, m-ra ne madi m-əsi-n ta dije ləje al nim, m-əsi-n ta ne jibəl 6e lə kaje je al nim tə. Nə Jipi je uwəi-mi Jorijaləm ti iləi-mi dangay ti ji Rom je ti.

¹⁸ Go ta ti ki Rom je dəji-mi, ingəi ne madi ki asi kadi dəw gangi-n ta koy dəm ti al, adi ndigi kadi iyəi-mi.

¹⁹ Nə Jipi je ədi al. Lo kin ti, e gu dəm ti kadi m-dəji ka nq Səjar ti, ki kanji kadi m-ində-n ta də dije ti ləm^o.

²⁰ E mbata kin ə, m-dəji kadi m-ingə səsi, m-əl səsi ta. Tado e ki mbata ne kində me də ti lə *Isirayəl ə m-to-n dangay ti kin.»

²¹ Lo kin ti, Jipi je əli-e əi nə: «J-ingə makitibi madi ki j Jude ti ki əl ta ki dəi ti al, taa ngako je je madi ki kadi rəi əli-je ta je ki dəi ti ə se 6ari təi majal ka goto tə.

²² Nə ji ndigi kadi əl-je ta ləi ki əji də 6uti ki j me ti kin adi j-o. Tado ji gər kadi ki lo je pəti, dije ədi ta lə 6u ti kin al.»

²³ Be ə, əji-naa ndə 6a rəi ngay ingəi Pol lo kise ti. Pol ilə-de mbe kə6e lə Luwə. A də ndu-kun ti lə *Moji ki nje kəl ta ki ta Luwə ti, ma-n naji lə Jəju. Taa sangi kadi n-6uki-de gone ti əji də tə Jəju tə. Əli-naa ta sj biti lo səl-de.

²⁴ Dije madi ooi kadi ta ki əl-de e ta ki rəjeti, nə njé ki nungi mbati kadi mede tə.

²⁵ Lo ki j sanəi-naa ki ndu kasi-naa al, Pol əl-de ə nə: «Ta ki NDil Luwə əl bawsi je ki ta nje kəl ta ki ta Luwə ti Ejay e ta ki rəjeti.

²⁶ NDil əl-e ə nə:

“Aw ingə dije kam ə əl-de ə nə:
A oi ta ki mbisi, nə a igəri me al;
A igoi lo ki kamsi, nə a oi lo al.

²⁷ Tado ngamede ilə mii.

Bəyi mbide je, ndami kəmde je, MBa kadi kəmde oo lo al nim, mbide oo ta al nim.

MBa kadi n-gəri ne kare al, nə tə n-ij n-təli rade gom ti adi m-aji-de^o.”

²⁸ Pol təl ilə ti 6əy ə nə: «Kadi igəri təki, ta kaji lə Luwə kin, ilə-n adi dije ki əi Jipi je al. Ningə əi je a uri mbide kadi ooi.»

²⁹ [Loki Pol əl ta kin ningə, Jipi je ij taa, awi ki ta ki naji-naa dande ti.]

³⁰ Pol ra 6al joo ta kasi-naa me kəy ti ki uwə. Ningə dije pəti ki rəi rəe ti, uwə-de ki rəne ti.

³¹ Pol ilə mbe kə6e lə Luwə nim, ndo dije ta ki də Bə6e Jəju Kirisi ti ki me ki kare ki kanji kadi ne madi əge də nim tə.

Makitibi ki Pol ndangi adi Rom je

Ta ki do makitibi ti ki Pol ndangi adi Rom je

Bal ngay al go koy Jaju ti, ki kje lo koy ti, dije ali tæki Jipi je madi ki tæli njé kun go Kirisi, tæ Akilasi je ki Pirisil je kin, ilæi ngiræ kilæ mbe Poy Ta ki Maji Rom ti. Rom æ e 6e bo ki e do made je ti dækagilo kô6e ti læ dije ki Rom ti. E be æ, lo ki Pol isi ilæ mbe Poy Ta ki Maji Siri ti, ki Giræsi ti, njé kaw-naa je indæi ngiræde Rom ti ngata. NGA ningæ, tæki Luwæ æl-n Pol kadi aw biti ki døbæy dånangi ti, Pol un ndune kadi n-aw Rom ti par al, næ kadi n-aw biti Esipay ti. Ningæ Pol aw mba læne kin æ se aw al wa ka dæw gær. Næ kadi indæ-n do mba ka kin dana, ndangi makitibi kin adi njé kaw-naa je madi ki isi kaw-naa me kæy ti læ Akilasi æi ki Pirisil (1.7; 16.3-5).

Me makitibi ti ki Pol ndangi kin, ingæ ræbi æl-n njé kaw-naa je ki Rom ti ay njay adi-de gæri kee nje kaw kilæ ki rø dije ti ki æi Jipi je al. Ningæ ta ki Pol æl-de æ næ: «Poy Ta ki Maji kin e tægi læ Luwæ ki kadi aji dæw ki adi mene Jaju Kirisi. Kaji ki ilæ ngiræne do Jipi je ti kætæ, taa re tæe-n do dije ti ki æi Jipi je al» (1.16) kin, kaw do ta je pæti ki Pol æl dije ki dangi dangi naa ti.

Ta ki do kulæ noji ti ki kadi to dan Jipi je ti ki dije ki æi Jipi je al æ e ta ki bo ngay ki rø dije ti ki dösæy ki njé kun go Kirisi. Ningæ ta kin j-ingæ me makitibi je ti ki rangi ki Pol ndangi to, tæ makitibi ki ndangi adi Galati je be kin. Pol ær go ræbi ki Luwæ aji-n dæw ki ra ra ki tæe ti æ un mene ade, adi ay njay to (1.18; 8.39).

Go ti, Pol ilæ jine do mbatu ti ki dam Isirayæl je madi mbatu Kirisi ngon kagi lo ki ndæy be. Æl tæki mbatu Kirisi læde kin a asi kadi ilæ kagi no ndigi ra ti læ Luwæ al (9-11). Ningæ ki basine kin, maji læ Luwæ ki tæji ki rø dije ti ki æi Jipi je al kin, to kadi dije gæri tæki Luwæ æar dæw ki ra kadi isi ki dæne taa kisi ki ta dangi mbatu ti lie (12.1-15.13).

Pol tøl ta makitibi læne ki ta kaw mba lie ki bæy ti dånangi ti ki Rom nim ki ta kuwæ ji-naa nim (15.14-16.27).

Dæw ki ilæ ræne tidæ makitibi kin maji, a oo ndigi ra læ Luwæ ki mba kaji gin dije pæti ki dånangi ti kin kadi e nje ki æti bæy ngay. Ningæ a aw sade kadi æi ka awi no Luwæ ti ki ngame ki røjeti, ki sæbi kadi j-aw-n no Luwæ ti.

Kuwæ ji-naa

¹ Mi Pol ki bææ kilæ læ Jaju Kirisi æ m-ndangi ta kin m-adi sæsi. Mi ki Luwæ æar-m tæ nje kaw kilæ, indæ-m ta dangi mba kadi m-ilæ mbe Poy Ta ki Maji lie.

✧ 1:2 Ejay 52.7; 61.1 ✧ 1:3 Mt 1.1 ✧ 1:13 Knjg 19.21

² Poy Ta ki Maji ki Luwæ indæ ta njé kæl ta ki tæe ti kætæ, adi æli tæe me makitibi ti lie ki ay njay^æ.

³ E Poy Ta ki Maji ki æji do NGone ki oji-e gin ka ti læ ngar Dabidi^æ.

⁴ Adi e Bæ6e læje, Jaju Kirisi, ki Luwæ un dæe taa tæ NGonne, ki tægi læ NDil Luwæ, loki jii-n taa dan njé koy je ti.

⁵ E ki takul Jaju Kirisi æ, Luwæ ra-n sæm maji adi m-tæl-n nje kaw kilæ lie mba kadi dije pæti ki dånangi ti ne, adi-e-n mede, tæli røde go ta ti lie kadi tæe 6a-n.

⁶ Sæi ka sæi mbe dije ti kin to. Sæi dije ki Luwæ æar sæsi kadi sæi dije læ Jaju Kirisi.

⁷ Sæi pæti ki isi Rom ti, ki Luwæ ndigi sæsi æ æar sæsi tæ dije læne, kadi me-maji ki kisi-maje læ Luwæ ki Bawje æi ki Bæ6e læje Jaju Kirisi e sæsi naa ti.

Pol ndigi ngay kadi n-aw n-oo njé kadi-me je ki Rom ti

⁸ Nje ki dösæy, m-ra oyo Luwæ læm me to Jaju Kirisi ti ki mbata ti læsi pæti. Tado dije æli ta ki do kadi-me ti læsi ki do duniyæ ba pæti.

⁹ Luwæ ki m-isi m-ra kilæ 6ææ lie ki me ki kare, ki go ræbi kilæ mbe Poy Ta ki Maji læ NGone, asi kadi a ma naji læm. E gær maji tæki m-isi m-æl ta læsi ki dækagilo je pæti.

¹⁰ Ningæ m-isi m-dæje ki ndo je pæti, kadi re e ndigi lie æ, kadi adi-m ta ræbi adi m-aw-n røsi ti.

¹¹ M-ndigi ngay kadi m-aw m-o sæsi, m-adi sæsi kadi-kare læ NDil Luwæ ki kadi ra sæsi adi ingai me kadi-me ti læsi.

¹² Taa, kisije naa ti, a ra kadi kadi-me ki kare ki j-awi, j-a j-ilæi dingæm me naa ti yo ki ne.

¹³ NGakom je ki dæne ki ki dingæm, m-ndigi kadi igæri tæki, m-sangi ræbi ngay kadi m-aw røsi ti, næ biti 6one ka m-ingæ ræbi al. M-ndigi kadi m-aw, adi m-ingæ kandi kilæ røsi ti tæki m-ingæ-n rø ndægi dije ti ki dånangi ti ne kin be to^æ.

¹⁴ Sæbi kadi m-indæ kæmm go dije ti pæti, njé kæm tæe je ki njé kæm tæe al je, njé nje gær je ki njé nje gær al je.

¹⁵ E mbata kin æ, m-ndigi ngay kadi m-aw m-ilæ sæsi mbe Poy Ta ki Maji, sæi ki isi Rom ti to.

¹⁶ Tado mi Pol, røm sæl-m al kadi m-ilæ mbe Poy Ta ki Maji. Poy ta ki Maji kin e tægi læ Luwæ ki kadi aji dæw ki adi mene Jaju Kirisi. Kaji ki ilæ ngiræne do *Jipi je ti kætæ, taa re tæe-n do dije ti ki æi Jipi je al.

¹⁷ Ki røjeti, Poy Ta ki Maji tæji ræbi ki Luwæ tidæ-n dije ki adi-e mede dije ti læne. E ki go ræbi kadi-me tæki makitibi læ Luwæ æl-n æ næ: «Dæw ki Luwæ tide dæw ti læne ki go ræbi kadi-me lie, a isi ki dæne taa^æ.»

Majal læ dije ki æi Jipi je al

✧ 1:17 Abakuki 2.4

¹⁸ Luwə isi dora ti taa nu, toji wongi ləne do dije ti ki njé ra majal, njé ra ne ki go rəbe ti al. Kilə rade je ki majal uti do ne ki rojeti.

¹⁹ Kilə ra Luwə to ki taga wangi kadi dəw gər. Luwə wa toji dije kilə rane ki taga.

²⁰ Təki rojeti, lo kilə ngirə kində ne je ti nu, ne je ki to ro Luwə ti, ki dəw oo-de ki kəmne al, ki toge ki biti ki nqo ti, ki kee Luwə, ne je kin toi ki taga me kilə rae ti kadi dəw gər ki ne gər ki aw-n done ti. Adi ne ki kadi me Luwə a soln do dəw ti goto.

²¹ Dije gəri Luwə maji, nə mbati kadi əsi kure nim, mbati təl ki oyo kade nim, təki səbi kadi raii. Tagade ur-de wale yo, ne gər ləde goto, adi ilai rəde me lo ki ndul ti.

²² Ooi rəde tə njé gosi je, nə təli mbə je.

²³ Kadi əsi məkəside nangi nqo Luwə ti ki nje koy al ningə, əsi məkəside nangi nqo ne je ti ki dije rai-de tə bana kəm dije ti ki ndo madi ə a gotoi, təli-de yəl je ti, təli-de da je ti ki njade e so, ki njé ki nje kagi nangi.

²⁴ E mbata kin ə, Luwə iyə-n-de me ne ra je ti ki majal ki mede ndigi, adi ilai rəsəl do rəde ti əi je wa.

²⁵ Uni ne ki rojeti lə Luwə mbəli ne ki ngom. Ningə əsi dəde nangi nqo ne je ti ki Luwə ində-de kin yo, ə iyəi Luwə ki nje kində ne je, ki kəsi-gon e lie biti ki nqo ti kin. *Amen.

²⁶ E mbata kin ə, Luwə iyə-n-de me ngur daro ti ki to rəsəl. Nede je, iyəi ta sangi-naa lə dənə ki dingəm ki go rəbe ti, ə təli nayi-naa ta sangi-naa ti ki go rəbe ti al.

²⁷ Dingəm je ka iyəi taa sangi nede je, ə nayi-naa ta sangi-naa ti dandə əi je wa. Rai ne ki kəbi ki naa, adi ingəi ne kigə go kilə rade ki ur səde wale.

²⁸ Loki mbati kadi n-gəri rəbi lə Luwə, Luwə iyə-de adi uni rəbi ki go ne gər ti ləde ki rugi, ki əsi kadi ər-de ta rəbi al. Lo kin ti, isi ta ne ra ti ki kadi dəw ra al.

²⁹ Ne ra ki dana al rosi mede, əi njé ra majal je, əi njé ra kəm-nda ne lə dije, əi njé me ndul je, jangi rosi mede, əi njé təl dije, əi njé kəl, njé kadi dije, ne rade e ki go rəbe ti al, əi njé tətə ta do dije ti,

³⁰ əi je wa isi əli ta ki majal do-naa ti, əi njé bə je lə Luwə, njé ta ki to, njé kun dəde taa, njé koji rəde, mər ta ləde pəti e do majal ti ki ra, əi njé tə ro njé koji-de je,

³¹ ne gər ləde goto, əi dije ki ooi to mindide al, əi dije ki usi-de do dəw ti al, taa ooi kəm-to-ndoo lə dəw al to.

³² Gəri ta ki gangi lə Luwə maji, kadi dije ki njé ra ne ki be kin, əi dije ki əsi ta koy, nə toi ta ra ti par par. Ningə e əi je wa par ə rai al, nə dije ki rangi ki isi rai ka, ndigi səde do ti to.

¹ I ki isi gangi ta do madi je ti, re ii-n nā nā ka, dəw a iyə go kə adi al, tado isi gangi ta do dije ti ki njé ra ne je ki majal, nə kilə rai to tə kilə rade be to. Adi ta ki isi gangi kin, isi gangi ta do roi ti i wa.

² Ji gər maji, kadi Luwə isi gangi ta, ki go rəbi ki dana, do dije ti ki njé ra ne je ki majal ki be kin.

³ Ngə i ki isi gangi ta do dije ti ki njé ra ne je ki majal, ningə isi ra ne je ki isi rai ka kin to kin, kadi o ə nə, i a goto me ta ki gangi ti lə Luwə, al.

⁴ I, isi kidi ra maji lə Luwə ki əti bəl, ki kore me lie, ki kisi do ti lie, ki kanji kadi igər təki, ra maji lie kin isi əsi kadi iyə rəbi ne rai je ki majal kə.

⁵ Isi ta ra me ngə ti, imbati kiyə rəbi ne ra ki majal kə. Lo kin ti, isi kaw wongi ki pangilae al do ti, isi nginə-n ndo ki, Luwə ki nje gangi ta ki dana, a re-n kadi əji-n wongi ləne do dije ti ki njé ra ne ki majal.

⁶ Luwə ki nje kigə dəw ki ra kirə kilə rae.

⁷ Dije ki uwəi tōgide ba me ne ra ti ki maji, isi sangii tōba, ki kəsi-gon, ki isi sangi kadi n-oyi al, Luwə a adi-de kisi ki do taa ki biti ki nqo ti.

⁸ Nə njé ki njé kur wale, njé tə ro ta ki rojeti, ə təli rəde go ne ra ti ki dana al, Luwə a mbati-de, a adi wongi lie ki bo əsi dəde ti.

⁹ A adi me-kə ki bəl a ra dije pəti ki njé ra majal. A ilə ngire do *Jipi je ti bəy taa re-n do dije ti ki əi Jipi je al ti.

¹⁰ Ningə dije ki njé ra maji, Luwə a adi-de tōba, ki kəsi-gon, ki kisi-maje. A ilə ngire do Jipi je ti bəy taa re-n do dije ti ki əi Jipi je al.

¹¹ Tado kər kəm naa goto ro Luwə ti.

¹² Dije ki əi Jipi je al ki rai majal ki kanji gər ndu-kun lə *Moji, a tuji ki go lo gər-e ti al wa kin to, nə Jipi je ki gəri ndu-kun lə Moji bəti ə rai majal, ndu-kun a gangi ta dəde ti to.

¹³ Ningə, e njé ki isi ooi ndu-kun mbide ti be par bə Luwə isi ər ta dəde al, nə əi njé ki isi ooi, ə təli rəde go ti ə, Luwə isi ər ta dəde ti.

¹⁴ Dije ki əi Jipi je al, ki gəri ndu-kun lə Moji al, nə isi rai ne ki ndu-kun dəji, ki kanji gər kin, əi je wa əi ndu-kun ki nje gangi ta do rəde ti.

¹⁵ Me lo ti kin, toji kadi, ne ki ndu-kun dəji kadi dəw ra kin, e ki ndangi ngəmede ti. Ningə, mede ki isi uwə-de ki ta ka ma naji do ta ti kin, taa gangi ki isi gangi ta do rəde ti je, isi ər ta do rəde ti je kin ka ma naje to.

¹⁶ Ningə təki mbe Poy Ta ki Maji ki m-isi m-ilə, əl-n, e kin ə e ne ki a ra ne ndo ti ki Luwə a un Jəju Kiri si kadi a gangi-n ta do ne je ti pəti ki dije bəyoi mede ti.

Jipi je ki ndu-kun lə Moji

¹⁷ Ningə i ki isi bər rəi Jipi, ki a do ndu-kun ti ngə, rəi isi nəl-i do Luwə ti ləi;

2

Ta ki gangi lə Luwə

✦ 2:65: Soponi 1.14-18; 2.2-3

18 ki igar ne ki e ndigi lie maji, ndu-kun ndoi ne kadi ikoti ne ki maji dan ki majal ti.

19 I o roi maji ngay kadi asi kor njé kam to je ta rabi, o roi kadi i kunjji la dije ki ai lo ki ndul ti,

20 i nje ndo ne njé ne gar al je, nje ndo ne ngan je ki du. I isi ra ne je kin be, mbata o kadi me ndu-kun ti, inge ne gar, ki ta ki rojeti ngata.

21 I isi indo ne dije, na asi kadi indo roi i wa al, isi ila mbe kadi dije bogi al, e i wa isi bogi.

22 Isi al dije kadi sangi-naa kaya ti al, na i wa isi sangi dane je ki lo kaya ti, isi al ta la yo je ki ra majal, e isi ika ne me kay ti lade.

23 Isi ira ronol do ndu-kun ti, na isi al dae, adi imbati kosi-gon Luwa.

24 Lo kin ti, taki ndangi me makitibi ti la Luwa, dije ki ai *Jipi je al isi ali ta ki mal do Luwa ti mbata kilé rasi sai ki sai Jipi je*.

25 Ninga kadi igari maji taki kijá motti e ne ki ndae to, loki daw isi tal rone go ndu-kun ti, na loki ital roi go ndu-kun ti al e, sai ki daw ki ija motine al, asi-naa.

26 Kin e daw ki ija motine al, tal rone go ndu-kun ti e, Luwa a oo-e ta daw ki ija motine.

27 Dawe ki ija motine ki go daro ti al, na tal rone go ndu-kun ti kin, a gangi ta doi ti. A gangi ta doi ti, i ki aw ki ndu-kun ki ndangi me ji ti, taa ija motti to, na ital roi go ndu-kun ti al kin.

28 Taki rojeti, ke Jipi, e ba gidi ti taga ne al, taa kijá motti e me ndaji ki ro ti kin al to,

29 na ke Jipi ki rojeti e me ti kay. Ninga kijá motti, e kijá motti ki ngame ti. E kijá motti ki i ro NDil Luwa ti, bi me ndu-kun ti ki ndangi al. Daw ki ki ija motine, e daw ki inge toji ki ro Luwa ti bi ro dije ti al.

3

Daw ki dana goto

1 Ke Jipi, maje to ti, kijá motti, ndae to ti.

2 Maje e ngay me ne je ti pati, tado, e *Jipi je e Luwa ila ta lane jide ti kate.

3 E re ki madi je ai do njade ti al e, ka do nja ti al lade a ra kadi Luwa yati ndune al.

4 Luwa a yati ndune al jagi! Ninga sobi kadi Luwa e nje kal ta ki rojeti, e dije pati ai njé kal ta ki ngom, taki ndangi me makitibi ti ai na: «Sobi kadi dije gari ka dana lai me ta keli ti, A re awi kadi gangi ta doi ti e, Kadi ta uwai al, kadi itee me ti*».

5 Kin e re majal ki j-isi ra, toji kadi Luwa e daw ki dana e, daw oo ta ki kadi j-al al. Kin e re Luwa inge toba me majal raje ti, e a noo ra saje wongi e, e daw ki rojeti al. M-al ta kin be ki go koe ti la daw.

6 Ninga kadi igari taki, Luwa e daw ki dana al, al jagi. Kin e Luwa e daw ki dana al e, a asi kadi gangi ta do duniyá ti al.

7 Ninga kin e, kadi me ta ngom ti ki isi tee tam ti, ta ki rojeti la Luwa tee ki taga, kadi Luwa inge-n toba e, gine e ri e kadi daw a gangi ta dom ti ta nje ra majal bay e?

8 J-a j-al ki kate par j-a na: «Ji rai majal j-adi ne ki maji tee me ti.» Taki dije madi indai ta dom ti ai na: mi e m-e na ji ra majal kadi ne ki maji tee me ti ka kin be. Dije ki ali ta kin asi ta kadi daw gangi ta koy dode ti.

9 Ninga e ne ki kadi daw al-n e na: je ki je Jipi je, j-ita ndagi dije al. J-ita-de al, ninga j-al ta do ti ngata j-a na: Jipi je ki dije ki ai Jipi je al, pati, ai gin togi ti la majal.

10 Taki makitibi la Luwa al-n e na: «Daw kare be ki kadi e daw ki dana goto.

11 Daw kare be ki kadi gar ne goto, Daw kare be ki kadi sangi Luwa goto.

12 Pati iyai rabi ki maji, ndami rabi. Daw kare ki nje ra maji goto*.

13 Rabi mindide to ta 6e nin ki tae to tagira be, NDonde e ndon kal ta ki ngom,

NDa tade rosi ki kangli li*.

14 Isi mani dije man ki to kal tae al, Tade ati kanana do dije ti*.

15 NJade e nja kay law ki lo tol ne ti,

16 Lo ki dai ti ba, do njade e ne ki tuiji ki me-ko.

17 Ai dije ki gari rabi lapiya al*.

18 Bal Luwa ki nday goto mede ti*».

19 Ji gar kadi ne je pati ki ndu-kun al, al dije ki ai gin ndu-kun ti, mba kadi ta daw madi tee al ta do rae ti al, e kadi dije pati gari go majal je lade no Luwa ti.

20 E mbata kin e, daw ki Luwa a tide daw ti lane ki go rabi tal ro go ndu-kun ti goto*. MBata ndu-kun to mba kadi oji dije adi gari ne ki bari-e majal.

Luwá tida dije, dije ti lane ki go rabi ka do nja ti la Jaju Kirisi

21 Ki ngosine kin, Luwa toji-je go rabi ki tidan dije, dije ti lane* ki kanji ndu-kun. Ninga e, ndu-kun la Moji ki njé kal ta je ki ta Luwa ti mai naje.

22 Luwa tida dije, dije ti lane ki go rabi ka do nja ti la Jaju Kirisi. Ta rabi kin to mbata ti la dije pati ki adi mede Jaju Kirisi, tado dije pati asi-naa.

23 Dije pati ai njé ra majal je, adi toba la Luwa nal-de.

24 Na Luwa tida-de dije ti lane kare, ki kanji kadi ugai ne madi. E ki go me-maji ti lie, me to Jaju Kirisi ti ki taa-de gin togi ti la majal ila-de taa.

25 E Jaju Kirisi e, Luwa un-e ta ne kiga do majal, me mase ti ki ay, ki go rabi ka do nja ti lie. Luwa ra be mba kadi toji-n ne ra ki dana lane, mbata majal je ki dije rai-de kate, tida goe al,

²⁶ dökagilo kisi dō ti lie. Luwə tōji nē ra ki dana lāne dökagilo ti ki 6one, mba kadi e-n nje ka dana, taa kadi tidə-n dije ki indəi mede dō me-maji ti lə Kirisi, dije ti lāne tō.

²⁷ Nē kare ki kadi dāw ində-n gune goto, mbata nē ki Luwə a dō ti, e təl rō go ndu-kun ti al, nə e kadi-me Jəju Kirisi.

²⁸ Ji gər maji kadi Luwə tidə dāw, dāw ti lāne ki go rəbi kadi-me Jəju Kirisi, 6i e ki go rəbi təl rō go ndu-kun ti al.

²⁹ Luwə e Luwə lə *Jipi je par al. Ki rōjeti, e Luwə lade par al, nə e Luwə lə ndəgi dije pəti tō.

³⁰ MBata Luwə e kare ba. Eə tidə Jipi je dije ti lāne ki go rəbi kadi-me Jəju Kirisi nim, a tidə ndəgi dije, dije ti lāne ki go rəbi kadi-me Jəju Kirisi nim tō.

³¹ Loki j-adi meje Kirisi kin, tōji kadi nda ndu-kun goto al. Lo kin ti, ji tōji kadi ndae e ngay tə ke yo.

4

Luwə tidə Abirakam dāw ti lāne

¹ Kadi j-əl ta lə kajje *Abirakam 6a, nē madi ki ingə ki go tōge ti e wa goto.

² Kin ə Luwə tidə Abirakam dāw ti lāne ki takul kilə rae je ə, asi kadi Abirakam a ində-n gune wa, nə a ində gune nō Luwə ti al.

³ Tado, ta ki makitibi lə Luwə əl ə tō kin: makitibi lə Luwə əl ə nə: «Abirakam adi mene Luwə, ə Luwə tide dāw ti lāne^o.»

⁴ Ningə nē kare, dāw ki ra kilə ingə-n nē kigə go ji, nē ki ingə kin, ingə kare al, nə e nē ki ingə tō kilə ti ki ra.

⁵ Kin ə dāw ra kilə madi al, nə adi mene kadi Luwə e nje tidə dāw ki nje ra majal dāw ti lāne ə, Luwə a tide dāw ti lāne, ki go kadi-me Luwə ti.

⁶ E be ə, *Dabidi un-n ndune ki taa əl-n ta lə maji ki j rō Luwə ti re ki dō dāw ti. Adi e dāw ki Luwə tide dāw ti lāne ki kanji gō kilə rae je.

⁷ Dabidi ə nə: «Dije ki Luwə iyə nē rade je ki go ti al kō,

Luwə bər majal je lade kō, əi njē maji-kur je.

⁸ Dāw ki Luwə tidə majal lie dē ti al e nje maji-kur^o.»

⁹ Maji kin e mbata lə njē kijə mōti par al, nə e mbata lə njē kijə mōti al je tō. Tado j-əl j-ə nə: Luwə tidə Abirakam dāw ti lāne ki takul kadi-me lie.

¹⁰ Ə se nē kin ra nē dökagilo ti ki ra wa? Se e kəte nō kijə mōti Abirakam ti ə se e go ti wa? Nē kin ra nē kəte nō ti, 6i e go ti gogi al.

¹¹⁻¹² Ningə kijə mōti re go ti gogi tə ndaji, ki kadi tōji təkī Luwə tidə Abirakam dāw ti lāne, ki takul kadi-me ki adi mene, dökagilo ti ki ijə-n mōtine al 6əy. Lo kin ti, dije ki ijəi mōtide al ka Luwə tidə-de dije ti lāne nim, dije ki ijəi

mōtide ka tidə-de dije ti lāne nim tō. Ningə Abirakam təl baw dije pəti ki ijəi mōtide al, ki adi mede, taa təl baw dije ki ijəi mōtide tō. Adi əi njē je ki uwəi kul kijə mōti par al, nə uni dō nja bawje Abirakam ki un, ə adi mene Luwə kəte nō kijə mōtine ti kin^o.

Luwə un mindine mbata ti lə dije pəti ki adi-e mede

¹³ Luwə un mindine adi *Abirakam ki dije ki gin koji ti lie təkī dōnangi e nē nduwə lade. Ningə e ki mbata təl 6a Abirakam təl rōne go ndu-kun ti al, nə e ki mbata tidə ki Luwə tide dāw ti lāne ki go rəbi kadi-me Luwə^o.

¹⁴ Kin ə re nē nduwə kin e mbata ti lə dije ki njē təl rōde go ndu-kun ti par ningə, nda kadi-me goto, taa kun mindi lə Luwə ka təl nē ki kəme goto tō.

¹⁵ Tado ndu-kun ə e nje re ki wongi lə Luwə. MBata lo ki ndu-kun goto ti, kal dō ndu-kun ka goto ti tō.

¹⁶ Lo kin ti, nē maji ki Luwə un mindine kadi n-a n-adi dāw kin, dāw a ingə ki go rəbi kadi-me Luwə. Be mba kadi e nē kadi-kare ki Luwə adi, ki ndae tō ti mbata lə dije pəti ki adi mede tə Abirakam be, 6i mbata ti lə dije ki njē təl rōde go ndu-kun ti par al. Abirakam ki e bawje je dije pəti.

¹⁷ Makitibi lə Luwə əl ta dō Abirakam ti ə nə: «M-ra-i ta baw dije ngay ki dōnangi ti ne^o.» Abirakam e bawje ta kəm Luwə ti ki ade mene. Luwə ki nje kadi njē koy je jī lo koy ti, ki nje kadi nē je ki kəte gotoi, toi.

¹⁸ Abirakam adi mene Luwə, adi təl baw dije ngay ki dōnangi ti ne təkī makitibi lə Luwə əl-n ə nə: «Gin dije ləi a baɣj-naa tə mee je ki dōrə ti be^o.» Lo kin ti, nē ki kadi dāw ində mene dō ti goto, nə Abirakam aw ki kində me dō ti.

¹⁹ Abirakam aw ki 6al ki asi 6asi ki 6u kare, ningə gər kadi n-tōgi, tōgine goto, taa nene Sara ka e kuji tō, nə gō lo kin al, adi mene kadi kun mindi lə Luwə ki un kin a ra nē^o.

²⁰ Abirakam ilə kadi-me lāne kō al, taa mee tōsi dō kun mindi ti lə Luwə al tō. Ingə tōgi tə kingə me kadi-me ti lāne, ilə-n tōji dō Luwə ti.

²¹ Ningə gər dōne ti maji ngay kadi nē ki Luwə un mindi kadi n-ra kin, aw ki tōgi kadi a ra-n.

²² E mbata kin ə, Luwə tidə-n Abirakam dāw ti ki dana.

²³ Ningə loki makitibi ə nə: «Luwə tidə Abirakam dāw ti ki dana,» kin, e ki mbata lə Abirakam ki karne par al.

²⁴ Nə e ta ki sōbi dōje tō. Je ki kadi Luwə a tidə-je dije ti ki dana, ki takul kadi-me laje. J-adi meje Luwə ki j ki Ba6e laje Jəju dan njē koy je ti.

✧ 4:3 Kilə ngirə nē je 15.6 ✧ 4:8 Pa je 32.1-2 ✧ 4:11-12 Kilə ngirə nē je 17.9-14 ✧ 4:13 Kilə ngirə nē je 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18 ✧ 4:17 Kilə ngirə nē je 17.5 ✧ 4:18 Kilə ngirə nē je 15.5 ✧ 4:19 Kilə ngirə nē je 17.1, 15-22 ✧ 4:25 Ejay 53.4-6

²⁵ Jəju ki Luwə un-e adi koy mbata majal je laje^o, ningə un-e dan njé koy je ti tēg sie mba kadi tidə-n-je dije ti lane.

5

Kulə noji naa ti ki Luwə

¹ Loki Luwə tidə-je dije ti lane ki go rəbi kadi-me laje, danje sie e ki lapiya ki takul Baβe laje Jəju Kirisi.

² E ki takul Jəju Kirisi, ki go rəbi kadi-me ə, j-ingə-n maji-kur lə Luwə. Maji-kur ki j-a me ti, j-isi ji ra rənəl, tado j-ində meje do ti kadi j-a je gin tōβa ti lə Luwə.

³ E ki bo ngay, me kō ti ka ji ra rənəl, tado ji gər kadi kō a re ki kore me,

⁴ ningə dəw ki nje kore mene, a a do njane ti me ne je ti ki to, ə dəw ki nje ka do nja ti, e dəw ki aw ki ne kində me do ti,

⁵ ningə ne ki ində mene do ti kin, a e ne ki ngom al. Tado Luwə tə-je biyē ti ki ndigi-naa ki ində ngameje ti ki go rəbi lə NDile ki adi-je.

⁶ Kirisi re oy mbata ti lə njé ra majal je, loki j-asi kadi ji ra ne madi ki dərōje al. Ningə oy ki dəkagilo ki Luwə wa oji.

⁷ Dəw ki dana wa mīndi ka, nga ngay kadi dəw a adi rone koy ti mbata lie. Re dum wa ningə, dəw ki nje ra ne ki maji, ə dəw made ki rangi, a uwə rone ba kadi oy mbata ti lie.

⁸ Lo kin ti, Luwə tōji-je ndigi ki ndigi-je ki taga adi j-o. Luwə adi Kirisi re oy mbata ti laje, dəkagilo ti ki ji nay-n me majal ti ki ra bəy.

⁹ Ningə, təkī βasine, kadi rō koy ti lə Kirisi, təl-je dije ti ki dana ta kəm Luwə ti kin βa, ki bo ngay bəy, Kirisi a aji-je ta wongi ti lə Luwə ki a re.

¹⁰ Kate je njé βa je lə Luwə, nə e wa ilə-je noji naa ti səne ki go rəbi koy NGone. Təkī ilə-je noji naa ti ki rone, e wa a aji-je me kisi kəm ti lə NGone.

¹¹ Ningə e e kin par al, rōje nəl-je ngay ta kəm Luwə ti, mbata lə Baβe laje Jəju Kirisi ki un-e ilə-n-je noji naa ti ki rone.

Adam əi ki Kirisi

¹² E ki go rəbi lə dəw ki kare be ki e Adam, ə majal re-n do duniya ti, ningə majal re-n ki koy, koy ədi dije pəti, tado dəw ki ra majal al goto, dije pəti rai majal^o.

¹³ Ningə, kate taa kadi Luwə tēg ki do ndu-kun adi *Moji, majal ki ra to me duniya ti ne ngata, nə təkī e dəkagilo ti ki ndu-kun goto bəy, Luwə tidə majal je ki dije isi rai al.

¹⁴ Ne kare, yo o βe do dije ti pəti, ilə ngire do Adam ti biti tēg-n do Moji ti. Njé ki ali do ndu Luwə al, təkī Adam al do ndu Luwə kin be ka, yo o βe do de ti. Adam e bana kəm dəw ki sōbi kadi a re.

¹⁵ NGa ningə, ne ki kadi dəw a oji-n majal lə Adam əi ki kadi-kare me-maji lə Luwə kin naa ti goto. E ki rōjeti kadi dije ngay oyi koy

majal lə dəw ki kare ki e Adam kin, nə me-maji lə Luwə e ki bo ngay. Ningə ne ki Luwə adi kosi dije ngay kare, ki go rəbi lə dəw kare be par, ki e Jəju Kirisi kin, ndae e ngay.

¹⁶ Kadi kare lə Luwə ki adi kin, kande to ta dangi ki kandi majal lə dəw ki kare ba kin. Majal lə dəw ki kare kin, ndu ki osi do ti e ta ki gangi, nə kadi-kare ki re go ne ra go ti al je ti ki ngay, kande e ta ki kōr do ti.

¹⁷ Kin ə re, ki ta rəbi lə dəw ki kare be par, ki ta rəbi majal lie, yo o-n βe do dije ti pəti ningə, ki ta rəbi lə Jəju Kirisi ki kare wa kin, j-a j-ingə-n ne ki maji ngay ki rō Luwə ti bəy. Dije pəti ki Luwə adi-me maji-kur ki ka mbar, ki kadi-kare kōr ta do ti, a oī βe ki takul Kirisi.

¹⁸ NGa ningə, təkī ki go rəbi majal lə dəw ki kare ba ki e Adam, ta ki gangi osi-n do dije ti pəti ka kin ə, ki go rəbi ne ra ki dana lə dəw ki kare ba, ki e Jəju Kirisi, dije pəti Luwə a tidə-de dije ti lane kadi isi ki do de taa biti ki nō ti.

¹⁹ Təkī, ki go rəbi təl rō go ta ti al lə dəw ki kare ba, dije pəti osi me majal ti ki ka mbar, ki go rəbi təl rō go ta ti lə dəw ki kare ba, Luwə a o-r-n ta do kosi dije ti ngay to.

²⁰ Loki ndu-kun tēg βa, majal oji-n naa ki do ti, nə loki majal oji naa ti βa, me-maji lə Luwə to mbar mbar ti ti wa bəy.

²¹ Təkī majal o-n βe ki koy ka kin ə, me-maji lə Luwə o βe ki kaji mba kadi dije isi ki do de taa biti ki nō ti, ki takul Baβe laje Jəju Kirisi to.

6

Koy me majal ti, ə kisi kəm ba me Kirisi ti

¹ Ta ri ə kadi j-əli-naa me lo kin ti ə? Se kadi tə ji nayi-naa ki lo ra majal ti kadi tə me-maji lə Luwə to-n mbar mbar ki do je ti wa?

² Jagi, e be al. Tado j-əi dije ki j-oyi, ji gangi-naa ki majal, nga ra ban be ə kadi tə ji təl j-isi me majal ti bəy ə?

³ Igəri maji kadi j-əi pəti ki ji rai batəm mbata ti lə Jəju Kirisi, batəm kin tōji kadi j-əi dije ki j-oyi naa ti ki Kirisi.

⁴ Ki go rəbi lə batəm kin, dibi-je naa ti sie, me koye ti. NGa ningə, təkī Kirisi j-ī-n taa dan njé koy je ti ki tōgi ki əti βəl ngay lə Bawje Luwə ka kin ə, je ka j-isi ki do je taa kisi ki sigi to.

⁵ Ningə, kin ə re, j-ində rōje naa ti ki Kirisi təkī rōjeti me koye ti ə, j-a j-ī j-ī taa lo koy ti, təkī j-ī-n lo koy ti kin be to.

⁶ Kadi ji gər maji təkī, hal dəw ki to rōjeti kate kin, e ki βə-e kagi-dəsi ti ki Kirisi ngata, mba kadi tə majal ki rōje ti e ki tuji kō, kadi j-e-n gin tōgi ti lə majal al ngata.

⁷ Tado dəw ki oy, majal o βe do de ti al ngata.

⁸ Kin ə re j-oyi naa ti ki Kirisi ə, j-adi meje kadi j-a j-isi ki do je taa naa ti sie.

⁹ Ji gər kadi Kirisi ki j-ī taa dan njé koy je ti kin, təl oy gogi al; koy aw ki tōgi do de ti al ngata.

^o 5:12 Kilə ngirə ne je 2:17; 3:6, 17-19

¹⁰ Kirisi ki oy, oy koy majal, ningə e koy ki nja kare par, mbata majal je pəti. Ningə ki basine kin, isi ki done taa mbata la Luwə.

¹¹ Be tə ə, səi ka, maji kadi oi rəsi tə dije ki oyi koy majal, ningə isi ki dəsi taa mbata la Luwə, me njiyə naa ti ki Kirisi.

¹² Maji kadi adi majal o be do rəsi ti al. Kadi itəli rəsi go ndigi ti la daro al.

¹³ Adi ngon rəsi madi kare ra ne ki majal al, kadi təl ne ra kilə ki go rəbe ti al, al. Nə kadi uni rəsi ba pəti mbata kilə la Luwə, tə dije ki ji taa dan njə koy je ti. Kadi darəsi ba pəti e mbata kilə la Luwə, kadi təl ne ra kilə ki dana.

¹⁴ Lo kin ti, majal a o be dəsi ti al, tado səi gin togi ti la ndu-kun al, nə me-maji la Luwə ə e dəsi ti.

Gangi-naa ki majal mba təl-n rə go ndu Luwə ti

¹⁵ Ta ri ə kadi j-əl do lo kin ti ə? Se j-a ji ra majal mbata ke ki je gin togi ti la ndu-kun al, nə je gin togi ti la me-maji la Luwə yo wa? Jagi, e be al.

¹⁶ Igəri bati kadi kin ə re un roi kadi ira kilə adi daw madi 6a, itəl 6əə la dəwe kin. Adi re uni rəsi kadi irai majal ningə, səi 6əə la majal kadi aw səsi koy ti, a re itəli rəsi go ndu Luwə ti to ningə, təl rə go ti kin a aw səsi me ne ra ti ki dana tə.

¹⁷ Ji ra oyo Luwə mbata kəte səi 6əə la majal, nə ki ngəsine kin, itəli rəsi ki me ki kare go rəbi ne ndo ti ki maji ki ingəi.

¹⁸ Luwə taa səsi ji majal ti ilə səsi taa, adi itəli, səi gin togi ti la ne ra ki dana ngata.

¹⁹ M-əl ta la 6əə tə ne ki majal ə se ne ra ki dana əi dije ə isi rai 6əə ləde be, mbata re e be al ə, kasi al ləsi a ra kadi igəri me ta kin al. Təki kəte uni rəsi ba pəti indəi ta ne ti ki to nje, ki ne ra ki majal, ki a aw ki daw kadi tə rə Luwə ka kin ə, maji kadi, ki ngəsine kin, uni rəsi indəi ta ne ra ti ki dana, ki a aw səsi adi ayi njay.

²⁰ Dəkagilo ti ki səi 6əə la majal kin, usi səsi do ne ra ti ki dana al.

²¹ NGA ningə, e ri ə kadi a ingəi me ne ti kin 6əy ə? Ne kin e ne ki mesi ole do ti ə adi səsi rəsəl, tado ta təl tae e koy.

²² Ningə ki ngəsine kin, təki Luwə taa-n səsi ilə səsi taa, adi itəli 6əə kilə je lie, kilə rasi a aw səsi me kay njay ti, kadi ta təl tae ə ingəi kaji ki biti ki nō ti.

²³ Tado ne kigə kirə majal e koy, ningə ne kadi ki Luwə adi-je kare e kaji ki biti ki nō ti, me njiyə naa ki Babə ləje Jəju Kirisi.

7

Nje kadi-me Kirisi e daw ki e gin togi ti la ndu-kun al

¹ NGakom je ki konanm je, igəri maji kadi ta ki m-isi m-əl səsi kin, m-əl səsi tə dije ki gəri

ndu-kun maji. Ningə ndu-kun aw ki togi do daw ti loki daw isi-n ki done taa 6əy kin par.

² E be ə, done ki taa ngaw, ndu-kun do-e naa ti ki ngawe, loki ngawe isi-n ki done taa 6əy kin par. A kin ə re ngawe oy 6a, ndu-kun ki do-e naa ti ki ngawe kin e doe ti al ngata.

³ Re ngawe isi ki done taa 6əy ə təl taa dingəm ki rangi ningə, dije a ooi-e tə nje kuwə marim. A re ngawe oy 6a, ndu-kun e doe ti al ngata, adi re taa dingəm ki rangi ka, daw a oo-e tə nje kuwə marim al.

⁴ Ne kin to be ki rəsi ti tə. Səi dije ki oyi naa ti ki Kirisi, me daro ti, igangi-naa ki ndu-kun, adi səi la dəw ki rangi ngata. Dəwe kin e Kirisi ki nje ki dan njə koy je ti, mba kadi kilə rajə e ya Luwə.

⁵ Təki rojeti, dəkagilo ti ki kəte j-isi ji ra-ndigi la darəje, ngur ne ra je ki majal, ki ndu-kun ndu-de ki taa, ədi rəne roje ti, adi ji ra ne ki aw səje ki koy ti.

⁶ Nə ki ngəsine kin, ji goto gin ndu-kun ti, tado j-oy, ji gangi-naa ki ne ki kəte uwə-je dangay ti. Adi ji ra kilə gin togi ti ki sigi, ki e togi la NDil Luwə, 6i ji ra kilə gin togi ti ki kəte ki e togi la ndu-kun ki ndangi kin al ngata.

⁷ Ta kin mee nə ri ə? Təji kadi ndu-kun e majal a? Jagi, ndu-kun e majal al, nə ke ə, e ndu-kun ə e nje kəji-m majal kadi m-gər-e. Kin ə re ndu-kun əl-m ə nə: «A ira kəm-nda al,» al ə, re m-a m-gər ne ki 6ari-e kəm-nda al^o.

⁸ Lo kin ti, majal ingə rəbi ki ndu-kun təl ade kin kadi ində-n kəm-nda je ki dangi dangi mem ti. Tado kin ə re ndu-kun goto ə, majal a təl ne ki koy ko.

⁹ Kəte loki ndu-kun goto 6əy, m-isi kəm. Nə loki ndu-kun re, majal nga ə təl nje kisi kəm.

¹⁰ Ningə mi, m-oy, adi ndu-kun ki kadi aw səm ki kaji ti ka kin, ki oji dəm, təl aw səm koy ti yo.

¹¹ Tado majal, ingə rəbi ki ndu-kun təl ade ka kin, adi ədi-m ki go rəbi la ndu-kun, aw səm adi yo.

¹² Lo kin ti, ndu-kun ay njay, kun-ndu ay njay, e ne ki dana, e ne ki maji to.

Daw e gin togi ti la majal

¹³ *NDU-kun ki e ne ki maji, a təl kadi e rəbi kingə yo ləm al jagi. Ningə e majal ə e nje re ki yo dəm ti, ki go rəbi la ne ki maji, mba kadi toji-n rəne ki taga, taa kadi toji-n togine ki rojeti ki e majal to, ki go rəbi la kun-ndu.

¹⁴ Ji gər kadi ndu-kun e ne la NDil, nə mi, mi daw ki me daro ti, ki majal ndogi-m.

¹⁵ Təki rojeti, m-gər kəm ne je ki m-isi m-ra-de al. Ne ki m-ndigi ra kin ə, m-ra al, ningə ne ki nəl-m al kin taa m-ra to.

¹⁶ Kin ə re e ne wa ki m-ndigi ra al kin taa m-ra ningə, m-ndigi do ti ki ndu-kun kadi e ne ki maji.

✧ 7:7 Təe ki taga 20.17; Dətaranom 5.21

¹⁷ Lo kin ti, e mi 6a m-isi ra ne al, na e majal ki isi me rom ti.

¹⁸ Tado m-gar kadi me rom ti ki e daro ki to kin, ne ra ki maji a isi titi al.

¹⁹ Tado m-ra ne ki maji ki m-ndigi ra kin al, a ne ki majal ki m-ndigi ra al kin yo taa m-ra.

²⁰ Kin a, e ne ki m-ndigi ra al yo a m-ra ninga, e mi 6a m-isi ra al, na e majal ki isi me rom ti a isi ra.

²¹ M-gar ndu kin kadi e be ngata: loki mi, m-ndigi kadi m-ra ne ki maji 6a, ne ki majal yo a re to ta kam ti kadi m-ra.

²² Mem ti koroki 6a, m-inga ronel me ndu-kun ti la Luwa.

²³ Na m-gar me rom ti kadi togi madi ki rangi isi no, isi ro ki ndigi ra ki e bom ti. Togi kin ra adi m-tal 6aa la majal ki isi me rom ti.

²⁴⁻²⁵ Ki ne gar lam, m-isi m-ra kil 6aa la Luwa, na me daro ti ki to, m-isi m-ra kil 6aa la majal ki inda togine dam ti. Mi daw ki nje kam-to-ndoo, daw ki kadi a taa-m ji daro ti ki e ne la yo kin goto. Toji e ki do Luwa ti ki aji-m ki go rabi la Babe laje Jaju Kirisi!

8

Kisi ki do taa ki togi la NDil Luwa

¹ Ki basine kin, dije ki indai rade naa ti ki Kirisi, ta ki gangi goto dade ti ngata.

² Tado togi la NDil Luwa ki nje kadi daw isi ki done taa me kinda ro naa ti ki Kirisi, taa-je ila-je taa ji togi ti la majal ki togi la koy.

³ E ne ki ndu-kun la *Mojj asi kadi ra al, mbata daro ki to ra adi toge goto. Na Luwa ra ne kin ki go rabi la NGone wa, ade kadi or majal. Re ki daro ki titi-naa ki ya daw ki nje ra majal, gangi-n ta do majal ti ki aw ki togi do daro daw ti.

⁴ Luwa ra be mba kadi ndigi ra ki dana la ndu-kun la Moji tal tane daje ti, je ki j-isi njiya ki go ndigi ti laje al, na j-isi njiya ki go ndigi ti la NDil Luwa yo kin.

⁵ Taki rojeti, dije ki isi gin togi ti la darode, isi rai ndigi la darode, na dije ki isi gin togi la NDil Luwa, isi rai ndigi la NDil Luwa to.

⁶ Ra ndigi la daro, a aw ki daw be la yo, na ra ndigi la NDil Luwa, a aw ki daw ade inga kaji, a ade inga lapiya.

⁷ Ra ndigi la daro, e tal daw nje ba ti la Luwa. Daw ki nje ra ndigi la daro, e daw ki ila done gin ndu-kun ti la Luwa al, tado asi kadi a ra al.

⁸ Dije ki isi gin togi ti la darode, asi kadi a rai ne ki nal Luwa al.

⁹ Nga ninga sai je, isi gin togi ti la darosi al, na isi gin togi ti la NDil Luwa. MBata NDil Luwa isi mesi ti. Re daw aw ki NDil Kirisi mene ti al a, e daw la Kirisi al.

¹⁰ Re Kirisi isi mesi ti a, darosi kin a oy a wa, mbata la majal, na NDil Luwa e kisi ki do

taa lasi, mbata sai dije ki Luwa tida sasi dije ti lane.

¹¹ A re NDil Luwa ki nje tee ki Jaju dan nje koy je ti isi mesi ti a, Luwa ki nje tee ki Jaju dan nje koy je ti a adi darosi ki koy tal isi kam ki takul NDile ki isi mesi ti.

¹² Lo kin ti, ngakom je ki dane ki ki dingam, j-awi ki kira dje ti, ninga e kira la daro kadi to ji ra-n ndigi la daro al.

¹³ Tado re isi ta ra ne ti ki go ndigi ti la darosi a a oyi. A re uni NDil Luwa, itali kil ra je la darosi 6a, a isi ki dsi taa to.

¹⁴ MBata dije pæti ki NDil Luwa isi or-de ta rabi ai NGan la Luwa.

¹⁵ Tado NDil ki ingai-e, e NDil ki kadi ra sasi 6aa ti al, taa e NDil ki kadi tal inda bal mesi ti bay al to. Na e NDil ki nje ra sasi ngan koti ti. E ki ta rabi la NDil kin a j-isi ji 6ar-n ne ki nduje ki taa boy j-a na: «Aba, Bawje».*

¹⁶ NDil wa kin a e nje toji ndilje kadi gar taki je ngan la Luwa.

¹⁷ O re je ngan la Luwa 6a, je ka j-a j-inga ne maji je ki Luwa un ndune do ti kadi n-a n-adi dije lane kin to. J-a j-inga ne maji je kin naa ti ki Kirisi, mbata j-inga ko naa ti sie, kadi je-n naa ti sie me toba ti lie.

Toba ki a re

¹⁸ M-gar maji kadi ko ki dokagilo ti ki bone kin asi naa ki toba ki Luwa a tee ki dae kadi ji gar kin al.

¹⁹ Ne kinda je pæti isi rale, isi ngami dokagilo ki Luwa a toji-n toba la ngan lane.

²⁰ Tado ne kinda je osi gin togi ti la togi je ki ndade goto. E ki me ndigi la de wa al, na e Luwa wa a ndigi be kadi ai gin togi je ti kin.

²¹ Ninga isi indai mede do ti ta kadi ndo kare a, a teeji gin togi ti ki nje tuji-de ki uwa-de 6aa ti kin. A teeji gin ti ko mba kadi ingai dade naa ti ki ngan la Luwa, taa kadi ai me toba la ngan la Luwa to.

²² Ki basine kin, ji gar kadi ne kinda je kin pæti isi timai rusi rusi ta dane ki ndoo ra-e be.

²³ Ninga e ne kinda je par darode al, je ki j-inga NDil Luwa ta ne ki dosay dan kadi-kare je ti Luwa ka, ji tima rusi rusi to, j-isi ji ngina kadi Luwa tal-je ngane ti, kadi taa-je ila-je taa.

²⁴ Tado Luwa aji-je, na e kin j-isi ji ngam tae ta ngam bay. Nga ninga, re daw oo ne ki isi ngam tae ki kamne ninga, e ne ki isi ngam tae al ngata. Daw ki kadi oo ne ki kamne, a tal isi ngam tae ta ngam bay goto.

²⁵ A re ji ngam ta ne ki j-o ki kamje al ninga, ji ngam tae ki kore me.

²⁶ E be to a, NDil Luwa isi re ra-n saje, me togi goto ti laje. Tado ji gar kal ta ki Luwa taki sobi kadi j-al-e-n al, na NDil Luwa wa isi al sie ta toje ti ki ndu ki daw asi gar me al.

²⁷ Ninga Luwa ki gar ngameje, gar ne ki NDil ndigi kadi al-e, tado NDil isi al ta ki Luwa,

mbata maji læ dije læ Luwæ, tæki Luwæ wa ndigi-n.

²⁸ Ji gær kadi ne je pæti rai ne mba kadi maji ki dije ki ndigi Luwæ, adi e dije ki e wa 6ar-de ki go kaji ti læne.

²⁹ MBata njé ki Luwæ gær-de kate, æ un ndune dode ti kadi toi tæ NGone Kirisi be, mba kadi Kirisi e-n ngon ki ngatogi læ kosi ngakoe je.

³⁰ Adi e njé ki Luwæ kati-de kate, Luwæ 6ar-de tæ, njé ki Luwæ 6ar-de, ær ta dode ti tæ, ningæ njé ki ær ta dode ti, adi-de tæ6a tæ.

NDigi ki Luwæ ndigi dæw, e ndigi ki bo ngay

³¹ Ta ki kadi j-æl do lo ti kin goto. Re Luwæ e saje æ, dæw ki kadi æ 6si-je ta goto.

³² Luwæ ki un kô do NGone ti wa kô al, næ un-e ile kô mbata ti læje pæti, a adi-je ne je pæti kare naa ti ki NGone.

³³ Dæw ki kadi æ indæ ta dæ dije ti ki Luwæ kati-de goto, mbata e Luwæ wa æ ær ta dode ti.

³⁴ Dæw ki kadi æ gangi ta dode ti goto, mbata Kirisi e nje koy. Ki bo ngay, e æ j taa dan njé koy je ti, isi dæ ji kô Luwæ ti, isi æl ta ki Luwæ ki mbata læje.

³⁵ Dæw ki asi kadi æ gangi-je naa ti ki ndigi ki Kirisi ndigi-je kin goto. E kæm-to-ndoo, æ se me-kô asi al, kinda kæm-ndoo, æ se 6o, æ se ndoo, æ se tuji, æ se koy, asi al.

³⁶ Makitibi læ Luwæ æl æ næ:

«MBata læl,

Koy e kadije ti 6asi ki sj je, kada je, ki lo sælo je.

Dije ooi-je tæ da je ki dæw isi aw sæde lo tæl-de ti be^æ.»

³⁷ Næ me ne je ti kin pæti, j-a ji tæti ræ ki togi ki ngay ki nje ndigi-je adi-je.

³⁸ MBata m-gær maji, tæki ræjeti, kadi e koy al nim, e kisi ki dæ taa al nim, e malayka je al nim, e togi læ ndil je ki majal al nim, e ne ki 6one al nim, ne ki lo ti al nim, e togi je ki me duniyæ ti al nim,

³⁹ e togi je ki taa al nim, e ki nangi al nim, e ne kindæ madi al nim, ne madi kare ki kadi æ gangi-je naa ti ki ndigi ki Luwæ ndigi-je kin goto. E ndigi ki ndigi-je ki go ræbi læ Bæbe læje Jæju Kirisi kin.

9

Luwæ kati ngan Isirayæl je tæ dije læne

¹ Me kindæ ræ naa ti ki Kirisi, ta ki m-aw tæ m-æl kin e ta ki ræjeti 6i e ta ngom al. NGA ningæ, mem ki kæy wa ka, ki togi læ NDil Luwæ, ma naji dæ ta ti kin kadi e ta ki ræjeti.

² Me kô ki bo ngay ra-m, ningæ mem to-m ki dæ ndo je mbata ti

³ læ ngakom je ki gin koji ti læm. M-ndigi kadi daræm wa, Luwæ man-m, kadi m-gangi-naa ki Kirisi mbata maji læde.

⁴ Adi e ngan *Isirayæl je, ki Luwæ tæl-de ngane ti, toji-de tæ6a læne adi gari, un mindine adi-de, adi-de ndu-kun, adi isi kawinaa nge ti, ilæ ndune adi-de^æ,

⁵ taa æi gin koji ti læ kade je ki Luwæ 6ar-de kate. E æi je æ Kirisi tee gin koji ti læde tæ. Kirisi ki e dæ ne je ti pæti. Maji kadi toji e dæ Luwæ ti ki dækagilo ki je ki dækagilo je^æ.

⁶ E kin toji kadi ndu Luwæ tæl ne ki ndæe goto al. Tæki ræjeti, dije ki gin koji ti læ Isirayæl æi ngan Isirayæl je dæ ræ al,

⁷ taa dije ki gin koji ti læ *Abirakam æi ngan tie je pæti al, taddo Luwæ æl Abirakam æ næ: «E ki gin koji læ *Isaki æ j æ ingæ-n dije ki gin koji ti læi^æ.»

⁸ Ne kin toji kadi ngan ti Abirakam pæti æ æi ngan læ Luwæ al, næ e ngan je ki oji-de ki go kun-ndu ti læ Luwæ ki un adi Abirakam æ æi ngane je ki ræjeti.

⁹ MBata Luwæ un ndune be æ næ: «Dækagiloe wa kin be æ, m-a m-re, ningæ Sara æ ingæ ngon kare^æ.»

¹⁰ Lo kin ti, gine gangi al 6æy, Ræbeka ka e noo 6æy tæ. E ki Isaki ki kare wa ka kin tæ æ oji-n nga ndingæ je ki joo.

¹¹ NGA ningæ, kate no koji ngan je ti kin, loki rai ne ki maji ki ne ki majal al 6æy æ, Luwæ kati ki kare ki go me ndigi ti læne mba kadi ndigi ra lie tæl-n tane.

¹² Luwæ kati ngon kare ki go ndigi ti læ dæw madi al, næ e ki go ndigi ti lie e Luwæ ki 6ar-de, æ æl-n Ræbeka æ næ: «NGon ki ngatogi æ ra 6æ læ e ki du^æ.»

¹³ Ta kin tee tæki makitibi læ Luwæ æl-n æ næ: «M-ndigi *Jakobi, æ m-mbati Esuwa^æ.»

¹⁴ Ta ki kadi j-æl dæ lo kin ti goto, Luwæ e nje ra ne ki dana, ne ra ki dana al goto ræe ti jagi.

¹⁵ Taddo æl *Mojæ æ næ: «M-a m-ra maji ki dæw ki kadi m-ra sie maji, æ m-a m-o kæm-to-ndoo læ dæw ki kadi m-o kæm-to-ndoo lie tæ^æ.»

¹⁶ E kin e ki go ndigi ti læ dæw madi al, taa e ki go kilæ ti ki ra ngay al tæ, næ e ki go ndigi ti læ Luwæ ki nje koo kæm-to-ndoo.

¹⁷ E be tæ æ, Luwæ æl-n ta ngær Parawo me makitibi ti læne æ næ: «E mi wa æ m-indæ-i lo kin ti mba kadi m-æji-n togim ki ræi ti, æ kadi tæm 6a-n ta dije ti pæti ki dængan ti ne tæ^æ.»

¹⁸ Lo kin ti, kadi ji gær tæki Luwa oo kæm-to-ndoo læ dæw ki go me ge ti læne, æ adi me dæw nga ki go me ndigi ti læne tæ.

Wongi ki koo kæm-to-ndoo læ Luwæ

¹⁹ Dæw madi æ æl-m æ næ re Luwæ ra ne ki mee ndigi ningæ, se ra ban æ isi aw ki ta ki dije 6æy wa? Taddo dæw ki kadi tæ ræ ndigi lie goto.

²⁰ Næ j dæw kare par j næ æ kadi inaji ta Luwæ ti æ? NGoo asi kadi æ æl 6ane æ næ: «MBA ri æ ira-m adi m-to be,» wa al.

✠ 8:36 Pa je 44.23 ✠ 9:4 Tee ki taga 4.22; Datarænom 7.6; Oje 11.1 ✠ 9:5 Knjk 2.29 ✠ 9:7 Kila ngiræ ne je 21.12

✠ 9:9 Kila ngiræ ne je 18.10 ✠ 9:12 Kila ngiræ ne je 25.23

✠ 9:13 Malasi 1.2-3 ✠ 9:15 Tee ki taga 33.19 ✠ 9:17

Tee ki taga 9.16

²¹ Nje kibə ngoo, asi kadi, ki wanji ki kare wa kin, ibə-n ngoo ki gate e ngay, ə ki wanji ki kare wa kin, ibə-n e ki gate e ngay al tɔ.

²² Lo kin ti, Luwə ndigi ngay kadi ɔji wongi ləne, ə adi dije gəri tɔge tɔ, nə ore mene ə təl ore bəy dɔ dije ti ki asi tuji, kadi ɔngi wongi ləne dɔde ti, tuji-n-de kɔ.

²³ Nə, Luwə ndigi ngay tɔ kadi n-tɔji tɔba ləne ki rɔ dije ti ki asi koo kəm-to-ndoo, ki ində dɔde dana kəte mba kadi isi səne me tɔba ti ləne.

²⁴ NGa ningə, dije kin e j-əi je ki Luwə ɔar-je. ɔar-je dan *Jipi je ti par al, nə ɔar-je dan ndagi dije ti ki əi Jipi je al tɔ.

²⁵ Ningə e ta ki Luwə wa əl me makitibi ti lə Oje ə nə:

«Dije ki kəte əi dije ləm al,
M-ɔar-de dije ləm ɔone,
Ə dije ki kəte əi njé ndigi je ləm al,
M-ɔar-de njé ndigi je ləm ɔone».

²⁶ NGa ningə, lo ti wa ki dije əli-de ti əi nə:
“Səi dije lə Luwə al” kin,

A ɔari-de ti, ngan lə Luwə ki nje kisi kəm ba».

²⁷ Ejay ilə mbɛ ki yane tɔ, ɔji-n dɔ ngan *Isirayəl je ə nə: «Kin ə re ngan Isirayəl je bayi-naa tə yangira ki ta ba ti be ka, e njé ki madi je par ə a ingəi kaji.

²⁸ Tado ɔar-je əl ə nə ta ləne n-a n-tɔl tae kadi osi taga rapɔ nim, kalangi ba nim tɔ donangi ti ne».

²⁹ Ningə e tə kɔ ta ki Ejay wa ka əl ɔəy ə nə:
«Kin ə re ɔar-je ki nje tɔgi pəti,
Iyə dije madi ta gin kɔji ləje al ə,
Re j-a ji tɔ tə Sodom be,
Re j-a ji titi naa ki Gomɔr be».

Isirayəl əi ki kaji ki re ki go rəbi kadi-me Kirisi

³⁰ Ta ki kadi j-əl dɔ ta ti kin ə to kin: dije ki gəri Luwə al, ki sangi rəbi kadi n-əi dije ki dana al, nə Luwə ɔr ta dɔde ti adi təli dije ki dana. Təli dije ki dana ki go rəbi kadi-me Kirisi.

³¹ NGa ningə, ngan *Isirayəl je ki sangi kadi n-əi dije ki dana ki go rəbi lə ndu-kun taa, tɛgi lo ndu-kun ti ka kin al.

³² Tɛgi loe ti al mbata ooi kadi e nɛ ki n-a n-ingəi ki rəbi kilə ki ra yo ɔi ki rəbi kində me dɔ ra maji ti lə Kirisi al. Lo kin ti, awi tigəi njade mbal ti, awi tə kosi.

³³ Təki makitibi lə Luwə əl-n ə nə:
«Oi, me ɔe bo ti ki Siyo,
M-ində mbal ki nje tigə dəw nɔɔ,
E mbal ki nje tigə dəw kilə,
Nə dəw ki ade mene, nɛ a tule naa ti al».

10

Jipi je ki dije ki əi Jipi je al, Bade e kare ba

* 9:25 Oje 2.25 * 9:26 Oje 2.1 * 9:28 27-28: Ejay 10.22-23 * 9:29 Ejay 1.9 * 9:33 Ejay 8.14-15 * 10:5 Labatiki 18.5 * 10:8 6-8: Datarənom 9.4; 30.12-14 * 10:11 Ejay 28.16 * 10:13 Juwal 3.5 * 10:15 Ejay 52.7 * 10:16 Ejay 53.1

¹ NGakom je, nɛ ki uwə mem ngay ki m-isi m-dəji Luwə mbata ti lə *Jipi je, e kadi ingəi kaji.

² Tado m-asi kadi m-ma naji ləde, təki tingəi bəl mbata ti lə Luwə, nə kə ə e tingə ki nɛ gar goto me ti.

³ Təki rɔjeti, gəri rəbi ki Luwə isi ɔr-n ta dɔ dije ti al, adi isi sangi rəbi kin ki dɔde əi je wa. Lo kin ti, əi je, gotoi dɔ rəbi ti ki Luwə isi ɔr-n ta dɔ dije ti.

⁴ Tado Kirisi ə e ta təl ta ndu-kun, mba kadi dəw ki ade mene ɔa, Luwə ɔr ta dɔ dəwe ti.

Kaji to mbata dəw ki ra ki adi mene Babe

⁵ *Moji wa al ta ɔji-n dɔ kɔr ta dɔ ti ki go rəbi lə ndu-kun ə nə: «Dəw ki təl rɔne go ndu-kun ɔa, dəwe a aji ki rəbi lə ndu-kun ka kin».

⁶ Ningə ta ki ɔji dɔ kɔr ta dɔ ti ki rəbi kadi-me ə to kin: «Oti kadi əl mei ti ə nə: nɔ ə a aw dɔrə ti wa?» Tado Kirisi j dɔrə ti ə re.

⁷ Taa, nɔ ə a aw kɔ wa ka, əl be al tɔ, tado Kirisi j lo koy ti dan njé koy je ti.

⁸ Makitibi lə Luwə əl ə nə: «Ta lə Luwə e kadi ti ɔasi, to tai ti kadi əl, e ngamei ti. E ta kin ə j-isi j-ilə mbɛ».

⁹ Təki rɔjeti, re ta tɛgi tai ti təkɔ Jəju e ɔar-je, ə re adi ngamei kadi Luwə un-e taa dan njé koy je ti ɔa, a ingəi kaji.

¹⁰ Tado kadi-me ki j ngamei ti ə Luwə a ɔr ta dɔ dəw ti, ningə ta ki tɛgi ta dəw ti ə a aji dəw tɔ.

¹¹ Tado makitibi lə Luwə əl ə nə: «Dəw ki ra ki ade mene, nɛ a tule naa ti al».

¹² Lo kin ti, dangi dangi goto dan *Jipi je ti ki dije ki əi Jipi je al. Pəti ɔar-je ki kare wa kin ə e ɔar-je ləde. E ki nje kadi nɛ maji dije pəti ki ɔai tɔe.

¹³ Tado makitibi lə Luwə əl ə nə: «Dəw ki ra ki ɔa tɔ ɔar-je a ingəi kaji».

¹⁴ NGa ningə, kin ə dije adi-e mede al ə, lo kadi a ɔai tɔe goto, a kin ə dəw əl-de ta lie al ə, lo kadi a adi-e mede goto, a kin ə dəw ki nje kilə mbɛ ta lie goto ə, lo kadi a ooi ta lie goto tɔ.

¹⁵ A kin ə dije ki njé kaw kilə je gotoi ə, lo kadi dəw a ilə mbɛ ta lie goto tɔ. Makitibi lə Luwə əl ta dɔ ti be ə nə: «E nɛ ki to rɔnal ngay kadi dəw oo nja njé kilə mbɛ Poy Ta ki Maji».

¹⁶ Nə dije madi mbati təli rɔde go Poy ta ti ki Maji. NGa ningə, Ejay dəji ta dɔ lo kin ti ə nə: «ɔar-je, dəw ki taa meje dɔ mbɛ ti ki j-ilə kin goto».

¹⁷ Ji gər təkɔ dəw a adi mene ki go rəbi lə Poy Ta ki Maji ki oo, nga ningə, Poy Ta ki Maji kin, e mbɛ ta lə Kirisi.

¹⁸ Ə kadi m-dəji m-o se Jipi je ooi ta kin al bəti wa? Ooi ta kin maji. Tado makitibi lə Luwə əl ta dɔ ti ə nə:

«NDu njé kilá mbé Poy Ta ki Maji aw ki dō be je pāti, taa, dije ki isi dōbay lo je ti ki dōnangi ti ne pāti ka, ta ki tade ti osi mbide ti tō⁹.»

¹⁹ Ə kadi m-dəji m-o se ngan *Isirayəl je gəri me ta ki ba kin al wa? Moji əl ta ki ta Luwə ti dō lo kin ti ə nə:

«M-a m-adi jangi ra səsi dō dije ti ki dəw gər ginde al,

M-a m-adi wongi ra səsi ngay dō dije ti ki əi dije ki ne gər lade goto¹⁰.»

²⁰ EJay aw biti əl ta ki ta Luwə ti ə nə:

«Dije ki sangi ka sangi-mi al, ingəi-mi, M-teḡ ki dam taga m-adi dije ki dəji-mi ne madi al.»

²¹ Nə ki əji dō ngan Isirayəl je, Moji ilə dō ti ə nə:

«NDō je pāti, m-ilə jim m-adi dije ki njé təl rōde go ta ti al,

Dije ki njé tə rō¹¹.»

11

Luwə mbati ngan Isirayəl je al

¹ M-dəji kadi m-o se Luwə mbati dije ləne ki əi ngan *Isirayəl je kin wa? Jagi, Luwə mbati ngan Isirayəl je al. MBata mi ki dōm, mi ngon Isirayəl, mi gin koji ti lə *Abirakam, me koji ti lə Bənjame.

² Luwə mbati dije ləne al, əi dije ki kōti-de kəte mari nu. Səi je, ta ki nje kəl ta ki ta Luwə ti Eli, əl me makitibi ti lə Luwə, səki-n dō ngan Isirayəl je rō Luwə ti kin, igəri maji.

³ Eli əl ə nə: «Baḡe, təl njé kal ta je ki tai ti pāti tiḡə, lo je ki dije isi iləi kadi-kare ti adi-ni kin, budi-de nangi mur mur, e mi ki karm par ə m-nay, ningə isi sangi kadi n-təl-mi tō.»

⁴ Nə ta ki Luwə tur-e ti ə tō kin: «M-ngəm dije dibi siri ta dangi, tə dije ləm, ki əsi makəside nangi nō yo bal ti al¹².»

⁵ Be tō ə, dəkagilo ti ki ḡone, ngon ḡuti ngan Isirayəl je madi nayi-naa, kadi isi tə dije ki Luwə kōti-de ki go me-maji ti ləne.

⁶ Luwə kōti-de ki go me-maji ti ləne, ḡi e ki go kilə rade ti al. Re e be al ningə, me-maji lə Luwə kin a e me-maji ki rojeti al.

⁷ Me ta kin nə ri ə? Mee nə ne ki ngan Isirayəl je sangi, ingəi nee al, ningə e dije ki Luwə wa kōti-de ə ingəi. Ba ndəge je, təl njé me nga je.

⁸ Njé me nga je təkə makitibi lə Luwə əl-n ə nə:

«Luwə adi angalde oy njum,

Adi kəmdə oo lo al,

Ningə adi mbide bəy ndəngirə tō.

Nə kin ra ne biti ḡone¹³.»

⁹ NGA ningə *Dabidi ka əl ta dō lo kin ti tō ə nə:

«Kadi ne kuso rənal lade təl gum kuwə-de,

Kadi təl bandi ki kadi osi ti,

Kadi e rəbi kosi, kadi e kində koji.

¹⁰ Kadi kəmdə tō adi ooi lo al,

Adi kəi ḡidide ki dəkagilo je pāti¹⁴.»

¹¹ M-dəji kadi m-o se jigi ki tiḡə *Jipi je ilə-de kin kadi a jii taa al biti wa? Jagi, a jii taa, nə ki go rəbi lə ne ra ki go ti al ki rai, ə ndəgi dije ingəi kəji. Ingəi kəji kadi jangi ra-n Jipi je.

¹² NGA ningə, kin ə re ne ra ki go ti al lə Jipi je ki rai, təl maji lə dije pāti ki dōnangi ti ne, kin ə tō lade təl maji lə dije ki əi Jipi je al ningə, tōji kadi re indəi rōde ta kəji ti ki rō tīde ḡa, maji lade a tō mbar mbar.

Kəji lə dije ki əi Jipi je al

¹³ Səi ki səi *Jipi je al, təkə mi-n nje kaw kilə ki rō dije ti ki əi Jipi je al, m-əl səsi kadi igəri təkə m-piti kilə ki tō jim ti.

¹⁴ M-piti mba kadi se a əsi dije ki gin koji ti ləm adi jangi ra-de, kadi tə ki madi je ingəi kəji wa.

¹⁵ Kin ə kər ki Luwə ər Jipi je gogi, e rəbi kulə noji naa ti lə Luwə əi ki dije ki dōnangi ti ne ningə, təlde ki rō Luwə ti gogi a e ne ki maje e ngay. A e kī lo koy ti kaw lo kisi ki dō taa ti.

¹⁶ Ningə kin ə re dam mapa ki rai ki ko ki dəsəy e yə Luwə ḡa, ndəgi mapa ba pāti e yəḡe tō, a kin ə ngirə kəgi e yə Luwə ḡa, bajie je əi yə Luwə tō.

¹⁷ Ningə *Isirayəl tō tə kəgi bini ki ḡe be. Luwə gangi bajie je madi kō, ə uni-ni j ki j gin koji lə Isirayəl al, ki j kəgi bini ki wale, re tiyəi-ni tode ti dan ndəge je ti, adi a dō ngirə bini ti ki ḡe, isi njibi bote tō.

¹⁸ Ningə j, e ne ki kadi ikidi-n baji kəgi je ki gangi-de kō kin al. Kin ə ina kadi ikidi-de ə, kadi mei ole dō ti təkə e j ə a dō ngirəde ti ḡi e ngirəde ḡa a dōi ti al.

¹⁹ Dəmaji ə, a əl ə nə: «Gangi bajie je ə tiyəi-mi tode ti.»

²⁰ Ningə e ki rojeti kadi gangi-de mbata əi, ooi tō ra maji lə Kirisi al, ḡa j, tiyəi-ni tode ti mbata uwə kul ra maji lə Kirisi. Nə re e be ka, kadi ində ḡui al, adi ḡəl rai tə ra yo.

²¹ Tado kin ə, kəgi ki ḡe wa mindi ka Luwə gangi bajie je ningə, kadi o rəi maji nə j taa a iyəi al jagi.

²² Kadi igər təkə Luwə e nje ra maji ə kadi igər təkə e dəw ki ngə ngay tō. Luwə e dəw ki ngə ki rō dije ti ki osi, ə e dəw ki nje ra maji ki rōi ti j tō. Nə ke ə, kadi a dō njai ti me ra maji ti lie kin. A re e be al ə, a gangi iləi kō tə baji kəgi ki ḡe kin be tō.

²³ NGA ningə, ki əji dō ngan Isirayəl je, kin ə iyəi ta me ngə lade ə, Luwə a təl kadi tiyə-de tode ti gogi mbata aw ki təgi kadi tiyə-n-de gogi.

²⁴ Kin ə j ki j baji kəgi bini ki wale mindi, ə Luwə gangi re tiyəi ta kəgi bini ti ki ḡe ki e lo ləi al kin ningə, ngan Isirayəl je ki əi baji kəgi

bini ki 6e kin 6a, Luwə a təl tiyə-de maji gogi lo tode ti.

Ta ki dō kaji ti lə ngan Isirayəl je

²⁵ NGakom je, m-ndigi kadi igəri gin ta lə Luwə ki to lo 6əyɔ ti kin, bi kadi isi day al. Be al ə a oi rəsi tə njé gosi ki ngay. Ningə kadi igəri təkɪ dam *Isirayəl je madi, mede a ngə biti kadi dije ki gəri Luwə al pəti, tɛɛgi kaji ti.

²⁶ Lo kin ti ngə ə yə Isirayəl je pəti a ingəi kaji təkɪ makitibi lə Luwə əl-n ə nə:

«Nje taa dō dije a i Siyɔ ti ə a re, A ɔr kal dō ta lə dije ki gin koji ti lə Jakobi kə.

²⁷ E kin ə e kun mindi ki a dō-je naa ti səde, Loki m-a m-ɔr majal ləde kɔ*»

²⁸ Kin ə ji gō mbati ki *Jipi je mbati Poy Ta ki Maji kin 6a, j-a j-ə nə əi njé bə je lə Luwə. Ningə e kin ə e kaji ləsi. Nə re ji gō koti ki Luwə kəti-de kin tɔ 6a, j-a j-ə nə Luwə ndigi-de 6əy mbata ti lə kade je tɔ.

²⁹ Tadɔ Luwə adi dəw ne ə təl taa jie ti al, taa 6a dəw ə təl tuwe al tɔ.

³⁰ Kəte mari, ali ta ta Luwə ti, nə 6asine, Luwə oo kəm-to-ndoo ləsi, mbata kal ki Jipi je ali tae.

³¹ Be tɔ ə, əi ka ali tae 6one, mba kadi Luwə oo-n kəm-to-ndoo ləsi. Lo kin ti ngə ningə, əi ka Luwə a oo kəm-to-ndoo ləde tɔ.

³² Tadɔ Luwə adi ta rəbi dije pəti alii dɔ ta, mba kadi ɔji-n-de me-maji ləne.

Təji ki dō Luwə ti

³³ Ki rɔjeti, nɛ kɪngə lə Luwə al dɔ lo, gosi, ki nɛ gər lie əti 6əl ki dum! Dəw ki kadi gər me ta ki gangi lie goto, dəw ki kadi gər koji ra lie goto.

³⁴ E ə Makitibi lə Luwə əl-n ə nə:
«Dəw ki gər ta ki me ʔa6e ti goto,
Dəw ki kadi ɔje ta goto*»

³⁵ «Taa dəw ki kadi un nɛ adi Luwə kəte,
Kadi tə go ti ə Luwə ugə kire ka goto tɔ*»

³⁶ Tadɔ e Luwə ə ində nɛ je pəti, nɛ je pəti toi ki takule, mbata ti lie. Kadi tɔ6a e lə Luwə ki dəkagilo je ki dəkagilo je! *Amen!

12

Nfiyə ki nəl Kirisi

¹ NGakom je, təkɪ Luwə ɔji-n-je me-maji ləne ki taga adi ji gəri, m-ilə dɪngəm mesɪ ti kadi uni darəsi wa tə kadi-kare ki kəm, indəi ta dangi tə nɛ ki nəl Luwə, adi-e. E kin ə e kosi-gon Luwə ki rɔjeti ki kadi əsi gone.

² Ningə kadi uni go rəbi nɛ ra ki dije isi rai dəkagilo ti ki 6one kin al, nə kadi iyəi rəsi adi nɛ gər ki sigi ki Luwə adi səsi kin, mbəl səsi. Lo kin ti, a gəri kəm nɛ ki e nɛ ki Luwə ndigi: adi e nɛ ki maji, nɛ ki nəl-e, nɛ ki go rəbe ti.

³ Ki takul kadi-kare ki Luwə adi-m, m-əl dəw ki ra dansi ti kadi uni ta rəsi ki al dō maji

al, nə kadi oi ta rəsi ki go rəbe ti, dəw ki ra, ki go tɔgi kadi-me ti lie ki Luwə ade.

⁴ Darɔje e kare ba, nə ngan rɔje je əi dangi dangi. Ningə nə nə aw ki kilə ləne ki sɔbi dəne.

⁵ Be tɔ ə, ji bay, nə je kare ba me kində rɔ naa ti ki Kirisi. Je ki dɔje dɔje, nə je ngan rɔ-naa je.

⁶ Ningə, Luwə adi-je kadi-kare je ki dangi dangi ki go me-maji ti lie ki adi-n-je. Kin ə re e kadi-kare kəl ta ki tae ti ə adi ə, kadi ira-n kilə ki go kadi-me Kirisi ti.

⁷ Kin ə re dəw madi aw ki kadi-kare ra kilə dan dije ti ə, kadi ra kile; kin ə dəw madi aw ki kadi-kare ndo nɛ dije ə, kadi ndo-de nɛ.

⁸ Kin ə dəw madi aw ki kadi-kare kilə dɪngəm me dije ti ə, kadi ilə dɪngəm mede ti; kin ə dəw madi aw ki kadi-kare kadi nɛ dije ə, kadi adi ki me-nda; kin ə dəw madi aw ki kadi-kare kɔr nɔ dije ə, kadi ɔr nɔde ki rɔ ki tɪ kati; kin ə dəw madi aw ki kadi-kare koo kəm-to-ndoo lə dije ə, kadi oo kəm-to-ndoo ləde ki rɔnəl.

⁹ Maji kadi ndigi-naa ki dansi ti e ndigi-naa ki rɔjeti. Ningə kadi əsi nɛ ki majal nɛrəngi, ə kadi uwəi go nɛ ra ki maji ngə tɔ.

¹⁰ Maji kadi indigi-naa dansi ti ndigi-naa lə ngakonaa je. Ningə kadi dəw ki ra sangi kadi n-e taa n-6uki madine je ti.

¹¹ Kadi səi dije ki njé ra kilə, ki dabi goto rəsi ti, ə irai kilə lə ʔa6e ki me ki kare tɔ.

¹² Ningə kadi irai rɔnəl dɔ nɛ ti ki isi ngəmi tae, kadi ɔrəi mesɪ dɔ kɔ ti, ə uwəi tɔgisi ba me kəl ta ti ki Luwə tɔ.

¹³ Kadi irai ki ngakosi je me nɛ je ti ki to rɔde, ə kadi uwəi mba je ki rəsi ti maje.

¹⁴ Injangi dɔ dije ki nje kadi səsi kɔ; injangi dɔde bi imani-de al.

¹⁵ Irai rɔnəl ki dije ki isi rai rɔnəl, ə inɔi ki dije ki isi nɔi tɔ.

¹⁶ Maji kadi ndusi əsi go-naa ti. Isangi rəbi nɛ ra ki tɔ6a al, nə kadi isangi rəbi nɛ ra ki dəe du. Ningə kadi oi rəsi tə njé gosi ki ngay al tɔ.

¹⁷ Re dəw ra səsi majal ə, ugəi-e kirə majal ki ra səsi kin ki majal al. Indəi dɔ rəsi ti kadi irai maji ta kəm dije ti pəti.

¹⁸ Kin ə re ta rəbi lapiya e rəsi ti, ə to kadi isangi ə, isangi adi lapiya to dansi ti ki dije pəti.

¹⁹ NGakom je, kadi səi je wa ugəi kirə majal ki dəw ra səsi al, nə iyəi wongɪ lə Luwə adi ɔdi dəwe. Tadɔ Luwə əl me makitibi ti ləne ə nə:
«Mi ə mi nje kigə kirə majal ki dəw ra ki madine.

Dəw ki ra nɛ ki majal ki madine,
Mi ə m-a m-ɔje kəme to ti*»

²⁰ Luwə ilə dɔ ti 6əy tɔ ə nə:

«Re 6o ra nje bə ləi ə, ade nɛ uso,

Re kində ra-e ə, ade man ay.
 Re ira be ningə,
 A to tə yal por ə əy buki dəe ti be*».

²¹ Adı majal dum dāi al, nə kadi idum dō majal ki maji ki ra.

13

Təl rə go ndu ti lə nje kəbe je

¹ Kadi dəw ki ra ka təl rəne go ndu ti lə nje kəbe je ki isi dō be ti. Tado kəbe ki to ban ban ka e Luwə ə e nje kadi dəw, ningə njé ki isi dō be ti, e Luwə ə ində-de.

² E mbata kin ə, dəw ki ində gune ya nje kəbe ti, isi əsi ta ndu Luwə. Njé ki isi indəi gude ya nje kəbe je ti, isi ndəri ta ki gangi lə Luwə rai ki dode ti.

³ Ningə, dije ki njé ra ne ki maji 6a isi 6ali njé kəbe je al, nə e dije ki njé ra ne ki majal ə isi 6ali-de. Ə re ige kadi 6al nje kəbe al 6a, ira ne ki maji par ə a piti.

⁴ Tado nje kəbe e dəw ki isi ra kilə adi Luwə mba kadi kilə rasi e kilə ra ki maji. A kin ə re isi ira ne ki majal 6a, 6al nje kəbe, mbata e kare 6a aw ki ne kati al. Loki nje kəbe gangi ta dō dəw ti 6a, isi ra kilə lə Luwə, oji wongi lie dō dəw ti ki nje ra ne ki majal ade gər.

⁵ E mbata kin ə, maji ngay kadi dəw ilə dōne gin tōgi ti lə nje kəbe je. Ningə kadi ilə dōne gin tōgi ti mbata 6al wongi lə Luwə al, nə mbata mər ta ki maji ki me dəw ti ndigi kadi dəw ra be.

⁶ E gine kin tō ə isi igei la-mbə, tado dije ki isi taai la-mbə jisi ti, əi dije ki Luwə adi-de kilə kin kadi rai.

⁷ Lo kin ti, maji kadi adi dəw ki ra ne ki sōbi kadi adi-e. Adi la-mbə dəw ki sōbi kadi adi-e la-mbə, adi ne ki gangi dōsi ti dəw ki sōbi kadi adi-e, 6ali dəw ki sōbi kadi 6ali-e, ə əsi gon dəw ki sōbi kadi əsi gone tō.

NDigi-naa ki yo je ki ne je

⁸ Adı kirə ne lə dəw madi tō dōsi ti al. Kirə ki kadi tō dōsi ti 6a, kadi e kirə ndigi-naa ki kadi indigi-naa dansi ti ki yo je ki ne je par. Tado dəw ki nje ndigi madine, e dəw ki ra go ndu Luwə ti ilə taga pay.

⁹ M-əl be, mbata ndu-kun je lə Luwə əl ə nə: «A uwə marim al, a təl dəw al, a 6ogi al, a ndingə ne lə madi al.» Ningə ndu-kun je kin, ki ndəgi ndu-kun je ki rangi pəti, a ingə-de me ndu-kun ti ki kare ki ə nə: «A ndigi dəw madi tō daroi j wa be» kin*.

¹⁰ Dəw ki nje ndigi dəw, a ra ne madi kare ki majal ki dəw madine al. Tado dəw ki nje ndigi madine, e dəw ki ra go ndu Luwə ti ilə taga pay.

Kisi dō nja ti mba təl Kirisi

¹¹ Igəri dəkagilo ki j-isi ti ne kin maji, kadi e dəkagilo ki kadi indəi dō bi ti ngata. MBata dəkagilo ki kəte j-ilə-n ngirə kində meje dō ra

maji ti lə Luwə kin, kaji e say səje 6əy, nə ki 6asine kin, kaji e rōjeti 6asi ngata.

¹² Lo ki ndō nay ngay al ngata, lo ki ti e 6asi, ə maji kadi j-osi ne ra je ki me til ti ngərangi, ə adi j-oti ne rō je ki kadi ji rōi kada.

¹³ Adı pa njiyəsi e ki go rabi ti ki maji, tə dije ki njé njiyə kada wangi. Kadi səi dije ki njé kuso ne kadi al nim, go kay kasi al nim, kadi səi njé kaya ki ra al nim, njé koo maji rōde al nim, njé kəl ki njé ra jangi al nim.

¹⁴ Maji kadi oti Bəbe Jəju Kirisi rōsi ti tə ne rō ləsi. Ningə kadi adi ndigi ra lə darə uwə mesi al, nə tə ii irai majal ki e ndigi ra lie.

14

Kadi dəw gangi ta dō ngokone ti al

¹ Dəw ki e tō me kadi-me Kirisi ti, maji kadi uwəi-e ki rōsi ti ki kanji kadi igangi ta dō ne ti ki to mee ti.

² Dəmajı ə dəw madi, aw ki kadi-me ki uso-n ne je pəti kare, ki kanji kadi mee uwe ki ta, ningə e ki nungi, ki kadi-me lie e ki tō, o mbi kam par tō.

³ Lo kin ti, sōbi kadi dəw ki nje kuso ne je pəti, kidi dəw ki nje kuso ne je madi al kin al, ningə dəw ki nje kuso ne je madi al, maji kadi kidi dəw ki nje kuso ne je pəti al tō, tado e ka Luwə uwe ki rone ti tō.

⁴ I nə ə kadi igangi ta dō njé ra kilə ti lə dəw ki rangi ə? Re uwə rone ba ta kilə ti ə se əsi nangi ka, e kin e ta lə 6ae. Ningə a uwə rone ba taa, tado Bəbe aw ki tōgi kadi ade uwə-n rone ba.

⁵ Dəw madi a əl ə nə ndō je madi itə naa, ə dəw ki nungi a ə nə ndō je asi-naa pəti tō. Nə maji kadi dəw ki ra ka aw ki me ki kare dō ndu ti lie ki a dō ti.

⁶ Dəw ki oo kadi ndō madi itə ndəgi ndō je madi kin, əl mba kasi-n gon Luwə, ə dəw ki uso ne je pəti, uso kadi əsi-n gon Luwə tō, mbata ra oyo Luwə dō ti. Taa dəw ki uso ne je pəti al ka, ra mbata kasi-gon Luwə tō, tado ra oyo Luwə dō ti tō.

⁷ Təki rōjeti, dəw ki danje ti ki kadi isi ki dōne taa kisi ləne wa goto, taa dəw ki danje ti ki kadi oy koy ləne wa ka goto tō.

⁸ Re j-isi ki dōje taa ə e mbata lə Bəbe, a re j-oy ə j-oy mbata lə Bəbe tō. Adı kin ə re e-n kisi ki dō taa, ə se e-n koy ka, je ne lə Bəbe.

⁹ Tado Kirisi oy, j lo koy ti mba kadi e-n Bə njé koy je ki njé kisi kəm je.

¹⁰ NGA j, ra ban ə isi gangi ta dō ngokoi ti ə? Ra ban ə isi ikidi ngokoi? Kare kare pəti, j-a ji tēji j-ai ta kəm Luwə ti kadi a gangi ta dōje ti.

¹¹ Tado Bəbe əl me Makitibi ti ləne ə nə: «Mı Bəbe, təkı m-isi-n ki dōm taa, m-əl səsi təkı:

Dije pəti a əsi məkəsıde nangi nōm ti,
 Dije pəti a ilai tōji dəm ti*».

¹² Lo kin ti, dæw ki ra a idæ kør kilæ rane ki sɔbi dɔne wa nɔ Luwæ ti.

¹³ Adi ji taai kəə ta gangi ta dɔ-naa ti. Ningə kadi isangi ræbi kadi ilæi jigi nɔ ngokɔsi ti al. Ilæi jigi adi tige ile, ə se aw sie adi osi me nɛ ki majal ti al.

¹⁴ M-gær, to ay njay ki takul Bæbe Jəju, tæki nɛ ki to nje goto. A re dæw madi oo kadi nɛ madi e ki to nje ɔa, to nje mbata ti lə dæwe wa kin.

¹⁵ Re ituji me ngokɔi mbata lə nɛ ki isi uso ningə, isi njiyæ ki go ræbi ndigi-naa ti al jagi. Iɔo roi maji, kadi ta lə nɛ kuso par ə adi dæw ki Kirisi oy mbata ti lie kin aw-n tuji ti al.

¹⁶ Kadi nɛ ki e nɛ ki maji ki rɔsi ti, tæl nɛ ki kadi ndægi dije əli ta ki majal dɔ ti al.

¹⁷ Tadɔ kɔbɛ lə Luwæ e ta lə nɛ kuso ki nɛ kay al, nə e ta lə nɛ ra ki dana, ta lə lapiya ki rɔnəl ki NDil ki ay njay adi dæw.

¹⁸ Dæw ki isi ra kilæ lə Kirisi ki go ræbe kin, e dæw ki nje ra nɛ ki nəl Luwæ nim, dije ndigi ta lie nim to.

¹⁹ Adi ji sangi ræbi ki kadi re ki lapiya nim, ræbi ki kadi ji togi naa ti me kadi-me ti nim.

²⁰ Maji kadi ituji kilæ lə Luwæ mbata lə nɛ kuso al. E ki rɔjeti kadi nɛ kuso je pæti dæw a uso, nə e go ræbe ti al kadi dæw uso nɛ ki kadi tæl jigi tigə ngokɔe ile me nɛ ki majal ti.

²¹ Maje ki ngay, e kadi dæw uso da al nim, ay kasi al nim, kadi ra nɛ madi kare ki kadi tigə ngokɔe ile al.

²² Kadi-me ləi ki a dɔ ti kin, ingəm tə yai nɔ Luwæ ti. Maji-kur e dɔ dæw ti ki me uwe ki ta dɔ ræbi ti lie al.

²³ Nə dæw ki me uwe ki ta dɔ nɛ ti ki isi uso, ta ki gangi e dɔe ti, mbata e dæw ki kilæ rae e ki go kadi-me ti al. NGa ningə, ji gær kadi nɛ je pæti ki dæw ra-de ki go kadi-me ti al, e majal.

15

Kadi dæw sangi ræbi nɛ ki kadi adi rɔnəl madine

¹ J-əi ki j-awi ki togi me NDil ti, maji kadi ji gæti njɛ je ki əi to je, ki kanji sangi ræbi nɛ ki nəl meje.

² Maji kadi dæw ki ra danje ti sangi kadi ra nɛ ki nəl ngokone. Ra nɛ ki nəl-e ki mba maji lie kadi togi-n me ndil ti.

³ Kirisi ki dɔne, sangi nɛ ki nəl rɔne al, nə tæki Makitibi lə Luwæ əl-n: «Nɛ taji je ki sɔbi kadi aw ki dɔi ti, tæl ki dɔe ti yo*».

⁴ NGa ningə, nɛ je pæti ki ndangi me Makitibi ti dɔkagilo ti ki kɔte kin, ndangi mba kadi tæ tæl nɛ ndo mbata ti ləje. Makitibi ndo-je kadi kore me ki kuwæ togi ba ləje re ki kindæ me dɔ ti.

⁵ Maji kadi Luwæ ki nje re ki kore me ki kuwæ togi ba ra adi tasi asi-naa maji tæki Jəju Kirisi ndigi-n.

⁶ Lo kin ti, a ilæi taji dɔ Luwæ ti ki e Baw Bæbe ləje Jəju Kirisi ki me ki kare ki ndu ki kare.

Poy Ta ki Maji mbata lə dije pæti

⁷ Uwæi naa rɔ naa ti yo je nɛ tæki Kirisi uwæ-n sæsi rɔne ti kin be, mba kadi Luwæ ingə-n tɔbæ.

⁸ Tæki rɔjeti, m-əl sæsi, Kirisi tæl nje ra kilæ lə *Jipi je mba kadi tæl-n ta ndu-kun ki Luwæ un adi kade je.

⁹ Taa re mba kadi dije ki əi Jipi je al, ilæi taji dɔ Luwæ ti mbata me-maji lie, tæki Makitibi lə Luwæ əl-n ə:

«M-a m-piti dan gin be je ti ki dangi dangi, Taa m-a m-osi pa m-ilæ-n taji dɔi ti tɔ*»

¹⁰ Ningə tæl əl bəy ə nə:

«Sai gin be je ki dangi dangi, irai rɔnəl ki dije lə Bæbe*»

¹¹ Bəy tɔ:

«Ilæi taji dɔ Bæbe ti, sai gin be je pæti, Osi pa, ipiti-e-n, sai gin dije pæti*!»

¹² Nje kal ta ki ta Luwæ ti Ejay əl to ə nə:

«Dæw ki gin koji ti lə Jəse kare a re, E ə a j taa kadi a o be dɔ gin be je ti ki dangi dangi,

Ningə e tɔ ə gin bee je kin a indæi mede dæe ti*»

¹³ Kadi Luwæ ki e nje re ki nɛ kindæ me dɔ ti, adi rɔnəl, ki lapiya lie tæ sæsi biyæ ti, me kadi-me ti. Ningə kadi togi NDil Luwæ adi kindæ me dɔ ti ləsi aw ki kɔte kɔte tɔ.

Kilæ lə Pol

¹⁴ NGakom je, ki oji dɔsi, mi ki dɔm, m-gær maji, kadi mær ta ki maji rɔsi mesi, nɛ gær ki dum sæsi goto, taa asi gaki kadi adi-naa ta kɔji yo je ki ne je tɔ.

¹⁵ Be ka, ki madi je, m-ndangi makitibi ki toge to m-adi sæsi kadi m-ole-n mesi. Ningə m-ra be oji dɔ maji ki Luwæ ra sam.

¹⁶ Luwæ ra adi m-un rɔm m-ilæ kɔ mbata kilæ lə Jəju Kirisi ki rɔ dije ti ki əi *Jipi je al. Indæ-m ta dangi kadi m-ilæ mbɛ Poy Ta ki Maji lie, kadi dije ki əi Jipi je al tæli kadi-kare ki nəl Luwæ, kadi-kare ki NDil Luwæ e dɔ ti.

¹⁷ Asi kadi m-inda gum me tɔ Jəju Kirisi ti oji-n dɔ kilæ lə Luwæ.

¹⁸ NGa ningə, re m-əl ta ɔa, m-əl ta dɔ nɛ ti kare ba par, adi e kun ki Kirisi un-m ra-n kilæ adi dije ki əi Jipi je al tæli rɔde go ndue ti kin. Kirisi ra kilæ ki ta ki tam ti nim, ki kilæ ram nim,

¹⁹ taa ki togi nɛ koji je, ki nɛ je ki əti bəl, ki togi lə NDil Luwæ. Be ə, i Jorijaləm ti biti tɛɛ-n fliri ti, m-ilæ mbɛ Poy Ta ki Maji lə Kirisi ki lo je pæti.

²⁰ Ningə m-ndigi ngay kadi m-ilæ mbɛ Poy Ta ki Maji lo ki tɔ Kirisi ɔa ti al bəy par, mba kadi m-indæ ngiræ kilæ ləm dɔ kilæ ti ki dæw madi indæ ngire kɔte al.

* 15:3 Pa je 69.10

* 15:9 Pa je 18.50; 2 Samiyal 22.50

* 15:10 Datarənom 32.43

* 15:11 Pa je 117.1

* 15:12

²¹ Lokî m-ra be kin 6a, m-ra tæki Makitibi lə Luwə əl-n ə nə:

«Dije ki dæw ilə-de mbɛ ta lie al a ooi-e,
Ə dije ki ta lie osi mbide ti al, a gari me ta kin tɔʔ.»

Kajira lə Pol

²² E kin ə e nɛ ki ɔgi-m ta rəbi ki dɔkagilo je pəti kadi m-aw rəsi ti.

²³ Nə ki ʔasine kin, m-aw ki lo madi ki kadi m-ra kilə ti go lo je ti kin al ngata. E be ə, asi 6al ngay ʔone, m-ndingə kadi m-aw rəsi ti.

²⁴ M-a m-aw dɔkagilo ti ki m-a m-aw-n ʔipay ti. Tado, m-ində mem ti kadi kawm ə, m-a m-tɛɛ dəsi ti kadi m-o səsi, ningə kadi irai səm adi m-aw m-tɛɛ titi. Nə ke ə, m-a m-o səsi kadi ngure ɔr dəm ti ndəy ʔay taa m-a m-gangi m-aw.

²⁵ Ningə ki ʔasine kin, m-isi m-aw Jorijaləm ti mba ra ki dije lə Luwə ki isi nu.

²⁶ Tado dije lə Luwə ki isi dɔnangi Masəduwan ti ki dɔnangi Akay ti uni ndude kawî nɛ kadi n-rai ki njé ndoo je ki dan dije ti lə Luwə ki isi Jorijaləm ti.

²⁷ Uni ndude rai nɛ kin, ningə e nɛ ki sɔbi kadi rai sɔde be wa. Tado kate, dije ki əi *Jipi je al ingəi nɛ maji ki go NDil ti rɔde ti əi ki əi Jipi je, ningə ʔasine sɔbi kadi dije ki əi Jipi je al, rai ki Jipi je ki nɛ ki e nɛ maji lə daro ki to jide ti tɔ.

²⁸ Be ə, re m-ra kilə kin gine gangi, adi m-ilə kande nɛ kaw kin ji dije ti lə Luwə ki Jorijaləm 6a, m-a m-aw ʔipay ti ki rəbi ki dəsi ti.

²⁹ M-gər kadi kawm ki m-a m-aw ki rəsi ti, m-a m-aw ki njangi dɔ lə Kirişi ki to mbar mbar.

³⁰ NGakom je, m-ilə dingəm mesi ti ki takul ʔabə ləje ʔaju Kirişi, ki takul ndigi-naa lə NDil Luwə, kadi indəi rəsi naa ti səm, irəi ki kal ta ki Luwə mbata ti ləm.

³¹ Əli ta ki Luwə mba kadi taa-m ji njé me nga je ti ki Jude, taa kadi tə kadi-kare ki m-a m-aw-n Jorijaləm kin ka, dije lə Luwə taai ki rɔnəl tɔ.

³² Lo kin ti, m-a m-aw m-tɛɛ rəsi ti ki rɔnəl, ningə re Luwə ndigi 6a, m-a m-uwə-n kɔ rɔm rəsi ti ndəy tɔ.

³³ Kadi Luwə ki nje kadi Lapiya e naa ti səsi pəti. *Amen!

16

Kuwəji-naa

¹ M-ilə konanje Pəbe ki e diyakir dan njé kaw-naa je ti ki me 6e ti ki Səki-re kin jisi tiʔ.

² M-dəji səsi kadi uwəi-e ki rəsi ti me tɔ ʔabə ti, uwəi-e rəsi ti kuwə ki asi ta tɔ dæw lə Luwə. Adi rəsi, irai sie me nɛ je ti pəti ki aw ki ndooe, tado e dəne ki ra ki dije ngay, taa mi wa ki dəm ka ra səm tɔ.

³ Uwəi ji Pirişika əi ki Akilasî adi-mi, əi madi-kiləm je me kilə ti lə ʔaju Kirişiʔ.

⁴ Əi je ə uni rɔde, iləi kɔ, ajii-mi. Ningə e mi ki karm ə m-ra-de oyo al, nə e njé kaw-naa je pəti, ki əi *Jipi je al ə rai-de oyo.

⁵ Uwəi ji njé kaw-naa je ki isi me kəy ti ləde adi-mi tɔ. Uwəi ji nje ndigi ləm Epaynəti adi-mi, e ə e dæw ki dəsəy ki adi mene Kirişi dɔnangi Aji ti.

⁶ Uwəi ji Mari ki e dæw ki ra kilə ngay mbata ti ləsi kin adi-mi.

⁷ Uwəi ji nojim je Andironikusî əi ki Juniyasi ki əi madi dangay je ləm kin adi-mi. Əi njé kaw kilə je ki dije gari gode maji ngay dan madide je ti, taa adi mede Kirişi nɔm ti wa 6əy.

⁸ Uwəi ji nje ndigi ləm me tɔ ʔabə ti Ampilyatusî adi-mi.

⁹ Uwəi ji madi-kiləje me kilə ti lə Kirişi, Urbə əi ki nje ndigi ləm ki ngay Isitasi adi-mi.

¹⁰ Uwəi ji Apələsi ki e dæw ki toji kadi ki adi mene Kirişi ki taga kin adi-mi. Uwəi ji dije ki me kəy ti lə Arisitobul adi-mi tɔ.

¹¹ Uwəi ji nojim Erodiyo adi-mi, taa uwəi ji dije ki me kəy ti lə Narsisi ki adi mede ʔabə adi-mi tɔ.

¹² Uwəi ji Tirpən əi ki Tirpoji ki əi dəne je ki rai kilə lə Luwə ngay kin adi-mi, taa uwəi ji konanm Pərsidi ki e dəne ki ra kilə lə Luwə ngay tɔ kin adi-mi.

¹³ Uwəi ji Rupusîʔ ki e dæw ki Luwə kote kin adi-mi, taa uwəi ji kɔje ki e kom tɔ kin adi-mi.

¹⁴ Uwəi ji Asekirti nim, Piləgo nim, Ərməsi nim, Patirobasî nim, Ərməsi nim, ki ndəgi ngakɔje je ki əi sɔde kin adi-mi.

¹⁵ Uwəi ji Pilologi əi ki Juli adi-mi, uwəi ji Nəre əi ki konanne adi-mi, taa uwəi ji Olimpasi ki dije lə Luwə pəti ki əi sie adi-mi tɔ.

¹⁶ Uwəi ji-naa kare kare ki kuwə-naa rɔ naa ti ki toji kadi səi ngakonaa je ki me Kirişi ti. *Njé kaw-naa je lə Kirişi pəti uwəi jisi.

Ta ki dɔbəy ti

¹⁷ NGakom je, m-ilə dingəm mesi ti kadi indəi kəm-kədi dɔrəsi ɔji-n dɔ dije ki njé re ki gangi-naa dansi ti, ki nje 6uki dije wale kadi ʔai rɔ nɛ ndo ki səi ingəi. Maji kadi ɔri rəsi rɔde ti kɔ.

¹⁸ Tado ko dije ki be kin, isi rai kilə lə ʔabə ləje Kirişi al, nə isi rai kilə mba kandade yo. Ki kuji ta je ki tade ti, ki to-naa pe pe, ə isi ədi dije ki kəmde tija dɔ nɛ ki majal ti al.

¹⁹ Ki ɔji dəsi, dije pəti gari təl rɔ go ta ti ləsi. Lo kin ti, m-ra rɔnəl ɔji-n dəsi. NGA ningə m-ndigi kadi kəmsi tija dɔ nɛ ki maji ti, ə kadi kəmsi ay njay kadi ɔri rəsi kɔ me nɛ ki majal ti.

²⁰ Ningə Luwə ki nje re ki lapiya a rigiji dɔ *Satə gin njasi ti basine. Maji kadi me-maji la Babe laje Jəju Kirisi e naa ti səsi.

²¹ Madi kiləm Timote^o uwə jisi, taa nojim je Lusiyusi nim, Jaso əi ki Sosipatar nim uwə jisi.

²² Ningə mi Tərtiyusi ki nje ndangi makitibi la Pol kin, m-uwə jisi me kində rɔ naa ti la Babe.

²³ Gayusi^o ki m-isi 6e lie uwə jisi. Erasi^o ki e nje ngəm la ki me 6e bo ti ki ne uwə jisi, taa ngokoje Kartusi ka uwə jisi tɔ. [

²⁴ Kadi me-maji la Babe laje Jəju Kirisi e naa ti səsi pəti.]

Kilə tɔji ki dɔ Babe ti

²⁵ Tɔji ki dɔ Luwə ti ki asi kadi adi səsi tɔgi ki go rəbi la Poy Ta ki Maji la Jəju Kirisi ki m-ilə səsi mbəe. Ki rəbi la Poy Ta ki Maji kin, Luwə tɛɛ ki dɔ nɛ ki to lo 6ɔyɔ ti lo kilə ngire ti nu,

²⁶ nə basine gine tɛɛ taga wangi kin. Gine tɛɛ ki taga wangi ki rɔ dije ti ki əi *Jipi je al, ki takul makitibi ki njé kəl ta ki ta Luwə ti ndangi. NDangi ki go ndu ti la Luwə ki nje kisi biti ki nɔ ti kadi dije ki əi Jipi je al adii mede Luwə, ə kadi təli rɔde go ndue ti.

²⁷ Tɔji ki dɔ Luwə ti ki e ki karne ba ə e nje gosi, ki dəkagilo ki dəkagilo me tɔ Jəju Kirisi ti. *Amen!

Makitibi ki dɔsay ki Pol ndangi adi Koreṭi je

Ta ki dɔ makitibi ti ki dɔsay ki Pol ndangi adi Koreṭi je

MBa lə Pol ki kɔ joo ki mba kilə mbɛ Poy Ta ki Maji ki aw, aw tɛɛ Koreṭi ti ki e 6e bo kare ki dɔnangi Girəsi ti. Loki Pol aw tɛɛ Koreṭi ti, isi ti nɔɔ ra nay dɔgi gidɛ jijoo. Ningə njé kaw-naa je ki Pol ində ngirəde, əi dije ki əi Jipi je al, ki əi njé tɔ 6a je al.

Koreṭi e 6e bo ki nɛ kingə e ngay me ti ki takul toe kadi ba bo ti ki ra adi bato je rəi ngay titi. Njé ra gati je uwəi naa ti be, taa njé nɛ gər je ki dangi dangi ka əi ngay me ti tɔ. Nə nɛ kare ki majal, kaya ki ra rosɪ mee. Ra adi njé kaw-naa je ki əi ngə 6əy kin, nɛ je ngay tilə-de naa ti. Lo kin ti, Pol ga ta ngay dɔde ti, tadɔ loki iyə-de ə aw lo ki rangi ti, nja naa ti naa ti, ingə poyde ki ade rɔnəl al. E be ə, ndangi-n makitibi ki asi sɔ be adi-de. Makitibi je ki joo ə j-ingə-de me Kilə-mindi ti ki sigi ne kin, nə njé ki joo dəw gər lo ki tade ti tɔ al. Pol əl ta lade: ki kare me 1 Kor 5.9-13, ə e ki nungɪ me 2 Kor 2.3 tɔ. Ningə makitibi je ki joo ki j-ingə dan made je ti ne kin, Pol ndangi-de dəkagilo mba ti lie ki kɔ mitə ki mba kilə mbɛ Poy Ta ki Maji. Ki dɔsay Pol ndange Epəji ti, ə e ki kɔ joo ndange Epəji ti wa tɔ ə se dɔnangi Masəduwan ti wa be.

Me makitibi ti ki dɔsay kin, go ta kuwə ji-naa ti, ki kəl ta ki Luwə ki mbata maji lie ki ra (1.1-9), Pol dəji njé kaw-naa je ki Koreṭi ti kadi indəi ngangi gangi-naa ki tɔ dande ti kin nim (1.10-4.21), kadi əsi kaya ki ra ngerangi nim (5), kadi iyəi ta kaw ki ndu kasi-naa al ki dande ti nɔ njé gangi ta je ti ki gəri Luwə al kin nim tɔ (6.1-11). Pol təl a nɔɔ əl-de 6əy tɔ kadi gəri lo kində kəmdɛ go darɔde ti ki e kəy kisi NDil Luwə kin tɔ (6.12-20). Ningə go ta kɔji je ti kin, Pol tur ta je ti ki dangi dangi ki njé kaw-naa je dəji-e me makitibi ti ki iləi adi-e. Adi e ta ki ɔji dɔ:

Taa-naa (7);

Ta ki dɔ kuso da je ti ki awi nɔ kagi yo je ti, ki ta ki dɔ pa njiyəde me nɛ je ti pəti ki aw naa ti ki yə Luwə al (8.1-11.1);

Ta ki dɔ njé kaw-naa je ti ki nɛ kuso lə Babe (11.2-34);

Ta ki dɔ kadi-kare je ti lə NDil Luwə (12-14); Ki ta ki dɔ ki njé koy je lo koy ti (15).

Pol təl ta makitibi lane ki poy ta je madi tɔ (ta ki dɔ nɛ kaw ti nim, ndigi ra je lə Pol nim...), kuwə ji-naa tɔ (16).

Me nɛ je ti pəti ki asi-naa al dan Koreṭi je ti kin, Pol əl-de təkɪ təl rɔ go ndu ti lə Kirisi par ə a ra kadi nɛ je asi-naa. NGa ningə ndigi-naa

ki rojeti lə ngakonaa je ə e rəbi ki maji itə rəbi je pəti tɔ (13).

Kuwə ji-naa

¹ Mi Pol ki Luwə 6ar-m, ki go me ndigi ti lie kadi mi nje kaw kilə lə Jəju Kirisi, naa ti ki ngokoje Sositan[⊛],

² j-uwə jisi səi njé kaw-naa je ki isi Koreṭi[⊛] ti, j-uwə jisi səi njé ki Luwə ər səsi me majal ti kɔ ki go rəbi kində rɔ naa ti ki Jəju Kirisi, j-uwə jisi səi njé ki Luwə 6ar səsi tə dije ki kay njay ləne, j-uwə jisi səi dije pəti ki, me lo je ti ki dangi dangi, isi 6ai tɔ Babe ləje Jəju Kirisi, Babe lasi ki Babe ləje.

³ Kadi me-maji ki kisi-maje lə Bawje Luwə əi ki Babe Jəju Kirisi e dosi ti.

Ra maji lə Luwə me Kirisi ti

⁴ M-ra oyo Luwə ləm ki ndɔ je ndɔ je ki mbata lasi. M-ra-e oyo ɔji dɔ me-maji lie ki tɔ dɔsi ti me kində rɔ naa ti ki Jəju Kirisi.

⁵ Tadɔ me kində rɔ naa ti ki Kirisi kin ə maji ur-n səsi me kuji ta ti ki me nɛ gər ti.

⁶ Naji ki ma ki dɔ Kirisi ti e ki ma ki tɔgi dansi ti,

⁷ adi kadi-kare madi kare ki du səsi goto. Isi ingəmi ndɔ ki Babe ləje Jəju Kirisi a tɛɛ-n hɔy.

⁸ Kirisi wa ki dɔne a adi səsi tɔgi kadi uwəi rəsi ba bitɪ dɔbəy ndɔ ti. A adi uwəi rəsi ba mba kadi ndɔ təl-e 6a səi ki ta dɔsi ti al.

⁹ MBata Luwə ki nje 6ar səsi, ilə səsi naa ti ki NGone Jəju Kirisi ki Babe ləje, e Luwə ki nje ka dɔ ndune ti.

¹⁰ NGakom je, m-ndəji səsi me tɔ Babe ti ləje Jəju Kirisi kadi adi ndusi e naa ti. Adi gangi-naa goto dansi ti. Maji kadi adi tagasi je ki angalsi je e naa ti kare ba.

¹¹ MBA ri ə m-al ta kin be wa? M-əl be mbata dije ki Kolowe ti əli-mi ta ki dɔsi ti adi-m m-o.

¹² Ningə nɛ ki m-ge kadi m-əl səsi, m-o təkɪ dansi ti dəw madi ə nə: «Mi dəw lə Pol», ki nungɪ ə nə: «Mi dəw lə Apolosi[⊛]», ki rangi ə nə: «Mi dəw lə Piyər», ə e ki rangi 6əy ə nə: «Mi lə Kirisi».

¹³ Ə se Kirisi e ki gangi rɔne dana wa? Se e Pol ə 6əi-e dɔ kagi-dəsi ti mbata lasi wa? Se rai səsi batəm me tɔ Pol ti wa?

¹⁴ M-ra oyo Luwə təkɪ ra adi m-ra batəm dəw madi kare dansi ti al. Dije ki m-ra-de batəm e Kirisi[⊛] əi ki Gayusi par.

¹⁵ Dəw madi kare ki a ə nə rai nɛ batəm me tɔm ti goto.

¹⁶ Dije ki m-ra-de batəm 6əy tɔ 6a, e njé ki me kəy ti lə Isitəpanasi. Ki rangi tɔ nɔɔ ningə, m-o al ngata.

¹⁷ E ki mba kilə mbɛ Poy Ta ki Maji ə Kirisi ilə-m, 6i e ki mba ra batəm al. Kilə mbɛ Poy Ta ki Maji kin e ki gosi ta ki ta ti al. Re e ki gosi

⊛ 1:1 Knjk 18.17 ⊛ 1:2 Knjk 18.1 ⊛ 1:12 Knjk 18.24

⊛ 1:14 Knjk 18.8

ta ki ta ti ninga, koy Kirisi do kagi-dasi ti a tal ne ki ndae goto.

Kirisi e togi ki tar la Luwa

¹⁸ MBē koy Kirisi do kagi-dasi ti e ta mbā ki ro dije ti ki isi awi tuji ti. Nā ki rojeti je ki j-inga kaji ninga e togi la Luwa.

¹⁹ Makitibi la Luwa a na: «M-a m-tuji tar la njē tar je, ninga njē ne gar je, m-a m-ro ta ne gar lade kadi tal ne ki kare^o.»

²⁰ Nje tar e ra be? Nje ndo ndu-kun e ra be? Nje naji ta e ra be? Tar la daw ki duniya ti a ya Luwa tal-e ne ki mbā ti.

²¹ E be mbata tar ki donangi ti ne asi kadi aw ki dije adi gari tar la Luwa al. E be a Luwa ndigi ngay kadi n-aji dije ki adi-e mede. Dije ki adi-e mede ki go rabi kilā mbē Poy Ta ki Maji ki daw oo a to ta ta mbā yo.

²² *Jipi je daji kadi n-ooi ne koji, Giraki je sangi tar to.

²³ Ki sabi doje ninga, j-ilā mbē Kirisi ki bāi-e do kagi-dasi ti. MBē kin tal jigi tigā Jipi je, a e ta mbā ki ro dije ti ki ai Jipi je al to.

²⁴ Nā ki ro dije ti ai Jipi je ki dije ki ai Jipi je al, ki Luwa bar-de ninga, mbē la Kirisi kin e togi ki tar la Luwa mbata ti lade.

²⁵ Tadā ta mbā la Luwa kin e tar ki itā tar la dije, a togi goto la Luwa kin e togi ki itā togi la dije.

²⁶ NGakom je, indāi kamsi maji oi. Dansi ti ki Luwa bar sasi kin, njē tar je ki go daro ti ai ngay al, njē togi je ai ngay al, njē tōba je ai ngay al to.

²⁷ Ninga kadi igari tākī Luwa kōti ne je ki njē togi al ki donangi ti ne mba kadi ilā-n rōsol do ne je ti ki njē togi.

²⁸ Luwa kōti ne je ki kame goto, ne ki dije kidi-e donangi, ne je ki ai ne madi al, mba ron ta ne je ki dije ooi ndade.

²⁹ Be mba kadi daw madi indā gunē no Luwa ti al.

³⁰ E Luwa a ilā sasi naa ti ki Kirisi. Kirisi ki bōne e tar laje ki j ro Luwa ti. E a, ki go rabi lie, Luwa or-n ta doje ti, adi j-ayi njay, ugā doje ji majal ti.

³¹ E be tākī makitibi la Luwa al-n a na: «Daw ki ge kindā gunē ninga, maji kadi un Bābe a indā-n gunē^o.»

2

Kilā mbē Poy Ta ki Maji la Pol

¹ NGakom je, loki m-aw dansi ti, m-ilā sasi mbē poy ta ki rojeti la Luwa, ki to lo bōyo ti, e ki ne gar ki al dōsi a se ki tar ta a m-ilā-n sasi mbē kin al.

² MBata loki mi dansi ti, ne ki rangi ki mangi goto. M-sangi kadi igari Kirisi par kare ba. Adi e Kirisi ki bāi-e kagi-dasi ti.

³ Loki mi dansi ti, mi me togi goto ti. M-al sasi ta me dadi ti ki bāl.

⁴ Ne ki m-ndo sasi ki mbē Poy Ta ki Maji ki m-ilā sasi kin, e ki ta ne gar la daw al. E ki go koji togi ti la NDil Luwa.

⁵ Be mba kadi kadi-me lasi ilā ngirane do ne gar ti la daw al, nā do togi ti la Luwa yo ta.

⁶ Ninga, je ka ji ndo njē kadi-me je ki togi gangi me ndil ti ki me tar to. Nā ke a e tar la dije ki donangi ti ne al. Ta e tar la njē togi je ki donangi ti ne ki ndo madi a ta tuji kin al to.

⁷ J-ilā mbē tar la Luwa. Tar ki kuti gide ki to lo bōyo ti. E tar ki Luwa indā dōe dana kate no kindā duniya ti mbata tōba laje.

⁸ Tar ki daw kare ki dan njē togi je ti ki donangi ti ne ki gar goto. Re kamde tēe do tar ti kin a re a bōy Bābe ki nje tōba kagi-dasi ti al.

⁹ Ninga, tākī makitibi la Luwa al-n, e ne ki kam daw oo al, e ne ki mbi daw oo al, e ne ki daw ga mene ti al to. E ne ki Luwa indā dōe dana mbata ti la dije ki ndigi-e^o.

¹⁰ NGA ninga, Luwa tēe ki dōe adi-je ki go rabi la NDil. MBata NDil oo gin ne je pōti. NDigi ra je la Luwa ki to lo bōyo ti ka NDil oo.

¹¹ Ki oji do daw, daw madi ki gar ne je ki to ro madine ti goto. E ndil ki to ro daw ti kin par a gar ne je ki to rōe ti. E be a, ya Luwa ka to be to. NDil Luwa ki karne ba par a gar ne je ki to ro Luwa ti.

¹² NGA ninga, ndil ki e meje ti je kin e NDil ki donangi ti ne al, nā e NDil ki j taa ro Luwa ti nu, mba kadi ji gar-n ne je ki Luwa adi-je ki go me-maji ti lie.

¹³ Ninga, j-al tae ki rabi ne gar la daw al, nā ki rabi la NDil. E be a, j-si j-or gin ne ki rojeti la NDil, j-adi dije ki go NDil ti.

¹⁴ Daw ki aw ki NDil Luwa me ne ti al, asi kadi a inga ne ki rojeti ki j ro Luwa ti al. MBata e NDil Luwa par kare ba a adi daw gar ne je ki rojeti kin.

¹⁵ Daw ki aw ki NDil Luwa mene ti asi gangi ta do ne je ti pōti, ninga daw ki rangi asi gangi ta dōe ti al.

¹⁶ Makitibi al a na: «Nā a gar ta ga la Bābe wa? Se nā a asi koje ta wa^o?» Dāwe goto, nā je, j-aw ki taga la Kirisi.

3

Gangi-naa ki to dan njē kaw-naa je ti ki Koreti

¹ NGakom je, ki rojeti ba, ta ki m-al sasi kate kin m-al sasi ta dije ki go daro ti, ta dije ki ai ngan je ki du me kadi-me Kirisi ti. M-al sasi ta ta dije ki go ndil ti al.

² E mbata kin a, m-adi-n sasi ne kuso ki nga al, m-adi sasi mba yo. Tadō togisi asi kadi usoi ne ki nga al. Biti bōne wa kin ka asi kadi usoi ne ki nga al.

³ Sai al, tadō sai dije ki go daro ti bōy. Sai dije ki go daro ti, isi njiyo ki go daro ti. M-al be mbata isi rai-naa ni je, isi gaki-naa je.

⁴ Loka daw madi a na ne daw la Pol, ninga ki nungi a na ne daw la Apolosi kin se e njiya ki go daro ti al a se e ri wa?

⁵ Apolosi ki Pol ai na je a? Apolosi ki Pol ai ba ba kilaje la Luwa. Ai ba ba kilaje ki go rabi la de a adi mesi BaBe. Daw ki ra danje ti ra kilaje lane taki Luwa ade-n.

⁶ Mi m-dibi ko, Apolosi e nje ra man do ti, ninga Luwa a e nje ra kadi iba.

⁷ Nje ma ko ki nje ra man do ti ai ne madi al. Daw ki kadi to e ba do ti e Luwa ki nje ra kadi togi.

⁸ Nje dibe ki nje ra man do ti asi-naa. Ninga daw ki ra dande ti a inga ne kiga go ji ki asi ta kilaje lie ki ra.

⁹ MBata je madi-kilaje lanana me kilaje la Luwa. Ninga sai, sai ndo la Luwa, sai kay kindaje lie.

¹⁰ Ki go me-maji ti la Luwa ki ila-n kilaje lane jim ti, m-inda ngira kilaje dansi ti ta nje kindaje ngira kilaje ki maji. Ninga ki basine kin daw ki rangi inda ta jim. Ke a, kadi daw ki inda ta kilaje kin ba, inda kamne go kindaje ki a inda maji.

¹¹ Daw a inda ngira kilaje kin rangi al ngata. Ngira kilaje ka a to ne a e Jaju Kirisi par.

¹² Nga ninga re daw inda ta kilaje kin ki or, a se arja, a se ki mbal ki ndole, inda ki kagi, a se burim wale, a se ki kadi ne ka, a to ki taga.

¹³ MBata ndo gangi ta ti a, ne je pati ginde a tee, ninga por a naa togi kilaje je pati kadi dije a oy maje ki maje al.

¹⁴ Re kilaje ki daw inda do ngira ti kin, nga a taa ninga, ba e inga ne kiga go jine.

¹⁵ A kin a, kilaje kin por o-e to ninga, ba e a inga ne kiga go jine al. Daw kin a inga kaji, na e kaji ki a tee-n ta por ti jati jati.

¹⁶ Sai ba sai kay kisi Luwa, na igari se igari al wa?

¹⁷ Re daw tuji kay kisi Luwa ninga, Luwa a tuje daw kin to. MBata kay la Luwa ay njay, ninga sai a, sai kay kisi Luwa.

¹⁸ Maji kadi daw ndam ki rone al. Kin a re dansi ti, daw madi oo rone ta nje tar ki go taga ti ki donangi ti ne ninga, maji kadi daw kin tal rone mba ti. Tal rone mbati kadi ta inga-n tar ki rojeti.

¹⁹ Tado tar ki donangi ti ne Luwa oo kadi e do majal. Be a makitibi la Luwa a na: «Luwa uwa njaje tar je ki ta me ta ngom je ti la de.»

²⁰ Taa tal al bay to a na: «Luwa gar taga la njaje tar je, ninga oo kadi e ne madi al.»

²¹ Sobi kadi daw madi un dije inda-n gune al, mbata ne je pati e yasi.

²² E-n Pol, a se Apolosi, a se Piyar, a se donangi, a se kisi ki do taa, a se koy, a se ne je ki bone a se ki lo ti ti, ne je kin pati e yasi.

²³ Ninga sai, sai ya Kirisi, a Kirisi e ya Luwa to.

4

Kilaje ra nje kaw kilaje

¹ Ninga, maji kadi oi-je ta ba ba kilaje la Kirisi. Oi-je ta nje ngam ne je la Luwa, ne ki rojeti ki to lo bayo ti.

² Nga ninga, ne ki ba nje ne a ge ro nje ngam ne ti, e ka dana par.

³ Ki oji dom, ta kadi sai, a se nje gangi ta do dije ti, igangi ta dom ti ra-m bal al. Ta mi wa ki dom, m-gangi ta do rom ti al to. Tado m-ra ne ki majal al.

⁴ Ninga, e kin a ra kadi mi daw ki dana al. BaBe wa a gangi ta dom ti.

⁵ MBata kin a, maji kadi igangi ta do daw ti kate no dokagiloe ti al. Ingami dokagilo ki BaBe a re a, ne je ki toi lo bayo ti me til ti, a ila kunji dode ti kadi a toi taga wakisa ta kam dije ti. Ninga a tee ki gin ndigi ra la daw ki ra ki to me ti. Lo kin ti, Luwa a ila toji do daw ti ki ra, ki go kilaje rae ti.

⁶ NGakom je, m-al sasi ta ki go kuje je ki dangi dangi oji do Apolosi nim, oji dom mi wa nim, mba kadi indoi ne roje ti. M-ra be mba kadi daw ra yane adi al do ndu ki makitibi la Luwa al kin al. MBA kadi uni daw inda gusi, indori-naa al.

⁷ Se na a e nje ra kadi ito dangi dan dije ti wa? Se e Luwa a e nje kadi ne je pati ki aw-n kin al wa? Nga a re e Luwa a adi ne je pati ki aw-n kin ninga, ra ban be a isi inda-n gui ta ne ki e j wa a inga ki dorci be a?

⁸ Ki basine kin, inga ne asi sasi ngata, sai nje ne kinga je. Kin isi oi be ki kanji kadi je sasi do ti. M-ndigi kadi e beko ki rojeti wa a oi be, adi j-o-n sasi.

⁹ Ninga, to taki je ki madi je ki nje kaw kilaje je kin, Luwa inda-je go dije ti gogi be. Ji to ta dije ki gangi ta koy dode ti be. MBata Luwa iya-je ji dije ti adi ji tal ne koo ta kam dije ti pati. Ta kam malayka je ti ki ta kam dije ti.

¹⁰ Je, ji tal mba je mbata ti la Kirisi, ninga sai, sai nje kam-kaa je me Kirisi ti. Je nje togi al, na sai, sai nje togi je. Je, dije isi kidi-je, ninga sai, dije isi bulki sasi ti.

¹¹ Biti bone ka j-isi j-inga ko. Ne kusoje goto, man kayje goto, kibi koje goto. Dije isi adi-je ko, j-ila mbir mbir ki lo.

¹² Daraje je wa, ji ra kilaje j-o rago go taa j-inga ne kusoje me ti*. Dije taji-je ka, ji njangi dode, rai-je ko ka j-uwa togi je ba.

¹³ Ai ta je ki majal doje ti ka, j-ila dingam me naa ti. Biti bone ka dije ooi-je ta si ki kosi kilaje ko. Ooi-je ta to dije ki ndade goto.

¹⁴ M-al sasi ta ta nganm je ki nje ndigi lam. E ki mba kulane ronal dosi ti ba m-ndangi-n ta kin m-adi sasi al, na e ki mba kadi m-tee-n kamsi maji do ne je ti.

¹⁵ Ninga, re nje kor nosi je ki me kadi-me Kirisi ti ai dibi kuti ka, bawsi ki go ndil ti e

kare ba. MBata mi ə mi bawsi ki nje kilə səsi mbe Poy Ta ki Maji lə Kirisi.

¹⁶ E be ə, m-dəji səsi kadi oi go njam maji.

¹⁷ M-ilə Timote* ki rəsi ti ki mbata ta kin. Timote ki e ngonm ki nje ndigi ləm, ngonm ki dana me ta ti lə Bafe. Timote a ley mesi dō ne ndo ti ləm me kisi ki dō taa ti ki Kirisi. Kuje ki m-isi m-ndo-n njé kaw-naa je ki lo je pəti.

¹⁸ Dije madi sii gidide, ooi təkı m-a m-təl tō m-teə rəsi gogi al ngata.

¹⁹ Nə re Luwə ndigi ə dəkagilo ngay al par ə m-a m-teə rəsi ti nōo. Ningə dijee ki njé si gidide kin, m-a m-o-n ta kəlde par al, nə m-o-n kilə ki tōgide asi ra tō.

²⁰ Tadō kōbe lə Luwə e me ta ki kəl ti al, nə e me tagi ti.

²¹ E ri ə indigi dana? Indigi kadi m-aw rəsi ti ki gəl jim ti ə se kadi m-aw ki ngame ki rəsi ki ndigi-naa, ki e ngame ki səl ləm ləm ə.

5

Kaya ki to dan njé kaw-naa je ti ki Koreti

¹ Dije əli ki lo lo adi m-o təkı kaya ki to kəl tae al to dansi ti. Dije ki gəri Luwə al ka, dəw ingə ko kaya ki be kin dande ti al. J-o kadi dəw kare dansi ti isi sangi ne bawne*.

² Ə səi, isi sii gidisi. Ne kin, e ne ki kadi a adi səsi ndingə rō. Ningə dəw ki be kin e dəw ki kadi a tuwəi-e dansi ti kō.

³ Ki əji dəm, mi say səsi, nə təkı mi səsi naa ti me ndil ti, m-gangi ta dō dəwe ti kin me tō Jəju Kirisi ti. M-gangi ta dōe ti təkı mi səsi naa ti be.

⁴ Ningə loki a kawı-naa ə mi səsi naa ti me ndil ti, tōgi Bafe ləje Jəju a e naa ti səje dō ta ki gangi ti kin.

⁵ Dəw ki be kin, səbi kadi iyəi-e ji Satə ti kadi tuji darəe kō. *Satə tuji darəe kō kadi ndile ingə kaji ndō təl Bafe Jəju ti.

⁶ Ne ki kadi isii gidisi, mi m-o al jagi. Se igəri al wa? Əm ki ndəy be ki dəw loy-n nduji, a ra adi nduji j.

⁷ Səbi kadi əri əm ki kōke dansi ti kō, mba kadi səi nduji ki loy ki sigi. Səi nduji ki loy ki sigi mbata əm goto dansi ti. Əm ki kōke goto dansi ti, tadō ngon bati ra nay taa kilə taa ləje e ki kijə minde.

⁸ Adi ji rai nay taa kilə taa kin ki əm ki kōke al. Adi ji rai ki əm majal al, adi ji rai ki əm me ndul al. Nə adi ji rai ki nduji ki loy ki əm goto me ti, ki e nduji ki ay njay, ki rōjeti.

⁹ Me makitibi ti ki m-ndangi kəte madi səsi kin, m-əl səsi kadi indoləi-naa ki dije ki njé ra kaya je al.

¹⁰ Ningə, m-əl be mbata lə dije pəti ki donangi ti ne ki njé ra kaya je, ə se njé ra majal je, ə se njé bogi je, ə se njé kəsi dōde nangi nō kagi yo je ti, al. Re e be ningə, a tēgi kō dande ti.

¹¹ Ne ki m-əl səsi, səbi dō dəw ki ə nə ne nje kadi-me, ningə isi ta ra kaya ti, isi ta ra mal la ti, isi ta kəsi dōne nangi nō kagi yo je ti, isi ta ne taji ti, isi ta ra go kasi ti, ki ta bogi ti. Dəw ki be kin ə kadi indəi rəsi naa ti sie al.

¹² E ta ləm mi ə kadi m-gangi ta dō dije ti ki əi njé kadi-me je al, al. Ningə, e njé ki əi dan njé kaw-naa je ti ə kadi a gangi ta dōde ti.

¹³ Njé ki əi njé kadi-me je al, e Luwə ə a gangi ta dōde ti. Ituwəi dəw ki nje me ndul dansi ti kō*.

6

Ta ki gangi ki dan njé kadi-me je ti

¹ Loki ta to dansi ti, səi ki adi mesi Jəju ningə, itəli uni awi nō njé kōbe je ti ki gəri Luwə al bəy tō. İrai be ki mba ri wa ka dəw gər al? Uni ta awi nōde ti, ə iyəi dije lə Luwə.

² Se igəri kadi dije ki kay njay lə Luwə ə a gangi ta dō dije ki donangi ti ne al wa? Kin ə igəri kadi e səi je ə a igangi ta dō dije ti ki donangi ti ne ningə, ra ban be ə asi kadi igangi ngan ta je ki majal be ki to dansi ti al ə?

³ Se igəri kadi e j-əi je ə j-a ji gangi ta dō malayka je ti al wa? Ə kin ə e be ningə, ra ban be ə j-asi kadi ji gangi ngan ta je ki toi danje ti bōne kin al ə?

⁴ Gine e ri ə, loki ngan ta je ki be kin toi dansi ti ningə, uni awi rō dije ti ki əi ne madi al dan njé kaw-naa je ti ə?

⁵ M-əl səsi ta kin be kadi rəsi səl səsi. Ningə, se dəw madi kare be ki nje kəm-kədi, ki kadi gangi ta dan ngakone je ti ki njé kadi-me je goto bitı wa?

⁶ Ə kadi ngakonaa je ki me Kirisi ti uni-naa awi nō dije ti ki gəri Luwə al!

⁷ Ki rōjeti 6a, kaw ə wa ki awi ki naa lo gangi ta ti kin, tōji kasi al ləsi ki taga ngata. Se ra ban ə indigi kadi isi dō ti ki njé ki rai səsi ne ki go rəbe ti al kin al wa? Se ra ban ə iyəi adi tuji ne ləsi par al wa?

⁸ Ə, səi yo ta itəli isi rai ne ki go rəbe ti al, isi bogi ngakosi je ki me Kirisi ti.

⁹ İgəri kadi njé ra ne je ki go rəbe ti al, a oy kōbe lə Luwə al, ə se igəri al wa? Maji kadi ədi rəsi al, tadō njé ra kaya je, ki njé ra yo je, ki njé kuwə marım je,

¹⁰ ki dıngəm je ki njé sangi-naa je, ki njé bogi je, ki njé kəm-nda je, ki njé kasi ra je, ki njé taji ne je, ki njé taa ne lə dije dō gu ti je, dije kin pəti a ooi kōbe lə Luwə al.

¹¹ Ne je kin ə e kilə ra dije madi dansi ti kate. Nə basine, səi dije ki Luwə togi səsi adi ayi njay, Luwə ində səsi ta dangi mbata ti lie, Luwə ər ta dəsi ti ki tō Bafe ləje Jəju Kirisi, taa ki takul NDil ki kay njay tō.

Darəje e Kəy kisi NDil Luwə

¹² Dije madi əli əi nə: «Ta rəbi to kadi m-ra ne je pəti ki mem ndigi kare.» E ki rōjeti,

«ta rëbi to kadi m-ra në je pëti ki mem ndigi kare.» në në je pëti maji sam daro al. «Ta rëbi to kadi m-ra në je pëti ki mem ndigi kare.» Në m-ndigi kadi në madi aw ki tugi dëm ti al.

¹³ Në kuso e ki mbata me dëw, ë me dëw to mbata në kuso to, në Luwë a tuji-de joo pu ko. Në daro dëw e mbata kaya al. Daro dëw e mbata Bafë, ningë Bafë ka isi mbata dëw to.

¹⁴ Tëki Luwë adi Bafë ij-n taa lo koy ti ka kin ë, a adi je ka j-a j-i taa lo koy ti to. A adi j-i taa lo koy ti ki takul tuge.

¹⁵ Se igari kadi darosi je ëi ngan rë Kirisi al wa? Se m-a m-un ngan rë Kirisi kadi m-tal-e ngan rë kaya dëne ti wa? Jagi m-a m-ra be al.

¹⁶ Se igari kadi dëw ki ilë rone naa ti ki kaya dëne, tali daro ki kare ba sie al wa? Tado makitibi lë Luwë ë në: «Dije ki joo kin a tali daro ki kare».

¹⁷ Në, dëw ki ilë rone naa ti ki Bafë, e naa ti sie kare ba me ndil ti to.

¹⁸ E mbata kin ë, kadi imbatu kaya sangi dëne je. Tado, ndagi majal je ki dëw rade, ëi gidi rëe ti tagane, në dëw ki isi sangi dëne kaya ti, isi ra majal ësi-n ta rone e wa.

¹⁹ Se igari kadi darosi je e këy kisi NDil Luwë al wa? NDil ki e mesi ti kin j rë Luwë ti, Luwë ë adi sësi. Darosi e yë Luwë, ëi e yësi al.

²⁰ Maji kadi ilai taji do Luwë ti me darosi ti, tado Luwë igë dosi ki gati ki ngay.

7

Ta ki do taa-naa ti

¹ Ta ki ëji do ta je madi ki ëli-mi me makitibi ti ki indangi adi-mi. M-o maji ngay kadi dingëm tëe kadi dëne ti al.

² Në mba kadi dëw osi me kaya ki ra ti al, maji kadi dingëm ki ra ka aw ki dëne lëne ki ëji dëne, ë dëne ki ra ka kadi aw ki dingëm lëne ki ëji dëne to.

³ Maji kadi dingëm ki ra ka adi nene në ki sôbi kadi ade, ningë kadi dëne ka adi ngawne në ki sôbi kadi ade to.

⁴ MBata dëne aw ki tugi do rone ti al, në e ngawe ë aw ki tugi do ti. Be to ë, dingëm ka aw ki tugi do rone ti al, në e nee ë aw ki tugi do ti.

⁵ Maji kadi ëgi-naa rësi al. Re ëgi-naa rësi ningë, kadi e ki go mindisi ki osi naa ti mba kadi uni rësi ëli ta ki Luwë. Ningë go ti ë, itëli awi naa ti gogi. Be mba kadi *Sata ingë rëbi na-n sësi al. Ingë rëbi na sësi loki asi kuwë rësi nga al.

⁶ Ta ki m-ël sësi kin, e ndu ëa m-adi sësi al, në e go rëbi madi ë m-ëji sësi.

⁷ M-ndigi ngay kadi dingëm je pëti toi të mi be, në ke ë, në nã ka aw ki kadi-kare lëne ki Luwë ade. *Kadi kare je ëi dangi dangi: dëw kare aw ki kadi-kare në madi, ë e ki nungi aw ki kadi-kare në ki rangi to.

⁸ M-ël buwë je ki një ngaw koy je, tëki to maji ngay kadi isi dorode të mi be.

⁹ Në ke ë re, asi kadi uwëi rëde nga al ëa, maji kadi taai dëne, ë se taai dingëm ki rangi. Tado, taa-naa e soti kadi dëw inda gu do ngur daro ti.

¹⁰ Ki ëji do dije ki taai-naa ki bëlme, maji kadi dëne tëe ji ngawne ti al. Ningë, ndu kin e mi ë m-un al, në e Bafë ë un.

¹¹ A re dëne tëe ji ngawne ti ëa, a taa dingëm ki rangi al. Re e be al to ningë, kadi tël aw ji ngawne ti gogi. Ë kadi dingëm ka tuwë nene al to*.

¹² Ki ëji do ndagi dije ningë, e mi ë m-ël-de ta, ëi e Bafë al. M-ël kadi re, dingëm ki un mene adi Kirisi, aw ki dëne ki gër Kirisi al, ë dëne ka kin ndigi kadi n-isi sie ëa, maji kadi tuwe al.

¹³ Ë re dëne ki un mene adi Kirisi, aw ki dingëm ki gër Luwë al, ë dingëm ka kin ndigi kadi n-isi sie ka, maji kadi mbate al to.

¹⁴ Tado, dingëm ki gër Luwë al a e ki kay njay ki takul nene. Ningë dëne ki gër Luwë al ka, a e ki kay njay ki takul ngawne to. Re e be al ningë, ngande je a ëi ki kay njay al. Në ki rëjeti, ëi ki kay njay.

¹⁵ A kin ë re, e ki gër Luwë al, ndigi mbati-naa ningë, ta rëbi to mbata ti lie. Tado goe ti kin, në madi ki dëo nje kun mene kadi Kirisi naa ti ki nje gër Luwë al goto. Luwë ëar sësi kadi isi ki naa ki lapiya.

¹⁶ Dëw gër al, ki go rëbi kisi naa ti kin, do maji ë, j dëne a aji ngawi, ë se j dingëm a aji nei.

Ka do nja ti me ëar ti ki Luwë ëar dëw

¹⁷ Kadi në ra dëw ki ra e ki go kadi-kare ti lie. Kadi kare ki Bafë ade ki go kise ti ki dëe taa, këte taa kadi Luwë ëar-e-n. E kin e ta ki m-ndangi madi një kaw-naa je pëti.

¹⁸ Kin ë re dëw madi ijë môtine këte taa kadi Luwë ëar-e ningë, kadi tël ra rone të nje kijë môt al ëay be al. A kin ë re dëw madi ijë môtine al ëay, ë Luwë ëar-e ningë, kadi tël aw ijë môtine al ngata.

¹⁹ M-adi igari tëki kijë môt i e në madi kare al. Taa kijë môt al ka e në madi al to. Në ki sôbi kindë këm go ti, e ngëm go ndu-kun je lë Luwë.

²⁰ Maji kadi, në nã ka isi me ji kisi ti lëne ki isi-n këte taa kadi Luwë ëar-e-n.

²¹ Kin ë j ëë këte taa kadi Luwë ëari ë, kadi iga ta do këi ëë ti kin al. Re ta rëbi to mba kadi ër kulë ëë mindi ti mindi ka, maji kadi a me ëë ti wa kin ira-n kilë ki maji.

²² Tado ëë ki Bafë ëar-e, e dëw ki kulë ëë ër minde ti ngata, e dëw lë Bafë. Be to ë, dëw ki e ëa rone ki Luwë ëar-e, tël ëë lë Kirisi.

²³ Kadi igari tëki igëi dësi ki gati ki ngay, ëi kadi itëli ëë je lë dije al.

²⁴ NGakom je, kadi na na ka, isi ki go ji kise ti ki isi-n kate taa kadi Luwə ɓar-e-n.

Ta ki do dije ti ki taai-naa al ɓay, ki njé ngaw koy je

²⁵ Ki oji do dije ki taai-naa al ɓay, m-ingə ndu madi ro Baɓe ti kadi m-adi-de al. Ningə, m-a m-əl-de ta ki go koe ti ləm ki m-o. Mi ki Luwə o kəm-to-ndoo ləm, ə təl-m daw ti ki asi kadi itaai mee.

²⁶ Ne ki mi m-o maji ngay kadi daw ra ə to kin: dəkagilo ki j-isi ti ne kin ə dingəm isi ki karne par ə, m-o kadi a e so-e ti, tadə e dəkagilo ki nga ngay.

²⁷ Be ə, re itaa dāne ngata ɓa maji kadi isi sie par. A kin ə re itaa dāne al ɓay ə, isi par ɓi isangi rabi taa dāne al.

²⁸ Ningə, kin ə itaa dāne ə, e majal ə ira al. Taa re ngon ki mandī taa dingəm ka, e majal ə ra al to. Nə dije ki njé taa-naa a ingai kə ki ndo je pəti me kisi ki do taa ti ləde. E be ə, m-ndigi kadi uri me kə ti kin al.

²⁹ NGakom je, ne ki kadi m-əl səsi ə to kin: dəkagilo ki noje ti nay ngay al ngata. Ə kadi kaw ki kate noo kam, njé taa dāne je toi tə dije ki taai dāne al be.

³⁰ Kadi njé ki isi noi-naa toi tə dije ki noi-naa al be, kadi njé ki isi rai rənəl toi tə dije ki rai rənəl al be, kadi njé ki ndogi ne je toi tə dije ki awi ki ne madi al be,

³¹ kadi njé ki isi maji ki ne kingə ki dānangi ne ti toi tə dije ki isi maji al be. Tadə dānangi ki ne maji ki me ti ba pəti a gotoi.

³² Ningə, m-ndigi kadi isi ki kanji ta ki ga. Tadə daw ki taa dāne al ɓay isi sol do kilə ti la Baɓe. Isi sangi kadi n-ra ne ki nəl Baɓe.

³³ Nə daw ki taa dāne, isi sol mbata ne je ki dānangi ti ne. Isi sangi kadi n-ra ne ki nəl nene yo to. Adi e daw ki ta gae to joo.

³⁴ Be to ə, dāne ki taa dingəm al, ə se ngon ki mandī ka toi be to. Isi soli mbata kilə la Baɓe, kadi n-ai dije ki maji me darode ti nim, me ndilde ti nim. Nə dāne ki taa dingəm, isi sol mbata ne je ki dānangi ti ne. Isi sangi kadi n-ra ne ki nəl ngawne yo to.

³⁵ E ki mbata maji lasi ə m-əl-n səsi ta kin ɓi e ki mba kadi m-ogī-n səsi do ne madi al. Ningə, m-ndigi kadi irai e ki go rəbe ti ki maji, mba kadi itī rəsi kati me kində ro naa ti ki Baɓe, ɓi ki me ki joo al.

³⁶ Kin ə re, dingəm uwə do ngon ki mandī ngata, ə oo kadi re n-taa-e al ə n-ra sie ne ki majal ɓa, maji kadi taai-naa par ɓi e majal al.

³⁷ Nə kin ə re, go nongi ti, daw un ndune kadi n-taa dāne al, kanji gu ki kində do ti, dawe ra maji. Ra maji, loki uwə rone nga sangi dāne kin al.

³⁸ E be ə, re dingəm uwə do ngon ki mandī ə taai-naa sie par ka maji. A kin ə re, təl iyə goe adi taai-naa al ə maji ngay ɓay to.

³⁹ Dəkagilo ki dingəm isi ki dāne taa ɓay ɓa, kadi dāne iyə ngawne al. Nə re ngawe oy ningə, kulə goto minde ti. Ta rəbi to kadi taa dingəm ki me ndigi. Nə ke ə kadi e dingəm ki me Kirisi ti taa.

⁴⁰ Ningə, ki go koe ti ləm, m-o kadi re nje ngaw koy kin isi dāne ti par ə maji ngay. M-əl be mbata, mi ka m-gər kadi m-aw ki NDil Luwə mem ti to.

8

Ta do da ti ki gugi yo

¹ Ki oji do da ki gugi yo ningə, m-o kadi j-ai pəti, j-ai njé ne gər təkī rəjeti. Nə ne gər e nje re ki kəji ro. NDigi-naa ə yə e nje ra ki daw kade togi me kadi-me ti lie.

² Re daw madi oo rone tə nje ne gər ningə, dawə kin gər ne ki rəjeti al ɓay.

³ Nə re daw ndigi Luwə ningə, Luwə gər dawə kin.

⁴ Ə se kadi daw uso da ki poli yo ə se kadi uso al wa? Ta ki kadi j-əl ən: Ji gər kadi yo madi kare goto dānangi ti ne. Taa, Luwə ki rangi goto, Luwə e karne ba par ə isi noo.

⁵ Dije isi ɓari ne je madi dərā ti, ə se dānangi ti ne luwə je. Ə re, isi ɓari-de luwə je, ə adi luwə je ki ɓaɓe je ɓayī-naa ka^o,

⁶ ki rəje ti je ɓa, Luwə e karne ba ə isi noo. Luwə ki Bawje, ki nje kində ne je pəti, ki j-isi ki doje taa ki takule. Taa Baɓe e kare ba to. E ki go rəbi lie ə Luwə inda-n ne je pəti. Taa, j-isi ki doje taa, ki go rəbi lie to.

⁷ Nə dije ki na je gəri ki be kin al. Ki madi je, rai yo je ki ndəe ndəe, adi ki ɓone wa kin ka, loki isi usoi da ki poli yo ningə, usoi təkī e da la yo je ki rəjeti ka kin to. Taga ləde, toge goto, adi ooi rəde tə dije ki to nje.

⁸ E ne kuso ə e nje kaw səje ro Luwə ti al. Re j-usoi al ə, ne kare ki du-je goto; a re j-usoi ə, ne kare ki j-ingai do made ti goto to.

⁹ Re e be ka, kadi oi go rəsi maji. Oi go rəsi maji, kadi taa ki Kirisi taa səsi ilə səsi taa kin, təl rəbi ki kadi adii njé ki ai to je, tosii me majal ti al.

¹⁰ Təkī daw ki to, oo-i, j ki igər ne maji, isi uso ne kəy ra yo ti. Loki oo-i kin, se a ra kadi a aw ki kate kate me kuso da je ti ki Pəli yo al wa?

¹¹ E be ə, ngokoje ki to, ki Kirisi oy mbata lie kin, a tuji ki go rəbi ne gər laɪ.

¹² Majal ki isi irai əsi ta ngakəsi je, isi irai adi do taga je ləde ki toge goto kin, e majal ki isi irai indori Kirisi to.

¹³ E be ə, re e ki mbata ne kuso ə kadi ngokom osi-n me majal ti ɓa, m-a m-uso da al, mba kadi m-adi ngokom osi-n me majal ti al.

9

Nē ki sōbi kadi dāwra ki nē ki sōbi kadi dāw ingā

¹ M-ndaji sasi m-o se mi dāw dāw m al wa? Se mi nje kaw kilā al wa? Se m-o Jaju ki Bābe laje ki kām al wa? Se sai kandi kilā lām me to Bābe ti al wa?

² Re ndagi dije ə ooi mi tā nje kaw kilā al ka, ki rōsi ti mi nje kaw kilā. Tadō nē ki tōji kadi mi nje kaw kilā, e kində rō naa ti lāsi ki Kirisi kin.

³ Ta ki kadi m-rō-n ki njé kində tā dōm ti ə to kin:

⁴ Se sōbi kadi kilā ki j-isi ra kin, j-ingə nē loe ti j-uso al wa?

⁵ Se sōbi kadi j-aw ki dāne madi tā neje tēki ndagi njé kaw kilā je, ki ngakō Bābe je, ki Piyər je isi rai al wa?

⁶ Se sōbi dōje je ki Barnabasi* par kadi tā ji ra kilā taa j-ingə nē j-uso wa?

⁷ Əli-mi adi m-o, se ndō kare oi asigar ki ra kilā asigar lāne ki nē kingə lie e wa e noḡ wa? Ə se nā ə ndər nju ningə uso kandi nē ndər ka kin al wa? Ə se nā ə ul bati je ningə ay mbade al wa?

⁸ Ta kin m-əl ki go tā kəl dije ti par wa? *Ndu-kun lə *Moji ka əl tā kin be tō ə nə:

⁹ «Daw a dō ndugidu tā mangi ti al, dōkagilo ti ki a njiyə dō ko ti mba kadi kande tēə.» E mbata lə mangi je ki da wa kin ə Luwə aw-n ki tā ki ga kin wa?

¹⁰ Se e mbata ti laje je wa kin ə Luwə əl-n tā kin al wa? Tēki rōjeti, e mbata ti laje ə əl-n tā kin. Tadō sōbi kadi dāw ki nje ndər, ində mene dō ti tēki ndər kin n-a n-ingə nē loe ti. Taa kadi dāw ki nje kində ko gər tēki n-a ningə nē dō jine.

¹¹ Tēki ji dibi nē lə ndil dansi ti kin, e go ti al kadi ji tēti kande ki kadi maji ki darōje rōsi ti wa?

¹² Re dije madi ingəi nē kin ningə, ra ban be ə je kin bəy taa kadi j-a j-ingə al ə?

Re e be ka, j-ində tōgi kin dōsi ti al. J-ore meje dō nē je ti pəti mba kadi j-ilə kagi nō poy tā ti ki maji kin al.

¹³ Igəri maji kadi dije ki njé ra kilā me kəy ti lə Luwə, usoi nē ki me kəy ti lə Luwə. Igəri maji kadi njé kijə nē məsi kadi-kare je, usoi nē kadi-kare kin*.

¹⁴ Be tō ə, dije ki njé kilā mbē Poy Ta ki Maji, Bābe un ndune kadi ingəi nē kusode me kilā kilā mbē Poy Ta ti ki Maji kin*.

¹⁵ Nə mi, m-ində tōgi kin dō dāw ti al. M-ndangi tā kin mba kadi m-dəji-n go nē madi al tō. Re e koy ka, m-ndigi koy par. E nē rōnəl lām, Dəw madi ki kadi a taa jim ti goto.

¹⁶ Ningə, Poy Ta ki Maji ki m-ilə mbēe kin e nē ki kadi m-a m-ində-n gum al. E kilā ki isi

dōm ti, sōbi kadi m-ra. Ningə kəm-to-ndoo e lām, loki m-ilə mbē Poy Ta ki Maji kin al.

¹⁷ Re e kilā ki m-ra ki dōm mi wa bā, sōbi kadi m-a m-ingə nē kigə go jim. Nə tēki e kilā ki isi dōm ti kadi m-ra, m-ra tēki isi-n dōm ti kadi m-ra-n ka kin.

¹⁸ Nē kigə go ji lām e ri ə? Nē kigə go ji lām e Poy Ta ki Maji ki m-ilə mbē. M-ilə mbē ki kanji kadi m-ingə nē ki sōbi kadi m-ingə loe ti.

¹⁹ Mi dāw dāw m, mi bəə al. Nə be ka, m-ra rōm bəə ti lə dije pəti mba kadi m-ingə-n dije ngay m-adi Kirisi.

²⁰ Loki mi dan *Jipi je ə, m-təl rōm Jipi ti mba kadi m-ingə-n Jipi je. Mi gin ndu-kun ti lə Moji al, nə loki mi dan dije ti ki əi gin ndu-kun ti lə Moji ə, m-ra rōm tā dāw ki e gin ndu-kun ti səde mba kadi m-ingə-n-de.

²¹ Re mi dan dije ti ki gəri ndu-kun lə Moji al ə, m-ra rōm tā dāw ki gər ndu-kun lə Moji al be mba kadi tā m-ingə-n-de. Nə ki rōjeti bā, mi gin ndu-kun ti lə Luwə, tadō m-təl rōm go ndu-kun ti lə Kirisi.

²² Re mi dan tō je ti ə, m-ra rōm tō ti mba kadi m-ingə-n tō je m-adi Kirisi. M-təl rōm nē je ti pəti rō dije ti pəti mba kadi tā dije madi ingəi kaji.

²³ M-ra nē je kin pəti mbata ti lə Poy Ta ki Maji. M-ra mba kadi m-ingə-n nē maji ki əl tae tō.

²⁴ Igəri kadi dije ki njé kəy ngōdi, pəti ayi-naa ngōdi dō bangi ti, nə kare bā dande ti par ə ingə nē kigə go njae, ə se igəri al? Maji kadi ayi-naa ngōdi ki kuje ki kadi ingəi nē ngōdi lāsi.

²⁵ Njé kəy ngōdi je, lo na rō ti ləde, dāw ki ra ka ində dō rone ti kadi tā n-ingə-n jōgi kōsi-gon. Ningə e jōgi kōsi-gon ki ndō madi ə a tuji, nə je, jōgi kōsi-gon laje a tuji al ratata.

²⁶ E be ə, mi m-isi m-ay ngōdi, ningə, m-ay ngōdi lə njé kəm tō je ki nōḡ be al. Taa m-isi m-rō tō, ningə rō ki m-isi m-rō, m-6ir jim m-ində-n nəl al tō.

²⁷ M-isi m-ində dō darōm ti, kadi m-uile gin tōgim ti. M-uile gin tōgim ti mba kadi, mbē Poy Ta ki Maji ki m-isi m-ilə kin, lo ti ə ər-i-mi kō al.

10

Nē kōji dō Isirayal ti dilə lo ti

¹ Ngakom je, m-ndigi kadi igəri tēki kaje je pəti njiyəi gin kil ndi ti*, taa gangi dan bā bo tō*.

² Luwə ra-de batəm me kil ndi ti nim, me bā bo ti nim, tadō indəi rōde naa ti ki *Moji.

³ Pəti, usoi nē kuso ki j dōrə ti*.

* 9:6 Knjk 9.27; 11.22-25, 30 * 9:9 Dətarənom 25.4; 1Tim 5.18 * 9:13 Ləbetiki 6.9, 19; Dətarənom 18.1-3 * 9:14 Mt 10.10; Lk 10.7 * 10:1 Tēə ki taga 13.21-22; 14.19-20 * 10:1 Tēə ki taga 14.22-29 * 10:3 Tēə ki taga 16.35 * 10:4 Kər Isirayal je 20.8-11

⁴Taa əi pəti, ayi-naa man ki j dərə ti to. Ayi-naa man ki tēg me mbal ti ki j dərə ti, ki isi dan gode[☆]. MBal ka kin e Kirisi.

⁵Be ka, ngay je dande ti, kilə rade nəl Luwə al, adi oyi, ninde a də-naa ti dilə lo ti.

⁶Nə je kin pəti rai nə je, mba kadi e nə ndo ləje. E nə ndo mbata ti ləje, mba kadi, 6one ki majal ra-je təkə ra-n-de kəte kin be al ngata[☆].

⁷Irai yo təkə dije madi dande ti rai kin al. Makitibi lə Luwə əl ə nə: «Dije isi nangi usoi je ayi-naa je, ningə go ti, jī taai ndami-naa[☆].»

⁸İfuki rəsi me kaya ti ki ra təkə dije madi dande rai kin be al. Kaya ki ra kin ə adi dije dibi kuti joo gide e mita oyi ndə kare ba be[☆].

⁹Oti kadi jī nai Kirisi təkə njé ki madi dan kaje je ti nai-e-n, ə adi li je tōi-de tōi-de kin be al[☆].

¹⁰Oti kadi jī 6ai ta təkə njé ki madi je dande ti rai, adi malayka ki nje tuji dije, to-n kode kin be al[☆].

¹¹Nə je kin tēg də kaje je ti be, mba kadi e nə ndo mbata ti ləje. Ningə, ndangi me makitibi ti be, mba kadi əji-je, je ki je 6asi ki dəkagilo ki dəbəy ti.

¹²E be, dəw ki oo kadi n-a də njane ti maji ningə, kadi ində kəm-kadi də rone ti. İndə kəm-kadi mba kadi osi me majal ti al.

¹³Nə na ki a tēg dəsi ti ki kadi a e nə na ki dəw asi kuwə təgine ba me ti al goto. Ningə, Luwə ki nje ra nə ki dana, a iyə ta rəbi kadi nə na ki al dəsi tēg dəsi ti al to. Dəkagilo ki nə na tēg dəsi ti ningə, a adi səsi təgi kadi uwai rəsi ba me ti. A ilə rəbi kadi itēgi me ti kə.

Kadi njé kadi-me je rai madi-naa ki yo ki ra al

¹⁴E be ə, njé ndigi ləm, maji kadi ayi-naa say kadi yo ti ki ra.

¹⁵M-əl səsi ta tə njé tər je. Kadi səi je wa indai manji ta ki m-əl səsi kin oi.

¹⁶Loki j-isi j-ayi-naa man nju, jī rai oyo də ti taa j-ayi-naa. Ə se e kin, e ra madi-naa də məsi Kirisi ti al wa? Ə se mapa ki j-isi jī ləbi-naa danje ti j-usoi kin e madi-naa də darə Kirisi ti al wa[☆]?

¹⁷Be ə, mapa e kare ba, ningə re jī bay ka, jī təlī darə ki kare me mapa ti ki jī ra madi-naa də ti.

¹⁸Oi ta ləngan *İsırayəl je ki go darə ti: NJé ki usoi da je ki kijə mindide kadi-kare ti kin, se rai me kasi-naa ki Luwə nō dingiri ti ki adi kadi-kare titi kin al wa[☆]?

¹⁹Ta ki m-ndigi kadi m-əl də lo kin ti ə to kin: da ki pole-n yo ə se yo wa ki done, se e nə madi wa?

²⁰E nə madi al. Ningə, təkə dije adi kadi-kare kin ndil je ki majal[☆], 6i adi Luwə əl[☆], m-ndigi kadi irai me kasi-naa ki ndil je ki majal al.

²¹E go ti al kadi ayi-naa me kəpi ti lə 6abe, ningə itəli ayi-naa me kəpi ti lə ndil je ki majal 6əy to. Taa e go ti al kadi usoi naa ti ki 6abe, ə itəli usoi ki ndil je ki majal 6əy to.

²²Se jī ndigi sangi ta 6abe kadi jangi ra-e doje ti wa? Ə se təgije itə yə 6abe wa?

Kadi Luwə ingə kəsi-gon me nə je ti pəti

²³Dije madi əli əi nə: «Ta rəbi to mba kadi dəw ra nə je pəti ki mee ndigi kare.» E ki rəjeti, «ta rəbi to mba kadi dəw ra nə je pəti ki mee ndigi kare,» nə nə je pəti maji ki dəw dərə al. «Ta rəbi to mba kadi dəw ra nə je pəti ki mee ndigi kare.» Nə nə je pəti a ra maji ki njé kaw-naa je al.

²⁴Kadi dəw madi dansi ti sangi maji lə rone par al, nə kadi sangi maji lə ndəge je to taa.

²⁵Nə je pəti ki dije isi gatii sukı ti, kadi usoi ki kanji kadi mesı uwə səsi ki ta.

²⁶Tadə, dənangi ki nə je ki me ti pəti e ya 6abe[☆].

²⁷Re dəw ki nje kadi-me al, 6ar səsi ki nə kuso, ə awi loe ti ningə, kadi usoi nə je pəti ki adi səsi ki kanji dəji gine, nə tə mesı jı uwə səsi ki ta də ti.

²⁸A re dəw madi əl səsi ə nə e da ki gugı yo ningə, kadi usoi al. Usoi al mbata ti lə dəw ki əl səsi, taa mbata lə me kuwə ki ta to.

²⁹Me kuwə ki ta ki m-əl tae kin, e səi je al, nə e me kuwə ki ta lə dəwe ki nje kəl ta kin. Ra ban be ə, me kuwə ki ta lə dəw kin rangi par a ilə kagi nō nə ti ki ta rəbi to kadi m-ra ə?

³⁰Re nə kuso to, ə m-ra oyo də ti taa m-uso ə, ra ban be ə dəw a əl-m ta ki majal də ti ə?

³¹E be ə, re e nə kuso ə usoi, re e nə kay ə ayi, ə se nə ri ki irai, maji kadi irai adi Luwə ingə kəsi-gon me ti.

³²Maji kadi nə madi kare me kilə rasi ti, təl jigi tigə *Jipi je al nim, tigə dije ki əi Jipi je al, al nim, taa tigə njé kaw-naa je lə Luwə al nim to.

³³E mbata kin ə, mi wa ki dəm, m-ində təgi də rəm ti, kadi m-nəl dije pəti me nə ram je ti pəti.

11

¹İndaji-mi təkə mi ka m-ndaji-n Kirisi be to.

Maji kadi dəne də dənə dəkagilo kaw-naa ti.

²M-ilə təji dəsi ti, tadə taa taa, mesı isi ole dəm ti. M-ilə təji dəsi ti 6əy to, tadə ingəmi go nə je ki m-ndo səsi maji təkə m-əl-n səsi.

³Ningə nə je ki m-ndigi kadi igəri ə to kin: Kirisi e də dingam ti, dingam e də dənə ti, ningə Luwə e də Kirisi ti to.

☆ 10:6 Kər İsırayəl je 11.4 ☆ 10:7 Tēg ki taga 32.6 ☆ 10:8 Kər İsırayəl je 25.1-18 ☆ 10:9 Kər İsırayəl je 21.5-6
 ☆ 10:10 Kər İsırayəl je 17.6-14 ☆ 10:16 Mt 26.28-28; Mk 14.22-24; Lk 22.19-20 ☆ 10:18 Ləbətiki 7.6, 15-16 ☆ 10:20
 1Tim 4.1 ☆ 10:20 Dətərənəm 32.17 ☆ 10:26 Pa je 24.1

⁴ Ɖ re dingəm ki ra, ki isi əl ta ki Luwə, ə se isi əl ta ki ta Luwə ti ki dәне ki dəo ningə, ilə rəsəl də dəw ti ki isi dəe ti.

⁵ A kin ə re e dәне ki ra ki isi əl ta ki Luwə, ə se əl ta ki ta Luwə ki kanji də dәне ningə, ilə rəsəl də ngawne ti tə. Tado to təkɪ ngisə dәне be.

⁶ Re dәне dəo dәне al ningə, kadi ijə dәне. A re e ne ki to rəsəl kadi dәне ijə dәне ningə, maji kadi dəo dәне.

⁷ E go ti al kadi dingəm dəo dәне, tado e bana kəm Luwə, taa e ne kəsi-gon lie tə*. Ningə dәне e ne kəsi-gon lə dingəm tə.

⁸ E be, tado e dingəm ə Luwə ər dam rəe ra-n dәне ɓi e dәне ɓa Luwə ər dam rəe ra-n dingəm al.

⁹ Ningə, Luwə ra dingəm mbata ti lə dәне al, nə e dәне ə Luwə ra-e mbata ti lə dingəm*.

¹⁰ E ki mbata kin ə, kadi dәне dəo dәне mbata *Malayka je. Də ki dəo, taji kadi dәне e gin tɔgi ti.

¹¹ Ningə, ki ta kəm Baḃe ti, dәне a isi ki kanji dingəm al, taa dingəm a isi ki kanji dәне al nim tə.

¹² Tado Luwə ər dәне rəo dingəm ti, ningə dәне ə oji dingəm tə. Ba ne je pəti j rə Luwə ti.

¹³ Ningə, səi je wa iməri ta də ti oi se e go rəbe ti kadi dәне əl ta ki Luwə ki kanji dəo dәне wa?

¹⁴ Se ji gəri kadi e ne ki go rəbe ti al kadi dingəm aw ki bj də ki ngal al wa?

¹⁵ Nə ki rə dәне ti ɓa, yingə də ki ngal e ne kəsi-gon mbata ti lie, tado Luwə ade yingə də ki ngal mba kadi e ne kuti dəe.

¹⁶ A kin ə re, dəw madi naji ta ta kin ningə, kadi dawe gər təkɪ j-aw ki jibəl rae ki rangi al. Je wa al nim, njé kaw-naa je lə Luwə al nim tə.

Ne kuso lə Baḃe

¹⁷ M-aw tə m-ilə jim də ne ti kare ki to kin. Ningə e ne ki m-a m-ilə-n taji dəsi ti al. M-ilə taji dəsi ti al, tado loki ikawi-naa ningə, ne je ki to ra al yo ə isi ta ti isi rai, ɓi irai ne ki kadi to səsi soti al.

¹⁸ Ne kare, m-o kadi loki ikawi-naa ɓa, gangi-naa to dansi ti. Ningə, m-gər kadi ta je ki m-o kin, e ki rojeti a to dan ti ɲoɔ.

¹⁹ Maji kadi gangi-naa to dansi ti wa to taa. Tado gangi-naa kin ə, a ra kadi dije gəri, njé je ki əi dije lə Luwə təkɪ rojeti dansi ti.

²⁰ Ningə, loki ikawi-naa, e ne kuso lə Baḃe ɓa isi usoi al.

²¹ E ne kuso lə Baḃe al tado, dəkagilo kuso ne ti ɓa, nə nə bətirə ki ta ne kuso ti ləne ki jɪ-n ɓe kadi uso. Ra adi njé ki nə je isi ki ɓo, ə njé ki nungi, kasi rade tə.

²² Ɖ se ta kəy je ləsi ki kadi isi ti usoi je ayi-naa je goto wa? Se e koo ɓa oi nda njé kaw-naa je lə Luwə al wa? Se irai be mba kadi iləi

rəsəl də njé je ti ki ne ləde goto wa? Ta ri ə kadi tə m-əl səsi me lo kin ti ə? Kadi m-ilə taji dəsi ti a? Jagi, ki əji də lo kin ningə, m-a m-ilə taji dəsi ti al.

²³ Tado ne ndo ki m-ingə rə Baḃe ti ə m-ndo səsi a to kin: Me kondə ti ki kadi iləi Baḃe Jəju ji njé təl-e je ti, Jəju un mapa, ra oyo Luwə də ti,

²⁴ uwa tətɪ naa ti, təl-n adi njé ndo je, ningə əl-də ə nə: «E kin e darəm ki to mbata ti ləsi. Itaaɪ usoi kadi mesɪ ole-n dəm ti.»

²⁵ Go ne kuso ti, Jəju un kəpi kasi kandi nju, ra təkɪ ra-n kəte ka kin be ɓəy, ningə əl-də ə nə: «Kəpi kin e kun mindi ki sigi me məsim ti. Dəkagilo je pəti ki a ayi-naa ningə, kadi mesɪ ole-n dəm ti.»

²⁶ Ningə, dəkagilo je pəti ki a usoi mapa kin, ə se a ayi-naa kəpi kin ɓa, iləi mbe koy Baḃe bitɪ kadi re-n.

²⁷ E mbata kin ə, dəw ki uso mapa ə se ay kəpi lə Baḃe ki kanji ndər gin rəne ningə, aw ki ta dәне ti də darə Baḃe ti ki də məse ti.

²⁸ Be ə, maji kadi dəw ki ra ndər gin rəne kəte ɓəy taa uso darə Baḃe nim ay məse nim.

²⁹ Tado dəw ki uso nim ay nim ki kanji gir ta mene ti kadi e darə Baḃe ningə, e wa ə isi ər ta ki gangi re-n dәне ti.

³⁰ Ne kin ə ra adi njé moy je ki njé tɔgi goto je əi ngay dansi ti. Ningə ki ngay je dansi ti oyi tə.

³¹ Re j-əi je wa ji gangi ta də rojeti ningə, j-a j-osi me ta ki gangi ti lə Luwə al.

³² Ningə, ki go rəbi lə ta ki gangi kin, Luwə ində-je əji-je mba kadi ta ki gangi osi dəje ti naa ti ki dije ki gəri Luwə al, al.

³³ E be ə, ngakom je, loki ikawi-naa kadi usoi ne ningə, ingəmi-naa.

³⁴ Re dəw madi ɓo ra-e ə, maji kadi uso ne me kəy ti ləne. Be mba kadi kaw-naa ləsi ər ta ki gangi re-n dəsi ti al. Ki əji də ndəgi ta je, ndə ki m-teḃ dansi ti ə m-a m-ində dəe naa ti ɓəy.

12

Kadi kare lə NDil

¹ Ki ngəsine kin ngakom je, m-ge kadi igəri kadi-kare je ki dangi dangi lə NDil, ɓi kadi isi day də ti al.

² Dəkagilo ti ki igəri Luwə al ɓəy, injiyəɪ tə njé kəm to je go yo je ti ki mbi ɓəy.

³ E be ə, m-əl səsi kadi ay njay. Daw kare ki NDil lə Luwə ər nɔe ki a ə nə: «NDil e də Jəju ti» goto. Ta dəw madi ki a ə nə: «Jəju e Baḃe» ki kanji kadi NDil ər nɔe ka goto tə.

⁴ *Kadi-kare je e dangi dangi nə NDil ki nje kadi-de e kare ba.

⁵ Kilə ɓəə je to dangi dangi, nə Baḃe e kare ba.

⁶ Kilə ra je to ta dangi dangi, nə Baḃe ki kare ba ə ində me njé ra-e ti pəti.

* 11:7 Kilə ngirə ne je 1.26-27

* 11:9 8-9: Kilə ngirə ne je 2.18-23

⁷ Luwə adi kadi-kare ki go NDil ti daw ki ra mba kadi ra maji ki kosi dije pəti.

⁸ E be ə, ki go rəbi lə NDil ki kare wa kin, Luwə adi daw madi kuji kəl ta ki kəm-kədi, ə adi ki nungi kuji kəl ta ki ne gər.

⁹ Ki madi, Luwə ade kadi-me, ningə ki nungi ade kadi-kare nga njé moy je ki go rəbi lə NDil ki kare wa kin.

¹⁰ Adi ki madi, kadi-kare ra ne je ki əti bəl bəl; adi ki nungi, kadi-kare kəl ta ki ta Luwə ti; ki nungi, kadi-kare kər nin NDil Luwə ki ndil je ki ngom naa ti; adi ki nungi, kadi-kare kəl ndon ta je ki dangi dangi; ningə adi ki nungi bəy, kadi-kare kər gin ta je ki dangi dangi tə.

¹¹ Kadi-kare je wa pəti kin, e ki go rəbi lə NDil ki kare wa kin ə Luwə adi-n daw ki ra ki go me ndigi ti ləne.

¹² Təki darə daw e kare ba, nə aw ki ngan rəje je ngay, ngan rəje je ki ngay kin, re bayi-naa tə ri ka, əi darə ki kare. Dije pəti ki indəi rəde naa ti ki Kirisi ka toi be tə.

¹³ Tado j-əi pəti, *Jipi je ki gin dije ki dangi dangi; bəə je ki dije ki əi ba rəde je; j-ingəi batəm me NDil ti ki kare ba. Taa j-ayi-naa man me NDil ti ki kare wa kin tə.

¹⁴ Darə daw e ngon rəje ki kare ba al, nə e ngan rəje je ki dangi dangi.

¹⁵ Kin ə re nja ə nə: «Mi ji al, adi mi ki kare dan ngan rə je ti al», ningə kəl-e ki be kin par ə r nja kə dan ngan rəje je ti al.

¹⁶ Kin ə re mbi ə nə: «Mi kəm al, adi mi ki kare dan ngan rəje ti al», ningə kəl-e ki be kin par ə r mbi kə dan ngan rəje je ti al.

¹⁷ Kin ə re darə pəti e kəm ə, daw a oo ta ban ə? Kin ə re darə pəti e mbi ə, daw a əti bay ne ban ə?

¹⁸ Ki rəjeti, Luwə ində ngan rəje je kare kare ki kilə ki səbi dode ki go ndigi ti ləne.

¹⁹ Kin ə re ngan rəje je pəti əi ngon rə ki kare ba ningə, daw a əl ta lə darəje al.

²⁰ Nган rəje je əi ngay nə darəje e kare ba.

²¹ Ningə lo kadi kəm əl ji ə nə: «M-gər-i al», goto; taa lo kadi də əl nja ə nə: «M-gər-i al», goto tə.

²² Nган rəje je madi ki toi tə ne ki təgide goto be kin, awi ki ndade ngay.

²³ Ningə, ngan rəje je ki j-oi-de tə ne madi al me rəje ti kin ə, j-oi gode ngay. Ə njé ki j-oi-de tə ne ki maji kəl tae al kin ə ji ngəmi-de maji tə.

²⁴ Nган rəje je ki ingəi kəsi-gon, awi ki ndoo kəsi-gon al nga. Luwə ində-je ki ngan rəje je ki dangi dangi, ningə ngan rəje je ki kəsi-gon du-de, Luwə əsi gonde ngay.

²⁵ Luwə ra be mba kadi gangi-naa goto me darə ti. Ningə kadi ngan rəje je ki dangi dangi indəi kəmde go-naa ti pəti.

²⁶ Adi re ngon rə kare ingə kə ningə, ndəgi rəje je pəti ingəi kə sie naa ti. A re ngon rə kare ingə kəsi-gon ningə, ndəgi rəje je pəti ingəi kəsi-gon sie naa ti tə.

²⁷ NGəsi ne səi nga rə Kirisi, ningə səi kare kare pəti, səi nga rə ki sobi dosi.

²⁸ E be ə, dan njé kaw-naa je ti, Luwə ində njé kaw kilə je tə dije je ki dasay də njé kaw-naa je ti; ki kə joo, ində njé kəl ta je ki tae ti; ki kə mitə, ində njé ndo ne je. Ningə go ti, Luwə adi kadi-kare je ki dangi dangi, adi e kadi-kare ra ne kəji je ki əti bəl bəl, ki kadi-kare nga njé moy je, ki kadi-kare ra ki njé kaw-naa je, ki kadi-kare kər nə dije, ki kadi-kare kəl ndon ta je ki dangi dangi.

²⁹ Pəti əi njé kaw kilə je al, pəti əi njé kəl ta ki ta Luwə ti al, pəti əi njé ndo ne je al, pəti əi njé ra ne kəji je ki əti bəl bəl al.

³⁰ Pəti awi ki kadi-kare nga njé moy je al, pəti awi ki kadi-kare kəl ndon ta je ki dangi dangi al, pəti əi njé kər gin ta je ki dangi dangi al.

³¹ Indəi təgi də rəsi ti kadi ingəi kadi-kare je ki ndade e ngay itə ndəge je, ningə m-a m-əji səsi rəbi ki maji ngay itə ne je pəti.

13

NDigi-naa

¹ Kin ə m-əl ndon ta lə dije ki dangi dangi, ə se ndon ta lə malayka je mindi ka, re ndigi-naa goto rəm ti ə m-to tə ningə-kasi ki ba kəy kəy, ə se gal ki siyə saki saki kam be par.

² Re m-aw ki kadi-kare kəl ta ki ta Luwə ti, ə se kadi-kare gər gin ne je ki to lo bəyo ti pəti tigə, ə se m-aw ki ne gər je pəti, ə se m-aw ki kadi-me ki təge e ngay asi kadi m-ər-n mbal lo kae ti kate ka, re m-aw ki ndigi-naa al ə mi ne madi al.

³ Re m-adi ne kingə je ləm pəti njé ndoo je, re m-ilə rəm por mbata kingə-n təba ka, re ndigi-naa goto rəm ti ə, ne kare ki m-a m-ingə me ti goto.

⁴ Daw ki nje ndigi-naa aw ki kore me, e nje ra maji, e nje ra ta ne əl, e nje təji rəne al, e nje kində gune al tə.

⁵ Nje ndigi-naa a ra ne ki to rəsəl al, a sa ne mbata maji lə rəne par al, a ra wongki kalangki al, taa a uwə daw mene ti al tə.

⁶ Nje ndigi-naa a ra rənəl də ne ki go rəbe ti al, al, nə a ra rənəl də ne ki rəjeti yo.

⁷ Nje ndigi-naa e nje kiyə go majal kə, e nje ngəm go kadi-me, e nje kində me də ti, e nje kore mene də ne je ti pəti.

⁸ Kəl ta ki ta Luwə ti a goto ndə madi, kəl ta ki ndon ta je ki dangi dangi a goto ndə madi, gər gin ne je ki dangi dangi a goto ndə madi tə, nə ndigi-naa a to ratata.

⁹ Ningə, ne gər ləje asi-naa bərəre al, taa ta ki ta Luwə ti ki j-isi j-əl ka asi-naa bərəre al tə.

¹⁰ Loki nje kasi-naa pəti a tēe həy ningə, ne je pəti ki asi-naa al a gotoi.

¹¹ Loki mi ngon bəy, ta kəlm e ta kəl ngon ki du, gir ta ləm e gir ta lə ngon ki du, ə se kəji ta ləm e kəji ta lə ngon ki du. Nə loki m-təl daw ki təgi, m-iyə ne ra lə ngon ki du kə.

¹² Ki ɓone kin, j-isi j-oi ne je ta ne ki koo me koṭirongi ti be, adi j-oi piti piti ba ɓay, na ndo madi a re noo kadi j-a j-oi-e ki kamje ja ja. Dokagilo ti ki ɓone m-gar ne je pati al ɓay, na ndo madi a re noo kadi m-a m-gar ay njay njay taki Luwa gar-me je kin be to.

¹³ Ki ɓone kin ne je ki mita kin toi lo tode ti, adi e: kadi-me nim, kinda me do ti nim, ndigi-naa nim to, na e ki bo ngay dande ti e ndigi-naa.

14

Kadi kare je ki dangi dangi ki Luwa adi nje kadi-me je

¹ Kete no ne je ti pati, isai rabi ndigi-naa ki ro ki ti kati. Ninga, kadi isai rabi kadi-kare je ki go NDil ti to. Ki bo toi, e kadi-kare kal ta ki ta Luwa ti.

² Daw ki isi al ta ki ndon ta je ki rangi ki dije gari al, isi al ta ki dije al, na isi al ta ki Luwa, tado daw ki gar do ta lie ki isi al goto. E ki takul NDil Luwa e isi al-n ta ki to lo ɓayo ti kin.

³ Ninga, daw ki isi al ta ki ta Luwa ti, isi al ta ki dije mba kadi awi ki kete kete me kadi-me ti laɗe. Isi ila dingam mede ti taa isi sol mede to.

⁴ Daw ki nje kal ta je ki dangi ki daw gar doe al, isi mbusi rone e wa me kadi-me ti lone, na daw ki nje kal ta ki ta Luwa ti isi mbusi nja kosi nje kaw-naa je do kadi-me ti laɗe.

⁵ M-ndigi kadi sai pati ali ndon ta je ki dangi dangi ki daw gar doe al, na ndigi lam ki ngay e ki mba kadi ali ta ki ta Luwa ti. Tado daw ki nje kal ta ki ta Luwa ti, e do daw ti ki nje kal ndon ta je ki rangi ki daw gar doe al. A re daw madi or me ta la nje kal ndon ta je ki dangi dangi ka kin adi kosi nje kaw-naa je kadi mbusi-n njade wa taa.

⁶ NGakom je, kin a ɓone m-re rasi ti a m-al ta ki ndon ta je ki igari al ninga, maje e ri mbata ti lasi a? Kin a re ta lam ki m-al, tee ki do ne ki to lo ɓayo ti adi sasi al nim, adi sasi ne gar al nim, oji sasi ne ki a ra ne lo ti ti al nim, ta adi sasi ne ndo al nim to ninga, ne kare ki maji ki m-ra mbata ti lasi goto.

⁷ E kae ti la ne kosi pa je ta nal je ki kande je ka kin be to. Kin a ndude ba dangi dangi maji al a, ra ban a daw a gar-n ndu nal ki ndu kande a?

⁸ Kin a nje kal tabi kal adi ay njay al a, na a a inda do rone dana kadi a aw ro a?

⁹ Be to a, sai nje kal ndon ta je ki dangi dangi ki daw gar doe al ka itoi be to. Kin a ta ki ali, daw gar doe al a, ra ban be a a gar me a? A gar me al tado isi ali ta lasi me nal ti ko kare.

¹⁰ Kadi igari taki ndon ta je ai ngay donangi ti ne. Ninga ta je ki dangi dangi kin pati, kor mede to noo.

¹¹ Kin a re m-gar me ta ki daw a al-m al ninga, daw kin a oo-m ta mba rone ti, a mi ka m-a m-o-e ti mba rom ti to.

¹² Be to a, taki isi sangi kadi-kare je ki go NDil ti, isangi ki ro ki ti kati, na ke a kadi e kadi-kare ki a mbusi nja kosi nje kaw-naa je taa.

¹³ Ninga daw ki nje kal ndon ta je ki dangi dangi ki daw gar doe al kin, maji kadi daji Luwa kam-kadi kor gine kadi dije gari.

¹⁴ MBata re m-al ta ki Luwa ki ndon ta je ki dangi dangi ki daw gar me al ba, me NDil ti mi ki Luwa, na ne gar lam ra kilal al.

¹⁵ Ninga ne ki kadi m-ra a to kin: M-a m-al ta ki Luwa me ndil ti, na m-a m-al ta ki ne gar to. M-a m-osi pa me ndil ti, na m-a m-osi pa ki ne gar to.

¹⁶ Kin a ira oyo Luwa me ndil ti par, ki kanji kadi daw ki isi mbu nje kaw-naa je ti oo do oyo ki isi ra Luwa kin ninga, ban be a a ra «Amen» do ti a?

¹⁷ Re ira oyo Luwa lai maji ngay ka, lo kadi ra maji ki daw ki isi mbu nje kaw-naa je ti goto.

¹⁸ Ki takul Luwa a ye m-gar-n kal ndon ta je ki dangi dangi ki daw gar doe al mita sasi pati.

¹⁹ Na no nje kaw-naa je ti a, m-ndigi kal ku ta je mi ki dije gari doe kadi m-ndo-n ne nje kaw-naa je, maji toy kadi m-al ta ngay ki ndon ta je ki daw gar doe al.

²⁰ NGakom je, oti kadi ta kalsi to ta ta kal ngan je ki du be. Re oji do majal ninga, itoi ta ngan je ki du, na re oji do ta ki kal ba, maji kadi ta kalsi e ta kal dije ki tagi gangi.

²¹ NDangi me makitibi ti la Luwa ai na: «M-a m-al ta gin dije kin ki ndon ta ki mba, m-a m-ndum ta mba je kadi m-al-n-de ta. Be ka, a ooi do ta lam al.»

²² E be a kadi-kare kal ta ndon ta je ki dangi dangi ki daw oo doe al e ne kaji mbata dije ki gari Luwa al, bi e mbata nje kadi-me je al. Ninga, kadi-kare kal ta ki ta Luwa ti e ne kaji mbata nje kadi-me je bi e ki mbata dije ki gari Luwa al, al.

²³ Kin a taki nje kaw-naa je pati kawinaa, ninga ali ndon ta je ki dangi dangi ki daw gar doe al, a dije madi ki gari ta la Luwa maji al ɓay, a se nje ki adi mede Luwa al, rai lo kawnaa ti kin a a bari sasi mba je al a?

²⁴ Kin a re nje kadi-me je pati ali ta ki ta Luwa ti, a nje kadi-me al, a se daw ki gar ta la Luwa maji al ɓay ur kay ka, ta je ki ta Luwa ti ki dije pati ali kin a uwe ki ta, taa a ra kadi a gar taki n-e nje ra majal to.

²⁵ Gir ta je ki mee ti a kujai ki taga. Ninga a osi nangi no Luwa ti a na: «Ki rojeti, m-gar kadi Luwa e darsi ti ne.»

Maji kadi nje kadi-me je rai ne je ki rabe rabe lo kaw-naa je ti laɗe

²⁶ NGakom je, ri je ri je ə səbi ra lo kaw-naa je ti ləsi ə? Loki ikawi-naa, dəw madi osi pa, dəw madi ndo ne, dəw madi ər gin ne ki to lo ɔyɔ ti, dəw madi əl ndon ta je ki dəw ər dæ əl, ningə dəw madi ki rangi isi nɔɔ tə nje mbəl ta ka kin tɔ. Kadi ne je kin pəti mbisi nja njé kaw-naa je.

²⁷ Re dije madi gei kəl ndon ta je ki dəw ər dæ əl ningə, səbi kadi əi joo əl ə mitə be par taa. Ningə kadi əli ta ki go naa go naa, ə kadi nje kər gin ta ka kin to tɔ taa.

²⁸ Re daw ki kadi ər gin ta ləde kin goto dan njé kaw-naa je ti ningə, maji kadi isi tade mbə. Əli ta ki darəde wa nim ki Luwə nim mede ti par.

²⁹ Ki ɔji dɔ nje kəl ta ki ta Luwə ti, səbi kadi dije joo ə se mitə wa əli ta dande ti, ningə ndage je indai manji ta ləde ooi.

³⁰ Re Luwə əl ta ki dəw madi ki rangi dan njé kaw-naa je ti ningə, səbi kadi nje kəl ta ki ta Luwə ti ki kəte taa kəə ta kəl ta ti.

³¹ MBata səi pəti, asi kadi əli ta ki ta Luwə ti ki go naa go naa kadi indoi-naa ne, iləi dingəm me naa ti.

³² Njé kəl ta je ki ta Luwə ti awi ki tɔgi dɔ kadi-kare ti ki Luwə adi-de.

³³ Tado Luwə e Luwə ki nje ra ne ki tae ale mbə al, nə e Luwə ki nje kadi dije isi ki naa ki lapiya.

³⁴ Taki njé kaw-naa je isi rai dande ti lo je ti ki dangi dangi, maji kadi dəne je isi ki tade ki mbə dan njé kaw-naa je ti. Dəw adi-de ta rəbi kadi əli ta al. Ningə, kadi iləi dəde gin tɔgi ti taki ndu-kun əl-n.

³⁵ Re ne madi ki ərri gine ay njay al to ningə, kadi daji ngawde je me kay ti. Tado e ne ki go rəbe ti al kadi dəne əl ta dan njé kaw-naa je ti.

³⁶ E səi ə ta lə Luwə ilə ngirəne rəsi kəte a? Ə se e səi par ə re tɔɔ dansi ti ə?

³⁷ Re dəw madi gir mene ti kadi n-e nje kəl ta ki ta Luwə ti, ə se n-e nje kaw ki kadi-kare lə NDil ningə, maji kadi dəwe ər təkɔ ne je ki m-ndangi m-adi səsi kin j rɔ Bəbe ti.

³⁸ Re dəw madi mbati kadi ər ne je kin ningə, to taga kadi Luwə ər dəwe kin al tɔ.

³⁹ Be ə, ngakom je, isangi rəbi kadi əli ta ki ta Luwə ti, ningə oti kadi ɔgi dɔ kəl ndon ta je ki dəw ər dæ əl.

⁴⁰ Nə ke ə kadi ne je pəti rai ne go rəbi ki dana.

15

Ta ki Jəju Kirisi lo koy ti

¹ NGakom je, m-ole mesi dɔ Poy Ta ti ki Maji ki ndɔ ki m-ilə səsi mbəe kəte ka kin. E ta ki itaai ə uwəi goe səm biti bone.

² E Poy Ta ki Maji kin ə adi səsi kaji, loki uwəi goe səm təkɔ ndɔ ki m-ilə-n səsi mbəe.

Re e be al ningə, kadi-me ləsi e ne ki ndangi kare.

³ Tado ne ndo ki dɔsəy ki madi səsi e ne ndo ki mi wa ə m-taa. Adi e Kirisi ki oy mbata majal je ləje təkɔ makitibi lə Luwə əl-n^ɔ.

⁴ Dibi-e ra ndɔ mitə ningə tɔɔ lo koy ti təkɔ ndangi me makitibi ti lə Luwə^ɔ.

⁵ Tɔɔ hɔy ki rɔ Piyar ti taa ki rɔ njé ndo je ti ki dɔgi gide e joo tɔ^ɔ.

⁶ Go ti gogi ningə, tɔɔ hɔy ki rɔ ngako je ti ki asi ɔu mi ki gide ki kawinaa. Dije ngay dan dije ti kin isi ki dəde taa ɔy. Ki madi je dande ti ə oyi.

⁷ Go ti ɔy, tɔɔ hɔy ki rɔ Jaki ti taa ki rɔ njé kaw kilə je ti pəti tɔ.

⁸ Gode ti pəti ningə, tɔɔ ki rəm ti hɔy, mi ki mi ngon ki kər^ɔ.

⁹ Mi ki du dan njé kaw kilə je ti pəti, tado m-asi kadi daw ɔar-m nje kaw kilə al. M-asi al, tado mi nje kadi kɔ njé kaw-naa je lə Luwə^ɔ.

¹⁰ Nə e ki takul me-maji lə Luwə ə m-təl-n dəw ki be kin bone. Ningə me-maji lie ki mbata ləm e ki ndangi al tɔ. Tado m-ra kilə m-itə ndəgi njé kaw kilə je pəti. Ke ə e mi ki dəm ə m-ra kilə kin al, nə e me-maji lə Luwə ə e səm.

¹¹ E be ə, re e mi ə se ndəgi njé kaw kilə je ka, e Poy Ta ki Maji ki kare wa kin ə j-isi j-ilə səsi mbəe.

Ta ki njé koy je lo koy ti

¹² Je j-isi j-ilə mbəe ki Kirisi lo koy ti, ə dije madi dansi ti əi na: «Njé koy je a j̄j lo koy ti al,» tɔ kin e ta ki ban dana?

¹³ Re njé koy je a j̄j lo koy ti al ningə, Kirisi ka j lo koy ti al tɔ.

¹⁴ Ə re Kirisi j lo koy ti al ningə, j-ilə mbəe ki ndangi, taa kadi-me ləsi ka e ki ndangi tɔ.

¹⁵ Re e ki rɔjeti, kadi njé koy je a j̄j lo koy ti al, ə je j-al j-ə na: «Luwə tɔɔ ki Kirisi lo koy ti» ningə, lo kin ti, j̄j tɔ njé ma naji je ki ngom dɔ Luwə ti. Tado Luwə tɔɔ ki Kirisi lo koy ti al.

¹⁶ Re njé koy je a j̄j lo koy ti al ningə, Kirisi ka j lo koy ti al tɔ.

¹⁷ Ə re Kirisi j lo koy ti al ningə, kadi-me ləsi e ne ki ndangi kare, isi me majal ti ləsi ba ɔy.

¹⁸ Ningə njé je ki oyi me Kirisi ti ka tade ti tɔ.

¹⁹ Re ne kində me dɔ ti ləje ki j-adi-n meje Kirisi e mbata ne je ki bone par ningə, je njé kam-to-ndoo ki itə ndəgi dije pəti.

²⁰ Nə ke ə, Kirisi j taa dan njé koy je ti təkɔ rɔjeti. E kandi ki dɔsəy lə njé je ki oyi.

²¹ Ningə, təkɔ e ki go rəbi lə dəw ki kare ə yo re-n dɔ dije ti donangi ti ka kin ə, ki go rəbi lə dəw ki kare, njé koy je a j taa lo koy ti tɔ.

²² Təkɔ koy ər-n go dije ti pəti ki go rəbi lə Adam ka kin ə, dije pəti a təlɔ kadi isi ki dəde taa ki go rəbi lə Kirisi tɔ^ɔ.

²³ Ke ə, ki lo koy ti kin a e ki go loe go loe. Kirisi a i kəte tə kandi ki dəsəy, ningə dəkagilo təl-e ti, njé je ki adi-e mede a ii taai lo koy ti tə.

²⁴ Go ne je ti kin pəti ningə dəbəy ne je a re. Kirisi a tuji kəbe je, ki təgi kəbe je, ki təgi ndil je ki majal, bəy taa a təl ki kəbe adi Luwə ki Bawje.

²⁵ Tado, səbi kadi Kirisi a o be biti kadi Luwə ilə njé bəe je gin njae ti^o.

²⁶ Ningə, nje bə ki dəbəy ti ki a tuje e koy.

²⁷ Tado makitibi lə Luwə ə nə: «Luwə ilə ne je pəti gin təge ti^o.» Ningə kəl kə nə «ne je pəti əi gin təge ti» kin əji kadi Luwə e gin təgi ti lə Kirisi tə al. E Luwə ə ilə ne je pəti gin təgi ti lə Kirisi.

²⁸ Dəkagilo ki ne je pəti əi gin təgi ti lə Kirisi ningə, NGon wa ki dənə a ilə dənə gin təgi ti lə Luwə ki nje kulə ne je pəti gin təge ti, mba kadi Luwə e ne je pəti me ne je ti pəti tə.

²⁹ Re e be al ningə, njé je ki adi isi rai-de batəm to njé koy je ti kin, rai be mbata kingə ri me ti ə? A ingəi ri me ti loki njé koy je a ii taa lo koy ti al?

³⁰ Taa je wa ka, ki mba ri ə ki ndə je pəti j-ilə-n rəje ji koy ti ə?

³¹ Ki rəjeti, ngakom je, ki ndə je kare kare pəti m-a ta koy ti. Ningə m-ingə rənəl ki takulsi ki mbata kində rə naa ti ləje də kilə ti ki Jəju Kirisi, ki e Bəbe ləje.

³² Me be bo ti ki Epəji, m-rə ki da je ki wale. Ningə re e ki go rəbi ne ra lə darə par ə, e ri ə m-a m-ingə me ti ə? Re njé koy je a ii lo koy ti al ningə, adi «j-usoi je j-əyi-naa je nə lo ti ə j-a j-oyi^o.»

³³ Ədi rəsi al, «ndole-naa ki nje ra majal ə a təl nje ra majal tə.»

³⁴ Maji kadi itəli iməri ta ki maji, ə itaai kəə ta ra majal ti. MBata dije madi ngay dansi ti gəri Luwə al. M-əl ta kin be mba kadi adi səsi rəsəl.

Darə ki j lo koy ti

³⁵ Dije madi a dəji ta əi nə se ki go rəbi ki ban 6a dije a ii lo koy ti wa? Ə se a ii ki darə ki ban wa?

³⁶ I mbə dəw, kə ko ki idibi kin, re oy al ə, a ibə al tə.

³⁷ Ningə e darə ne wa ki idibi kin ə a bə al, nə e kande ki me ti. Dəmajj ə e kandi təy, ə se kandi ne madi ki rangi.

³⁸ Luwə wa ade kadi rə ki go me ndigi ti ləne. Ningə kandi ne ki ra ra ka, Luwə ade kadi rə ki səbi dəe.

³⁹ Ne je ki njé kədi rəde pəti, darəde to dangi dangi 6i titi-naa al. Darə dije to ta dangi, darə da je to ta dangi, darə yəl je to ta dangi, taa darə kanji je to ta dangi tə.

⁴⁰ Ne kində je ki darə ti, ndolede e dangi taa ne kində je ki dənangi ti ne ndolede e ta dangi tə.

⁴¹ Kadi əsi ta dangi, nay nda ta dangi, taa mee je ndoyde to ta dangi tə. Ningə darə mee je wa kin ka ndoyde to dangi dangi bəy tə.

⁴² Be ə, ki lo koy ti lə njé koy je ka to be tə. Darə dəw ki dibi e darə ki a ndum, nə darə ki a j lo koy ti e darə ki a ndum al.

⁴³ Dibi-e tə darə ki dangi ti, nə a tēē lo koy ti ki darə ki kəsi-gon. Dibi-e tə darə ki təge goto, nə a tēē ki darə ki təgi.

⁴⁴ Dibi-e tə darə dəw, nə a tēē lo koy ti ki darə ki go NDil ti. Təki darə ki go lo dəw ti to ka kin ə, darə ki go ndil ti ka to nqə tə.

⁴⁵ E be ə, makitibi lə Luwə ə nə: «Adam ki dəsəy e dəw ki nje kisi ki dənə taa^o,» ningə Adam ki dəbəy ti e NDil ki nje kadi dije kaji.

⁴⁶ E Adam ki go NDil ti ə re kəte al, nə e e ki go darə ti ə re kəte, ningə e ki go NDil ti uti goe.

⁴⁷ Adam ki dəsəy, e dəw ki dənangi ti ne, tado e bu dənangi ə Luwə ibə. Nə Adam ki kə joo j dərə ti taa ə re.

⁴⁸ Be ə, dəw ki Luwə ra-e ki bu dənangi titi-naa ki ne kində je ki dənangi ti ne, ə dəw ki j dərə ti taa, titi-naa ki ne kində je ki dərə ti taa tə.

⁴⁹ Ningə, təkj ji titi-naa ki dəw ki rai-e ki bu dənangi ka kin ə, j-a titi-naa ki e ki j dərə ti taa tə.

⁵⁰ NGakom je, m-əl səsi madi oi təkj darə ki məsi asi kadi a oo kəbe lə Luwə al, taa darə ki ndum asi kadi tēē lo ti ki dum ndum, al tə.

⁵¹ M-ge kadi igəri ne ki to lo bəyə ti kin: J-əi pəti j-a j-oyi al, nə j-əi pəti j-a mbəli rəje.

⁵² Təbi ki dəbəy ti a 6a ningə, tə bəl kəm ki kində sipi be par ə dije pəti a mbəli. Loko təbi a 6a ningə, njé koy je a ii ki rə ki a dum ndum, ningə je, j-a mbəl rəje.

⁵³ Tado səbi kadi rə ki ndum un rə ki dum ndum, taa rə ki koy kadi un rə ki dum koy nim tə.

⁵⁴ Loko rə ki ndum a un rə ki dum ndum, ə rə ki koy a un rə ki dum koy kin ningə, ta ki makitibi lə Luwə ə nə:

«Rə tətj yo ratata^o» kin a təl tane.

⁵⁵ «I yo, tətj rə ləi e ra?

I yo, kəngi e ra^o?»

⁵⁶ Kəngi yo e majal, ningə təgi majal e ndu-kun tə.

⁵⁷ Adi ji rai oyo Luwə ki adi ji tətj rə ki takul Bəbe ləje Jəju Kirisi.

⁵⁸ Lo kin ti, ngakom je ki njé ndigi ləm, uwəi təgisi ba, ai də njasi ti me kilə ti lə Bəbe ki kanji kə. Tado kə ki isi ingəi me kilə ti lə Luwə kin e kare ki ndangi al.

* 15:25 Pa je 110.1

* 15:27 Pa je 8.7

* 15:32 Ejay 22.13

* 15:45 Kilə ngirə ne je 2.7

* 15:54 Ejay 25.8

* 15:55 Oje 13.14

16

Nē kaw mbata njé kaw-naa je ki Jorijalām

¹ Ki ɔ̄ji dɔ̄ nē kaw ki mbata lə dije lə Luwə ki isi Jorijalām ti[⊙], m-də̄ji səsi kadi irai tək̄i m-ɔ̄ji-n njé kaw-naa je ki dɔ̄nangi Galasi ti kin be tɔ̄.

² M-al səsi kadi ndɔ̄ ki dɔ̄ kəte lə ndɔ̄ je ki siri pəti pəti, kadi dəw ki ra dansi ti, ɔ̄r nē me nē ti ləne ndə̄y ngəm dangi mbata kilə kin. Kadi ɔ̄r ki go təge ti ki Luwə ade-n. Irai be mba kadi m-re bəy taa ikawi nē, al.

³ Ningə, dəkagilo ki m-a m-tēe dansi ti ba, m-a m-ilə ki dije ki səi je wa imbəti-de, Jorijalām ti. M-a m-adi-de makitibi jide ti kadi awi ki kadi-kare je ləsi.

⁴ A kin ə re to kadi mi wa m-aw ki rəm ningə, a awi səm naa ti tɔ̄.

Kɔ̄ji kaw mba lə Pol

⁵ M-a m-tēe rəsi ti nɔ̄ɔ̄ ki ta rəbi ki Masəduwan ti. Tado, m-a m-ində dɔ̄nangi ki Masəduwan gangi[⊙].

⁶ Dɔ̄maji ə, m-a m-ra ndɔ̄ je rəsi ti. Maji ə ba ka a gangi dɔ̄m ti rəsi ti, kadi tə indəi-mi ta rəbi ti adi m-aw lo ki səbi kadi m-aw ti.

⁷ Kawm kin, m-ge kadi re Luwə ndigi səm dɔ̄ ti ningə, m-ra səsi ngan ndɔ̄ je ki asi tati. Kadi m-o səsi ki njam taa par al.

⁸ Ningə, m-a m-isi me be bo ti ki Epə̄ji ratata dəkagilo Patəkoti ti.

⁹ Njé bə̄ je ləm əi ngay Epə̄ji ti, nə ta rəbi to tagira nɔ̄m ti wətangi kadi m-ra-n kilə ləm[⊙].

¹⁰ Re Timote re tēe dansi ti ningə[⊙], irai-e adi e ki rənəl dansi ti, tado e ka isi ra kilə lə Baḅe tə mi be tɔ̄.

¹¹ Kadi dəw madi kare dansi ti kide al. Ningə kadi indəi-e ta rəbi ti kadi re tēe rəm ti ki maje. Tado m-isi m-ngəm-e ki ndə̄gi ngako je ki a əi sie.

¹² Ki ɔ̄ji dɔ̄ ngokoje Apolosi, m-ilə dingəm me ti ngay kadi aw rəsi ti, ində rəne naa ti ki ngakoje je ki isi awi ki rəsi ti, nə mee ndigi kaw ki basine ti kin al bəy[⊙]. NDɔ̄ ki ingə rəbi ə a aw bəy.

Ta ki kɔ̄ji ki dɔ̄bəy ti ki kuwə̄ ji-naa

¹³ Isi də̄gi ti, ai dɔ̄ njasi ti me kadi-me ti ləsi, ai dingəm ə uwəi tə̄gisi ba.

¹⁴ Maji kadi irai kilə je pəti me ndigi-naa ti.

¹⁵ NGakom je, m-gər kadi igəri İsitəpanasi ki dije ki me kəy ti lie maji[⊙]. Əi dije ki dəsəy ki adi mede dɔ̄nangi ti ki Akay. Ningə, ki go me ndigi ti ləde, uni rəde kadi rai ki dije lə Luwə. Be ə, m-də̄ji səsi nē kare bəy.

¹⁶ Maji kadi, itəli rəsi go ta ti lə dije ki be kin, ə itəli rəsi go ta ti lə dije ki indəi rəde ta kilə ti isi rai səde tɔ̄.

¹⁷ Rəm nəl-m ngay dɔ̄ re ti lə İsitəpanasi, ki Pərtunatusi, ki Akaykusi. Tado, rai nē je ngay adi-mi tosi ti.

¹⁸ Uwəi angalm indəi nangi tək̄i rai səsi ka kin be tɔ̄.

¹⁹ *NJé kaw-naa je ki dɔ̄nangi Aji ti uwəi jisi. Akila əi ki Piriisil[⊙], naa ti ki njé kaw-naa je ki isi me kəy ti ləde uwəi jisi ngay tɔ̄.

²⁰ NGakoje je pəti uwəi jisi. Maji kadi uwəi ji-naa mbəsi ti ki rənəl.

²¹ Ningə, e mi Pol ə wa ə m-dangi ta kuwə̄ ji kin ki jim.

²² Re dəw madi dansi ti ndigi Luwə al ningə, kadi Luwə man-e. «Marana ta», Baḅe re.

²³ Kadi me-maji lə Baḅe Jə̄ju e naa ti səsi.

²⁴ M-ndigi səsi kare kare pəti me kində rɔ̄ naa ti ki Jə̄ju Kirisi.

⊙ 16:1 Rm 15.25-26 ⊙ 16:5 Knjk 19.21 ⊙ 16:9 8-9: Knjk 19.8-10 ⊙ 16:10 4.17 ⊙ 16:12 Knjk 18.24 ⊙ 16:15

1.16 ⊙ 16:19 Knjk 18.2

Makitibi ki ko joo ki Pol ndangi adi Koreṭi je

*Ta ki do makitibi ti ki ko joo ki Pol ndangi
adi Koreṭi je*

Makitibi ti ki ko joo ki Pol ndangi adi Koreṭi je kin, ta ki me ti toji kadi dan Pol ai ki njé kaw-naa je ki Koreṭi ti maji boy al. Dije madi tuji me Pol ngay ki ta kælde je ki kilá rade je. Awi biti ali tæki Pol aw ki tægi ki kadi e-n nje kaw kilá læ Jæju Kirisi al. Lo kin ti, Pol al ta ngay. Næ re Pol al ta ngay mindi ka, toji njé kadi-me je ki Koreṭi ti tæki n-ndigi-de wa kin nim, n-sangi ræbi kulæ noji naa ti sæde nim. E be æ, al-n ta læ rone ki nal-ne ngay loki poyde ki maji re tæe rone ti (7.5-15).

Go ta je ti ki oji do ne je ki nga nga ki tæe dæe ti dånangi Epæji ti (1.1-11), Pol ole me njé kadi-me je ki Koreṭi ti do ne je ti ki to ki n-ingæ ræde ti me kulæ noji ti ki to dande ti n-æi sæde je, ningæ toji nda kilá læ nje kaw kilá læ Jæju Kirisi adi-de gæri to. Pol ær-de gin ne ki n-æi-n-de ta je ki nga nga me makitibi ti læne ki dõsay ki n-adi-de, ningæ æl-de tæki n-ingæ rønæl go ti, mbata ta ki nga ki n-æi-de, kandidate ki maji tæe go ti (1.12-7.16).

NGa ningæ, ki oji do ne kaw ki mba ra-n ki njé kadi-me je ki dånangi Jude ti (8-9), Pol dæji Koreṭi je kadi æi njé ra maji, ningæ æl-de æ næ: «igæri ra maji læ Bæbe læje Jæju Kirisi maji. Kirisi ki e nje ne kingæ, næ ra rone nje ndoo ti mbata læsi, kadi me ndoo ti lie, sæi, itæli njé ne kingæ je» (8.9).

Me ndægi ta je ti ki re go ti (10-13), Pol tæl ilæ jine kam dije ti ki njé kal ka næ e asi kadi e nje kaw kilá al kin. Ba tæl ta makitibi læne ki ngon ta ki nday be ki æl ki mindi ki maji (13.11-13).

NDu Pol ki j-ingæ me makitibi ti lie ne kin, isi sangi maji læ darone wa al, næ isi sangi kadi gæri tæki e tægi ki Luwæ wa æ ade æ isi ra-n kilá lie, ningæ kadi taai Poy Ta ki Maji kin ta ta ki rojeti nim, kadi gæri Kirisi tæ Bæbe læde nim to.

Kuwæ ji-naa

1 Mi Pol ki nje kaw kilá læ Jæju Kirisi ki go ndigi ti læ Luwæ, naa ti ki ngoko je Timote, j-uwæ jisi sæi njé kaw-naa je læ Luwæ ki isi Koreṭi ti, taa j-uwæ ji dije læ Luwæ ki isi dånangi ti ki Akay ti tæe ba pæti to*.

2 Kadi me-maji ki kisi-maje læ Bawje Luwæ æi ki Bæbe Jæju Kirisi e naa ti sæsi.

Pol ra oyo Luwæ

3 J-ilæ toji do Luwæ ti ki Baw Bæbe læje Jæju Kirisi. Bawje ki me-maji lie to mbar mbar, ki e Luwæ ki nje sæl me me ne je ti pæti.

4 E æ nje sæl me je do ko je ti ki dangi dangi, mba kadi je ka ji sæl me dije ki ko je ki dangi

dangi tæe dæde ti to. Kadi ji sæl mede ki me-sæl ki j-ingæ ræe ti.

5 Be to æ, tæki j-ingæ-n ko læ Kirisi ngay, Kirisi sæl meje ngay to.

6 Re j-ingæ ko 6a, e ki mba kadi mesi sæl-n, taa e mbata kaji læsi to. Re me je sæl 6a, e ki mba kadi adi sæsi me-sæl to. NGA ningæ, me-sæl kin a ra kadi tæ uwæi tægi sa me ko ti tæki j-isi j-ingæ ko kin be to.

7 Lo kin ti, j-indæ meje dæsi ti njiriri, tædo ji gær kadi loki isi indæi ræsi naa ti sæje do ko ti, isi indæi ræsi naa ti sæje do me-sæl ti ki j-isi j-ingæ to.

8 NGakom je, ji ndigi kadi igæri go ko ki tæe dæje ti dånangi Aji ti kin. Dije adi-je ko kadi ki dum kæl tæe, e ko ki al do singæje. Dæw ki indæ mene do ti kadi n-a n-isi ki dæne taa goto.

9 Je j-indæ meje ti kadi je dije ki gangi ta koy dæje ti ngata. Ningæ e be mba kadi j-uwæ-n kul roje je wa al, næ kadi j-uwæ kul Luwæ ki nje kadi njé koy je jii lo koy ti.

10 E e æ taa-je ta ko koy ti kin, ningæ a nay ki lo taa-je tæe ti. E æ j-indæ meje dæe ti, kadi a taa-je ta ko koy ti kin 6æy.

11 Ningæ, sæi wa ka isi indæi ræsi ta ti to, me kæl ta ti ki Luwæ mbata ti læje. Luwæ a ra sæje maji ki ræbi ne je ki dije ngay dæji mbata ti læje. Lo kin ti, maji kin a tæl ne ra oyo læ dije ngay mbata ti læje to.

Pol yæti ndune oji do kaw mba læne

12 Ne ki adi-je rønæl, meje uwæ-je ki ta al, ji gær kadi njijæje dan dije ti ki gæri Luwæ al, e ki hal ki sæl læm læm, ki ne ra ki rojeti ki j ro Luwæ ti. Ningæ e njijæ ki ji njijæ ki gosi læ dæw al, næ ki ra maji læ Luwæ. Ki bo ngay, e ki pa njijæ kin æ ji njijæ-n ki ræsi ti.

13 Ta ki ji ndangi j-adi sæsi kin, e ta madi ki rangi al, næ e ne ki itidæi æ igæri me wa kin par. NGA ningæ, m-gær kadi a gæri me ay njay 6æy.

14 Tæki igæri nday ngata kin, a igæri ay njay, ndo tæl Bæbe Jæju ti ki j-a je ne rønæl læsi tæki a sæi ne rønæl læje kin be to.

15 Ki me ki ti kati kin æ, m-ndigi kadi sæi æ m-tæe dæsi ti kætæ, kadi m-adi sæsi ingæi ra maji ki ko joo.

16 NGA ningæ kadi m-i dæsi ti taa m-aw dånangi Masæduwan ti, æ m-i Masæduwan ti 6a*, m-tæl m-re dæsi ti gogi 6æy kadi ta irai sæm me ne ge je ti læm kadi m-aw Jude ti.

17 NDUm ki m-un kin, m-un ki nõo be par al, taa ndigi ra je læm e ki go mæe ta ti læ dæw kadi ta m-æl m-æ næ «oyo» æ m-tæl m-æ næ «jagi» al.

18 Luwæ asi kadi ma naji læm: ta je ki j-æl sæsi e «oyo» nim «jagi» nim al.

19 Tædo Jæju Kirisi, Ngon læ Luwæ ki je ki Silasi je ki Timote je* j-ilæ sæsi mbe ta lie kin e «oyo» nim «jagi» nim al. E dæw ki ta ki a ingæ roe ti e «oyo» par.

²⁰ Ningə kun m̄ndi je lə Luwə pəti, Kirisi ə e nje toji-de kə nə «oyo» e ki rəjeti, taa e ki go rəbi lie tə ə j-isi j-əl-n j-ə nə «Amen», mba kulə-n toji də Luwə ti tə.

²¹ Ningə e Luwə ə e nje kadi-je nim, səi je nim, togi me kində rə naa ti ki Kirisi. E ə mbəti-je ində-je ta dangi mbata ləne.

²² E e tə ə ində ndaji ləne rəje ti tə ne ləne, taa ində NDilne meje ti tə ne ki adi-je də kəte dan ne maji je ti ki ində ta dangi mbata ləje, kadi a adi-je.

²³ Mi m-dəji Luwə kadi gangi ta ndəm, re m-ngom: ningə e mba kadi m-tuji mesi al, ə m-təl m-re-n Koreṭi ti gogi al.

²⁴ Ningə ji sangi rəbi kadi j-ində togi dəsi ti kadi adi mesi al jagi, tadə isi uwəi togi ba me kadi-me ti ne ngata. Ne ki j-isi ji sangi, e kində rə naa ti səsi də kilə ti mba kadi ingəi rənəl.

2

¹ Ki oji dəm, m-o maji ngay kadi m-təl m-aw rəsi ti gogi al, nə tə m-tuji mesi.

² Tadə re m-tuji mesi ə, dəw ki a adi-m rənəl goto. Dəw ki a adi-m rənəl 6a, e səi ka ki m-a m-tuji mesi ka kin par.

³ Ningə, e gine kin ə, m-ndangi-n makitibi tə ndangi m-adi* səsi kadi tə m-aw ki rəm al. M-aw ki rəm al nə tə dije ki kadi adi-mi rənəl, təli tuji mem tə tuji yo. M-gər maji ngay, ki oji dəsi, kadi rənəl ləm e rənəl ləsi pəti.

⁴ E ki me-kə ki ngay, ki me ki ur made, ki man nə ki tə kəm ə m-ndangi-n makitibi m-adi səsi. Ningə e ki mba kadi m-tuji-n mesi al, nə kadi igəri ndigi ki m-ndigi səsi.

Me Pol səl də dəw ti ki nje tuji mee

⁵ Re dəw madi e nje gin me ki tuji 6a, e mi ə tuji mem al, nə e səi pəti ə tuji mesi. Ki kadi j-əl j-adi al də maji al 6a, tuji me dije madi dansi ti.

⁶ Ningə ko dəw ki be kin, ta kosi je ki kaw-naa ki dœ ti wa kin ase naki.

⁷ E be ə, ki 6asine kin, kadi adi mesi səl dœ ti, ə ləi dingəm me ti, nə tə me tuji ki al də maji j tøy dœ.

⁸ Lo kin ti, m-dəji səsi kadi oji-e ndigi ki indigi-e adi gər.

⁹ NGa ningə, gin ndangi ki m-ndangi makitibi m-adi səsi e kadi m-na mesi m-o se itəli rəsi go ta ti me ne je ti pəti wa.

¹⁰ Loka mesi səl də dəw ti ki ra ne ki majal, mi ka mem a səl dœ ti tə. NGa ningə, re mem səl, loka ne madi to kadi mem səl də ti 6a, e mbata ti ləsi ə mem səl-n ta kəm Kirisi ti.

¹¹ MBa kadi *Satə ingə ta rəbi dəje ti al, tadə ji gəri ndigi ra je lie 6əti.

Me Pol a sururu

¹² Loka m-aw m-tee Tirowasi ti kadi m-ilə mbə Poy Ta ki Maji lə Kirisi, m-o kadi Bəbe tee ta rəbi pay adi-m,

¹³ nə mem a sururu, tadə m-ingə ngokom Titi al. E be ə, m-iyə njə kadi-me je, ə m-un ta rəbi kaw Masəduwan ti*.

Təti rə me kində rə naa ti ki Kirisi

¹⁴ J-ilə toji də Luwə ki əy-je ki dəkagilo je pəti adi-je me rə ti ki Kirisi təti kin. Luwə un-je ilə-n mbə lə Kirisi ki lo je pəti adi dije gəri-e tə nom kagi ki baye əti maji ki sane ki lo lo be.

¹⁵ Lo kin ti, ji to tə nom kagi ki baye əti maji, ki Kirisi un adi Luwə be. J-əti maji, mbata ti lə dije ki isi sangi kaji nim, mbata ti lə dije ki isi awi tuji ti nim tə.

¹⁶ Ki rə dije madi ti, e bay yo ki isi aw səde koy ti, nə ki rə njə ki nungi ti, e bay kaji ki isi aw səde kaji ti tə. Ə se nə ə asi kadi ra kilə kin wa?

¹⁷ Je ji to tə ndəgi dije ngay ki isi uni ta lə Luwə tə ne ra gati kin al. J-əl ta ki rəjeti, ki j rə Luwə ti, ta kəm Luwə ti me kində rə naa ti ki Kirisi.

3

Bəə kilə je ki me kilə mindi ti ki sigi

¹ Kadi m-dəji m-o se j-isi ji sangi kadi ji toji rəje je wa ka 6əy wa? Se kadi ji ra təkə dije madi isi rai, ə isi taai makitibi lo ki rangi ti kadi ma naji dəde ti ki rəsi ti je taai jisi ti awi ki lo ki rangi ti je kin be wa?

² Makitibi ki kadi ma naji dəje ti 6a, e darəsi səi je wa. Səi makitibi ki ndangi ngəme je ti, ki dije pəti gəri nim isi tidəi nim.

³ To ki taga kadi səi makitibi ki Kirisi ndangi adi-je jije ti, ilə-n-je. Kirisi ndangi ki man ndangi ne makitibi ti al, nə ndangi ki NDil Luwə ki nje kisi kəm ba; e makitibi ki ndangi də mbal ti al, nə ndangi ngəme dəw ti*.

⁴ E kin ə e me je ki j-adi ta kəm Luwə ki takul Kirisi.

⁵ Ningə j-a j-əl j-ə nə e ki togi je wa ə ji ra-n ne madi al, nə e ki togi ki j rə Luwə ti.

⁶ E Luwə wa tə ə adi-je togi, adi ji təl-n njə ra kilə 6əə je me kun m̄ndi ti ki sigi. E kun m̄ndi ki e gin *NDu-kun ti al, nə e gin NDil Luwə ti. Tadə NDU-kun ki ndangi e nje re ki koy, nə NDil Luwə e nje re ki kaji.

⁷ Kəte ndu-kun e ki ndangi ki ku ta je kare kare go-naa ti də ba mbal ti, 6a kunji Luwə unji də ti. *Moji ki nje re ki ndu-kun ka kin, ta kəme o por wor wor, ki lo kadi ngan *Isirayəl je gəi ta kəme goto*. Ningə ta kəme ki o por kin, unji dəkagilo ndəy be par ə gine a gangi. Ə re ra kilə ki NDU-kun ki nje re ki koy adi tə 6a be ningə,

⁸ ra kilə ki NDil Luwə a əti 6əl ki dum 6əy.

⁹ Re kilā lə NDU-kun ki a aw ki dije me ta ki gangi ti adi tōba ningə, kilā ki kadi Luwə tida-n dije dije ti ləne a adi tōba ki əti bəl ngay bəy.

¹⁰ J-asi kadi j-əl j-ə nə, tōba ki dō kəte, tōge goto nō tōba ti ki bōne kin, ki e tōba ki itə e ki kəte səy.

¹¹ Kin ə nē ki lo ti ə a ində də ə ingə tōba ningə, nē ki a to biti ki nō ti tōba lie a əti bəl ki dum.

¹² Nē ki j-isi ngəm tae kin ə ra adi j-aw ki me ki tī kati.

¹³ Je ji ra təkī Moji ra-n kin al. Moji ki ilə kibi ta kəmne ti kadi ngan Isirayəl je ooi ta təl ta kunjī ki lo ti ə a goto kin al^o.

¹⁴ Nē gər lə ngan Isirayəl je goto, dōde bəy bəy. Ningə biti bōne kin ka, loki isi tidəl Kun mindi ki kəke bə, kibi kin to ba wa bəy. To ba, dəw un kəmde ti al, tadə e ki kində rō naa ti ki Kirisi ə kibi kin a goto-n kō ta kəmde ti.

¹⁵ Biti bōne kin ka, loki isi tidəl makitibi je ki Moji ndangi kin ə, kibi madi uti kəmde dō nē gər ti wa bəy.

¹⁶ E ki go rəbi kadi-me Kirisi par ə kibi kin a goto-n ta kəm dəw ti^o.

¹⁷ Tadə Babe e NDil, ningə loki NDil Babe e titi, loe ti kin ə taa kiyə taa e titi to.

¹⁸ Ningə j-əl pəti, kibi e ki goto kəmje ti kō, adi ji tōji tōba lə Babe rōje ti təkī kotirongi a tōji-n ndil dəw be. Lo kin ti, ji mbəl ji to tə Babe wa be. Babe ki e NDil adi tōba lie unji doje ti unji kunjī ki əti bəl ki dō made ti, dō made ti.

4

Kirisi e naa ti ki njē kaw kilā je

¹ Təkī e kilā ki Luwə ədi-je ki go me-maji ti lie, tōgije goto ta ti al.

² Je ji mbati nē ra ki lo bəyō ti, ki nē ki to rasol ki dije isi rai. Pa njiyaje e ki lo kədi kəmnaa ti al, taa ji mbir ta lə Luwə dam kare al to. Loki ji tōji nē ki rōjeti ki taga bə, ji sangi kadi ji taa me dije ta kəm Luwə ti tə taa yo.

³ NGa ningə, re Poy Ta ki Maji ki j-isi j-ilə mbēe kin, to lo bəyō ti bə, to lo bəyō ti mbata lə dije ki isi awi tuji ti,

⁴ mbata lə njē me ngə je. Su ki nje kōbē dō dōnangi ti ne, bəy angalde bəy, nē gər ləde goto, adi lo kadi ooi kunjī Poy Ta ki Maji ki nje tōji tōba lə Kirisi kin goto. Kirisi ki e bana kəm Luwə wa.

⁵ Təkī rōjeti, j-isi j-ilə mbēe rōje je wa al, nə e Jəju Kirisi ki Babe ə j-isi j-ilə mbēe. NGa ningə je wa je bəə lasi mbata ti lə Jəju.

⁶ Tadə Luwə ki nje kəl ə nə: «Kadi kunjī unji dan til ti^o» kin ə adi kumje unji ngameje ti, mba kadi ji gər-n kəti bəl lie ki unji pal kəm Kirisi ti kin.

⁷ Ningə nē maji lə NDil kin, j-oti darōje ti ki tō ki to tə ngoo ki kibə ki nangi be kin. E be

kadi to ay njay təkī tōgi ki əti bəl kin j rō Luwə ti bi j rōje ti je al.

⁸ Kō je ki dangi dangi kawī-naa ki doje ti, nə budi singə je al; meje gangi man, nə j-ore meje ngə wa kin.

⁹ Dije indəi kəmje ndoo, nə Luwə iyə-je kō al; tōti-je nangi, nə tōli-je al.

¹⁰ Darōje isi oy kō koy lə Kirisi ki dəkagilo je pəti, mba kadi dije ooi təkī Kirisi isi kəm ba darōje ti.

¹¹ Tadə je ki j-isi ki doje taa, j-isi ta koy ti ki dəkagilo je pəti mbata ti lə Kirisi. E be kadi dije ooi təkī Kirisi isi kəm ba darōje ti ki ndō madi ə a oy kin.

¹² Lo kin ti, je j-a je ta koy ti kadi tə səi isi kəm ba to.

¹³ Təkī e ndil kadi-me ki kare ba ə isi ra kilā meje ti, makitibi lə Luwə əl ə nə: «E mbata kadi ki m-adi mem Luwə ə m-əl ta lie^o.» Ningə je ka e mbata kadi ki j-adi meje Luwə ə j-əl ta lie to.

¹⁴ Tadə ji gər kadi, Luwə ki tēē ki Babe Jəju lo koy ti kin, a tēē saje lo koy ti ki Kirisi to. A tēē saje kadi ində je nim, səi je nim kadine ti.

¹⁵ Nē je pəti ki tēē doje ti e mbata maji ləsi. Ningə, lo kin ti, ra maji lə Luwə a to mbar mbar kadi aw ki dō dije ti ki kəte kəte. Aw ki kəte kəte kadi tə dije ki njē kəl ta ki Luwə, rai-e-n oyo je, piti-e-n je, toi mbar mbar ki dō ti.

¹⁶ E mbata kin ə, j-ingə-n tōgi par par. Re darōje ki koo ki kəm ne kin ə tōge isi təl ki gogi ka, ndilje isi ingə tōgi ki rangi ki ndō je ndō je.

¹⁷ Tadə kō je ki j-isi j-ingə-de bōne kin, e kō ki dəkagilo lie e ndəy be par, taa ole kəl kare to, loki j-un j-ində kadi tōba ti ki əti bəl, ki dōbəye goto ki a re go kō je ti kin.

¹⁸ Nē ki j-isi j-ay ngəde, e nē ki dəw oo ki kəmne kin al, nə e nē ki dəw oo ki kəmne al yo. Nē ki dəw oo ki kəmne, ndəe e ngay al, nə nē ki dəw oo ki kəmne al, a to biti ki nō ti.

5

Darō ki sigi

¹ Ji gər maji kadi re darōje ki je me ti dōnangi ti ne, ə ra rōne tə kəy-lo be kin tuji ə, j-aw ki darō ki sigi ki e kəy ki Luwə ra adi-je me dōrā ti nōq, ki e kəy ki dəw ra ki jine al. E Kəy ki a to biti ki nō ti.

² Ningə ki bāsine kin, j-isi ji timə rusi rusi, ji ndigi ngay kadi j-aw j-ur me kəy ti ləje ki dōrā ti kin.

³ NGa ningə, re j-ur me kəy ti ki dōrā ti ki sigi kin ə, dəw a oo-je ki rōje kare al.

⁴ Tadə kisiji me darō ti, ki e kəy-lo kin, ji timə rusi rusi, nē al dō singəje. Ningə ji ndigi kadi j-ōr rōje kō me darō ti kin al, nə ji ndigi kadi j-ilə darō ki dōrā ti dō ti, kadi darō ki kəm dōbi jine dō darō ti ki koy.

✧ 3:13 Tēē ki taga 34.33

✧ 3:16 Tēē ki taga 34.34

✧ 4:6 Kilā ngirə nē je 1.3

✧ 4:13 Pa je 116.10

⁵ Ningə e Luwə wa ə ində kadi ne je kin a rai ne be doje ti. E e ə ində NDilne meje ti tə ne ki adi-je də kəte dan ne maji je ti ki ində ta dangi mbata ləje, kadi a adi-je.

⁶ Lo kin ti, j-uwə təgije ba ki dəkagilo je pəti. Ningə ji gər kadi loki je me darə ti ki donangi ti ne kin bəy 6a, je gidi kəy ti ləje, say ki Ba6e.

⁷ Təki rəjeti, e kadi-me Kirisi ə j-isi j-aw-n, bi e kəmje 6a oo lo ə j-isi j-aw-n al.

⁸ J-uwə təgi je ba ə j-isi j-aw-n, ningə ji ndigi ngay kadi j-iyə darə kin, ə j-aw j-ində be kadi Ba6e ti.

⁹ NGa ningə, re j-isi-n me darə ti kin, ə se ji tuse j-iyə, ne ki uwə meje, e ta kadi ji nəl Ba6e.

¹⁰ Tado səbi kadi j-a ji tēe kare kare kadi j-a nō Kirisi ti, lo gangi ta ti lie. Dəw ki ra ka a ingə ne ki səbi dəne, ki go kilə rae ti ki un darəne ra-n: ki re e-n kilə ki maji ə se kilə ki majal.

¹¹ Gin ne ki kadi ji 6əl-n Ba6e, ji gər maji, e ə j-isi sangi rəbi kadi ji buki-n dije goje ti. Luwə gər-je ay njay, ningə m-gər kadi sai je ka, ki kadi əli ta ki ngom al 6a, igəri-mi ay njay tō.

¹² Ji ndigi kadi ji tal j-əl ta dō rəje ti rangi bəy taa kadi igəri-je, al, nə j-adi səsi ta rəbi kadi rəsi nəl səsi doje ti. Lo kin ti, a ingə ta ki kadi a turi dije ti ki isi indəi gude ki ne ra ki gidide ti ne kare, bi ne ra ki ngamede ti al kam.

¹³ Re e rəjeti kadi je dije ki doje goto 6a, e mbata ti lə Luwə ə doje goto-n, a re je njé kəm-kaa je tō 6a, e mbata ti ləsi ə je-n njé kəm-kaa je tō.

¹⁴ Təki rəjeti, ndigi-naa lə Kirisi o be doje ti, je ki ji gər təki dəw kare ba oy mbata ti lə dije pəti, adi dije pəti oyi kin.

¹⁵ Oy mbata ti lə dije pəti, mba kadi dije ki isi ki dode taa, isi ki mbata lade əi je wa al ngata, nə mbata ti lə dəw ki oy ə j lo koy ti mbata lade kin.

¹⁶ NGa ningə, j-a j-o dəw ki go koo-e ti lə dəw al biti ngata. Re kəte je, j-o Kirisi ki go koe ti lə dəw ka, ki basine kin, j-a j-o-e be al ratata ngata.

¹⁷ Re dəw ində rəne naa ti ki Kirisi 6a, e ne kində ki sigi. Ne je ki kəke dāi kō, ne je ki rōe ti pəti, tali ne ki sigi.

¹⁸ Ningə ne je kin pəti j rō Luwə ti, ki nje təl kulə-je noji naa ti səne, ki rəbi lə Kirisi. Luwə ki adi-je kilə kulə dije noji naa ti sie e wa.

¹⁹ Tado e Luwə ə, ki rəbi lə Kirisi, ilə-n dije ki duniya ti, noji naa ti səne, ki kanji tidə majal je lade ki rai. NGa ningə, ində ta kulə noji naa ti taje ti kadi j-ilə mbəe.

²⁰ Je dije ki Luwə ilə-je tə nje ra kilə to Kirisi ti. NGa ningə, Luwə un-je 6ar-n səsi ki rəne ti. Me to Kirisi ti, j-uwə njasi ba, iləi noji naa ti ki Luwə.

²¹ Kirisi ki ra majal al, nə Luwə əy majal je ləje ki dōe ti. Oj ki dōe ti, mba kadi ki rəbi lie, Luwə tidə-n-je dije ti ləne.

6

¹ Təki je j-ində rəje naa ti ki Luwə dō kilə ti, ji dəji səsi kadi ikidi ra maji lə Luwə ki ingəi kin al.

² Tado Luwə wa əl ə nə:

«Dəkagilo ti ki maji, m-o dō ndui, NDō ki e ndō kaj dije, m-re m-əsi sili.»
NGa ningə, dəkagilo ki maji nga ə to kin, ndō kaj dije nga ə re kin^o.

³ Kadi tə kilə ki j-isi ra kin ta goto dō ti, ji sangi rəbi kadi ji tigə dəw madi jigə ti al.

⁴ Ne ki j-isi sangi, ji sangi kadi ji toji me ne je ti pəti, təki rəjeti, je 6əə kilə je lə Luwə. J-uwə təgije ba ə ji təl j-uwə bəy, me kə je ti, me kəm-to-ndoo ti, me 6əl ti,

⁵ gin kində ti lə dije, me dangay ti, ki me sulə ti ki dije suləi kosi je doje ti. Me kilə ti ki al dō singəi, lo to bi goto, lo kuso ne goto, ka j-uwə təgije ba^o.

⁶ Ji toji kadi je 6əə kilə lə Luwə me kay njay ti, me gər Luwə ti, me kore me ti, me ra maji ti. NDil Luwə e səje naa ti, ji ndigi dije ndigi ki rəjeti.

⁷ Ji toji kadi je 6əə kilə lə Luwə me kilə mbə ta ti ki rəjeti, ki j-ilə ki tōgi lə Luwə. Ne kati ləje, ki də rō ləje, e ne ra ki dana ta kəm Luwə ti.

⁸ Dije əsi gonje je, iləi rəsəl doje ti je, əli ta ki majal doje ti je, əli ta ki maji je. J-isi j-əl ta ki rəjeti kin ka ooi-je ta njé ngom je,

⁹ gəri-je 6əti, nə ooi-je tə dije ki gəri-de al be, j-a ji njiyə ki doje taa, nə ooi-je tə njé koy je. Uwəi-je dangay ti ki kanji təl-je,

¹⁰ tuji meje ka rəje nəl-je par par. Je njé ndoo je, nə ji təl dije ngay njé ne kingə ti, to tə ne ki ne ləje goto be, nə ki rəjeti 6a, ne kingə je pəti e yaje.

¹¹ Səl dije ki Koreṭi ti, j-əl səsi ka kəm ta, ji tēe meje ki rəsi ti.

¹² Ji toji səsi ndigi ki ji ndigi səsi ki taga, nə e səi je ə itēgi mesi adi-je al.

¹³ Lo kin ti, m-əl səsi ta təki baw ngan je a əl-n ngane je ta kin be. Ningə ji dəji səsi kadi səi ka, itēgi mesi adi-je təki je ji tēe-n meje j-adi səsi ka kin be tō.

Gangi naa ki majal

¹⁴ Maji kadi iləi dəsi ki nōq be par gin jugi ti ki kare ba ki njé ki gəri Luwə al kam al. Ne ki rəjeti ki ne ki majal a indəi rōde naa ti al; kunj i əl ki til asi kadi a indəi rōde naa ti al.

¹⁵ Lo kadi Kirisi əi ki Su tade asi naa goto; dəw ki gər Luwə əi ki dəw ki gər Luwə al, ne ki a uwəl-naa dō ti goto.

¹⁶ Ne ki a ore kəy lə Luwə ki kagi yo je naa ti goto. Tado j-əl 6a, j-əl kəy lə Luwə ki nje kisi kəm ba təki Luwə wa əl-n ə nə:

«M-a m-ra ɓe dande ti, ɓ m-a m-njiyɛ sɛde naa ti,

M-a mi Luwɛ lɛde, ɓ ɛi a ɛi dije lɛm to*».

¹⁷ E mbata kin ɓ, Baɓe al-n ɓ nɛ:

«tɓangi-naa ki dije ki gɛri-mi al, ɓdi nɛ ki to nje al,

Ba mi m-a m-uwɛ sɛsi ki rɔm ti*».

¹⁸ Baɓe ki nje tɔgi pɛti al ɓɛy ɓ nɛ:

«M-a mi Bawsi, ɓ sɛi, a sɛi ngan lɛm ki dingɛm ki ki dɛne*».

7

¹ NJɛ ndigi je lɛm, tɛki j-ingɛi ndu-kun je ki Luwɛ un adi-je be kin, maji kadi j-ɛl je wa, j-ayi rɔje njay dɔ nɛ ti ki a tuji darɔje ki ndilje. Ningɛ adi j-indɛi rɔje ta dangi me ɓal Luwɛ ti.

Rɔnɛl lɔ Pol

² ɛndɛi-je dan ursi ti! Dɛw madi ki ji ra sie majal goto, dɛw ki ji to ko nɛ lie goto, taa dɛw ki j-ɛde ji taa nɛ lie ka goto to.

³ Ningɛ m-ɛl ta kin be kadi m-gangi-n ta dɔsi ti al, tado m-ɛl kɛte ngata tɛki j-indɛi sɛsi dan urje ti kadi re e koy ɓ koy, kaji ɓ kaji.

⁴ M-ti mem kati ki rɔsi ti, rɔm nɛl-m ngay dɔsi ti. M-ingɛ tɔgi ngay, rɔnɛl tɔi dɔm, me-ko je ti ki j-ingɛ-de.

⁵ Lɔki ji re ji tɛɛ dɔnangi Masɛduwan ti nu kin, lo kor kɛɛ goto, j-ingɛ ko je ki dangi dangi, rɔ gɔ gidije, ɓal rɔsi meje.

⁶ Nɛ Luwɛ ki nje kilɛ dingɛm me dije ti ki njɛ sɔl dɔde, adi-je tɔgi ki rɛbi re lɛ Titi.

⁷ NGa ningɛ, e re lɛ Titi par ɓ adi-je tɔgi al, nɛ e tɔgi ki adi-e kin to ɓ adi-je tɔgi. Titi ɛl-je tɛki indigi ngay kadi oi-mi, taa man nɔ re kɛmsi ti nim, ta ɔ mesi nim mbata ti lɛm. Lo kin ti, m-ingɛ rɔnɛl ngay dɔ made ti ɓɛy.

⁸ Re makitibi ki m-ndangi m-adi sɛsi kɛte kin tuji mesi ka, m-ndingɛ rɔm dɔ ti al. Re m-ndingɛ rɔm dɔ ti ɓa, e mba koo ki m-o kadi tuji mesi dakagilo madi ti*.

⁹ Ningɛ ki ɓasine kin, rɔm nɛl-m mbata mesi ki tuji kin al, nɛ mba ke ki me tuji lasi aw sɛsi adi iyɛi rɛbi nɛ ra ki majal ko. Mesi ki tuji kin ɓ e nɛ ki Luwɛ ndigi, adi-je j-ɛl tɛki nɛ majal ki majal kare ki ji ra sɛsi goto.

¹⁰ Tado me tuji ki nɛ Luwɛ, re ki kiyɛ rɛbi nɛ ra ki majal ko, mba kadi tɛɛ ki dɛw kaji ti, ki kanji kadi dɛw ndingɛ rɔne dɔ mee ti ki tuji kin. Nɛ me tuji ki dɛw iyɛ-n rɛbi nɛ rane ki majal ko al, a re ki koy.

¹¹ Ki ɓasine kin, sɛi je wa oi kandɛ me tuji ki nɛ Luwɛ kin ki kɛmsi. Ra adi itoi ɓi dɔ rɔsi ti al! ɛdɛji me-sɔl ki rɔ tɛsi nim, indingɛi rɔsi ngay nim, ɓal tɔl sɛsi nim, indigi ngay kadi oi-mi nim, ta ɔ mesi mbata lɛm nim, taa tasi e dɔ dɛw ti ki ra nɛ ki go rɛbe ti al ka kin nim to. Itɔji me nɛ je ti pɛti tɛki ta kin sɛi, igotoi me ti.

¹² NGa ningɛ, m-ndangi makitibi kin m-adi sɛsi mbata lɛ dɛw ki ra nɛ ki go rɛbe ti al kin al nim, taa mbata lɛ dɛw ki nɛ ki go rɛbe ti al

kin tuji me al nim to. Nɛ e mba kadi sɛi je wa, oi tingɛ ki itingɛi bil mbata ti lɛje kin ki kɛmsi, ta kɛm Luwɛ ti.

¹³ E kin ɓ e nɛ ki adi-je tɔgi. Ningɛ j-ingɛ tɔgi par al, nɛ j-ingɛ rɔnɛl ki ɓo ngay ɓ wa ɓɛy to, lɔki j-o nɛl ki rɔ Titi nɛl-e mbata kuwɛ ki sɛi pɛti uwɛi angale indɛi nangi me kalsi ti ki itoji.

¹⁴ Kindɛ ki m-un sɛsi m-indɛ-n gum ki rɔe ti kin, rɔm sɔl-m al. Ta ka ki j-ɛl-n sɛsi ta ki rɔjeti ki ndo je, piti ki ji piti sɛsi nɔ Titi ti toji rɔne ki taga kadi e ta ki rɔjeti.

¹⁵ Lo kin ti, rɔe nɛl-e ngay ɓɛy dɔsi ti, lɔki me ole dɔ tɔl rɔ go ta ti lasi pɛti, ki kuwɛ ki uwɛi-e ki rɔsi ti ki ɓuki-naa ti ki ɓal.

¹⁶ Rɔm nɛl-m ngay adi m-indɛ mem dɔsi ti me nɛ je ti pɛti.

8

Kaw nɛ mba ra-n ki njɛ kadi-me je ki Jori-jalam

¹ NGakom je, ji ndigi kadi igɛri maji ki Luwɛ ra ki njɛ kaw-naa je ki dɔnangi Masɛduwan ti kin.

² Ko je ki dangi dangi tɛɛ dɔde ti, nɛ be ka rɔde nɛl-de ki al dɔ maji, adi me ndoo ti lɛde ki ngay wa kin ka, adi nɛ maji je lɛde ngay ki me ki kare.

³ M-ma naji lɛde dɔ ti tɛki adi ki go tɔgide ti, ki madi je adi ki al dɔ tɔgide wa ɓɛy. Ningɛ e ki me ndigi lɛde wa ɓ adii.

⁴ Dɛji-je ɓ tɔl dɛji ɓɛy, kadi j-adi-de ta rɛbi kadi n-ɛi ka n-ilɛi jide me nɛ kaw ti ki mbata lɛ dije lɛ Luwɛ ki isi Jorijalɛm ti kin to*.

⁵ Rai nɛ ki al dɔ e ki j-indɛ meje dɔ ti kadi a rai. Uni rɔde wa adi Baɓe kɛte, ningɛ go ti, uni adi-je to, ki go ndigi ti lɛ Luwɛ.

⁶ E mbata kin ɓ, j-ilɛ-n dingɛm me Titi ti kadi tɔl aw tɔl ta kilɛ nɛ kaw ki mba ra maji kin, tɛki ilɛ-n ngire dansi ti ngata kin.

⁷ NGa ningɛ, tɛki sɛi njɛ nɛ ki to mbar me nɛ je ti pɛti, adi e me kadi-me ti, me kuji kɛl ta ti, me nɛ gɛr ti, me tingɛ bil ti ki kanji to ɓi dɔ rɔ ti, ki me ndigi-naa ti ki ji toji sɛsi rɛbe, maji kadi itoji tɛki kilɛ ra maji kin e nɛ kingɛ lasi ki awi mbar mbar to.

⁸ Ningɛ e nɛ ki m-indɛ dɔsi ti ki tɔgi al; re m-ɛl sɛsi ta tingɛ bil lɛ madisi je ɓa, e mba kadi sɛi, ojii ndigi-naa lasi ki rɔjeti adi dije gɛri, me nɛ kaw ti kin.

⁹ Tado igari ra maji lɛ Baɓe lɛje Jɔju Kirisi maji. Kirisi ki e nje nɛ kingɛ, nɛ ra rɔne nje ndoo ti mbata lasi, kadi me ndoo ti lie, sɛi, itɛli njɛ nɛ je.

¹⁰ E ta ki go koe ti lɛm ki m-o ɓ m-ɛl dɔ ti. Ningɛ e ta ki sɛbi dɔsi wa maji, mbata sɛi, ɓ sɛi dije ki dɔsɔy ki irai kilɛ kin. Sɛi dije ki dɔsɔy me ra-e ti par al, nɛ sɛi dije ki dɔsɔy me kundu ti ki mba ra-e.

¹¹ Ɖ ki basine kin, maji kadi itoli ta kilə kin, mba kadi, ki go toḡisi ti, kilə ki irai ngata nim, ndigi ra-e nim, isi naa ti lay.

¹² MBata, loki dāw adi ne ki me ki kare, Luwə taa ne lie ki adi kin ki go toḡe ti ki me kay ti, 6i ne ki aw-n al par ə, Luwə a inda mene do ti al.

¹³ Ningə e ta kadi ji ra səsi kadi osi me ndoo ti al. Osi me ndoo ti kadi e so madisi je ti al, nə e ta kadi asi-naa yo.

¹⁴ Ki basine kin, ki ne ləsi ki to mbar kin, asi kadi a rai ki njé ki ne isi to rəde, ningə ndo ki ne ləde a to mbar ə ne to rəsi 6a, a rai səsi to. Lo kin ti ə a asi-naa,

¹⁵ təkɪ makitibi lə Luwə əl-n ə nə:
«Dəw ki əy ngay, dəw oo pa ne lie al, ningə dəw ki əy ngay al, ne ki du-e goto.»

Titi ki madine je madi awi Koreti ti

¹⁶ J-ilə toji do Luwə ti ki ra adi ta ləsi to ro Titi təkɪ to-n rəm kin be to.

¹⁷ Titi ndigi ta ki j-ində nḡe ti kadi təl aw rəsi ti. Ningə kəte 6əy taa ka, e wa ki done to rəe ngay mbata ləsi, adi e ki me ndigi lie e wa ə isi aw-n rəsi ti.

¹⁸ J-ilə ngokoje kare j-adi aw sie. E ngokoje ki njé kaw-naa je ki dangi dangi əli ta lie maji oji-n do kadi ro lie mbata Poy Ta ki Maji.

¹⁹ Bəy to, e dāw ki njé kaw-naa je ki dangi dangi iləi jide dəe ti kadi aw səje mba ki mba kilə ne kaw ki mbata ra maji kin. E kilə ki j-adi rəje ki mbae mba kadi to Bəbe ingə-n kəsi-gon, taa kadi ji toji-n ndigi ra maji ki rosi meje kin to.

²⁰ Ki oji do la ki dije adi-je ngay kadi je ə j-ində kəmje go kilə ti ki kadi ra, j-ində kəm-kadi do ti kadi dije ooi-je tə dije ki rojeti al, al.

²¹ Ji sangi kadi ji ra ne ki nəl Luwə par al, nə ji sangi kadi ji ra ne ki nəl dije to.

²² Njé kaw ki rəsi ti kin, j-ilə ngoko je kare səde nḡ 6əy. E dāw ki nja ngay, ji na-e, adi j-o tingə bil lie. Ningə ki basine kin, to rəe ngay kadi n-e me kilə ti kin to, mbata taa ki taa mesi.

²³ Ningə ki oji do Titi, e madi njiyə ləm, taa e madi-kiləm ki rəsi ti to. Ba, ndəge je ki dani-e, əi ngan njé kilə je lə njé kaw-naa je ki dangi dangi ki mba kadi Kirisi ingə-n kəsi-gon to.

²⁴ Itoji dije kin adi gəri təkɪ indigi-de ndigi ki rojeti. Lo kin ti, njé kaw-naa je ki dangi dangi a gəri təkɪ indigi-de ndigi ki rojeti, taa toji ki j-isi j-ilə dəsi ti ta kəmde ti kin ka e ki rojeti to.

9

Luwə ndigi dāw ki adi ne ki rənəl

¹ Ki oji do ne kaw ki kadi ji ra-n ki dije lə Luwə ki isi Jorijaləm ti, kəm kadi m-ndangi ta do ti m-adi səsi, m-o al.

✧ 8:15 Təe ki taga 16.18 ✧ 9:2 1.16 ✧ 9:9 Pa je 112.9

² M-gər ndigi ra maji ki rosi mesi kin, adi m-piti səsi ki taga ta kəm dije ti ki dnanangi Masəduwan ti[✧]. M-əl-de m-a nə: «NGakoje je ki dnanangi Akay ti isi do njade ti kal ne kal.» Ningə tingə bil ləsi kin ra adi njé kaw-naa je ngay ndəli.

³ Lo kin ti, m-ilə ngakoje je ki rəsi ti kadi piti ki ji piti səsi oji-n do lo kin, təl ne ki kare al. Ningə təkɪ m-əl-n, m-ndigi ngay kadi isi do njasi ti təkɪ rojeti wa to.

⁴ Tado kin ə re dije ki dnanangi Masəduwan ti awi səm rəsi ti, ə isi do njasi ti al ningə, je ki ji taa mesi kin, j-a təl dije ki rəde səl-de, nga ningə, rəsəl ki bo ngay a e dəsi ti səi je wa.

⁵ E mbata kin ə, m-o maji ngay kadi m-dəji ngakoje je madi kin kadi awi kəte nḡm ti, rəsi ti, kadi kawi nja kadi-kare me ndigi ki uni ndusi do ti kin. Loki e ki kəsi njae naa ti pəti ə dāw oo 6a, a e ne kadi ki me ndigi, 6i e ne ki dāw ində toḡi do madine ti ə adi-n al.

⁶ Ningə kadi igəri təkɪ:

«Dəw ki dibi ne ndəy be,
A tətɪ ndəy be to;
Ɖ dəw ki dibi ne ngay,
Ɖ tətɪ ngay to.»

⁷ Kadi dāw ki ra adi ki go kəje ti ki oji mene ti, 6i ki ndingə ro ə se ki toḡi madi ki kində do ti al. Tado Luwə ndigi dāw ki adi ki rənəl.

⁸ Luwə aw ki toḡi kadi adi maji je ki dangi dangi ndoḡi səsi man ti. Lo kin ti, a awi ki ne je pəti ki kadi ra səsi ki dəkagilo je pəti. A to səsi mbar mbar kadi uni irai kilə je ki maji.

⁹ Təkɪ makitibi lə Luwə əl-n ə nə:
«Kay ne kingə ləne ki me ndigi adi njé ndoo je,

Ra maji lie to ki ndo je ndo je[✧]».

¹⁰ Luwə ki nje kadi ko ne nje dibi ne ki nje kadi ne kuso dāw uo, a adi səsi ko ne ki to mbar mbar, taa a ra kadi toḡi to. Lo kin ti, ra maji ləsi a tēe ki done ki taga wangɪ.

¹¹ NGA ningə a səi njé ne kingə je me ne je ti pəti, kadi iraii maji ki me ndigi ləsi ki kəte kəte. Ningə a ra kadi dije ki a iləi jisi adi j-adi-de kin, a təlɪ ki oyo adi Luwə to.

¹² Kadi kare ləsi kin, a ra ki njé kadi-me je par al, nə a ra kadi dije təlɪ ki oyo ngay adi Luwə to.

¹³ Loki əi oi maji lə kilə kin 6a, a iləi toji do Luwə ti mbata təl ki itali rəsi go Poy ta ti ki Maji lə Kirisi, imai naje ki taga kin, ki maji ki irai səde ə ikayɪ ne maji je ləsi adi-de nim adi ndoḡi dije pəti nim kin to.

¹⁴ A əli ta ki Luwə mbata ti ləsi, toji ndigi-naa ləde ki rəsi ti, oji-n do maji lə Luwə ki ində nangɪ ripi ripi ki dəsi ti kin.

¹⁵ Toji e ki do Luwə ti mbata kadi-kare lie ki dāw oo gae al kin.

10

Pol ro do kilə ti ki to me jie ti

¹ Dije ai nã mi Pol, loki m-o kãmsi 6a m-ilã dãm nangi, a re mi say tã ningã, m-un dãm taa, m-ra madi ngã sãsi. Nã m-dãji sãsi ki takul sãl lãm lãm ki me-maji lã Kirisi,

² kadi irai-mi adi m-ra m-adi ngã sãsi al, dokagilo ti ki m-a m-re-n dansi ti. Tado m-indã dãm ti kadi m-a m-ra m-adi ngã ki dije madi ki isi ãli ai nã j-isi ji ra kilã lã dije kare kin.

³ E ki rãjeti kadi je dije, nã j-isi rã ko rã ki dije isi roi-naa kin al.

⁴ Nẽ rã je ki j-isi rã-n, e nẽ rã ki j rã dãw ti al, nã e nẽ rã ki tãge j rã Luwã ti, kadi tuji tãgi je ki ngã ngã. Ji tuji-n taga je lã dije ki e taga je ki go rãbe ti al,

⁵ ji budi nẽ je pãti ki re ki kun dã taa õgi gãr Luwã ko. J-a ji ra kadi mãr ta je lã dije e mãr ta ki kadi tãl re sãde go ndu ti lã Kirisi.

⁶ NGA ningã, je 6asi kadi j-indã ba kal dije madi ki a tali rãde go ta ti al j-õji-de, ndõ ti ki sai pãti a tãli rãsi maji go ta ti.

⁷ Igoi nẽ je ki to ta kãmsi ti ne kin! Re dãw madi gãr tijãne ti kadi ne dãw lã Kirisi 6a, sãbi kadi indã nẽ kare kin dãne ti tã: re e dãw lã Kirisi 6a, je ka je dije lã Kirisi tã.

⁸ A re m-ra rãnãl ki al dã lã ndãy, õji-n dã tãgi ki Bãbe adi-je mba kadi j-õsi-n ginsi ki kãte, 6i kadi ji tuji-n sãsi al kin ka, rãm sãl-m al.

⁹ M-ndigi kadi dãw oo-m m-to tã dãw ki nje kadi sãsi 6ãl me makitibi je ti lãm ki m-ndangi m-adi sãsi kin al.

¹⁰ Tado dije madi ãli ai nã: «Pol, re o makitibi je ki ndangi 6a, e ta je ki ngã ngã, tãgide to, nã lo ki re ki rãne 6a, dãw oo tãge al, taa ta kãle ka ndãe goto tã.»

¹¹ Ningã kadi dãw ki ãl ta kin gãr dãne ti maji tãki, kãe ti wa ki oo-n-je me makitibi ti ki j-isi say ji ndangi ka kin ã, re ji re ki rãje ka, kilã ki j-a ji ra a to be tã.

¹² Tãki rãjeti 6a, je j-asi-naa ki dije madi ki njẽ kun ta rãde kin al, ã se j-a j-un rãje j-õji kadide ti al. Nẽ kare, kun ki isi uni ndude ãi je wa par ã rai kilã, isi goi lo ki rãde wa par kin, ra adi nẽ gãr lãde goto.

¹³ NGA ningã, ki õji doje, j-a j-õji rãje ki al dã loe al, nã j-a j-õji rãje ki go gangi kilã ti ki Luwã adi-je ãdi j-aw biti ji tẽg-n rãsi ti kin.

¹⁴ Tã kin ã re j-ã nã j-aw biti ji tẽg rãsi ti ã, ji tãji rãje ki al dã gangi loe al. Tado j-aw biti ji tẽg rãsi ti dõsay ki Poy Ta ki Maji lã Kirisi, tãki rãjeti.

¹⁵ Lo kin ti, ji tãji rãje ki al dã gangi kilã lãje al, j-indã guje ki kilã lã dije ki rangi al. Nã j-indã meje ti kadi kadi-me lãsi a aw ki dã made ti, kadi j-ingã rãbi ji ra-n kilã je ki ãti 6ãl ngay dansi ti. J-a ra ki go gange ti ki Luwã õji-je kadi ji ra.

¹⁶ J-a j-ilã mbẽ Poy Ta ki Maji go nangi je ti ki say gidisi ti, ki kanji kadi ji tãji rãje ki kilã lã dije ki rangi ki rai gangi lo ti lãde ki sãbi dãde.

¹⁷ Dãw ki ge kindã gune ningã, maji kadi un Bãbe ã indã-n gune^õ.

¹⁸ E dãw ki Bãbe pite ã ndãe to ti 6i e dãw ki nje kun ta rãne 6ã ndãe to ti al.

11

Pol ai ki njẽ kaw kilã je ki njẽ ngom

¹ Re asi kadi ãsi ginm ndãy me dã majal ti lãm ningã, m-ã nã oyo ãsi ginm 6e!

² Jangi ra-m mbata ti lãsi, ningã e jangi ki j rã Luwã ti. M-uwã dõsi mbata ti lã dingãm kare ba be, ki e Kirisi, kadi tã m-tẽg sãsi nõje ti tã ngon ki mandi ki ay njay, ki gãr ngaw al 6ãy.

³ Nã m-6ãl kadi nẽ gãr lãsi, tãl nẽ gãr ki majal, kadi gangi dõõ ki idõõi-naa naa ti ki Kirisi maji, ã ai dana kin, naa ti. Gangi sãsi naa ti, ãsi sãsi ngãrang, tãki Su ãdi-n Awa ki ta ngom lãne kin be^õ.

⁴ Dãw madi ki rangi a j nõõ kadi re ilã sãsi mbẽ Jãju ki rangi ki e ki j-ilã sãsi mbẽe kãte, a adi sãsi ndil ki rangi ki e ki ingãl kãte kin, ã se a adi sãsi Poy Ta ki Maji ki rangi ki e ki itaai kãte kin ka, a jã kadi ãsi gine ki tãgisi par.

⁵ Nẽ kare, mi m-o nẽ ki njẽ kaw kilã je ki ooi rãde tãki ngay kin itãi-mi al.

⁶ Dãmaji ã m-aw ki kuji kãl ta ngay al, nã ki õji dã nẽ gãr 6a, mi me ti nõõ. E nẽ ki j-õji sãsi taga wangi me nẽ je ti pãti ki rãbi je ki dangi dangi.

⁷ Ningã kadi m-dãji sãsi m-o se Poy Ta ki Maji lã Luwã ki mi wa m-ilã sãsi mbẽe ki dã ki kilã nangi kadi m-un dõsi taa, taa m-ilã sãsi mbẽe kare ki kanji kingã nẽ loe kin, e nẽ ki loe ti al ã m-ra wa?

⁸ M-taa nẽ ji njẽ kaw-naa je ti ki rangi, ki ãi je ã rai sãm 6a m-ra-n kilã dansi ti.

⁹ Dokagilo ti ki m-ji-n dansi ti, ã nẽ to-n rãm kin, dãw madi ki m-õy-e goto. E ngakoje je ki jã dãnangi Masãduwan ti ã rai sãm me nẽ je ti ki to rãm. Me nẽ je ti pãti, m-uwã tãgim ba kadi m-õy dãw madi al, ningã, m-a m-nay ki lo kuwã tãgim ba ti wa kin.

¹⁰ M-ãl wangi tãki dãw madi ki kadi a õgi-m kindã gum ki ta kin dãnangi Akay ti goto. Ningã m-ãl ki rãbi lã ta ki rãjeti ki j rã Kirisi ti ã isi mem ti kin.

¹¹ MBA ri ã m-ãl ta kin be ã? M-ãl be mbata e ndigi 6a m-ndigi sãsi al, al. Luwã gãr maji kadi m-ndigi sãsi!

¹² Nẽ ki m-ra kin, m-a m-nay ki lo ra ti ki nõm ti, kadi m-õgi-n dije madi kin rãbi. Dije ki isi sangi rãbi kadi indãi gude tãki n-asi-naa sãje.

¹³ Ko dije kin ãi njẽ kaw kilã je, ki njẽ ngom je, ãi njẽ ra kilã je ki rãjeti al, ki tãli rãde njẽ kaw kilã je ti lã Kirisi.

¹⁴ Ningã e nẽ ki ãti dãw 6ãl al, tado *Satã wa ki dãne ka isi tãl rãne malayka ti ki aw ki kunjji.

¹⁵ E ne ki mba al, kadi njé ra kilá je lə Su təli rade njé ra kilá je ti lə Luwə ki rəjeti. Nə a təli tade ki go kilá rade ti ki majal.

Ko je ki ingə Pol

¹⁶ M-təl m-əl 6əy, kadi dəw oo-m tə dəw ki dəe goto al. A re be al ningə, indigi kadi mi dəw ki dəm goto, kadi mi ka m-ində-n gum ndəy tə, təkɪ isi rai ki dije madi ki isi indəi gude, ə indigi sədə kin be tə.

¹⁷ Ta ki m-aw tə m-əl kin, m-əl ki go ndigi ti lə Bəbe al, nə m-əl ki go də majal ti ləm. Ningə m-gər kadi e ne ki asi kində gu.

¹⁸ MBata dije ngay isi indəi gude ki go koe ti lə dəw, adi mi ka m-a m-ində gum tə.

¹⁹ Səi ki səi dije ki kəmsi ay njay, ə ki me ndigi lasi wa, itəli isi ɔsi gin dije ki dade majal.

²⁰ Ɔsi ginde adi isi rai səsi 6əə ti, adi isi usoi səsi, adi isi taai ne jisi ti, ooi tosi al, 6uki jide kəmsi ti indəi səsi.

²¹ M-əl ta kin ki rɔsəl, ningə e ne ki tɔji kadi je dije ki tɔgije goto. Lo kin ti, m-əl ta tə dəw ki dəe majal be: ne ki dije madi ooi tə ne kində gude, mi ka m-ində-n gum tə.

²² Re əi nə n-əi Ebirə je ə? Mi ka mi Ebirə tə. Re əi nə n-əi ngan *Isirayəl je ə? Mi ka mi koji Isirayəl tə. Re əi nə n-əi ngan ka *Abirakam ə? Mi ka mi ngon ka Abirakam tə.

²³ Re əi nə n-əi njé kilá je lə Kirisi ə? M-a m-əl ta tə dəw ki dəe goto be m-ə nə m-itə-de me ti say. Tado m-ra kilá m-itə-de nim, m-ra dangay m-itə-de nim, m-ingə kində m-itə-de nim, mi ta yo ti basi basi ki dɔkagilo je pəti nim tə.

²⁴ Asi nja mi, *Jipi je indəi-mi ta ndəy kuti mitə gide jikare^α,

²⁵ Asi nja mitə, Rom je tindəi-mi ki gəl, dije tiləi-mi ki mbal nja kare kadi n-təli-mi, man uwə-m nja mitə, m-ra kondə kare ki kada kare gin man ti^α.

²⁶ Me kaw mba je ti ləm ki ngay, asi kadi man mbo a uwə-m, asi kadi kaya je ki njé gangi rəbi rai-mi, asi kadi ngakom Jipi je tɔɔi tam ti ə rai-mi, asi kadi njé gər Luwə al tɔɔi tam ti ə rai-mi, asi kadi me 6e bo ti, ne ki majal tɔɔi dəm ti, asi kadi ne ra-m dilə lo ti, asi kadi ba uwə-m, asi kadi ngakom je, ki əi ngakom ki rəjeti al rai-mi^α.

²⁷ M-ra kilá je madi ki m-ɔ bəgəgə me ti, ne je ki ngə ingə-m; dɔkagilo je ngay 6i ɔdi kəm al, 6o ra-m nim, kində ra-m nim, taa taa m-ingə ne kuso al, kul ɔ-m, m-a ki rəm kare.

²⁸ Ki kanji kəl ne je madi, ne ki uwə mem ki ndə je, m-mər ta də njé kaw-naa je ti ki dangi dangi pəti.

²⁹ Kin ə tɔgi dəw madi goto ə, mi ka tɔgim goto tə, kin ə dəw madi iyə rəbi lə Kirisi ə, usom singəm ti mur mur.

³⁰ Kin ə re e ta kində gu 6a, m-ində gum ki tɔgi goto ləm.

³¹ Ningə Luwə ki Baw Bəbe Jəju, Luwə ki kasi-gon e dəe ti biti ki nɔ ti, gər kadi m-əl ta ngom al.

³² Loki m-tɔɔi Damasi ti, nje kɔ6e ki gin ngar Arətasi ti adi dije toi ta rəbi je ti ki 6e bo ti kadi uwəi-mi.

³³ Nə uni-mi me kare ti, tuyi-mi ki bole bər adi m-i taa ki ngal ndogi bər ki gəi gidi 6e bo m-osi nangi. E be ə m-tɔɔi-n jie ti^α.

12

Ne je ki Bəbe adi Pol oo me ndil ti

¹ Kində gu e ne ki ndae goto, nə m-a m-nay ki lo kində gum ti 6əy. Ningə m-a m-əl ta də ne je ti ki Bəbe adi m-o me ndil ti ki ne je ki tɔɔi ki dəe adi m-gər.

² M-gər dingəm kare ki nje kadi mene Kirisi, ki asi 6al dɔgi gide sɔ 6one, Luwə un-e awi sie biti me dərə ti ki kɔ mitə. Ningə dingəm kin, Luwə un-e ki darəe wa kin be ə se e me ndil ti wa ka m-gər al, nə Luwə gər^α.

³ M-gər kadi dingəm kin Luwə un-e, nə un-e ki darəe wa kin be ə se e me ndil ti wa ka m-gər al, nə Luwə gər 6ati.

⁴ Luwə un-e aw sie biti kɔ6e ti ləne, adi oo ta je ki dum kadi dəw əl ki tane. E ta je ki adi dəw madi ta rəbi kadi təl əl rangi al^α.

⁵ M-a m-ində gum ki ɔji də dəwe kin, nə ki ɔji dəm, m-a m-ində gum 6a, m-ində me tɔgi goto ti ləm kin par.

⁶ A re kadi m-ində gum ka, dəw a oo-m tə dəw ki dəe goto al, tado e ta ki rəjeti ə m-a m-əl. Nə m-mbati kində gum, nə pane taa dəw oo-m tə dəw ki ngay ki al də ne ki oo-m m-isi m-ra ə se oo tam ti.

⁷ Ningə mba kadi m-ində gum ki ne koo me ndil ti ki ətɪ 6əl kin al, m-ingə məti madi rəm ti. Nje kaw kilá lə *Satə kare ə ingə kilá kadi tə ində-m kadi m-ində gum al.

⁸ Asi nja mitə, m-nɔ də Bəbe ti kadi ɔr kɔ kin rəm ti kə.

⁹ Nə Bəbe əl-m ə nə: «Me-maji ləm asi naki, tado m-isi m-ɔji tɔgim me tɔgi goto ti ləi.» Adi m-a m-ində gum ki tɔgi goto ləm, kadi tɔgi Kirisi e dəm ti.

¹⁰ E mbata kin ə, tɔgim goto ka m-ra rɔnəl nim, dije taji-mi je, adi-mi me-kɔ je, indəi kəmm ndoo je, adi-mi kɔ je mbata ti lə Kirisi ka, m-ra rɔnəl par, tado loki tɔgim goto kin 6a, e ə m-ingə tɔgi ti.

Me Pol osi nangi al mbata ti lə Koreti je

¹¹ Basine m-təl dəw ki dəe majal, ningə e səi ə indəi tɔgi dəm ti adi m-təl nje də majal. Səi ə re a mai naji dəm ti, tado re mi ne madi al ka, ne ki njé kaw kile je ki ngəi ngay kam itəsi-mi goto.

¹² Ne je ki tɔji kadi mi nje kaw kilá rai ne dansi ti adi oi. M-uwə tɔgim ba me ne je ti ki

nga, m-ra ne kōji je, ki ne je ki ɛti ɓal, ki tōgi je ta kamsi ti.

¹³ E ri ɛ ndaḡi njé kaw-naa je ki rangi ingəi itai sasi ɛ? Ne kare ki m-gər ɓa, e koy ki mi ne ki koy dōsi ti al kin par. NGa ningə, kadi mesi sol dōm ti ki oji dō ne ki go ti al kin!

¹⁴ Ki ɓasine kin, njam e ta rəbi ti kadi m-aw m-o sasi ki kō mitə^o. Ningə kawm ki m-a m-aw kam, m-a mi ne ki koy dōsi ti al, tado e darəsi wa ɛ m-isi m-sangi, ɓi m-sangi ne kingə ləsi al. Təki rōjeti, e baw ngan je ɛ a ngəmi ne kingə mbata ti lə ngande je, ɓi e ngan je ɓa a ngəmi ne kingə mbata ti lə bawde je al.

¹⁵ Ningə ki oji dōm, mi ɓasi ngay kadi m-ra ne kō dōsi ti. Darəm ɛ wa ba pəti, mi ɓasi ngay kadi m-ra kō mbata ti ləsi. M-gər kadi re m-ndigi sasi ngay be kin ɛ, səi a indigi-mi ngon ndigi al.

¹⁶ Dije madi a əli əi nə e ki rōjeti kadi mi ne koy ki dōsi ti al, nə a əli təkɪ mi nje kədi kəm dije, m-tə sasi ki ta ngom m-taa-n ne ləsi.

¹⁷ Ə se dan dije ti ki m-ilə-de ki rōsi ti kin, dəw madi ki m-un girə dəe ti m-taa-n ne jisi ti e nōq wa?

¹⁸ M-dəji Titi m-ade aw dansi ti, ningə m-ilə ngokōje kare m-adi aw sie tə^o. Ə se Titi un girə taa-n ne madi jisi ti wa? Titi a un girə taa-n ne jisi ti al, tado je səde je kin, je dije ki ndil ki kare ba ɛ isi ɔr-je ta rəbi, taa j-isi j-un go rəbi ki kare ba tə.

¹⁹ Mari nu ba, isi oi ɛ nə j-isi ji sangi kadi j-ɔr ta doje ti ki nōsi ti, nə jagi, e nō Luwə ti, me kində rə naa ti ki Kirisi ɛ j-isi j-əl-n ta. Ningə ne je kin pəti, e mba kadi ɔsi ginsi ki kəte me kadi-me ti ləsi.

²⁰ Təki rōjeti, m-ɓal kadi loki m-aw m-teḡ dansi ti ɓa, m-ingə səsi ta ne ra ti ki nəl-m al. Ə re m-ingə səsi ta ne ra ti ki nəl-m al ɓa, ne ki m-a m-ra a nəl səsi al tə. M-ɓal kadi m-aw ɓa, m-tər ta kəl-naa ti, ki ta jangi ki ra ti, ki ta wongɪ ti, ki ta ni ti, ki ne taji ti, ki ta kəl-naa ta ti, ki ta kōji rə ti, ki ta ne ra ki biriri ti.

²¹ M-ɓal kadi kirem dansi ti me ndə je ti ki a re kin, Luwə ilə rəsəl dōm ti ta kamsi ti. M-ɓal kadi m-aw m-a ta nō ti mbata dije madi ngay ki kəte rai majal, nə iyəi rəbe kō al, ɛ isi ta ne kōbi ti, ki ta sangi-naa kaya ti, ki ta ne ki to ra al ti ba.

13

Ta kōji ki dɓɓay ti ki kuwə ji-naa

¹ E kaw ki kō mitə^o ngata ɛ m-a m-aw dansi ti am. NGa ningə, j-a j-o go ta lə dije ki rai majal təkɪ makitibi lə Luwə əl-n ɛ nə: «Ta je pəti a e ki kun-ndu dō ti ki naji ki ma lə dije joo ɛ se mitə^o» ka kin.

² Lo kin ti, m-əl dije ki ndə ki rai majal kəte ki njé je ki rangi pəti, təkɪ re m-təl m-aw dansi

ti gogi ɛ, dəw ki m-a m-isi sie dō majal ti lie goto. Ningə ta kin e ta ki ndə ki m-əl kəte, kawm dansi ti ki kō joo kin ngata, nə ki ɓone mi say sasi kin ka, m-təl m-re dō ti ɓay.

³ M-a m-isi səsi dō ti al, tado isi sangi kadi oi ne ki taji kadi Kirisi al ta ki rəbi ki ram ti. Kirisi ki, ki rōsi ti aw ki tōgi, isi oji tōgine dansi ti.

⁴ E ki rōjeti kadi dije ɓəi Kirisi kagi-dəsi ti mbata tōge ki goto, nə isi ki dōne taa ki tōgi lə Luwə. Be tə ɛ, je ka, tōgi je goto me kində rə naa ti ki Kirisi, nə j-a j-isi ki dōje taa, naa ti sie ki tōgi lə Luwə, ta kəm-naa ti.

⁵ Indai manji rōsi səi je wa oi se isi njiyəi tə njé kadi-me je wa wa? A igəri kadi Kirisi e dansi ti nōq. A re be al ningə, asi kadi oi lo wa ki ai ti dana me kində manji rə ti ləsi kin al tə ɛn.

⁶ M-gər maji kadi a igəri təkɪ je ji gər lo ki j-a titi.

⁷ J-əl ta ki Luwə kadi irai ne madi kare ki majal al. Ji sangi kadi j-oji təkɪ je ɛ j-ingə me ti al, nə ji sangi kadi j-o səsi irai ne ki maji. Təkɪ re to ta ne ki je j-osi ti be ka, kadi j-o səsi irai ne ki maji.

⁸ Tado je j-aw ki tōgi madi ki kadi j-osi-n ta ta ki rōjeti al. J-aw ki tōgi ki kadi ji ra-n kilə ki rōjeti par.

⁹ Loki tōgije goto, nə sai tōgisi e ngay ɓa, j-ingə rənəl. Ningə ne ki j-isi dəji Luwə, e ta kadi itōgi ki kəte.

¹⁰ E mbata kin ɛ, mi say səsi ka, m-ndangi makitibi kin m-adi səsi kadi tə re ndə ki m-teḡ dansi ti ɓa, m-ra madi nga səsi ki tōgi ki ɓəbe adi-m kin al. Tōgi ki Luwə adi-m kadi m-ɔsi-n ginsi kadi awi ki kəte yo, ɓi kadi m-tuji-n səsi al.

¹¹ Ki ne kin, ngakom je, maji kadi isi ki rənəl, awi ki kəte kəte, kadi iləi dingəm me-naa ti, adi ndusi ɔsi go-naa ti, ɛ isi ki lapiya, ningə Luwə ki nje ndigi dije ki nje kadi lapiya a e naa ti səsi.

¹² Uwəi ji-naa kare kare pəti ki kuwə-naa rə ti. Njé kadi-me je pəti uwəi jisi.

¹³ Kadi me-maji lə ɓəbe Jəju Kirisi, lə Luwə ki nje ndigi dije, ki lə NDil Luwə ki nje kuwə dije naa ti, e naa ti səsi pəti. Amen!

✧ 12:14 Kawe ki dōsay tə e ki kō joo tə Knjɪk 18; 2Kor 13:2 ✧ 12:18 8.18 ✧ 13:1 12.14 ✧ 13:1 Dəterənəm 19.15; Mt 18.16; 1Tim 5.19; Eb 10.28

Makitibi ki Pol ndangi adi Galati je

Ta ki do makitibi ti ki Pol ndangi adi Galati je

Bal 6u mitə kəte nŋ koji Jəju, dije ki bari-de Səlti Gol je awi biti tɛɛi Aji ti ki du (6one bari-e Turki ki Aji ti), 6a uwəi lo kisi isi ti nŋŋ. NGa ningə dije madi ki gin koji ti ləde ə bari-de Galati je. Galati je isi dɔnangi ti ki e 6asi kadi 6e bo ti ki bone bari-e Akara.

Loki Pol aw mba ləne ki kŋ joo mba kilə mbɛ Poy Ta ki Maji ə tɛɛ rɔde ti (Knjk 16.6), ki madi je adi mede Jəju Kirisi. MBA ki kŋ mitə ka Pol aw tɛɛ rɔde ti 6əy tŋ (Knjk 18.23).

Nɛ kare, go Pol ti, dije madi ki rangi awi tɛɛi rɔde ti, ndoi-de kadi əi ki əi Jipi je al, ə uni go Kirisi kin, maji kadi təlɪ rɔde go ndu-kun ti lə Jipi je, ki bo ngay, maji kadi ijəi mətide. Nə Pol oo kadi e kin e nɛ ndo ki go rəbe ti al. Re e be 6a, ki go ndil ti, a ra kadi Galati je ki njé kun go Kirisi kin a təlɪ 6əə lə ndu-kun ki sɔbi dŋ Jipi je. E be ə, loki Pol, dŋmaji ə a isi Epəji ti, ə oo kadi Galati je isi sangi kadi təlɪ rɔde go nɛ ndo ti ki go rəbe ti al kin 6a, to rɔe ngay adi ndangi makitibi kin adi-de.

NGa ningə, kadi tə Pol təl-n ki Galati je, re səde dŋ rəbi ti ki rŋjeti, ilə jine dŋ nɛ je ti mitə kadi gari:

Əl-de ta ki dŋ rɔne ti e wa, adi e kadi ki təl adi mene Jəju Kirisi nim; ndu ki njé kaw-naa je ki Jorijaləm adi-e təkɪ e go rəbe ti al kadi dəw ində tŋgi dŋ njé kun go Kirisi ti ki əi Jipi je al kadi təlɪ rɔde go ndu-kun ti lə Jipi je nim; ndu kasi-naa al ləde əi ki Piyər dŋ təl ti ki Piyər ge təl rɔne go ndu ti ləde ki adi kin nim. Pol əl Galati je adi gəri təkɪ n-aw ki tŋgi mba kilə-n mbɛ Poy Ta ki Maji, ningə a dŋ ti nŋŋ əl-de təkɪ e Bəfɛ Jəju Kirisi wa ə adi-ne tŋgi kin, adi n-e nje kaw kilə lə Jəju Kirisi tŋ (1-2).

A dŋ ndu Luwə ti me Kilə-mindi ti ki kŋke, əl-n-de təkɪ e ki rəbi təl rŋ go ndu-kun ti 6a dəw a ingə-n kajɪ al, nə e ki go rəbi kadi-me Jəju Kirisi ə dəw a ingə-n kajɪ (3-4).

Pol təl ta ta ləne ki dəji ki dəji-de kadi njiyəi ki me ndigi ləde gin tŋgi ti lə NDil Luwə, tadŋ e NDil Luwə ə ində nɛ je ki sigi ki kadi dəw ra adi nəl Luwə (5-6).

Sɔbi kadi njé kaw-naa je ki ra, ə se nje kun go Kirisi ki ra, oo dŋ ndu kin, ə un ra-n kilə ki ngame ki kare, kadi tɛɛ gin 6əə ti lə ndu-kun je pətɪ.

Kuwəji-naa

¹ Mi Pol ki nje kaw kilə lə Jəju Kirisi, ki nje kaw kilə lə Luwə ki Bawje ki adi Jəju Kirisi j

taa dan njé koy je ti ə m-ndangi makitibi kin. Ki rŋjeti, mi nje kaw kilə ki go ndigi ti lə dije al, taa ki takul dəw madi al tŋ.

² Je ki ngakom je pətɪ ki əi sam naa ti ne, j-uwə jisi sɔi njé kaw-naa je ki isi dɔnangi Galasi ti^o.

³ Ji dəji kadi Bawje Luwə əi ki Bəfɛ ləje Jəju Kirisi adi me-maji ki kisi-maje ləde e naa ti səsi.

⁴ Jəju ki, e wa ilə rɔne kŋ gangi-n dŋje mba kadi Luwə iyə-n go majal je ləje kŋ, kadi tə taa-n-je gin tŋgi ti lə majal ki dɔnangi ti ne. Jəju Kirisi ra be mbata e go ndigi ti lə Bawje Luwə.

⁵ Kadi j-iləi tŋji dŋ Luwə ti ki dŋkagilo je ki dŋkagilo je. *Amen!

Poy Ta ki Maji e kare ba

⁶ E Luwə ə 6ar səsi ki takul Kirisi ki ra səsi maji, nga ban be ə, itəlɪ gidisi kalangi ba adie, ə itəlɪ rɔsi go poy ta ti ki rangi yo ə^o? E nɛ ki əti-m 6əl ngay.

⁷ A oi təkɪ Poy Ta ki Maji ki rangi to nŋŋ 6əy, nə Poy Ta ki Maji ki rangi goto. E dije par ə isi yətɪ dŋsi ki nɛ ndo je ləde ki rangi, mba kadi n-yətɪi gin Poy Ta ki Maji lə Jəju Kirisi.

⁸ Kin ə re dəw madi ki rangi, ə se e-n je wa, ə se malayka ki dŋrɪ ti, re ilə səsi mbɛ poy ta ki to ta dangi ki e ki j-ilə səsi mbɛe kin ningə, kadi dawe kin Luwə man-e.

⁹ Ta kin j-əl səsi ngata, nə m-təl m-re dŋ ti ngəsine kadi m-əl səsi 6əy: re dəw madi ilə səsi mbɛ poy ta ki to ta dangi ki e ki ingəi kin ningə, kadi dawe kin Luwə man-e.

¹⁰ Ningə ki ngəsine kin, m-isi m-sangi kadi m-ingə maji rŋ Luwə ti 6i m-isi m-sangi kingə maji rŋ dije ti al. M-isi m-sangi kadi m-nəl dije al. Re m-isi m-sangi kadi m-nal dije 6əy ningə, m-a mi nje ra kilə 6əə lə Kirisi al.

Poy Ta ki Maji ki j rŋ Kirisi ti

¹¹ M-əl səsi madi igəri ngakom je, təkɪ Poy Ta ki Maji ki m-ilə səsi mbɛe kin e ta lə dəw al.

¹² Ningə e Jəju Kirisi ə tɛɛ ki dŋe adi-m m-igər, 6i e dəw madi 6a adi-m al, taa e dəw madi 6a ndo-m al tŋ.

¹³ M-gər kadi oi poy kilə ram je ki m-ra dŋkagilo ti ki kəte mi-n me kuji ra nɛ ti lə Luwə, ki *Jipi je isi rai kin 6əti. M-ində kəm njé kaw-naa je ndoo kində ki al dŋ maji, taa m-sangi kadi m-tuji-de kŋ tŋ.

¹⁴ Me kuji ra Luwə ti, ki Jipi je isi rai, m-ra yam madi əti 6əl, ita yə madim Jipi je ki 6al koji-de e naa ti səm. M-ra m-itə-de tadŋ m-tingə bil mbata nɛ jibəl 6e lə kam je^o.

¹⁵ Nə Luwə ki ɔr-m ində-m ta dangi loki mi-n me kom ti 6əy, 6ar-m ki go me-maji ti lie.

¹⁶ Ningə, loki Luwə oo maji, ə tɛɛ ki dŋ NGonne adi-m, mba kadi m-ilə mbɛe gin dije

ki əi Jipi je al, m-aw m-taa ta kəji rə dəw madi ti al¹⁷,

¹⁷ taa, m-aw Jorijaləm ti m-ingə njé je ki əi njé kaw kilə je ki kəte nəm ti al nīm tə. Kalangi ba, m-ji taa m-aw dənangi Arabi ti, taa m-təl m-re Damasi ti.

¹⁸ Bal mitə go ti bəy taa, m-aw Jorijaləm ti kadi m-gar Piyər, m-isi rəe ti ndə dəgi gide e mi¹⁹.

¹⁹ Ningə lo kin ti, m-o nje kaw kilə madi ki rangi al. Dəw ki m-o-e e Jaki²⁰ ki ngokə Baβe.

²⁰ Ki nō Luwə ti, ta ki m-ndangi m-adi səsi kin e ta ki rəjeti bi m-əl ta ngom al.

²¹ Go ti m-əti m-aw dənangi Siri ti ki dənangi Silisi ti.

²² Nə dəkagiloe ti kin, njé kaw-naa je lə Kirisi ki dənangi Jude ti ooi darəm ki kəmde al.

²³ Poy ta ləm par ə ooi ki ndu mbə əi nə: «Dəw ki kəte isi ində kəmje ndo ka, bəsi ne kin e wa nga ə a ilə mbə Poy Ta ki Maji ki kadi dije adi mede Kirisi, ki ndə ki ndigi kadi n-tuji kə ka.»

²⁴ Lo kin ti, iləi təji də Luwə ti mbata ləm.

2

Kingə-naa lə njé kaw kilə je Jorijaləm ti

¹ Bal dəgi gide e sə go ti, m-təl m-aw Jorijaləm ti gəgi bəy. J-aw naa ti ki Barnabasi. Madi Titi aw səje naa ti tə².

² M-təl m-aw Jorijaləm ti gəgi tadə Luwə tēj ki də adi-m kadi m-aw gəgi. M-aw m-bər njé kər nō njé kaw-naa je ki Jorijaləm ti, ki dije ooi ta ləde, dam kare, m-ər-de gin Poy Ta ki Maji ki m-isi m-ilə mbəe dan dije ti ki əi *Jipi je al. M-ər-de gine be mba kadi kilə je ki m-ra kəte ki e ki nay kadi m-ra bəy kin e ki ndangi kare al.

³ Madi kiləm Titi ki e səm e Girəki, nə dəw madi ki ində gu dəe ti kadi ijə mətine goto.

⁴ Ta lə kijə mətə, e ta lə ngakə je je ki ngom⁵, ki rəi uri danje ti ki go ngəy ə gei kadi tə Titi ijə mətine. Dəwe je kin rəi uri danje ti kadi n-gəri gin taa kiyə taa ləje ki Jəju Kirisi taa-je iyə-je taa. NDigi kadi je bəə je gin ndu-kun ti.

⁵ Nə ngon dəkagilo ki ndəy be ka j-iyə j-adi-de kadi dumi dəje al. Be mba kadi ta ki rəjeti lə Poy Ta ki Maji kin to-n lo tone ti mbata ləsi.

⁶ Ningə dije ki əi njé kər nō njé kaw-naa je, ki əi je ə əi dije ki ndage je isi ooi ta ləde, usi-m də ke ki boy ti ləde al. Tadə Luwə oo dəw madi təkə e ki ngay itə made al. Ningə dije ka kin indəi gu dəm ti kadi m-ra nē madi ki rangi al tə.

⁷ Nē kare ki gəri, gəri kadi Luwə ə adi-m kilə kilə mbə Poy Ta ki Maji dan dije ti ki əi Jipi je al. Adi-m təkə adi-n Piyər e nje kilə mbə Poy Ta ki Maji dan Jipi je ti ka kin be tə.

⁸ Luwə ində Piyər adi e nje kaw kilə rə Jipi je ti, ə ində-m adi mi nje kaw kilə rə dije ti ki əi Jipi je al tə.

⁹ Jaki nīm, Piyər nīm, Jə nīm ə əi dije ki ndage je ooi-de kadi əi təgi njé kaw-naa je. Ningə əi je wa kin ka gari kadi ki rəjeti, Luwə ə ilə kilə kin jim ti, ki go me-maji ti lie. E be ə, adi-je ji kəde adi j-uwə təkə indude e naa ti səje kadi je j-aw rə dije ti ki əi Jipi je al ə əi je awi rə Jipi je ti tə.

¹⁰ Nē ki dəji-je, e kində kəm go njé ndoo je ti. Ningə e kin e nē ki m-ində kəm go ti maji m-isi m-ra tə¹¹.

Pol ndangi Piyər me be bo ti ki Aṭiyosi

¹¹ Loki Piyər re Aṭiyosi ti¹², ra nē ki go rəbe ti al, adi m-ndange ta kəm dije ti.

¹² M-ndange, tadə, kəte nō kadi dije madi ki Jaki ilə-de rəi tēj rəde ti, Piyər uso nē naa ti ki dije ki əi *Jipi je al. Nə loki dije kin rəi tēj rəde ti, Piyər ər rone gəgi, mbat kuso nē ki dije ki uso səde nē kəte ka kin. MBati kuso səde nē, tadə bəl njé kijə mətide ki oo-de.

¹³ Ra adə njé kaw-naa je ki nā je ki əi Jipi je, ndaji Piyər me tulə rə naa ti kin tə. Biti kadi Barnabasi wa ki dəne osi me hal kədi kəm-naa ti ləde ka kin tə.

¹⁴ Loki m-o kadi nē rade un go rəbi ki rəjeti lə Poy Ta ki Maji al, m-əl Piyər ta kəm dije pəti m-ə nə: «Re j ki j Jipi, iyə nē ra Jipi je, ə ira nē lə Jipi je al, e go ti al kadi ində gu də dije ti ki əi Jipi je al kadi rai nē lə Jipi je.»

¹⁵ J-əi ningə, j-əi Jipi koji bə je, bi j-əi ndəgi dije ki njé ra majal je kam al.

¹⁶ Ji gər kadi Luwə tidə daw dəw ti ləne ki takul kadi-me Jəju Kirisi par, bi ki go rəbi ra go ndu-kun ti lə *Moji al. E be ə, je wa ka, j-un meje j-adi Jəju Kirisi mba kadi Luwə ər-n ta dəje ti. Ɔr ta dəje ti ki go rəbi kadi-me Kirisi bi ki go rəbi təl rə go ndu-kun ti lə Moji al. Tadə dəw kare ki Luwə a ər ta dəe ti ki go rəbi təl rə go ndu-kun ti lə Moji goto¹⁷.

¹⁷ Kin ə re, je Jipi je, ji sangi rəbi kadi Luwə ər-n ta dəje ti ki go rəbi kadi-me Kirisi ningə, təji kadi je njé ra majal je tə ndəgi dije ki əi Jipi je al be tə. Ə se e kin təji kadi Kirisi e nje ra kilə lə majal wa? Jagi e be al.

¹⁸ Ningə, re m-təl m-aw go ndu-kun je ti ki m-iyə-de kə kəte kin bəy ə, mi wa m-təji kadi mi nje kal də ndu-kun.

¹⁹ Ki oji də ndu-kun, m-oy koy ki e ndigi lə ndu-kun, mba kadi m-isi ki dəm taa mbata lə Luwə. Mi ki bə kagi-dəsi ti naa ti ki Kirisi.

²⁰ Ningə kisi-m ki dəm taa, e mi ə m-isi ki dəm taa al, nə e Kirisi ə isi me darəm ti. Kisi-m ki dəm taa dəw ti, m-isi me kadi-me NGon Luwə ti. NGon Luwə ki ndigi-m ə adi rone mbata ləm.

²¹ Ningə, m-ndigi kadi ra maji lə Luwə kin e nē ki kə kare al. Tadə re e ki go rəbi təl rə

go ndu-kun ti læ Moji ə Luwə ɔr-n ta dɔ dɔw ti ningə, koy læ Kirisi e ne ki ndangi kare ba.

3

Ndu-kun ki kadi-me

¹ Səi dije ki Galati, ti dəsi a dana al! Dəsi a dana al, tado j-ɔr səsi gin koy læ Kirisi dɔ kagi-dəsi ti ay njay ta kəmsi ti adi oi, ə itəli adi dɔw madi ki rangi re yəl səsi.

² M-əl səsi ne kare madi igəri: E mbata Poy Ta ki Maji ki itaa, ə adi mesi kin, ə Luwə adi-n səsi NDil Luwə bi e mbata ra go ndu-kun ti læ *Moji al.

³ Dəsi a dana al! Lo kilə ngire ti, uwəi kul NDil Luwə, ningə ki basine kin igəi kadi uwəi kul rəsi ngata.

⁴ NGA kɔ ki ingəi bore be kin kadi e kare ki dangi a? A e go ti al kadi e kare ki ndangi.

⁵ Luwə adi səsi NDil ne ki ay njay taa ra ne kɔji je ki əti bəl dansi ti tɔ. Ə se ra be mbata təl ki itəli rəsi go ndu-kun ti læ Moji wa? Jagi e be al, ra mbata taa ki itaa Poy Ta ki Maji ki kadi-me.

Kadi-me læ Abirakam

⁶ E be ə, Luwə tidə-n *Abirakam dɔw ti læne, ɔar-e-n dɔw ki dana, mbata adi mene Luwə^ɔ.

⁷ Səbi kadi igəri maji təkɔ dije ki uni mede adi Kirisi ə əi ngan læ Abirakam ki rɔjeti^ɔ.

⁸ Makitibi læ Luwə əl ta bəl ngay kəte təkɔ dije ki əi *Jipi je al, Luwə a tidə-de dije ti læne ki takul kadi-me læde. Poy Ta ki Maji kin e ki kəl Abirakam təkɔ Luwə a njangi dɔ dije pəti ki dɔnangi ti ne ki takule^ɔ.

⁹ E be ə, njé ki adi mede, Luwə a njangi dɔde təkɔ njangi-n dɔ Abirakam ki adi mene be.

¹⁰ Dije pəti ki gai kadi Luwə a ɔr ta dɔde ti ki takul təl rɔ go ndu-kun ti læ *Moji, ndəl e dɔde ti. NDəl e dɔde ti, tado makitibi læ Luwə ə nɔ: «Dəw ki ra ki ində kəmnə go ndu-kun je ti pəti, ki e ki ndangi me makitibi ti læ Luwə kin ki dɔkagilo je pəti al ningə, ndəl e dɔe ti^ɔ.»

¹¹ Ji gər maji kadi dɔw ki Luwə a təl-e dɔw ti læne ki takul təl rɔ go ndu-kun ti goto. Tado makitibi læ Luwə ə nɔ: «Dəw ki adi mene Luwə ə e dɔw ki dana, ningə ki takul kadi-me lie ə a isi-n ki dɔne taa^ɔ.»

¹² Ki rɔjeti, ngirə ndu-kun e dɔ kadi-me ti al, əi ne je ki dangi dangi. Makitibi læ Luwə ə nɔ: «Dəw ki ra go ndu-kun je ti ba a ingə kajɔ ki go rəbi təl rɔ go ti^ɔ.»

¹³ Kirisi taa-je ilə-je taa ta ndəl ti læ ndu-kun. Kirisi ɔr to je, un ndəl ki dɔje ti ki dɔne ti. MBata makitibi læ Luwə ə nɔ: «Dəw ki bəi-e dɔ kagi-dəsi ti e dɔw ki Luwə ndɔle^ɔ.»

¹⁴ E be mbata kadi njangi dɔ ki Luwə un mindine kadi n-adi Abirakam kin, dije ki əi

Jipi je al ka ingəi ki takul Jəju Kirisi, ə kadi ki go rəbi læ kadi-me, j-ingə NDil Luwə ki Luwə un ndune kadi n-adi-je.

Ndu-kun əi ki kun mindi

¹⁵ NGakom je, m-a m-un ne kare ki j-isi j-oi ki ndɔ je pəti dɔnangi ti ne mba kadi m-ɔji-n səsi ne kin: loki dɔw un mindine, ndangi me makitibi ti, dɔw made ki rangi ki asi kadi tuji kilə mindi lie kin, ə se kadi ilə ne ki rangi dɔ ti goto.

¹⁶ Ningə kun mindi ki Luwə un adi *Abirakam, ki dɔw ki gin kɔji ti lie ka e be tɔ. Makitibi læ Luwə ə nɔ: «Luwə un mindine adi dɔw ki gin kɔji ti læ Abirakam^ɔ,» adi e dɔw kare ba, ki e Jəju Kirisi, bi makitibi ə nɔ: «Luwə un mindine adi dije ki gin kɔji ti læ Abirakam,» tə dije ki bayj-naa, al.

¹⁷ Ne ki m-ge kadi m-əl ə to kin: Luwə un mindine adi Abirakam maji. Ningə asi bəl bu sɔ ki kuti mitə go ti bəy taa, ndu-kun re. *NDu-kun ki re go gogi kin ra tɔgi kadi tuji kun mindi ki Luwə un adi Abirakam kəte kin al. Re ndu-kun tuji kun mindi kin ningə, kun mindi læ Luwə a təl ne ki kɔ kare.

¹⁸ Re Luwə adi ne dije ki go rəbi təl rɔ go ndu-kun ti ningə, tɔji kadi e ki go kun mindi ti ə Luwə adi-n ne dije al. NGA je j-o kadi e ki go rəbi kun mindi ə Luwə adi maji-kur re-n dɔ Abirakam ta tɔ.

Kilə læ ndu-kun

¹⁹ Re e be ningə, se kilə ra ndu-kun ki Luwə adi *Jipi je e ri wa? Luwə adi ndu-kun mba kadi gari majal rade je ki isi rai ta kəm Luwə ti. *NDu-kun to be ki naa ti, biti kadi nginə-n dɔw ki gin kɔji ti læ *Abirakam ki a re. Adi e dɔw ki Luwə un ndune ade. Loki Luwə ndigi kadi ndu-kun, e malayka je ə Luwə ilə-n-de ki go rəbi læ dɔw ki kare ki a mbɔ Luwə ti ki dije kadi ilə-de noji naa ti^ɔ.

²⁰ Ningə nje ka mbɔ dije ti kadi ilə-de noji naa ti, a a mbɔ dije ti ki bayj-naa, nə Luwə e kare ba bi bay al.

²¹ Ə se e kin ɔji kadi ndu-kun əsi ta kun mindi læ Luwə wa? Jagi əse ta al. Re ndu-kun madi to nɔɔ, asi kadi adi dije kajɔ ningə, m-gər kadi re ndu-kun a ɔr ta dɔ dije ti nɔ Luwə ti. Ke ə ndu-kun ki be kin goto.

²² Makitibi læ Luwə əl təkɔ dije pəti ki dɔnangi ti əi gin tɔgi ti læ majal. To be mba kadi kun mindi ki Luwə un adi dije ki adi-e mede, təl tane me kadi-me Kirisi ti.

²³ Kəte taa kadi dɔkagilo kadi-me Jəju Kirisi re, j-isi tə dangay je gin tɔgi ti læ ndu-kun. J-isi gin ti biti kadi Luwə tɔje ki dɔ kadi-me Jəju Kirisi adi-je.

²⁴ Dɔkagiloe ti kin ndu-kun to tə nje kində kəmnə goje ti biti kadi Kirisi re-n. Lo kin ti

✧ 3:6 Kilə ngirə ne je 15.6; Rm 4.3 ✧ 3:7 Rm 4.16 ✧ 3:8 Kilə ngirə ne je 12.3 ✧ 3:10 Dətarənom 27.26 ✧ 3:11 Abakuki 2.4 ✧ 3:12 Ləbatiki 18.5; Rm 10.5 ✧ 3:13 Dətarənom 21.23 ✧ 3:16 Kilə ngirə ne je 12.7 ✧ 3:19 Knjk 7.53

nga ə Luwə ər-n ta dəje ti ki takul kadi-me Kirisi.

²⁵ Ningə loki dəkagilo kadi-me Kirisi re kin, je gin təgi ti la ndu-kun ki kəte isi ində kəmne goje ti ka kin al ngata.

²⁶ MBata səi pəti, səi ngan la Luwə ki takul kadi-me Jəju Kirisi.

²⁷ Səi pəti, rai səsi batəm la Kirisi, adi itoi tə Kirisi wa be.

²⁸ NGosine, dangi dangi goto mbo dije ti. Jipi ə se Giraki goto; bəə ə se dəw ki e ba rone goto; dāne ə se dingəm goto. Pəti, səi kare ba me kində ro naa ti ki Jəju Kirisi.

²⁹ Re səi dije la Jəju Kirisi ningə, səi gin koji la Abirakam tə. A ingəi ne je pəti ki Luwə un ndune kadi n-adi Abirakam ki dije ki gin koji ti lie tə.

4

Njé kadi-me je ai bəə je al ngata

¹ Ne ki kadi m-adi igəri ə to kin: NGon ki bawe iyə ne nduwa ade, e ə e ba ne kingə je pəti ki bawe iyə, nə loki nay ngon bəy, to ta dangi ki bəə al.

² To ta dangi al, tado e gin təgi ti la njé kote je ki njé ngəm ne maji lie, biti kadi dəkagilo ki bawe oji asi bəy taa, a adi-e ne nduwa lie.

³ J-əi ka to be tə. Loki ji gəri Jəju Kirisi al, j-əi bəə je gin təgi ti la majal je ki dangi dangi ki dānangi ti ne[☆].

⁴ Nə loki dəkagilo ki Luwə oji asi, Luwə ilə NGone adi re. NGon ki dāne oje gin ndu-kun ti la *Jipi je.

⁵ Re mba kadi taa də dije ki isi gin təgi ti la ndu-kun, taa kadi tə təl-je ngan la Luwə ti tə.

⁶ Səi ngan la Luwə ki rəjeti, be ə Luwə ilə-n NDil ngonne me je ti. NDil ki adi j-isi bari Luwə Aba! ki kor me nə Bai[☆].

⁷ E be ə, j bəə al ngata, na j ngon la Luwə. Ə re j ngon la Luwə ningə, Luwə a adi ne nduwa je pəti ki ngəm mbata la nganne je ki go me-maji ti lie.

Pol bəl kadi Galati je tali awi gin ndu-kun ti gogi

⁸ Kəte, loki igəri Luwə al bəy, isi irai bəə la luwə je ki dangi dangi, nə ki rəjeti ba, əi luwə je al.

⁹ NGA ki basine igəri Luwə, taa Luwə gər səsi tə yane je tə, ə igei təl kaw gin ne je ti ki təgide goto, taa ndade ka goto ka kin bəy. Igei təl kaw ra bəə ləde bəy.

¹⁰ Isi indəi kəmsi go ndə je madi ti, go nay je ti, go dəkagilo je ti, ki go bəl je ti madi bəy!

¹¹ M-əi kadi kilə ki m-ra dansi ti be kin to kare rəm ti ki ndangi.

¹² NGakom je, m-uwə njasi ki ngangi ti ba, itoi tə mi be, tado mi ka m-to tə səi be tə. Iğəri maji, ne madi ki majal kare ki irai səm goto.

¹³ Kadı mesi ole də ti, təki e ki go rəbi la moy ə m-ilə-n səsi mbə Poy Ta ki Maji ki m-ilə səsi dəsəy.

¹⁴ Me rə to ti lam, rəm maji kadi dəw oo ki kəmne al, adi re a kidi-mi je, injei-mi je, nə irai ne kin səm al. Uwəi-mi rasi ti tə kuwə yo. Ningə Oi-mi tə malayka la Luwə ə se Jəju Kirisi wa ki dāne be yo.

¹⁵ Dəkagiloe ti kin rəsi nəl səsi ngay, nga basine rənəl ka kin goto ngata. M-gər maji kadi dəkagiloe ti kin re ingəi rəbi kadi ərri kə kəmsi adi-mi ka re a ərri adi-mi.

¹⁶ Ningə bəne m-təl nje bə ləsi mbata kəl ki m-al səsi ta ki rəjeti.

¹⁷ Dije ki isi adi səsi kin, rai ne tə ne ki ta ləsi to rəde ngay be, nə ki rəjeti, gir ta ləde e gir ta ki majal. Isi ndigi kadi n-gangi səsi naa ti səm, kadi n-awi səsi gode ti yo.

¹⁸ Ne ki m-o maji ngay, e ta kadi itingəi bil me ne ra je ti ki maji ki dəkagilo je pəti. Dəkagilo ki m-goto səsi ka maji kadi uwəi ne ra ki maji ba bi iyəi tae al.

¹⁹ NGANm je, m-ingə kə ki rangi bəy ki mbata ləsi tə dāne ki nje ndoo be, biti kadi itəli dije ki təgi gangi me ta ti la Kirisi.

²⁰ M-ndigi ngay kadi mi səsi naa ti ki basine wa kin, kadi m-əl səsi ta ki ndu ki səbi kəl-n səsi ta. Tado m-gər ne wa ki kadi m-ra dana ki mbata ləsi, al.

Kun mindi je ki joo, Agar ai ki Sara

²¹ Səi ki indigi kadi isi gin təgi ti la ndu-kun, təkı rəjeti, igəri me ta ki ndu-kun əl kin al.

²² Makitibi la Luwə əl ə nə: «Abirakam oji ngan je ki dingəm joo: ki kare, kəe e bəə ə ki nungi kəe e bəə al. Dəne ki bəə təe nə Agar, ə e ki e dəw dərəne təe nə Sara tə[☆]».

²³ NGon la dāne ki bəə, oje təkı oji ndəgi ngan je pəti ki dānangi ti, nə ngon la dāne ki e dəw dərəne, koje to ta dangi. Luwə un mindine adi kate də koje ti[☆].

²⁴ Me ta je ti kin Luwə oji-je ne kare kadi ji gər. Dəne je ki joo kin oji də kun mindi je joo ki Luwə un: Kun mindi ki də mbal Sinay ti e Agar ki a oji bəə je.

²⁵ Agar e mbal Sinay ki Arabi ti, to tə bə bo ki Jorijaləm ki dəkagilo ti ki bəne kin be. To be, mbata Jorijaləm ki dije ki me ti pəti əi bəə je gin təgi ti la ndu-kun.

²⁶ Nə Jorijaləm ki dərə ti, e bəə al. E ə e koje tə.

²⁷ Makitibi la Luwə ə nə: «J kuji dāne, ira rənəl, j ki igər to ndoo ngon al, ur kəl rənəl. MBata dāne ki ngawe mbate a aw ki ngan je ngay itə e ki isi ki ngawne[☆]».

²⁸ NGakom je, səi, itoi tə *Isaki ki *Abirakam oje ki go kun mindi ti ki Luwə un ade kin be.

²⁹ Dəkagiloe ti kin, ngon ki oji-e tə ndəgi ngan je pəti ki dānangi ti adi kə e ki oji-e ki

☆ 4:3 4.9; Kol 2.8, 20 ☆ 4:6 Mk 14.36; Rm 8.15 ☆ 4:22 Kilə ngirə ne je 16.15; 21.2 ☆ 4:23 Kilə ngirə ne je 17.16; Rm 9.7-9 ☆ 4:27 Ejay 54.1

tögi læ NDil Luwæ. Ko ne wa ki ra ne kin æ isi ra ne ðone ðay.

³⁰ Æ se ta ri æ makitibi læ Luwæ æl wa? Makitibi læ Luwæ æl æ na: «ftuwai ðæne ki bææ ki ngone ko, tadø ngon læ ðæne ki bææ a j tæ kingæ ne nduwæ naa ti ki ngon læ ðæne ki e dæw ðarone*.»

³¹ NGakom je, ki oji ðoje, j-æi ngan læ ðæne ki bææ æl, næ j-æi ngan læ ðæne ki e dæw ðarone yo taa.

5

Kirisi taa je iyæ-je taa

¹ Kirisi taa-je iyæ-je taa mba kadi j-æi kaa kiyæ taa ki dō gangi. Ai dō njasi ti, iyæi rōsi kadi dæw madi tæl sæsi bææ ti ðay al ngata.

² Oi maji, mi Pol m-æl sæsi ta taga wangi. Re adi ijæi mætisi ðay ningæ, Kirisi a tæl ne ki kare ki rōsi ti.

³ M-ndar mbisi ki kō joo ðay, dæw ki ra ki adi ijæi mæte ningæ, sōbi kadi indæ tane dæm gō ndu-kun je ti.

⁴ Sæi dije pæti ki isi sangi kadi Luwæ or ta dōsi ti ki go ræbi læ ndu-kun, sæi ki gangi naa ti ki Kirisi. A asi kingæ ra maji læ Luwæ al ratata.

⁵ Ki sōbi ðoje, j-indæ meje ti kadi Luwæ a or ta ðoje ti tadø j-adi meje Jøju Kirisi. E kin æ j-isi ji nginæ kadi NDil Luwæ a adi-je me tōge ti.

⁶ Re dæw madi indæ rōne naa ti ki Jøju Kirisi, æ ijæ mætine, æ se ijæ mætine al ka, e ne ki ndæe goto. Ne ki bo ngay e ta kadi dæwe kin adi mene, ningæ kadi kadi-me kin aw sie adi ndigi dije.

⁷ Lo kilæ ngire ti, irai kilæ maji ki dum, ningæ ki basine kin, dæw madi ilæ kagi nōsi ti, øgi sæsi kadi itæli rōsi go ta ki rōjeti ka kin ngata.

⁸ Dæw ki øgi sæsi ræbi kin e dæw ki Luwæ ki ðar sæsi ile al.

⁹ Dije æli æi næ: «NGon æm ki ndæy be ra nduji ki loy ba pæti adi j.»

¹⁰ Ki rōm ti, m-taa mesu me kindæ rō naa ti ki Bæfe. Ningæ m-gær maji kadi sæi ka imæri ta tæ mi be tō. Næ dæw ki yæti dōsi kin, re dæwe e-n næ næ ka Luwæ a gangi ta dæe ti.

¹¹ NGakom je, ki sōbi dæm, re m-isi m-ilæ mþe kadi, gar, dæw ijæ mætine ðay taa Luwæ or ta dæe ti ningæ, *Jþi je a indæi kæmm ndoo al ngata. A indæi kæmm ndoo al, taa re koy læ Kirisi dō kagi-dæsi ti a e ne kōbi mbata ti læ dæw al tō.

¹² Ki rō njæ yæti dōsi ti, sōbi kadi re a øri gæmde wa par.

Kilæ læ daro ki kilæ læ NDil Luwæ

¹³ Sæi ngakom je, Luwæ ðar sæsi mba kadi sæi ki taa kiyæ taa. Ke æ, kadi taa ki Luwæ taa sæsi iyæ sæsi taa kin, uni giræ dō ti irai ne læ daro tæki mesu ndigi al. Næ kadi irai kilæ bææ adi-naa ki yo ki ne ki ndigi-naa.

¹⁴ MBata ndu-kun je pæti øsi dōde naa ti me ndu-kun ti ki kare ki æ na: «A indigi dæw madi tæ daro j i wa be» kin*.

¹⁵ Re idoi-naa je, iribæi-naa je tæ da je ki wale be æ, igoi rōsi maji, ta tæl tæ æ a tuji-naa.

¹⁶ E be æ, m-æl sæsi m-æ na: Iyæi NDil Luwæ adi or nōsi ningæ a rai ndigi læ daro al.

¹⁷ NDigi ra je læ daro ka kin isi rōi ki NDil Luwæ, ningæ NDil Luwæ isi rō ki ndigi ra je læ daro tō. Togi je ki joo kin isi rōi-naa dande ti, adi lo kadi irai ne ki mesu ndigi goto.

¹⁸ Næ re NDil Luwæ or sæsi ta ræbi ða, ndu-kun aw ki tōgi dōsi ti al.

¹⁹ Kilæ ra je ki majal læ daro toi taga wangi: Adi e sangi-naa ki go ræbe ti al, ki ne ki tō nje, ki sangi-naa ki lo kaya ti,

²⁰ ki kōsi mækæsi nangi nō yo je ti, ki ra mbæli, ki kuwæ-naa me ti, ki koo ta-naa al, ki jangi, ki wongi, ki ni, ki gangi-naa, ki kor kæm-naa,

²¹ ki kæm-nda, ki gō kasi, ki kuso ne kædi, ki ndægi koo kilæ ra je ki be kin. M-ndæji sæsi tæki m-æl-n kæte: njæ ra ne je ki be kin a ooi kōge læ Luwæ al.

²² Ningæ, kilæ ra læ NDil Luwæ e: ndigi-naa, ki rōnæl, ki kisi-maje, ki kisi dō ti ki naa, ki me-maji, ki ra maji, ki ka dana,

²³ ki söl lōm lōm, ki kulæ daro gin tōgi ti. *NDu-kun øsi ta kilæ ra je kin al.

²⁴ Dije pæti ki æi yæ Kirisi, tæti rō daro ki ndigi ra je lie pæti dō kagi-dæsi ti.

²⁵ E NDil Luwæ æ adi-je kisi ki dō taa, æ maji kadi j-adi NDil or-je ta ræbi.

²⁶ Maji kadi j-æi njæ kun dō taa al. Sōbi kadi j-adi-naa wongi al, taa kadi jangi ra-je dō-naa ti al tō.

6

Kira ki naa yo ki ne

¹ NGakom je, re uwæi dæw madi dō ne ra ti ki go ti al, maji kadi sæi ki awi ki NDil Luwæ mesu ti, irai sie kadi tæl re dō ræbi ti ki maji. Næ ke æ kadi oji-e ki mindi ki söl lōm taa. Ningæ kadi dæw ki ra dansi ti oo rōne maji, kadi øsi me ko ne na ti kin al.

² Irai kadi itaai ne ki køy dō-naa ti. Re irai be ningæ, a sæi njæ tæl rō go ta ti læ Kirisi.

³ Re dæw madi ki ndæe goto, oo rōne kadi ne dæw ki nga ningæ, dæwe kin isi ædi rōne.

⁴ Kadi næ næ ka indæ maji kilæ rane oo. Re ingæ ne madi ki maji me ti ningæ, kadi ra rōnæl dō kilæ ti ki e wa ra ki kanji kadi un rōne indæ kadi ndægi dije ti.

⁵ Tadø næ næ ka a ta kilæ je læne ki ra.

⁶ Sōbi kadi dæw ki nje taa ne ndo ki j rō Luwæ ti, køy ne kingæ je læne pæti ki dæw ki nje ndo-e ne.

⁷ Dæw a mbæ ki Luwæ al, æ ædi rōsi al. Ne ki dæw dibi a tæti kande.

⁸ Kin ə re dəw dibi ne ki go darə ti ningə, kande ki a tətə e koy. A kin ə re dəw dibi ne ki go NDil Luwə ti tə ningə, kande ki a tətə e kaji ki to ratata ki nq ti.

⁹ Lo kin ti, maji kadi ne madi ər təgije ta ra maji ti al. Loki j-uwəi rəje ba ta ra-e ti ningə, j-a ji tətə kandi ki maji dəkagiloe ti.

¹⁰ E be ə, loki j-ingəi dəkagilo ra maji ningə, maji kadi ji rai maji ki dije pətə. Ki bo ngay e njé ki adi mede Jəju Kirisi.

Ta ki dəbəy ti ki kuwə ji-naa

¹¹ Oi ne ki m-ndangi m-adi səsi kin. E mi wa ə m-ndangi boy guri guri ki jim.

¹² Əi *Jipi je ki ndigi kadi n-nəli ndəge je ə yə isi indəi gu dəsi ti kadi ijəi mətisi. Rai be mba kadi dije adi-de kə mbata ta koy lə Kirisi do kagi-dəsi ti al.

¹³ Əi je wa ki njé kijə mətide kin, uni go ndu-kun je lə Jipi je ba pətə al. NDigi kadi səi je ə ijəi mətisi kadi kijə mətə ləsi e ne kində gu ləde.

¹⁴ Ningə mi, m-ində gum ki kagi-dəsi lə Baḃe ləje Jəju Kirisi, 6i m-ində gum ki ne ki rangi al. MBata ki takul koy lə Jəju Kirisi do kagi-dəsi ti, ne je ki dənangi ti ne təli ne ki koy ki rəm ti, ə mi m-təl ne ki koy ki rə ne je ti ki dənangi ti ne tə.

¹⁵ Ningə re dəw ijə mətine, ə se ijə mətine al ka, e ne ki ndae goto. Ne ki bo ngay e ta kadi dəw təl ne kində ki sigi.

¹⁶ Kadi kisi-maje ki me-maji lə Luwə e do dije ti pətə ki uni go rəbi ki sigi, ki dije pətə ki əi dije lə Luwə.

¹⁷ Kaw ki kəte nq kin, kadi dəw ra səm ne ki kə al ngata. Tado m-aw ki ndunə do je ki oji go kə lə Jəju rəm ti.

¹⁸ NGakom je, kadi me-maji lə Baḃe ləje Jəju Kirisi e naa ti səsi. *Amen.

Makitibi ki Pol ndangi adi Epøji je

Ta ki do makitibi ti ki Pol ndangi adi Epøji je

Asi 6al kuti mi go koji Kirisi ti, kalangi ba, njé kaw-naa je indæi ngiræde ki lo lo donangi Aji ti ki du (6one 6ari-e Turki ki Aji ti). Njé kaw-naa je ki dangi dangi kin, kulæ noji to dande ti ki yo je ki ne je. Ningæ njé ki Epøji ti, ji kisode to soti ita madide je. Loki Pol aw mba læne ki kô mitæ mba kilæ mbe Poy Ta ki Maji, teç røde ti, 6a ra 6al ki asi mitæ me 6e bo ti ki Epøji ti (Knjk 19.1-20.1). Kin æ ji tidæ Ep 3.1 æi ki 4.1 6a, j-a j-o kadi Pol to dangay ti æ ndangi makitibi kin. Ningæ æ mbata kin æ 6ari-e-n «makitibi ki ndange æ dangay ti», oraï kadi e ki Pol ndangi adi Pilipi je nim, Pilæmo nim, Kolosi je nim to.

Ne ndo ki me makitibi ti ki Pol ndangi adi Epøji je kin toji kadi e makitibi ki un dije ki ta tate ba, 6i e makitibi ki sôbi do njé kaw-naa je gin kare par al. Kô ta ki boy ki to me ti, e ta læ koji ra læ Luwæ ki kadi kaw dije pæti ki doræ ti nim, donangi ti ne nim gin togi ti læ NGar kare ba be ki e Jæju Kirisi (1.10).

Kadi j-indæ manji makitibi ki Pol ndangi kin maji 6a, j-ingæ kadi ngon ta ki ilæ-n ngiræ ta e ndæy be nim (1.1-2), ta ki tæl-n tæ e ndæy be nim to (6.21-24). Ba daræ ngadan ta wa dæw a kaki gin joo:

Me kay kæme ti ki dosay (1.3-3.21), Pol æl ta ki do ne ti ki æti 6æl ki Luwæ ra adi-je ki ræbi læ Kirisi, 6a go ti, tal æl ta ki do kindæ ræ naa ti adi goe ngal. Ningæ ki çji do kindæ ræ naa ti, Pol toji ne ki Luwæ ra taa kadi Jipi je ki dije ki æi Jipi je æl, tælii dije ki kare ba, tæ dije lie.

Me kæy kæme ti ki kô joo (4.1-6.20), Pol dæji Epøji je kadi pa njiyæde me kindæ ræ naa ti kin toji tæki æi dije ki koji sigi me kindæ ræ naa ti ki Kirisi. NGA ningæ sôbi kadi pa njiyæ ki maji re ki kilæ ra ki maji dande ti, me kæy je ti lade, ki ræ njé kaw-naa je ti ki rangi, ki ki ræ ndægi dije ti pæti.

Kadi tæ toji-n kindæ ræ naa ti læ dije læ Luwæ, Pol un ne asi gin mitæ æl-n ta: un daræ, adi e njé kaw-naa je ki Jæju Kirisi e jam dæde; un kæy ki Jæju Kirisi e mbal ki do kume ti; un dæne æi ki dingæm, adi e njé kaw-naa je ki æi dæne læ Kirisi. Ne kare, j-o kadi ki kanji kindæ ræ naa ti ki rojeti ki Ba6e, lo kadi kindæ ræ naa ti ki rojeti læ njé kun go Kirisi a to goto. E be æ, maji kadi kindæ ræ naa ti ki rojeti e naa ti ki Ba6e Jæju Kirisi ki dækagilo je pæti.

Kuwæ ji-naa

¹ Mi Pol ki nje kaw kilæ læ Jæju Kirisi ki go ndigi ti læ Luwæ. M-ndangi makitibi kin m-ilæ-n madi dije læ Luwæ ki adi mede Jæju Kirisi, ki isi me 6e ti ki Epøji ti.

² M-kæy kadi Luwæ ki Baw je ki Ba6e læje Jæju Kirisi adi me maji ki kisi-maje læde nay sæsi.

Ra maji je ki Luwæ isi adi-je ki takul Kirisi

³ Piti ki do Luwæ ti ki Baw Ba6e læje Jæju Kirisi, ki adi-je maji-kur je, adi e ne maji je pæti ki adi-je ki go NDil ti, ki j doræ ti, ki takul kindæ ræ naa ti læje ki Kirisi.

⁴ Be æ, loki Luwæ ra doræ ki donangi ki ne je ki me ti æl 6æy æ, kæti je ki takul Kirisi ti tæ dije læne mba kadi j-ayi njay ki kanji ta madi dæje ti ta kæme ti. Ne je kin toji kadi Luwæ ndigi je.

⁵ Tæki Luwæ ndigi-n-je ka kin æ, indæ-n je kæte no dækagilo je ti, mba kadi ji tæli ngane je ki takul Jæju Kirisi. Luwæ ge kin be ki go me-maji ti lie.

⁶ Adi ji piti Luwæ, mbata me-maji lie ki æti 6æl. Me-maji kin, adi-je kare ki takul NGone, ndigi ngone kin ngay.

⁷ Me Kirisi ti, ki takul mæse ki ay do kagi-dæsi ti go koye ti, je ki taa kilæ taa, ningæ majal je læje e ki kiyæ go kæ to. Be æ, Luwæ çji-n je me maji læne ki ngay.

⁸ Oyo, Luwæ çji-je me-maji læne koji ki æti 6æl. Be æ, adi-n-je tær ki ne gær ki ngay.

⁹ Ningæ ki go ra maji ti læ Luwæ ki ngay, adi j-ingæi koji ta ra lie ki to lo 6æyo ti. Koji ta ra kin, indæ dæe naa ti kæte kadi n-a ra ki takul Kirisi.

¹⁰ Koji ta ra læ Luwæ kin, e mba kadi kaw ne je ki doræ ti ki ne je ki donangi ti ne pæti, gin togi ti læ nje kô6e ki kare ba ki e Kirisi. Ne kin, a ra ne dækagilo ti ki Luwæ wa çji.

¹¹ Luwæ adi ne je pæti rai ne tæki e wa çji-n æ se ndigi-n kæte. Be æ, kati-n-je kæte ki go koji ta ra ti lie, adi ji tæli dije lie ki go kindæ ræ naa ti læje ki Kirisi. Ningæ adi-je ne ki un-n mindine mba kadi n-adi-je to.

¹² Luwæ ra be mba kadi j-osi pa j-ilai toji do kæti 6æl ti lie, Je je ki j-indæi me je do kirisi ti dosay.

¹³ E me Kirisi ti to æ, sæi ka, oi do ta ki rojeti, ki e Poy Ta ki Maji ki aji sæi. Ningæ go ti, adi mesi Kirisi, 6a Luwæ indæ ndunæ ki sôbi dæne ræsi ti. NDunæ ka kin e NDil ki ay njay ki un-n mindine adi kæte do ti.

¹⁴ NDil ki ay njay ki Luwæ adi-je kin, toji kadi ja j-ingæi ndægi ne maji je pæti ki Luwæ a adi-je. Ne maji je kin ja j-ingæi pæti ndo ki Luwæ a taa-je ilæ-je taa ji majal ti ratata. Adi ji piti ndole læ Luwæ ki æti 6æl.

Pol æl ta ki Luwæ ki mbata læ njé kadi-me je ki Epøji ti.

¹⁵ E ki mbata kin æ, mi ka loki m-o poy kadi me læsi ki adi Ba6e Jæju, ki poy ndigi læsi ki isi ndigi dije læ Luwæ pæti,

¹⁶ ndo ki m-o-n ta wa kin nu, m-iyə ta ra oyo Luwa ki mbata lasi al me kal ta ti je lam ki m-isi m-al si-e. M-isi m-6a tosi taa taa.

¹⁷ M-daji kadi Luwa la Babe la je Jaju Kirisi, Bawje ki nje toji, adi sai ki takul NDil ki ay njay, tar, ki gar gin ne ki to lo 6əyo ti, mba kadi igəri-e-n ay njay.

¹⁸ M-daje kadi tee angalsi, mba kadi asi gar ne kində me do ti ki adi səsi ki aw naa ti ki bar ki 6ar səsi. Taa a igəri ne je ki maji maji ki Luwa əl ta-e kadi n-a n-adi dije lane.

¹⁹ Ningə a igəri togi ki əti 6əl itə togi je pəti ki Luwa oji mbata laje j-ai ki j-adi-e meje. Ningə togi ka kin, Luwa oji ki taga me togi ti ki əti 6əl.

²⁰ Togi ki əti 6əl kin, Luwa toji taga, dəkagilo ti ki adi Jaju ji taa dan je koy je ti, ə ade isi do ji kəe ti me dərə ti.

²¹ Loe ti kin, Jəju e ki kində do njé kəbe je ti ba pəti, do togi kəbe je ti ba pəti, a e do togi je ti ba pəti, taa təe e do to je ti pəti to. E do ne kində je ti pəti mbata dəkagilo ki ngəsine kin par al, nə biti dəkagilo ti ki a re.

²² Oyo, Luwa ilə ne je pəti gin togi ti la Kirisi. Loki inde do ne je ti pəti ningə, kəte ade e ki boy do njé kaw-naa je ti.

²³ *Njé kaw-naa je toi tə ngan rəe je be. Kasi-naa bərəre la Kirisi rosi njé kaw-naa je ki dəkagilo je pəti. Ningə Kirisi ka, kasi-naa bərəre la Luwa rose to.

2

Kaji e ki takul me-maji

¹ Sai ki kəte, sai toi tə dije ki koy ki mbata majal je lasi.

² Majal je lasi kin ra adi mari go rəbi ne rasi je e go hal ne ra la dije ki duniya ti, uni go ki bo la togi je la ndil je ki majal ki me nal ti. NDil ki majal kin ə, isi ra kilə ngəsine me dije ti ki njé kəsi ta Luwa.

³ J-ai je ka, ndo ki mari j-ai mbə dije ti kin to. Adi ji njiyəl ki go ndigi ti la ngur darəje, j-isi ta ne ra ti ki kadi ji təl kon ndigi ra la darəje, ki mər ta je laje ki majal yo. Be ə ki go jibəl kisije ki doje taa ti, ji toi tə ndəgi dije kin be, adi wongi la Luwa e doje ti to.

⁴ Nə Luwa e nje koo kəm-to-ndoo ki əti 6əl, adi ndigi-je ngay.

⁵ Be ə, j-ai je ki ndo ki j-ai dije ki koy ki takul majal je laje kin, təl-je adi j-ai njé kisi ki doje taa ki Kirisi. Oyo e ki takul me-maji la Luwa ə ingəi kaji.

⁶ Ki takul kində rə naa ti laje ki Jəju Kirisi, Luwa adi j-ai taa sie naa ti dan njé koy je ti, ə adi j-oi 6e naa ti sie me dərə ti to.

⁷ Luwa ra be kadi oji-n kadi dije pəti gəri mbata ndo je ki a rəi, me-maji lie ki dəbəye goto, ki oji ki takul Jəju Kirisi ki go rəbi ra maji lie ki mbata laje.

⁸ E takul me-maji ki go rəbi la kadi-me ə, ingəi kaji 6i e ki go togi si ti al. Nə e Luwa ə adi səsi kaji kin kare.

⁹ Kaji kin e ki takul kilə rasi madi ki maji al. E be al, mba kadi daw madi ində-n gune al.

¹⁰ Oyo, j-ai kilə ra ji Luwa. Ində-je ki go kində rə naa ti laje ki Kirisi mbata kadi ji rai kilə je ki maji me kisi ki doje taa ti. Ningə kilə je ka kin, e wa ində dəe naa ti kəte mba kadi ji rai-de.

Ke kare me Kirisi ti

¹¹ Adi mesi ole do ti, tək i ndo ki kəte, sai Jipi koji je al, adi *Jipi je ki njé 6a rəde njé kijə mətide, ki e ne ki dije rai ki jide adi awi ki ndune rəde ti, 6ari səsi njé kijə mətide je al.

¹² Kadi mesi ole do ti tək i dəkagiloe ti kin, sai ki gangi-naa ti ki Kirisi. Sai mbə *Isirayal je ti ki ai dije la Luwa kin al. Sai gotoi me kilə mindi je ti ki Luwa ilə ki dije lane kin. Isi me duniya ti ki kanji ne kində me do ti ə se ki kanji Luwa.

¹³ Nə ngəsine, ki takul kində rə naa ti lasi ki Jəju Kirisi ti, sai ki ndo ki mari sai say, itəli dije ki 6asi ki takul məsi kadi-kare la Kirisi.

¹⁴ Tadə e Kirisi wa ə re ki kisi ki naa ki lapiya mbə je ti. E ə ra adi Jipi je ki dije ki ai Jipi je al təl dije ki kare ba. Koye do kagi-dəsi ti ər bə ki to dande ti kəte kə.

¹⁵ Jəju Kirisi təl ndu-kun je la *Moji ki rəbi ra kile je, ne je ki kare ti. Ningə, un gin dije ki joo kin təl ində-n gin dije ki kare ki sigi ki go rəbi kində rə ləde naa ti sie. Be ə, adi lapiya to-n mbode ti.

¹⁶ Ki takul koye do kagi-dəsi ti, Jəju ində gin dije ki joo kin naa ti adi təl darə ki kare. Həde noji naa ti ki Luwa. Ningə ki takul koye do kagi-dəsi ti, tuji-n ne ki ra adi ai njé bə je la naa kin kə.

¹⁷ Re ilə mbə Poy Ta ki Maji ki oji do lapiya adi sai ki sai say, ta mbata la njé je ki ai 6asi to.

¹⁸ E ki takul Jəju ə j-ai pəti ki j-ai, Jipi je ə se Jipi je al, j-asi kadi ji rai ta kəm Luwa ti ki takul NDil ki ay njay ki kare ba wa kin.

¹⁹ Be ə, sai ki sai Jipi je al ka, sai mba je al, ə se njé dirə ki njade taa al ngata. Nə ngəsine, sai ngan njé 6e ki mbə dije ti la Luwa. Sai ngan je ki me kəy ti la Luwa.

²⁰ Sai toi tə mbal je ki Luwa ində-n kəy be. Ningə ngirə kəy ka kin e ki kində do njé kaw kilə je ti ki ai njé kal ta ki ta Luwa ti. Ba Kirisi wa ə e mbal ki e togi kəy.

²¹ E me kində rə naa ti laje ki Kirisi ti ə, mbal ra kəy je kare kare uwəi-naa maji. Ningə kəy ka kin bo ki ta made ti ki kəte kəte mba kadi təl kəy ki ay njay me Babe ti.

²² E me kində rə naa ti ki Jəju Kirisi ə, sai ki sai Jipi je al ka, indəi rosi naa ti ki ndəgi dije la Luwa kadi təl kəy ki Luwa isi me ti ki takul NDile.

3

Pol nje kilə mbə Poy Ta ki Maji rə dije ti ki ai Jipi je al

¹ E ki mbata kin ə, mi Pol, m-isi m-əl ta ki Luwə. Mi dangay mbata Poy Ta ki Maji la Jəju Kirisi, mbata ləsi səi dije ki səi Jipi je al...

² M-gar maji kadi oi poy kilə 6əə, ki go me-maji ti la Luwə ilə jim ti, ki mbata maji ləsi.

³ Luwə tēē ki də ne je ki to lo 6əyɔ ti adi-m gər. E ne je kin ə m-ndangi ndəy m-ilə-n madi səsi.

⁴ Loki itidəi makitibi ki m-ndangi m-ilə-n madi səsi kin ningə, səi wa a oi ne gər ki oji də Kirisi ki to lo 6əyɔ ti, ki Luwə tēē ki dəe adi m-gər ay njay kin.

⁵ Təki rəjeti, ne je ki Luwə tēē ki dəe adi njə kaw kilə je, ki njə kal ta ki tae ki takul NDil ki ay njay ki ində-de ta dangi tə njə ra kilə ləne, tēē ki dəe be adi kaje je ki kate al.

⁶ Ningə ne ki to lo 6əyɔ ti ka kin, ki takul kində rə naa ti ləde ki Jəju Kirisi ə, dije ki əi Jipi je al, a ingəi ne maji je ki Luwə un-n mindine kadi n-a n-adi-de naa ti səje j-əi ki j-əi Jipi je. Taa, əi səje naa ti me darə ti ki kare, ningə kun mindi ki kare wa kin to ki mbata ləde to me Kirisi ti, ki takul Poy Ta ki Maji.

⁷ M-təl nje ra kilə 6əə la Poy Ta ki Maji kin. E kin e kadi kare ki Luwə adi-m ki go me-maji lie ki takul kilə ra toge.

⁸ Mi ki ndam goto təl njə kadi mede Kirisi pəti tigə. Ningə re e be ka, Luwə oo maji ngay kadi mi ə, ilə kilə kilə mbe ne gər ki əti 6al la Kirisi jim ti mbata dije ki əi Jipi je al. E ne gər la Kirisi ki bo ki tøy ne gər la dije pəti tige.

⁹ Ningə m-ingə me-maji ki kadi m-toji-n dije pəti ay njay, se go rəbi ki ban ə, Luwə a təl-n ta ne ki un ndune də ti, ki to lo 6əyɔ ti kin wa. Luwə ki nje ra ne je pəti, 6əyɔ də ne kin ki dije ki dəkagilo ti ki kəte.

¹⁰ Ningə ngəsine ki takul njə-kaw-naa je, njə kəbe je ki njə tōgi je ki me nəl ti taa, asi kadi gəri ne gər la Luwə. Ne gər kin, Luwə toji ki rəbi je ki dangi dangi.

¹¹ Ne kin təl tane ki go kəji ta ti la Luwə ki to ki nōne ti. Kəji ta ra ka kin, təl tae ki takul Bəbe ləje Jəju Kirisi.

¹² Me kində rə naa ti ləje ki Kirisi me kadi me ti ə, j-ingəi ta rəbi kadi ji ndotii ki rə Luwə ti ki me ki tji kati.

¹³ E be ə, m-dəji səsi mba kadi tōgi si or mbata la kə je ki m-isi m-ingə ki mbata ləsi kin al. Nə kadi e gin kəsi-gon ləsi yo taa.

NDigi ki Kirisi ndigi je

¹⁴ MBata kin ə, m-isi m-osi məkəsim nangi nō Bawje ti ki dərə ti,

¹⁵ ki takule ki karne ba ə, gin kəji je pəti ki dərə ti ə se ki dənangi ti ne isi ki dəde taa.

¹⁶ M-dəji Luwə kadi ki go maji-kur ti lie ki to mbar mbar ki go NDil ti ki ay njay, kadi adi səi njə kadi-me je itōgi gangi me ndilsi ti.

¹⁷ Kadi Kirisi ra lo kisi ləne ngamesi ti ki takul kadi-me. Ne dəji ləm e mba kadi ndigi-naa ra səsi adi ngang, ningə kadi gin si uwə nangi ngə me ndigi ti to.

¹⁸ Be ə, a asi kadi igəri ki ndəgi dije la Luwə pəti, kadi ndigi la Kirisi e ndigi ki əti 6al, ki dəw asi kadi a mboji ngale je tate je kəbe je ki ngale ki taa je al ratata.

¹⁹ Oyo, a asi kadi igəri ndigi la Kirisi ki itə ne gər je pəti, ningə kadi Luwə wa rosi səsi ki rosi ki batəte ləne.

²⁰ Luwə aw ki tōgi ki asi naki. Adi, loki ji dəji-e ne madi 6a, ra tøy ne ki ji dəji-e, ə se, e ki j-isi giri ta gir 6əy.

²¹ Kadi toji e dəe ti mbo njə kaw-naa je ti ki takul Jəju Kirisi, mbata dəkagilo je pəti ki a rəi, ki də 6al je ki də 6al je. *Amen!

4

Ke darə ki kare me Kirisi ti

¹ M-ilə dingəm mesi ti, mi ki mi dangay ki mbata la Bəbe, kadi go rəbi kisi ki də taa ləsi asi ta 6ar ki Luwə 6ar səsi.

² Kadi awi ki səl də, ki hal ki səl ləm ləm, ki kore me, ə kadi isi də ti ki naa me ndigi-naa ti.

³ Uwəi rəsi ngə kadi ingəmi go kesi kare me NDil ti, ki go rəbi lapiya ki də səsi naa ti.

⁴ Darə e kare ba, taa NDil ki ay njay ka, e kare ba to. E be ə, Luwə 6ar səsi kadi awi ki ne kində me də ti ki kare ba to.

⁵ Bəbe e kare ba, kadi-me e kare ba, taa batəm ka e kare ba to.

⁶ Luwə e kare ba, ningə e ə, e Baw je pəti, taa e də ne je ti pəti, ra kilə ki takul dije pəti, ningə isi me ne je ti pəti to.

⁷ Nə, dəw ki ra ra danje ti, ingə kadi-kare ra kilə ki səbi dəne, ki go kadi ti ki Jəju Kirisi ndingi kadi-n-je.

⁸ E be ə, ndangi me makitibi ti la Luwə əi nə:

«Loki j aw me lo je ti ki taa nu, uwə dangay je, Adi aw səde kəmne ti, Ningə adi kadi-kare dije.»

⁹ Ningə kəl kə nə: «J aw me lo je ti ki taa», kin, to ay njay kadi kəte 6əy taa kadi aw taa, Kirisi ur aw gin nangi ti, me lo je ti ki boo nu to.

¹⁰ Nje kaw nangi wa kin ə, e nje kaw lo je ti ki taa gidi dərə je ti to. Ne kin ra ne be mba kadi ne je pəti asi-naa bərəre me ti.

¹¹ E ə adi kadi-kare dije, njə ki nə je adi əi njə kaw kilə je, njə ki nə je kadi əi njə kəl ta ki ta Luwə ti, njə ki nə je kadi əi njə kilə mbe Poy Ta ki Maji, njə nə je kadi əi njə kul njə kaw-naa je, ningə kadi njə ki nə je əi njə ndo dije to.

¹² Ki go rəbi kin ə, ra adi dije la Luwə a asi kadi rai kilə lie, mba darə Kirisi ki tōgi ki kəte kəte. Darə Kirisi e njə kaw-naa je.

¹³ Ki rəbi kin ə, j-əi pəti, j-a tēē ke kare me kadi-me ti, ki gər NGon Luwə ti. Ningə j-a tēē dije ki tōgi gangi ə j-asi-naa bərəre ta Kirisi be.

¹⁴ Be ə, j-a to tə ngan je ki nəl ne ndo je ki ngom isi aw səde ki yo je ki ne je be, tə batō

ə pugi man ba isi ra-e be al ngata. Ningə dije ki njé kadi dije ki ta je ki ngom je lade kin, a asi kadi toi-je pe pe taa ədi-je ki takul ne ndo je lade ki ngom kin al to.

¹⁵ Nə me kəl ta ki rojeti me ndigi-naa ti, j-a togi me ne je ti pəti, biti kadi ji toi tə Kirisi wa be, e ki e ki boy ki dō njé kaw-naa je ti.

¹⁶ Me Kirisi ti ə darə ba pəti e ki rəti naa ti ki takul togi lə ngirə ki ra. Lōki ngon rə ki ra, ra kilə ləne maji ningə, a ra kadi darə ba pəti a togi taa taa me ndigi naa ti.

Kisi ki dō taa me Kirisi ti

¹⁷ E be ə, m-əl səsi ta kin, ə m-təl m-re dō ti 6əy me to Babe ti. Oti kadi rəbi ne rasi to tə yə dije ki gəri Luwə al kam be, tadə kilə rade e ki go gir ta je ti lade ki ndae goto.

¹⁸ Lōki ndul o be dō gir ta ti lade. Əi say kadi kisi ki dō taa ti ki sigi ki Luwə adi. Təki rojeti, gəri al ki mbata me ngə lade.

¹⁹ Əi dije ki rai kaya ka, rəde a səl-de dō ti al. Dəgakilo je lade pəti e kadi rai ne je ki majal. Be ə, ne rade ki dangi dangi ki to nje kin, dəwe je kin, nayij ki lo ra ti ki nōde ti kanji kadi mede uwə-de ki ta dō ti.

²⁰ Nə səi je, e ki go rəbi je ki be kin ə, indoyi kadi igəri Kirisi al.

²¹ Təki rojeti, səi ki səi njé kadi-me je, oi ta ki sōbi dōe. Ningə, ndoi səsi ne je ki awi naa ti ki ta ki rojeti ki dəw a ingə rə Jəju ti.

²² Re e be ningə, sōbi kadi imbati ne rasi je ki mari ki go lo kon dəw ti, ki ndigi ra je lie ki majal ki a aw ki dəw tuji ti.

²³ Maji kadi iyəi adi NDil Luwə yəti mər ta ləsi.

²⁴ Sōbi kadi itəli dije ki sigi me ji kisisi ti. Dije ki Luwə ində-de ki go ndigi ti ləne, mba kadi kisi ki dō taa ləsi e me ne ra ti ki dana, ki me ne ra ti ki ay njay ki e kandi ta ki rojeti.

²⁵ MBata kin ə, kadi imbati kəl ta ki ngom, ə kadi dəw ki ra, əl ta ki rojeti madine, tadə j-əi pəti j-əi ngan rə ki kare.

²⁶ Re wongɪ ra səsi ə, kadi wongɪ kin aw səsi adi irai majal al. Oti kadi isi me wongɪ ti ba biti kadi kadi ur dəsi ti.

²⁷ Adi ta rəbi Su kadi na səsi al.

²⁸ Kadi dəw ki e nje bogi kəte ə iyə ta bogi ləne, ningə kadi ra kilə ki jine mba kadi ingə-n ne ə ra-n ki dəw ki ne to rəe

²⁹ Kadi ta ki majal tē tasi ti al. Nə kadi ta ki maji (ki a ra ki njé kadi-me je ki rangi) ə tē ta si ti. Ta ki a ra maji ə se a ilə dingəm me njé ki rangi ti ki go ne ge je ti lade. Ta ki be kin ə a ra maji ki dije ki njé koo dō ta ləsi.

³⁰ Oti kadi tuji me NDil Luwə ki Luwə adi səsi. NDil ki Luwə adi səsi kin ə a toji kadi ndo madi a re nō ki Luwə a taa səsi ilə səsi taa dō majal ti ratata.

³¹ Ɔri hal je ki kati bangi pəti mesi ti kə, (ingəmi majal madi mesi ti al), ki kəl-naa, ki wongɪ, ki taji-naa, ki kəl-naa ki ndu ki taa, ki

kuso ndil-naa. Ningə kadi hal ra majal madi goto mesi ti tə goto.

³² Kadi səi irai maji ə indigi-naa ngay ki yo ki ne. Ningə kadi iyəi go majal ki madisi je rai səsi kə təkɪ Luwə iyə-n go majal je ləsi kə, me Kirisi ti be.

5

Kisi ki dō taa me kunjɪ ti

¹ Səi ngan je ki Luwə ndigi səsi ə, maji kadi indajɪ-e.

² Maji kadi isi ki dəsi taa me ndigi-naa ti, təkɪ Kirisi ndigi-je ə adi rəne Luwə koy ti mbata ləje, tə kadi kare ə se ne məsi ki əti Luwə maji be.

³ Səi ngan lə Luwə, be ə, e go ti al, kadi ta kaya ki ra madi ki ne ki to nje ə se kəm-nda e ki kəl tae dangi ti al tə kəl al.

⁴ E go ti al kadi ta je ki to nje ki ta ki to kəl al ki ta mənə ki to nje madi je tē tasi ti. Nə kadi ta ki a tē tasi ti, e ta ra oyo Luwə yo taa.

⁵ Maji kadi igəri ne je kin maji: njé ra kaya je nim, njé ra ne je ki to nje nim, njé ra kəm-nda ne je ki asi-naa ki yo ki ra nim kin, a əi mbō dije ti ki Kirisi əi ki Luwə a oɪ be dode ti kin al ratata.

⁶ Kadi adi dəw madi əl səsi ta je ki ndade goto adi indəmi ta rəbi al. Tadə e ki takul ne je ki be kin ə, wongɪ lə Luwə isi re-n dō dije ti ki njé tal rəde go ta ti lie al.

⁷ Indəi rəsi naa ti səde dō ne madi ti al.

⁸ Təki rojeti, ndo ki mari isi me lo ki ndul ti, nə ngosine, ki takul kində rə naa ti ləsi ki Babe, səi dije ki lo kunjɪ ti ə maji kadi ne rasi e ne ra lə ngan je ki lo kunjɪ ti.

⁹ Tadə kandi lo kunjɪ e: ne ra je ki maji, ki ne ra je ki dana, ki ne ra je ki rojeti.

¹⁰ Təki səi ngan je ki lo kunjɪ ti, maji kadi indəi togi dō rəsi ti mba kadi ɔri mbō ne ki nəl Babe ki ne ki nəl Luwə al naa ti.

¹¹ Kadi ne madi ki ore səsi naa ti dō ne ra je ki majal ki lo ndul ti ki ndae goto kin al. Nə iteɛi ki ginde taga tə tē yo taa.

¹² Tadə ne je ki ko dije kin isi rai lo 6oyə ti, e ne je ki to rəsəl ngay kadi dəw əl tae.

¹³ Ningə lōki e ki kor gin ne je ki isi rai 6a, kilə radeje ki majal to taga ay njay njay.

¹⁴ Tadə ne je pəti ki ginde tē lo kunjɪ ti tali lo kunjɪ. E be ə, makitibi lə Luwə əl ə nə:

«Indal dō 6i ti, j nje to 6i,
I taa dan nje koy je ti,

Ə Kirisi a adi kunjɪ ləne a unji dōi ti.»

¹⁵ Kadi indəi kəm-kədi dō rəsi ti me ji kisi ki dō taa ti ləsi. Kadi ne rasi e ne ra lə dije ki njé tər je 6i ne ra lə mbə je al.

¹⁶ Dəgakilo ki j-isi ti kin e dəkagilo ki majal, ə kadi dəkagilo je pəti ki Luwə adi səsi 6a, irai ne je ki maji taa taa 6i adi dəkagilo kin man kare al.

¹⁷ MBata kin ə, kadi itoi tə dije ki ku dode goto be al, nə kadi igəri ne ki Babe isi ngəm rəsi ti.

¹⁸ Adi kasi ra səsi al, kəy kasi nju ki al də maji a aw ki dəw kaya ki ra ti. Nə kadi irosi ki NDil ki ay njay yo ta.

¹⁹ Maji kadi əli naa ta me pa je ti, osi pa je lə Luwə ki ndəgi pa je ki NDil adi səsi. Osi pa je kin iləi təji də Baβe ti ki ngəmesi ba pəti.

²⁰ Maji kadi rai oyo Luwə ki Bawje ki dəkagilo je pəti, me ne je pəti me tə Baβe ti ləje Jəju Kirisi.

Kulə noji ki to mbə dəne je ti ki dāngəm je

²¹ Həi dəsi gin təgi ti lə nə ki yo ki ne, mbata koji ki kilə də Kirisi ti ki awi.

²² Səi dəne je, kadi nə nə ilə dəne gin təgi ti lə ngawne təkisi isiləi dəsi gin təgi ti lə Baβe be.

²³ Tadə ngaw e ki boy də dəne ti, təkisi Kirisi e ki boy də njə kaw-naa je ti kin be tə. Kirisi e nje kaji njə kaw-naa je ki əi darəe je.

²⁴ Be ə, təkisi njə kaw-naa je iləi dədə gin təgi ti lə Kirisi ka kin ə, dəne je ka, kadi iləi dədə gin təgi ti lə ngawde je me ne je ti pəti tə.

²⁵ Ningə səi ngaw dəne je, maji kadi nə nə ndigi nene təkisi Kirisi ndigi-n njə kaw-naa je ə adi rəne koy ti ki mbata ləde kin be.

²⁶ Adi rəne koy ti mba kadi təl njə kaw-naa je dije ki asi ta kede dije ti lə Luwə, go təgi ti ki təgi-de ki man nim ki ta lane nim tə.

²⁷ Jəju ge kadi n-təe ki njə kaw-naa je ta kəmne ti ki kəsi-gon ki əti bəl, ki kanji yoro nim, kadi ngirə rəde je tur ju ju al nim, kadi ne madi ki asi-naa al goto rəde ti nim tə. Ge kadi njə kaw-naa je ayi njay ki kanji ta madi dədə ti.

²⁸ Be tə ə, maji kadi ngaw dəne je ndigi nede je təkisi isiləi ndigi darəde əi je wa be. Dəw ki nje ndigi nene, ndigi darəne wa.

²⁹ Təkisi rəjeti, dəw ki əsi rəne ta nja kare goto. Nə j-əi pəti j-uli-de ki ne kuso, ə j-indəi kəm je gode ti tə kində yo taa. E be ə, Kirisi isiləi ra-n ki njə kaw-naa je,

³⁰ tadə j-əi ngan darəe je.

³¹ MBata kin ə, dāngəm a iyə-n me kəy lə bawne əi ki kəne, ningə tiyəi-naa ki nene, 6a əi joo pu təl darə ki kare.

³² Ta ki rəjeti ki bo e ki bəyo me ta ti kin, nə m-əl səsi kadi e ta ki əji də Kirisi ki njə kaw-naa je.

³³ Nə ta kin əji dəsi tə, kadi ngaw dəne ki ra ndigi nene tə darəne wa be, 6a kadi dəne iləi koji də ngawne ti tə.

6

Ta lə ngan je ki bawde je

¹ NĞan je, ki mbata kesi dije lə Baβe, maji kadi itəliləi rəsi go ta ti lə njə koji si je, tadə e kilə ra ki maji.

² Əsi ngən bawiləi əi ki kəji, tadə e kin e ndukun ki kəte ki Luwə adi ki kun mindi də ti.

³ «Be kadi isiləi maji me duniyə ti ningə ndəi a e ngay tə.»

⁴ Ningə səi baw je, kadi adi wongiləi ngansi je ki takul kilə rasi je al tə, nə kadi ingəmi-de

me ne ndo ti ki maji, ki me kində koji ti ki go ta ti lə Baβe.

Ta lə bəə je ki bade je

⁵ Səi bəə je, maji kadi itəliləi rəsi go ta ti lə bəsi je ki dənangi ti ne ki səl də, ki kilə koji də ti ki ngame ki ay njay təkisi e Kirisi wa ə, isiləi təliləi rəsi go ta ti lie be.

⁶ Oti kadi irailəi kilə ləsi dəkagilo ti ki dije indəi kəmde gosi ti par, təkisi isiləi irailəi kilə mba kadi ingəi maji ta kəm dije ti yo be. Nə maji kadi irailəi kilə tə bəə je lə Kirisi ki isiləi rai ndigilə Luwə ki mede ki kare ba be.

⁷ Maji kadi irailəi kilə ki me ndigilə, tə ne ki e kilə lə Baβe wa ə isiləi rai be, bi e kilə lə dije al.

⁸ Tadə igəri bəti təkisi nə nə a ingə ne kingə go ji ləne rə Baβe ti ki go maji ti ki ra, re e-n bəə ə se e dəw dərəne.

⁹ Səi 6a bəə je, səi ka, kadi irailəi be tə ki bəə je ləsi. Maji kadi iyəi ta kində-de bəl ti kə, ə kadi igəri təkisi bade nim, bəsi nim e kare ba, ə isiləi me dərə ti taa nu, 6a kər kəm dije dana goto rəe ti.

Rə də kadi-me ti

¹⁰ Kadi jiləi təl-n ta ta je, maji kadi itəliləi dije ki njə təgi je ki takul kində rə naa ti ləsi ki Baβe me təge ti ki ngay.

¹¹ Maji kadi əyi ne kati je ki Luwə adi-je ba pəti jisi ti, mba kadi əi dāngəm nə kadi-naa je ti lə su.

¹² Tadə e dije ki awi ki darə ki məsi ə j-a jiləi rəi səde al, nə j-isi rəi ki ndil je ki majal ki njə təgi me lo je ti ki taa dərə ti, ki njə kəbe je, ki təgi kəbe je, ə se j-isi rəi ki nje kəbe dənangi ti ki e me lo ki ndul ti.

¹³ MBata kin ə, maji kadi əyi ne kati je ki Luwə adi-je ba pəti jisi ti, mba kadi lo ki ndə je majal rai ningə, əi gərəə ba. Ningə kadi go rə ti 6a, əi taa ba.

¹⁴ Maji kadi əi taa ba! Ningə kadi ta ki rəjeti ə idəi bədisi ti tə nda be, ə kadi ne ra ki dana to tə gindi ki kadi idəi gusi ti be.

¹⁵ Maji kadi ki langisi kaw kilə mbə Poy Ta ki Maji ki nje kadi lapiya, to tə sa kilə nja ti ləsi be.

¹⁶ Me ne je ti pəti, maji kadi uni kadi-me adi to tə də ləsi be, e ki takule ə a indəi ningə je lə nje ba ki tae isiləi təe por iləi kə.

¹⁷ Maji kadi itaai kaji ki Luwə adi-je iləi dəsi ti tə jəgi rə be, 6a kadi uni ta lə Luwə ki NDil adi-je tə kiyə kasigar be.

¹⁸ Ne je kin pəti, idəji Luwə me kəl si-e ta ti. Əli si-e ta ki dəkagilo je pəti ki takul NDil ki ay njay. Irai ki kisi də nja ti, ə kadi inay ki lo ra-e ti par par. Əli ta ki Luwə ki mbata lə dije lə dije lie pəti.

¹⁹ Əli ta ki Luwə ki mbata ləm tə, mba kadi Luwə wa ində ta tam ti, mbata kadi m-ilə-n mbə də ne je ti ki kəte toi lo bəyo ti ə Poy Ta ki Maji təe ki dəe kin, ki me ki tji kati.

²⁰ E ki mbata Poy Ta ki Maji kin ə, m-taa-n to Kirisi m-to-n ki kulə gindi jim ti kəy dangay

ti. Be ə, əli ta ki Luwə mba kadi m-əl ta ki me
ki t̄j kati, tək̄i s̄obi kadi m-əli-n.

Kuwə ji-naa ki d̄ob̄əy ti

²¹ M-ndiḡi kadi iḡəri n̄ə ki s̄obi d̄əm, ki n̄ə
m-isi m-ra. E be ə, Tisiki ki e ngokom ki n̄ə
ndiḡi ləm, ki n̄ə ra kilə ki r̄ojeti me Baḅe ti, a
əl s̄əsi n̄ə je p̄əti ki ɔji d̄əm.

²² E mbata kin ə, m-ile r̄əsi ti mba kadi iḡəri
ji kisi je, ningə kadi ilə dingəm mesi ti t̄ə.

²³ Kadi Luwə ki Bawje ki Baḅe ləje Jəju
kiris̄i adi ngakoje je p̄əti, lapiya, ki ndiḡi-naa,
naa ti ki kadi-me.

²⁴ Kadi me-maji lə Luwə e naa ti ki dije p̄əti
ki n̄jé ndiḡi Baḅe ləje Jəju Kiris̄i ki ndiḡi ki a
ȳəti al. Amen!

Makitibi ki Pol ndangi adi Pilipi je

Ta ki do makitibi ti ki Pol ndangi adi Pilipi je

Pilipi e 6e bo ki dosay ki Eropi ti ki Pol ila mbe Poy Ta ki Maji titi. Pilipi e koki 6e madi kare ki Rom je isi titi, donangi Masaduwan ti. Ninga e kaw mba ti lie ki ko joo a Pol inda-n gin nje kaw-naa je ki Pilipi ti (Knjk 16.12-40). NGan 6al je go ti 6a Pol ndangi makitibi ki mindi ki sol lom lom adi-de. Dokagiloe ti kin, Pol e dangay ti. Nje ki na je ai na e dangay ti Epaji ti, a nje ki nungi ai na e Sejare ti a se e Rom ti wa be to (Pilipi 1.7). Pol ra oyo Pilipi je mbata kadi-kare ki ilai Epapiroditi adi-e, dokagilo ti ki ne je to roe. Bay to, ila dingam mede ti kadi ai do njade ti ki ro Kirisi ti, taa kadi iyai røde adi nje ki a nyiyai ki ne ndo ki ngom dan nje kaw-naa je kin adi-de al to.

Lo kilã ngirã ta ti (1.1-11), Pol toji ronãl ki oyo ki ra lane loki mee ole do nje kun go Kirisi ti ki isi Pilipi ti. Go ti, adi-de ngan poy ta je ki done ti adi-de ool. Pol gar ta ki done ti ki lo ti ti al, na kindã ki indã rone naa ti ki Kirisi ra adi ti mene kati (1.12-26). Ila dingam me Pilipi je ti kadi ai do njade ti me kadi-me ti, taa kadi sangi rabi lapiya ki ro naa ti, ki rabi do sol, ki kila ra ki maji ki j ro Jaju Kirisi ti (1.27-2.28). Bay taa kadi ndo madi a Pol ai ki Pilipi je a ooi-naa, Epapiroditi ki ngon nje kilã la Pilipi je ai ki Timote ki madi-kilã la Pol a rai kadi kulã noji ki dan Pol ti ki nje kaw-naa je ki Pilipi ti kin to lo tone ti (2.19-30).

Pol ndaji-de ki togine kadi indai kam-kadi do røde ti ki ro dije ti ki nje mbati rabi go Poy ta ti ki Maji ki rojeti. Daji nje kaw-naa je ki Pilipi ti kadi ndaji pa nyiyane, kadi kamde e do nyiyã naa ti ki Kirisi, kadi toi to Kirisi be (3). Pol tol ta makitibi lane ki ta kilã dingam me naa ti je ki dangi dangi, ki oyo ki ra to kuwa ji-naa to (4).

Makitibi ki Pol ndangi adi Pilipi je kin 6ari-e «makitibi ronãl», tado e ko ta kin a j taa nu ilã nangi rapi. Ronãl kin e ta la ka do nja ti ki Kirisi. E Kirisi kin a pa kilã toji do kilã rae ti e me 2.6-11 ti. E ne ki sai je wa a teji do ti lo tida makitibi ti kin to.

Kuwa ji-naa

¹ E mi Pol, naa ti ki Timote, je ki je 6aa kilã je la Jaju Kirisi a ji ndangi makitibi kin j-adi sai dije la Luwa ki me kindã ro naa ti ki Kirisi, ki isi Pilipi ti*. Makitibi kin sobi sasi, naa ti ki nje kor nosi je, ki diyakir je.

² Ningã kadi me-maji ki kisi-maje la Bawje Luwa ai ki Ba6e laje Jaju Kirisi e naa ti sasi.

Pol al ta ki Luwa mbata ti la nje kadi-me je ki Pilipi ti

³ Dokagilo je pæti ki mem ole dæsi ti 6a, m-ra oyo Luwa.

⁴ Taa dokagilo je pæti ki kadi m-al-n ta ki Luwa mbata ti lasi pæti 6a, m-al sie ki ronãl to.

⁵ Ronãl lam e ki mbata ra ki irai sam me kilã kilã mbe Poy Ta ki Maji ti, lo kulã ngire ti nu biti bone*.

⁶ M-gar maji kadi Luwa ki indã ngirã kilã ki maji mesi ti kin, a aw-n biti ta tol tae ti, ndo tal Jaju Kirisi ti.

⁷ E go rabe ti kadi m-aw ki mar ta ki be kin ki mbata lasi pæti, tado m-indã sai dan urm ti. Sai, indai rasi naa ti sam do maji ti ki Luwa ra sam. Indai rasi naa ti sam pæti me keem dangay ti, ki me ro ti ki m-ro ki togim mbata Poy Ta ki Maji*.

⁸ Luwa asi kadi ma naji lam tæki, sai pæti m-ndigi sasi ndigi la Jaju Kirisi, m-or man do ti soti.

⁹ Nga ningã, ne ki m-daji Luwa, e kadi ndigi-naa lasi j ki do made ti do made ti, naa ti ki ne gar ki rojeti ki me kor kam ne ki maji ki ne ki majal naa ti kadi ay njay.

¹⁰ Lo kin ti, a gar go ne ki maji ki sobi ra. Ba a sai dije ki kay njay, ki ndo tal Kirisi ti, daw asi kadi a aw ki ta madi dæsi ti al.

¹¹ Ningã a sai dije ki ne ra ki dana, ki j ro Kirisi ti a to mbar mbar rasi ti, mbata to6a ki toji la Luwa.

Poy Ta ki Maji aw ki kate kate

¹² NGakom je, m-ndigi kadi igari tæki ne ki teje dam ti kin ra adi Poy Ta ki Maji aw ki kate ta kaw yo.

¹³ E be a, dije pæti ki nje ra kilã ki nje koge ki boy, ki ndagi dije, gari kadi e mbata kilã la Kirisi a m-to-n dangay ti.

¹⁴ Nga ningã, tom dangay ti, ra adi ngakom je ngay, adi mede Ba6e, a ingai togi do made ti kadi ali ta la Luwa ki kanji 6al.

¹⁵ E ki rojeti kadi dije madi ilai mbe to Kirisi ki hal ta ki ra, ki angal ni, na dije ki na je, ilai mbee ki angal ki maji to.

¹⁶ Dije ki awi ki angal ki maji kin, rai kilã kin ki ndigi-naa. Ningã gari kadi mi lo kin ti ne, m-isi m-ro mbata Poy Ta ki Maji.

¹⁷ Nje ki awi ki hal ta ki ra, isi ilai mbe to Kirisi ki ndigi ra ki sobi do6e. Ningã ne ki mede ti ki osi-de adi isi ilai mbe to Kirisi kin e ne ki dana al. Sangi kadi n-adi-mi ko do made ti, me dangay ti ki mi ti.

¹⁸ Ningã re e ki me ki maji a se e ki majal a isi ilai mbe to Kirisi a, e kin daw aw go ti al. M-gar kadi isi ilai mbe to Kirisi, ningã m-ra ronãl do ti, a m-nay ki lo ra ronãl do ti.

¹⁹ Tado m-gar kadi e ne ki isi ra ne kadi ta tol tae a m-ingã-n kaji. M-ingã-n kaji ki takul kal ki isi ali ta ki Luwa mbata ti lam nim, ki takul togi ki NDil Jaju Kirisi adi-m nim.

²⁰ Ki oji go ne ki m-isi m-ngam tae pære, ki m-isi m-inda mem do ti, ne ki rom a sol-m goto. M-ti mem kati kadi re e-n bone a se ndo je pæti, m-a m-toji ke ki bo la Kirisi kadi dije ooi rom ti. Re e-n me ka ki dom taa ti a se me koy m ti.

²¹ Ki rom ti, kisi-m ki dom taa e mbata la Kirisi, a koy m e maji lam to.

²² Ninga, re kisi-m ki dom taa bay, a adi-m ta ræbi kadi m-ra kilæ madi ki to soti ba, lo kin ti, m-gar ne ki kadi m-koti al, se e kisi ki do taa a se e koy wa ka m-gar al.

²³ Ne je joo isi ndori-mi yana: m-ndigi kadi m-tusi duniya kin m-iyæ, a m-aw m-isi kadi Kirisi ti. E kin a e ne ki to soti ngay.

²⁴ Ninga kisi-m donangi ti ne, ndae to ti ngay mbata ti læsi.

²⁵ Nga ninga, m-gar maji, tijæ-m ti kadi m-a m-isi donangi ti ne bay, m-a mi kadisi ti ne pæti bay mbata kaw kate læsi, mbata ronæl læsi me kadi-me ti.

²⁶ Lo kin ti, loki m-tæl m-tee dansi ti a, ki ta kulm, a gæri kam toji ki isi ilæi do Kirisi ti kin ay njay.

²⁷ Næ ke a, kadi pa njiyæsi e ki go Poy ta ti ki Maji la Kirisi, mba kadi re m-re dansi ti, a se mi say sæsi ka, m-o ta ki dæsi ti maji. Kadi m-o poysi tæki uwæi tægisi ba me ndil ti ki kare, indæi ræsi naa ti, iræi ki me ki kare ki go meso ti ki adi do Poy ta ti ki Maji.

²⁸ Ninga iyæi ta ræbi adi njæ ta je læsi ilæi bæl kare meso ti al. Loko iyæi ta ræbi adi ilæi bæl meso ti al, a to taga kadi æi dije ki uni ræbi ki kaw tuji ti, a sæi, uni ræbi kaji to. Ninga pæti, e ndigi la Luwæ kadi to be.

²⁹ Tado ki oji do Kirisi, Luwæ ra sæsi maji adi adi-e meso par al, næ adi ingæi ko mbata ti lie to.

³⁰ Ninga ki basine kin, sæi ilæi ræsi me ro ti ki kate m-isi m-ro ka kin to. Ro kin, bone je kin ka m-isi ta ti ne m-isi m-ro tæki igæri^o.

2

Kirisi tæl rone bæd kilæ ti

¹ Tæ ka ki Kirisi ilæ-n dingam meso ti, tæki ingæi togi me ndigi-naa ti, tæki NDil doo-n sæsi naa ti, tæki meso to-n do-naa ti, isi oji maji læsi ki ro naa ti,

² m-dæji sæsi kadi adi-mi ronæl me kuwæ-naa mæsi ti læsi kin. Adi ndigi-naa ki kare wa kin a uwæ meso, adi meso e kare, indæi ræsi naa ti.

³ Irai ne madi kare ki hal ni ki ra al, taa hal kaji ro al to. Næ ki do ki sæl lom, kadi dæw ki nungi oo madine tæki bo dæne ti.

⁴ Kadi dæw madi sangi maji la rone wa par al, næ kadi sangi maji la ndæge je to taa.

⁵ Kadi pa njiyæsi ki ro naa ti e pa njiyæ dije ki njæ kindæ røde naa ti ki Kirisi.

⁶ Kirisi ki, lo kilæ ngire ti nu, re o ne je ki ræe ti pæti a, e Luwæ wa par, næ sangi kadi n-uwæ maji rone ki ji kasi ki n-asi-naa ki Luwæ kin al.

⁷ Or tæba kin dæne ti kæ tæ kor yo,

Ra rone bæd kilæ ti,

Tæl rone ta dæw ti,

Adi dije gæri-e me ne je ti pæti tæki e dæw.

⁸ Ilæ dæne nangi,

Tæl rone go ta ti biti oy-n,

Koy ki do kagi-dæsi ti.

⁹ E mbata kin a, Luwæ un-n dæe taa ade a ngaw,

Ade to ki e do toje ti pæti.

¹⁰ MBa kadi me to Jæju ti,

Ne kindæ je pæti ki doræ ti,

Donangi ti, ki gin donangi ti,

Osæi mækæside nangi nge ti,

¹¹ O kadi ta tee ta dije ti pæti tæki Jæju Kirisi e Bæbe,

Kadi to Luwæ ki Bawje 6a-n^o.

Kilæ la njæ kadi-me je me duniya ti

¹² NGakom je ki maji, tæ ka ki irai go ndum ti ki ndo je ndo je, do kagilo ki mi-n dansi ti, kadi irai ki do kagilo ki oi-mi dansi ti par al, næ do kagilo ki m-goto-n dansi ti ne wa kin ka, kadi irai kilæ do kaji ti læsi ki bæl Luwæ, ki do ki sæl.

¹³ Tado Luwæ wa a indæ ndigi ra meso ti nim, osæi sæsi adi irai nim, ki go kaji ra ti lie.

¹⁴ Irai ne je pæti ki kanji 6a ta, ki kanji kæl,

¹⁵ mba kadi dæw aw ki ta madi dæsi ti al, kadi sæi dije ki kay njay, kadi sæi ngan la Luwæ ki ne ki majal ædi kadisi al, a isi dan dije ti ki rojeti al, dije ki kilæ rade majal ki me duniya ti ne. Kadi unji ta por ki unji do duniya ti^o,

¹⁶ loki a ilæi-de mbæ ta kaji. Lo kin ti, m-a m-un sæsi kadi m-inda-n gum, ndo tæl Kirisi ti. MBata m-ay ngodi ki rom to-m ki ndangi kare al.

¹⁷ Re kadi mæsim osæi nangi do kilæ ti ki m-ra, kadi ki m-un-n kadi-me læsi tæ kadi-kare m-adi Luwæ 6a, m-ra ronæl, ninga kadi ronæl læm kin e ronæl læsi pæti.

¹⁸ Ninga sæi ka, kadi irai ronæl to, 6a adi ronæl læsi e ronæl læm to.

Pol sangi kadi Timote æi ki Epapirodiiti awi Pilipi ti

¹⁹ M-gar dom ti maji kadi me to Bæbe Jæju ti, nay ngay al kadi m-a m-ilæ ki Timote ræsi ti noo kadi re ki poysi adi-m kadi mi ka m-ingæ-n togi to.

²⁰ Timote ki karne ba par a e dæw ki aw ki mæ ta læm, ta læsi uwæ mee adi isi ga ta dæsi ti.

²¹ NDæge je pæti, ngodi ki mbata maji la røde wa par a uwæ mede, 6i ngodi la Jæju Kirisi al.

²² Nə e, toji ki taga adi dije gəri-e tə ngon ki nje njiyə nja bawne ti. Ində rone ta kilə kilə mbe Poy Ta ki Maji ti səm.

²³ M-gər kadi e ə m-a ile ki rəsi ti loki m-a m-o ta ki dəm ti ay njay.

²⁴ Taa m-gər dəm ti maji, kadi-me tə Bafe ti, dəkagilo ngay al ə, darəm mi wa, m-a m-re kadi m-o səsi.

²⁵ Ningə ki basine kin, m-o maji ngay kadi m-təl m-ilə ngokoje Epiroditi, ki e madi-kiləm ki madi rə ləm rəsi ti gogi. E ki ilai-e kadi re ki ne je ki m-aw ki ndooe, kadi ra səm^o.

²⁶ Epiroditi ndigi ngay kadi n-oo səsi pəti, ningə sangi ki rə t̄ine, mbata moy ra-e, adi oi tae.

²⁷ Moy ra-e, ki koye e basi, nə Luwə oo kəm-to-ndoo lie. Ningə e kəm-to-ndoo lie par al, nə e kəm-to-ndoo ləm tə ə Luwə oo, mba kadi m-ingə me-kə ki rangi də made ti bəy al.

²⁸ M-sangi kadi m-ile rəsi ti gogi law, kadi re oi-e ba, ingəl rənəl, ə kadi mi ka mem osi-n ki nangi tə.

²⁹ Lo kin ti, maji kadi uwai-e ki rəsi ti ki rənəl ngay, me tə Bafe ti. Ko dije ki tə e be kin, səbi kadi əsi gonde.

³⁰ Tado nay ndəy ba kadi ingə yo mbata kilə lə Kirisi. Un rone ilə kə, kadi re ra səm tosi ti, me ne ti ki səi je wa asi kadi irai adi-mi al.

3

Rəbi ka dana ki rəjeti nə Luwə ti

¹ Ki basine kin ngakom je, maji kadi irai rənəl me kində rə naa ti ki Bafe. Ne ki a əgi-m kadi m-təl m-əl səsi ko ta ki kare ki m-əl səsi kəte ngata kin goto. Ningə ki rəsi ti ba, e ne ki maji səsi tə maji.

² Maji kadi indai kəm-kədi də rəsi ti ki rə dije ti ki rai rəde tə bisi je be kam, ki rə dije ti ki əi njé ra kilə ki mede ki majal, ki rə dije ti ki njé koo məti ki kijə tə ne ki ngay.

³ Njé kijə məti je ki rəjeti e j-əi je, tado j-isi ji rai kilə bəə lə Luwə ki rəbi lə NDile, rəje nəl-je ngay kadi j-ində rəje naa ti ki Jəju Kirisi, ningə j-uwə kul rəje al tə.

⁴ Nə ki rəjeti, m-aw ki ta ki asi kadi m-uwə-n kul rəm. Kin ə dəw madi oo kadi n-asi kuwə kul rone ba, mi m-asi kuwə kul rəm m-itə dəwe kin.

⁵ Ijəi mətīm ndə ki kə jijoo lə ndə koji-m, mi ngon *Isirayəl, gin koji ti lə Bənjame, mi Ebirə ki me məsi ti, ningə ki əji də ndu-kun, mi me buti ti lə *Parisi je.

⁶ Ki əji də tingə bil, mi nje kində kəm njé kaw-naa je ndoo, ki əji də təl rə go ndu-kun ti, ta ki kadi dəw ində dəm ti goto^o.

⁷ NGA ningə, ne je kin ki kəte m-o-de tə ne ki ngay, basine m-o-de tə ne ki kə kare mbata ti lə Kirisi.

⁸ M-o-de tə ne ki kə kare, loki m-un-de m-əji kadi ne maji ti ki əti bəl ki e gər ki m-gər Jəju Kirisi ki Bafe ləm. MBata ti lə Kirisi, m-iyə ne je pəti kə, m-o-de tə ne ki də yibi kare. M-ra be mba kadi mi-n naa ti ki Kirisi,

⁹ kadi mi me jie ti. Ningə-kun e ki takul ka ba m-a dana me *NDu-kun ti al, nə kadi e ki takul kilə ra Kirisi. Kadi e ki takul tidə ki Luwə tidə-m dəw ti ləne ki go rəbi kadi-me Kirisi.

¹⁰ Ne ki uwə mem, e ta kadi m-gər Kirisi, taa kadi m-gər təgi ki j lo koy ti. Ningə kadi m-ingə ko kə lie kin, ə kadi m-oy ko koy lie kin tə.

¹¹ Be kadi tə re to ban ə, m-j-n taa lo koy ti, dan njé koy je ti.

Kay ngədi səbi də ne ki j-isi j-ay ngəde

¹² Təki rəjeti, ne ki m-isi m-ay ngədi ki mbae kin, m-ində jim də ti al bəy, taa mi dəw ki mbuji girim al bəy tə. M-nay ki lo kay ngədi ti mba kadi m-ində jim də ti, tado mi wa ki dəm, Jəju Kirisi ində jine dəm ti.

¹³ NGakom je, m-gər kadi m-ində jim də ne ti ki m-isi m-ay ngəde ka kin al bəy, ningə ne kare ki m-ra, mem oy də ne je ti ki gom ti, m-ində təgi də rəm ti kadi jim ədi ne ki e nəm ti kin yo.

¹⁴ M-ay ngədi səbi də ne ki e nəm ti, kadi m-ingə ne baji ki Luwə bə-je kadi adi-je dərə ti ki go rəbi lə Kirisi.

¹⁵ J-əi ki ji təgi gangi me NDil ti, səbi kadi mər ta ləje a nangi də lo ki m-əl ta ti kin. NGA ningə, kin ə re ne madi to, ə ndusi asi-naa də ti al ba, Luwə a tē kəmsi də ti.

¹⁶ Re e ri ə ra ne ka, adi ji njiyəi naa ti təkə j-ji nu biti ji tēgi ne kin.

¹⁷ NGakom je, maji kadi indaji-mi, ə kadi indai kəmsi go nja dije ti ki isi njiyəi ki go lo njiyəje ti təkə igəri.

¹⁸ Tado ngay je, njiyəde əsi ta koy Kirisi də kagi-dəsi ti. Ningə e ta ki m-əl səsi ki dəkagilo je pəti, nə m-təl m-əl səsi bəne bəy, ki man nə kəm ti.

¹⁹ Əi dije ki ta təl tade e tuji, tado luwə ləde e kandade, taa təba ləde e me ne ti ki to rəsəl ti tə. Ningə ne ki uwə mede, e ne ki dənangi ti ne par.

²⁰ Nə je ba, je ngan njé be je ki dərə ti. Dərə ki e lo ki j-isi ji nginə nje kaji-je, Bafe ləje Jəju Kirisi kadi a j ti tə re ingə-je.

²¹ Jəju a mbəl dərəje ki təge goto, ki a oy kin, kadi təl to tə dərəe ki əti bəl kin be. A ra kilə kin ki təgi ki aw-n kadi uwə-n ne je pəti gin təgine ti.

4

¹ NGakom je ki njé ndigi ləm, m-ndigi ngay kadi m-təl m-o səsi. Səi, səi ne rənəl ləm, səi jəgi kəsi-gon ki isi dəm ti. Lo kin ti, njé ndigi

lām, maji kadi uwai tōgisi ba tē kin be, injiyai naa ti ki Baḅe.

Ta kōji mba kisi ki naa ki lapiya

² M-uwā nja Ebodi ai ki Setisi, m-daji-de kadi adi mede e kare me kindā rō naa ti ki Baḅe.

³ NGa ningā j ki madi-kilām ki maji, m-daji kadi ira sādē adi ndude osi go-naa ti, tadō ai dāne je ki indai rōde naa ti sām, rōi mbata Poy Ta ki Maji. Rōi, naa ti ki Kilāma je ki ndagi madi-kilām je ki rangi pāti ki Luwā indā tōde me makitibi kaji ti.

⁴ Irai rōnāl ki dōkagilo je pāti me njiyā naa ti ki Baḅe. M-tal m-āl sasi ḅay, irai rōnāl!

⁵ Maji kadi dije pāti gari ra maji lāsi. Baḅe a re ḅasine.

⁶ Ningā, kadi adi mesi a sururu dō ne madi ti al. Me ne je ti pāti ki to rōsi, maji kadi indai nō Luwā ti, ai sie ta, inōi dōe ti, ai irai-e oyo to.

⁷ NGa ningā, lapiya lā Luwā ki itā ne gar lā dāw, a ngām ngamesi ki taga je lāsi me kindā rō naa ti ki Jaju Kirisi.

⁸ Ki ḅasine kin ngakom je, maji kadi ne je pāti ki e ne ki rōjeti, ne ki dije piti, ne ki e ne ki dana, ne ki ay njay, ne ki nāl dije, ne ki dije osi-gone, ne ki tōe ḅa, ne ki dije ilai tōji dō ti, ai kadi uwā mesi.

⁹ Ne ki m-ndo sasi, ne ki ingai rām ti, ne ki oi tam ti, ki ne ki oi rām ti, maji kadi uni irai kilā. Ningā Luwā ki nje kadi lapiya a e naa ti sasi.

Pol ra oyo Pilipi je mbata ne ki ilai adi-e

¹⁰ Rām nāl-m ngay me kindā rō naa ti ki Baḅe, loki m-o itōji ki taga ḅone tēki mesi to dām ti. Mesi kin to dām ti be mari nu, nā ta rābi ki kadi itōjii-mi adi m-gār ai ingai al.

¹¹ NGa ningā, m-āl ta kin be mbata ne ki to rām, al jagi. Tadō mi dāw ki m-gār lo ra rōnāl dō ne ti ki to jim ti.

¹² M-gār kisi me ndoo ti, taa m-gār kisi me ne kingā ti tō. Me ne je ti pāti, ki lo je pāti, m-gār kisi me ndan ti ki me ḅo ti, me ne to mbar ti ki me ne to rō ti.

¹³ M-asi kadi m-dōo urm me ne je ti pāti ki takul Kirisi ki nje kadi-m tōgi.

¹⁴ NGa ningā, e ne ki maji ai irai kadi indai rōsi naa ti sām dō kō ti lām.

¹⁵ Sāi Pilipi je, sāi wa igari maji tēki, lo kilā ngirā kilā mḅe Poy Ta ki Maji ti, loki m-aw kadi m-iyē dānangi ki Masāduwan ti[☆], dāw madi ki rangi ki kadi un ne adi-m to ne ti ki mi m-un m-adi kin goto. Dāw ḅa, e sāi je par.

¹⁶ Loki mi Tāsaloniki ti, ilai ki ne ki m-aw ki ndooe asi nja joo kare, irai sām[☆].

¹⁷ Ningā e kadi-kare ḅa m-isi m-sangi jisi ti al, nā m-isi m-sangi kadi kōr ra maji lāsi aw ki dō made ti dō made ti.

¹⁸ Ki ḅasine kin, ne je ki m-aw ki ndooe ka m-ingā pāti tō ngata. M-ingā ki to mbar mbar

rām ti, ne ki du-m goto loki Epapirōditi adi-m ne ki adi-e kadi adi-m kin. Ne ki adi-mi kin to tē kadi-kare ki ḅayē ai maji, ki Luwā taa, kadi-kare ki nāl-e.

¹⁹ Lo kin ti, Luwā a adi sasi ne je pāti ki awi ki ndooe, ki go ne kingā ti lie ki ai ḅal ki go rābi lā Jaju Kirisi.

²⁰ Ningā kadi kōsi-gon e ki dō to Luwā ti ki Bawje ki dōkagilo je ki dōkagilo je. *Amen!

Kuwā ji-naa ki dōḅay ti

²¹ Uwāi ji njē kadi-me je pāti me to Jaju ti adi-mi. NGakom je ki ai sām ne uwāi jisi.

²² Taa njē kadi-me je pāti uwāi jisi tō. Ki ḅo ngay e njē ki isi rai kilā me kōy ti lā nje kōḅe ki ḅoy Sajar.

²³ Kadi me-maji lā Baḅe Jaju Kirisi e naa ti sasi pāti. Amen!

Makitibi ki Pol ndangi adi Kolosi je

Ta ki do makitibi ti ki Pol ndangi adi Kolosi je

Kæte mari nu, Kolosi e 6e bo kare ki dɔnangi Aji ti, ki a asi kulɔ mætɔr 200, kaw ki lo kibi kadi ti lɔ 6e ki Epɔji ti be. Basine kin 6ari-e Turki ngata. Re ɔ nɔ o maji 6a, a e 6e ki Pol indɔ njane ti nja kare al. E madi-kilɔ Pol kare ki tɔe nɔ Eparirasi, ki e dɔw ki Kolosi ti wa nɔɔ ɔ e dɔw ki dɔsɔy ki aw ki Poy Ta ki Maji me ti (Kol 1.7; 4.12).

Dɔkagiloe ti kin Pol e dangay ti (4.3; 10, 18), dɔmajɔ ɔ a e Rom ti. Ɖ Eparirasi re rɔ Pol ti ɔr-e poy njɛ kaw-naa je ki Kolosi ti tɔki nɛ ndo ki go rɔbe ti al isi njiyɔ dande ti nɔɔ ki tɔgine ngay. Ɖl tɔki njɛ ndo nɛe je ka kin ɔli kadi dɔw gɔr Luwɔ ɔ ingɔ kaji 6a, sɔbi kadi aw nɔ tɔgi je ti ki go ndil ti nim, kadi ilɔ done gin nɛ jibɔl 6e je ti madi tɔ kijɔ mɔti je, kindɔ kɔm go kuji kuso nɛ je ti ki kuji kay nɛ je ti. NGay al go poy ta ti kin 6a, nje kaw kilɔ Pol ndangi makitibi adi njɛ kadi-me je ki Kolosi ti, ole mede tɔki kaji ki Luwɔ adi-je ki takul Jɔju Kirisi kin asi naki ngata. Makitibi kin, dɔmajɔ ɔ a ilɔ-n adi-de ki rɔbi lɔ Tisiki ɔi ki Onɔjim (4.7, 9). J-a j-ingɔ kɔy kɔm ta joo me ti:

Go ta kuwɔ ji-naa ti, ki oyo ki ra Luwɔ (1.1-14) me kɔy kɔm ta ti ki dɔsɔy, Pol tɔji Kirisi tɔ nje kisi dɔ nɛ je ti pɔti. Ɖl tɔki Kirisi aw ki tɔgi dɔ tɔgi je ki go ndil ti pɔti, e ki karne ba ɔ e NGar dɔ njɛ kaw-naa je ti (1.15-2.3). Go ti 6a, Pol ndaji Kolosi je dɔ nɛ ndo ti ki loe al ki dije madi isi njiyɔi dande ti (2.4-25).

Me kɔy kɔm ta ti ki dɔbɔy ti, Pol ole me Kolosi je dɔ nɛ ti ki e njiyɔ me kisi ki dɔ taa ki sigi, naa ti ki Kirisi, dan njɛ kun go Kirisi je ti wa nim, dan dije ti ki me kɔy je ti lɔje ɔ se dan dije ti ki me 6e ti ba pɔti (3.1-4.6). Nje kaw kilɔ Pol tɔl ta ta lane ki ta je ki done ti wa, ɔl-n ta ndɔy be dɔ Tisiki ti nim dɔ Onɔjim ti nim, taa ta kuwɔ ji-naa ki e wa ndangi ki jine kin tɔ (4.7-18).

Nɛ ndo je ki go rɔbi ti al, toi dangi dangi ki dɔkagiloe, dɔkagiloe, nɛ nɛ kare ki njɛ ndo nɛe je kin pɔti isi sangi, e ta kadi njɛ kun go Kirisi je sɔli me kadi mede Kirisi ti ki e ki karne ba par ɔ aw ki tɔgi kin. E mbata kin ɔ, makitibi ki Pol ndangi adi Kolosi je kin, re isi tida 6a, a o kadi ta ki me ti sɔbi dɔ dɔkagiloe ki je ti 6one wa kin tɔ. Makitibi kin a dɔ Kirisi ti, tɔje kadi aw ki tɔgi dɔ tɔgi je ki go ndil ti pɔti, kadi taa-n dije ki isi gin tɔgide ti ilɔ-de taa.

Kuwɔ ji-naa

¹ Mi Pol ki nje kaw kilɔ lɔ Jɔju Kirisi ki go ndigi ti lɔ Luwɔ, naa ti ki ngokojɛ Timote ɔ ji ndangi makitibi kin,

² j-adi sɔi dije lɔ Luwɔ ki isi me 6e ti ki Kolosi, sɔi ngakojɛ je ki adi mesi Kirisi. Kadi Luwɔ ki Bawje ra sɔsi maji ɔ kadi adi sɔsi lapiya tɔ.

Pol ra oyo Luwɔ mbata lɔ Kolosi je

³ Ji ra oyo Luwɔ ki Baw Babe lɔje Jɔju Kirisi, dɔkagiloe je pɔti ki j-isi j-ɔl sie ta ki mbata lɔsi.

⁴ Ji ra-e oyo tɔdɔ j-o poy kadi-me lɔsi ki adi Jɔju Kirisi, ki ndigi ki indigi dije pɔti ki ɔi dije lɔ Luwɔ.

⁵ Kadi-me ɔi ki ndigi-naa kin, ginde e dɔ nɛ kindɔ me dɔ ti lɔsi ki Luwɔ isi ngɔm me dɔrɔ ti adi sɔsi. Igɔri nɛ kindɔ me dɔ ti kin ki takul kilɔ mbɛ Poy Ta ki Maji ki e ta ki rɔjeti.

⁶ Poy Ta ki Maji kin aw biti tɛɛ rɔsi ti. Ningɔ asi donangi ba pɔti ki kandine, ɔ aw ki kɔte kɔte tɔki to-n dansi ti kin be tɔ, ilɔ ngire me ndo ti wa ki oi poy ta ki ɔji dɔ me-maji lɔ Luwɔ, taa igɔri me-maji kin tɔ nɛ ki rɔjeti.

⁷ E Eparirasi, ki e madije ki ngay me kilɔ ti ɔ ndo sɔsi nɛ je kin. E dɔw ki dana ki nje ra kilɔ 6ɔɔ lɔ Kirisi dansi ti.

⁸ Ningɔ e ɔ ɔl-je ta dɔ ndigi-naa ti ki NDil Luwɔ adi sɔsi.

Kɔl ta ki Luwɔ mbata ti lɔ Kolosi je

⁹ Be ɔ, je ka, ndo ti wa ki j-o-n poy ta lɔsi kin, j-iyɔ ta kɔl ta ki Luwɔ ki mbata lɔsi al. Ji dɔje kadi adi sɔsi igɔri ndigi lie maji ki takul gosi ki nɛ gɔr ki NDile adi sɔsi.

¹⁰ Lo kin ti, pa njiyɔsi a e pa njiyɔ dije lɔ Babe ki nal-e me nɛ je ti pɔti, a e pa njiyɔ ki aw ki kɔte kɔte me kilɔ ra ki maji ti, ɔ a itɔgi me gɔr Luwɔ ti par par tɔ.

¹¹ Ji dɔji Luwɔ kadi adi sɔsi tɔgi me nɛ je ti pɔti ki takul tɔge ki ɔti 6al, mba kadi uwai tɔgisi ba me nɛ je ti pɔti, ki kisi dɔ ti ki kore me tɔ.

¹² Frai oyo Luwɔ ki Bawje ki rɔnal tɔki adi sɔsi asi kingɔ nɛ nduwa ki isi ngɔm me 6ekɔ ti lie ki ndole, mbata dije ki ɔi yɔe je.

¹³ E ɔ, ɔr-je gin tɔgi ti lɔ til, re sɔje me 6ekɔ ti lɔ NGone ki nje ndigi lie.

¹⁴ Ki takul NGone kin ɔ, je-n ki taa kiyɔ taa, ningɔ majal je lɔje e ki kiyɔ go kɔ tɔ.

¹⁵ Ngon kin, e bana kɔm Luwa ki dɔw asi ko-e al. E Ngon dɔr nɛ kindɔ je pɔti.

¹⁶ Tɔki rɔjeti, e ki takule ɔ Luwɔ ra-n nɛ je pɔti ki me dɔrɔ ti nim, ki dɔnangi ti ne nim tɔ. Nɛ je ki daw oo-de ki kɔmne, ki nɛ je ki daw oo-de ki kɔmne al, re ɔn kɔbe je, ki tɔgi je, ɔ se njɛ kɔbe je ba pɔti ka, e ki takule ɔ Luwɔ ra-n nɛ je kin pɔti nim, ta e ki mbata lie nim tɔ.

¹⁷ Kirisi e nɔ nɛ kindɔ je ti pɔti. Ningɔ e ki takule ɔ, nɛ je pɔti ki Luwɔ rade, ai ki dɔde taa tɔ.

¹⁸ Kirisi ɔ wa e ki bo dɔ njɛ kaw-naa je ti, ki ɔi darɔe. E wa ɔ e kilɔ ngirɔ nɛ, e daw ki dɔ kɔte ki tɛɛ dan njɛ koy je ti. Be mba kadi-me nɛ je ti pɔti, e ki dɔ kɔte.

¹⁹ Tɔdɔ Luwɔ ge kadi nɛ je pɔti ki rɔne ti asi-naa bɔrɔre rɔ Kirisi ti.

20 Ningə e ki takul Kirisi ə Luwə ndigi kadi dije pəti ki dənangi ti ne iləi noji naa ti səne. E ki takul məsi NGone ki ay də kagi-dəsi ti kin ə, Luwə adi lapıya re-n dənangi ti ne ə se dərə ti.

21 Ningə səi je ki kəte ərı kagisi kə ta kəm Luwə ti, səi njé bə je lie ki mbata mər ta je ləsi, ki ne rasi je ki majal.

22 Nə ngəsine Luwə ilə noji naa ti səsi ki takul darə Kirisi ki go rəbi kəye, mba kadi ra adi tēgi ta kəm Bəbe ti tə dije ki ayi njay nım, ki kanji yoro nım, taa ki kanji ta madi dəsi ti nım tə.

23 Ningə, maji kadi ai də njasi ti me kadi-me ti. Kadi-me kin ə e gin kəy ki ngə ki ai də ti, ki kanji kadi ne madi or səsi aw səsi say ki ne kində me də ti ləsi ki Poy Ta ki Maji adi səsi kin. Poy Ta ki Maji la Luwə kin ba pəti madi dije pəti ki dənangi ti ne kin. Ningə e ə mi Pol mi nje ra kile.

Kə lə Pol mba njé kaw-naa je

24 NGəsine, rəm nəl-m mbata kə je ki m-isi m-ingə mbata ləsi. Təki rəjeti, me rəm ti, ki mbata maji lə njé kaw-naa je ki əi darə Kirisi, m-təl ta kə je ki nay kadi Kirisi ingə.

25 Ki mbata njé kaw-naa je ə m-təl-n nje ra kilə bəə ləde. E Luwə ə ilə kilə kin jim ti mba kadi m-ra-n səsi. Kilə kin e kadi m-ilə mbə Poy Ta ki Maji la Luwə kin ba pəti madi səsi.

26 E ne ki to lo bəyo ti ki rə gin dije ti pəti ki dokagilo je pəti, nə ngəsine tēgi ki dəe adi dije ləne gəri.

27 Tadə Luwə ndigi kadi gəri ne ki oji kadi ra ə e ne ki maji ki əti bəl kin. E ne ki kində dəe dana mbata maji lə dije pəti. Ne ki to lo bəyo ti ki Luwə tēgi ki dəe e Kirisi ki isı mesı ti, ə adi igəri ay njay təkı a səi me təbā ti lə Luwə kin.

28 E Kirisi kin ə, j-isi j-ilə mbə Poy Ta ki Maji lie ki rəbi ndər mbi dije pəti, ki rəbi ndo-de ne ki takul kəm-kədi ki Luwə adi-je. Mba kadi əi pəti təlı dije ki təgi gangı me Kirisi ti.

29 MBata kin ə, m-isi m-ra-n kilə nım, m-isi rə-n nım, ki təgi Kirisi ki isı ədi rəne rəm ti.

2

1 Təki rəjeti m-ndigi ngay kadi igəri rə ki ngə ngay ki m-isi m-rə mbata ti ləsi, ki mbata lə Lawodise je, taa ki mbata ti lə ndəge je pəti ki ooi mi ki kənde al kin tə^ə.

2 Rə kin, m-rə kadi m-ilə-n dıngəm mede ti, ə kadi indəl rəde naa ti kare ba me ndigi-naa ti, taa kadi ingəi ne gər ki a adi-de me ki tı kati, kadi gəri ne lə Luwə ki to lo bəyo ti, ki e Kirisi kin nım tə.

3 E rə Kirisi ti kin ə dəw a ingə gosi je ki ne gər je ti.

4 M-əl ta kin be mba kadi dəw madi ədi səsi ki bəl ta ki tane ti al.

5 E ki rəjeti, kadi darəm e say səsi, nə ndilm e naa ti səsi. Ningə rəm nəl-m ngay kadi m-o səsi, ai də njasi ti, taa uwəi təgisi ngə me kadi-me Kirisi ti tə.

Ne je pəti e rə Kirisi ti

6 NGA ningə, təkı itaai Jəju Kirisi, ki Bəbe mesı ti, maji kadi injiyəi sie naa ti.

7 İləi ngirəsi rəe ti, ə adi kisi ki də taa ləsi e kəy ki indəl dəe ti tə. Ningə kadi ai də njasi ti me kadi-me ti ki go ne ndo ti ki ingəi, ə kadi irai oyo Luwə ki də-naa ti də-naa ti tə.

8 İndəl kəm-kədi də rəsi ti, kadi dəw madi ədi səsi ki ne gər ki ngom, ki ndae goto ki e ne gər lə dije ki dənangi ti ne kin al. E ne gər ki ngire e də ne jıbəl bə ti lə dije ki də təgi ndil je ti ki majal ki dənangi ti ne, bı e də Kirisi ti al^ə.

9 Tadə ne je pəti ki rə Luwə ti, tade asi-naa bərərə rə Kirisi ti.

10 NGA ningə səi ingəi ne je pəti asi-naa rə Kirisi ti, ne ki du səsi goto. Kirisi ki e ki bo də təgi je ti, ki də njé kəbe je ti pəti.

11 E me kində rə naa ti ki Kirisi kin ə itəlı dije ki njé kijə mətide. Ningə e kijə mətı ki dəw bə ijə ki jine al, nə e kijə mətı ki Kirisi wa ə ijə, mba kadi ər-n ngur darə ki isı aw səsi ki majal ti kin kə.

12 Ki rəbi lə batəm ki irai, dibi səsi naa ti ki Kirisi, ningə uni səsi naa ti sie lo koy ti tə tadə adi mesı də təgi ti lə Luwə ki tēgi sie dan njé koy je ti.

13 Səi ki kəte, səi dije ki koy mbata majal je ləsi, səi dije ki səi *Jipi je al, ijəi mətısi al tə, nə bəbine, Luwə təl adi isı kəm ba naa ti Kirisi. Luwə iyə go majal je ləje pəti kə.

14 Luwə buji ne raje je ki to me makitibi, ki isı səki dəje, taa əsi-je ta ki go rəbi lə ndu-kun je kin kə; Luwə tuji-de kə ki go rəbi bə-de də kagi-dəsi ti.

15 E be ə, Luwə ər-n təgi ndil je ki majal ki təgi ki isı oı bə kə^ə, ilə rəsəl dəde ti ta kəm dije ti, adi me njiyə tətı rə ti lə NGone, ki e Kirisi, əi je njiyəi tə dangay je.

16 Lə kin ti, adi dəw madi gangı ta dəsi ti mbata ne kuso ə se ne kəy al, taa oji də ndə kə nay ə se ndə taa kəə lə Jipi je al.

17 Ne je kin pəti əi ndil ne je ki a rəi, nə ne ki rəjeti, e darə Kirisi.

18 Oti kadi adi dəw madi təl rə ki tətı ləsi kin yəne ti. Adi e dije ki njé ra rəde njé də səl ti, isı əsi dəde nangı nə malayka je ti, əi dije ki njé koo ne ki koo me ni ti tə ne ki ngay. Əi dije ki tagade e taga ki a də dəw ti wa par, adi isı indəl gude.

19 Dijee kin, mbati kuwə ki Kirisi ki e ə e də kin. Nə təkı rəjeti, e ki takul Kirisi ki e də kin ə ngan rə je pəti ingəi ne ki kadi a ra səde. E ki takule ə tal je ki singə je isıi ta naa ti isı rai kilə. Ningə e Luwə ə e nje ra kadi darə kin təgi.

²⁰ Səi ki koy naa ti ki Kirisi, adi səi ki taa kiyə taa ji təgi ndil je ti ki majal ki me duniya ti. NGA ra ban ə, to təkɪ ji kisisi ki dəsi taa, isi gin təgi ti lə ne je kin bəy be ə? MBa ri ə itəli rəsi gin ndu je ti ki ə na:

²¹ «Un ne kin al! Ɔdi ne kin tai ti al! adi ji ədi ne kin al!»

²² Ne je kin pəti əi ne je je ki a tuji kə go kilə ti ki dəw ra-n. Ningə əi ndu-kun je ki ne ndo je ki go ne gər ti lə dije.

²³ Təkɪ rəjeti, kun-ndu je kin, təkɪ o ɓa, e ne ki tɔji gosi, mbata tɔji rəbi ra Luwə lə daw ki ra, rəbi səl də ki rəbi kində təgi də darə rə ti, nə ke ə e ndu-kun je ki ndade goto, to mbata təl ngur darə par.

3

Kisi ki də taa ki sigi ki Kirisi

¹ Təkɪ uni səsi lo koy ti naa ti ki Kirisi, maji kadi isangi ne je ki taa darə ti, ki e lo ki Kirisi isi ti, də ji kə Luwə ti kin^o.

² Imari ta də ne je ti ki darə ti, ɓi də ne je ti ki dənangi ti ne al.

³ Tadə səi dije ki oyi, ningə kaji ləsi e ki ɓoyo naa ti ki Kirisi rə Luwə ti.

⁴ Dəkagilo ki Kirisi ki e kisi ki də taa ləsi a tɛɛ ningə, səi je ka a tɛɛi sie me tɔba ti ki taa lo.

Kisi ki də taa ki kəte ki e ki ɓone

⁵ Maji kadi idibi ne je pəti ki dənangi ti ne, ki to rəsi ti: adi ə sangi-naa ki lo kaya ti, ki ne ra ki to nje, ki ngur darə ki əti ɓəl, ki ɓo ne je ki majal, ki ra ta ne kingə, ki e yo ki ra.

⁶ E ne je kin ə isi re ki wongi lə Luwə də dije ti ki njé ta-e rə.

⁷ E kin ə, e pa njiyəsi je ki kəte, loki isi me majal ti ɓəy.

⁸ Nə ngəsine, maji kadi imbati ne je kin pəti, adi e wongi ki ra, ki ne ra ki də gu ti, ki me ndul, ki ne taji, ki ta je ki go rəbe ti al ki isi tɛɛ tasi ti.

⁹ Oti kadi əli-naa ta ngom. Tadə səi dije ki ərɪ kəkɪ daw rəsi ti kə, ki kilə rae je ngata.

¹⁰ Ningə ngəsine iləi dəw ki sigi rəsi ti, dəw ki Luwə ki nje kində ne je isi təl-e ki sigi ti taa taa, kadi titi-naa sie, kadi tɛɛ gər-e ti ki rəjeti.

¹¹ Me kisi ki də ta ti ki sigi kin, kəm kəm-naa goto, mbə dije ti ki əl *Jipi je ə se njé je ki əi Jipi je al, mbə njé kijə mətide ki njé kijə mətide al. Kəl kə nə mba ə se dəw ki kəm tɛɛ al, goto, kəl kə nə ɓəə ə se dəw darəne, goto. E Kirisi par ə e ne je pəti me ne je ti pəti.

¹² Səi dije ki Luwə mbəti səsi, səi dije lie ki ndigi səsi. E mbata kin ə, maji kadi awi ki koo kəm-to-ndoo lənaa rəsi ti, kadi səi njé ra maji, njé kilə də nangi, kadi səi dije ki səl ləm ləm, dije ki njé kore me.

¹³ Maji kadi isi də ti ki naa. A re dəw madi aw ki ta ki to rəe də ngokɔe ti ə, maji kadi

iyəi go kə yo ki ne adi-naa, təkɪ Kirisi iyə-n go majal je ləsi kə kin be to.

¹⁴ Ne ki e də ne je ti pəti, e kadi ndigi-naa e kibi rəsi. E ə a ra kadi kində rə naa ti ləsi a e ki rəjeti.

¹⁵ Kadi lapiya lə Kirisi o ɓe ngamesi ti. E ki mbata lapiya kin ə Luwə ɓar-n səsi, kadi itəli darə ki kare. Ningə kadi səi njé ra oyo Luwə.

¹⁶ Maji kadi ta lə Kirisi rəsi mesi. Ningə kadi indoi-naa ne je, indəji-naa je ki yo ki ne ki gosi ki ngay. NGA ningə, kadi osi pa, iləi tɔji də Luwə ti ki oyo ki ra me Pa je ti ki me makitibi ti lə Luwə, ki me pa kilə dingəm me naa ti, ki me pa je ti ki NDil Luwə adi səsi.

¹⁷ Ne je pəti ki isi irai, ki ta je pəti ki isi əli, maji kadi e me to Bəbe Jəju ti, nga ningə kadi irai oyo Luwə ki takule.

Kisi njé kadi-me je me kəy ti

¹⁸ Səi dāne je ki njé ngaw, maji kadi iləi dəsi gin təgi ti lə ngawsi je təkɪ sɔbi kadi irai ta kəm Bəbe ti.

¹⁹ Səl ngaw dāne je, maji kadi indigi nesi je. Adi rəsi ati səsi dode ti al.

²⁰ Səl ngan je, maji kadi itəli rəsi go ta ti lə njé kojisi je me ne je ti pəti, tadə e ne ki nəl Bəbe.

²¹ Ningə səi baw ngan je, oti kadi irai adi wongi ra ngansi je, tadə re e be ə, mede a tuji.

²² Səl ɓəə je, maji kadi itəli rəsi go ta ti lə ɓasi je ki dənangi ti ne kin. Ningə, oti kadi irai tə kilə kədi kəm-naa taga ne par kadi nəl dəw, nə kadi irai ki me ki kare, ki ɓəl NDil Bəbe.

²³ Kilə ki to ban ki isi irai ɓa, kadi irai ki me ki maji tə kilə lə Bəbe ə isi irai, ɓi tə kilə lə dəw, al.

²⁴ Ningə kadi igəri təkɪ Bəbe a adi səsi ne maji ki ngam mbata lə dije ləne kin, ta ne kigə go jisi. Tadə Bəbe ki rəjeti e Jəju Kirisi.

²⁵ Ki rəjeti, daw ki ra ne ki go rəbe ti al, a tətɪ kandi ne ra ki go ti al ləne kin, tadə kor dəw dana goto rə Luwə ti.

4

¹ Səi ki awi ki ɓəə je, maji kadi irai-de maji, ki go rəbi ki dana. Ningə kadi səi ka igəri təkɪ, awi ki Basi darə ti nɔɔ to.

Ta kəji ki də kaw kilə ti

² Maji kadi uwəl tɔgisi ba me kəl ta ti ki Luwə, kadi kəl ta ki Luwə ra adi isi dɔgi ti, irai oyo Luwə ki də-naa ti də-naa ti.

³ NGA ningə, əli ta ki Luwə ki mbata ləje to, kadi Luwə tɛɛ ta rəbi noje ti kadi j-əl ta lie, kadi j-ilə-n mbə ne ki to lo ɓoyo ti əji də Kirisi, ki m-to-n dangay ti kin.

⁴ Əli ta ki Luwə kadi m-əl ta lə Kirisi kin ay njay, təkɪ sɔbi kadi m-əl-n.

⁵ Maji kadi kəmsi ədi də pa njiyəsi ti ki rə dije ti ki adi mede Kirisi, al. Ningə kadi dəkagilo ki Luwə adi səsi kin, irai kilə, ɓi adi man kə kare al.

☆ 3:1 Pa je 110.1

⁶ Maji kadi ta kəlsi e ta kəl ki maji ki dəkagilo je pəti, ki kadi dəw ingə nɛ ki to sie soti me ti. Kadi igəri lo kuji tur ta dije ti ki adi mede Kirisi, al.

⁷ NGokom ki nje ndigi ləm, Tisiki a əl səsi ta je pəti ki dəm ti adi oi. Tisiki[✧] e nje kilə bəə ki a dɔ njane ti, taa e madi-kiləm me kilə ti lə Bəbē nim to.

⁸ NGa ningə, m-ilə sie be mba kadi adi səsi poyje adi oi nim, taa ki mba kadi ilə dɪngəm mesi ti nim to.

⁹ Onəjim[✧] ki e ngokoje ki dana, ki ji ndige ngay kin, a uwə sie rəbi. Onəjim e dəw rəsi. Əi ki Tisiki a əli səsi nɛ je pəti ki isi rai nɛ rəje ti ne adi oi.

Kuwə ji-naa ki dəbəy ti

¹⁰ Madi dangay ləm Arisitarki[✧] uwə jisi, taa Marki[✧] ki ngonan Barnabasi[✧], ki ingəi ta kəji je ki ɔji dəe kin ka uwə jisi to. Re aw tɛɛ rəsi ti bə, kadi uwəi-e ki rəsi ti maji.

¹¹ Jəju, ki isi bəri-e Jusitusi uwə jisi to. MBɔ *Jipi je ti ki adi mede Kirisi kin, əi je kin par ə isi rai səm kilə ki ɔji kəbē lə Luwə ne. Əi je kin ə əi təgim ki ngay.

¹² Epapirasi[✧] ki e dəw ləsi uwə jisi to. Epapirasi e bəə kilə lə Jəju Kirisi, ki iyə ta rɔ al ki mbata ləsi, me kəl ta ti ki Luwə. Əl ta ki Luwə mba kadi ai dɔ njasi ti, kadi səi dije ki təgi gangi me NDil ti, taa kadi səi bəsi kadi irai ndigi ra je lə Luwə pəti to.

¹³ M-ma naji lə Epapirasi təki adi rəne kə ngay mbata ti ləsi, ki mbata lə njé kaw-naa je ki Lawodise ti nim, taa njé ki Iyerapolisi ti nim to.

¹⁴ Madije ki ngay, Luki, ki e dəkatur əi ki Dəmasi uwəi jisi to[✧].

¹⁵ Uwəi ji ngakoje je ki Lawodise ti, naa ti ki Nimpa əi ki njé kaw-naa je me kəy ti lie adi-je to.

¹⁶ Loki itidəi makitibi kin ningə, iləi adi njé kaw-naa je ki Lawodise ti ka tidəi to. NGA ningə e ki njé ki Lawodise ti a iləi adi səsi kin, səi ka itidəi to.

¹⁷ Ningə kadi əli Arsipi[✧] adi ində kəmne go kilə ti lə Bəbē ki ingə kin, kadi ra kile maji.

¹⁸ Ta kuwə ji kin e mi Pol ə wa ə m-ndangi. Kadi mesi oy dəm ti al, tək m-to dangay ti ne. Kadi me-maji lə Luwə e naa ti səsi. Amen!

✧ 4:7 Knjk 20:4; Ep 6.21-22 ✧ 4:9 Plm 10-15 ✧ 4:10 Knjk 19:29; 27.2 ✧ 4:10 Knjk 12.12, 25; 13.13; 15.37-39
✧ 4:10 Knjk 9.27; 11.22, 30 ✧ 4:12 1.7 ✧ 4:14 2Tim 4.10, 11; Plm 24 ✧ 4:17 Plm 2

Makitibi ki dəsəy ki Pol ndangi adi Təsaloniki je

*Ta ki də makitibi ti ki dəsəy ki Pol ndangi
adi Təsaloniki je*

Təsaloniki e be ki kəte e be bo ki isi də made je ti, go nangi ti ki Masəduwan ki dije ki Rom isi də ti. Masəduwan ki a ki jam də be ti ki Girəsi, kaw ki lo kibə kadi ti be.

NGa ningə, e kaw mba ti lə Pol ki kə joo ki aw mba kilə mbe Poy Ta ki Maji kin ə, əti Pilipi ti mba Təsaloniki, ində gin njé kaw-naa je ki Təsaloniki ti. Nə lo kadi Pol isi Təsaloniki ti ndə ngay goto, tado Jipi je madi ki əsi-e ta. E be ə, ra adi Pol əi ki Silasi, tusi Təsaloniki iyəi, ə oti law ba awi Bəre ti (Knjk 17.1-10). Dokagilo ki rangi go ti nga 6a, Timote ki təl re Təsaloniki, aw ingə Pol Korəti ti, ade poy njé kaw-naa je ade oo (1Təsa 1.6). Lo kin ti ə, Pol a ndangi-n makitibi ki dəsəy kin, kaw ki 6al ti ki 51 je be go Jaju Kirisi ti. Njé sangi gin makitibi je əli təkə makitibi ti ki dəsəy ki Pol ndangi adi Təsaloniki je kin e makitibi ki ndange a e nō makitibi je ti ngay ki me Kilə-mindi ti ki Sigi.

Poy njé kaw-naa je ki Pol oo, ade rənəl ngay. Be ə, me makitibi ti ki Pol ndangi adide kin, ra oyo Luwə mbata njé kaw-naa je ki Təsaloniki ki təli nē ndaji ki maji mbata lə ndangi njé kaw-naa je ki dənangi Masəduwan ti. Pol ole mede də kilə ti ki e wa ra dande ti, ningə əl-de təkə n-ndigi ngay kadi n-təl n-oo-de tə (1.1-3.13). Pol ilə dingəm mede ti kadi uwəi təgide ba nim, kadi təgi ki kate me njiyə naa ti ki Kirisi nim (4.1-12).

Ta ki rangi, Pol əl-de ta ki də ta ti ki isi dəji-naa əji-n də ki lo koy ti lə njé koy je, ki təl ki Kirisi a təl tə re me təba ti (4.13-5.11). Pol təl ta makitibi ləne ki ndu je ki kadi njé kaw-naa je ai də ti tə, ta kuwə ji-naa tə (5.12-28).

Makitibi ki Pol ndangi adi njé kaw-naa je ki Təsaloniki ti kin, re ki me kosi nangi adi dije pəti ki isi dəji rəde ta də dokagilo ti ki dəbəy ti. Dije ki njé kun go Kirisi ingəi me makitibi ti kin təkə əi dije ki əi me kunji ti ngata, ningə kilə lade e ta kadi tji mede kati, mai naji lə Kirisi dəkagilo ti ki əi dənangi ti ne bəy kin. NGa ningə, ki əji də ndə ki Kirisi a re-n, dəw ki gər goto. Nə ta lade e kadi indəi mede ti təkə Kirisi a re nō, ə ndə ki tē pati 6a, a indəi be naa ti sie (4.17).

Kuwə ji-naa

¹ Mi Pol, naa ti ki Silasi əi ki Timote^ə, ə ji ndangi makitibi kin j-adi səi njé kaw-naa je lə Luwə ki Bawje əi ki Bəbe lə Jaju Kirisi, ki

isi Təsaloniki ti^ə. Kadi me-maji ki kisi-maje lə Luwə e naa ti səsi.

Pol ra oyo Luwə mbata kadi-me lə Təsaloniki je

² Ji ra oyo Luwə ki ndə je ndə je mbata ti ləsi pəti, loki j-isi j-əl ta ləsi Luwə taa taa, me kəl ta ti sie.

³ Ta kəm Luwə ti ki Bawje, meje isi ole də kadi-me ti ləsi ki isi kəm, ki ndigi-naa ləsi ti tingə bil, ki kuwə təgi ba me kində me də Bəbe ti ləje Jaju Kirisi^ə.

⁴ Tado ji gər maji kadi Luwə kəti səsi, səi ngakoje je ki ndigi səsi.

⁵ Təkə rojeti, Poy Ta ki Maji ki j-ilə mbece dansi ti, e me ta ki kəl ti par al, nə e ki təgi, ki me ki kare ki NDil Luwə adi-je. Səi, igəri pa njiyəje ki ji njiyə-n dansi ti mbata maji ləsi kin bəti.

⁶ Ningə səi je, indaji-je nim, indaji Bəbe nim, tado itaai ta lə Luwə me kə je ti ki ngay. Itaa ki rənəl ki NDil Luwə adi səsi^ə.

⁷ Lo kin ti, itəli nē ndaji mbata ti lə njé kadi-me je ki dənangi Masəduwan ti^ə ki dənangi Akay ti^ə.

⁸ Ka ta lə Bəbe 6a j rəsi ti, tē dənangi Masəduwan ti ki dənangi Akay ti par al, nə poy kadi ki adi mesi Luwə kin sane ki lo je pəti. Sane sane ki j-aw ki ndoo kadi j-əl tae bəy taa al.

⁹ Dije kare kare əli ta ki doje ti əji-n də kuwə ki uwəi-je ki rəsi ti, ki təl ki itəli gidisi adi kagi yo je ləsi, ə itui kəmsi də Luwə ti ki rojeti, ki nje kisi kəm ba, kadi irai 6əə lə kin.

¹⁰ İrai 6əə lie, ingəi ngone ki j dərə ti, ki un-e dan njé koy je ti taa. NGone Jəju ki nje taa je ta wongti ti ki a re.

2

Kilə ki Pol ra Təsaloniki ti

¹ NGakom je, səi je wa igəri maji kadi e kare ki ndangi ə j-aw-n rəsi ti al.

² Taa igəri maji bəy tə kadi kate nō kawje ki rəsi ti, dije adi-je kə je taji-je je Pilipi ti, nə be ka Luwə adi-je təgi adi j-ilə-n səsi mbe Poy Ta ki Maji me rə je ti ki ngay^ə.

³ Təkə rojeti, ta lə Luwə ki j-isi j-ilə səsi mbece, ngire e də nē ki go ti al ti al nim, e də rəbi nē ki ay njay al ti al nim, taa ji sangi rəbi kadi ji tə dəw madi al nim tə.

⁴ Ningə, e Luwə ə oo-je kadi j-asi, ə ilə Poy Ta ki Maji jije ti kadi j-ilə mbece. NGa ningə, j-ilə mbece kilə ki kadi ji nəl-n dəw al, nə kadi nəl Luwə ki nje koo ngəme dəw kəre kəre.

⁵ Səi je wa igəri maji kadi ndə kare j-əl səsi ta ki ji to-n səsi pe pe al jagi, taa ji tə səsi ki taje kadi j-ingə-n nē madi jisi ti al nim tə. Lo kin ti, Luwə asi kadi ma naji ləje.

^ə 1:1 Knjk 15.22; 16.1 ^ə 1:1 Knjk 17.1-9; 1Təsa 2.1-2
^ə 1:7 2Kor 1.1 ^ə 2:2 Knjk 16.19-24; 17.1-9

^ə 1:3 1Kor 13.13 ^ə 1:6 Knjk 17.5-9 ^ə 1:7 2Kor 1.16

⁶ Ji sangi kadi dəw piti je al, ji sangi piti ləsi al nim, ji sangi piti lə dije madi ki rangi al nim ta.

⁷ Ningə ki rəjeti, ke je njé kaw kilə je lə Kirisi kin, asi kadi j-a j-ində-n təgi dəsi ti, nə loki je dansi ti, ji tal ji sal lom lom. Ji ra roje ta ko ngan je ki isi ində kəmne go ngane je ti, isi ngəm-de be.

⁸ Ji ndigi səsi ndigi ki je-n bəsi kadi j-adi səsi Poy Ta ki Maji lə Luwə par al, nə je bəsi kadi j-un roje wa j-adi səsi. Səi, itəli ne ki gate e ngay ki roje ti.

⁹ M-gər kadi mesəi a ole də ko ti ki j-ingə me kilə ki ra ti ki də ko rəgəgo ti ləje. Ji ra kilə kondə je, kada je kadi ji tal ne ki əy də dəw madi ti dansi ti al. Ji ra be ə j-ilə-n səsi mbə Poy Ta ki Maji lə Luwə.

¹⁰ Asi kadi imai nadi ləje, taa Luwə ka asi kadi ma nadi ləje tə təkə, pa njiyəje ki rəsi ti səi ki adi mesəi Kirisi, e pa njiyə ki ay njay, e pa njiyə ki dana, ne ki kadi dəw a ində-n ta dəje ti goto.

¹¹ İğəri kadi, kare, kare pəti, ji ra səsi təkə baw ngan je a ra-n ngane je be.

¹² J-ilə dingəm mesəi ti, j-adi səsi təgi, taa ji dəji səsi ki nja naa ti ki nja naa ti kadi pa njiyəsi e pa njiyə ki təji kadi səi dije lə Luwə. Luwə ki bər səsi kadi indəi rəsi naa ti səne də kəbe ti ki də təba ti lanə.

Kadi-me ki ko j-ingə dije ki Təsalonikiki ti

¹³ Gin ne ki j-isi ji ra-n oyo Luwə ki ndə je ndə je ə to kin: loki j-ilə səsi mbə ta lə Luwə ə osi mbisi ti, itaai ta kin tə ta lə dəw par kare al, nə itaai təkə e-n ta lə Luwə təkə rəjeti. Ningə ta kin isi ra kilə mesəi ti səi ki adi mesəi Kirisi.

¹⁴ NGakom je, səi uni də nja njé kaw-naa je lə Luwə, ki adi madi Jəju Kirisi, ki isi Jude ti. İngəi ko ji ngəkəsi je ti ki be koji-si ti, ko ko ki əi je ingəi ji *Jipi je ti^o.

¹⁵ Jipi je ki təli Bəbe Jəju ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti, taa je ka adi-je ko tə. Kilə rade nəl Luwə al, ningə əi njé bə je lə dije pəti^o.

¹⁶ J-ilə mbə Poy Ta ki Maji dije ki əi Jipi je al, kadi ingəi kəji, nə əgi-je. Ta təl tae ti, wongi lə Luwə osi dode ti.

Pol ndigi kadi n-təl n-aw Təsalonikiki ti bəy

¹⁷ NGakom je, ki əji dəje, j-iyə səsi dəkagilo ki ndəy be, ningə je səy səsi, kəmje ə oo naa al, nə meje e naa ti. Ji sangi ki rətije kadi ji tal j-o səsi, tado j-aw ki bəsi ngay.

¹⁸ E mbata kin ə, ji sangi kadi j-aw rəsi ti, ningə mi Pol wa ki dom, m-sangi rəbi nja ngay, nə *Satə ilə kəgi noje ti.

¹⁹ Ne ki e ne kində me də ti ləje, ne rənəl ləje, jəgi kəsi-gon ki j-a j-ində-n guje nə Bəbe Jəju ti ndə re ti e səi kin.

²⁰ Təkə rəjeti, səi ə səi ne təba ləje ki ne rənəl ləje.

3

Timote aw kilə Təsalonikiki ti

¹ J-asi kadi j-ore meje, ji nginə biti al, adi j-un nduje kadi j-isi ki karje ba Atən ti^o.

² Ə j-ilə ki ngokəje Timote, ki e madi-kiləje me kilə ti lə Luwə, əji-n də kilə mbə Poy Ta ki Maji lə Kirisi, kadi adi səsi təgi, ə ilə dingəm mesəi ti me kadi-me ti ləsi.

³ E be mbata kadi dəw madi dansi ti iyə rəne adi ko ki bəsi ne isi ingəi kin dum dəe al. Tado səi je wa igəri maji kadi e ne ki səbi dəje kadi a ra-je.

⁴ Dəkagilo ki ndə ki je-n səsi bəy, j-əl səsi j-ə nə dije a indəi kəmje ndoo, ningə e nee ka kin ə isi ra ne kin, adi e ne ki igəri maji.

⁵ E mbata kin ə, tə ka ki m-asi kadi m-ore mem, m-nginə biti al, m-ilə Timote ki rəsi ti kadi dəji ta də kadi-me ti ləsi oo. M-bəl kadi su ədi səsi, adi ko ləje tal ne ki kare roje ti.

⁶ Ningə ki bəsi ne kin, Timote təl rəsi ti re tēe rəje ti ne^o, ə adi-je Poy Ta ki Maji ngay əji də kadi-me ləsi ki ndigi-naa ki to dansi ti adi j-o. Timote əl-je təkə mesəi to dəje ti maji ngay ki ndə je pəti, taa əl-je bəy kadi indigi ngay kadi oi-je təkə je ka j-isi sangi ngay kadi j-o-n səsi ka kin be tə.

⁷ Lo kin ti ngəkom je, me ndingə rə je ti, ki me ko je ti ləje pəti, j-ingə təgi rəsi ti ki takul kadi-me ləsi.

⁸ Ki bəsi ne kin, ji tal j-ingə təgi kisi kəm, tado uwəi təgisi ba me kində rə naa ti ki Bəbe.

⁹ Ji gər ne wa ki kadi ji ra taa kadi ji ra-n oyo Luwə ngay mbata ti ləsi, əji də rənəl ki adi j-ingə ta kəm Luwə ti kin, al.

¹⁰ Kondə ki kada, j-isi ji dəji Luwə ki rətije kadi adi-je ta rəbi adi ji tal j-o-n səsi, ə kadi ji təl-n ta ne ki du səsi me kadi-me ti ləsi to.

¹¹ Kadi Luwə ki Bawje ə wa, əi ki Bəbe ləje Jəju Kirisi, tēgi ta rəbi ki kaw rəsi adi-je.

¹² Ningə kadi Bəbe ra adi ndigi-naa ki to dansi ti, ki ndigi ki isi indigi dije pəti kin aw ki kəte kəte, to tə ndigi ki je j-isi ji ndigi səsi kin be to.

¹³ Taa kadi Luwə adi səsi təgi ngəmesəi ti, kadi ndə ki Bəbe Jəju a re ki dije lanə bə, kadi ayi njay, ta goto dəsi ti nəq Luwə ti ki Bawje.

4

Pa njiyə ki nəl Luwə

¹ NGakom je, də ndəgi ta je ti, ji ndə səsi pa njiyə ki kadi injiyəi kadi nəl Luwə, ningə e pa njiyə ka kin tə ə isi injiyəl, nə ji tal ji dəji səsi bəy, taa j-ilə dingəm mesəi ti me tə Bəbe Jəju, kadi irai adi maji ki də made ti bəy.

² Səi, igəri ne ndo ki i rə Bəbe Jəju ti ki j-adi səsi kin maji.

³ Ne ki Luwə ndigi rəsi ti, e ta kadi ayi rəsi njay, əgi rəsi sangi-naa kaya ti.

⁴ Kadi daw ki ra dansi ti, gər lo kisi ki dāne ki go rəbi ki ay njay, ki adi kisi-gon,

⁵ ki kanji kadi ngur darə aw sie adi ra ko ne ki dije ki gəri Luwə al isi rai kin.

⁶ Ki oji dō lo kin, kadi daw madi ra majal ki ngokone ə se kadi əde al, tado dije ki njé ra ne ki be kin, bæe a uwə-de ki rə Bəbe ti, adi j-əl səsi kate, ə ji təl j-əl bəy ngata.

⁷ Tado Luwə bar-je kadi j-ayi njay, bi bar-je mba kadi ji sangi-naa kaya ti al.

⁸ E be ə, daw ki əsi ne ndo kin ngərangi, e daw ə əse ngərangi al, nə e Luwə ə əse ngərangi. Luwə wa ki nje kadi səsi NDilne kin.

⁹ Ki oji dō ndigi ki kadi ngakonaa je ndigi-naa, awi ki ndoo kadi ji ndangi makitibi dō ti j-adi səsi al, tado səi je wa, Luwə oji səsi rəbi ndigi-naa dansi ti yo ki ne adi igəri.

¹⁰ Ningə e ka to əisi oji ki rə ngakoje je ti pəti ki donangi Masəduwan ti ki tae ba kin^o, nə ngakom je, j-ilə dingəm mesi ti kadi irai adi maji ki dō made ti wa bəy.

¹¹ Kadi ne ki uwə mesingay, e kisi ki naa ki lapiya, kadi daw ki ra dansi ti ore kəmne dō kilə je ti ləne, ningə kadi irai kilə ki jisi səi je wa ə ingəi ne.

¹² Lo kin ti, dije ki əi njé kadi-me je al, a piti səsi me kilə rasi ti, ningə a awi ki ndoo ne madi ki to rəsi ji daw madi ti al to.

Njé koy je ki njé kisi kəm je ndo təl Bəbe ti

¹³ NGakom je, ji ndigi kadi isi day dō ta ti ki dō njé koy je ti al. Kadi isi day, indingəi rəsi tə ndəgi dije ki awi ki ne kində me dō ti al kin al.

¹⁴ Tə ka ki j-adi-n meje kadi Jəju oy, ə j lo koy ti ka kin ə, j-adi meje kadi njé ki oyi me kində rə naa ti ki Jəju, Luwə a un-de lo koy ti ki Jəju.

¹⁵ Ningə ta ki kadi j-əl səsi ə to kin, e ta lə Bəbe. J-əl ki j-a j-isi kəm ba ndo təl Bəbe ti, j-a j-aw darə ti nōō njé ki oyi ti al.

¹⁶ Tado loki ndu nje kun dō malayka je, ki ndu təbi lə Luwə a 6a 6a, Bəbe wa a j dərə ti taa re, ningə dije ki adi mede Kirisi ki oyi, a jii lo koy ti kəte,

¹⁷ nga ningə go ti 6a, j-əl ki j-isi ki doje taa bəy, Luwə a oy-je naa ti səde me kil ndi ti, kadi j-ingə Bəbe me nəl ti, ngadan lo ti. Lo kin ti, j-a j-isi naa ti ki Bəbe ki ndo je^o.

¹⁸ Maji kadi ilai dingəm me-naa ti yo je ki ne je ki ta je kin.

5

Kisi dō nja ti nginə-n ndo təl Bəbe

¹ NGakom je, ki oji dō dō kadi ki dəkagilo ki kadi ne je kin a rai ne, awi ki ndoo kadi ji ndangi makitibi dō ti j-adi səsi al.

² Səi je wa igəri maji ngay kadi ndo lə Bəbe a re tə nje bōgi ki a re bōgi ti kondə kin be.

³ Loki dije a əli əi nə: «Lapiya to ngata, j-isi maji ngata!» kin 6a, e ə tuij a tēē ibə-de nangi busi, tək i ndoo ki a ra-n dāne ki nje səm kin be. Ningə daw ki a asi kadi tēē ay ta ne ti kin goto.

⁴ Nə səi ki səi ngakom je, isi me til ti 6a ne kin a ibə-n səsi nangi busi tə nje bōgi ki a re be al.

⁵ Tado pəti, səi ngan je ki me kunji ti, səi ngan je ki kada. J-əi dije lə lo ki kondə al nim, j-əi dije lə til al nim to.

⁶ Ə adi ji toi bi tə ndəgi dije be al, adi j-isi kəm, j-adi kəmje aa.

⁷ Njé to bi je, toi bi kondə, ə njé kay kasi je, kasi ra-de kondə to.

⁸ Nə j-əi ki j-əi dije lə lo ki kada, sōbi kadi j-əi njé kəm-kaa je. Adi j-uni kadi-me əi ki ndigi-naa tə nda dō bədi je, ə kində me dō kaj i ti tə jōgi taa ne kati doje ti to.

⁹ Tado Luwə bar-je mba kadi wongi lie ində-je al, nə mba kadi j-ingəi kaj i ki go rəbi lə Bəbe ləje Jəju Kirisi.

¹⁰ Kirisi ki oy mbata ti ləje, mba kadi re j-isi kəm ba, ə se j-oy ka, ji təl j-ində bə naa ti sie.

¹¹ E mbata kin ə, maji kadi iləi dingəm me-naa ti je, irai ki naa je kadi itōgi me kadi-me ti ləsi, ki yo je ki ne je, tək i isi irai ngata kin be.

Ta kəji ki dobəy ti ki kuwə ji-naa

¹² NGakom je, ji dəji səsi kadi oi to dije ki isi rai kilə dansi ti, adi e njé ki isi indəi kəmde gosi ti ki go ndu Bəbe ti, isi ndəji səsi kin.

¹³ Maji kadi itōji-de ge ki igei ta ləde ki taga wangi ki ndigi-naa adi-de gəri, mbata kilə ki isi rai. Maji kadi isi ki naa ki lapiya dansi ti.

¹⁴ NGakom je, ji dəji səsi kadi indəri mbi dije ki isi njiyəi biriri, iləi dingəm me njé ki mede tuji ti, əsi gin njé ki tōgide goto, ə isi dō ti ki dije pəti.

¹⁵ Kadi oi maji, kadi daw madi igə kirə majal ki made ra sie ki majal al, nə kadi adi kəmsi e go maji ki ra ti ki ndo je pəti. Irai maji ki naa dansi ti səi je wa nim, ki rə dije ti pəti nim to.

¹⁶ Adi rəsi nəl səsi ki ndo je pəti,

¹⁷ əli ta ki Luwə ki kanji kiyə tae,

¹⁸ irai-e oyo me ne je ti pəti. E kin ə e ne ki Luwə ge rəsi ti, səi ki indəi rəsi naa ti ki Jəju Kirisi.

¹⁹ Ningə maji kadi, NDil Luwə ki isi mesi ti kin, ogi-e al, kadi ər səsi ta rəbi,

²⁰ taa ta ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti əli ka, kadi ikidi al to.

²¹ Nə kadi indəi manji ne je pəti, 6a uni ki maji dan ti.

²² Ogi rəsi ra majal je ki dangi dangi.

²³ Maji kadi Luwə wa ki nje kadi dije lapiya, ər səsi ki tae ba, ində səsi ta dangi mbata ti lie. Ningə kadi ngəm ndilsi, ki rəsi,

ki darəsi, kadi ndo təl Ba6e Jəju Kirisi ti ə, awi
ki ta dəsi ti əl.

²⁴ Luwə ki 6ar səsi a də njane ti, adi e e wa
6əy ə a ra ne je kin.

²⁵ NGakom je, əli ta ki Luwə mbata ti ləje.

²⁶ Uwəi ji ngakoje je pəti ki kuwə-naa ki rə
ti rututu.

²⁷ M-dəji səsi me tə Ba6e Jəju Kirisi ti, kadi
itidəi makitibi kin mbi ngakoje je ti pəti.

²⁸ Ningə kadi me-maji lə Ba6e Jəju Kirisi e
naa ti səsi pəti tə. Amen!

Makitibi ki kɔ joo ki Pol ndangi adi Tsaloniki je

Ta ki dɔ makitibi ti ki kɔ joo ki Pol ndangi adi Tsaloniki je

Me makitibi ti ki kɔ joo ki Pol ndangi adi njɛ kaw-naa ki Tsaloniki ti kin, tɔl re dɔ ta ti kare ki e tal ki Kirisi a tɔl tɔ re me tɔɔa ti ka kin ɔɔy. Tado ta kin nay ki lo tilɛ njɛ kaw-naa je naa ti ɔɔy. Dije madi ɔli ai nɛ Kirisi re ngata (2.2), ningɔ njɛ ki nungi ɔli ai nɛ dɔɔɔy ndɔ e basi, adi kawɔ jide isi be par, mbati ra kilɔ (3.6-9). E be ɔ, Pol ndangi makitibi ki kɔ joo kin adi-de kadi ɔr-n nɛ ki go rɔbe ti al ki isi njiyɛ dade ti, isi tilɛ-de naa ti kin, kɔ.

Nje kaw kilɔ Pol ilɛ ngirɔ makitibi ki ndangi kin ki oyo ki ra Luwɛ ɔji-n dɔ kadi-me, ki ndigi-naa lɛ njɛ ndole go Kirisi ki to ki taga, taa dɔji Luwɛ kadi adi-de kuwɛ tɔgi ba me kilɔ ti ki adi rɔde ki mbae kin tɔ (1.1-12). Go ta ti kin ɔa, Pol re dɔ kɔ ta ti wa ki ndangi-n makitibi ki e tal Kirisi ki a tal re me tɔɔa ti. Pol ɔl tɔki Kirisi a tal re kɔte nɔ dɔw madi ti ki ndɔji ta ki e «nje majal» kin, al. E ki a ɔy dije kadi ilɛ-n rɔ dije lɛ Luwɛ, taa a indɔ gune yɔ Kirisi ti tɔ (2.1-12). ɔji-n dɔ rɔ ki a re kin, maji ngay kadi njɛ kaw-naa lɛ Kirisi ai dɔ njade ti me kadi-me ti, ningɔ kadi iyɔi ta kɔl ta ki Luwɛ al tɔ (2.13-3.5). Wongɔ ra Pol dɔ dije ti ki njɛ daw, ki uni girɛ dɔ dɔɔɔy ndɔ ti ki e basi, mbatii ra kilɔ kin. Pol toji-de maji lɛ kilɔ ki ra ki a ra kadi dɔw tɔl nɛ ki koy dɔ dɔw madine ti al (3.6-15), ɔa tɔl ta makitibi lɛne ki njangi dɔ tɔ, ta kuwɛ ji-naa tɔ (3.16-18).

Ta ki bo ngay ki Pol ɔl ɛ nɔ: «Re dɔw madi ge ra kilɔ al ɔa, kadi uso nɛ ɔl tɔ» kin, ilɛ jine kɔm dije ti ki njɛ kɔr nun nɛ je naa ti al, adi ɔi nɛ dɔɔɔy ndɔ e basi, ningɔ mbati ra kilɔ ki e nɛ ki Luwɛ adi dɔw kadi ra ki ndɔ je pɔti ki isi-n ki dɔne taa kin.

Kuwɛ ji-naa

1 Mi Pol, naa ti ki Silasi ɔi ki Timote, ɔ ji ndangi makitibi kin j-adi sɔi njɛ kaw-naa je lɛ Luwɛ ki Bawje, ɔi ki Babe lɛje Jɔju Kirisi, ki isi Tsaloniki ti*.

2 Kadi me-maji ki lapiya lɛ Luwɛ ki Bawje ɔi ki Babe lɛje Jɔju Kirisi e naa ti sasi.

Ta ki gangi ki a re ndɔ tɔl Jɔju ti

3 NGakom je, sɔbi kadi ji ra oyo Luwɛ ki dɔkagilo je pɔti ki mbata lɛsi. Ningɔ e go rɔbe ti kadi ji ra be mbata kadi-me lɛsi aw kɔte ki tɔgine ngay, taa sɔi pɔti, ndigi-naa ki dansi ti ka j ki dɔ made ti dɔ made ti tɔ.

4 Ningɔ, e mbata kin ɔ, j-un sasi j-isi j-indɔn guje ki rɔ ndɔgi njɛ kaw-naa je ti lɛ Luwɛ,

ɔji-n dɔ kuwɛ tɔgi ba ki kadi-me lɛsi me kindɔ kɔm-ndoo ti ki me kɔ ti ki tɛɛ dɔsi ti.

5 Kɔ je kin tɔji kadi Luwɛ e nje gangi ta ki dana, ningɔ a tɔji kadi sɔi dije ki asi ta kadi oi ɔkɔ lɛ Luwɛ ki isi ingai kɔe kin tɔ.

6 Tɔki rɔjeti, Luwɛ e dɔw ki dana, adi a adi kɔ dije ki njɛ kadi sasi kɔ kin tɔ,

7 ningɔ sɔi ki adi sasi kɔ, a ingai lo kɔr kɔɔ sɔje, loki Babe Jɔju a tɛɛ dɔrɔ hɔy tɔ re ki malayka je lɛne ki njɛ tɔgi.

8 A re me por ti ki ɔ bilingi bilingi mba kadi adi kɔ dije ki gari Luwɛ al, ki dije ki njɛ mbati Poy Ta ki Maji lie, e ki e Babe lɛje Jɔju.

9 Kɔ ki a ingɔ-de, e tuji ki dɔɔɔyɛ goto. A ɔi sɔy ngay ta kɔm Babe ti, ki gidi tɔgi tɔɔa ti lie,

10 loki a re ndɔe ti kin kadi dije lie ilɛi tɔji dɔe ti, kadi dije pɔti ki a adi-e mede piti-e. NGA ningɔ, sɔi ka a sɔi dande ti nɔɔ tɔ, mbata sɔi itaaɔi naji ki ma ki ji ma dansi ti.

11 E mbata kin ɔ, j-isi j-ɔl ta ki Luwɛ ki ndɔ je pɔti mbata ti lɛsi, kadi Luwɛ oo sasi tɔ dije ki asi ta kilɔ ki ɔar sasi ki mbae. Kadi Luwɛ ra sasi ki tɔgine kadi ndigi ra maji ki to mesi ti kin tɔl tane maji ɔ kadi kadi-me lɛsi isi kɔm ba tɔ.

12 Lo kin ti, a ilɛi tɔji dɔ Babe Jɔju ti, ningɔ e a ilɛ tɔji dɔsi ti tɔ, ki go me-maji ti lɛ Luwɛ lɛje ɔi sie, e Babe Jɔju Kirisi.

2

Nɛ ki a ra nɛ kɔte nɔ re Babe ti

1 NGakom je, ki ɔji dɔ re lɛ Babe Jɔju Kirisi, ki dɔje ki a sasi-naa rɔe ti, nɛ ki ji dɔji sasi ɔ to kin:

2 loki dɔw madi a ɔl sasi ta ɔ nɛ e ta ki j rɔ Luwɛ ti, ɔ se a ɔl sasi ɔ nɛ e ta ɔ se makitibi ki j rɔje ti ɛ nɔ: ndɔ lɛ Babe re ngata ɔ, adi ta kin yati dɔsi al nim, adi ra sasi ɔal al nim tɔ.

3 Adi dɔw madi adi sasi ki go rɔbi madi al. Sɔbi kadi tɔ rɔ Luwɛ, ki e tɔ rɔ ki dɔɔɔy ti kin dɔe tɛɛ, taa dɔw ki nje tɔ rɔ Luwɛ ki e dɔw ki tuji sɔbi dɔe kin ka, dɔe tɛɛ taga ɔy tɔ taa ndɔ kin a re.

4 Dɔw ki nje tɔ rɔ kin a j kadi rɔ ki nɛ je pɔti ki tɔ Luwɛ ɔa dɔ ti, ɔ se nɛ ki dije isi ɔsi mɔkɔside nangi nɔge ti. Dɔw kin a aw biti kadi isi me kɔy ti lɛ Luwɛ, a ɔ nɛ ne wa ɔ ne Luwɛ.

5 M-gɔr kadi mesi a ole dɔ ti tɔki ndɔ ki mi-n sasi naa ti ɔy kin, m-ɔl sasi ta kin ngata.

6 NGA ningɔ, ki basine kin, igari nɛ ki uwɛ dɔw ki nje tɔ rɔ Luwɛ ka kin nangi kadi tɔ dɔkagilɔe ɔy taa a tɛɛ ki dɔne taga.

7 Tado tɔgi ki majal ki nje tɔ rɔ Luwɛ isi ra kilɔ ne lo ɔyɔ ti, nɛ nay kadi dɔw ki uwɛ nje tɔ rɔ kin nangi iyɔ rɔbi ade ɔy taa,

8 nje tɔ rɔ a tɛɛ ki dɔne taga. Ningɔ lo kin ti, Babe Jɔju a tɔ kɔɔ ki tane ti tuje-n kɔ, a tal-e nɛ ki kɔ kare ti ki tɔgi ki a re-n.

* 1:1 Tasa 1.1

⁹ Ki oji do nje ta ro Luwə, e a re ki togi la *Sata, a tee ki togi je ki dangi dangi, a ra ne koji je, ki ne mbali je ki ngom.

¹⁰ A ra ne je ki go rəbe ti al ki dangi dangi mba kədi-n kəm dije ki kadi a awi tuji ti. Dije ki kadi a awi tuji ti mbata mbati taa ne ki rojeti, mbati ndigi ne ki rojeti ki kadi a aji-de.

¹¹ E mbata kin ə, Luwə ilə ki togi ki kadi ur səde wale, kadi adi mede ne ra ki ngom.

¹² Lo kin ti, ta ki gangi a osi do dije ti pəti ki mbati taa ta ki rojeti, ə ooi maji rəde me ne ra ki dana al ti yo kin.

Kuwə togi ba me kadi-me ti

¹³ NGakom je ki njé ndigi la Bəbe, ki oji doje, sobi kadi ji nay ki lo ra oyo Luwə ti ki mbata lasi, mbata Luwə mbəti səsi lo kilə ngire ti nu mba kadi ingəi kaji ki rəbi la NDil ki təl-je dije ti la Luwə nim, ki rəbi la kadi-me ta ki rojeti nim to.

¹⁴ E mbata ne kin ə Luwə 6ar-n səsi ki rəbi la Poy Ta ki Maji ki j-ilə səsi mbəe, kadi ingəi kəsi-gon la Bəbe ləje Jəju Kirisi.

¹⁵ E be ə, ngakom je, maji kadi ai do njasi ti, ə kadi ingəmi ne ndo ki ji ndo səsi ki taje ə se ki makitibi ki ji ndangi j-adi səsi kin dəsi ti maji.

¹⁶ Maji kadi Bəbe ləje Jəju Kirisi ə wa əi ki Luwə ki Bawje, ki ndigi-je, ə adi-je me-səl ki dəbəye goto, ki kində me do ti ki maji, ki go rəbi me-maji lie kin,

¹⁷ səl mesi, ə kadi adi səsi togi kadi irai maji me ne je ti pəti ki isi irai ki me ta je ti pəti ki isi əli.

3

Əli ta ki Luwə mbata ti ləje

¹ NGakom je, ki kadi ji təl-n tae, ji dəji səsi kadi əli ta ki Luwə mbata ti ləje, kadi ta la Bəbe sane aw law law ki lo je pəti, ə kadi ingə kəsi-gon tək ingə-n rəsi ti kin be to.

² Əli ta ki Luwə 6əy to kadi taa-je ilə-je taa ji dije ti ki majal ki njé me ndul. Tadə e dije pəti 6a awi ki kadi-me, al.

³ Ningə Bəbe e dəw ki a do ndune ti, adi a adi səsi togi nim, a ngəm nje majal dəsi ti nim.

⁴ Je ji taa mesi, me to Bəbe ti kadi isi rai ne ki ji dəji səsi kadi irai, ningə isi ta ti isi irai ki kəte 6əy to.

⁵ Maji kadi Bəbe adi mesi e ki do ndigi Luwə ti nim ki do kuwə togi ba ti ki Kirisi adi səsi kin nim to.

Səbi kadi dəw ki ra ra kilə

⁶ NGakom je, ji dəji səsi me to Bəbe ti kadi osi rəsi ngərangı, kadi ngakoje je ti pəti ki isi njiyəi galala, təli rəde go ne ndo ti ki ji ndo səsi kin, al.

⁷ Səi igəri rəbi ki kadi indaji-je maji. Ji njiyəi dansi ti tə njé dabi je al.

⁸ Dəw madi ki ji dəje kadi adi-je ne kusoje goto. Kondə ki kada, ji ra kilə me kə ti ki me

ko rəgəgə ti, kadi je ne ki əy do dəw madi ti dansi ti al.

⁹ Təki rojeti, e ne ki sobi kadi j-ingə rəsi ti ə wa, 6i sobi 6a sobi doje al, al. Nə ji ra be mba kadi je ne ndaji ki rəsi ti.

¹⁰ Ji gar kadi loki je dansi ti, j-adi səsi ndu kin, j-ə nə: re dəw madi ge ra kilə al 6a, kadi uso ne al to.

¹¹ NGA ningə j-o kadi dije madi dansi ti isi njiyəi galala, mbati ra kilə, ə ai ka kində rəde me ne je ti la madide je yo.

¹² Ko dijee kin, ji dəji-de, ə j-adi-de ta koji me to Bəbe Jəju Kirisi ti kadi tı rəde, rai kilə tək dije isi rai, kadi ingəi ne kuso me ti, usoi.

¹³ Ningə ki oji dəsi, ngakom je, kadi o al ta ra maji ti.

¹⁴ Re dəw madi mbati təl rəne go ndu je ti ki j-adi səsi me makitibi ti kin 6a, maji kadi oi dəwe kin maji, ə kadi dəw madi tee kade ti al, adi rəe səl-e.

¹⁵ NGA ningə, kadi oi-e tə nje bə ləsi al, nə kadi indəji-e tə ngokosi.

Ta je ki dəbəy ti

¹⁶ M-dəji kadi Bəbe ki nje lapiya, e wa adi səsi lapiya ki dəkagilo je pəti, ki go rəbi je ki dangi dangi. Ningə kadi Bəbe e naa ti səsi pəti.

¹⁷ Ta kuwə ji-naa kin, e mi Pol ə wa ə m-dangi ki jim. E be ə m-isi m-ində-n jim gin makitibi je ti ləm pəti; e ne ndangi ləm mi wa.

¹⁸ Kadi me-maji la Bəbe Jəju Kirisi e naa ti səsi pəti. Amen!

Makitibi ki dɔsay ki Pol ndangi adi Timote

Ta ki dɔ makitibi ti ki dɔsay ki Pol ndangi adi Timote

Makitibi kin e makitibi ki dɔsay ki Pol ndangi adi Timote, loki Timote e-n dɔ njé kaw-naa je ti ki Epəji. A ndangi makitibi kin go dangay ti ki dɔsay ki ra me 6e ti ki Rom. Timote e ngon ki kɔe e Jipi ə bawe e Girəki tɔ. Kɔ Timote təl nje kun go Kirisɪ, adi Timote ka təl nje kun go Kirisɪ tɔ. NGA ningə, e kaw mba ti lə Pol ki kɔ joo ki aw mba kilə mbɛ Poy Ta ki Maji lə Kirisɪ kin ə ingəi-naa ki Timote dɔsay me 6e ti ki Lisitir, dɔnangi Aji ti ki du (6one kin ɓari-e Turki) (Knjk 16.1-3). Go kingə-naa ti lade wa ki ingəi-naa kin 6a, Timote təl ki kare dan madi-kilə Pol je ti ki njé njiyə sie. Lo je ngay ki Pol aw ti, Timote e sie naa ti naa ti. Ki madi je, Pol iyə ngodi ki oji dɔ njé kaw-naa je ki lo je ti ki dangi dangi jie ti. E be ə, tɔe re-n nja ngay me makitibi ti lə NJé kaw kilə je (17.14-15; 18.5; 19.22) ə se me makitibi je ti ki Pol ndangi (1Kor 4.17; 16.10-11; Plp 2.19-24; 1Təsa 3.2-6). Makitibi je ki joo ki Pol ndangi adi Timote tɔ, e ki ndangi adi Titi tɔ kin, ɓari-de «makitibi lə 6əə kilə jə», mbata əi makitibi je ki oji rəbi ra kilə 6əə lə Luwə, ə se rəbi kɔr nɔ njé kaw-naa je maji ngay.

Makitibi ki dɔsay kin əl ta dɔ ne je ti mitə:

Nɛ ki dɔsay, me makitibi ti kin, Pol ndɔr mbi njé kaw-naa je dɔ ne ndo ti ki ngom nim, dɔ pole ne ndo lə Jipi je ki ya njé ɓar Luwə al, naa ti ki ne ndo lə Kirisɪ.

Nɛ ki kɔ joo, makitibi kin toji rəbi ra kaw-naa nim, kində kəm go njé kaw-naa je ti kadi njiyə maji nim, njiyə lə njé kɔr nɔ njé kaw-naa je nim tɔ.

Ta tɔl ta ti, Pol adi ta kɔji Timote oji dɔ kilə 6əə ki Luwə ilə jie ti, taa ade gosi ki kadi ɓər-n lo kində kəmne go ɓuti je ti ki dangi dangi ki toi dan njé kaw-naa je ti. Nɛ ki bo ngay, ɓəbi kadi Timote e 6əə kilə ki maji lə Jəju Kirisɪ (4.6).

Makitibi ki Pol ndangi adi Timote kin, daji njé kaw-naa je ki njé kɔr nɔde je kadi rɔi rɔ ki rɔjeti ki ngire e dɔ kilə toji ti, ki kɔsi makəsi nangi nɔ Jəju Kirisɪ ti ki e nje taa dɔje ji majal ti (2.3-6).

Kuwə ji-naa

¹ Mi Pol ki nje kaw kilə lə Jəju Kirisɪ ki go ndigi ti lə Luwə ki Nje kaji-je, taa ki go ndigi ti lə Jəju Kirisɪ ki e ne kində me dɔ ti ləje.

² Ə m-ndangi makitibi kin m-ilə-n m-adi j Timote* ki j ngonm ki rɔjeti. j ngonm ki rɔjeti ki go rəbi kadi-me ki adi mei Jəju Kirisɪ.

M-uwə ji, ningə kadi me-maji ki koo kəm-to-ndoo ki kisi-maje lə Bawje Luwə əi ki Bəbe ləje Jəju Kirisɪ e səi naa ti.

Ta dɔ ne ndo ti ki ngom

³ Təki ndɔ ki m-əli, loki m-un ta rəbi ki dɔnangi Masəduwan ti*, isi 6e bo Epəji ti nɔɔ*. Isi ti nɔɔ mba kadi indɔr mbi dije madi ki njé ndo ne je ki ngom, kadi tai kəə ta ti.

⁴ Kadi ko dije ka kin tai kəə ta su je ti ki kidə ki kɔr gin noji* ki gine gangi al, tado lo təl ta ne je kin pəti e gaki-naa par. A ra səje maji dɔ kilə ti ki Luwə ilə jije ti, ki go rəbi kadi-me kin al.

⁵ NDɔr mbi kin a re ki ndigi-naa ki ngame ti ki ay njay njay, ki me ki maji ki uwə dəw ki ta al, ki kadi-me ki rɔjeti tɔ.

⁶ Dije madi mbati go rəbi ta kɔji ki maji kin ə təli nayi-naa ta ta ki maji ti ki ndae goto.

⁷ Rai rɔde njé ndo dije ndu-kun ti lə Luwə, na təkɪ rɔjeti, əi je wa ka ɓəri me ta ki isi əli al nim, taa ɓəri gin ne ndo ki isi ndoi ki tɔgide kin al nim tɔ.

⁸ Ji ɓər kadi ndu-kun lə Luwə e ndu-kun ki maji loki dəw ɓər lo ra-n kilə ki go rəbe ti.

⁹ Maji kadi ji ɓəri ta kin maji: E dije ki njé ra ne ki dana ə ndu-kun re mbata ləde al, nə re mbata lə njé kadi dije kɔ, ki njé tɔ rɔ je, ki njé mbati Luwə, ki njé ra majal je, ki dije ki njé ra ne ki nəl Luwə al, ki njé ki ooi tɔ Luwə tə ne ki ay njay al, ki njé təl bawde je ki kɔde je. Re mba njé təl dije,

¹⁰ njé ra kaya je, ki dɔngəm je ki njé sangi-naa, ki njé gati ki dije 6əə ti, ki njé ngom je, ki dije ki njé tati ta je. Re ki mbata lə dije pəti ki njé ra ne ki ɔsi ta ne ndo ki rɔjeti lə Luwə.

¹¹ Ne ndo kin e ki go poy ta ti ki maji ki Luwə ilə jim ti. E Poy Ta ki Maji ki toji tɔba lə Luwə ki nje maji.

Me-maji lə Luwə mbata lə Pol

¹² M-ra oyo Bəbe Jəju Kirisɪ ki adi-m tɔgi kadi m-ra-n kilə lie. M-ra-e oyo mbata koo ki oo adi masi naki ə ilə kilə kin jim ti.

¹³ Mi ki kate mi nje kal ta ki mal dɔ tɔ Luwə ti, mi nje kadi kɔ dije lie, ki nje taje. Nə Luwə, oo kəm-to-ndoo ləm, tado m-ra ne je kin pəti ki go ɓər-e ti al. M-ra-de tado m-adi mem al*.

¹⁴ Bəbe ləje, ki go me-maji ti lie ki to mbar mbar ki mbata ləm adi-m kadi-me ki ndigi-naa ki go rəbi kində rɔ naa ti ki Jəju Kirisɪ.

¹⁵ Ta kin e ta ki rɔjeti ki maji kadi dije pəti taai ki me ki kare ba. Jəju Kirisɪ re dɔnangi ti mba kaji njé ra majal je. Njé ra majal je kin, mi majal ləm itə-de pəti.

¹⁶ Nə Luwə oo kəm-to-ndoo ləm. Ra be kadi Jəju Kirisɪ toji kisi dɔ ti lie sam, mi ki majal ləm itə dije pəti. MBata kadi e ne ndaji lə dije ki a adi-e mede kadi ingəi kaji ki to biti ki nɔ ti.

¹⁷ Kadi toji ki tɔba e

Lə NGar ki nje kisi ki dəkagilo ki dəkagilo,
Lə Luwə ki nje koy al,
Lə Luwə ki dum koo ki kəm,
Lə Luwə ki e karne ba e Luwə. Amen.*

Pol ilə dīngəm me Timote ti

¹⁸ Ngonm Timote, ta kōji ki m-adi ə to kin:
Ki go ta je ti ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti əli dōi
ti kəte, m-ndigi kadi uwə ta je kin səm, irə-n
rō ki maji.

¹⁹ Irō rō ki maji, ki kadi-me ki maji ki uwə
dəw ki ta al. Dije madi mbati kadi mede uwə-
de ki ta, adi kadi-me ləde tui.

²⁰ Dan dije ti kin, Iməne əi ki Aləgijandır əi
ti noo. M-ilə Iməne* əi ki Aləgijandır* ji Satə
ti, kadi ndoi kəl ta ki mal dō Luwə ti al ngata.

2

Nə ndo ki dō kəl ta ti ki Luwə

¹ Kəte nō nē je ti pəti, m-ndaji kadi dije kōyi
nē Luwə, kadi əli sie ta, kadi nōi dōe ti, kadi
rai-e oyo ki mbata lə dije pəti.

² Maji kadi əli ta ki Luwə ki mbata lə ngar
je, ki njé kōbe je pəti, kadi j-i-si maji jəke me
be ti, me bəl Luwə ti, ki buki-naa ti.

³ E kin ə e nē ki maji ki nəl Luwə ləje ki NJe
kaji-je.

⁴ Tado Luwə ləje ge kadi dije pəti ingəi kaji
ə tēēi me gər ta ti ki rōjeti.

⁵ Təki rōjeti Luwə e kare ba, taa NJe ka mbo
dije ti ki Luwə e kare ba tō. E dəw ki bari-e
Jəju Kirisi.

⁶ E ki re adi rone koy ti mba kadi gangi-n
dō dije pəti. E kin ə e naji ki ma ki Jəju ma dō
gangi lo ti ki Luwə oji.

⁷ E ki mbata kin ə, Luwə ində-m nje kilə
mbē ki nje kaw kilə. Ta ki m-əl kin e ta ki
rōjeti bi e ta ngom al. Luwə ində-m mba kadi
mī nje ndo ta ki oji dō kadi-me ki ta ki rōjeti
gin dije ki dangi dangi ki əi *Jipi je al.

*Ta ki oji dō dīngəm je ki dāne je me kəy kaw-
naa ti*

⁸ E be ə, m-ndigi kadi dīngəm je əli ta ki
Luwə ki lo je pəti ki ji ki koy taa* ki me ki ay
njay, ki kanji ra wongī ki kanji gaki.

⁹ Be tō ə, maji kadi dāne je ka kibi kade e ki
go rəbi ti ki dana, kadi tui me dəw al, ki ki
ndoji ta al. Ningə kadi dō ki ra ki ndoji ta, or
ki gate e ngay, madi ki gate e ngay, ki kibi ki
gate e ngay, e nē su rō ləde al.

¹⁰ Nə kadi sui rōde ki kilə ra je ki maji ki toji
kadi əi dāne je ki njé ra kilə bəə lə Luwə yo taa.

¹¹ Dəkagilo nē ndo ti lə Luwə, maji kadi
dāne isi jəke oo dō nē ndo ki kanji kəl ta, ki
kilə dō gin tōgi ti.

¹² Bəi taa, madi ta rəbi dāne kadi ndo nē
dīngəm al nim, kadi aw ki tōgi dōe al nim, nə
kadi isi jəke ki kanji kəl ta.

¹³ MBata Adam ə Luwə ra-e kəte bəy taa ra
Ebi.

¹⁴ E Adam ə su əde al, nə e dāne ə su əde adi
al do ndu Luwə*.

¹⁵ Be ka, dāne a aji ki go rəbi lə ngon ki koji,
təki re uwə tōgine ba me kadi-me ti, me ndigi-
naa ti, ki me kay njay ti, ki hal ki ndoji ta al.

3

Njé kər nō njé kaw-naa je

¹ Ta ki m-aw tō m-əl kam e ta ki rōjeti: Re
dəw madi sangi kadi n-ər nō njé kaw-naa je
ningə, e kilə ki maji ə ndigi ra.

² Ningə sōbi kadi dəw ki nje kər nō njé kaw-
naa je e dəw ki ta goto dōe ti, e ngaw dāne ki
kare ba, e dəw ki nje kuwə rone gin tōgine ti,
e dəw ki nje gosi ta, e nje ra nē ki go rəbe ti,
e dəw ki nje ra mba, ta sōbi kadi e dəw ki asi
ndo nē dije tō.

³ Sōbi kadi e go kasi al nim, e dəw ki nje tō
rō al nim, nə e dəw ki sol ləm ləm, dəw ki nje
ge kəl al. Taa kadi e nje ra ta la al tō.

⁴ Sōbi kadi e dəw ki asi kində kəmne go me
kəy ti ləne, ningə kadi ra adi nganne je əi njé
təl rōde go ta ti ki njé buki-naa ti.

⁵ Tado re dəw asi kində kəmne go me kəy ti
ləne al ə, ra ban ə a ində kəmne maji go njé
kaw-naa je ti ə?.

⁶ Sōbi kadi e nje kadi-me ki sigi al, nə tō koji
rō aw sie adi osi me ta ki gangi ti təkī su osi-n
me ti be.

⁷ Sōbi kadi dije ki njé kadi-me je al ka, əli ta
ki maji dōe ti, mba kadi təl nē kidi al, ta kadi
osi me gum ti lə su al tō.

Diyakir je

⁸ *Diyakir je ka, sōbi kadi əi dije ki njé ra nē
ki rōjeti, sōbi kadi əi dije ki njé kəl ta mindide
joo al. A əi go kasi je al, taa a əi njé ra ta nē
kingə ki go rəbe ti al, al tō.

⁹ Sōbi kadi ngəmi ta lə Luwə ki tēē ki dōe
me kadi-me ti kin ki ngame ki ay njay kanji
kuwə-de ki ta.

¹⁰ Kəte nō kilə ti, sōbi kadi nai-de oi taa.
Go na koo ti, re nē ki ilə bəngirə nōde ti goto
ningə, asi kadi rai kilə diyakir kare.

¹¹ Dāne je ki njé ra kilə diyakir ka, sōbi kadi
əi njé ra nē ki rōjeti tō. Sōbi kadi əi njé kəl
dije ta ndilde ti al, taa kadi əi dije ki asi kuwəi
rōde gin tōgide ti tō. A əi dije ki dana me kilə
ra je ti pəti.

¹² Sōbi kadi diyakir je əi njé dāne ki kare,
kadi əi dije ki indəi kəmde go ngande je ti, ki
go me kəy ti ləde maji.

¹³ MBata njəe ki rai kilə diyakir maji, ingəi
kəsi-gon, taa asi kadi əli ta ki tōgide dō kadi ti
ki, adi mede Jəju Kirisi tō.

Nē ki Luwə tēē ki dōe

* 1:17 Amen e ta Ebirə ki kər me nə e rōjeti, kadi e be! ✱ 1:20 2Tim 2.17 ✱ 1:20 2Tim 4.14 ✱ 2:8 Tēē ki taga 9.29;
1 NGar je 8.22 ✱ 2:14 Kilə ngirə nē je 2.7-22; 3.1-6

¹⁴ M-inda mem do ti kadi me ndo je ti ki ngay al, m-a m-aw m-ing-a-i. Na m-ndangi makitibi kin m-il-a-n m-adi,

¹⁵ mba kadi re njam nay bay ka, igar-n rabi ra kilā lai me kay ti la Luwa. Adi ai njē kaw-naa je la Luwa ki nje kisi kam ba. Taki kagi ngadan kay ai ki ngirā kay ai togi kay, be to a, njē kaw-naa je ai togi ne ndo ki rojeti la Luwa.

¹⁶ Ne ki Luwa tee ki doe e ne ki bo ngay ki dum maji,

Adi e Jaju Kirisi ki j-ade meje.

Oji rone ta daw ki go daro ti,

Ninga, NDil Luwa bar-e daw ki dana,

Malayka je ooi-e,

Dije lai mbe ki oji doe dan gin dije ti ki dangi dangi,

Dije adi-e mede ki lo je pati donangi ti.

Luwa un-e aw sie dorā ti me kasi-gon ti.

4

Ta do njē ndo ne je ti ki ngom

¹ NDil Luwa al ta ay njay taki dokagilo ki dobay ti, dije madi a iyai go kadi-me lade ko, kadi oi ta la ndil je ki ngom. Taa a taai ngirā ne ndo ki j ro ndil je ti ki majal to.

² NJē ndo ne je ki ngom ki njē kadi kam dije ki ta ki nda tade ne, ki mede uwa-de ki ta do majal ti al, a a-di-de kadi buki-de wale. NJē ndo ne ki ngom ka kin ai dije ki mar ta lade e ki tuji.

³ Ko dije ka kin ogi kadi dije taai-naa, ta ogi kadi dije usoi ne je madi. Na Luwa inda ne kuso je pati mba kadi dije ki adi-e mede ki gari ta ki rojeti, usoi ne je kin ki oyo ki ra.

⁴ Ki rojeti, ne je pati ki Luwa rade ai ne je ki maji. Ne ki kadi daw mbati goto. Ke a kadi kuso-e e ki oyo ki ra Luwa.

⁵ Tado ta la Luwa, ki kal ta ki Luwa tali ne je kin pati ki kay njay ti.

⁶ Lok i re or gin ne je kin ki taga adi ngakoi je ooi ninge, a j nje ra kilā ba ki maji la Jaju Kirisi. A oji kadi j daw ki ul roi ki ta je ki go ndil ti, ki ne ndo ki rojeti ki inga.

Pol ila dingam me Timote ti

⁷ Maji kadi asi su je ki kidā ki kame goto ngarangi. Oi su je ki asi ta ta la Luwa. Inda do roi ti kadi isi me bal Luwa ti.

⁸ Kinda do ro ti mbata kinga ne me ti, ta ngodi ki kay je be kin maje e ngo, na ke a, e ngay al. Ne ra ki go ndu Luwa ti a ra maji ki daw me ne je ti pati. Tado a adi-je kaji ki donangi ti ne ki e ki dorā ti.

⁹ Ta kin e ta ki rojeti ki maji kadi dije pati taai ki me ki kare.

¹⁰ Roje ki j-isi j-adi ko, ki ro ki j-isi ji roi, e ki mbata meje ki j-inda do Luwa ti ki nje kisi kam ba. E a e nje kaji dije pati ki donangi ti ne, ki bo toi, e njē ki adi mede Jaju Kirisi.

¹¹ E kin a e ne ki kadi indaji dije a indo-de to.

Ne ndaji mbata njē kadi-me je

¹² Adi daw madi kidi mba ke ki j basa al. Na kadi j ne ndaji mbata njē kadi-me je, me ta kai ti, me pa njyai ti, me ndigi-naa ti, me kadi-me ti, ki me kay njay ti.

¹³ Kate no kadi m-re m-ing-a-i ti, m-ndaji kadi inda roi ta tidā makitibi ti la Luwa no kosi je ti, ki ta kaji ta ti, ki ta ndo dije ndu Luwa ti.

¹⁴ Oti kadi ikidi kadi-kare ki Luwa adi ki go me-maji ti lie kin. Adi ki go rabi la njē kal ta je ki tae ti, ki ai ta doi ti, ki go rabi la ngatogi je ki njē kor no njē kaw-naa je, ki indai jide doi ti.

¹⁵ Maji kadi inda roi ta kilā ti kin ira ki me ki kare ba. Ira be kadi dije ooi kaw ki kate lai taga ta kamde ti.

¹⁶ M-ndaji kadi kami adi do roi ti j wa, taa do ne ndo ti lai nim to. Uwa togi ba me ti. Re ira be ninge, a aji roi j wa taa a aji dije ki njē koo do ne ndo lai nim to.

5

Kal Timote ki ro njē kaw-naa je ti

¹ Oti kadi indangi daw ki togi ki togi ngay, na kadi al-e ta ki ndui ki sol ta bawi a isi al sie ta be. Ninge ngan basa je ka, saba kadi ira-de ta ngakoi je ki me daro ti be to.

² Ira ki dane je ki togi ta koi je taa ngan mand i je ta konani je be to. Ira ne je kin pati ki mar ta ki ay njay node ti.

Njē ngaw koy je

³ Maji kadi inda kami maji go njē ngaw koy je ti ki rojeti, ki daw ki nje ra sade goto.

⁴ Re nje ngaw koy aw ki ngane je a se ngan kane je ngo ninge, saba kadi, ngane je a se ngan kae je ndoi ne ra ki go rabi ti la Luwa do nojide je ti. Sabide kadi ooi go njē kaji-de je taki njē kaji-de je ooi gode kate kin be to. Tado ne ra ki be kin a nal Luwa.

⁵ Nje ngaw koy ki rojeti, e e ki daw ki nje ra sie goto, ki isi ki karne ba, inda mene do Luwa ti par. Dokagilo je pati, kondō ki kada, isi al ta ki Luwa, daji kadi ra sane.

⁶ Na nje ngaw koy ki isi ta koo maji rone ti me kaya ti ki ra, re a-n ki dane ta ngo ka, e daw ki koy me ndil ti.

⁷ Indo-de ne je kin be, mba kadi isi ki dode taa ki ta dode ti al.

⁸ Re daw madi oo go nojine je al, ki bo toy, oo go dije ki me kay ti lane al, e daw ki ilā kadi-me lane ko. Daw ki gar Luwa al ka e soti ite bay.

⁹ Onoi ndangi to nje ngaw koy ki bale asi kuti mehē al nim, taa ki taa ngaw kare ba al nim, mbo njē je ti ki njē kaw-naa je isi ooi gode.

¹⁰ Maji kadi dije gari-e oji go kilā rae ki maji. Maji kadi e daw ki kate e nje koti ngan je nim, nje ra mba je nim, nje togi nja dije ki kay njay la Luwa nim^o, e nje ra ki dije ki ne ki to tee

dōde ti nīm. Taa e nje ra kilā je ki maji ki go rābi je ki dangi dangi nīm tō.

¹¹ Onoi kadi indangi tō njé ngaw koy je ki rōde tō mbāl bəy me makitibi ti. Indangi tōde al tadō loki bō taa dingəm ra-de ningə, a iyəi kadi rō lāde mba kun go Kirisi kō, ə a taai ngaw.

¹² Ra-e ki be kin a re ki ta ki gangi dōde ti, tadō naji ta kadi-me lāde ki kəte kō.

¹³ Nə ki rangi bəy a tāli njé dabi je. Ningə kilā rade ki bo ngay e kilā lo mbā ki ta kəy lə dije par. Ə njé dabi je par al, nə indai ta bā go dabi ti, taa əi njé kində gəngi dō ta ti lə dije tō. Nə ki lagide al ka, ilāi tade me ti. Ningə ta kəlde ka tō biriri tō.

¹⁴ E mbata kilā ra je ki be kin ə, sōbi kadi njé ngaw koy je ki rōde tō mbāl bəy taai dingəm ki rangi. Kadi oji ngan je ə indai kənde go me kəy ti lāde tō mba kadi nje bā ingə rəbi əl-n ta ki mal dəje ti al.

¹⁵ M-əl ta kin be mbata njé ngaw koy je ngay ki rōde tō mbāl bəy ilāi kadi-me lāde kō ə uni go *Sata.

¹⁶ Re nje kadi-me ki dāne madi aw ki njé ngaw koy je me kəy ti lāne nōq ningə, sōbi kadi e wa ngəm-de. Lok i ra be ningə e nē koti ki əy ə un dō njé kaw-naa je ti, kadi njé kaw-naa je rai ki njé ngaw koy je ki rōjeti ki dāw ki nje ra səde goto.

Njé kər nō njé kaw-naa je

¹⁷ Maji kadi ngatōgi je ki njé ra kilā maji dan njé kaw-naa je ti, ingəi kōsi-gon ki nē kigə go ji ki asi ta kilā lāde gidi joo. Ki bo tōy, e njé je ki isi adi rōde kō mba kōji ta, ki ndo dije ta lə Luwə.

¹⁸ Tadō ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nā: «Dəw a dō ndugidu ta mangi ti al, dəkagilo ti ki a njiyə dō ko ti mba kadi kande tē.» Taa makitibi lə Luwə əl bəy tō ə nā: «Maji kadi dāw ki nje ra kilā ingə nē kigə go ji ki asi ta kilā ki ra[✧].»

¹⁹ Re dāw madi əl ta ki majal dō ngatōgi ti, ə dije joo ə se mitə mai naje al ningə, oti kadi indigi sie dō ti.

²⁰ Njé je ki rai majal, sōbi kadi indangi-de ta kəm kosi je ti mba kadi ndəge je bəli.

²¹ M-ndəji ta kəm Luwə ti ki ta kəm Jəju Kirisi ti, taa ta kəm malayka je ti ki Luwə mbəti-de, kadi itəl rōi go ta je ti ki m-əli. Itəl rōi go ti ki kanji kun ki madi je ə kiyə njé ki nungi, ki kanji kər kəm dije dana.

²² Nə ki sōbi kadi igər ə to kin: Oti kadi ində ji dō dāw ti kalang i ba mba kadi təl nje ra kilā dan njé kaw-naa je ti. Maji kadi ində rōi-naa ti ki dāw dō majal ti lie al. Ningə, i wa ay rōi njay dō majal ti.

²³ NGa ningə, maji kadi ay man ki ndul wa kare ba par al, nə kadi ay kasi kandi nju ndəy ndəy mba kadi ra maji ki mōy ki mei ti ki ra adi rōi ta kati al ki dəkagilo je pəti kin.

²⁴ Dije madi je gin majal lāde tō taga kəte bəy taa kadi ta ki gangi re dōde ti. Nə njé ki nungi, majal lāde tō lo bəyo ti bit i kadi ta ki gangi taa a ər ginde ndō ki gogi ti.

²⁵ Kilā ra je ki maji ka tō be tō. Yə njé ki madi tō taga pəy pəy. Ningə njé ki nungi, re yāde tō taga pəy pəy al ka, a toi lo bəyo ti ratata al.

6

Ta dō bəə je ti

¹ Dije pəti ki adi mede ki əi bəə je, sōbi kadi ilāi dōde gin tōgi ti lə bade je. Həi dōde gin tōgi ti lə bade je mba kadi dāw əl ta ki mal dō tō Luwə ti al, taa dō nē ndo ti ki ji ndo səsi kin al tō.

² E go ti al kadi bəə je ki bade je adi mede Luwə, uni girə dō ke ngakonaa me ta ti lə Luwə ə mbati kadi ilāi dōde gin tōgi ti lə bade je. Kede ngakonaa me ta ti lə Luwə ka kin ə sōbi kadi rai kilā adi-de ki kəte nōq bəy, tadō e ngakōde je ki njé kadi-me je ə isi rai kilā adi-de.

Njé nē ndo je ki ngom ki ra ta nē kingə

³ Ta ki m-aw tə m-əli kam, e ta ki sōbi kadi indo dije ə indəji-de kadi rai kilē. Re dāw madi ndo dije nē ki rangi, ə iyə go rəbi ta ki rōjeti lə Bəbe ləje Jəju Kirisi, ki go rəbi nē ndo ki go kadi-me ti ləje kin ningə,

⁴ e dāw ki kun dō ta təl-e, taa e dāw ki isi day tō. Nə ki gər e ta ki naji ki tō rəe ti tə mōy. E nje sangi ta me ta ki naji ti dō ta je ki ndade goto. Ningə lo kin ə, jangi je, ki gaki-naa je, ki taji-naa je, ki ta ki təti dō-naa ti je tēti ti.

⁵ Ta ki naji ki gine gangi al, mbō dije ti ki ku dōde goto, ki ngon gir ta ki ndəy ki əji dō ta ki rōjeti goto dōde ti, tēq lo kin ti nōq. Ningə məri kadi, kadi-me Luwə e rəbi kingə nē.

⁶ Təki rōjeti, kadi-me Luwə e nē kingə ki bo ngay, re dāw ra rənəl dō nē ti ki to me jie ti.

⁷ Təki ji re-n me duniya ti ki jije kare, be tō ə j-a ji təl-n ki jije kare.

⁸ E be ə, re j-ingəi nē kusoje je kibi rōje ningə, kadi ji ra rənəl dō ti.

⁹ Dije ki sangi kadi n-tali njé nē kingə ki ngay ki rəbi je ki dangi dangi, osi me gum nē na ti. Osi me gum ti ki go rəbi ra ta nē ki to mbə, ki ki majal, ki aw ki dije me nē ti ki majal, ki me tuiji ti.

¹⁰ Tadō ra ta la e ngirə majal je pəti. Njé ki madi uni rōde ba pəti indai ta sangi la ti, adi ndəmi say go rəbi kadi-me ti. Ningə əi je wa adi kō ndilde.

Rō rō ki maji

¹¹ Nə i ki j dāw lə Luwə, ay gədi nē je ti kin ki rangi, sōbi kadi isa rəbi nē ra ki dana, ki bəl Luwə, ki kadi-me, ki ndigi-naa, ki kore me, ki səl ləm.

✧ 5:18 Dətarənom 25.4; 1Kor 9.9; Mt 10.10; Lk 10.7

¹² Iro ro ki maji ki oji do kadi-me, uwə kaji ki to ratata kin sam, tado Luwə bari mba kadi igar ta kaji kin, dokagilo ti ki un ndui taa iman naji ki maji do ti no kosi dije ti.

¹³ M-ndaji ta kam Luwə ti ki nje kində ne je pəti, taa ki no Jəju Kirisi ki un ndune ki taa man naji ki rojeti no Posi *Pilati ti*,

¹⁴ kadi ingam go ndu-kun ki ingə kin maji, me kay njay ti ki kanji ta madi do ti biti kadi Babe Jəju Kirisi tal re-n.

¹⁵ Babe Jəju Kirisi a re dokagilo ti ki Luwə oji,

Luwə ki nje maji-kur, ki e ki karne ba e ba rone,

ENGar la ngar je ki Babe la babe je,

¹⁶ E ki karne ba e nje koy al,

Isi me kunjti ti ki daw asi kadi tje kadi ti al.

Daw kare ki donangi ti ne ki oo-e ki kamne goto.

Daw ki asi koo-e goto.

Toba ki togi ki to biti ki no ti e yae! Amen!

Ta ki oji do nje ne kingə je

¹⁷ Əl nje ne kingə je ki donangi ti ne kadi indai gude al. Əl-de kadi uwai kul ne kingə je ki a tuji kin al, na kadi uwai kul Luwə ki nje kadi-je ne je pəti ki to mbar mbar, jie oy al, mba kadi j-isi-n me ronəl ti.

¹⁸ Əl-de kadi rai maji, kadi ne kingəde e kilə ra ki maji. Ningə kadi ai dije ki jide oy al, kadi kəki ne kingə je ləde ki dije ki rangi.

¹⁹ Re rai be ningə, isi kawi ne maji je ləde indai lo ngəm ne ti ki maji ki ngə mba ndo ki lo ti ti, kadi ingəi kaji ki rojeti.

Ta ki dobay ti ki kuwə ji-naa

²⁰ I Timote, sobi kadi uwə go ndu Luwə kin sam. Isi roi ko kadi ta je ti ki kal ki ndae goto, ki osi ta ta la Luwə, osi roi ko kadi ta je ki naji ti ki go ne gar ti ki ngom ki donangi ti ne.

²¹ Dije madi uwai kul ne gar kin, adi ndəmi go rəbi kadi-me ləde.

Kadi me-maji la Luwə e naa ti səsi. Amen!

Makitibi ki kɔ joo ki Pol ndangi adi Timote

Ta ki dɔ makitibi ti ki kɔ joo ki Pol ndangi adi Timote

Makitibi ki kɔ joo ki Pol ndangi adi Timote kin, ndange Rom ti, loki to-n ta kɔ ti me kɔy dangay ti (1.17; 2.9). E dɔkagilo ki madi-kilɔ je lɔ Pol tusi-e iyɛi-e (4.10, 16). Pol e ta tɔl ta kilɔ ti lɔne (4.6), ɛ ndangi makitibi adi madi-kilɔne ki ngay Timote, ade-n ngan ndu je ki dɔbɔy ti (1.2). Makitibi ki kɔ joo ki Pol ndangi adi Timote kin a e dɔbɔy makitibi lɔ Pol ki ndangi.

Kilɔ ngirɛ ta ti, nje kaw kilɔ Pol, ra oyo Luwɛ mbata kadi-me ki ndigi-naa ki to me Timote ti. NGa ningɛ, ɔji-n dɔ kɔ ki a ingɛ ɔɛɛ kilɔ je lɔ Luwɛ lo ti ti, ki rɔ ki a ingɛ-de me kilɔ kilɔ mbɛ Poy Ta ki Maji ti lɔ Kirisi, Pol ilɔ dingam me Timote ti kadi uwɛ tɔgine ba, rɔ tɛ asigar lɔ Jɛju Kirisi ki a dɔ njane ti (1.3-2.13). Dɛje kadi ɔsi rɔne ngarangi kadi dije ti ki njɛ ge ta ki maji ki ndae goto, ki njɛ tidɛ ta je ki galala ki ɔsi ta Poy Ta ki Maji. Pol ndɛji Timote kadi oo dɔ njane m-e Pol, ningɛ kadi indɛ kɛme go nɛ ndo ti ki rɔjeti ki n-ade (2.14-4.5). Ta tɔl ta ta ti, Pol ɛl ta ki dɔ rɔne ti ɔji-n dɔ dɔkagilo ki ngɛ ki e me ti, ningɛ iyɛ ta ra oyo Baɓe Luwɛ ki isi indɛ kɛme gone ti me kɔ je ti kin, al (4.6-22).

Nje kaw kilɔ Pol rɔ rɔ ki maji mba ta lɔ Luwɛ, biti tɔl tae (4.7). NGa ningɛ, ɔsɔbi kadi njɛ kadi mede Kirisi, rɔi ko rɔ lɔ Pol kin, ki kanji ɔɛl. Kadi rɔi ki kadi-me, ki kore me, ki ndigi-naa, taa ki kuwɛ tɔgi ba tɔ.

Kuwɛji-naa

¹ Mi Pol ki nje kaw kilɔ lɔ Jɛju Kirisi ki go ndigi ti lɔ Luwɛ. Kilɔ ram e mba kadi m-ilɔ mbɛ ta kaji ki Luwɛ un ndune adi dɔ ti ki takul kindɛ rɔ naa ti ki Jɛju Kirisi.

² M-ilɔ ki makitibi kin madi j Timote* ki j ngon ndigi lam. M-uwɛ jii ɛ m-dɛji kadi me-maji ki koo kɛm-to-ndoo ki kisi-maje lɔ Luwɛ ki Bawje ɛi ki Baɓe lɛje Jɛju Kirisi e ɔsi naa ti.

Pol ra oyo Luwɛ

³ M-ra oyo Luwɛ ki m-isi m-ra kilɔ made ki ngame ki ay njay tɛki kam je* rai kɛte be tɔ. Kondɔ ki kada loki m-isi m-ɛl ta ki Luwɛ ningɛ, mem ole dɔi ti.

⁴ Lokɔ mem ole dɔ nɔ ti lɛj*, ɔo koo-i ra-m ngay mba kadi rɔnɔl lam rosi.

⁵ Mem ole dɔ kadi-me ti lɛi ki rɔjeti. Kadi-me kin j rɔ kai Loyisi ti ki ɔalme ɔay taa to rɔ kɔji Enisi ti tɔ. M-ɔadi al kadi kadi-me kin e ngamei ti tɔ.

Pol dɛji Timote kadi ingɛ kɔ sɛne mbata Poy Ta ki Maji

⁶ MBata kin ɛ, m-ole mei dɔ ta ti kin kadi indɛ kɛmi maji go kadi-kare ti lɔ Luwɛ ki ingɛ ki go me-maji ti lie, loki m-indɛ jim dɔi ti.

⁷ Tɛki rɔjeti, NDil ki kay njay ki Luwɛ adi-je, e NDil ɔɛl al, nɛ e NDil ki rosi ki tɔgi ki ndigi-naa. Taa e NDil kindɛ dɔ rɔ ti tɔ.

⁸ Adi rɔi sɔli mba ma naji dɔ Baɓe ti lɛje al. Taa adi rɔi sɔli dɔm ti, mi ki mi kɔy dangay ti mbata lie kin al tɔ. Nɛ kadi ingɛ kɔ sɛm mbata Poy Ta ki Maji ki go tɔgi ti ki Luwɛ adi.

⁹ Luwɛ ki aji-je ɛ ɔar-je, mba kadi kisi ki dɔ taa lɛje e kisi ki dɔ taa ki ay njay. Ra nɛ kin be mba kilɔ rajɛ je al, nɛ e ki go ndigi ti ki go ki me-maji ti lie. Me-maji kin Luwɛ adi-je me Jɛju Kirisi ti kɛte ɔay taa kadi indɛ duniya.

¹⁰ Me-maji ka kin j-oi ki kɛmje ngɔsine ki takul me ti Nje kaji-je Jɛju Kirisi. E ɛ tɔl koy nɛ ki kare ti. Ningɛ ki takul Poy Ta ki Maji, ra adi jɛ gari kaji ki kisi kɛm ba ay njay njay tɔ.

¹¹ E ki mbata Poy Ta ki Maji kin ɛ Luwɛ indɛ-m tɛ nje kilɔ mbɛ nim, nje kaw kilɔ nim, taa ki nje ndo nɛ dije nim tɔ.

¹² E kin ɛ, e gin kingɛ kɔ lam ki ngɔsine kin. Nɛ rɔm sɔl-m dɔ ti al. Tɛki rɔjeti, m-gɛr Luwɛ ki m-indɛ mem dɔe ti kin ɔati. M-gɛr maji kadi tɔgi Luwɛ asi naki kadi indɛ kɛmne go nɛ ti ki adi-m biti dɔbɔy ndo ti.

¹³ Nɛ ndo ki ingɛ rɔm ti, un tɛ nɛ ndaji me kadi-me ti ki me ndigi-naa ti ki Jɛju Kirisi adi-je me kindɛ rɔ naa ti sie.

¹⁴ Ingam go nɛ ndo ki adi-ni ki takul NDil Luwɛ ki isi meje ti kin maji.

Kuwɛ rɔ ba lɔ Onɛsipɔr

¹⁵ Igɛr kadi njɛ ki dɔnangi Aji ti mbati mi. Pijal ɛi ki Ermojan ɛi mbɔde ti tɔ.

¹⁶ Ki ɔji dɔ Onɛsipɔr, kadi ra maji lɔ Baɓe e dɔ me kɔy ti lie. Tɛki rɔjeti, ilɔ dingam mem ti taa taa. Taa rɔe sɔl-e dɔm ti me keem kɔy dangay ti kin al tɔ.

¹⁷ Dɔkagilo ki tɛɛ Rom ti taa ɛ, sangi-m ki rɔ ki tj kati kadi ingɛ-m.

¹⁸ M-koy Baɓe Jɛju kadi adi Baɓe Luwɛ oo kɛm-to-ndoo lɔ Onɛsipɔr ndo gangi ta ti. Taa j wa ki dɔi, igɛr ita ndɛgi dije pɛti, kilɔ je pɛti ki Onɛsipɔr ra adi-m dɔnangi Epɛji ti.

2

Nje rɔ lɔ Kirisi ki maji

¹ J ngonm Timote, maji kadi uwɛ tɔgi ba me me-maji ti ki j-ingɛi ki takul kindɛ rɔ naa ti ki Kirisi kin.

² Ningɛ nɛ ndo ki ingɛ rɔm ti ta kɛm kosi dije ti, maji kadi indo dije ki dana ki asi naki kadi ɛi je ka, un ndoi dije ki rangi kɛte tɔ.

³ Ingɛ kɔ sɛm tɛ nje rɔ ki maji lɔ Jɛju Kirisi.

* 1:2 Knjk 16.1 * 1:3 Plp 3.4-5 * 1:4 1Tim 1.3

4 Nje rɔ madi dan njé rɔ je ti ki ge kadi n-nəl ki bo ki dɔne ti, ki ində rɔne ta ne je ti ki rangi yo goto.

5 Nje kay ngədi ki a ingə ne kingə go jine re ay ngədi ki go ndu-kun ti al goto.

6 Nje ndər ki nje ra kilə ki tɔgine ə a ra rɔnəl dɔ kandi ko ti kəte.

7 Maji kadi imər ta dɔ ta ti ki m-əli kin maji ningə, Bəbe a adi tər kadi igər-n ndəgi ne je pəti tigə.

Adi mei ole dɔ Jəju Kirisi ti

8 Adi mei ole dɔ Jəju Kirisi ti ki e gin ka ti lə *Dabidi, Jəju Kirisi ki j taa dan njé koy je ti ki go Poy Ta ti ki Maji ki m-isi m-ilə mbge.

9 E ki mbata Poy Ta ki Maji wa kin ə, m-isi m-ingə-n kɔ. Dəoi-mi ki kulə gindi tə dəw ki nje təl dəw be. Nə ta lə Luwə dəw ki asi dɔɔ-e goto.

10 Be ə, m-tigə tam njaki dɔ ne je ti pəti mbata njé je ki Luwə mbəti-de, mba kadi əi je ka, ingəi kaji ki e me Jəju Kirisi ti, naa ti ki kɔsi-gon ki ratata tɔ.

11 Ta ki m-a m-əl kam e ta ki rɔjeti: Re j-oyi naa ti ki Kirisi ə, J-a j-isi kəm ba naa ti sie tɔ.

12 Re j-uwəi tɔgije ba sie ə, J-a j-ɔi ɓe naa ti sie tɔ.

Re j-ə nə ji gəri-e al ə, E ka a ə nə n-gər-je al tɔ.

13 Re je j-a dɔ njaje ti al ə, E a dɔ njane ti.

Tadɔ a naji ta gər rɔne al ratata.

Nje ra kilə ki rɔe sɔl-e al

14 Maji kadi inay ki lo kole mede dɔ ta je ti kin taa taa. Ki nɔ Luwə ti, əl-de ki tɔgi mba kadi gaki-naa dɔ ku ta je ti ki ndade goto kin al. E kin a ra ne madi al, nə a tuji dije ki njé ko dɛe ta tuji yo.

15 Ində dɔ rɔi ti kadi itɛɛ nɔ Luwə ti tə dəw ki asi, nje ra kilə ki rɔe sɔl-e dɔ kilə ti lie al, ki ilə mbɛ Poy Ta ki Maji ki rɔjeti lə Luwə ki go rəbe ti.

16 Imbati ta ki naji je ki ndade goto ki ɔsi ta kadi-me. Təki rɔjeti, njé je ki ta je ki be kin nal-de, ndəde ngal ki Luwə par par.

17 Ne ndo ləde to tə dɔ bay ki aw ki kəte kəte kin be. Iməne[☆] əi ki Pilati əi mbɔ dije ti kin tɔ.

18 Əi say kadi ta ti ki rɔjeti. Ningə əli əi nə, njé koy je jii taa lo koy ti ngata. E be ə, tuji ki kadi-me lə njé ki nə je.

19 Be ka, ngirə kəy ki ngə ki Luwə ində isi lo kise ti. Luwə ndangi ta je kin dɔ ti ə nə: «Bəbe gər dije ki əi yəe je bəti, ningə maji kadi dəw ki ra ki ə nə n-e yə Bəbe, kadi ay say kadi majal ti.»

20 Me kəy ki bo ti, dəw a ingə ne ra kilə je ki ra ki ɔr ə se ki ningə kasi par al, nə a ingə njé ki madi je ki rai-de ki kagi ə se wanji tɔ. Njé je ki nə je, e ki mba ra kilə ndo madi je par.

Njé je ki nungi, e ki mba ra kilə ki ndɔ je pəti tɔ.

21 Re dəw madi ay rɔne njay dɔ majal je ti kin ə, a to tə ne ra kilə kɔsi-gon, ki kində ta dangi, ki ndae to ti mbata bəe, ki kində dɔ dana mbata kilə je pəti ki maji.

Nje ra kilə lə Bəbe

22 Maji kadi ɔr rɔi kɔ me ngur darɔ ti ki dɔkagilo basa ti. Isangi rəbi ra ne ki dana, ki kadi-me, ki ndigi-naa, ki kisi ki naa maje, ki njé je ki isi əli ta ki Bəbe ki me ki ay njay.

23 Imbati ta ki naji je ki to mbə ki ndae goto. Ta ki naji je ki be kin a re ki gaki-naa.

24 Təki rɔjeti, dəw ki nje ra kilə ɓəə kadi Bəbe, e dəw ki a gaki dije al, nə e dəw ki a ɔji ndigi-naa ləne ki rɔ dije ti pəti nim, dəw ki asi ndo ne dije nim. A e dəw ki a isi dɔ ta ti tɔ.

25 Ki mindi ki sɔl lam ə a tur-n ta dije ki njé kɔse ta. Dəmajii ə Luwə a ra adi tui kalde mba kadi tɛɛi me gər ta ki rɔjeti ti, ɓa a təli uni angal ki maji gogi.

26 A tɛɛi me gum je ti lə su ki uwə-n-de dangay ti, gin tɔgine ti mba kadi rai ndigi lie.

3

Ne je ki a rai ne dɔbɔy ndo je ti

1 Maji kadi igər təki me ndo je ki dɔbɔy ti, kagi lo je ki ngə a rəi.

2 Dije a təli njé ra ta ne, njé ndigi la. A əi njé kində gude, njé kun dɔde taa, ki njé kəl ta ki mal dɔ tɔ Luwə ti. A əi njé təl rɔde go ta ti lə njé koji-de je al. Ningə, a asi kadi rai oyo Luwə al tɔ. Taa a iləi koji dɔ ne je ti lə Luwə al tɔ.

3 Koo to dəw a goto rɔde ti, koo kəm-to-ndoo a goto rɔde ti, a əli ta ki rɔjeti al dɔ-naa ti, pa njiyəde a ale mba. A əi njé təl ne ki kanji koo kəm-to-ndoo, taa a əi njé kɔsi ta ne ra ki maji tɔ.

4 A əi njé kun dɔ-naa, njé ra ne ki dɔ gu ti, kun dɔ taa a təl-de njé kəm to je ti. A ndigi rɔnəl ki duniya ti itə Luwə.

5 A ɔji gidi rɔde ti təki n-əi njé ɓəl Luwə, nə təki rɔjeti, naji ta gər tɔgi kadi-me. ɔr rɔi kɔ kadi ko dije ti ki be kin.

6 MBɔ ko dije ti kin, a ingə njé je ki isi uri me kəy ti lə dəne je ki njé tɔgi goto, uwəi-de me gum je ti ləde. Əi dəne je ki majal dum dɔde, adi iyəi rɔde adi ngur darɔ je ki dangi dangi.

7 Isi ta ndo ne je ti ki dɔkagilo je pəti, nə lo kadi asi tɛɛi me gər ta ti ki rɔjeti goto ratata.

8 Təki dɔkagilo ti ki kəte, Janəsi əi ki Jambirəsi ɔsi ta *Moji ka kin ə[☆], njé je kin ka ɔsi ta, ta ki rɔjeti tɔ. Əi dije ki ne gər ləde aw səde me ne ra ki majal ti yo, taa kadi-me ləde ka, ndae goto tɔ.

9 Lo kaw kəte ləde ki ngay a goto, tadɔ dije a gəri ne rade je ki majal təki ndo je ti ki

☆ 2:17 1Tim 1.20 ☆ 3:8 Tɛɛi ki taga 7.11, 22

kæte, dije gærii ne ra je ki majal læ Janæsi æi ki Jambiræsi ka kin be to.

Pol ndaji Timote kadi ngam go ne ndo ki ingæ rone ti

¹⁰ Næ j, indæ kæmi o-m me ne je ti pæti: me ne ndo ti læm, me pa njiyam ti, me kaji ta ra je ti læm, me kadi-me ti læm, me kisi do ti læm, me ndigi-naa ti læm, taa me kuwæ tægi ba ti læm to.

¹¹ Igær ræbi ki dije indai kæm-ndoo ki mbata Poy Ta ki Maji, ki kjo je ki ngay ki m-ingæ me 6e bo ti ki Atiyosi, ki Ikoniyom, taa me 6e ti ki Lisitir to*. Tæki røjeti m-ingæ kjo ngay wa, na taa taa, Bæbe isi ær-m me ne je ti kin kjo.

¹² Tæ ki røjeti, dije pæti ki gei njiyæ me 6æl Luwæ ti ki takul kindæ rø naa ti læde ki Jøju Kirisi a ingæi kjo.

¹³ Næ dije ki njé me ndul, ki njé ndo te je a awi kæte kæte me majal ki ra ti par par. Me kilæ rade je ti, a ædi ndagi dije tæki æi je wa ka dije ki rangi ædi-de be to.

¹⁴ Næ ki oji doi, maji kadi uwæ go ne je pæti ki indo æ itaa tæ ne je ki røjeti kin sëm. Tado igær dije ki ingæ ne ndo kin røde ti 6æti*.

¹⁵ Døkagilo ki ito ki dui ba 6øy æ igær ta je ki ndangi ki ay njay læ Luwæ kin. Ta je kin a asi kadi-ni ne gær ki røjeti, ki a tæe sæi kaji ti ki takul kadi-me Jøju Kirisi.

¹⁶ Tado makitibi ki ndangi læ Luwæ pæti, Luwæ to NDilne ki ay njay sëm ti. Ningæ ndæe to ti mba ndo ne dæw, mba kadi oji dæw ædi mbati ne ra ki majal, mba kor dæw ta ræbi, taa mba ndo ne dæw mba kadi pa njiye e go ndigi ti læ Luwæ to.

¹⁷ E be mba kadi dæw læ Luwæ e ki kasi naa bægæ me ne je ti, mba kadi ra-n kilæ je pæti ki maji.

4

Kilæ mbe Poy Ta ki Maji

¹ E be æ, ta kæm Luwæ ti ki ta kæm Jøju Kirisi ti ki a gangi ta do dije ti ki isi ki dæde taa æ se njé koy je, ki mbata tæl re lie æ se kjo6e lie,

² m-dæji kadi ilæ mbe Poy Ta ki Maji kin par par, døkagilo ti ki maji æ se ki majal. Ør dije ta ræbi, ikæl do hal ti ki majal, ilæ dingam me dije ti ki takul ne ndo læi, ki kisi do ti ki kanji kiyæ tæe.

³ Tado døkagilo a re njo kadi dije a mbati ne ndo ki røjeti, æ a rai ne je ki go me ge je ti læde. A sangi njé ndo ne je ngay ki a gugi dæde wuki mba kadi ndoi-de ne je ki mbide ndigi koo.

⁴ A uti mbide do ta ti ki røjeti, æ tæli røde go su ki kidæ ti yo.

⁵ Næ j, maji kadi indæ do røi ti me ne je ti pæti. Uwæ røi ba me kjo je ti. Maji kadi ira kilæ kilæ

mbe Poy Ta ki Maji læi kin maji. Indæ kæmi go ra kilæ 6æe ti læ Luwæ maji to.

Pol tæl ta ngædi

⁶ Ki oji dæm, døkagilo re kadi m-ilæ røm kadi-kare ti m-adi Luwæ ngata. Døkagilo koy læm re nga.

⁷ M-rø rø ki maji, m-tøl ta ngædi læm, m-ngæm go kadi-me læm.

⁸ NGosine, ne kigæ go ji njé tæti rø je, ædi e ne ra ki dana ki a to ratata isi ngæm-m. Bæbe ki e nje gangi ta ki dana, a ædi-m ndo dangi ta ti. A ædi-m mi par al, næ dije pæti ki ndigi tæl-e, æ isi ngæmi ndæe kærangi.

Poy ta je ki døbøy ti

⁹ M-dæji kadi indæ do røi ti, æ re kalangi ingæ-m.

¹⁰ Tado Dæmasi iyæ-m kjo, æ aw Tæsaloniki ti, mbata ne maji je ki dønangi ti, ki døkagilo ti ki 6one uwæ me. Kiræsasi aw dønangi Galasi ti. Ningæ Titi aw Dalmasi ti to*.

¹¹ Luki ki karne ba par æ e sëm ne. Ire ki Marki kæmi ti ædi-m tado a ra sëm maji ngay me kilæ 6æe ti ki e jim ti*.

¹² M-ilæ Tisiki me 6e bo ti ki Epæji*.

¹³ Døkagilo ki a re æ, un kibi kul læm ki m-iyæ me køy ti læ Karpusi, me 6e ti ki Tirowasi* kin jii ti ire-n ædi-m. Øy makitibi je læm jii ti to. Ki bo ngay, e makitibi nda je kin.

¹⁴ Alægjandir* ki kædi ko ne je ædi-m kjo ngay, næ Bæbe a ige ki go kilæ ræe ti.

¹⁵ I kjo, maji kadi indæ kæm-kædi do røi ti røe ti to, tado mbati ta je læje ki tögine ngay.

¹⁶ NDø gangi ta ti læm ki dosay, dæw kare ki re a gom ti goto, dije pæti iyæi mi kjo. Ningæ kadi Luwæ tidæ majal kin dæde ti al.

¹⁷ Næ Bæbe e sëm naa ti. E æ ædi-m tægi mba kadi m-ilæ-n mbe Poy Ta ki Maji lie m-tøl tæe, mba kadi dije pæti ki æi *Jipi je al ooi dæe. Luwæ æ ær-m kjo ta 6æl ti.

¹⁸ Bæbe a ær-m kjo ta na ne je ti ki majal pæti. Ningæ a æji-m mbata kjo6e lie ki døræ ti to. Tøji e lie ki døkagilo je ki døkagilo je! *Amen.

Kuwæji-naa ki døbøy ti

¹⁹ Uwæ ji Pirisika nim, Akila nim ædi-m. Taa uwæ ji dije ki me kay ti læ Onæsipor to*.

²⁰ Erasi nay 6e bo Koræti ti. Tiropim e ki moy ædi m-iyæ Mile ti*.

²¹ Isangi ræbi kadi ire kæte njo nay kul ti. Ebulu, ki Pudasi, ki Linusi, taa Kilodiya ki ndægi ngako je je pæti uwæi jii.

²² Kadi Bæbe e sæi, ningæ kadi me-maji lie nay sæsi pæti to.

* 3:11 Knjk 13-14 * 3:14 1.5; 2.2 * 4:10 Kol 4.14; Plm 24; 2Kor 8.23; Gal 2.3; Tt 1.4 * 4:11 Knjk 12.12, 25; Kol 4.10 * 4:12 Knjk 20.4; Ep 6.21-22; Kol 4.7-8 * 4:13 Knjk 20.6 * 4:14 1Tim 1.20 * 4:19 Knjk 18.2; 2Tim 1.16-17 * 4:20 Knjk 19.22; 20.4; 21.29; Rm 16.23

Makitibi ki Pol ndangi adi Titi

Ta ki do makitibi ti ki Pol ndangi adi Titi

Titi ki Pol ndangi makitibi ade kin e Jipi (Gal 2.1-3). Titi e ki kare dan madi-kilə Pol je ti. E e ə ilə rəne nangi ra adi Pol əi ki njé kaw-naa je ki Korəti ti təli iləi noji: naa ti (2Kor 7.6-16). Pol ndangi makitibi kin adi Titi loki Titi e do dar ti ki Kirəti. Pol ade kilə kadi ində kəmne go njiyə maji ti lə njé kaw-naa je ki Kirəti ti (1.5).

Lo kilə ngirə ta ti, Pol əl Titi ne ki uwə mee ə ndangi-n makitibi kin ade (1.1-4). Go ti, əl- e ne je ki səbi kadi dəw oo rə njé kər nō njé kaw-naa je ti (1.5-16). Ta ki re go ti, Pol adi Titi ta kəji əji-n do buti dije je ki dangi dangi ki toi dan njé kaw-naa je ti, kadi ində kəmne gode ti. Adi e dingəm je ki təgi, ki dāne je ki təgi, ki ngan basa je, ki ngan mandij je ki səbi kadi dāne je ki təgi a indəi kəmde gode ti, ki bəə je (2.1-15). Go ta kəji ti, Pol əji Titi rəbi kilə lə njé kun go Kirisi ki səbi kadi əji-de adi rai, kadi isi ki naa ki lapiya ki kangi gangi-naa (3.1-11). Pol təl ta ta ləne ki ngan ndu je ki kadi ra ki Titi me kilə ti nim, ki ta kuwə ji-naa nim to (3.12-15).

Ta ki to me makitibi ti ki Pol ndangi adi Titi kin, e ta ki un njé kaw-naa je pəti, ɓi e ta ki dəkagilo ti lə Titi par al. Ta do kində-naa do kilə ti ki goe goe do njé kaw-naa je ti, ə se kində kəm go njé kaw-naa je ti kadi njiyəi maji, ki ta ki do pa njiyə njé kər nō njé kaw-naa je ti, ki kilə ki səbi kadi njé kaw-naa je wa rai kin, e ta ki səbi do njé kaw-naa je pəti ki lo je ti ki dangi dangi.

Kuwə ji-naa

¹ Mi Pol ki bəə kilə lə Luwə, mi ki nje kaw kilə lə Jəju Kirisi ə m-ndangi makitibi kin. Mi nje kaw kilə mba kadi dije ki Luwə mbəti-de adi mede. Taa kadi m-əji-de kadi gəri ne ki rəjeti ki go ndu Luwə ti to.

² Be mba kadi indəi mede do kaji ti ki biti ki nō ti, ki Luwə ki nje ngom al, un mindine adi-je do ti kəte nō ne je ti pəti.

³ Luwə əji ta lə ne adi dije gəri ki takul kiyə ki iyə jim ti kadi m-ilə mbəe dəkagilo ti ki e wa əji. M-ilə mbəe ki go ndigi ti lie e ki NJe kaji-je.

⁴ M-ndangi makitibi kin m-adi j Titi* ki j ngonm ki rəjeti. J ngonm ki rəjeti me kadi-me ti, ki je kare ba do ti. Kadi me-maji ki kisi-maje lə Luwə ki Bawje əi ki Jəju Kirisi ki NJe kaji-je e səi naa ti.

Kilə ki kadi Titi ra me be ti ki Kirəti.

⁵ M-iyəi gogi dānangi ti ki Kirəti mba kadi tə itil ta kilə je ki nay. Ningə kadi ində ngatəgi je

do njé kaw-naa je ti me be bo je ti kare kare pəti. Ində-de ki go kəji ti ki ndə ki m-əji.

⁶ Ningə səbi kadi dəw ki ngatəgi e dəw ki ta goto dəe ti, e ngaw dāne ki kare ba, kadi e dəw ki ngane je əi njé kadi-me je, ki kadi dəw ində ta dode ti əji do hal ki majal ə se do nga al.

⁷ Səbi kadi nje kər nō njé kaw-naa je e dəw ki ta goto dəe ti, mbata e nje ngəm ne lə Luwə. Kadi e nje to rə al, e nje wongal, e go kasi al, e nje rə al, taa kadi e nje ge ne ki go rəbi ti ki dana al, al to.

⁸ Səbi kadi e nje ra mba, kadi e nje ge ne ra ki maji, e nje kal ta ki go rabe ti, e dəw ki dana, e dəw ki ay njay, e nje kuwə rəne gin təgine ti.

⁹ Maji kadi uwə rəne ngame ta ti ki rəjeti, ki aw naa ti ki ne ndo ki ingə. Lo kin ti, a asi kadi ilə dingəm me ndəgi dije ti ki ne ndo ki rəjeti. Taa a asi kadi əji njé je ki isi ndoi ne je ki rangi kadi gəri təkəi ndəmi rəbi to.

¹⁰ Dije ngay dan *Jipi je ti əi njé mbati təl rəde go ta ti ki rəjeti, isi tidəi ta je ki bīriri, isi adi dije ki ta ki ndae goto.

¹¹ Adi uti tade do ta je ti ləde. MBata tui do dije me kəy je ti ngay ki ne ndo ki kadi dōw ndo al. Rai be mba kadi ingəi ne kingə ki go rəbe ti al j dije ti.

¹² Dəw kare dande ti, adi e nje kəl ta ki tade ti əi je wa ə nə: «Dije ki Kirəti ti əi njé kəl ta ki ngom ki ndo je pəti, əi da je ki mande majal, əi njé ra ta mede, ki njé dabi je.»

¹³ Ningə ta ki əl kin e ta ki rəjeti, ə maji kadi indangi-de ki rə tui, kadi əi njé kadi-me je ki rəjeti.

¹⁴ Bi kadi təli rəde go su je ki kidə ti lə Jipi je ki go ndu-kun ti lə dije ki njé mbati ta ki rəjeti kam al.

¹⁵ Ki rə dije ti ki ayi njay, ne je pəti ayi njay to, nə ki rə dije ti ki ayi njay al, ki dije ki njé kadi mede al, ne ki ayi njay goto rəde ti. Ne ki ayi njay goto rəde ti, tado ne gar ləde, ki mede ki kadi uwə-de ki ta tuji.

¹⁶ Dije kin, əli tade ti təkəi n-gəri Luwə, nə kilə rade naji ta gər-e. Əi njé ra ne ki to nje, əi njé tə rə je, asi kadi rai ne madi kare ki maji, al.

2

Ta do dije ti ki təgi, ki ngan basa je ki mandij je, ki bəə je

¹ Ningə ki səbi dəi, maji kadi indo ne ki aw naa ti ki ne ndo ki rəjeti.

² Əl baw dingəm je kadi əi dije ki njé kuwə rəde gin təgide ti, dije ki asi ta kəsi-gon, dije ki njé ra ne ki go rəbe ti, dije ki awi ki kadi-me ki təge to, kadi əi dije ki awi ki ndigi-naa mede ti, dije ki njé kore mede.

³ Əl kə dāne je kae ti wa kin be to. Əl-de kadi pa njiyəde e pa njiyə dije ki ayi njay, kadi əi

njé kəl ta ki majal dō dije ti al, taa kadi əi go kasi je al tō. Ningə, kadi əi njé ndo ne ki maji.

⁴ Maji kadi ndoi dāne je ki du kadi ndigi ngawde je ki ngande je.

⁵ Kadi əi njé ra ne ki go rəbe ti, əi njé ngəm rōde, əi njé kində kəmdə go me kəy je ti ləde maji, əi dije ki maji, əi njé kilə dōde gin ngawde je ti. Re rai be ningə, dije a əli ta ki mal dō ta ti lə Luwə al.

⁶ Əl ngan basa je ki ngan mandi je tō, kadi awi ki hal ki maji me ne je ti pəti.

⁷ Ningə j wa ki dəi, sōbi kadi j ne ndaji me ne ra je ti ki maji mbata ti ləde. Kadi ne ndo ləi e ne ndo ki tōgi gangi ki ndam goto me ti.

⁸ Kadi ta kəli e ta kəl ki ay njay, ki dəw asi kadi a əl yane əsi-n kade al. Re ira be ningə, njé kəsi-je ta a gəri ne ki kadi rai al, kadi awi ki ta ki majal kare kadi əli dōje ti al.

⁹ Əl bəə je kadi iləi dōde gin tōgi ti lə bade je me ne je ti pəti. Kadi bade je ingəi maji rōde ti. Kadi naji ta bade je ti al,

¹⁰ taa kadi bōgi-de al tō. Kadi nayi-naa ki lo ka dana ti ki asi-naa barəre, kadi bade je adi-de mede. Be ə, me ne je ti pəti, a adi-de kəsi-gon dō ne ndo ti lə Luwə ki nje kaji-je.

Me-maji lə Luwə

¹¹ Luwə tōji me-maji ləne, ki e gin kaji lə dije pəti ki taga wangi.

¹² Me-maji lə Luwə kin ndo-je kadi ji tusi ne ra ki go bəl Luwə ti al, ki ngur ne lə duniya j-iyə kō. J-iyə kō mba kadi j-isi ki dōje taa dōkagilo ti ki bōne kin me njiyə ti ki go rəbi ti ki dana, ki təl rō go ndu Luwə ti.

¹³ Ji rai be taa kadi ji nginai maji ki j-indəi meje dō ti, kadi ji nginai ndō ki Luwə ləje ki bo, ki nje kaji-je Jəju Kirisi a tē-ən me tōba ti ləne.

¹⁴ Kirisi ki un rəne adi ki mbata ləje, mba kadi gangi-n dōje ta ne ra ti ki majal pəti. Gangi dōje kadi ji təli dije lie ki kay njay. Dije ki kay njay, ki tingəi bil me ne ra je ti ki maji.

¹⁵ E kin ə, e ne ki kadi indo dije, kadi ilə-n dingəm mede ti. Tōgi kōr nō dije ki aw-n kin, kadi indangi-n-de ki rō ki tji kati. İra adi dəw madi kidi al.

3

Pa njiyə njé kadi-me je

¹ Ole me njé kadi-me je kadi iləi dōde gin tōgi ti lə ngar je ki njé kōbē je. Kadi təli rōde go ta ti ləde, ningə kadi əi bəsi ta ra ne je ti ki maji maji pəti.

² Əl-de kadi əli ta ki majal dō dəw madi ti al, kadi əi njé ge kəl al, kadi əi njé kilə noji naa ti, kadi dije pəti gəri səl ləm ləm ləde tō.

³ MBata je wa ka, kəte dōje goto, je njé təl rō go ta ti al, ji ndəm rəbi, je gin tōgi ti lə ngur darō je, ki koo maji rō je ki dangi dangi. J-isi

ta ra me ndul ti ki ta ndingə ne ti, dije mbati je, taa je wa ka ji mbati-naa tō.

⁴ Nə loki Luwə ki nje kaji-je tōji maji ki ndigi ləne ki taga mbata ti lə dije kin ə j-ingə-n kaji.

⁵ Luwə aji-je ki go rəbi kilə raje je ki dana al, na e ki go koo kəm-to-ndoo lie e wa. Aji-je ki ta rəbi lə man batəm koji ki sigi, ki ta rəbi lə NDile ki təl-je dije ki sigi ti[☆].

⁶ Luwə buki NDil ki kay njay kin dōje ti ki tae ba, ki takul Jəju Kirisi ki nje kaji-je.

⁷ Luwə buki NDil ki kay njay dōje ti ki go me-maji lie, mba kadi ər-n ta dōje ti. Ər ta dōje ti kadi ji nginə-n kaji ki to biti ki nō ti ki j-ində meje dō ti.

⁸ Ta kin ə e ta ki rōjeti. Ningə m-ndigi kadi a dō ti ngə, mba kadi dije pəti ki adi mede Luwə, indəi rōde ta ne ra je ti ki maji maji. E kin ə e ne ki maji ki ndae to ti mbata lə dije pəti.

⁹ Ningə, ta ki naji-naa ti ki to mbə, ki kōr gin noji je, ki gangi-naa, ki kəl-naa dō ndu-kun je ti kin, əi ne ki ndade goto, ə maji kadi əsi rōi ngərangi kō kadide ti[☆].

¹⁰ Dəw ki nje re ki gangi-naa dan njé kaw-naa je ti, maji kadi indər mbie nja kare, indər ki kō joo, ə re oo ta ləi al ningə, sōbi kadi əse ngərangi.

¹¹ İgər maji kadi dəw ki be kin, e dəw ki ndəm rəbi. Ə re nay ki lo ra majal ti ningə, isi gangi ta dō rəne ti e wa.

Ta je ki dōbəy ti

¹² NDō ki m-a m-ilə Artəmasi ə se Tisiki[☆] wa, ə tē- rōi ti bə, kadi j kalangi ire ingəm Nikopolisi ti. Tado m-ndigi kadi nay kul əsi dōm ti Nikopolisi.

¹³ Maji kadi ində kəmi go Jənasi ti, ki nje gər rəbi gangi ta je əi ki Apolosi[☆] maji. İra səde dō rəbi mba ti ləde. İra səde kadi ne madi du-de al.

¹⁴ Maji kadi dije ki əi dije ləje, ndoi kaw kəte me ne ra je ti ki maji. Be ə, a gəri lo ra ki dije ki ne tō rōde. Ningə, kisi ki dō taa ləde a e kare ki ndangi al tō.

¹⁵ Dije pəti ki əi səm naa ti ne uwai jii. Uwə ji madije je, ki əi njé kadi-me je.

Kadi me-maji lə Luwə e naa ti səsi pəti. Amen!

Makitibi ki Pol ndangi adi Pilamq

Ta ki do makitibi ti ki Pol ndangi adi Pilamq

Pilamq e daw kare ki tœ ba ki adi mene Jœju Kirisi. Ningœ a e ki kare dan njœ kaw-naa je ti ki Kolosi. Pilamq e madi Pol (1). Aw ki bœœ kare ki tœ nœ Onœjim, ki tœœ me kœy ti lie œy. Ningœ daw gœr nœ ki ra nœ œ Onœjim œy-n al nim, taa daw gœr rœbi ki ingœi-naa ki Pol ki dœkagiloœ ti noœ kin to dangay ti kin al nim to. Nœ kare œa, j-ingœ kadi Onœjim tœl nje kun go Kirisi. NGA ningœ, Pol un ndune kadi n-ilœ ki Onœjim rœ Pilamq ti gogi. E be œ, ndangi-n makitibi kin ade kadi uwœ Onœjim ki rœne ti. Kadi œœ-e tœ bœœ al ngata, nœ kadi œœ-e tœ ngokœœ ki me kadi-me Kirisi ti.

Pol ilœ ngirœ makitibi lœne ki ta kuwœ ji Pilamq nim, kuwœ ji njœ ki isi me kœy ti lœ Pilamq nim (1-3). Ba go ti, ra oyo Luwœ mbata tingœ bil lœ Pilamq (4-7). Go oyo ki ra ti nga œa Pol indœ nœ dœji lœne ki mbata lœ Onœjim ki nœ Pilamq ti, tado Pol ndigi kadi Onœjim tœl aw rœ œane ti gogi (8-22). Me ta kuwœ ji-naa ti ki Pol tœl-n ta makitibi lœne kin, tida tœ dije ngay ki tœde to me makitibi ti ki ndangi adi Kolosi je (Kol 4.10, 12, 14). J-a j-ingœ to daw tœ Arsipi ki j-o tœ Plm 2 to Kol 4.17 to kin. Dœmaji œ e darœ Onœjim œ wa œ aw ki makitibi lœ Kolosi je to e ki yœ Pilamq to.

J-ingœ me makitibi ti ki Pol ndangi adi Pilamq kin kadi œl-e ta ki mindi ki sœl lœm lœm œi indœ tœgi dœœ ti al nim, taa maji tœgi ki Pilamq aw-n dœ Onœjim ti al nim to. Nœ kare œa, œle me Pilamq to, me dije pœti ki a tidœi makitibi kin to dœ ndigi-naa ti lœ Kirisi ki a ra kadi ta ri œ to dan dije ti ka, a tœli ilœi noji naa ti me Kirisi ti.

Kuwœ ji-naa

1 Mi Pol ki mi dangay ti mbata Poy Ta ki Maji lœ Jœju Kirisi, naa ti ki ngokœœ Timote, j-ilœ ki makitibi kin j-uwœ-n jii j Pilamq ki j madije ki ngay taa j madi-kilœ je tœœ.

2 J-uwœ ji konanje Apiya, taa Arsipi ki e madi rœ lœje ki mbata lœ Kirisi kin tœœ. Ningœ j-uwœ ji njœ kaw-naa je ki isi me kœy ti lœ j Pilamq to.

3 Kadi me-maji ki kisi-maje lœ Bawje Luwœ œi ki Bœœ lœje Jœju Kirisi e naa ti œœsi.

NDigi-naa ki kadi-me lœ Pilamq

4 M-ra oyo Luwœ lœm mbata dœkagiloœ je pœti ki m-isi m-œl sie ta ningœ, mem œle dœi ti j Pilamq.

5 Tado m-o poyi kadi indigi ngan lœ Luwœ pœti. Ki œji dœ kadi-me ningœ, adi mei Bœœ Jœju Kirisi to.

6 M-dœji Luwœ kadi kindœ rœ naa ti lœi sœje dœ kadi-me ti tœœ ki kandi nœ ngay. Kadi-me kin a tœji kadi dije gœri kilœ je pœti ki maji ki j-asi ra ki takul kindœ rœ naa ti lœje ki Jœju Kirisi.

7 NGokom, m-ingœ rœnœl ki me-sœl ngay ki mbata ndigi lai, tado ngan lœ Luwœ ingœi me-sœl ki go rœbi ndigi lai kin.

Nœ dœji lœ Pol mbata Onœjim

8 E be œ, re m-ingœ tœgi ji Kirisi ti mba kadi m-œjii nœ ki sœbi kadi ira ka,

9 m-ge kadi, ki takul ndigi-naa ki to danje ti kin, m-dœji nœ tœ dœji yo. Tœki o-n, mi Pol mi ngatœgi, taa dœkagiloœ ti kin mi me kœy dangay ti mbata lœ Jœju Kirisi,

10 m-dœji nœ kare ki mbata ngonm ki me Kirisi ti Onœjim. NGœsine, m-tœl bawœ ki go ta ti lœ Jœju me kœy dangay ti nœœ.

11 Kœte e daw ki ndœœ goto ta kœmi ti, nœ ngœsine, tœl daw ki ndœœ to ti mbata lœje joo pu.

12 M-tœl m-ile ki rœi ti gogi, e ki e daw rœm.

13 M-ge ngay kadi m-ngœm-e rœm ti nœ mba kadi ra kilœ adi-m toi ti, dœkagiloœ ti ki mi-n dangay ti ki mbata Poy Ta ki Maji lœ Jœju kin.

14 Nœ m-ndigi ra nœ madi ki kanji koo yœi, al. Mœr ta lam e ki mba kadi ra maji lœ e ki go me ndigi ti lœ j wa, œi e ki tœgi ti ki kindœ dœ ti al.

15 Dœmaji œ, Onœjim gangi-naa sœi dœkagiloœ ki ndœy be, mba kadi re inge gogi ningœ, isi sœi ratata.

16 A inge gogi tœ bœœ al ngata. A o-e tœ daw ki gate e ngay itœ bœœ. A e ngokœi ki nje ndigi lai me Kirisi ti. M-ndige ngay, nœ m-gœr kadi ndigi ki a indige a itœ yœm œœy, ki go darœ ti, œ se ki go rœbi ti lœ Luwœ.

17 E be œ, re o-m tœ madi-kilœi ningœ, uwe rœi ti tœki e mi wa œ uwœ-m rœi ti be.

18 Re ra sœi nœ madi ki nœl-i al, œ se re aw ki œangi lœi dœœ ti ka, indœ dœm ti.

19 Mi Pol wa œ m-ndangi ta kin ki jim. M-a m-igœ-i œangi kin. Maji kadi igœr tœki m-aw ki œangi dœi ti, adi e darœi j wa.

20 Oyo NGokom, m-dœji mba kadi ira kilœ kin adi-m me tœ Bœœ ti. Ira adi mem sœl me tœ Kirisi ti.

21 Mœm œle dœ tœl rœ go ta ti lœi dœkagiloœ ti ki m-isi m-ndangi-n makitibi kin m-adi. Ningœ m-gœr kadi a ira tœki m-dœji. Dœmaji œ, a ira itœ e ki m-dœji kin œœy.

22 Ningœ m-dœji mba kadi indœ dœ kœy madi dana adi-m. Tado m-indœ mem dœ ti kadi, kœl ki isi œli ta ki Luwœ ki mbata lœm kin, a ra adi njœ kœœe je a iyœi mi taa adi œœsi.

Kuwœ ji-naa ki dœbœy ti

23 Eparirasœ uwœ jisi. E sœm naa ti kœy dangay ti ne ki mbata lœ Jœju Kirisiœ.

œ 1:1 13, 22, 23 œ 1:2 Kol 4.17 œ 1:10 Kol 4.9 œ 1:23 Kol 1.7; 4.12 œ 1:24 2Tim 4.11 œ 1:24 Knjk 19.29; 27.2; Kol 4.10 œ 1:24 Kol 4.14; 2Tim 4.10 œ 1:24 Kol 4.14

²⁴ Madi kilam je, Marki* ai ki Arisitarki*,
taa Damasi* ai ki Luki* uwai jisi ta.

²⁵ Kadi me-maji la Babe Jaju Kirisi e naa ti
sasi.

Makitibi ki ndangi adi Ebirə je

Ta ki dɔ makitibi ti ki ndangi adi Ebirə je

Dəw ki ilə rone sol ləm ə tidə makitibi ki ndangi adi Ebirə je kin 6a, a oo kadi e makitibi ki dəw ndangi sɔbi dɔ dəw ə se dije madi al, nə to tə mbe Poy Ta ki Maji ki kilə kam be par. E ta kuwə ji-naa ki ta tɔl ta ta ti kin par ə ra kadi dəw gər-n təkɪ e makitibi ki ndangi kadi dəw ə se dije madi. NGa ningə, e makitibi ki dəw gər nje ndange al nim, dəw gər dije wa bangi ki dəw ndangi adi-de kin al nim to. Nə kare 6a, to tə nɛ ki nje ndangi makitibi ka kin isi Itali ti ə ndangi be (13.24). Ningə ndangi adi njé kun go Kirisi ki rɔ je ki dangi dangi isi re dode ti. Rɔ je ka kin ra adi dije madi isi sangi kadi iyaj ta kun go Kirisi. E be ə, nje ndangi makitibi, ndangi adi-de, ilə-n dingəm mede ti kadi ai dɔ njade ti, ningə tɔji-de kadi gəri təkɪ Kirisi ki isi uni goe kin e ki bo dɔ dije pəti, ki dɔ nɛ je ti pəti.

Lo kilə ngirə makitibi ti wa 6əy 6a, nje ndangi makitibi əl təkɪ Luwə oji rone ki taga kadi dije gəri-e ki rəbi lə NGone Jəju Kirisi (1.1-3). To kadi dəw a gangi kəy kam makitibi kin asi joo kare:

Kəy kəme ki dɔsəy (1.4-10.18) ilə kagi dɔ ke ki bo ti lə Kirisi. Kirisi e ki bo dɔ njé kəl ta je ki ta Luwə ti par al (1.1-3), nə e ki bo dɔ malayka je ti nim (1.4-2.18), dɔ Moji ai ki Jojuwe ti nim (3.1-4.13). Kirisi e ki karne ba ə e Nje kijə nɛ məsi kadi-kare ki bo ngay me kun mindi ti ki sigi. Ningə e ki bo dɔ ki bo je ti lə njé kijə nɛ məsi kadi-kare je pəti ki me kun mindi ti ki kəke (4.14-7.28). Məse ki ilə nja kare par ə təl-n ta nɛ pəti adi asi-naa kin, itə məsi je pəti ki njé kijə nɛ məsi kadi-kare je pəti iləi (8.1-10.18).

Kəy kəme ki kɔ joo (10.19-13.19) ilə dingəm me dije ti ki makitibi kin sɔbi dɔde, kadi uwai tɔgide ba me njiyə go Kirisi ti (10.19-39). Lo kin ti nɔɔ, j-ingə ta lə njé kadi-me je ki me kun mindi ti ki kəke, ki to kadi njé kadi-me je ki 6one ndaji-de (11). NGa ningə nje ndangi makitibi dəji dije ki ndangi makitibi adi-de kadi adi kənde e dɔ Jəju Kirisi ti, kadi tətɪ rɔ təkɪ Kirisi tətɪ-n be tɔ (12.1-11). Go ngan ta je madi ti, ki ndəji-naa (12.12-13.19), nje ndangi makitibi tɔl ta makitibi ləne ki njangi dɔ nim, ki kuwə ji-naa nim (13.20-25).

Kadi tə dije ki a tidəi makitibi kin ingəi tɔgi me nɛ je ti ki nɔgə ki a tɛg dɔde ti, nje ndangi makitibi kin a dɔ ta je ti ki kadi adi tɔgi par al, nə əl tɔ təkɪ kisi nje ndole go Kirisi dan dije ti ki gəri Kirisi al e nɛ ki nɔgə ngay. Nə re e be ka, sɔbi kadi njé kadi-me je goi Kirisi dɔ kagi-dəsi ti, ə ai dɔ njade ti, mai naji lie mbata kaji

ki biti ki nɔgə ti ki to isi nginə dije ki njé təl rɔde go ta ti lie kin.

Luwə əl ta dije ki takul NGonne

¹ Dɔkagilo ti ki kəte, Luwə əl ta ki kaje je nja bay bay, taa ki rəbi je ki dangi dangi to ki takul njé kəl ta je ki tae ti.

² Ningə ki ngəsine kin, dɔkagilo ki dɔbəy ti, Luwə əl-je ta ki takul NGonne. E ki takule ə Luwə ra-n dɔrə ki dɔnangi ki nɛ je pəti ki me ti, taa ade e 6a nɛ je pəti to.

³ Kunji ki əti 6əl lə Luwə oji rone ki taga rɔ NGone ti. Ningə titi-naa ki darə Bawne wa ay njay njay. Ki takul ta lie ki aw ki tɔgi, ra adi nɛ je toi lo tode ti me dɔnangi ti ne. Loki ay dije njay dɔ majal je ti ləde ngata ningə, aw isi dɔ ji kɔ Luwə ti ki nje tɔgi ki əti 6əl, me dɔrə ti^o.

⁴ Be ə, NGon Luwə e ki bo itə malayka je səy. Taa Luwə ade tɔ ki e dɔde ti pəti tɔ.

NGon Luwə e dɔ malayka je ti

⁵ Malayka madi kare ki Luwə əl-e ta dan made je ti ə nə:

«I ə j ngonm,
M-təl bawi me ndɔ ti ki 6one» goto.

Taa, ta ki ə nə:

«M-a mi bawe,
Ə e, a e ngonm» kin ka, tɛg ta-e ti ki rɔ malayka ti madi al ratata tɔ^o.

⁶ Nə dɔkagilo ti ki Luwə aw kadi ilə ngonne ki kare ba me dɔnangi ti ningə, əl ə nə:

«Kadi malayka je lam pəti əsi məkəsɔde nangi nɔgə ti.»

⁷ Luwə əl ta ki oji dɔ malayka je ə nə:

«Malayka je rai kilə adi-mi ta nəl je be,
Taa tə ndon por je be tɔ^o.»

⁸ Ningə ki oji dɔ ngonne, Luwə ə nə:

«I Luwə, a ɔ 6e ratata.
Nɛ ra ki dana e gəl kɔ6e ki a ɔ-n 6e dɔ dije ti ləl.

⁹ I nje ndigi nɛ ra ki dana, ə nje mbati nɛ ra ki go ti al tɔ.

Be ə, j ki j Luwə, Luwə ləi, kəti dan ngar madi je ti,

Ur yibi rənəl dɔi ti^o.»

¹⁰ Ningə təl əl 6əy tɔ ə nə:

«E j Bə6e ə, lo kilə ngirə nɛ je ti, ira dɔnangi,
Ningə dɔrə e nɛ ra ji to.

¹¹ Nɛ je kin pəti a gotoi, nə j, a isi lo kisi ti ratata.

Dɔrə ki dɔnangi a ngisi tɔ kibi be.

¹² A dɔle-de təkɪ dəw a dɔlə-n tuwə kam be, Oyo, a mbəli-de təkɪ dəw a mbəl-n kibi kam be.

Nə j, a mbəl al ratata.

Ningə a isi ki dɔi taa, ki dɔ 6əl je, ki dɔ 6əl je^o.»

¹³ Malayka madi kare dan malayka je ti lie ki Luwə əl-e ə nə:

«fɛr isi dɔ ji kɔm ti,

✧ 1:3 Pa je 110.1 ✧ 1:5 Pa je 2.7; 2 Samiyal 7.14 ✧ 1:7 6-7: Dətarənom 32.43; Pa je 104.4 ✧ 1:9 8-9: Pa je 45.7-8 ✧ 1:12 10-12: Pa je 102.26-28

Biti kadi m-ilə njé bə je lai gin tōgi ti, goto.»

¹⁴ Ki əji dō malayka je, əi ndil je ki njé ra kilə kadi Luwə par. Luwə ilə-de mba kadi rai ki dije ki a əji-de.

2

Adi ji kidi ta ki Luwə əl je al

¹ Be ə, maji kadi ne ndo je ki j-ingəi kin, adi ji rai ji ndami al, re ji rai ji ndamii ə, j-a ndəmi rəbi.

² Ji gər kadi ta ki ndo ki malayka je rəi əli kaje je e ta ki rōjeti^o. Ningə dije pəti ki njé kal dō ndu kin nim, njé təl rōde go ti al nim, Luwə adi-de kində kōji ki sōbi kadi ingəi.

³ Təki rōjeti, j-əi wa ka j-a nali kində kōji lə Luwə kin al, re j-oi ta kaji ki əti bəl be kin tə ne ki kare. Ta kaji kin, Bəbe Jəju wa ə ilə mbee dōsay. Ningə njé je ki ooi ta-e ti, rəi mai naje adi-je, təki e ta ki rōjeti.

⁴ Luwə wa ki dōne ma naji dō ta kəl-de ti kadi e ta ki rōjeti ki takul ne kōji je ki əti bəl nim, ne ra je ki dəw asi ra al nim, ki mbəli je ki ra ki rəbi je ki dangi dangi nim tō. Taa Luwə tōji ne ki rangi bəy, adi njé ma naji je ka kin, kadi-kare je ki dangi dangi ki go NDile ti, ki go ndigi ti lie.

Jəju oi mbata lə dije ki dōnangi ti ne pəti

⁵ Ji-əi j-əl ta dō kisi ki dō taa ti ki sigi ki a re. Ningə kisi ki dō taa ki sigi ka kin, e malayka je ə, Luwə a adi tōgi dō ti al.

⁶ Makitibi lə Luwə ə nə:

«I Luwə, nda dəw e ri ə kadi to rəi ki mbata lie be ə?

Ə se, ngon dəw e ri ə kadi ində kəmi goe ti be ə?

⁷ Ra-e adi malayka je əi dōe ti mbata ngon dōkagilo ki ndəy be,

Ningə ilə jōgi piti ki kōsi-gon dōe ti.

⁸ Jōsi gone mba kadi o be dō ne kində je ti pəti^o.»

Loki Luwə ilə ne je pəti gin tōgi ti lə dəw, ne madi kare ki iyə taga goto. Ningə ki ngōsine kin, j-o kadi o be dō ne je ti pəti al bəy.

⁹ Nə j-o Jəju ki kəte, malayka je itai-e ki mba dōkagilo ndəy, ki mba kadi ki takul me-maji lə Luwə, ki ade oy mbata lə dije pəti. Ningə e ki tado kō ki koy ki Jəju ingə kin ə, Luwə ilə-n jōgi piti ki kōsi-gon dōe ti.

¹⁰ Təki rōjeti, Luwə e nje ra ne je pəti, taa ne je pəti əi yəe je tō. Luwə təl Jəju dəw ki asi naa bərəre ti go rəbi kō je ki ingə, mba kadi dije ngay ki təl ngane je, indəi rōde naa ti sie dō piti ti lie tō. Tado Jəju e njé kər nōde kaw səde kaji ti.

¹¹ Ningə Jəju ki nje təl dije ki kasi-naa bərəre ti dō majal je ti ləde, taa njé je ki təl-de ki kay njay ti ba pəti, Bawde e kare ba, adi e Luwə. Be ə, rō Jəju səl-e al kadi bər-de ngakone je.

¹² Jəju əl Luwə ə nə:

«Ma m-əl ta ki əji dōi ngakom je, Ta kəm kosi dije ti lai, M-a m-osi pa m-ilə-n tōji dōi ti^o.»

¹³ Ningə əl bəy:

«M-a m-adi mem Luwə ba pəti, Bəy taa, m-a ne ki dije pəti ki Luwə adi-m-de, Ki toi tə nganm je be^o.»

¹⁴ Təki dije ka kin awi ki daro ki məsi ka kin ə, Jəju wa ka, təl rōne dəw ti ki rōjeti tə əi be tō. Ra be mba kadi ki takul koye, su ki aw ki tōgi lə koy jine ti, təl ne ki kare.

¹⁵ Jəju oy mba kadi taa dije ilə-de taa tō. Dije ki dōkagilo kisi ki dō taa ləde pəti, isi tə bəə je me bəl koy ti.

¹⁶ Təki rōjeti, Jəju re mba kadi ra ki malayka je al, nə re ki mba kadi ra ki dije ki gin kōji ti lə *Abirakam.

¹⁷ E be ə, me ne je ti pəti, kadi tō tə ngakone je be, mba kadi təl nje kijə ne məsi kadi-kare ləde ki bo ki nje ndigi dije ki əti bəl, taa ki nje ka dō njane ti njururu dō kilə ti ki Luwə ade tō. E ə, a bər majal lə dije nim, taa a ilə-de noji naa ti ki Luwə nim tō.

¹⁸ Oyo, Jəju wa ki dōne ingə ne na nim, ingə kō nim tō. Be ə, ngōsine kin, asi kadi a ra ki njé je ki ne na je tēi dōde ti.

3

Jəju e ki bo dō Moji ti

¹ NGakom je ki njé kadi-me je, səi ki Luwə bər səsi, maji kadi uri kəmsi ki dō Jəju ti. E ə, Luwə ilə sie adi-je, mba kadi e nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo. E ki takule ə, j-adi-n me je, ə j-əi j-əl ta dō ti taga ta kəm dije ti.

² Təki rōjeti, Luwə kōti Jəju mba kadi e nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo. A dō njane ti ki rō Luwə ti ki nje mbəte, kadi ra kilə kin, təki ndo ki *Moji a-n dō njane ti me kilə je ti pəti ki ra me kəy ti lə Luwə kin be tō^o.

³ Təki rōjeti, Jəju asi ta piti ki itə yə Moji say təki ji gəri kadi nje kində kəy aw ki kōsi-gon itə kəy kin be.

⁴ Kəy ki aw ki nje kində ne al goto. NGA ningə nje ra ne je pəti e Luwə.

⁵ Moji a dō njane ti me kilə je ti pəti ki ndo ki ra me kəy ti lə Luwə. Nə ke ə e ngon nje kilə kare. Kəli lie e ki mba kadi əl dije ta əji dō ne je ki Luwə ə əl me ndo ti ki lo ti ti.

⁶ Nə Kirisi a dō njane ti ta Ngon lə Luwə, ki Luwə un-e inde dō kəy ti ləne. J-əi ə, j-əi kəy je lie, re j-uwəi tōgi je ba, taa ji rai rōnəl dō ne kində me dō ti ləje tō.

Kər kəə lə dije lə Luwə

⁷ Maji kadi uri mbisi oi dō ta ki NDil Luwə əl kin:

«Dōkagilo ki bōne kin, re oi ndu Luwə ningə,

⁸ Oti kadi adi mesi ngə təki ndo ki kasi je taimi rō kin be,

Dokagilo ti ki nai mi me dilə lo ti.

⁹ Oyo e dokagilo ti ki kasi je indai kadide səm ə nai mi,

Go bal ti ki kuti sə ti ki m-ra ne je m-adi oi ki kəmde kin.

¹⁰ E be ə, wongi ra-m ngay ki gin koji kin,

Adi m-al m-ə nə, mede nay ki lo ndəm ta rəbi ti.

Lo kadi gari ne ki m-isi m-ngəm rəde ti goto.

¹¹ Be ə, me wongi ti ləm, m-un-n mindim m-ə nə:

A uri me be kər kəə ti ki m-isi m-ra ki mbata ləde kam al ratata[☆].»

¹² Be ə, ngakom je, maji kadi indai kəm-kədi dō rəsi ti, mba kadi dəw madi kare dansi ti aw ki me ki majal ə se me nga ki kadi aw sie adi təl gidine adi Luwə ki nje kisi kəm ba al.

¹³ Təki bəne Luwə nay ki lo kəl səsi ta ti bəy kin, maji kadi ilai dingəm me na ti ki ndo je kare kare pəti, dokagilo ti ki isi oi dō bər lie bəy kin. İrai be mba kadi majal ədi dəw kare dansi ti adi təl nje me nga al.

¹⁴ Təki rəjeti, je ki kində rō naa ti ki Jəju Kirisi. Nə ke ə, kadi-me ki ndo ki j-adi-e, ə ji təli njé kadi-me je kin, kadi j-uwəl ba bitı ta təl ta ne je ti.

¹⁵ Makitibi lə Luwə ə nə: «Dokagilo ti ki bəne kin, re oi ndu Luwə ə, Oti kadi adi mesı nga təki ndo ki kasi je taji-n rō dilə lo ti kin be.»

¹⁶ Se nā je ə, ooi ndu Luwə ə təl taji rō dilə lo ti wa? Əi njé je ki *Moji ər nqde ə tēē səde me be ti ki Ejipi ti wa kin.

¹⁷ Ə se njé je ki ra tō ə, wongi ra Luwə səde bal kuti sə wa? Wongi ra Luwə ki njé je ki rai majal ə ninde a dō-naa ti bisiri dilə lo kin.

¹⁸ Ə se njé ki ra tō ə, Luwə ibi rane kadi a uri be kər kəə ti al ratata wa? E njé ki mbati kadi təli rəde goe ti kin[☆].

¹⁹ J-o kadi asi kur me be kər kəə ti lə Luwə al, tado mbati kadi adi-e mede.

4

¹ Be ə, təki dokagilo kun mindi kur me be kər kəə ti lə Luwə nay bəy kin 6a, maji kadi j-indai kəm-kədi dō rəje ti mba kadi dəw madi kare njae nay gogi al.

² Tado je ka, təki ilai mbə Poy Ta ki Maji adi kaje je wa kin tō ə, ilai mbə kin adi je tō. Nə ke ə, Poy Ta ki Maji ki kaje je ooi kin, to tə ne ki kare rəde ti, mbata taai ki kadi-me al.

³ Ningə je ki j-adi me je, j-a j-asi kadi j-ur me be kər kəə ti kin, təki makitibi lə Luwə əl-n ə nə:

«Me wongi ti ləm, m-ibi rəm m-ə nə:

A uri me be kər kəə ti ləm al ratata[☆].»

NGa ningə, təki rəjeti, Luwə təl ta kilə ləne mari nu lo kilə ngirə donangi ti.

⁴ Təki rəjeti, makitibi lə Luwə əl ta əji-n dō ndo ki kō siri ə nə: «Luwə ər kəə me ndo ti ki kō siri dō kilə je ti pəti ki ra[☆].»

⁵ Makitibi lə Luwə əl bəy ə nə: «A uri me bə kər kəə ti ləm ki m-isi m-ra ki mbata ləde kin al ratata[☆].»

⁶ Njé je ki ilai mbə Poy Ta ki Maji adi-de kəte, adi mede dō ta ti ki Luwə əl-de al. Adi lo kadi a uri me bə kər kəə ti lə Luwə kin goto. Re to be ka, ta rəbi to tagira bəy kadi njé ki rangi a uri ti.

⁷ E be ə, Luwə ində dō ndo ki rangi dana, bər-e ə nə: «NDo ki bəne.» Luwə əl ta je kin bal ngay kəte go ta je ti ki kaje je mbati tae ti. Əl ta je ka kin ki ta *Dabidi, me makitibi pa je ti lie ki ndangi kəte ə nə:

«Bəne kin ə, oi ndu Luwə ə, Oti kadi adi mesı nga,» təki m-əl-n səsi kəte.

⁸ Təki rəjeti, re Jojuwe ər nq *İsirayəl je aw səde me bə kər kəə ti lə Luwə ə, Luwə ə al ta lə ndo kər kəə ki rangi gogi al ngata[☆].

⁹ Be ə, ndo kər kəə ki rangi lə dije lə Luwə to nq bəy. A e ndo kər kəə ki titi-naa ki ndo ki kō siri ki Luwə ər-n kəə kin be.

¹⁰ Tado dəw ki ur lo kər kəə ti lə Luwə ə, a ər kəə dō kilə ti ləne, təki Luwə ər-n kəə dō kilə ti ləne kin be tō.

¹¹ Be ə, maji kadi j-indai tōgi dō rəje ti mba kadi j-uri me bə kər kəə ti kin. Adi j-indai kəm-kədi dō rəjeti mba kadi dəw madi kare dan je ti təl nje mbati ta ki ta Luwə ti adi osi təki kaje je osi kəte kin be al ngata.

¹² Ta lə Luwə e ta ki isi kəm, aw ki tōgi ngay tō. Tae ati ita kiyə kasigar ki ta kate e dam joo. Ta lə Luwə a ur rəjeti maki maki. A aw ədi dan bəngirə je nu. Ningə ta rəje je ki rəti-naa, ki wuy dəje je ka aw ədi tō. Koji ta ra je ləje ki maji, ki ki majal ki mər ta je ki dō bəngirə je ti ka, ta lə Luwə tēē ki gine.

¹³ Nə kare ki mbə ne kində je ti lə Luwə ki bəy rəne ta kəme ti goto. Nə je pəti naji rəde ta kəme ti ay njay njay. Ningə e nq Luwə ti tō ə nā nā a ər gin kilə rane je.

Jəju e nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo

¹⁴ Adi j-uwəl kadi-me ləje ki j-əli ta dō ti nq dije ti taga kin ba, tado, təki rəjeti, j-awı ki nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo, ki nje tōgi ki aw bitı tēē lo kisi Luwə ti. Adi e Jəju Kirisi ki NGon lə Luwə.

¹⁵ Nje kijə ne məsi kadi-kare ləje ka kin, asi naki kadi ingə kō səje dō tōgi kasi al je ti ləje. Təki rəjeti, e wa ka, nai-e me ne je ti pəti tə je be tō. Nə ke ə, e osi me majal ti nja kare al.

¹⁶ Adi j-əti bəsi ki nq kimbər kōbe ti lə Luwə ki nje me-maji, ki me ki tı kati. Lo kin ti ə, Luwə a iyə-n go majal je ləje kō nim, taa me-maji lie ka a nay səje nim, mba kadi tə ra səje dokagilo ti ki me je ge.

☆ 3:11 7-11: Pa je 95.7-11 ☆ 3:18 16-18: Kər İsirayəl je 14.1-35; Pa je 95.11 ☆ 4:3 Pa je 95.11 ☆ 4:4 Kilə ngirə ne je 2.2 ☆ 4:5 Pa je 95.7-8 ☆ 4:8 Datarənom 31.7; Jojuwe 22.4

5

¹ Təki rəjeti, nje kijə ne məsi kadi-kare je ki bo, kare kare pəti, Luwə ə mbəti-de dan dije ti. Ningə Luwə ində-de mba kadi rai kilə ləne mbata maji lə dije ka kin. Kilə ləde e mba kadi adi kadi-kare nim, taa ijəi ne məsi kadi-kare adi Luwə mbata majal je lə dije ki rai nim to.

² Nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo wa ki dəne ka, aw ki kasi al je ləne ngay to. Be to ə, a asi kadi gər ə ra ki dije ki nje ra ne ki majal ki go me ndigi ti ləde al, adi ndəmi ta rəbi.

³ E mba kasi al je lie ka kin ə, a ilə məsi kadi-kare adi Luwə mbata majal je ləne wa nim, taa ki mbata majal je lə dije nim to^φ.

⁴ Ra kilə kijə ne məsi kadi-kare e kəsi-gon, nə ke ə dəw a ində rəne ki do rəne mba kingə-n kəsi-gon kin al. Dəw a ingə kəsi-gon kin ki takul bar ki Luwə bar-e taa. Ne kin ə ra, dəkagilo ti ki bəri-n *Aro.

⁵ E be ə, ya Kirisi ka to be to. E e wa ə adi rəne təba mba kadi n-təli-n nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo ki itə ndəge je al. Nə ingə ji Luwə ti ki əl-e ə nə:

«I ə, i ngonm,

Hə ngire bəne, mi m-təl Bawi.»

⁶ Me Makitibi ti lə Luwə, loki rangi ti, Luwə əl bəy ə nə:

«I nje kijə ne məsi kadi-kare ki a isi ratata, Tə Məlsisədəki be^φ.»

⁷ Dəkagilo ti ki Jəju e dənangi ti ne bəy, əl ta ki Luwə ki rəbi je ki dangi dangi, taa əl sie ta ki go kare ki səl do, ki ndune ki bo taa ki man nō kəmne ti, Luwə ki asi kadi taa-e ta koy ti^φ. Ningə Luwə oo do ndue mbata kilə ki ilə dəne gin toge ti.

⁸ Təki rəjeti, E NGon Luwə wa, nə ki go rəbi kə je ti kin pəti, ndo kadi təl rəne go Luwə ti.

⁹ Loki Jəju təl ta kilə je pəti ki ra mba kadi ra ngata ningə, Jəju təl rəbi kajı ki a to ratata mbata dije pəti ki nje təl rəde goe ti.

¹⁰ Təki rəjeti, Luwə inde nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo tə Məlsisədəki be.

NDər mbi do kiyə go rəbi ki maji ti

¹¹ Ne je toi ngay kadi j-əl do ta ti kin, nə ke ə, lo kadi j-ər mee kadi ay njay dəsi ti goto, tado ngə səsi ngay kadi igəri me ne je kalangi.

¹² Təki rəjeti, dəkagilo ki rai me ta ti lə Luwə kin e ngay nga, adi maji kadi itəli nje ndo dije ndu Luwə ngata. Nə bitı bəne ka, iğei kadi dije ki rangi ə ndoi səsi ne oji do ta lə Luwə ki indoi lo kilə ngire ti nu wa kin bəy. İğei mba ta ngan je ki kasi be bəy bi ne kuso lə ngatəgi je ki toge to ti al.

¹³ Dəw ki nay ki lo kay mba kone ti e ngon ki kasi. Gər kəl ta do ne ti ki rəjeti al.

¹⁴ NGata ningə, ne kuso ki toge to ti e ki mbata ngatəgi je. Tado ki go kilə je ti ki isi rai

ki ndo je kare kare pəti me kisi ki do ta ti ləde, asi kadi ərı mbo ne ki maji ki ne majal naa ti.

6

¹ E be ə, maji kadi j-ai do ne ndo ti ki oji do ta lə Kirisi ki j-ingəi lo kilə ngirə kadi-me ti ləje nu kin par par al. Adi j-awi ki kəte kəte me ne ndo je ti lə dije ki togi gangi me kadi-me ti. Adi ji təli ji rai do ne ndo je ti ki lo kilə ngire ti nu, tə ra ne je ki majal ki a awi ki dəw koy ti, ə se kiyə ta kadi-me ko kin al,

² taa kadi ji təli ji rai do ne ndo je ti ki oji do ra dəw batəm je ki dangi dangi, ə se kində ji do dəw ti, ə se ki nje koy je lo koy ti, ə se ta ki gangi ki dəbəy ti kin al ngata to.

³ J-a ji ndoi-naa ne lə dije ki togi gangi ngata, re Luwə adi-je ta rəbi.

⁴ Adi j-uni tə ne ndo, ta lə nje je ki təli osi me pa njiyəde ti ki kəte: kəmde e ki tēē ki takul kunji lə Luwə. Nai kadi-kare ki dərə ti ooi nim, taa ingəi NDil ki ay njay nim to.

⁵ NDigi Poy Ta ki Maji lə Luwə kadi e ta ki maji ngay, taa gəri ne ki oji do togi je ki a rai naa ti ki dəkagilo ki Luwə a ilə-n ngirə kəbə ki a re nim to.

⁶ Nə re e be ka, təli osi me pa njiyəde ti ki majal ki kəte kin gogi. Ko dije ka kin, lo kadi dəw a təl re səde ki nja joo bəy kadi yəti pa njiyəde goto. Təki rəjeti, bəi NGon lə Luwə do kagi-dəsi ti təkı rangi bəy. Ningə iləi rəsəl dəe ti ta kəm dije ti.

⁷ Adi j-uni ne ndo ki do lo ndər ti, loki dənangi ay man ndi ki isi ədi ki dəkagilo je pəti, ə tēē ki kandi ki maji adi nje je ki ndəri ki mbata ləde to ningə, toji ki taga kadi Luwə njangi do lo ndər ka kin.

⁸ Nə re dənangi ibə tone je ki kon je yo ningə, e dənangi ki ndəe goto. Luwə a ndəle ə təl ta dənangi kin e kadi iləi por dəe ti par.

⁹ NGakoje je ki nje ndigi je ləje, re j-əl ta kin be mindi ka, ji gər me je ti maji kadi səi, səi do rəbi ki maji ti. Do rəbi ki a tēē səsi kajı ti.

¹⁰ Təki rəjeti, Luwə e nje ra ne ki dana ki dəkagilo je pəti. Adi mee a oy do ne ki maji ti ki irai al. İrai ki nje kadi-me madi je, ningə isi ta ra ti ne bəy. Ne ra je ki maji ki isi rai kin toji kadi indigi Luwə.

¹¹ Nə ndigi ləje e mba kadi dəw ki ra dansi ti uwə toğine ba, ə nayı ki lo ra maji ti təkı isi rai kin bitı ndo ki dəbəy ti. Ningə a ingəi ne je pəti ki indəi mesi do ti.

¹² Ji ndigi kadi itəli nje dabi je al. Nə kadi indajı pa njiyə nje je ki adi mede Luwə ə awi ki kore me. Nje je kin ə, ingəi ne maji je ki Luwə un-n mindine kadi n-adi-de.

Ne kində me do ti ki rəjeti

¹³ Loki Luwə un mindine adi *Abirakam, dan go kun mindi ka kin ki kibi rə me tone

✧ 5:3 Labətiki 9.7

✧ 5:6 5-6: Pa je 2.7; 110.4

✧ 5:7 Mt 26.36-46; Mk 14.32-42; Lk 22.39-46

✧ 6:14 Kilə ngirə ne je

ti wa. Təki rəjeti, dəw ki rangi ki ite kadi ibi rone ki təe goto.

¹⁴ Luwə ə nə: «M-a m-jangi dai təki rəjeti, ə m-a m-adi gin kai je bayi-naa*».

¹⁵ Abirakam ngəm go kun mindi lə Luwə ki kore me. Be ə, ingə-n ne ki Luwə un-n mindine ade.

¹⁶ Loki dije ibi rəde ningə, ibi rəde ki to dəw ki boy itə-de. Kibi rə ka kin a toji kadi ta je ki n-əli əi ta je ki rəjeti. Adi a ində gangi ta je ki tade asi-naa do ti al.

¹⁷ Ningə Luwə ge toji njé je ki a ingəi ne maji je ki un-n mindine ka kin ki taga ay njay 6əy, kadi ndu-kun je ləne a yəti al. Be ə, dan go kun mindi ləne ki kibi rə 6əy.

¹⁸ Kun mindi əi ki kibi rə əi ne je ki joo ki dəw a yəti-de al. Be ə me kun mindi ti ə se me kibi rə je ti lə Luwə kin, a əi taje ki ngom al ratata, adi ta je kin ilə dingəm me je ti ngay, j-əi je ki j-iyəi ne je pəti mba kadi j-uwə ne kində me do ti, ki e ki kadi-je kin ba.

¹⁹ Ne kində me do ti kin ra adi kisi ki do taa ləje to tə kəy ki kində do mbal ti be. E ne ki dəw a badi do ti al nim, taa e ne ki ngə nim to, ningə ində kibi gangi lo ki me kəy ti lə Luwə ki to darə ti gangi, ə ur me lo ti ki ay njay njay itə made je.

²⁰ E lo kin ə, Jəju ur ti kəte noje ti tə nje tēe ta rəbi noje ti. Jəju təl nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo ki ratata tə Məlsisədəki be.

7

Məlsisədəki nje kijə ne məsi kadi-kare

¹ Məlsisədəki ka kin e ngar ki 6e bo Salem ti, taa e nje kijə ne məsi kadi-kare lə Luwə ki e do ne je ti pəti to. E ə ingə *Abirakam lo ki təl lo tati rə ti ki tati ngar je, ə njangi doe to.

² E ə, Abirakam ade ki kare me ne ki doği ti, me ne je ti pəti ki təl-n ta rə ti. Ki do kəte, kor me to ki nə Məlsisədəki e «ngar ki nje ra ne ki dana». Bəy taa, Məlsisədəki e ngar ki 6e bo Salem ti to, kor me to ka kin nə: «NGar ki nje lapiya*».

³ Makitibi lə Luwə əl ta lə baw Məlsisədəki ə se ta lə kəe al, nim taa əl ta lə gin kae je al nim to. Bəy taa, əl ta do koje ti ə se do koye ti al ratata nim to. Titi-naa ki NGon lə Luwə, ningə e nje kijə ne məsi kadi-kare ki a isi ki doəgilo je pəti.

⁴ İğəri maji kadi Məlsisədəki e dəw ki ndae e ngay. Be ə, kajə Abirakam wa ka, ade ki kare me ki doği ti, me ne je ti pəti ki təl-n lo rə ti*.

⁵ Nğan *Isirayəl je, ki go ndu-kun ti lə *Moji, e gu dade ti kadi adi ki kare me ki doği ti me ne je ti pəti ki ingəi, dije ki əi gin koji ti lə *Ləbi ki əi njé kijə ne məsi kadi-kare je, ki əi ngakode je wa, tado əi je ka, əi gin ka ti lə Abirakam to.

⁶ Məlsisədəki e gin koji ti lə Ləbi al, nə Abirakam ade ne kare me ki doği ti me ne je pəti ki ingə. Adi Məlsisədəki njangi do Abirakam ki Luwə un mindine ade.

⁷ Ningə təki rəjeti, ngatəgi ə a njangi do ngon ki du.

⁸ Gin ka je lə Ləbi ki njé taa ki kare me ki doği ti, me ne maji je ti ji ndəgi Isirayəl je ti, əi dije ki a oyi. Nə ki oji do Məlsisədəki, Makitibi lə Luwə əl kadi e, isi kəm ba.

⁹ Ki doəy ti, ta ki kadi j-əl ən: doəgilo ti ki Abirakam adi ki kare me ki doği ti me ne kingəne je ti pəti kin, Ləbi ki gin kae je əi njé taa ki kare me ki doği ti me ne je ti pəti kin ka, adi to.

¹⁰ Təki rəjeti, doəgilo ti ki Məlsisədəki ingə-n Abirakam kin, oji Ləbi al 6əy, nə kə ə, e məsi kane Abirakam ti ngata.

¹¹ Me ndu-kun ti lə ngan Isirayəl je, e dije ki gin koji ti lə Ləbi ə sobi kadi dije kati-de tə njé kijə ne məsi kadi-kare je. Əi njé kijə ne məsi kadi-kare je tə *Aro be. Nə rəbi ra kilə kijə ne məsi kadi-kare ləde to asi-naa bəre əl. Re e be əl ə, dəw a sangi nje kijə ne məsi kadi-kare ki rangi tə Məlsisədəki be 6əy al ngata.

¹² Nğə ningə, re rəbi ra kilə lə njé kijə ne məsi kadi-kare ki gin ka ti lə Ləbi yəti ningə, e go ti kadi ndu-kun ka yəti to.

¹³ Ningə Bəbe ləje ki ta je kin oji doe, e gin ka ti lə Ləbi al, nə e gin ka ti ki rangi. Ningə gin ka ti kin, dəw madi ki ra kilə tə nje kijə ne məsi kadi-kare do dingiri lo ti goto.

¹⁴ Dije pəti gəri kadi oji Bəbe ləje gin koji ti lə Juda. Ningə ki oji do gin koji kin, Moji əl ta madi do ti al, loki əl ta ki oji do njé kijə ne məsi kadi-kare je.

Nje kijə ne məsi kadi-kare ki rangi ki titi-naa ki Məlsisədəki

¹⁵ Nğə sine ne je toi ay njay nga. Nje kijə ne məsi kadi-kare ki rangi ki e gin koji ti lə *Ləbi al, ki to tə Məlsisədəki be re.

¹⁶ E təl nje kijə ne məsi kadi-kare ki go rəbi koji ki darə ti al, nə ki go togi kisi ki do taa ti ki a to ratata.

¹⁷ Təki rəjeti, makitibi lə Luwə əl ə nə:

«İ nje kijə ne məsi kadi-kare ki ratata, Təki ndo ki Məlsisədəki isi-n be.»

¹⁸ Be ə, kun-ndu je ki kate, e ki buji ko mbata toge goto, taa ndae ka goto to.

¹⁹ *NDu-kun je lə *Moji asi kadi rai adi dije asi-naa bəre ta kəm Luwə ti al. Nğə ningə ne kində me do ti ki maji to ndu-kun je lə Moji e ki kadi-je. Ningə ki takule j-asi kadi ji re ki rə Luwə ti.

²⁰ Ne ki rangi 6əy, ne je kin pəti rai ne ki takul kibi rə lə Luwə. Nə ndəge je tēe njé kijə ne məsi kadi-kare ki kanji kun mindi lə Luwə.

²¹ Nə ki oji do Jəju, Luwə un mindine, loki əl ə nə:

«Mi Baḅe ma m-yəti ndum al,
M-un mindim m-ə nə:

I nje kijə ne məsi kadi-kare ki ratata.»

²² Be ə, ki rəbi kibi rə lə Luwə kin, ji ti meje kati kadi j-ingə kilə mindi ki sigi ki maji itə e ki kəte kin say ki takul Jəju.

²³ Ne ki rangi ḅəy, njé kijə ne məsi kadi-kare ki gin koji ti lə Ləbi bayi-naa. Nə ke ə, yo təl-de taa taa adi lo kadi rai kilə kijə ne məsi kadi-kare kin ratata goto.

²⁴ Nə Jəju e nje kisi ratata, ningə kilə kijə ne məsi kadi-kare lie a to ki nḅne ti tə.

²⁵ E be ə, Jəju asi kadi kaji ki ratata dije ki njé re ki rə Luwə ti ki takule. Təki rojeti, e nje koy al adi a əl ta ki Luwə ki dəkagilo je pəti ki mbata ləde.

²⁶ Jəju e nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo ki səbi kadi j-ingə. E ay njay nim, ra ne ki majal nja kare al nim, taa Luwə əse nḅarangi kadi njé ra majal je ti nim tə. Ningə, un-e inde adi isi nḅarangi dərə ti nu, də ne je ti pəti.

²⁷ Jəju to tə ndəgi njé kijə ne məsi kadi-kare je ki bo kam al, adi e ne ki ndae goto roe ti kadi iḅə ne məsi ki ndə je kare kare pəti ki mba kadi Luwə iyə-n go majal je ləne wa nim, taa mba kadi iyə-n go majal je lə kosi dije pəti kə tə. Jəju iḅə ne məsi kadi-kare nja kare ba par ə asi naki. Adi e kadi-kare darəe wa ki adi də kagi-dəsi ti kin.

²⁸ Tadə ndu-kun lə Moji ində jine də dije ti madi ki kilə rade asi-naa al, tə njé kijə ne məsi kadi-kare je ki bo. NGa ningə kun mindi lə Luwə ki re go ndu-kun ti, ində jine də NGone ti tə nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo, e ki asi-naa bərəre ki nḅne ti.

8

Jəju e nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo

¹ Ta ki bo ki kadi j-əl də ta ti kin ə to kin: J-aw ki nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo, ki isi me dərə ti, də ji kə lo kisi kḅəe ti lə Luwə, ki tḅge e də tḅgi je ti pəti^ə.

² Isi ra kilə kijə ne məsi kadi-kare ki bo ləne me kəy ki ay njay ti, adi e me kəy kaw-naa ti ki rojeti ki e dərə ti nu. E kəy ki Luwə wa ə ra ḅi e dije ə rai ki jide al.

³ *NJé kijə ne məsi kadi-kare je ki bo, kare kare pəti, kilə ləde e mba kadi adi ne je Luwə nim, rai ki kadi-kare məsi je nim tə. Be tə ə, e go rəbe ti kadi Jəju ka, aw ki ne kadi adi kadi-kare ti tə.

⁴ Təki rojeti, re Jəju e dḅangangi ti ne ningə, a e nje kijə ne məsi kadi-kare al, tadə njé kijə ne məsi kadi-kare je ki isi rai kilə kin ki go ndu-kun ti lə *Moji, isi dḅangangi ti ne ə bəlme ngata.

⁵ NJé kijə ne məsi kadi-kare je ka kin, isi rai kilə me kəy kaw-naa ti. Nə kəy kin e ndil kəy ki rojeti ki to dərə ti. Təki rojeti, loki Moji ilə

ngirə kadi ra kəy kibi, Luwə əl-e ə nə: «Ur mbi maji o-n də ta ki m-a m-əli kam: maji kadi ira kəy kibi kin təkī ndə ki m-əjii də mbal ti^ə.»

⁶ Nə ngosine, Jəju aw ki kilə ki ndae e ngay itə kilə lə njé kijə ne məsi kadi-kare je. Adi e ə, e nje ka mḅə lo ti ki mbata kilə mindi ki maji, ki ngire e ki kində də kun mindi ti ki maji to.

Luwə adi mindi ne mbata kilə mindi ki sigi

⁷ Təki rojeti, re ne ki majal goto me kilə mindi ti ki kəte ə^ə, Luwə a re ki e ki rangi ki ko joo al.

⁸ Nə, Luwə kəl ki dije ləne mbata majal je ki rai, ə nə:

«Oi ndə je a rai nḅə,

Ki m-a m-ilə mindim kilə ki sigi,

Ki dije ki Isirayəl ti nim,

Ki dije ki Juda ti nim tə.

⁹ Kilə-mindi kin, a to tə kilə mindi,

Ki ndə ki m-ilə ki kade je,

NDə ki m-uwə-n jide,

MBa kadi m-teḅ-n sade dḅangangi Ejipi ti kin al.

Lo kadi ay də njade ti səm me kilə mindi ti kin goto.

Be ə, mi Baḅe, m-a m-təl gidim madide tə.

¹⁰ Baḅe ə nə:

Kilə-mindi ki m-a m-ilə

Ki dije ki Isirayəl ti go ndə je ti kin ə to kin:

M-a m-adi-de ne ḅər

MBa kadi ḅəri ndu-kun je ləm,

M-a m-ndangi ndu-kun je ka kin də ḅangirəde ti.

M-a mi Luwə ləde,

Ə a əi dije ləm tə.

¹¹ Dəw madi kare ki a aw

NDoo dəw ki me ḅe ti ləne,

Ə se ngokone kadi ḅər-m goto,

Tadə dije pəti,

Flə ngire də dije ki tḅgi ti biti teḅ-n də ngan je ki du ti,

A ḅəri mi.

¹² M-a m-iyə go ra go ti al je ləde kə,

Mem a oy də majal je ti ləde ratata^ə.»

¹³ Loki Luwə əl ta də kilə mindi ki sigi ti ningə, e kin oji kadi təl e ki kəte tə ne ki kəke ti. Ningə j-əi pəti ji ḅəri kadi re ne to kəki ningə nay ngay al kadi a goto.

9

Rəbi kəsi məkəsi nangi nḅ Luwə ti ki kəte

¹ Kilə-mindi ki kəte ka, aw ki ndu-kun je ki toji dije go rəbi kəsi məkəsi nangi nḅ Luwə ti, ə se aw ki lo kaw-naa ki dḅangangi ti ne tə.

² Kəy kibi ki gangi mee joo e ki ra. Me kəy ti ki dəsəy, ki ḅari-e lo ki ay njay, lo kində lambi ki ḅajie e siri isi me ti. Taa tabilə ki mapa kadi-kare ki dije adi Luwə e də ti, isi ti nḅə tə.

³ Ningə kəy ki ko joo ki kibi gangi lo e ta ti, e lo ki ḅari-e lo ki ay njay itə ndəgi lo je.

⁴ Lo kin ti ə dıngiri lo ki ra ki ər e ti. Ningə do dıngiri ti ka kin ə, yibi ki baye əti mbj e ki kilə por do ti. Me lo ti ki kə joo ti ka kin tə ə, sanduki kilə mindi ki gide e ki ra ki ər e ti. Me sanduki ti ka kin ə, ku madi ki man rosi mee e sam ti. Ku ka kin gide e ki ra ki ər tə. Bay taa, me sanduki ti ka kin ka, kagi təsi lə Aro ki ibə mbine e me ti tə. Bay taa, me sanduki ti wa ki kare kin ə, mbal je ki ndangi ta je ki oji do kilə mindi ti e me ti tə.

⁵ Do sanduki ti ka kin ə, təli kagi je joo ki toi tə *Malayka je ki ərari-de nə serube je, ki awi ki kəsi-gon ngay indai-de do ti. Malayka je ka kin naji bagide do lo kadi-kare məsi ti ki oji go kiyə go majal je lə dije kə. Nə ke ə, e dəkagilo ki kadi dəw ər-n gin ta je kin pəti al bəy.

⁶ Kəy kibi ka kin e ki gangi lo joo. *NJé kijə ne məsi kadi-kare je uri me kəy ti ki dəsəy ki ndə je kare kare pəti mba ra kilə ləde^ə.

⁷ Nə me kəy ti ki kə joo, nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo ki karne ba par ə, a ur ti nja kare me bal ti kare. Lo kin ti ə a re ki məsi da mba kadi adi Luwə kadi-kare ti kadi iyə-n go majal je lə nje kijə ne məsi kare ki bo wa kin kə nim, taa yə ndəgi kosi dije ki rai ki go me ndigi ti ləde al nim tə^ə.

⁸ NDil ki ay njay ndo-je ki takul ne je kin kadi dəkagilo je pəti ki me kəy ki dəsəy kin to ningə, ta rəbi kur me lo ti ki ay njay njay itə made je kin e ki tēē al bəy.

⁹ Ne kəji je kin əi ndil ne je ki dəkagilo ti ki bəne. Kor me nə: kadi-kare je ki ne məsi je ki j-isi j-adi Luwə kin asi kadi rai adi me dəw ki nje ra kilə kadi Luwə kin asi-naa bərərə al.

¹⁰ Təki rəjeti, ne je kin əi ndu-kun je ki oji do ne kuso ə se ne kəy ki kuji ne ra je ki oji do kay rə ki man par. Ne je kin əi kuji ne ra lə dije ki dənangi ti ne. NDade to ki mbata dəkagilo ki ndəy be par, bitı dəkagilo ti ki Luwə a ində-n gin ndu-kun je ki sigi.

Kirisi adi rəne kadi-kare ti

¹¹ Nə Kirisi re tə nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo mba kadi adi-je ne maji je ki toi ne ngata. Kirisi ur me kəy kibi ti ki bo ngay nim, asi-naa bərərə nim tə. E kəy kibi ki dije ə rai ki jide al nim, taa e kəy ki goto dənangi ti ne nim tə.

¹² Kirisi ur me kəy ti ki ay njay njay itə made je ka kin nja kare ba par. Ur me kəy ti ka kin ki məsi bal biyə ə se ki məsi ngan mangi je al, nə ki məsine wa. E ki rəbi kin ə, Kirisi gangi-n dəje nja kare ba par ratata do majal je ti.

¹³ Təki rəjeti, ki go ne jibəl 6e ti, dije a təli bal biyə je ki ngan mangi je, ə a sikəl məsıde je ki bu ngon kə mangi ki kilə por do ti do dije ti ki rai majal^ə. Rai ne je kin be mba kadi dije ka kin təli ki kay njay gəgi ki go ne jibəl 6e ti.

¹⁴ Re ne kin e ki rəjeti kadi məsi da je awi ki təgi ningə, məsi Kirisi, təge a itə məsi da je say ngay bəy. Nə Kirisi wa un rəne adi Luwə tə ne kadi-kare ki ay njay ki təgi lə NDil ki nje kisi ratata. Məse ka kin a togi ngəmeje adi ay njay mba kadi ji ra ne je ki majal ki a aw səje koy ti al. NGata ningə, j-a j-asi kadi j-a ra kilə j-adi Luwə ki nje kisi kəm ba.

Kilə-mindi ki sigi me məsi ti

¹⁵ Be ə, Kirisi e nje ka mbə dije ti ki Luwə ki rəbi kilə mindi ki sigi. MBa kadi njé je ki Luwə ər-de ingəi ne nduwə ki a to ratata ki Luwə un-n mindine adi-de. Ne kin a ra ne, tado Kirisi oy ningə məse taa dije ilə-de taa ta ne je ti ki majal ki isi rai ne dəkagilo ti ki əi gin təgi ti lə kilə mindi ki kəte.

¹⁶ J-ingə kadi re dəw ra makitibi kilə mindi ki oji do ləbi ne nduwə tone ti ningə, maji kadi dəwe ka kin a oy bəy taa, noje je a ləbi-naa ne nduwə.

¹⁷ Təki rəjeti, re dəw e ki do ne taa bəy 6a, nda makitibi kilə mindi ki oji do ne nduwə goto. Ləki dəwe ka kin oy ngata ningə ndae to.

¹⁸ Be tə ə, kilə mindi ki kəte ka, lo kadi aw ki təgi ra kilə kəte goto nə məsi ti ki ay.

¹⁹ Ləki *Mojı ər me ndu-kun je pəti təki ndangi-n me makitibi je ti ki mi nə kosi *Isirayl je ti pəti ningə, un məsi ngan mangi je ki məsi bal bati je ki pote-de ki man jine ti. Ningə un baji kagi madi ki ul njuki ki əti maji ngay ki ərari-e nə ijopi. Baji kagi ka kin e ki bir gine ki kibi ki rai ki bəl bati je adi səl lom lom ə kər njir njir tə. Ningə kagi ka kin ə, ilə me məsi ti 6a sikə do makitibi je ti ki ndangi ndu-kun je me ti nim taa do kosi dije ti nim tə.

²⁰ Dəkagilo sikə məsi ti, Moji ə nə: «E kin e məsi kilə mindi ki Luwə un ndune do ti adi səsi, kadi itəli rəsi go ti^ə».

²¹ Be tə ə, sikə-n məsi ka kin do kəy kibi ti ki do ne ra kilə je ti pəti ki me ti tə.

²² Təki rəjeti, ki go ndu-kun ti, ne je ngay a təli ki kay njay ki takul məsi par. Ningə ki kanji məsi ki sika, kiyə go majal je a goto tə.

Kun rə kadi lə Kirisi ər majal je kə

²³ Ne je ki titi-naa ki ne je ki rəjeti ki dərə ti pəti səbi kadi e ki təl-de ki kay njay ti ki rəbi kin. Ningə ki oji do ne je ki rəjeti ki me dərə ti wa ka, gei ne kadi-kare məsi ki maji itə məsi da je say.

²⁴ Təki rəjeti, Kirisi ur me kəy kibi ti ki dije rai ki jide ki e ndil e ki rəjeti ki me dərə ti kin al. Nə e aw me dərə ti, oji rəne ta kəm Luwə ti, isi əl sie ta ki mbata ləje.

²⁵ Jəju aw me dərə ti mba kadi adi rəne kadi-kare ti Luwə nja bay bay al. Nə nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo ur me kəy ti ki ay njay

✧ 9:6 Kor Isirayl je 18.2-6 ✧ 9:7 Ləbatiki 16.2-34 ✧ 9:13 Ləbatiki 16.14-16; Kor Isirayl je 19.9-17 ✧ 9:20 19-20: Tēē ki taga 24.3-8

itə made je ka kin ki 6al je kare kare pəti, ki məsi da je.

²⁶ Re e be al ə, Kirisi a ingə kə nja bay bay lo kilə ngirə dorə ki dənangi ti nu. Nə təkı rəjeti, Kirisi re nja kare ba dəkagilo ki dəbəy ti, mba kadi bər majal kə, ki takul darəe ki un adi Luwə ne məsi ti.

²⁷ Ningə e ki kində də dana kətə, kadi dəw ki ra ra a oy nja kare par, ningə go koye ti, Luwə a gangi ta dəe ti.

²⁸ Be tə ə, Kirisi adi rəne nja kare ba par, mba kadi bər majal lə kosi dije. Ningə a ɔji rəne ki kə joo 6əy, nə ke ə, e ki mba bər majal al ngata, nə ki mba kadi aji njé je ki isi nginəi ndə təl-e.

10

Kirisi adi rəne kadi-kare ti nja kare ba par

¹ *NDU-kun je lə *Mojı əi ndil ne je ki rəjeti ki a rəi, 6i əi darə ne je wa al. Be ə, lo kadi ayi dije ki isi rəi rə Luwə ti njay goto. Re ijəi ne məsi kadi-kare ki 6al je kare kare pəti ka loe goto.

² Re e be al ə, njé je ki isi ijəi ne məsi kadi-kare adi Luwə kin, Luwə a iyə go majal je ləde kə pəti nja kare ba par. Lo kadi mede a ole də majal je ti ləde gogi 6ay a goto. Ningə gin kijə ne məsi kadi-kare ka, a gangi tə.

³ Nə təkı rəjeti, ki rəbi kijə ne məsi wa kin ə, me dije ole-n də majal je ti ləde 6al je kare kare pəti.

⁴ Tadə məsi ngan mangi je ki məsi bal biyə je asi kadi bər majal je kə al.

⁵ E be ə, loki Kirisi isi re me dənangi ti, əl Luwə ə nə:

«Ige ne məsi al nim, kadi-kare al nim tə, Nə ibə darəm.

⁶ İra rənəl də da je ti ki kilə por də ti də dingiri ti al nim,

Taa ne məsi mbata bər majal je ka nəl-i al nim tə.

⁷ Ningə m-əli m-ə nə:

Mi ne, m-re dənangi ti kadi m-ra ndigi ləi, Təkı ndangi me makitibi ti ki kay njay ɔji-n dəm^ə.»

⁸ Ta ki dəsəy ki Kirisi əl ə to kin: «Ige ne məsi al nim, kadi-kare al nim, da je ki kilə por də ti də dingiri lo ti al nim, taa ne məsi mbata bər majal je al nim tə». NGA ke ə, ne məsi je kin pəti, e ki rade ki go ta je ti ki e ki ndangi ki go ndu-kun ti.

⁹ Kirisi təl əl 6əy ə nə: «O, m-re dənangi ti mba kadi m-ra go ndigi ləi». Kirisi buji ne məsi je ki kətə, ə un rəne tə ne məsi ki sigi ində to ti.

¹⁰ Jəju Kirisi ra ne ki Luwə ndigi. Be ə, adi rəne kadi-kare ti, nja kare ba par, mba kadi taa-je ilə-je taa də majal ti.

¹¹ Ningə njé kijə ne məsi kadi-kare je kare kare pəti, awi ki njade taa, ndə je kare kare

pəti mba ra kilə ləde nə Luwə ti. Adi kadi-kare ne məsi ki kare wa kin ki dəkagilo je pəti. Nə ne məsi kin asi bər majal je lə dije al ratata^ə.

¹² Nə Kirisi, adi rəne kadi-kare ti nja kare ba par mbata bər majal je, ə aw isi də ji kə Luwə ti ki nəne ti.

¹³ NGəsinə ki isi də ji kə Luwə ti, isi ngəm kadi Luwə ilə njé bə je lie gin njae ti tə kimbər kində nja be.

¹⁴ Be ə, ki kul ne məsi ki kare wa kin, təl-i-n dije ki ay-de də majal ti ki kasi-naa bərərə ti ratata.

¹⁵ NDil ki ay njay ka ma naje ay njay tə, ningə ta ki dəsəy ki əl ə to kin:

¹⁶ «Bəbe ə nə:

Kilə-mindi ki ma m-ilə səde,

Go ndə je ti kin ə to kin:

M-a m-ində ndu-kun je ləm də 6əngirəde ti, M-a m-ndangi-de mede ti, me mər ta je ti ləde.»

¹⁷ Ningə təl əl 6əy ə nə:

«M-a m-adi mem ole də majal je ti ləde al nim, taa də kilə rade je ti ki go rəbe ti al al nim tə^ə.»

¹⁸ NGA ningə loki majal je e ki kijə go kə, nda ne məsi ki kadi dəw a ra 6əy taa a bər-n majal goto.

Ji rəi bəsi ki rə Luwə ti

¹⁹ Be ə, ngakom je, ji gər kadi ta rəbi e ki tēe noje ti kadi j-ur lo ki ay njay njay itə made je ki takul məsi Jəju Kirisi ki ay.

²⁰ Tēe ta rəbi ki sigi ki a to ratata ki takul kibi gangi lo ki ində gangi, adi e darəe wa ki adi ne məsi ti də kagi-dəsi ti.

²¹ J-aw ki nje kijə ne məsi kadi-kare ki bo ki e ki kində də kəy ti lə Luwə.

²² Adi ji rəi bəsi ki rə Luwə ti ki me ki rəjeti, ki kadi-me, ki 6adi al, ki me ki ay ki uwə-je ki ta al, ki rə ki togi ki man ki ay njay.

²³ Adi j-ai də ne kində me də ti ki j-isi j-iləi mbə kin nga, tadə ne je ki Luwə un mindine kadi n-a ra n-adi-je, a ra təkı rəjeti.

²⁴ Adi j-indəi kəm je go-naa ti yo je ki ne je, ki go rəbi kilə dingəm me naa ti mba kadi ji ndigi-naa nim, ji rai ne je ki maji nim tə.

²⁵ Adi j-iyəi ta re lo kaw-naa je ti ləje təkı njé ki nə je isi rai be kin al. Nə adi j-iləi dingəm me naa ti yo je ki ne je, tadə təkı oy, ndə re lə Bəbe e bəsi.

²⁶ Ji gər ta ki rəjeti ə bəlme. Ningə, go gər ta ki rəjeti kin ə, ji ra majal ki go me ndigi ti ləje ə, kadi-kare məsi ki rangi ki a bər majal je ləje goto ngata.

²⁷ Ne kare ba ki nay ki mbata ləje, e ngəm ki rə dadi par par ta ki gangi lə Luwə ki por ki əti 6əl ki a o njé mbate je.

²⁸ Re dəw madi mbati kadi təl rəne go ndu-kun je ti ki *Mojı ndangi ə, a ingə yo ki kanji

koɔ kəm-to-ndoo, re dije joo ə se mi̯tə mai naji dɔ mbati təl rɔ go ndu-kun je ti lie kin.

²⁹ Təki rɔjeti, dəw ki kidi NGon lə Luwə ə, a ingə kində kɔji ki nga ngay ɔay. Ne ki ra kin oji kadi ilə kɔji dɔ məsi kilə mindi ki taa-e ile taa dɔ majal ti kin al. Taji NDil ki ay njay ki ra-je adi ji gər me-maji lə Luwə.

³⁰ Təki rɔjeti, ji gər Luwə ki ə nə:
«Mi ə, mi nje dal bə nim, taa nje kadi ne dəw ki ra ra ki go kilə rae ti nim tɔ!

«Taa ilə dɔ ti ɔay ə nə:
Babə a gangi ta dɔ dije ti ləne.»

³¹ E ne ki ətɪ bəl ngay kadi dəw osi me ta ki gangi ti ki nga lə Luwə ki nje koy al.

³² Adi mesi ole dɔ ne ti ki ra ne kəte, dəkagilo ti ki ingəi lo kunjɪ lə Luwə. Kalangi ba go ti par ə, ingəi kɔ ngay, nə ke ə uwəi tɔgisi ba ta rɔ ti ki bo kin.

³³ Njé ki nā je dansi ti, dije taji-de je adi-de kɔ je ta kam kosi dije ti. Ningə njé ki nungi əi ɔasi mba kadi ɔsi gin njé je ki isi ingəi kɔ kɔ je kin.

³⁴ Təki rɔjeti, ingəi kɔ ki njé je ki əi kəy dangay ti. Taa ndigi ki rɔnəl mba kadi dije taai ne maji je ləsi dɔ gu ti, tado igəri kadi awi ki ne je ki Luwə un mindine kadi n-a n-adi səsi, ki ne je ki ndade itə ne maji je ləsi, taa a toi ratata tɔ.

³⁵ Oti kadi iyəi ta kadi-me ləsi, tado ki go rəbi kadi-me kin, a ingəi ne kigə go ji ki bo ngay.

³⁶ Maji kadi inayɪ ki lo kuwə tɔgi ba ti, mba kadi irai ne ki Luwə ndigi ə ingəi ne ki un-mindine mba kadi n-a ra.

³⁷ Təki rɔjeti, makitibi lə Luwə əl ə nə:
«Me dəkagilo ki gɔji ngay ti, nay ngay al nga, Nje re a re təkɪ rɔjeti, a ɔr ndɔ aw-n kəte al.

³⁸ Ningə, Luwə ə nə, dəw ki nje ra ne ki dana ta kəmne ti,

A isi ki dəne taa ki takul kadi-me.
Nə re təl gogi me majal ti ə, rɔm a nəl-m sie al.»

³⁹ Nə je, je dan dije ti ki njé təl gogi ki mba tɪ ta rɔde al. Nə je mbɔ njé je ti ki adi mede, ə əi dɔ rəbi kajɪ ti kin.

11

Ta dɔ kadi-me ti lə kaje Isirayəl je

¹ Tado kadi-me Luwə, e kaw ki ɔadi al dɔ ne kində me dɔ ti, taa e tɪi me kati dɔ ne ki rɔjeti ki dəw oo ki kəmne al tɔ.

² E ki takul kadi-me ləde ə, ngatɔgi je ki kəte, me Luwə nəl-e dɔde ti.

³ Ki takul kadi-me ə, ji gər-n kadi dɔrə ki dɔnangi ki ne je ki me ti, Luwə rade ki ta ki tane ti. Be ə, Luwə ra ne je ki j-o-de, ki takul ne je ki j-o-de al.

⁴ Ki takul kadi-me ə, Abəl adi-n kadi-kare Luwə. Kadi kare lie maji itə yə Kay. Ki takul

kadi-me lə Abəl ə, Luwə ndigi-n kadi-kare je lie, ə ma naji lie kadi e dəw ki nje ra ne ki dana. Təki rɔjeti Abəl oy wa, nə ki takul kadi-me lie, ne je ki ra isi əli-je ta bitɪ ɔone.»

⁵ Ki takul kadi-me ə Luwə un-n Enoki ki rɔne ti ki kanji kadi oy. Lo kadi dəw inge goto, tado Luwə un-e aw sie rone ti dɔrə ti nu. Makitibi lə Luwə ə nə: «Kəte ɔay taa kadi Luwə un-e aw sie dɔrə ti, Enoki nəl Luwə.»

⁶ Dəw ki a nəl Luwə ki kanji kadi-me goto. Ningə dəw ki isi re ɔasi ki rɔ Luwə ti, kadi gər mene ti maji təkɪ Luwə isi nɔ təkɪ rɔjeti nim, taa isi igə go ji njé je ki isi sangi-e nim tɔ.

⁷ Ki takul kadi-me lə Nuwe ə, Luwə ndɔr-n mbie dɔ ne je ti ki a rai ne, ki dije ooi ki kəmde al ɔay. Nuwe mbati ta kɔji lə Luwə al, adi ra bato mba kadi aji-n rɔne nim, aji-n gin dije ki me kəy ti ləne nim. Ki go rəbi təl rɔ go ta ti lə Nuwe kin ə, ndɔl re-n dɔ dije ti ki dɔnangi ti. Ningə ki takul kadi-me lie ə, Luwə tide-n dəw ti ki nje ra ne ki dana.»

⁸ Ki takul kadi-me lə *Abirakam ə, loki Luwə ɔar-e ningə, ndigi tae ti. Abirakam ndigi ta ɔar ti lə Luwə ə j taa ɔsi dɔ rəbi ti ə aw me ɔe ti ki gər nja kare al, ki un ndune kadi n-a n-ade ne nduwə ti.

⁹ Ki takul kadi-me ə, j aw isi-n tə ɔe dɔnangi ti ki Luwə un ndune kadi n-a n-ade. Abirakam aw isi gin kəy kibi ti naa ti ki *Isaki əi ki *Jakobi. Əi je ka, əi njé kingə ne nduwə wa ki kare ki Luwə un-n ndune adi Abirakam kin tɔ.»

¹⁰ Abirakam ngəm kadi n-isi me ɔe bo ti ki ngire nga maji, ki Luwə wa mar ta dɔ rəbi rae ti kəte ɔay taa, ində ɔe bo ka kin ki darəne wa tɔ.

¹¹ Ki takul kadi-me lə Sara ki e kuji dəne tɔ ə, dəkagilo ti ki ɔigə yipi ə bəlme ka, Luwə ade tɔgi ade oji ngon, tado ɔadi al kadi Luwə a ra ne ki un-n mindine kadi na ra.

¹² E be ə, ki takul dəw ki kare wa ki ɔigə yipi adi ndɔe nay ngay al dɔnangi ti wa kin ə, gin kɔji ki ɔayɪ-naa tə mee je ki dɔrə ti ə se yangira ki ta ba ti ki dum tidə kərde, tɔtɔ ti.

¹³ Dije pəti ki adi mede Luwə ka kin oyi ki kanji kadi ingəi ne maji je ki Luwə un-n ndune kadi n-a n-adi-de ka kin. Nə ke ə, ooi ne je ki ndɔ ki a rai ne nim, rai rɔnəl dɔ ti ngay nim tɔ. Ningə gəri maji kadi n-əi mba je ki njé njiyə mba dɔnangi ti ne.

¹⁴ Njé ɔar rɔde mba je ki njé njiyə mba je dɔnangi ti kin, oji ki taga ay njay kadi isi sangi ɔe ki ɔəbi dɔde təkɪ rɔjeti.

¹⁵ Giri ta dɔ ɔe ti ki tɔtɔ me ti kin al, tado re giri dɔ ti ə, ne ki a ɔgi-de kadi təlɪ awi me ti gogi goto.

¹⁶ Təkɪ rɔjeti, isi sangi ɔe ki ɔəbi dɔde ki maji itə ɔe ki tɔtɔ me ti, adi e ɔe ki dɔrə ti. E be ə,

rə Luwə səl-e al kadi bari-e Luwə ləde, be ə, ində də be bo madi dana ki mbata ləde.

¹⁷ Ki takul kadi-me lə Abirakam ə, Luwə ge kadi n-a n-oo ne ki Abirakam a ra, adi dəje kadi adi Isaki ne məsi ti. Be ə, Abirakam e bəsi kadi adi ngonne ki kare ba wa kin. Ne je kin rai ne go kun ti ki Luwə un-n mindine ade-n kin^o.

¹⁸ Təki rəjeti Luwə əl-e ə nə:

«E ki takul Isaki ə, a ingə-n gin koji ləi ki m-un mindim madi^o.»

¹⁹ Abirakam əl təki Luwə asi naki kadi a ndəl Isaki lo koy ti. E be ə, Luwə təl ki ngone ade, tə ne ki Isaki oy ə ndəl lo koy ti be.

²⁰ Ki takul kadi-me ə, Isaki təri-n ndune də Jakobi ti əi ki Esuwa əji də ji kiside ki lo ti ti.

²¹ Ki takul kadi-me ə, Jakobi, loki e bəsi kadi oy, tər ndune də ngan je ti lə Jisəpi kare kare pəti. Ində təgine də kagi təsi ti ləne, əsi-n məkasine nangi nə Luwə ti.

²² Ki takul kadi-me ə, loki Jisəpi e bəsi kadi oy, əl ta də tēē ti ki ngan *Isirayal je a tēēi dənangi Ejipi ti kə. Ningə adi ngan Isirayal je ndu je ki əji də singə ninne^o.

²³ Ki takul kadi-me lə nje koji *Moji je ə, bəyət-e-n nay mitə go ndo koje ti. Nje koje je ooi kadi ngon ka kin kurə ngay. Be ə, bəli mbati ra go ndu-kun ti lə ngar al.

²⁴ Ki takul kadi-me lə Moji ə, loki təgi gangi nga ningə, mbati kadi dije gəri-e tə ngon koji Parawo ki dəne.

²⁵ Moji oo maji ngay ta kəmne ti kadi n-ingə kə naa ti ki dije lə Luwə, itə kadi n-isi mə-maji ti dan majal ki ra ti, mbata ngon dəkagilo ki ndəy be.

²⁶ Moji oo kadi dije kidi-e tə Kirisi be, e ne ki ndae to ti ngay itə ne maji je ki Ejipi ti, tado ur kəmne də ne kiga go ji je ti ki a ingə me ndo je ti ki a re.

²⁷ Ki takul kadi-me ə, Moji əti-n me be ti ki Ejipi ti kə, ki kanji kadi bəl wongi lə ngar. Ningə kəme e kəte də rəbi ti ləne tə ne ki oo Luwə ki dum koo ki kəm kin, ki kəmne be.

²⁸ Ki takul kadi-me Luwə ə, Moji ində-n ndo ki a bari-e nə Paki, ə adi Isirayal je sikəi məsi ta kay je ti ləde, mba kadi malayka ki nje tuji ngan dər je ki Ejipi ti, tuji ngan dər je lə Isirayal je al.

²⁹ Ki takul kadi-me lə Isirayal je ə, gangi ba kasi tə dənangi ki tuti kurim be. Ba, loki dije ki Ejipi ti nai kadi n-irai tə Isirayal je be ningə, man ba ka kin, tibi dəde pinim.

³⁰ Ki takul kadi-me lə Isirayal je ə, loki njiyəi gugi də ndogi bər ki də be bo Jəriko ti ndo siri ningə, ndogi bər ka kin budi nangi mur mur.

³¹ Ki takul kadi-me ə, Rakabi ki e kaya dəne ingə yo təki njə kəsi ta Luwə ingəi kin, al, tado uwə njə kində manji be je ki rəne ti maje.

³² Ningə ta ki kadi m-əl nay ngay bəy, nə dəkagilo asi-m al kadi m-əl kidi ta je ki əji də Jədiyo je, ki Baraki je, ki Jəpite je, ki *Dabidi je, ki Samiyal je, ki njə kəl ta ki ta Luwə ti je.

³³ Ki takul kadi ki dije kin adi mede Luwə ə, tətə rə gin dije ki rangi je, gangi ta ki dana je, ingəi ne je ki Luwə un-n mindine adi-de je, taa adi bəl je təl da je ki təgide goto ti nim tə.

³⁴ Təl por je ki kəde əti bəl adi oyi bəm bəm nim, tēēi ta koy ti lə kiyə kasigar ki dije gei təl-i-de nim tə. Taa me təgi goto ti je ləde ki ngay, ingəi təgi ki al də maji. Dəkagilo rə je ti, təl go rə je ki əti bəl, adi indəi ngədi nja njə rə je ti ki mba.

³⁵ Ki takul kadi ki dāne je madi adi mede Luwə kin ə, ingəi dije je ləde ki oyi ə ndəli.

Ningə njə ki nā je mbati kiyə tae, adi dije adi-de kə biti tēē-n koy dəde ti. Rai be mba kadi ingəi tēē lo koy ti ki dəbəy ti ki maji itə e ki taji-naa ti ne kin.

³⁶ Njə ki madi je təl ne kogi je, tindəi-de ki ndəy je. Toi njə ki nungi ki kulə gindi, ə buki-de kəy dangay ti.

³⁷ Təl-i-de ki gəji mbal je təl-i-de je, tijəi-de ki si gangi-de dana joo je, təl-i-de ki kiyə kasigar je. Njə ki nā je iləi lo ta gangi gəngi, ningə kibi kəde je e ngirə biyə je ə se ngirə bati je. Ne je pəti nal-de. Adi-de kə ngay nim, taa rai-de majal ki əti bəl nim tə.

³⁸ Dije ka kin əi dije ki maji ngay, nə ke ə dije ki dənangi ti ne ooi-de tə dije ki ndade goto be. Adi toi ta dije ki rə tuwə-de be ləde be adi njiyəi ki dilə lo je, ki də mbal je, awi ki bole mbal ti je, ki bole be ti je.

³⁹ Əi je pəti Luwə ma naji ləde maji ki takul kadi-me ləde, nə ke ə, ingəi ne je ki Luwə un-n mindine adi-de kin al bəy.

⁴⁰ Təki rəjeti, Luwə ində də ne madi ki maji təi dana ki mbata ləje. E be ə, lo kadi Luwə təl-de ki kasi-naa bərəre ti ki kanji je kəte goto.

12

Kuwə təgi ba me ngədi ti

¹ J-əi je ka, təki njə ma naji də kadi-me ti ləje gəi gidije wuki ka kin ə, adi ji mbati ne je pəti ki a əgi-je kəti kəte. Ki bo təi adi ji mbati majal ki isi bindi je bindi bindi kin. Adi j-əy-i-naa ngədi ki kuwə təgi ba me na-naa kay ngədi ti ki to nə je ti kin.

² Adi j-uri kəmje də Jəju ti, ki e nje kində gin kadi-me ləje, taa e nje ra-e kadi asi-naa bərəre tə kin. NDigi kadi oy də kagi-dəsi ti ki kanji kadi tur go rəsəl ki ko koy je ki be kin a re-n. Təki rəjeti, oo rənəl ki a ingə kəte. Be ə, ngosine kin isi də ji kə Luwə ti ki isi də kimbər ngar ti ləne.

³ Oyo, adi mesi ole dɔ Jəju ti, ki dije ki njé ra majal je adi-e kɔ ki ətɪ ɓəl, nə oo tɛ nɛ ki kare. Jaju ra be mba kadi iyɛl rɔsi adi me tuji je taai tɔgisi al.

⁴ Me rɔ ti ləsi ki isi rɔi ki majal ki ra, uwai tɔgisi ba me rɔ ti bitɪ adi tɛɛ koy dɔsi ti al ɓəy.

⁵ Mesi oi dɔ ta kɔji ti ki Luwə adi səsi ki to me makitibi je ti ki ay njay, tɔ ta kɔji ki baw ngon adi ngonne ki ə nɛ:

«NGonm, oti kadi ikidi kində kɔji ki Luwə isi ində-i ɔji,

Ningə, loki kəl səi ə, adi ɔr tɔgi al.

⁶ Dəw ki Luwə ndige, a ɔje nɛ je ki ra majal ade oo ki kində kɔji,

Ningə dije pəti ki Luwə gər-de tɔ ngane je, Ində-de ki ndəy tɔ*».

⁷ E ki mba kadi kəmsi tɛɛ dɔ nɛ ra je ti ki majal ki isi rai, ə isi ingəi kɔ. Luwə ra səsi tɛ ngane je be. Tadɔ e nɛ ki go rəbe ti kadi baw ngon ɔji ngonne nɛ je ki majal ki isi ra.

⁸ Luwə isi ində nganne je pəti ɔji-de, re ində səsi ɔji səsi al ningə, ɔji kadi səi nganne je ki rɔjeti al, nə səi ngan lə dəw ki rangi yo.

⁹ Adi meje ole dɔ bawje je ki go darɔ ti ki donangi ti ne, ki indəi-je ɔji-je, ə j-isi təlɪ rɔje go ta ti je ləde mbata kində ki indəi-je ɔji-je. Be ə, maji kadi ji təlɪ rɔje go Bawje ki dorɔ ti ki itə bawje je ki donangi ti ɓəy, mba kadi j-ingəi kaji.

¹⁰ Bawje je indəi-je ɔji-je ki mbata ngon dɔkagilo ki ndikiri ba par, ki go koo ti ki oi maji ta kəmde ti. Nə Luwə ində-je ɔji-je ki mbata maji ləje ki rɔjeti. Ge kadi ji təlɪ dije ki ayi njay tɔ e be tɔ.

¹¹ Təki rɔjeti, taji-naa ti ne, kində kɔji a adi dəw rɔnəl al, a re ki me tuji yo. Nə me ndɔ je ki rangi ti, njé je ki njé təl rɔde go ti, a tali dije ki nje ra nɛ ki dana nim, dije ki nje kisi ki lapiya nim tɔ.

¹² E be ə, maji kadi imbatɪ kadi səi dije ki njé tɔgi goto je, ə kadi tali dije ki nje tɔgi je.

¹³ Maji kadi uni go rəbi ki a njururu, mba kadi njé məti je tɔi dɔ rəbi ti al, nə kadi ingəi rɔ nga.

Kisi ki dɔ ta ki maji lə nje kadi-me

¹⁴ Maji kadi indəi tɔgi dɔ rɔsi ti mba kadi isi ki lapiya ki dije pəti. Ningə kadi kisi ki dɔ ta ləsi e me nɛ ra ti ki ay njay. Re injiyəi me nɛ ra ti ki ay njay al ə, dəw madi ki a oo Luwə goto.

¹⁵ Indəi kəm-kədi dɔ rɔsi ti, kadi dəw madi dansi ti tu gidine adi me-maji lə Luwə kin al. Kadi dəw madi kare dansi ti təl to tɔ kagi ki ati ki mane majal, ki a tɔgi ningə, a tuji dije ngay ki manne ki majal kin be al.

¹⁶ Kadi dəw madi kare dansi ti e nje ra kaya al. Taa kadi dəw madi kare dansi ti e nje kidi nɛ je ki kɔr kində ta dangi mbata Luwə al. Oti kadi irai tɔ Esuwa ki, un ke ngon

ki ngatɔgi ləne ndogi-n nɛ kuso ki nja kare par kin al.

¹⁷ Iğəri ɓəti kadi-me ndɔ je ti ki rangi go nɛ ti ki ra kin, ge kadi n-ingə njangi dɔ ji bawne ti, nə loe goto. Esuwa sa rəbi ki man nɔ kəmne ti mba kadi n-aw ki bawne kadi yəti kɔji ta ra ləne, nə loe goto.

¹⁸ Iɾai ɓasi kadi nɛ madi ti ki dəw asi kədi, tɔ mbal Sinay ki tinge to tɔ por ki ɔ bilim bilim, ə se kil ndi ki ndul kururu, ə se lo ki ndul, ə se nəl ki ilə ki tɔgine,

¹⁹ ə se ndu tɔbi, ə se ndu ta madi, al. Loki *Isirayal je ooi dɔ ndu kin ningə, daji kadi n-ooi ta ki rangi kare dɔ made ti gogi al ngata.

²⁰ Təki rɔjeti, tɔgi Isirayal je asi kadi rai go ndu-kun ti ki Luwə adi-de ə nɛ: «Dəw ki ra ra, dəw ə se da, ki ɔdi mbal ə, a tiləi-e ki gaji mbal tɔli-e*» kin al.

²¹ Nɛ ki oi ətɪ ɓəl ngay adi *Mojɪ ə nɛ: «Bəl ra-m ngay adi m-dadi*».

²² Nə səi irəi ɓa, irəi ɓasi ki rɔ mbal *Siyo ti, taa ki rɔ ɓe bo ti lə Luwə ki nje kisi kəm ba ti. E Jorijaləm ki dorɔ ti, loki malayka je dibi bay bay isi rai rɔnəl ti.

²³ Səi irəi ɓasi ki lo kaw-naa ti lə njé je ki toi tɔ ngan je ki ngatɔgi je lə Luwə, ki tɔde e ki ndangi me dorɔ ti. Səi irəi ɓasi ki rɔ Luwə ti ki nje gangi ta dɔ dije ti pəti. Taa irəi ki rɔ dije ti ki njé ra nɛ ki dana ki ndɔ ki kəte oyi, ki təlɪ asi-naa ɓərəre təkɪ Luwə ge.

²⁴ Səi irəi ɓasi ki rɔ Jəju ti ki buki məsine mba kadi təl-n je ki kay njay ti. E nje ka mɓɔ dije ti ki Luwə ki mbata kilə mindi ki sigi ki Luwə ilə səje. Ningə məse ki buki ka kin əl ta ki tɔgine itə yə Abəl.

²⁵ Indəi kəm-kədi dɔ rɔsi ti, Oti kadi imbatɪ koo dɔ ta lə nje kəl sasi ta! Isirayal je ki dɔkagilo ti ki kəte, mbatɪ koo dɔ ta lə Mojɪ ki nje kəl-de ta donangi ti ne, kində kɔji nal-de al. Ningə j-əi je, Luwə ki isi me dorɔ ti nu ə isi əl-je ta. Re ji təlɪ gidije ta ta ti lie ə, kində kɔji a ɔdi-je kədi ki rɔjeti!

²⁶ Luwə ki dɔkagilo ti ki kəte ndue yəki donangi ka kin ə, un ndune dɔkagilo ti ki ɓone ɓəy ə nɛ: «Nja kare ɓəy ma yəki donangi ɓəy, nə ke ə, a e donangi par al, dorɔ ka ma yəke tɔ*».

²⁷ Ku ta ki ə nɛ: «Nja kare ɓəy» kin ɔji kadi nɛ je ki Luwə ində-de kin a tuji-de pəti kɔ mba kadi gotoi. Ningə nɛ je ki dum tuji par ə a nayɪ.

²⁸ Ningə j-əi je, kɔɓe ki j-ingəi e kɔɓe ki dəw ki a asi tuwə-je me ti goto, ə adi ji rai oyo Luwə, ə ji rai kilə j-adi-e ki go rəbi ti ki nəl-e, ki tɔji ki kilə dɔe ti ki ɓəl.

²⁹ Təki rɔjeti, Luwə ləje e por ki nje ro nɛ je.

13

Kilə dingəm me naa ti ki dangi dangi

¹ Maji kadi inayi ki lo ndigi-naa ti ki yo je ki ne je tə ngakonaa je be.

² Adi mesi oy dɔ kuwə mba je ki rəsi ti al. Tado njé ki madi je, lo kuwə mba je ti kin ə, uwəi malayka je ki rɔde ti kanji kadi gəri go^φ.

³ Adi mesi ole dɔ dije ti ki toi kəy dangay ti, tə ne ki səi je wa ka, səi dangay je naa ti səde be tɔ. Adi mesi ole dɔ njé je ti ki dije adi-de ko, tə ne ki səi je wa ə dije isi rai səsi majal be.

⁴ Maji kadi taa-naa ingə koji ki kilə dɔ ti rɔ dije pəti. Ningə kadi njé taa-naa je, dingəm ki dāne ngəmi rɔde mbata lə naa. Tado Luwə a gangi ta dɔ njé ra kaya je ti ki njé kuwə marim ti.

⁵ Me kisi ki dɔ ta ti ləsi, oti kadi irai ta la ki al dɔ maji. Irai rənəl dɔ ne ti ki awi jisi ti. Tado Luwə wa, ə nə:

«Jagi, m-a m-iyə-i ko al ratata^φ.»

⁶ E be ə, j-a j-asi kadi j-əli ta ki me ki tɔ kati j-əi nə:

«Baʒe e nje ra səm,

Nɛ ki a ra-m ʒəl goto,

Nɛ ki dəw a ra səm goto^φ!»

⁷ Adi mesi ole dɔ njé kər nɔsi ti je ki əli səsi ta lə Luwə kəte. Inayi ki lo mar ta dɔ ji kiside ki dɔde taa ti bitɔ koyde ti, ə indaji kadi-me ləde.

⁸ Jəju Kirisi a yəti al ratata, isi lo kisine ti, dɔkagilo ti ki kəte ti nu nim, dɔkagilo ti ki ʒone ti nim, taa dɔkagilo je ti ki a re nim tɔ.

⁹ Oti kadi ne ndo je ki mba ki dangi dangi ədi səsi adi itoi dɔ rəbi ti ki maji. Ne ki a maji, e kadi me-maji lə Luwə ə ilə dingəm mesi ti ʒi e ndu-kun je ki oji dɔ ne kuso, ki a ilə dingəm mesi ti al kin al. Tado ndu-kun je kin, njé je ki isi njiyəi go ti, ne ki ra səde maji me ti nɔɔ goto.

¹⁰ *Njé kijə ne məsi kadi-kare je ki rai kilə me kəy ti lə Luwə ki rai ki kibi, awi ki tɔgi kadi usoi ne ki e ki kilə dɔ dingiri lo kadi-kare ti ləje kin al.

¹¹ Təki rəjeti, ki bo lə njé kijə ne məsi kadi-kare je, re ki məsi da je lo ti ki ay njay itə ndəge je, mba kadi adi kadi-kare kiyə go majal lə dije ko. Nə darɔ nin da je e ki kilə por dɔ ti gidi ʒe ti.

¹² Be ə, Jəju ka, oy gidi ʒe bo Jorijaləm ti, mba kadi bər-n majal lə dije ko ki məsine^φ.

¹³ Adi j-awi j-ingəi-e gidi ʒe ti, ə adi ji ndigi kadi dije kidi-je tə e be.

¹⁴ Tado dɔnangi ti ne j-awi ki ʒe ləje ki kadi j-isi ti ratata al. Be ə, j-isi sangi kadi j-ingə e ki a re lo ti ti.

¹⁵ Ki rəbi lə Jəju Kirisi, adi j-iləi tɔji dɔ Luwə ti ki dɔkagilo je pəti, tə ne məsi be, adi e kadi-kare pa je ki tɛɛi taje ti, ə gəri-e kadi e Baʒe.

¹⁶ Adi mesi ole dɔ ra ne je ki maji ti taa taa, ə maji kadi ikayɔ ne maji je ləsi ki madisi je

tɔ. Tado kadi-kare je ki be kin ə, maji ta kəm Luwə ti.

¹⁷ Maji kadi itali rəsi go njé kər nɔsi je ti, ə iləi dɔsi gin tɔgi ti ləde. Isi indai kəmde gosi ti ki dɔkagilo je pəti, tado Luwə a daji-de kadi oji-e go kində ki isi indai kəmde gosi ti kin kade oo. Be ə, re itəli rəsi gode ti ningə, a rai kilə ləde ki rənəl. Re e be al ə, a rai kilə ləde ki ʒa ta, adi ne ki a ra səsi maji me ti nɔɔ goto.

¹⁸ Əli ta ki Luwə ki mbata ləje. Ji gər ay njay kadi meje uwə-je ki ta dɔ ne madi ti al. Təki rəjeti, ndigi ləje e kadi pa njiyəje maji ki dɔkagilo je pəti.

¹⁹ M-dəji səsi ki ngamem ba pəti kadi əli ta ki Luwə ki mba kadi m-təl m-re dansi ti gogi kalangi ba.

Kuwəji-naa

²⁰ Luwə ki nje kadi lapiya, adi Jəju Kirisi j taa dan njé koy je ti ki go rəbi məsi kilə mindi ki a to ratata. Kirisi ki e Baʒe ləje, e ki e nje kul ba ti je ki bo.

²¹ Kadi Luwə ka kin ra adi asi rai kilə ki maji par par, mba kadi irai ndigi lie. Kadi ində kilə ra ki nəl-e meje ti ki takul Jəju Kirisi. Ningə kadi dije piti-e ki dɔkagilo je, ki dɔkagilo je! *Amen!

²² NGakom je, m-dəji səsi kadi itaai ta kilə dingəm me naa ti kin ki kisi dɔ ti. Təki rəjeti, makitibi ləm ki m-ndangi m-ilə-n m-adi səsi wa ka, ngal ngay al tɔ.

²³ M-ge kadi m-əl səsi madi igəri təki ngoko je ki me kadi-me ti Timote tɛɛ kəy dangay ti^φ. Re re kalangi ingə-m ə, m-a m-aw sie naa ti kadi m-o səsi.

²⁴ Irai lapiya njé kər nɔsi je, ki njé kaw-naa je pəti. *Njé kaw-naa je ki dɔnangi Itali ti ka uwai jisi tɔ.

²⁵ Kadi me-maji lə Luwə e səsi naa ti pəti.

☆ 13:2 Kila ngira ne je 18.1-8; 19.1-3 ☆ 13:5 Dətarənom 31.6, 8; Jojuwe 1.5 ☆ 13:6 Pa je 118.6 ☆ 13:12 Jə 19.17, 20

☆ 13:23 Knj 16.1

Makitibi ki Jaki ndangi

Ta ki do makitibi ti ki Jaki ndangi

Makitibi ki Jaki ndangi kin, ta je ki asi go-naa go-naa me ti e ta je ki kadi or ta rabi dije la Luwa ki sani-naa ki lo je pati ki donangi ti ne (1.1). E ta ki toge e ngay, ninga Jaki un ne je ki dije ooi ki kamde ne ki kadi re al-nde ta a ra kilã rãde ti maji kin a ndangi-n makitibi adi njẽ kun go Kirisi ki sani-naa ki lo je ki dangi dangi. NDangi makitibi adi-de, ila-n jine do pa njiyãde ti ki majal ki ro-naa ti ai je wa a se ki ro dije ti ki gari Kirisi al.

Nẽ ki dasay, Jaki al ta la gosi ki e ne ki j ro Luwa ti a sãbi kadi e ki dajẽ ki kadi-me (1.2-8). Go ti, al ta ki do ndoo ti ai ki ne kingã, ta ki do ne ki nga ti ai ki ne na la su, ta ki do njiyã ki rojeti go Luwa ti, ki kadi daw a oo kande me kilã ki ra ti (1.9-27). Go ta je ti kin, Jaki al ta ki togine ngay do gangi-naa ti ki to dan njẽ kaw-naa je ti (2.1-13), bay taa kadi tal re do ta ti ki ra rone ta ko ta ki me makitibi ti lie kin be, adi e ta la kadi-me ki kadi njiyã naa ti ki ra kile (2.14-26). Go ti, Jaki un ne je ngay tojin ndonje ki isi ra majal je ki ati bal (3.1-12). Ningã tal re al ta ki do gosi ti ki rojeti (3.13-18). Jaki ndrã mbi dije ki njẽ re ki gangi-naa, dije ki ne ra ki donangi ti ne nal-de ngay, dije ki isi ii do rãde ba gangi ta do madide je ti, taa ilã jine kam njẽ ne kingã ti ki isi rai njẽ ra kilã je lađe baã ti to (4.1-5.6). Ta tol ta ta ti, Jaki daji dije ki ndangi makitibi adi-de kin kadi ai dije ki njẽ kore mede, kadi ai njẽ kuwã togide ba me kal ta ti ki Luwa, kadi ai njẽ ra ki naa me kilã ti la NDil (5.7-20).

Ta ki makitibi la Jaki al njẽ kun go Kirisi ne kin, e ta ki ay njay, tãdo kun go Kirisi e ta kadi daw al a na: «Oyo m-adi mem Poy Ta ki Maji la Jaju» tane ti ne be par al, na kadi toji me pa njiyãne ti ki taga adi dije ooi. Re toji ki taga adi dije ooi ningã, e kin e go rãbe ti, tãdo «kadi-me ki kile goto e kadi-me ki koy» (2.26).

Kuwã ji-naa

¹ Mi Jaki, ki nje kilã baã la Luwa al ki Babe Jaju Kirisi, a m-ndangi makitibi kin madi sai gin ka la *Isirayal ki dogi gide e joo ki isanai-naa donangi ti ki tae ba. Ne ki dasay m-uwã jisi.

Kuwã togi ba me ne na je ti

² NGakom je, loki ne na je ki dangi dangi teji dõsi ti ningã, maji kadi irai ronãl ngay do ti.

³ Tãdo sai je wa igari baã, loki kadi-me Luwa laãsi, tãge itã togi ne na je kin ningã, a ra kadi uwã togisi ba.

⁴ Ningã maji kadi kuwã togi ba laãsi, tol tane maji, mba kadi sai dije ki kasi-naa bãrãre, kadi ne ki majal ilã bal rãsi ti al, taa kadi ne kare ka du sãsi al to.

⁵ Re daw kare dansi ti, kam-kãdi du-e ningã, kadi koy Luwa, a Luwa a ade. Tãdo Luwa e nje kadi dije pati ne kare ki nõõ, ki me-nda, ki kanji ndrã mbi daw.

⁶ Ningã kadi dawẽ kin koy ki me joo al, na ki kadi-me taa. Tãdo daw ki nje me joo, to ta pulum man, ki nal un-e, isi aw sie ki yo je ki ne je be.

⁷ Kadi daw ki be kin gãr mene ti, tãki a ingã ne madi kare ro Luwa ti al.

⁸ Tãdo e nje me joo, gãr rãbi ne rane al.

Nje ndoo ki nje ne kingã

⁹ Maji kadi j ngokom ki nje kadi-me ki j nje ndoo, ira ronãl do kun ti ki Luwa un doã taa.

¹⁰ Be to a, kadi j nje kadi-me ki j nje ne kingã, ira ronãl do sol ti ki Luwa sol doã to. Tãdo nje ne kingã a jore ta puti kam be.

¹¹ Loki kadi asi ki togine ningã, kam ndole, pute jore adi maji lie goto, be to a nje ne kingã a goto-n ta ne je ti lie ki isi ra*.

Ne na je

¹² Daw ki uwã togine ba me ne na ti, e nje ronãl. Tãdo loki dum do ne na je pati ningã, a ingã jãgi kaji ki Luwa un mindine kadi n-adi dije ki ndigi-e.

¹³ Loki ne na tee do daw ti ningã, kadi a na: «E Luwa a na-m al, tãdo majal asi na Luwa al, taa Luwa wa a na daw al to.»

¹⁴ Tãki ne na tee do daw ti ningã, e kam-nda lie e wa a ade, ar-e aw sie me ti.

¹⁵ NGata ningã kam-nda j sam tãki dãne j sam be, ba oji majal, nga ningã loki majal togi gangi ba tee koy.

¹⁶ NGakom je ki njẽ ndigi lãm, kadi adi rãsi ki ta je ki ngom, al.

¹⁷ Ne kadi ki maji ki kadi-kare ki asi-naa, ii ro Luwa ti ki nje ra kunjã je ki dorã ti. Luwa mbãl rone al, taa kam ndile a yãti rone, tãki kam ndil a yãti-n rone ki go kadi be kin al to.

¹⁸ E ki go me ndigi lie wa, a oji-n-je koji ki sigi ki ta ki rojeti. Oji-je koji ki sigi mba kadi j-ai ne kinda je ki dasay dan ne kinda je ti lie.

Koo do ta a ra go ti

¹⁹ NGakom je ki njẽ ndigi lãm, kadi oi ta ki m-a m-al sãsi kam maji: kadi daw j langisi oo do ta, na kadi al ta kalangi al, taa ra wongi kalangi al to.

²⁰ Tãdo wongi la daw a ra ne ki dana nõ Luwa ti al.

²¹ Gin ne kin a, kadi imbatã ne ra je ki to nje, ki kilã ra je ki majal al do, ki re ki go me ndul. Ningã itãai ta la Luwa ki dibi mesi ti, ki do ki sol lãm, tãdo e ta ki asi kaji sãsi.

* 1:11 Tee ki taga 40.6-7

22 Ta lə Luwə kin kadi oy mbisi ti par al, nə kadi oy ɓa itali rasi go ti taa. Loki isi ta koo dɔ ti tə koo par ningə, e kədi ə isi ədi rəsi səi wa.

23 Taddɔ re dāw oo dɔ ta, ə ra go ti al ningə, to tə dāw ki gɔ tə kəmmə me kətirongɔ ti be.

24 Loki go rone ə ɓi aw ningə, ta naa ti nɔq par ə me oy dɔ rɔe ti ki kate oo.

25 Nə dāw ki ndər gin ndu-kun lə Luwə ki asi naa bərərə ki taa-je ilə-je taa, ki isi uwə rone ba me ti, ɓi ra rɔnəl dɔ kə dɔe ti par, adi me oy dɔ ti al, nə ra go ti, dāwe kin a ingə maji-kur me kilə ti pəti ki a ra.

26 Loki dāw madi oo rone tə nje kun go Luwə, nə asi kuwə ndonne gin tɔgine ti al ningə, isi ədi rone tə kadi, kun go Luwə lie e nɛ ki kəme goto.

27 M-əl sasi kadi igəri təkɪ kun go Luwə ki maji ki ki rojeti ki Luwə ki Bawje ndigi, e koo go ngan kal je ki njé ngaw koy je me kɔ je ti, ki isi tɛɛ dɔde ti, ki kɔsi rɔ ngərangɔ kadi nɛ je ti ki to nje ki dɔnangɔ ti ne.

2

Kər kəm naa dana e majal

1 NGakom je, səi ki adi mesɪ ɓaɓe Jəju Kirisi ki toji e lie, səbi kadi kər kəm-naa goto dansi ti, taddə e nɛ ki uwə-naa ki kadi-me al.

2 Tə kin ə ɓone, dāw ki nje nɛ kingə kare, ilə kibi ki ndole maji rone ti, ki ningə ki ra ki ɔr jine ti, re lo kaw-naa ti ləsi. Ningə dāw ki nje ndoo, ki ilə ngisi kibi rone ti, re lo kaw-naa ti ka kin to.

3 Loki iləi kəmsi oi nje kilə kibi ki ndole ningə, iɓuki-e ti ə əli-e əi nə: «Ire, isi nangɔ lo ki maji ti kin.» Ningə əli nje ndoo əi nə: «I a ki taa nɔq» ə se «isi njam ti nanga ne be.»

4 Təkɪ isi rai be ningə, se oi kadi e kər ə isi ɔri kəm-naa dana dansi ti, ə isi təli njé gangɔ ta dɔ dije ti ki kɔji ta je ləsi ki majal al wa?

5 NGakom je ki njé ndigi ləm, uri mbisi oi ta kin: Se oi kadi Luwə mbəti njé ndoo je ki dɔnangɔ ti ne mba kadi təli njé nɛ kingə je, ki go kadi ki adi mede Jəju Kirisi, al wa? MBəti-de kadi ingəi kɔɓe ki Luwə un mindine adi dije ki ndigi-e.

6 Ningə səi je isi kidi-de. Se njé nɛ kingə je ka kin ə isi adi səsi kɔ al wa? Taa isi awi səsi nɔ njé gangɔ ta je ti to al wa?

7 E əi je wa kin ə isi əli ta ki majal dɔ to ti ki maji ki Luwə ində dəsi ti kin.

8 Təkɪ rojeti, re itəli ta ndu-kun lə Luwə ki itə ndəge je ki ndangɔ me makitibi ti ə nə: «A indigi dāw madi tə daroɔ i wa be,» kin ningə, iral go rəbe ti.

9 Nə re irai ki go kər kəm-naa dana ti ningə, e majal ə isi rai, ndu-kun lə Luwə uwə səsi ki ta tə njé kal dɔ ta je.

10 MBata re dāw təl rone go ndu-kun je ti lə Luwə pəti, nə al dɔ ndu-kun ki kare ningə, təl nje kal dɔ ndu-kun je pəti.

11 Taddɔ nje kəl kə nə: «A uwə marim al,» ka kin ə əl ə nə: «A təl dāw al to.» Ə re uwə marim al, nə itəl dāw ningə itəl nje kal dɔ ta^o.

12 Gine kin ə, kadi ta kəlsi je, ki nɛ rasi je, toji kadi səi dije ki səbi kadi a gangɔ ta dəsi ti ki ndu-kun ki nje taa kilə taa.

13 Taddɔ dāw ki nje koo kəm-to-ndoo lə dije al, Luwə a oo kəm-to-ndoo lie ndɔ gangɔ ta ti al to. Ningə koo kəm-to-ndoo e nɛ ki uti dɔ ta ki gangɔ.

Kadi-me Luwə ki kanji ra kile e ki koy

14 NGakom je, loki dāw madi ə nə n-e n-aw ki kadi-me, ningə toji kadi-me Luwə ləne, ki kilə ki ra, al, se maje e ri wa? Maje goto. Kadi-me Luwə ki be kin asi kaje al.

15 Tə kin ə ɓone, ngokɔje ki dɛngəm ə se ki dāne awi ki rɔde kare, taa asi kingə nɛ kusode ki ndɔ je pəti al to.

16 Ningə dāw madi dansi ti əl-de ə nə: «Awi ki maje, kadi rəsi tingə rututu, ə usoi nɛ mesɪ dan.» Ki kanji kadi adi-de nɛ ki kadi ra sɔde, se maje e ri wa?

17 Kadi-me Luwə ka to be to, re toji rone me kilə ki ra ti al ningə, e nɛ ki koy.

18 Dāw madi ə nə: «I aw ki kadi-me Luwə, ə mi m-aw ki kilə je ki ra to.» ɓa m-a m-əl-e m-ə nə: «Maji kadi ɔji-m kadi-me Luwə ləi ki kanji kilə je ki ra adi-m m-o, ə mi m-a m-ɔji kadi-me Luwə ləm ki kilə je ki m-ra m-adi oo to.»

19 I adi mei təkɪ Luwə e kare ba al wa? E nɛ ki maji, ningə kadi igər təkɪ ndil je ki majal ka gəri-e be to. Bəl rade adi dadi nɔe ti.

20 I dāw ki dɔi goto, indigi kadi igar se e ki mba ri ə kadi-me ki kilə goto a ra nɛ kare al wa?

21 Se oo kaje *Abirakam ki Luwə ɔr ta dɔe ti ki takul kilə rae je, mbata ndigi kadi n-təl ngonne *Isakɪ dɔ dɛngiri kadi-kare ti lə Luwə, n-ade kadi-kare ti kin al wa?

22 OO, kadi-me Luwə lie awi naa ti ki kilə rae je. Kilə rae je tɔli ta kadi-me Luwə lie adi asi naa bərərə.

23 E be ə tɔl-n ta ta ki ndangɔ me makitibi ti lə Luwə əi nə: «Abirakam adi mene Luwə, loki Luwə oo kadi-me lie ningə tide tə dāw ki dana.» Adɪ ɓar-e madine^o.

24 Oi ne maji, takɪ Luwə ɔr ta dɔ dāw ti ki takul kilə rae je, ɓi e ki takul kadi-me lie par kare ba al.

25 Adɪ mesɪ ole dɔ Rakabɪ ti ki e kaya dāne kin. Rakabɪ uwə njé kilə je lə *Isirayəl rone ti, ningə ra sɔde adi tɛɛj uni rabi ki rangɔ ayi-naa awi. E ki mbata kilə rae kin ə Luwə ɔr-n ta dɔe ti^o.

✧ 2:11 Tɛɛ ki taga 20.13, 14; Dətarənom 5.17, 18

✧ 2:23 Kilə ngirə nɛ je 15.6; Ejay 41.8

✧ 2:25 Jojuwe 2.1-21

²⁶ Be ə, təkɪ j-o-n kadi darɔ ki kəə goto ti e ki koy ka kin ə, kadi-me Luwə ki kilɛ goto ka e ki koy tɔ.

3

Kadi njɛ ndo nɛ dije ooi go ndonde

¹ NGakom je, kadi dije ngay dansi ti, ɓuki-naa me ndo nɛ dije ti al, tado igəri maji kadi Luwə a gangi ta ki nga ngay ɗɔje ti itə ndage je, j-əɪ ki j-əɪ njɛ ndo nɛ dije.

² J-əɪ pəti ji rai majal ki go rəbi je ki dangi dangi. Re dəw madi ra majal me ta kəlne ti al bitɪ ningə, e dəw ki tɔgi gangi me ta kəlne ti, asi kuwə rəne ba pəti gin tɔgine ti.

³ Re j-iləi jam ta sinda je ti mba kadi tali rɔde go ndigi ti ləje ningə, j-awi ki tɔgi dɔ rɔde ti ba pəti tɔ.

⁴ Oi nɛ kare to nɛ ki ɔji dɔ bato je: re bato bo-n tə ri, ə nəl ki bo əse-n ki tɔgine tə ri ka, ki ngon ngande ki nday wa kin ə nje kuwə ngandi bato, a aw-n ki bato lo ti ki mee ndigi kaw sie ti.

⁵ E be ə, ndon dəw ka to be tɔ. E ngon rɔ ki nday ba, nə ɔji rone kadi n-asi ra nɛ je ki to ɓal. Təkɪ oi, ngon por ki nday be par asi kadi ɔ ku ki bo inde nangi rapɪ be.

⁶ E be tɔ ə, ndon dəw ka to tɔ por be tɔ. E ə e lo ki majal isi ti dan ngan roje je ti, ningə un majal ində-n ngan roje ba pəti. Isi inda por ki j lo kingə kɔ ti dɔ ndo kisi ki dɔ taa ti lə dəw.

⁷ Dəw asi kuwə gin da je ki dangi dangi pəti ki me mu ti, ki gin yəl je, ki gin da je ki njɛ kagi nangi, ki gin da je ki isi me ba ti, gin tɔgine ti.

⁸ Nə ndon je, dəw kare ki asi kuwe gin tɔgine ti goto. E nɛ ki nje tuji lo ki dum kuwe nangi gin tɔgi ti. NDonje rosi ki kəngi nɛ ki nje tɔl dəw bətəte.

⁹ Je ndonje ə j-isi j-ilə-n tɔji dɔ Bəbe ti ki Bawje, ningə ki ndonje ki kare wa ka kin ə ji tɔl j-isi ji man-n dije ki Luwə ində-de adi titi-naa sie kin tɔ*.

¹⁰ Taje ki kare wa kin ə isi ilə tɔji dɔ Luwə ti, ningə taje ki kare wa ka kin ə isi man dije tɔ. NGakom je, sɔbi kadi irai be al.

¹¹ Se man ki nəl əɪ ki man ki ati a tɛɛi naa ti ta bole ti ki kare wa? Jagi a tɛɛi ta bole ti ki kare al.

¹² NGakom je, kagi mbay-kote asi kadi andi siya al, taa kagi mati asi kadi andi mbay-kote al tɔ. Re e be al ningə, e be tɔ ə ta bole ki man ki kati isi tɛɛi ti, man ki nəl asi kadi a tɛɛi ti al.

Kəm kədi ki dɔnangi ti ki kəm-kədi ki dɔra ti

¹³ Dəw ki ə nə nɛ nje kəm-kədi ki nje nɛ gər dansi ti ningə, maji kadi tɔji kəm-kədi ki nɛ gər lane me pa njiyə ti ki maji, ki dɔ ki səl ləm.

¹⁴ Nə kin ə re, ni ki ati bangi ki hal jangi e mesi ti ningə, indai gusi əɪ nə səi njɛ kəm-kədi, kare al, taa kadi əli ta ki ngom əsi ta, ta ki rɔjeti al tɔ.

¹⁵ Tado ko kəm-kədi ki be kin, e kəm-kədi ki dɔnangi ti ne, e kəm-kədi lə dəw, e lə su, ɓi e kəm-kədi ki j rɔ Luwə ti al.

¹⁶ Ningə loki ni ki jangi əi ti, nɛ ra ki go rəbe ti al, ki ko nɛ ra je ki majal pəti əi ti noɔ tɔ.

¹⁷ Nə dəw ki aw ki kəm-kədi ki j rɔ Luwə ti, dɔ kəte, e dəw ki ay njay, e nje re ki lapiya, e dəw ki səl ləm, e nje kilə dije noji naa ti, e nje koo kəm-to-ndoo, isi tɛɛi ki kandi ki maji maji, gangi-naa goto rɔe ti, ta kədi kəm-naa ka goto rɔe ti tɔ.

¹⁸ Dije ki njɛ sangi rəbi lapiya, isi rai kilɛ tɔ ko nɛ ə isi dibi gəi gidide be, ningə kande ki a təti e nɛ ra ki dana.

4

Dəw ki nɛ je ki dɔnangi ti ne uwə me ngay e nje kəsi ta Luwə

¹ NGakom je, rɔ-naa je, ki kəl-naa je ki dansi ti kin tɛɛi ki ra? Loki tɛɛi səm ti, e me ngur darɔ je ti ki rəsi ti, ki isi rəi-naa.

² Isi rai kəm-nda nɛ je, nə asi kingəɪ al, ningə isi tɔli dije, isi ndingəɪ nɛ, nə lo kadi ingəɪ goto, lo kin ti, itali njɛ kəl-naa ki njɛ rɔ-naa. Ɓkoyi nɛ, ə ingəɪ al, tado igəri koy Luwə al.

³ Ə re ikoyi nɛ Luwə ka, adi səi al, tado nɛ koy ləsi e nɛ koy ki majal, isi koyi nɛ Luwə kadi re ingəɪ ningə, itindəɪ tɔ ko dɔ koo maji rɔ ti lə darɔ.

⁴ Səi njɛ kuwə marim! Maji kadi igəri təkɪ dəw ki nɛ je ki dɔnangi ti ne uwə me ngay, e nje kəsi ta Luwə. Re dəw madi, nɛ je ki dɔnangi ti ne uwə me ngay ningə, isi ra rone nje bə ti lə Luwə.

⁵ M-əl kadi igəri təkɪ, ta lə Luwə ki to me makitibi ti e kare ki ndangi al. Makitibi lə Luwə əɪ ə nə: «Jangi ra Luwə ngay dɔ NDiɪ ti ki inde meje ti.»

⁶ Nə me-maji ki adi-je, e nɛ ki bo ngay itə nɛ je pəti. Tado makitibi lə Luwə əɪ ə nə: «Luwə tɔ rɔ dije ki nje kun dɔde taa, ə adi me-maji ləne e ki dije ki njɛ səl dɔde tɔ*.»

⁷ E be ə, kadi isəli dəsi gin tɔgi ti lə Luwə, itajɪ rɔ su, ə su a ay ko say kadisi ti.

⁸ Irəi ngəsi rɔ Luwə ti, ə Luwə a re ngəsi rəsi ti tɔ. Səi njɛ ra majal je, itogi jisi adi ay njay; səi njɛ me joo, ɔri majal mesi ti kɔ.

⁹ Maji kadi igəri təkɪ səi njɛ kəm-to-ndoo, uwəɪ ndo rəsi, ə inoɔi ki man kəmsi; kadi kogi ləsi tɔl nɔ, kadi ronəl ləsi tɔl ndoo ki kuwə.

¹⁰ Sɔbi kadi isəli dəsi nɔ Luwə ti ə Luwə a un dəsi taa.

Kadi dəw gangi ta dɔ ngokone ti al

¹¹ NGakom je, sɔbi kadi əli ta ki majal dɔ-naa ti al, dɔw ki isi əl ta ki majal dɔ ngokone ti, ə se isi gangi ta dɔe ti ningə, e ndu-kun la Luwə ə isi əl ta ki majal dɔ ti nim, isi gangi ta dɔ ti nim. Ningə re isi igangi ta dɔ ndu-kun ti la Luwə ɔa, j nje təl rɔi go ndu-kun ti al, nə j nje gangi ta dɔ ti yo.

¹² Ji gər təkɪ Luwə ki karne ba par ə e nje kadi ndu-kun ki nje gangi ta. E ki karne ba ə aw ki tɔgi kadi aji-n dɔw nim tuji-n dɔw nim tɔ. NGA j, j nɔ ə kadi igangi ta dɔ ngokɔi ti ə?

Kɔji ta ra

¹³ Oi dɔ ta ləm maji, səi ki njé kəl kə nɔ: «Bone ə se lo ti ə j-a j-aw me ɓe bo ti ki be, j-a ji ra ɓal kare me ti, j-a ji ra gati, j-ingə-n la.»

¹⁴ Əli yasi be, ə igəri ne kare ki a ra ne me ndɔ ti ki lo ti ti dɔ kisi ki dɔ taa ti ləsi al tɔ. Itoi tɔ sa ki su luy luy adi o-e, ningə njaba par ə goto kin be*.

¹⁵ Ta ki re a əli ə to kin: «Təkɪ re ʔaɓe ndigi, ə j-isi ki doje taa ə, j-a ji ra ne ki yo, j-a ji ra ne ki ne.»

¹⁶ Nə ngosine, isi oji rɔsi me ndigi ra ti ləsi ki dɔsi. Kɔji rɔ ki be kin e kɔji rɔ ki majal.

¹⁷ Re dɔw gər rabi ra maji ɓəti, nə mbati ra ningə, dɔwe kin e nje ra majal.

5

Ko ki a re dɔ njé ne kingə je ti

¹ Səi ki səi njé ne kingə! Maji kadi inɔi ki ndusi ki bo, mbata kɔ je ki a rəi dɔsi ti.

² Ne kingə je ləsi ndumi kə, yɔ je ɔi kibi je ləsi.

³ Ɔr je ki la je ləsi nɔi mikiri mikiri, ningə nɔde ki mikiri a ma naji ɔsi-n səsi ta. A ɔ darɔsi tɔ por be. Imbɔi ne kingə je ki naa ti naa ti, dɔkagilo ki je ti, ki e dɔkagilo ki dɔbɔy ti.

⁴ Dije ki njé ra kilə me ndɔr ti ləsi, ɔgi-de ne kingə go ji lade, adi nɔi, ndu nɔde aw ratata tɔɔ mbi Luwə ti ki NJe tɔgi pəti.

⁵ Kisisi dɔnangi ti ne, isi lo ki ndole ti, isi usoi je ayi-naa je me maji ti. Ɔbɔi mbul mbul, itoi tɔ da je ki uli-de adi a ngami ndɔ tɔl-de be.

⁶ Dije ki rai ne madi al, igangi ta dɔde ti, itɔli-de, nə tɔi səsi rɔ al.

Kore me nginə-n kire Babe

⁷ NGakom je, sɔbi kadi orəi mesi bitɪ, kadi ʔaɓe re-n. Oi nje ndɔr, a nginə kandi ne ki maji ngay ki a tɔɔ dɔnangi ti, ki kore me dɔ ti nga. A ore mene bitɪ kadi ndi binə ədi, ndi ki dɔbɔy ti ədi, ɓəy taa kadi ijə ko ləne.

⁸ Be tɔ ə, səi je ka, kadi orəi mesi, uwəi tɔgisi ba, tɔdɔ ʔaɓe e ɓasi.

⁹ NGakom je, iɓai ta dɔ-naa ti al, mba kadi Luwə gangi-n ta dɔsi ti al. NJe gangi ta a ta rabi ti.

¹⁰ Sɔbi kadi oi go nja njé kəl ta je ki ta Luwə ki kəte nu kin maji. Oi go njade tə ne ndaji ləsi, go rabi kɔ ti ki go rabi kore me ti.

¹¹ J-əl ta dɔ njé kuwə tɔgide ba me kɔ je ti j-ə nə əi njé rɔnəl. Adi mesi ole dɔ kuwə tɔgi ba ti la Jobi dan kɔ je ti pəti ki tɔɔ dɔe ti. Igəri kadi go ti gogi, Luwə ade ingə maji, tɔdɔ Luwə e nje me-maji ki ngay, ki nje koo kəm-to-ndoo*.

¹² NGakom je, ne ki bo ngay ki kadi igəri ə to kin: sɔbi kadi ibi rɔsi al, se e ki ndi, se e goji ki kuso, se e kibi rɔ madi ki rangi. Re e oyo ə əi nə oyo, re e jagi ə əi nə jagi tɔ par, mba kadi osi me ta ki gangi ti la Luwə al.

¹³ Re, dɔw madi dansi ti, ingə kɔ ə, kadi nɔ dɔ Luwə ti. A re rɔe nəl-e ə, kadi osi pa ilə-n tɔji dɔ Luwə ti.

¹⁴ Re, dɔw madi dansi ti, rɔe to-e ə, kadi ɓar ngatɔgi je lə njé kaw-naa je, kadi nɔi dɔ Luwə mbata ti lie ki yibi ki kɔy-n rɔe me tɔ ʔaɓe ti.

¹⁵ Kəl ta ki Luwə ki kadi-me a aji dɔw ki nje rɔ to, ʔaɓe a un-e taa, ningə re ra majal madi ka, Luwə a iyə go majal je lie kɔ.

¹⁶ Be ə, kadi itori ndusi dɔ majal je ti ləsi ki rɔ-naa ti. Ningə əli ta ki Luwə mbata lənaa, kadi ingə rɔ nga dɔ rɔ to je ti ləsi. Kəl ta ki Luwə lə dɔw ki dana, tɔge e ngay.

¹⁷ Oi Eli ki nje kəl ta ki ta Luwə ti e dɔw tɔ je be tɔ, nə kɔy Luwə ki rɔ tɪne kadi ndi ədi al, ningə ndi ədi dɔnangi ti al ɓal mɪtə ki nay mehe tɔ.

¹⁸ ʔa, təl kɔy Luwə gogi təkɪ sigi, ə yə Luwə adi ndi təl ədi dɔnangi ti gogi, adi dɔnangi tɔɔ ki kandi ne je*.

Dɔbɔy ta

¹⁹ NGakom je, təkɪ re dɔw madi dansi ti ndam go rabi ki rɔjeti, ur wale, ə dɔw madi ki rangi ɔr-e təl re sie go rabi ti ki dana gogi ningə,

²⁰ kadi igəri təkɪ dɔw ki təl ki nje ra majal dɔ rabi ti ki ndam re sie go rabi ti ki dana kin, a aji nje ra majal ta koy ti. Ningə Luwə a iyə go majal je lə nje ra majal ka kin pəti kɔ tɔ. Amen!

* 4:14 13-14: Tər ta je 27.1

* 5:11 Jobi 1.20-22; 2.10; 42.10-17

* 5:18 1 NGar je 17.1; 18.1; 18.42-45

Makitibi ki dɔsay ki Piyar ndangi

Ta ki dɔ makitibi ti ki dɔsay ki Piyar ndangi

Makitibi ki dɔsay kin Piyar ndangi adi njé kun go Kírisi ki sanai-naa ki lo je ki dangi dangi donangi Aji ti ki du (6one bari-e Turki). Njé kaw-naa je ki dije kin ai dande ti, ai njé kaw-naa je ki Pol ai ki madi-kiláne je indai ginde. Dɔmaji ə Piyar a isi Rom ti ə ndangi-n makitibi kin. Rom ki Piyar inda tɔe nɔ Babilon (5.13). Ta ki Piyar əl oji dɔ dije ki ndangi makitibi adi-de kin tɔji kadi dije ki ai njé kun go Kírisi al ki gəi gidide, isi kidi-de nim, isi indai ta je ki majal dɔde ti nim, taa isi sangi kadi n-adi kɔ darɔde nim tɔ. Ningə e mbata kin ə nje kaw kilə Piyar ndangi makitibi, ila-n dingəm mede ti kadi adi kəmde e dɔ Bade Jəju Kírisi ti ki isi ingəi kɔ lie kin.

Me kal ta ti ki Luwə ki re go ta kuwə jinaa ti, Piyar ole mede dɔ rəbi ti ki Luwə aji-n-de, taa adi-de ne kində me dɔ ti ki bo ngay ki takul koy Kírisi ki kje lo koy ti tɔ (1.3-12). Piyar ila dingəm mede ti nim, kadi isi dɔ njade ti nim, dɔji-de kadi pa njiyade ay njay me kində rɔ naa ti ki Kírisi nim (1.13-2.10). Dɔji-de tɔ kadi ooi ne je ki tɛɛ dɔ Kírisi ti, ningə əi je kadi tɔji təkai ai dɔ njade ti me ta ti lie ki rəbi kilə rade je nim, ki rəbi kuwə tɔgi ba me ne je ti ki ngə ki a tɛɛ dɔde ti nim. Piyar adi-de ta tɔji je ngay dɔ kilə je ti ki sɔbi dɔde kadi rai dan dije ti me ɓe ti lade, dɔ kulə noji ti ki kadi tɔ dan ɓəə je ti ki ɓade je, dɔ ɓuki-naa ti ki kadi tɔ dan ne-naa je ti ki ngaw-naa je, dɔ ji kisi ki naa ti lə kosi njé kaw-naa je, ki dɔ pa njiyade ti ki rɔ njé kun go Kírisi al je ti (2.11-4.19). Lo kaye ti ki 5, Piyar adi-de ngan ndu je madi ki oji dɔ ngatɔgi je (njé kɔr nɔ njé kaw-naa je) nim, basa je ki mande je nim, taa njé kadi-me je pəti nim tɔ, kadi pəti, ai dɔ njade ti me kɔ ti ki isi tɛɛ dɔde ti. Piyar tɔl ta makitibi ləne ki ta kuwə ji-naa.

Kin ə Piyar dɔji dije ki ndangi makitibi adi-de kin kadi re e kɔ ki ban ə tɛɛ dɔde ti ka kadi uwai rɔde ba me kadi-me ti ɓa, e mbata naji ki ma ki sɔbi kadi mai donangi ti ne. Sɔbi kadi ji kiside ki dɔde taa, ki pa njiyade, ki kilə rade pəti ila mɓe kilə je ki əti ɓal ki Luwə ra-de (2.9), kadi tɔ dije ki njé kun go Kírisi al, gəri kilə rade ki maji ngay ki isi rai, ə kadi ilai tɔji dɔ Luwə ti ndɔ ti ki a re-n tɔ (2.12).

Kuwə ji-naa

¹ Mi Piyar ki nje kaw kilə lə Jəju Kírisi, m-ndangi makitibi kin madi səi je ki Luwə mbəti səsi, ki isanai-naa, adi isi tɔ mba je

donangi je ti ki Pɔ, ki Galasi, ki Kapadosi, ki Aji, ki Bitini.

² Luwə ki Bawje mbəti səsi kəte, ki go ndigi ra ti ləne, kadi səi dije lie ki takul NDile, kadi itali rəsi go Jəju ti, ə kadi mase togi səsi adi ayi njay^o. Kadi me-maji ki kisi-maje lə Luwə tɔ mbar mbar ki dɔsi ti.

Ra oyo Luwə tado kaji ki tɛɛ dɔe ki takul Jəju Kírisi

³ Tɔji ki dɔ Luwə ti ki Baw ʔaɓe ləje Jəju Kírisi, tado me-maji lie ki ngay ki oji-n-je koji ki sigi, ki go rəbi ki Jəju Kírisi dan njé koy je ti. Lo kin ti, j-aw ki ne kində me dɔ ti ki tɔ ratata,

⁴ tado j-aw ki ne maji je ki Luwə ngəm dɔrə ti mbata ləje. E ne ki a ndum al nim, a uwə yoro al nim, taa ndolee a goto al nim tɔ.

⁵ Ne je kin Luwə ngəm-de dɔrə ti mbata ləsi səi je ki tɔge isi ngəm səi ki takul kadi-me, mbata kaji, adi e kaji ki e ɓasi kadi dɔe a tɛɛ ndɔ ki dabəy ti.

⁶ E kin ə isi adi səsi rənəl, loki ne na je ki dangi dangi ki dɔkagilo ndəy be adi me-kɔ ra səsi.

⁷ Or ki e ne ki a tuji ka, nai-e me por ti kadi ooi-e. Be tɔ ə, ne na je ka kin isi nai kadi-me Luwə ləsi ki gate itə or, kadi ooi se e ki rɔjeti wa. Re e ki rɔjeti ningə, a ingəi piti, ki tɔɓa, ki kosi-gon loki Jəju Kírisi a tɛɛ hɔy.

⁸ Jəju ki oi-e ki kəmsi al, nə indigi-e, oi-e al ɓəy, nə adi-e mesi. Ningə isi rai rənəl, adi e rənəl ki bo ngay, dum kəl tae.

⁹ Tado ingəi ne ki adi mesi ki dɔe, adi e kaji rəsi.

¹⁰ Ki oji dɔ kaji kin, njé kəl ta je ki ta Luwə ti, ndəri gine, taa dɔji ta dɔ ti ngay tɔ. Adi e njé kəl ta je ki ta Luwə ti dɔ kadi-kare ti ki Luwə ində dɔe dana kəte adi səsi.

¹¹ *Njé kəl ta je ki ta Luwə ti sangi kadi n-gəri se dɔkagilo ki ra ə ne je kin a rai ne, ə ne je ki ban ə a rai ne dɔkagiloo ti ki NDil Kírisi oji-de wa? Tado NDil Kírisi ki mede ti tɔji-de dɔkagilo kin kəte, loki əl ta dɔ kɔ je ki Kírisi a ingə ki tɔji ki a re go kɔ ti^o.

¹² Luwə adi nje kəl ta ki tae ti gəri təkai, mɓe ki n-ində tade ti kin e ki mba maji lade əi je wa al, nə e ki mba maji ləsi ə ilai mɓe kin. NGəsine njé kilə mɓe Poy Ta ki Maji ilai səsi mɓe kin ki takul tɔgi lə NDil Luwə ki Luwə ila sie adi j dɔrə ti re. Mɓe kin, malayka je ki dɔde ka sangi kadi n-gəri gine tɔ.

Kində me dɔ ti ki a ge ne ra ki ay njay

¹³ Tado kin ə, kadi adi tagasi isi kəm, adi kəmsi ay njay kadi ɔri mɓo ne ki maji ki ne ki majal naa ti. Kadi kində me dɔ ti ləsi ba pəti e dɔ kadi-kare ti ki Luwə a adi səsi, loki Jəju Kírisi a tɛɛ hɔy.

¹⁴ Sɔbi kadi səi njé təl rɔ go ta ti lə Luwə, ɓi uni go ngur darɔ ki kəte isi ndɔr səsi, loki isi day dɔ rəsi ti ɓəy kin al.

✧ 1:2 Tɛɛ ki taga 24.3-8; Labətiki 16.14-15

✧ 1:11 Pa je 22; Ejay 53; Lk 24.25-26

¹⁵ Ningə, təkı Luwə ki ɓar səsi e nje Kay Njay ka kin ə, səi je ka, kadi ayi njay me pa njiyəsi je ti pəti tɔ.

¹⁶ MBata makitibi lə Luwə əl ə nə: «A səi dije ki kay njay, tado mi ki Kay Njay».

¹⁷ Re me kəl ta je ti ləsi ki Luwə, isi ɓari-e Bawsi, e ki e Luwə ki nje gangi ta dɔ dɔw ti ki ra ki go kilə rae ti ɓi, ɔr kəm dɔw dana al ningə, maji kadi ne rasi e ki go ɓəl Luwə ti, dɔkagilo ti ki isi tə mba je danangi ti ne kin.

¹⁸ Ningə igəri maji təkı e ki la ə se ɔr ki əi ne je ki a tuji kin ə Luwə igə-n dəsi me ne ra je ti ki majal, ki kasi je iyəi adi səsi kin al.

¹⁹ Nə e ki məsi Kirisi ki gate dum ndogi, ə Luwə igə-n dəsi. Kirisi ki e tə ngon bati ki ne madi ra-e al, ta ne ki majal ɔde al tɔ.

²⁰ Luwə mbəte, ində dɔe dana kəte nɔ kilə ngirə duniya ti nu ki mbata kadi-kare kin, ningə tɛɛ ki dɔe dɔkagilo ti ki dɔbɔy ti, mbata maji ləsi.

²¹ E ki takul Kirisi ə, uni mesi adi Luwə, ki tɛɛ sie dan njé koy je ti, ə ade tɔɓa, mba kadi kadi-me, ki kində me dɔ ti ləsi e ki dɔ Luwə ti.

Njiyə lə ngan lə Luwə me ndigi-naa ti

²² Təkı ayi rəsi njay, ki go rəbi təl rɔ go ta ti ki rɔjeti, mba kadi indigi ngakosi je ki me Kirisi ti, ki kanji kadi kəm-naa, səbi kadi indigi-naa dansi ti, ki yo ki ne, ki me ki kay njay.

²³ Koji ki oji səsi sigi, e ki ta rəbi lə bawsi je ki njé koy kin al, nə e ki takul ne dibi ki a oy al, ki takul ta koy al ki a tɔ ratata.

²⁴ MBata makitibi lə Luwə əl ə nə:

«Dije pəti toi tə mbi kam be,
Ningə majide pəti, tɔ tə puti kam be tɔ.

Kam ndole, pute jɔre,

²⁵ Nə ta lə Bəbe tɔ lo tone ti ratata ki nɔ ti».

Ta kin e Poy Ta ki Maji ki iləi səsi mbɛ.

2

MBal koy al ki dije ki kay njay

¹ Səbi kadi imbatı ne ra je ki majal pəti, ki ta je ki ngom, ki kadi kəm-naa, ki jangi, ki kəl-naa ta ndil-naa ti.

² Adi ɓo ta lə Luwə ra səsi, təkı ɓo mba a ran ngan je ki kasi be. E mba ki go ndil ti, e mba ki ay njay kadi ra səsi adi itogi, iteɛi kaji ti.

³ Təkı makitibi lə Luwə əl-n: «Inai Bəbe ki rəsi adi oi maje ki ngay».

⁴ Irəi ki rɔ Bəbe ti ki e mbal ki isi kəm ba ki dije mbati-e tə ne ki majal, nə Luwə mbəte tado gate e ngay ki rɔe ti.

⁵ Səi je ka, səi mbal je ki isi kəm ba. Kadi ɔsi rəsi ki naa ti kadi itəli kay lə Luwə ki go ndil ti, kadi səi ɓuti njé kijə məsi mba kijə ne məsi kadi-kare ki go ndil ti nəl Luwə ki takul Jəju Kirisi.

⁶ Tado ndangi me makitibi ti lə Luwə əi nə: «Oi m-mbatı mbal ki gate e ngay, m-inde ɓe bo *Siyo ti. E mbal ki dɔ kum lo ti. Dəw ki un mene ade ə ne ki rəsəl e tɛɛ dɔe ti al».

⁷ MBal kin e mbal ki gate e ngay rəsi ti səi je ki uni mesi adi-e. Nə ki rɔ dije ti ki uni mede adi-e al, e mbal ki njé ra kəy je mbati, ki təl mbal ki dɔ kum kay ti. E mbal ki nje tige dɔw jigi ti ki nje kadi dɔw ɔsi».

⁸ Tigə-e jigi ti ɔsi tado mbati kun mede kadi ta ki rɔjeti. Ningə e ne ki səbi kadi a re dɔde be».

⁹ Nə səi je, səi gin dije ki mbəti, səi njé kijə ne məsi je lə NGar, səi gin dije ki kay njay, səi dije ki Luwə ində səsi dɔ jine mba kadi iləi mbɛ kilə je ki ɓi ɓəl ki ra. E ki ɓar səsi lo ki ndul tɛɛ səsi lo kunjı ti ləne ki ay njay njay».

¹⁰ Səi ki kəte səi dije lə Luwə al, nə ngosine səi dije lie, səi ki kəte ingəi koo kəm-to-ndoo lə Luwə al, nə ngosine ingəi koo kəm-to-ndoo lie».

Kisi nje kadi-me dan dije ti ki gəri Luwə al

¹¹ NGakom je ki njé ndigi ləm, təkı səi mba je ki isi danangi ti tə ɓe ləsi al, m-ilə dingəm mesi ti kadi imbatı ngur ne ra lə darɔ ki tɔ rəsi ti, isi rɔ ki rəsi ki me ti.

¹² Səbi kadi awi ki hal ki maji dan dije ti ki uni mede al, mba kadi re isi təti ta dəsi ti tə njé ra majal je ka, ooi kilə rasi je ki maji ningə iləi tɔji dɔ Luwə ti ndɔ ti ki a re.

¹³ Ki mbata lə Luwə, səbi kadi iləi dəsi gin tɔgi ti lə dije pəti ki isi dɔ kɔɓe ti, adi e ngar ki bo ki isi dɔ kɔɓe ti pəti,

¹⁴ ki njé kɔɓe je ki gine ti, ki ində-de mba kadi indəi njé ra ne je ki majal ɔji-de, ə ɔsi gon njé ra ne je ki maji.

¹⁵ Tado e ndigi lə Luwə kadi irai ne ki maji uti ta ta ki kəl ki dɔ day ti lə dije ki mba.

¹⁶ Kadi kilə rasi e kilə ra dije ki taa kiyə taa, ningə kadi taa kiyə taa ləsi təl ne kuti dɔ majal al, nə kadi kilə rasi e kilə ra ɓəə kilə je lə Luwə.

¹⁷ Kadi ɔsi gon dije pəti, indigi ngakosi je ki njé kadi-me je, awi ki ɓəl Luwə mesi ti, ɔsi gon ngar.

Bəə je ki njé kadi-me

¹⁸ Səi ɓəə kilə je, kadi iləi dəsi gin tɔgi ti lə ɓasi je ki ɓəl ki rɔjeti. Kadi iləi dəsi gin tɔgi ti lə njé ki kalde maji ki ɔli lom lom par al, nə kadi iləi dəsi gin tɔgi ti lə njé ki kalde ngə tɔ.

¹⁹ Tado e ne ki maji kadi, ki takul ɓəl Luwə, dɔw uwə mene ngə me kɔ je ti ki ingə ki kanji kadi ra ne madi ki majal.

²⁰ Lokı indəi səsi kində ne ra ki majal, ə uwai mesi ngə ə, se tɔɓa ri ə to ti ngɔ wa? Nə kin ə re e ne ra ki maji ki isi rai ə re ki kɔ dəsi ti, ə uwai mesi ngame ti ningə, e ne ki maji ki ta kəm Luwə ti.

✧ 1:16 Ləbətiki 19.2 ✧ 1:25 Ejay 40.6-8 ✧ 2:3 Pa je 34.9

✧ 2:9 Tɛɛ ki taga 19.5-6; Ejay 43.20-21; Datarənom 4.20; 7.6

✧ 2:6 Ejay 34.9 ✧ 2:7 Pa je 118.22 ✧ 2:8 Ejay 8.14

✧ 2:10 Oje 1.6, 9; 2.1, 23, 25

21 E ki mbata kin ə Luwə ɓar-n səsi, tado Kirisi e wa ki dɔne ingə kɔ mbata ləsi. Ningə iyə ne kɔji kin adi səsi mba kadi tə uni dɔ njae.

22 Kirisi ki ra majal al, taa ta ki ngom tɛɛ tae ti nja kare al ta.

23 Loko dije taji-e, təl taji-de gogi al; loko dije adi-e kɔ, təl tɔ-de rɔ al. Nə iyə rone ji Luwə ti ki nje gangi ta ki dana.

24 Kirisi ki ɔy majal je ləje dɔne ti dɔ kagi-dəsi ti mba kadi j-oy dɔ majal ti ə j-isi ki dɔje taa mbata ne ra ki dana. E ki takul ndunə dɔ je lie ə ingəi rɔ nga.

25 Tado kate itoi tə bati je ki ndəmi rəbi be*, nə ngəsine, itəli ki rɔ nje kul-si ti ki nje ngəm darəsi ti gogi.

3

Ta ki ɔji dɔ dɔne je ki ngawde je me kəy ti

1 Be tɔ ə, səi dɔne je, sɔbi kadi iləi dəsi gin tɔgi ti lə ngawsi je, mba kadi re njé ki nɔ je dande ti mbati taa ta lə Luwə ka, ingəi-de adi Luwə ki takul pa njiyəsi, ki kanji kadi əli-de ta.

2 Tado isi ooi ne rasi je ki to ay njay ki buki ki isi buki-de ti.

3 Sɔbi kadi mandi ki ra ləsi e ki gidi rɔ ti taga ne al. Adi e dɔ ki kuwə ki ndɔji ta, ki ningə je ki ra ki ɔr, ki kibi je ki gatide e ngay.

4 Sɔbi kadi mandi ki ra ləsi e ki ngame ti kəy, ki e mandi ki a tuji al ki hal ki səl ləm ləm, ki kisi-maje ki e ne ki gate e ngay ta kəm Luwə ti.

5 E be ə, dɔne je ki kay njay ki kate nu, ki indəi mede dɔ Luwə ti rai mandi, iləi dade gin tɔgi ti lə ngawde je.

6 J-o dɔne kare tə Sara ki təl rone go ta ti lə *Abirakam adi ɓar-e ɓane. NGəsine itəli ngane je, taki re irai ne ra ki maji, ki kanji kadi ne madi kare ra səsi ɓal.

7 Be ə, səi ngaw dɔne je ka sɔbi kadi isi ki nesi je, indəi kəmsi gode ti maji, tado əi dije ki tɔgide goto. Ɔsi gonde tado a ingəi kadi-kare kisi ki dɔ taa lə Luwə naa ti səsi. Irai be mba kadi ne madi kare ɔgi səsi ta rəbi kəl ta ki Luwə al.

Rəbi ndigi-naa lə ngakonaa je

8 Ta təl ta ti, sɔbi kadi səi pəti, mər ta ləsi e kare, ta ki ga ləsi e kare, kadi indigi-naa tə ngakonaa je, kadi səi njé koo kəm-to-ndoo lənaa, ki njé dɔ səl.

9 Sɔbi kadi ugəi kirə majal ki majal al, ta kirə ne taji ki ne taji al tɔ. Sɔbi kadi səi njé njangi dɔ yo taa, tado e kin ə e ne ki Luwə ɓar səsi ki mbae. Luwə ɓar səsi mba kadi ingəi njangi dɔ ki un mindine kadi n-adi səsi.

10 Ningə ne ki makitibi lə Luwə əl ə to kin: «Dəw ki ge kadi n-isi ki dɔne taa maji, Ɔ n-oo maji ndɔne je ki dɔnangi ti ne ɓa, Sɔbi kadi ngəm ndonne dɔ kəl ta ti ki majal,

Ɔ ngəm tane dɔ kəl ta ngom ti tɔ.

11 Kadi ɔsi rone ngərəngi kadi majal ti ə ra ne ki maji,

Kadi sangi kisi-maje ə uwə rone ba me ti.

12 Tado kəm Ɔabə e dɔ dije ti ki dana,

Taa mbie to tagira kadi oo-n dɔ ta ki isi əli sie tɔ,

Nə isi ɔsi ta njé ra ne je ki majal*»

Kuwə tɔgi ba me kɔ ti

13 Nə ə a ra səsi majal, loko itj rəsi kati me ra maji ti ə?

14 Re dije adi səsi kɔ mbata ne ra ki dana ki irai ningə, səi njé rɔnal, ə kadi iɓəli-de al, ta kadi mər ta ləsi aw ki yo je ne je al.

15 Nə kadi ɔsi gon Kirisi ki e Ɔabə mesi ti. Kadi səi ɓasi ki dɔkagilo je pəti kadi dəw ki ra ki dɔji səsi gin kində me dɔ ti ləsi ɓa əli-e.

16 Ningə kadi əli-de ki mindi ki səl ləm, ki buki-naa ti. Kadi awi ki me kuwə ki ta ki ay njay, mba kadi re isi tati ta dəsi ti tə njé ra majal je be ka, njé kəl ta je ki majal dɔ ne ra ti ki maji ki isi rai kin, rɔde səl-de.

17 Re e kin ə e ndigi lə Luwə ningə, kingə kɔ mbata ne ra ki maji e soti itə ne ra ki majal.

Jəju Kirisi ingə kɔ mbata lə dije pəti

18 Tado Kirisi e wa ingə kɔ nja kare ba ki nɔ ti mbata majal je lə dije. E ki e dɔw ki dana, nə ingə kɔ mbata lə njé ra ne ki dana al, mba kadi re səsi rɔ Luwə ti. Təli-e me darəe ti, nə NDil ki kay njay təl tase ndəl adi isi ki dɔne taa.

19 E ki tɔgi NDil ka kin ə aw-n biti ilə-n mbe Poy Ta ki Maji ndil dije ki isi dangay ti koo.

20 Adi e ndil dije ki ndɔ ki kate taji rɔ Luwə, loko isi-n sade dɔ ti dɔkagilo ti ki Nuwe isi ran bato. Me batoe ti kin, kər dije ndəy ba, adi dije jijoo par ə awi ti ə aji ki takul man ki unde ki taa*.

21 Man kin ɔji dɔ batəm ki isi aji səsi ngəsine. E mbata kər yoro je ki rɔ dəw ti kɔ al, nə e kun rɔ kadi Luwə ki me kuwə ki ta ki ay njay. Aji səsi ki takul kj Jəju Kirisi lo koy ti.

22 J lo koy ti aw darə ti, isi dɔ ji kɔ Luwə ti, ɔ ɓe dɔ malayka je, ki ndəgi ne kində je ki go ndil ti ki awi ki kɔɓe, ki tɔgi.

4

Gang-i-naa ki majal

1 Təki Kirisi ingə-n kɔ me darone ti, səi je ka kadi awi ki mər ta kin mesi ti tə ne kati ləsi. Tado dəw ki ingə kɔ me darone ti e dəw ki goto me majal ti ki ra ngata.

2 Goto me ti mba kadi ndəgi ndɔ je ki nay nge ti, kisi ki dɔ taa lie e ki go ndigi ti lə Luwə ɓi ki ndigi ti lə darə al.

3 Adi asi be, dɔkagilo ngay isi ta ne ra ti ki majal tə dije ki gəri Luwə al be. Irai majal me kaya ti, me ngur darə ti, me kasi ra ti, me kuso ki kay kadi ti, ki me yo ki ra ti ki to ra al.

* 2:25 Ejay 53.4-6 * 3:12 10-12: Pa je 34.13-17 * 3:20 Kilə ngirə ne je 6.1-7.24

⁴ Njé kun mede kadi Luwə al, ooi kadi e ne ki go ti al kadi imbati buki rəsi me ne ra ti ki majal ki al do lo kin səde, ə yə isi taji səsi.

⁵ Nə a ɔri gin ne rade ki majal nɔ Luwə ti ki e basi kadi a gangi ta do njé kisi ki dode taa ki njé koy je ba pəti.

⁶ E mbata kin ə njé koy je ka ilai-de mbə Poy Ta ki Maji lə Luwə mba kadi go ta ki gangi ti ki Luwə gangi dode ti tə dije pəti, kadi isi ki dode taa ki takul NDil təkı Luwə wa isi-n ki done taa be.

Maji kadi njé kaw-naa je isi kəm

⁷ Dəbəy ne je pəti e basi, ə kadi isi ki kəm-kədi ki kəm ki ay njay mba kadi əli ta ki Luwə.

⁸ Ningə kate nɔ ne je ti pəti, kadi indigi-naa ndigi ki tingə bil dansi ti yo ki ne. Tado ndigi-naa uti do kosi majal je^o.

⁹ Səbi kadi uwəi-naa ki rə-naa ti me kəy ti je lənaa ki yo ki ne, ki kanji 6a ta.

¹⁰ Təkı dəw ki ra dansi ti taa-n kadi-kare ki Luwə ade, səbi kadi uni irai kilə mbata maji lə ndəge je, tə dije ki njé ngəm ne ki maji, adi e njé ngəm kadi-kare je ki dangi dangi lə Luwə.

¹¹ Re dəw isi əl ta ningə, kadi əl ta ki ta Luwə ti, re dəw isi ra kilə 6əə ningə, kadi ra ki tɔgi ki Luwə ade, mba kadi Luwə ingə tɔba me ne je ti pəti ki takul ʃəju Kirisi ki tɔba ki tɔgi e lie ki dəkagilo je ki dəkagilo je. *Amen.

¹² NGakom je ki njé ndigi ləm, re ne na ki ngə ngay tɛɛ dəsi ti ka, kadi əti səsi 6əl adi oy ta ne ki mba al.

¹³ Nə kadi irai rənəl yo tado kɔ ki ingə Kirisi, ə isi ingəi sie, mba kadi tə səi me rənəl ti ki bo ngay, ndo ti ki a re me tɔba ti ləne.

¹⁴ Re dije taji səsi mbata lə Kirisi ningə, səi njé rənəl, tado NDil tɔba, ki e NDil Luwə isi dəsi ti.

¹⁵ Səbi kadi dəw madi dansi ti ingə kɔ ki be kin al, adi e kɔ təl dəw, ə se kɔ ʋogi, ə se kɔ ne ra ki majal, ə se kɔ kində rə ta ti lə dije.

¹⁶ Nə re ingə kɔ mba kee nje kun go Kirisi ningə, kadi rəe səl-e al, kadi ilə tɔji do Luwə ti tə kilə mbata tɔ Kirisi ki 6a dəe ti.

¹⁷ Tado e dəkagilo kadi ta ki gangi ilə ngirəne, ningə a ilə ngirə do dije ti lə Luwə. NGA kin ə re a ilə ngirəne dɔje ti ningə, dije ki njé mbati təl rəde go Poy ta ti ki Maji lə Luwə kam dəbəyde a to ban ə?

¹⁸ Makitibi lə Luwə ə nə: «Re ngə ki dəw ki dana ngay ʋəy taa kadi ingə kaji ningə, dəw ki nje me ndul ki nje ra majal, se yəe a to ban wa^o?»

¹⁹ Be ə, kadi njé ki isi ingəi kɔ ki go ndigi ti lə Luwə, iyəi rəde ji Nje kində ne je ti, ki e nje ka dana, ə nayi-naa ki lo me-maji ki ra ti.

5

Kilə lə nje kər nɔ njé kaw-naa je

✧ 4:8 Tər ta je 10.12; Jk 5.20 ✧ 4:18 Tər ta je 11.31 ✧ 5:5 Tər ta je 3.34 ✧ 5:12 Knjk 15.22, 40 ✧ 5:13 Knjk 12.12, 25; 13.13; 15.37-39

¹ Ki ngosine kin, m-ilə dingəm me ngatɔgi je ti ki isi dansi ti. Mi ki mi ngatɔgi madide, ki m-o lo kɔ je ki ingə Kirisi ki kəm, mi, m-a mi lo tɔba ti ki dəe a tɛɛ to.

² Kadi uli njé kaw-naa je tə bati je ki Luwə ilə-de jisi ti. Kadi uli-de ki go kində do ti al, nə ki go me ndigi ti təkı Luwə ndigi-n. Uli-de mba kingə-n la al, nə kadi e ki kadi rə ki tingə bil.

³ Kadi irai ngar do njé ti ki Luwə ilə-de gin jisi ti kin al, nə kadi səi ne ndaji mbata ti ləde yo taa.

⁴ Ningə loki Nje kul bati je ki bo a ində lo tɛɛ həy 6a, a ingəi jɔgi tɔba ki ndolee a goto al.

⁵ Be to ə, səi ngan je, səbi kadi iləi dəsi gin tɔgi ti lə ngatɔgi je. Ningə səi je pəti, kadi do səl to dansi ti ki rə-naa ti. Tado makitibi lə Luwə əl ə nə: «Luwə tə rə dije ki njé kun dode taa, ə adi me-maji ləne e ki dije ki njé səl do^o.»

⁶ Səbi kadi isəli dəsi gin tɔgi ji Luwə ti ki Nje tɔgi, kadi ta un dəsi taa dəkagiloe ti ki ɔji.

⁷ ʋri taga je ləsi iʋuki do Luwə ti, tado e ə isi ində kəme gosi ti.

⁸ Səbi kadi isi do njasi ti ki kəm ki kay njay, tado nje ʋə ləsi, nje majal a njija ki lo, nɔ tə 6əl ki a sangi dəw kadi tə n-ribe be.

⁹ Ai do njasi ti ngame kadi-me Luwə ti ləsi, itəi-e rə. Tado igəri 6əti, ngakəsi je ki njé kadi-me je pəti ki dənangi ti, isi ingəi kɔ kɔ ki isi ingəi kin to.

¹⁰ A ingəi kɔ dəkagilo ndəy be, nə Luwə ki me-maji pəti e lie, ki 6ar səsi ki me tɔba ti ləne ki dəbəy goto, ki takul Kirisi, a təl ində səsi maji gogi, a adi ngirəsi ngə, a adi səsi tɔgi, ta a adi ai do njasi ti ba to.

¹¹ Kadi tɔgi e lie ki dəkagilo je ki dəkagilo je. *Amen!

Dəbəy ta ki kuwə ji-naa

¹² NGon makitibi ki m-ndangi m-adi səsi kin, nje ra səm kadi m-ndangi e Silbə (Silasi)^o, ki m-o-e tə ngokoje ki a dana. M-ndangi m-adi səsi kadi m-ilə-n dingəm mesi ti, ə m-ɔji səsi m-adi igəri təkı e me-maji ki rɔjeti lə Luwə ə uni rəsi adi ki mbae.

¹³ *NJé kaw-naa je ki *Babilon ti, ki əi njé ki Luwə mbəti-de, uwəi jisi, taa ngonm Marki^o ka uwə jisi to.

¹⁴ M-dəji səsi kadi uwəi ji-naa kuwə ji ki tɔji ndigi lə ngakonaa je. Ningə kadi kisi-maje lə Luwə e səsi naa ti, səi pəti ki səi lə Kirisi.

Makitibi ki ko joo ki Piyar ndangi

Ta ki do makitibi ti ki ko joo ki Piyar ndangi

Dije ki Piyar ndangi makitibi kin adi-de, ai njé kun go Kirisi wa ba pæti (1.1). NGa ningæ, ne ki bo ngay ki uwæ me Piyar, e ro ki dije ki njé kilæ lo ki ne ndo ki asi ta Poy Ta ki Maji ki rojeti. Dijee kin turi dan njé kaw-naa je ti, ra adi pa njiyæ njé kaw-naa je to biriri. Ne kare ba ki a ra kadi dæw a dum-n-de, e ta kadi dæw gar Luwæ ai ki Jaju Kirisi gar ki rojeti, tæki njé ki ooi Kirisi ki kæmde nim, ooi ne ndo lie ki mbide nim, ælii tæe.

Go ta kuwæ ji-naa ti (1.1-2), Piyar a do hal ti ki kadi nje kun go Kirisi aw-n me pa njiyæne ti nim, a do tæl ro go ndu Luwæ ti nim, tæki njé ki ooi Kirisi ki kæmde ælii tæe (1.3-21). Ningæ go ti, Piyar æl ta ki togine ngay, ær-n gin njé kilæ lo ki ne ndo ki ngom (2.1-22). Øl ta do ne kare ti ki to ta dangi me ne ndo ti læde lo kaye ti ki 3, oji-n do mbæ ki isi mbæi ki dije ki njé ngina tæl Kirisi. MBæi sæde ai næ dæw oo Kirisi ki a tæl re al. Ningæ do ta ti læde kin, Piyar æl æ næ kin æ re Kirisi tæl law al 6a, oji do kore me læ Luwæ ki iyæ dækagilo adi dije ngay kadi æli ta do røde ti ingæi kaji.

Njé kilæ lo ki ne ndo je ki ngom kin toi ki dækagilo je pæti, adi ta ki Piyar ndangi me makitibi ti læne ki ko joo kin, e ta ki tæge to ki dækagilo je pæti. Piyar ilæ dingæm me njé kadi-me je ti kadi awi ki kate kate me gar Bæbe ti, bi kadi iyæi røde adi dæw buki-de wale ki ne ndo je ki kæme goto kin al.

Kuwæ ji-naa

¹ Mi Simo Piyar ki nje ra kilæ 6æa, ki nje kaw kilæ læ Jaju Kirisi æ m-ndangi makitibi kin. M-ndangi makitibi kin m-ilæ-n madi sæi njé je ki, ki go ræbi ne ra ki dana læ Luwæ, æ se Nje kaji-je Kirisi, ingæi kadi-me ki maji ngay tæ yaje be.

² Kadi me-maji ki kisi-maje læ Luwæ to mbar mbar ki dæsi ti, ki go ræbi gar ki igæri Luwæ ai ki Bæbe læje Jaju Kirisi taki rojeti kin.

Bar ki Luwæ 6ar-je ki kati ki kati-je

³ Me togæ Luwæ ti kin æ, Bæbe adi-n-je ne je pæti ki j-awi ki ndooe mbata kisi ki do taa læje me 6æl Luwæ ti. Tæki rojeti, ra adi ji gær-e e ki 6ar-je mba kadi je naa ti sie do kasi-gon ti lie ki kilæ ræe ki maji.

⁴ E be æ, adi-je ne maji je ki ndolæi ngay taa ki ndade e ngay to ki un-n mindine, mba kadi loki ingæi-de 6a, a asi kadi aji ræsi ta ngur ne je ti ki njé tuji dije ki dængangi ti ne. Ningæ a indæi ræsi naa ti ki Luwæ do ji kise ti ki go kee Luwæ ti.

⁵ Ki mbata kin æ, irai ki togisi ba pæti kadi do kadi-me ti lasi, ilæi pa njiyæ ki maji do ti, ningæ do pa njiyæ ki maji ti, ilæi gær Luwæ ki rojeti do ti.

⁶ Do gær Luwæ ki rojeti, maji kadi ilæi kindæ do ræsi ti do ti, do kindæ do ræsi ti, ilæi kuwæ togæ ba me ne na je ti do ti, ningæ do kuwæ togæ ba me ne na ti, ilæi ne ra ki go lo 6æl Luwæ ti do ti.

⁷ Do ne ra ki go 6æl Luwæ ti, maji kadi ilæi ndigi ngakoje je do ti, ningæ ilæi ndigi-naa do ndigi dije pæti do ti.

⁸ Re awi ki hal je kin mesi ti ngay, æ re togæ ki kate kate ningæ, Luwæ a adi sæsi togæ me kilæ ki ra ti. Ba a asi kadi awi ki kate kate me gær Bæbe ti læje Jaju Kirisi.

⁹ Næ re dæw madi aw ki hal je kin rone ti al æ, lo kadi a oo lo ay njay goto. Ba a to tæ dæw ki nje kæm to be. Mee oy do ti kadi Luwæ togæ majal je lie ki isi me ti kate kin kæ.

¹⁰ E be æ ngakom je, uwæi togæ ba mba kadi irai adi 6ar ki Luwæ 6ar sæsi ki koti ki koti sæsi kin to tæ ne ndam al. Re irai be ningæ, ne ki a ra ne kadi a osi me majal ti a goto.

¹¹ Be æ, ta ræbi ko6e ki a to ratata, a tæe tati pay pay nosi ti, adi e ko6e læ Bæbe læje æ se Nje kaji-je Jaju Kirisi.

¹² MBata kin æ, m-a m-ole mesi do ne je ti kin taa taa. Tæki rojeti igæri-de adi ingangi me ta ki rojeti ki itaai kin ki bæme ngata.

¹³ Næ m-o kadi e ne ki go ræbe ti kadi m-ole mesi do ne je ti kin taa taa kadi isi kam ba ki dækagilo je pæti, ki mi-n ki dæm taa dængangi ti ne bæy.

¹⁴ M-gær kadi dækagilo koym nay bæsi. Bæbe læje Jaju Kirisi wa æ tæe ki doe adi-m gær.

¹⁵ M-a m-indæ togæ do røm ti ki ræbi je ki dangi dangi mba kadi re go koym ti ka, asi kadi olæi mesi do ne je ti kin par par.

Ta læ dije ki njé koo toji læ Kirisi

¹⁶ Tæki rojeti, loki j-adi igæri ta læ re me togæ ti læ Bæbe læje Jaju Kirisi, j-indæ ngiræje do su je ti ki kidæ ki maji maji læ dije kam æ, j-æ-l-n sæsi ta je kin al. Næ j-o ndole ki æti 6æl ki kæm je.

¹⁷ Oyo, Luwæ ki Bawje ade kasi-gon nim, taa ilæ toji dæe ti nim to, dækagilo ti ki Luwæ ki aw ki piti kæ æti 6æl ade oo ndu ta æ na: «E kam e NGonm, nje ndigi læm, ki røm næl-m dæe ti ngay.»

¹⁸ Ningæ je wa j-o do ndu ki i dora ti kin ki mbije, loki je naa ti ki Jaju do mbal ki ay njay ti^o.

¹⁹ Bæy taa, j-aw ki ta je læ njé kæl ta je ki ta Luwæ ti ki asi kadi j-indæ ngiræ je do ti nga. Maji kadi uri mbisi go ta ti kin maji. Tæki rojeti, ta kin to tæ por lambi ki unji lo ki ndul kururu ti be. Unji ratata kadi kunji læ kadi re. Ningæ kadi kunji læ Kirisi unji ngamesi, tæki me ki ta gin lo ti, adi lo unji-n do dængangi ti kin be.

²⁰ Käte nõ ne je ti pæti, maji kadi igæri ta kin ay njay: daw madi kare ki asi kadi or me ta ki e ki ndangi me makitibi ti læ Luwæ kin ki ne gar lane ki sæbi dæne goto.

²¹ Tæki røjeti, njé kæl ta je ki Luwæ ti ki æli, æli ki go ndigi ti læ daw al. Næ e NDil ki ay njay æ osi dije adi æli ta ki ta Luwæ ti.

2

Njé ndo ne je ki ngom

¹ Døkagilo ti ki kæte ka, njé ngom je ki njé kæl kæ næ n-æi njé kæl ta je ki ta Luwæ ti æi dan ngan *Isirayal je ti nõg; be tæ æ, njé ndo ne je ki ngom a tægi dansi ti tæ. A ræi ki ne ndo je ki ngom dan dije ti ki kanji kadi gæri, kadi a bukide kæ, ningæ a mbati Bæde ki nje taa dæde ji majal ti. Lo kin ti, a ndæri tuji ki a re ta ji naa ti ne ki dæde ti.

² Dije ngay a uni gode me kaya je ti læde, ningæ kilæ rade a ra adi dije a indæi njæde dæ ne ki røjeti, ibæi nangi.

³ Ki mbata ra ta læ læde ki ngay, a ædi sæsi ki taje ki tade ti kadi taai ne maji je læsi jisi ti. Ningæ døkagilo ti ki mari nu bæy æ, Luwæ indæ dæ ta ki gangi læde naa ti taa tuji a ibæ-de nangi busi tæ.

⁴ Tæki røjeti, malayka je ki rai majal kæte, Luwæ iyæ-de kare ki kanji gangi ta dæde ti al, næ buki-de lo kingæ kq ti ki æti bæl. Dæ-de ki kulæ gindi me lo ki ndul kururu ti. Ningæ lo kin ti æ, isi ngæm-de ti mba ngæm-ndo gangi ta.

⁵ Taa Luwæ iyæ dije ki kæte ki kanji gangi ta dæde ti al tæ. Be æ adi man kq ki æti bæl re tuji dije ki majal ki rasi danangi. Næ ke æ, aji Nuwe ki ilæ mbæ ne ra ki dana, taa aji dije ki rangi ki me kæy ti lie siri tæ[☆].

⁶ Luwæ gangi ta koy dæ bæ bo je ti ki Sodom ki Gomæ, ningæ tuji-de ki por ki ro-de raki raki adi tæli bu por. Ne kin to tæ ne ndo ki a re dæ dije ti ki njé bæl Luwæ al[☆].

⁷ Næ aji Loti ki nje ra ne ki dana, ki to ræe ngay ki mbata hal njé sangi-naa kaya ti ki osi dæ ta ti je ki njé tæl dije ki me bæ bo je ti kin[☆].

⁸ Døkagilo ti ki Loti ki nje ra ne ki dana ka kin isi-n dande ti, oo ne je ki isi rai ki ta je ki isi æli, kada je ki kondæ je, adi me tuji mbata hal kilæ rade ki to lo ra ti al.

⁹ Be æ, Bæbe asi kadi taa dije ki njé bæle ilæ-de taa døkagilo kq je ti. Ningæ asi kadi ngæm dije ki njé ra ne ki majal mba kadi indæ oji-de ndæ gangi ta ti tæ.

¹⁰ Ki bo ngay, a gangi ta dæ njé je ti ki njé tæl ræde go ngur daræde ti ki go ji kiside ti yo, æ kidi tægi kqbe ki dana læ Luwæ. Æi dije ki njé kuwæ kul ræde, ningæ ne indæ ta ki ngæ tade ti, adi bæli al kadi æli ta je ki mal dæ ne kindæ je ti læ Luwæ ki isi dæra tæ ne piti je lie.

¹¹ Næ malayka je wa ki tægide itæ tægi njé ndo ne je ki ngom say kin ka gangi ta dæde al nim, taa taji-de nõ Bæbe ti al nim tæ.

¹² Ngæ ningæ dije ka kin rai tæ da je ki wale, ki ku dæde goto be, ki oji-de mba kadi e ki kuwæ-de æ kaw tæl-de par. Æli ta ki mal dæ ne je ti ki gæri-de al. Luwæ a tuji-de tæki dije isi tæli da je kam be.

¹³ Kilæ rade je ki majal ki isi rai wa kin æ a tæl ne kigæ go jide. Æi dije ki næl-de ngay kadi ooi maji ræde dan kadi nda ti. Kiside ta ne kuso je ti sæsi, loki isi ædi sæsi ki ngan ta je ki tade ti kin e ne ki to nje, e ne ki to rææl.

¹⁴ Re æ næ igæ kæmde bæ, 60 sangi-naa kaya ti æ rosi mede. Bæ ra majal to mede ti par par, isi buki dije ki tægide ki go ndil ti goto, wale. Mæ ra ta je læde e dæ ræbi kingæ la ti ki go ræbe ti al ki døkagilo je pæti. Æi dije ki ndæl læ Luwæ e dæde ti.

¹⁵ Loki tusi ræbi ki røjeti iyæi ka kin bæ, uri wale, uni ræbi ki go Balam ti ki ngon læ Bewor. Balam ki næl-e ngay kadi taa la ra-n majal,

¹⁶ næ Luwæ kæl sie ki mbata majal lie ki ra. Be æ ngon kq koro ki e da, æl ta al, næ æl ta gangi-n nje kæl ta ki ta Luwæ ti Balam, dæ kilæ ra ti ki mbæ lie[☆].

¹⁷ Dje kin toi ta man ki jii kam be, toi tæ kil ndi ki næl ndor-e aw sie kam be. Luwæ indæ dæ lo ki ndul kururu dana mbata ti læde.

¹⁸ Æli ta je ngay ki kæme goto ki dæ-naa ti. Uni kilæ rade je ki go koo ngur daræ ti, adii dije ki ta ji naa ti ne bæy, tægi pati pati ta kuwæ madi ti ki dije ki njé njiyæ njiyæ ki go ræbe ti al.

¹⁹ Æli-de tæki e ræbi kingæ dæ, nga ningæ æi je wa æi bææ je læ ngur daræ ki isi tuji-de kæ yo. Tædæ dæw ki ra ka e bææ læ ne ki uwe gin tægine ti.

²⁰ Ki oji dæ dije ki tægi kq gin ne ra je ti ki to nje ki danangi ti ne ki go ræbi gar Bæbe læje ki e Nje kaji-je Jæju Kirisi kin, re tæli awi ilæi dæde gin ne je ti kin gogi bæy, adi oi bæ dæde ti bæ, ji kiside ki gogi ne kin a majal ngay itæ e ki kæte bæy.

²¹ Tædæ e soti ngay mbata ti læde kadi gæri ræbi ne ra ki røjeti al, kadi gæri bæy taa tæli tusi ndu-kun ki ay njay ki ingæi kin iyæi.

²² Ningæ ne ki tæe dæde ti kin e ta ki røjeti ki to me tæ ra ti ki æ næ: «Bisi tæl aw ta tæmõ ti læne gogi[☆],» æ se «Kæsongi, tægi ki lo ndogi man ti be par æ tæl aw rogi bæ ra ti gogi.»

3

Bæbe Jæju Kirisi a tæl re

¹ Njé ndigi je læm ki ngay, e kin e makitibi ki kq ngata æ m-ndangi m-adi sæsi kin. Ningæ me makitibi ti ki joo ki m-ndangi m-adi sæsi kin, m-sangi kadi m-ole mesi dæ mæ ra ta ti ki maji ki ne ndo je.

☆ 2:5 Kilæ ngiræ ne je 6.1-7.24 ☆ 2:6 Kilæ ngiræ ne je 19.24

☆ 2:7 Kilæ ngiræ ne je 19.1-16

☆ 2:16 Kor Isirayal je

22.4-35 ☆ 2:22 Tæ ra ta je 26.11

² M-daji sasi kadi adi mesi ole do ta je ti ki nje kal ta je ki ta Luwə ti, ki ai dije ki dana ali kate kin nim, taa do ndu-kun ti la Babe laje, Nje kaji-je, ki nje kaw kilə je adi sasi kin nim to.

³ Ne ki dosay, maji kadi indai dosi ti maji taki me ndo je ti ki dɔɔɔy ti ə, a oi dije ki kilə rade e kilə mbə ki naa par ki a tegei kadi mbai sasi. A rai ne je ki go ndigi ti la darode,

⁴ ningə a əli əi nə: «E al ə əl ə nə n-a n-re a? NGA a ra ban tɔy ə j-o-e al ə? Ka je je oyi mari nu ba, nə ne je pəti toi taki toi lo kilə ngirəde ti nu wa kin ba ə toi kin!»

⁵ Lo kin ti, gəri bəti, nə mbati kadi gəri taki e Luwə ə ində dɔɔɔ əi ki dɔɔɔngi ki ta ki tane ti mari nu ba. Luwə gangi dɔɔɔngi naa ti ki man, ningə adi dɔɔɔngi tege a dangi dan man ti.

⁶ Ba e be to ə, ndo ki Luwə tuji-n dije ki kate ko ki man ko ki bo ngay^o.

⁷ NGA ningə ki oji do dɔɔɔ əi ki dɔɔɔngi ki bone kin, ta la Luwə ki kare wa kin əl taki Luwə ində-de adi isi nginai por ki kadi a o-de. Toi isi nginai ndo gangi ta ki kadi Luwə a tuji-n dije ki nje mbati təl rəde go ndue ti.

⁸ NGA ningə ne kare ki kadi sai nje ndigi je ləm indai dosi ti maji, e kadi igəri taki ki ro Babe ti, ndo kare to tə bal ki dibi, ə bal ki dibi to tə ndo ki kare be to.

⁹ Babe əy lo kaji ndigi ra ti ləne, taki dije madi gai kin al. E kisi ə isi do ti sasi, tado ndigi kadi dəw madi tuji al, nə kadi dije pəti ingəi dəkagilo kadi iyəi rəbi njyade je ki majal ko.

¹⁰ NDə la Babe a re taki nje bogi a re-n kam be. Ningə ndəe ti kin, dɔɔɔ a goto ko ki tɔgi ki to bəl ngay. Ne kində je ki dɔɔɔ ti por a ro-de ko, ningə dɔɔɔngi ki ne je ki dije rai-de me ti kin, Luwə a gangi ta dode ti to.

¹¹ E be ə, taki ne je kin pəti a gotoi, səbi kadi sai a sai dije ki toi ban ə? A sai dije ki pa njyəsi e dana, dije ki nje bəl Luwə.

¹² Səbi kadi a ingəmi ndo la Luwə, ningə kadi isangi rəbi kadi re kalangi. NDəe ti kin, e ndo ki por a o dɔɔɔ ro-e raki, ningə ne kində je ki dɔɔɔ ti a ləi me por ti jipi to.

¹³ J-əi je ba, taki Luwə un-n ndune adi-je, j-a ji nginai ta dɔɔɔ ki sigi əi ki dɔɔɔngi ki sigi^o ki kadi ne ra ki rəjeti a o be me ti.

¹⁴ E mbata kin ə, nje ndigi je ləm, me nginə ta ndo re Babe ti kin, maji kadi indai tɔgi do rəsi ti kadi sai dije ki kay njay, dije ki ta goto dode ti no Luwə ti, kadi lapiya e dansi ti sie.

¹⁵ Maji kadi igəri taki kisi do ti la Babe kin adi sasi dəkagilo kadi ingəi kaji. Ningə e ko ta wa kin to ə ngokoje, nje ndigi laje Pol ndangi-n makitibi adi sasi ki gosi ki Luwə ade.

¹⁶ Ningə e wa kin to ə e ta ki ndangi me makitibi je ti lie pəti, loki əl ta ki do ta je ti ki m-əl kin. Ta je lie ki madi, lo gər mee nga ngay, adi dije ki isi day, dije ki ai do njade ti

me kadi-me ti al, mbiri me ta lie taki mbirii ndagi ta je ki me makitibi ti la Luwə ka kin be to. Ra-e ki be kin a re ki tuji do darode ti əi je wa.

Ta kaji ki dɔɔɔy ti

¹⁷ Ki oji dosi, sai nje ndigi je ləm ki ngay, mndaji sasi ngata. Ningə maji kadi adi kəmsi adi do rəsi ti, bi adi dije ki nje mbati təl rəde go ndu Luwə ti, ki uri wale kam, ndəri sasi gode ti, ki ta ngom je ləde, adi iyəi do rəbi ki maji ki ai ti kin ko al.

¹⁸ Ne ki kadi irai, e ta kadi awi ki kate kate me ne ra ti ki nəl Babe laje Jəju Kirisi ki e nje kaji-je, ki me gər-e ti. Ningə kadi dije ilai tɔji doe ti, bone ki lo ti, biti ki no ti! *Amen!

Makitibi ki dɔsay ki Ja ndangi

Ta ki dɔ makitibi ti ki dɔsay ki Ja ndangi

Daw inda tɔ Ja dɔ makitibi ti kin al, nɛ njɛ ki kate gari maji kadi makitibi je mita e Ja a ndangi-de. E ki dɔsay kin oji-je nɛ madi kare dɔ dije ti ki nje ndangi makitibi ndangi adi-de al. Ne kare ki ba, nje ndangi makitibi toji ndaji nɛ je madi ki rɔ njɛ kaw-naa je ti ki makitibi kin sobi dade adi j-o. Njɛ kaw-naa je kin, njɛ ki ali ai nɛ n-ai njɛ ra kilɔ lɔ Luwɔ, ki ndami rabi kadi-me Kirisi rai-de majal ki nɛ ndo je ki ngom. Rai-de majal taki j-o-n rɔ njɛ kaw-naa je ti lɔ Kirisi ngay go koy Kirisi ti. E mbata kin a, nje ndangi makitibi ilɔ jine dɔ nɛ je ti joo me makitibi ti lane:

Kilɔ dingam me dije ti ki ndangi makitibi adi-de kadi njiyai me kindɔ rɔ naa ti ki rojeti ki Luwɔ nim ki NGone Jaju Kirisi nim. Ninga e nɛ ki sobi kadi a toji me ndigi-naa ti dande ti.

Rɔ ki nɛ ndo ki go rabe ti al ki a nɛ donangi ki je me ti kin e donangi ki rosi ki majal bi Kirisi ki e NGon lɔ Luwɔ asi kadi a tɔl rone daw ti re me ti al. Njɛ ndo nɛ je ki ngom kin ali taki Jaju ki donangi ti ne e dangi ki Kirisi ki e daw ki Luwɔ mbate. Əli ai nɛ Kirisi e daw ki me ndil ti par bi daw a oo-e al. Taa tali ali bay tɔ taki re daw gɔr Luwɔ ki rabi nɛ gɔr lane, ba inga kaji par ngata, bi e ta kadi go ti a dije ndigi-naa je, rai nɛ ki go rabe ti wa taa al ngata. Ninga ai je kin ai nɛ ndo je ki go rabe ti al ki ilɔ kagi nɔ Poy ta ti ki Maji, a kadi e ki rɔ sɔde.

Nje ndangi makitibi ilɔ ngira tɔ lane ki nɛ ki uwɔ mee ki e kadi togi njɛ kadi-me je me kindɔ rɔ naa ti ki sobi kadi indai-naa ti ki Luwɔ nim ki Jaju Kirisi nim kin, taa me kindɔ rɔ naa ti dande ti nim tɔ (1.1-4). Lo kin ti, sobi kadi ai dana me naji ki ma ti ki njɛ ki ooi Kirisi ki kamde nim, ooi ta lie ki mbide nim mai kin. Nje ndangi makitibi daji njɛ ki dangi makitibi kin adi-de kadi njiyai me kunjji ti, tado Luwɔ e kunjji. Ninga e mbata kin a, sobi kadi rai kilɔ ki ndu-kun ki dɔ ndigi-naa ti (1.5-2.17). Go ti, nje ndangi makitibi al taki njɛ tɔ rɔ Kirisi ki togide ngay a jji taa, ninga ai njɛ ngom je ki a naji taki Jaju e Kirisi ki Luwɔ mbate kin al (2.18-29). Ba a noo ole mede dɔ ti taki njiyɔ me nɛ ra je ti ki rojeti, me ndigi-naa ti yo je ki ne je, ki me ka dɔ nja ti ki Jaju Kirisi kin a e nɛ je ki toji kadi je ngan lɔ Luwɔ taki rojeti (3.1-24). Go ti, nje ndangi makitibi toji-de rabi kor kam nɛ ki rojeti al ki nɛ ki rojeti naa ti, ba tɔl re dɔ ko ta ti ki dɔ ndigi-naa ti ka kin bay. Əl-de taki ke daw lɔ Luwɔ e ndigi-naa,

tado Luwɔ e nje ndigi dije (4.7-21). Ja tɔl ta makitibi lane ki kilɔ jɔ dɔ nɛ ti ki bari-e kadi-me ki nje tati rɔ, taa tɔl re dɔ ngongi ta je ti madi tɔ (5.1-21).

Makitibi kin e makitibi ki ilɔ jine dɔ rabi njiyɔ ki Kirisi ti adi ay njay. Adi togi njɛ kun go Kirisi me mar ta je ti lade, taa ra sɔde kadi asi nɛ ndo ki go rabe ti al ki a ur ki daw wale kin ngarangi nim, ilɔ dingam mede ti kadi gari lo dɔ rɔde naa ti ki Jaju nim, ki ndigi-naa nim tɔ.

Ta Kaji

¹ Nɛ ki e lo kilɔ ngira nɛ je ti^o, nɛ ki j-o ki mbije, nɛ ki j-o ki kamje, nɛ ki ji go kori kori, nɛ ki jije adi, e ta kaji ki biti ki nɔ ti.

² Kaji kin adi rone adi j-o-e ki kamje; ji ma naji lie. Ninga e mbata kin a, j-isi j-ilɔ sasi mbe kaji ki kate e kadi Bawje Luwɔ ti, ba go ti, e ki tee ki dɔe kadi-je.

³ Nɛ ki j-o ki kamje nim, j-o ki mbije nim, a sai ka j-ilɔ sasi mbege tɔ. Lo kin ti, a indai rosi naa ti saje dɔ me kasi-naa ti ki j-aw-n ki Bawje Luwɔ nim, ki NGone Jaju Kirisi nim kin.

⁴ Ninga jɔ ndangi makitibi kin j-adi sasi kadi ronɔl laje asi-naa tapi.

Njiyɔ me kunjji ti

⁵ Luwɔ e kunjji, ngon til ki nday be ka goto rɔe ti, ninga e kin a e ta kilɔ mbe ki j-inga ta Jaju Kirisi ti a je j-ilɔ sasi mbege.

⁶ Kin a re j-ali j-ai nɛ meje e naa ti ki Luwɔ, ninga j-ai noo jɔ njiyai me til ti bay a, j-ai njɛ ngom je, nɛ ki rojeti goto roje ti.

⁷ A re jɔ njiyai me kunjji ti taki Luwɔ wa e-n me kunjji kin be ba, me je e naa ti ki naa nim, taa masi Jaju ki NGone togi majal je laje pɔti ko tɔ.

⁸ Kin a re j-ali j-ai nɛ jɔ rai majal al a, j-isi j-adi roje j-ai je wa, taa nɛ ki rojeti goto roje ti tɔ.

⁹ Nɛ re jɔ tee taje dɔ majal je ti laje a, Luwɔ ki e daw ki yati ndune al nim, e daw ki dana nim kin a iyɔ go majal je laje ko, taa a bor ra go ti al je laje pɔti ko tɔ.

¹⁰ A kin a re j-ali j-ai nɛ j-ai njɛ ra majal je al a, jɔ bari Luwɔ nje ngom, ninga ta lie ka goto meje ti tɔ.

2

Kirisi, nje ra saje

¹ NGan je, m-ndangi makitibi kin m-adi sasi mba kadi osi me majal ti al. A kin a re daw madi osi me majal ti a, j-awi ki nje naji ta dɔje ti ki isi kadi Bawje ti no, adi e Jaju Kirisi, ki e daw ki dana.

² Tado e e a un rone ilɔ ko adi koy mbata majal je laje. Ninga e mbata majal je laje par al, nɛ mbata majal je la dije pɔti ki donangi ti ne.

Təl rə go ndu-kun ti ki bo ngay, ki e ndigi-naa

³ Re ji təl rəje go ndu-kun je ti 6a, j-asi kadi j-əli ki me ki tji kati təkɪ ji gəri Luwə.

⁴ Dəw ki əl ə nə mene e naa ti ki Luwə 6a, go ndu-kun je ti lie al, dəwe kin e nje ngom, ta ki rəjeti goto rəe ti.

⁵ Nə re dəw təl rəne go ndu Luwə ti 6a, ndigi Luwə adi asi-naa tapi. Lo kin ti, j-a ji gəri ki me ki tji kati kadi meje e naa ti ki Luwə.

⁶ Dəw ki əl ə nə mene e naa ti ki Luwə 6a, səbi kadi dəwe kin njiyə təkɪ ndo ki Jəju njiyə-n kin be.

⁷ Madim je, njé ndigi je ləm ki ngay, e ndu-kun ki sigi 6a m-ndangi m-adi səsi al, nə e ndu-kun ki to mari nu, ki ingəi lo kilə ngirə kində ne je ti nu wa kin[☆]. Ndu kune ki to mari nu kin, e ta wa ki osi mbisi ti kəte nu kin.

⁸ Nə m-təl m-əl 6əy to m-ə nə e ndu-kun ki sigi ə m-ndangi m-adi səsi. Ningə kee ki rəjeti, dəw oo ki rə Kirisi ti nim ki rəsi ti nim, tado til də ko, adi kunji ki rəjeti ngata ə isi unji.

⁹ Dəw ki ə nə n-isi n-njiyə me kunji ti, nə a do ti noo isi osi ngokone ta 6a, dəwe kin e me til ti wa 6əy.

¹⁰ Dəw ki ndigi ngokone, e me kunji ti, ne madi kare ki to rəe ti ki kadi a ra adi osi goto.

¹¹ Nə dəw ki isi osi ta ngokone, e me til ti; isi njiyə me til ti, gər lo ki isi aw ti al, tado til dibi kəme ti.

Kəsi rə ngərəngi ki ne ra je ki dānangi ti ne

¹² NĠanm je, m-ndangi makitibi kin m-adi səsi tado majal je ləsi e ki kiyə go kə ki takul Jəju Kirisi.

¹³ Njé koji-m je, m-ndangi makitibi kin m-adi səsi tado igəri dəw ki e kəte lo kilə ngirə ne je ti. NĠan basa je ki ngan madi je, m-ndangi makitibi kin m-adi səsi tado itəti rə nje majal.

¹⁴ NĠanm je, m-ndangi makitibi kin m-adi səsi tado igəri dəw ki e Bawje. Njé koji-m je, m-ndangi makitibi m-adi səsi tado igəri dəw ki e kəte lo kilə ngirə ne je ti. NĠan basa je ki ngan madi je, m-ndangi makitibi m-adi səsi tado təgisi e ngay, ta lə Luwə uwə lo kisi mesi adi itəti rə nje majal.

¹⁵ Adi ne ra je ki majal ki dānangi ti ne kin uwə mesi al, taa adi mər ta je ki dānangi ti ne uwə mesi al nim tə. Kin ə re ne ra je ki dānangi ti ne uwə me dəw ə, dəwe kin lo kadi a ndigi Luwə goto.

¹⁶ Tado, ne ra je ki majal ki dānangi ki əi: ngur ra ndigi lə darə, ki kəm-nda, ki kində gu ki ne kingə je ki dānangi ti ne kin, ne je kin pəti ij rə Bawje Luwə ti al, nə ij dānangi ti ne.

¹⁷ NĠa ningə dānangi ki ngur ne ra je ki majal ki me ti kin pəti a dāi, nə dəw ki nje ra go ndigi ti lə Luwə a isi ki dāne taa biti ki no ti.

¹⁸ NĠanm je, j-əi dābəy ndo ti ngata. Ningə əli adi oi taki nje ta rə Kirisi a re, nga ningə ki 6asine kin, dije ngay ki njé ta rə Kirisi a njiyəi ne. Lo kin ti, ji gər kadi je dābəy ndo ti ngata.

¹⁹ Əi dije ki tēgi danje ti ne ə awi, nə ke ə əi dije ləje ki rəjeti al. Kin ə re əi dije ləje ki rəjeti ə re a isi səje ne. Nə tusi-je iyəi-je be ə awi, kadi toji ki taga təkɪ dəw kare dande ti ki e dəw ləje ki rəjeti goto.

²⁰ Səi 6a, ingəi NDil Luwə ki Kirisi adi səsi, ə ra adi igəri ne ki rəjeti.

²¹ NĠa ningə, kin ə m-ndangi makitibi m-adi səsi 6a, e mbata gər 6a igəri ne ki rəjeti al al, nə e mbata gər ki igəri ne ki rəjeti ka kin ə m-ndangi-n makitibi m-adi səsi. Ningə igəri maji kadi ne ki ngom a tēg me ne ki rəjeti al tə.

²² Nə ə e nje ngom ə? Nje ngom e dəw ki nje kəl kə nə: «Jəju e Kirisi al» kin. Nje ta rə Kirisi e dəw ki mbati Baw NĠon əi ki NĠon.

²³ NĠa ningə, dəw ki mbati NĠon, dəwe kin uwə Baw NĠon ki rəne ti al jagi to.

²⁴ Səi je 6a, maji kadi ingəmi ta ki osi mbisi ti lo kilə ngirə ne je ti nu kin maji. Kin ə re ingəmi ta ki osi mbisi ti lo kilə ngirə ne je ti nu kin maji 6a, mesi a e naa ti kare ba ki NĠon nim ki Bawe nim.

²⁵ Ningə kun mindi ki Kirisi un adi-je e kaji ki biti ki no ti.

²⁶ Ne ki m-a do ti ngay ə m-ndangi-n makitibi kin m-adi səsi e ta lə dije ki isi sangi kadi n-6uki səsi wale kin.

²⁷ NĠa ningə səi, NDil Luwə ki Kirisi adi səsi kin isi mesi ti, adi awi ki ndoo kadi dəw ndo səsi ne al. Ki rəjeti, NDil Luwə ndo səsi ne je pəti, ningə ndo səsi ne je ti rəjeti 6i ndo səsi ngom al. E mbata kin ə, kadi irai ne ki ndo səsi, adi mesi e naa ti ki Kirisi.

²⁸ Oyo, nganm je, adi mesi e naa ti ki Kirisi, mba kadi ji tji meje kati lo ki a tēg hōy, taa kadi j-ilə doje nangi ki rəsəl noe ti, ndo ree ti al tə.

²⁹ Təkɪ igəri kadi Kirisi e dəw ki dana, maji kadi indəi dəsi ti tə təkɪ dəw ki nje ra ne ki dana e ngon lə Luwə.

3

¹ Oi ndigi ki əti 6əl ki Bawje Luwə ndigi-je kin! NDigi-je ndigi ki 6ar-n-je ngane je. Ningə j-əi ngane je təkɪ rəjeti wa ka tə! Kin ə re dije ki gei ne je ki dānangi ti ne ngay gəri-je al ə, toji kadi gəri Luwə.

² Njé ndigi je ləm ki ngay, ki 6asine kin j-əi ngan lə Luwə, nə ne ki j-a ji təl lo ti ti, to lo 6əy to 6əy. Ningə ne kare, ji gər kadi ndo ki Kirisi a tēg hōy 6a, j-a ji to titi-naa sie, tado j-a j-o darə wa təkɪ rəjeti.

³ NĠa ningə, dije pəti ki awi ki kində me ki be kin do Kirisi ti 6a, a ogi rəde ra majal təkɪ Kirisi wa tēg kadi majal ti al kin be.

⁴ Dəw ki ra ki ra majal, əsi ta ndu-kun lə Luwə, tado majal ki ra e tə rə ndu-kun lə Luwə.

⁵ İğəri maji kadi Kirisı re mba kər majal je ləje, ningə e, dəw oo majal rəe ti al.

⁶ Lo kin ti, dəw ki a do Kirisı ti, e dəw ki a nay ki lo ra majal ti al, nə dəw ki nay ki lo ra majal ti, e dəw ki oo Kirisı al nim, gər-e al nim tə.

⁷ NĞanm je, indəi kəm-kədi do rəsi ti, adi dəw ədi səsi al. Kin ə re dəw ra ne dana 6a, e dəw ki dana təkı Kirisı e-n dəw ki dana kin be tə.

⁸ Dəw ki nay ki lo ra majal ti, e dəw lə su, tado su e nje ra majal lo kilə ngirə ne je ti nu. Ningə kire NĞon lə Luwə e ki mba kadi tuji kilə rae je.

⁹ Dəw ki təl rəne ngon Luwə ti, e dəw ki a iyə ta majal ki ra, tado təgi ki j rə Luwə ti e rəe ti. Ası kadi a nay ki lo ra majal ti al, tado Luwə e Bawe.

¹⁰ Rəbi ki kadi dəw a gər-n ngan lə Luwə ay njay dan ngan lə su ti ə to kin: dəw ki mbati ra ne ki dana nim, mbati ndigi ngokone nim e dəw lə Luwə al.

NDigi-naa

¹¹ MBe ta ki osi mbisi ti lo kilə ngirə ne je ti, e ta kadi indigi-naa ki yo je ki ne je^o.

¹² Ningə kadi irai təkı Kay ra-n kin al. Kay e dəw lə nje majal ə təl ngokone. Ningə e mbata rı ə təl-n ngokone ə? Təl-e mbata kilə rae e Kay majal, nə kilə ra ngokəe e kilə ra ki dana^o.

¹³ NĞakom je, kin ə re dije ki ne ki donangi ti ne nəl-de ngay ədi ta ləsi al ə, adi əti səsi 6əl al.

¹⁴ J-əi, ji gəri kadi ji teji me koy ti j-uri me kaji ti, tado ji ndigi ngakoje je. E be tado dəw ki ndigi ngokone al, e dəw ki isi gin təgi ti lə koy.

¹⁵ Dəw ki me majal ki ngokəe e dəw ki nje təl dije. NĞa ningə igəri maji kadi dəw ki nje təl dije, kaji ki bitı ki nq ti goto rəe ti.

¹⁶ Ne ki kadi ji gər-n ne ki 6ari-e ndigi-naa ə to kin: Jəju Kirisı un rəne ilə kə mbata ləje, e be ə, je ka maji kadi j-un roje j-ilə kə mbata ti lə ngakoje je tə.

¹⁷ Ne kare, kin ə re dəw aw ki ne kingə je ki donangi ti ne, ə oo ngokone me ndoo ti, nə uti kəmne dəe ti ningə, ndigi Luwə to ra be rəe ti ə?

¹⁸ NĞakom je, adi ji ndigi-naa ki 6al ta je ki taje ti ne par al, nə adi ji ndigi-naa ki kilə ji kadi-naa, me ne ra ti ki rəjeti.

¹⁹ Lo kin ti, j-a ji gəri kadi j-əi dije lə ta ki rojeti, ngata ningə, ta kəm Luwə ti, j-a j-iləi meje nangi.

²⁰ Təkı rəjeti, re meje uwə-je ki ta ka, ji gər kadi Luwə itə meje taa, gər ne je pəti tə.

²¹ Njé ndigi je ləm ki ngay, kin ə re meje gangı ta dəje ti al ə, j-a j-əl ta ki Luwə ki me ki ti kati.

²² Ne je pəti ki ji dəje, j-a j-ingə rəe ti, tado ji təl rəje go ndu-kun je ti lie nim, ji ra ne je ki nəl-e nim.

²³ NĞa ningə, ndu ki un adi-je ə to kin: e ta kadi j-ade meje ki to NĞone Jəju Kirisı, taa kadi ji ndigi-naa ki yo je ki ne je təkı Kirisı adi-n-je ndune^o.

²⁴ Dəw ki ngəm ndu-kun je kin, e dəw ki a do Luwə ti nim, Luwə isi mee ti nim tə. Ne ki kadi ji gər-n təkı Luwə isi meje ti, e ki takul NDile ki adi-je.

4

Gər NDil Luwə ki ndil ki majal

¹ Njé ndigi je ləm, dije ki isi əli əi nə n-awi ki ndil mede ti kin itaai mede pəti al, nə kadi nai-de oi 6əy taa se NDil ki awi e NDil ki j rə Luwə ti wa. Tado njé ngom je ngay ki njé kəl kə nə n-əi njé kəl ta je ki ta Luwə ti, sanəi-naa donangi ti ne.

² Dəw ki ra ki gər kadi Jəju Kirisı təl rəne dəw ti aw ki NDil Luwə mene ti, ningə e kin ə e rəbi ki kadi igərii NDil Luwə.

³ Ningə dəw ki mbati kadi gər təkı Jəju Kirisı təl rəne dəw ti, aw ki NDil Luwə mene ti al, nə e ndil nje bə lə Kirisı yo ə aw-n mene ti. Əli adi oi ki mbisi təkı nje bə lə Kirisı a re, ningə ki 6asine kin, re e donangi ti ne ngata.

⁴ Sai nganm je, səi dije lə Luwə, ningə səi itəti rə dije ki njé kəl kə nə n-əi njé kəl ta ki ta Luwə ti kin, tado NDil ki awi mesi ti itə ndil ki isi me dije ti ki njé kədi ta lə Luwə al.

⁵ Njé ngom je ki njé kəl kə nə n-əi njé kəl ta ki ta Luwə ti ka kin əi me ne ra ti ki əsi ta Luwə, taa ta kəl-de ka e ta kəl ki əsi ta Luwə tə. E mbata kin ə dije ki njé kədi ta lə Luwə al ooi ta ləde maji ngay.

⁶ NĞa ningə, j-əi, j-əi dije lə Luwə adi dəw ki gər Luwə 6a a oo ta ləje, nə dəw ki e dəw lə Luwə al, a oo ta ləje al. Lo kin ti, j-a ji gəri NDil ki rəjeti ki ndil ki ngom.

NDigi-naa j rə Luwə ti

⁷ Njé ndigi je ləm ki ngay, adi ji ndigi-naa ki yo je ki ne je, tado ndigi-naa j rə Luwə ti. Dəw ki nje ndigi madine e ngon lə Luwə, taa e dəw ki gər Luwə tə.

⁸ Nə dəw ki ndigi madine al, gər Luwə al, tado Luwə e dəw ki nje ndigi dije.

⁹ Oi təji ki Luwə təji-je ndigi ki ndigi-je kin: Luwə ilə NĞonne ki kare ba be donangi ti ne kadi tə ki go rəbi lie 6a j-isi-n ki dəje taa.

¹⁰ E je 6a ji ndigi Luwə al, nə e e ə ndigi-je, ə ilə NĞonne ki un rəne ile kə kadi-kare ti mbata kigə-n do majal je ləje^o.

¹¹ NJé ndigi je lám ki ngay, kin ə Luwə ndigi-je be ningə, səbi kadi j-əi ka ji ndigi-naa ki yo je ki ne je to.

¹² Dəw ki oo Luwə ki kəmne goto, nə kin ə ji ndigi-naa ki yo je ki ne je ba, Luwə isi meje ti, ningə ndigi dije lie təji rəne ki taga rəje ti to.

¹³ Ne ki a ra kadi ji gəri-n təkı j-isi me Luwə ti nim Luwə isi meje ti nim e NDile ki adi-je.

¹⁴ NGA ningə, je j-o ki kəmje nim, ji ma naje nim təkı Bawje Luwə ilə ki NGone kadi aji dije ki dənangi ti ne.

¹⁵ Kin ə re dəw gər kadi Jəju e ngon Luwə ə, Luwə isi mee ti nim, e isi me Luwə ti nim.

¹⁶ Ba j-əi, ji gəri maji nim, j-adi meje nim təkı Luwə ndigi-je. Luwə e nje ndigi dije, adi dəw ki njiyə me ndigi-naa ti, Luwə e mee ti nim, e e me Luwə ti nim to.

¹⁷ Kin ə re ji ndigi-naa j-adi osi rəbə pay ba, j-a ji tı meje kati ndə gangi ta ti. J-a ji tı meje kati tado ji kisi ki do taa ləje dənangi ti ne to tə ya Kirisi be to.

¹⁸ Bəl goto me ndigi-naa ti, ndigi-naa ki rojeti ər bəl ko. Bəl e ne ki təji kində kəji ki kadi a re, ningə dəw ki nje bəl e dəw ki ndigi-naa goto rəe ti.

¹⁹ J-əi ba, ji ndigi-naa tado e Luwə ə ndigi-je kəte.

²⁰ Kin ə re dəw madi əl ə nə: «M-ndigi Luwə», ningə tal əsi ta ngokone ə, e dəw ki nje ngom kare. Kin ə re ngokəji ki o-e ki kəmi ne kin indige əl ə, Luwə ki o-e ki kəmi əl kin əsi kadi a indige əl.

²¹ *NDU-kun ki j-ingə rə Luwə ti əl ə nə: «Dəw ki ndigi Luwə ba, səbi kadi ndigi ngokone to.»

5

Kadi-me NGon Luwə e ngirə ndigi-naa

¹ Dəw ki adi mene kadi Jəju e *Dəw ki Luwə mbəte e ngon lə Luwə. NGA ningə, dəw ki ndigi baw ngon, ndigi ngone ki oje to.

² Kin ə re ji ndigi Luwə, ə ji rai kilə ki ndu-kun je lie ningə, lo kin ti ə j-a ji gəri-n təkı ji ndigi ngane je.

³ Tado ndigi Luwə e ta kadi ji ngəmi go ndu-kun lie. Ningə ndu-kun je lie əy əl to,

⁴ mbata ngan lə Luwə pəti təti rə ndigi ra ki dənangi ti ne. Ningə ne ki ji təti-n rə ndigi ra ki dənangi ti ne e kadi-me ləje.

⁵ Nə ə əsi kadi təti rə ndigi ra ki dənangi ti ne ə? Dəwe ba e dəw ki adi mene kadi Jəju e ngon Luwə kin par.

Naji ki ma ki do Jəju ti

⁶ E Jəju Kirisi ə re dənangi ti ne ki man batəm ləne nim ki məsi koyme nim. Re ki man par əl, nə re ki man əi ki məsi. Ningə NDil ə e nje ma naji, mbata NDil e ta ki rojeti.

⁷ Ba ki ne kin, njé ma naji je əi mitə,

⁸ adi e NDil Luwə nim, man nim, taa məsi nim to. Ningə ne je ki mitə kin ndude e naa ti.

⁹ Ji taa naji ki ma lə dije maji, nə naji ki ma lə Luwə təge e ngay wa bəy to; ningə e naji ki ma ki ma do NGonne ti.

¹⁰ Dəw ki adi mene NGon Luwə aw ki naji ki ma kin mene ti, nə dəw ki taa ta lə Luwə əl, ra-e nje ngom ti, tado taa naji ki ma ki Luwə ma do NGonne ti kin əl.

Kaji ki biti ki no ti

¹¹ Naji ki ma ki kadi ji gəri maji e kaji ki biti ki no ti ki Luwə adi-je kin. Ningə e kaji ki adi-je ki takul NGone.

¹² Dəw ki e me NGon ti ingə kaji, nə dəw ki e me NGon ti əl, kaji lie goto.

¹³ NGA ningə, ki ne kin, m-ndangi makitibi kin m-adi səsi, səi ki adi mesı NGon Luwə, kadi igəri təkı ingəi kaji ki biti ki no ti.

Kəl ta ki Luwə mbata lə njé ra majal je

¹⁴ Kin ə re ji dəji Luwə ne ki go ndigi ti lie ə, a oo do nduje, ningə lo kin ti, j-a ji tı meje kati.

¹⁵ Təkı ji gər kadi oo do nduje, ji tı meje kati kadi j-a j-ingə ne ki ji dəje to.

¹⁶ Kin ə dəw madi oo ngokone me majal ti ki əsi kadi tēe koy ə, maji kadi əl ta ki Luwə ə Luwə ə aje. E dije ki majal je lade a tēe koy əl ə ta kin səbi dode. Ta kare, majal madi e noo a tēe ki koy, ningə e ko majal ki be kin ba m-dəji səsi kadi əli ta ki Luwə do ti əl.

¹⁷ Ne ra ki go ti əl pəti e majal, nə majal pəti ba tēe koy əl.

¹⁸ Ji gər kadi dije ki əi ngan lə Luwə, a nayi-naa ki lo ra majal ti əl, tado NGon lə Luwə ngəm dode, nje majal əsi ra səde ne madi əl.

¹⁹ Ji gər kadi je dije lə Luwə, nə dənangi ba pəti e gin təgi ti lə nje majal.

²⁰ Ji gər bəy to kadi NGon lə Luwə re, adi-je ne gər ki kadi ji gəri-n Luwə ki rojeti. Ningə je, j-inda rəje naa ti ki Luwə ki rojeti ki takul NGone Jəju Kirisi. E ə e Luwə ki rojeti, e ə e kaji ki biti ki no ti.

²¹ NGANm je, əgi rəsi kun go kagi yo je.

Makitibi ki koo joo ki Ja ndangi

Ta ki do makitibi ti ki koo joo ki Ja ndangi

Nje ndangi makitibi kin 6a rane ə nə n-e «NGatəgi». Ningə ta kəle təji kadi e dəw ki aw ki ngon təgi madi do dije ti ki ndangi makitibi adi-de kin. NDangi ta adi «Dəne ki Luwə mbəte nim adi ngane je nim». Ningə Dəne əi ki ngane je kin, ki rəjeti 6a, əi njé kaw-naa je ki lo madi ti (1).

Hə dɪngəm mede ti kadi njiyəi me ta ki rəjeti ki me ndigi-naa ti (1-6); taa ndəji-de kadi indəi kəm-kədi do rəde ti ki rə dije ti ki njé ndo ne ki go rəbe ti al təkı əl-n me makitibi ti ki dəsəy kin be tə (7-11). Nje ndangi makitibi təl ta makitibi ləne ki ta kaw mba ki ndigi kadi n-a n-aw ki dəde ti, taa əl-de ta kuwə ji-naa lə njé kaw-naa je ki e səde indəi tae ti tə (12-13).

Təkı əl-n me makitibi ti ki dəsəy, dəji dije ki ndangi makitibi kin adi-de kadi indəi kəm-kədi do rəde ti nim, kadi uwəi təgide ba me kadi-me ti ki rəjeti nim tə.

Kuwəji-naa

¹ Mi NGatəgi lə njé kaw-naa je, m-ndangi makitibi kin madi j Dəne ki Luwə mbəti, taa madi ngani je ki səi səde je, m-ndigi səsi ndigi ki rəjeti. Ningə e mi par 6a m-ndigi səsi al, nə e dije pəti ki gəri ne ki rəjeti ə ndigi səsi.

² Ji ndigi səsi mbata ne ki rəjeti uwə meje, ningə e ne ki a to meje ti ki ndə je ndə je.

³ Ba ji dəji kadi me-maji, ki koo kəm-tondoo, ki lapiya lə Bawje Luwə əi ki NGone Jəju Kirisi e səsi naa kadi isi me ne ra ki rəjeti ki me ndigi-naa ti.

Ne ra ki rəjeti əi ki ndigi-naa

⁴ Rəm nəl-m ki dum biti kadi m-o təkı ngani je madi isi njiyəi do rəbi ti ki rəjeti, təkı Bawje Luwə dəji-n-je.

⁵ Ningə ki 6asine kin, Dəne ki nje ndigi ləm, ne ki m-dəji, e ta kadi ji ndigi-naa ki yo je ki ne je. E ndu-kun ki sigi 6a m-adi al, nə e ndu-kun ki j-ingəi lo kilə ngire ti nu wa kin[☆].

⁶ NDigi-naa e njiyə go ndu-kun ti lə Luwə. NGA ningə, ndu-kun ki osi mbisi ti lo kilə ngire ti nu, e ta kadi injiyyəi me ndigi-naa ti.

⁷ NJé kadi dije kilə-de ko ngay sanəi-naa ki lo pəti dənangi ti ne, ningə mbati kadi n-əli təkı Jəju Kirisi təl dəw təkı rəjeti. Lo kin ti a oi dəw ki nje ngom, ki nje tə rə Kirisi.

⁸ Indəi kəm-kədi do rəsi ti səi je wa, mba kadi kandi kilə rasi nay kə kare al, nə kadi ingəi ne kigə go jisi ki asi loe ti bərəre.

⁹ Ningə dəw ki a do njane ti me ne ndo ti ki əji do Kirisi al, nə tə a dam kare yo, e dəw ki

ne madi ki dəo-e naa ti ki Luwə goto. Dəw ki a do njane ti me ne ndo ti ki əji do Kirisi, e dəw ki dəo-i-naa naa ti ki Luwə nim ki NGone nim.

¹⁰ Kin ə re dəw madi re rəsi ti ki ne ki rangi 6i ki ne ndo kin al 6a, uwəi-e ki rəsi ti al nim, uwəi jie al nim.

¹¹ Tado re uwəi jie 6a, irai madi-naa sie do kilə rae ti ki majal.

Ta ki dəbəy ti

¹² M-aw ki ne je ngay 6əy kadi m-əl səsi, nə m-ndigi kadi m-ndangi ki man ndangi ne me makitibi ti al. Tado m-ində mem ti kadi m-a m-aw rəsi ti kadi m-əl səsi ta ki tam, kadi tə rənəl laje osi taga pay.

¹³ Dije ki dan njé kaw-naa je ti ki ne, ki əi dije ki Luwə mbəte uwəi jii.

☆ 1:5 Ja 13.34; 15.12, 17

Makitibi ki kō mitə ki Ja ndangi

Ta ki dō makitibi ti ki kō mitə ki Ja ndangi

Makitibi kin ka e «NGatōgi» ə ndangi tō (3 Ja 1; 2 Ja 1), ningə ndangi adi Gayusi. Ji gər nē madi kare dō Gayusi ti kin al, nə nē kare 6a, nje ndangi makitibi tōje kadi e dəw ki a dō njane ti me nē ki rōjeti. Hale e dangi ki hal Diyotirəbi ki e dəw kare ki aw ki hal ki nga dan njē kaw-naa je ti. Diyotirəbi əl ta lə «NGatōgi» majal nim, taa e dəw ki uwə mba je ki rōne ti al nim tō.

Nje ndangi makitibi piti Gayusi maji ngay oji dō ka dō nja ti lie nim oji dō maji ki isi ra ki njē kadi-me je nim tō (1-8). NGatōgi nō rōne oji dō hal Diyotirəbi (9-10), nə əl ta lə nje kun go Kirisi madi ki tōe nə Dəmetirusi maji ngay, təkə e dəw ki kile rae maji (11-12). Go ti 6a, əl ta kaw mba ki ndigi kadi n-a n-aw ki dōde ti, taa əl-de ta kuwə ji-naa lə made je ki indəi tae ti tō (13-15).

Təki j-o-n me makitibi ti ne, ji gəri kadi ra mba ki kuwə ngakoje je ki rōje ti e nē madi ki tōji ndigi-naa nim, tōji ka dō nja ti me nē ki rōjeti nim tō.

Kuwə ji-naa

¹ Mi NGatōgi lə njē kaw-naa je, m-ndangi makitibi kin madi j nje ndigi ləm ki ngay Gayusi, ki m-ndigi ndigi ki rōjeti.

² Madim ki ngay, m-ndingə kadi nē je pəti ki rōi ti awi maji ki kəte kəte. M-dəji kadi darəi e ki lapiya təkə ndili e-n ki lapiya kin be tō.

Gayusi e nje ra nē ki maji

³ Təkə rōjeti, rəm nəl-m ngay, tadō ngakoje je ki rəi tēgi ne, mai naji dō nē ki rōjeti ki ooi rəi ti. Əli ta dō njiyə ti ki isi njiyə me nē ki rōjeti.

⁴ Nē ki adi-m rənəl ngay e ta kadi m-o təkə nganm je isi njiyəi dō rəbi ti ki rōjeti.

⁵ Madim ki ngay, isi tōji ka dō nja ti ləi me kində ti ki isi ində kəmi go ngakoje je ti, ki əi mba je wa bəy.

⁶ NGakoje je kin, mai naji ndigi ki indigi-de kin ki ta kəm njē kaw naa je ti. Kadi inay ki lo ra ti səde ra ki asi ta tō Luwə kadi uni ta mba ləde ki kəte.

⁷ E ki mbata tō Kirisi ə osii dō rəbi ti ki kanji taa nē ji dije ti ki gəri Luwə al.

⁸ J-əi 6a, səbi kadi j-osi gin dije ki be kin, mba kadi j-indəi rōje naa ti səde dō kilə kilə mbə nē ki rōjeti ki isi rai.

Hal Diyotirəbi

⁹ M-ndangi ngon makitibi m-adi njē kaw-naa je, nə Diyotirəbi ki e dəw ki ge kadi n-e taa n-isi dō dije ti ra kilə ki ta ləm al.

¹⁰ E mbata kin ə, ndō ki m-a m-tēg rōsi ti ə, m-a m-əl kilə rae ki majal kin ki taga, e ki isi ində dōje lo ti ki ta je ki majal. Ningə nē kare ki to ngay, e wa mbati kuwə ngakoje je ki mba ki rōne ti, taa dije ki ndigi kadi n-uwəi-de ki rōde ti ka ogi-de dōe tō. Dije ki uwəi ngakoje je ki rōde ti 6a, e tuwə-de kō dan njē kaw-naa je ti.

¹¹ Nje ndigi ləm ki ngay, indaji majal ki ra al, nə kadi indaji maji ki ra. Dəw ki nje ra maji e dəw lə Luwə, nə dəw ki nje ra majal e dəw ki gər Luwə al.

¹² Re e Dəmetirusi 6a, e dije pəti ə mai naji ki maji dōe ti. Nē ra ki rōjeti ki j rə Luwə ti, ki isi təl rōne go ti wa kin ka ma naji lie. Taa je wa ka ji ma naji lie tō. Ningə igər kadi naji ki ma ləje e naji ki ma ki rōjeti.

¹³ M-aw ki nē je ngay kadi tə m-əli, nə m-ndigi kadi m-ndangi ki man ndangi nē ki kagi ndangi nē al.

¹⁴ Tadō m-ində məm ti kadi kagi lo ngay al ə j-a j-o-naa, kadi j-əl-naa ta ki taje.

¹⁵ M-dəji kadi isi ki lapiya. Madije je ki ne uwəi jii. Ningə kadi uwə ji madije je ki nōq kare kare adi-je tō.

Makitibi ki Judi ndangi

Ta ki do makitibi ti ki Judi ndangi

Makitibi la Judi kin, ndangi adi njé kaw-naa je ki lo madi ti gin kare be par al, na ndangi adi dije pæti ki njé kun go Kirisi. Ta ki me makitibi ti kin aw naa ti basi ki makitibi ki ko joo ki Piyar ndangi (2Pi. 2). Makitibi la Judi ai ki Makitibi ki ko joo la Piyar joo pu roi ki dije ki njé ndo ne ki majal. Dije kin daw a gar-de ki ræbi kaya rade.

Go kilæ ngiræ ta ti (1-2), nje ndangi makitibi ilæ jine ki togine kæm njé njiyæ taa ki ne ndo ki ngom ti, ki turi dan njé kaw-naa je ti, 6a æl-de adi gæri tæki ta ki gangi ki bo to isi ngæm-de noo (3-16). NGA ningæ, dam ti læ njé kadi-me je 6a, Judi dæji-de kadi ai do njade ti me kadi-me ti (17-23). Go ti, tøl ta makitibi læne ki kilæ tæji do Luwæ ti ki e ki karne ba par æ Luwæ. Luwæ ki e nje kaji dije ki go ræbi læ Jæju Kirisi (24-25).

Kin æ re makitibi kin tæe ki gin togi ta ki ngom ki e ne ki daw a maji al 6a, ilæ jine maji ngay do togi ti æi ki ne kindæ me do ti ki njé kun go Kirisi ingai ki ræ Luwæ ti, me to Jæju Kirisi ti ki ræbi læ NDil Luwæ kin (20-21).

Kuwæji-naa

¹ Mi Judi, 6ææ kilæ læ Jæju Kirisi, ki mi ngoko Jaki*, æ m-ndangi makitibi kin m-adi sæi ki Luwæ 6ar sæsi, ki Bawje Luwæ ndigi sæi, ki Jæju Kirisi ngæm sæsi tæ ne læne kin.

² Ningæ kadi koo kæm-to-ndoo, ki lapiya, ki ndigi-naa læ Luwæ to mbar mbar ki dæsi ti.

Njé ndo ne je ki ngom

³ Njé ndigi je læm ki ngay, m-ndingæ ngay kæte kadi m-ndangi makitibi madi sæsi oji do kaji ki j-æi kare ba do ti kin. Ningæ ki basine kin, e togi madi ki isi dæm ti kadi m-ndangi makitibi kin m-adi sæsi, m-ilæ-n dingæm mesi ti kadi iræi do kadi-me ti ki Luwæ adi dije læne nja kare ba par goe gangi kin.

⁴ M-æi be mbata dije madi ki ta ki gangi ki dæde ti e ki ndangi me makitibi ti læ Luwæ kæte nu kin, turi dansi ti, isi mbiri ta me-maji læ Luwæ kin, tæli-e ta ra kaya ti læde, taa mbati dæw ki e karne ba æ e Nje kun dæje, ki e Baæe læje Jæju Kirisi kin to.

⁵ M-gær kadi igæri ne je pæti maji, na m-ndigi kadi m-ole mesi do ti tæki, loki Baæe tæe ki dije læne 6e 6ææ ti Ejipi ti, go ti, to ko njé je ki rai ræde tæ njé me ngæ je*.

⁶ Ningæ m-ndigi kadi m-ole mesi do ti 6æy tæki, malayka je ki ai do togi ti ki Luwæ adi-de kin al, na mbati lo kiside, Luwæ uwæ-de dangay ti lo ti ki koo, dæo-de ki kulæ gindi ki kadi a toi biti ki no ti, mbata ta ki gangi ki boy ki a re.

⁷ E be to æ, Sodom ki Gomor* ki 6e je ki gæi gidide, ki uni ræde ilæi me kaya ki ra ti, kae ti læ malayka je wa ka kin to, adi sangi-naa ki lo sangi ti al kin, Luwæ uwæ-de dangay ti me por ti ki a to biti ki no ti. Ningæ e kin e ndæji-naa ki to mbata læ dije pæti.

⁸ E be æ, njé ndo ne je ki ngom ka kin, me do majal ti læde, buri ki ræde, kidi togi læ Luwæ, tæji malayka je ki æi ne piti je.

⁹ Ne kare, Misæl ki nje kun do malayka je*, loki isi naji-naa ta ti ki su, isi kæli-naa do nin Moji ti kin ka*, sangi kadi n-gangi ta madi tæ ne tæji dæe ti al, na ta ki æl 6a, æ æ na: «Kadi Baæe indæi oji*.»

¹⁰ Na dije ki njé ndo ne je ki ngom kin, ne je gæri-e al ka tæji-e, nga ningæ, ne gær ki ojii-de tæ ya dæ je be par kin 6a, e ne ki kadi tuji-de tæ tuji yo.

¹¹ Tuji e dæde ti, tædo uni ræbi læ Kay*; mbata læ læ æ uri wale tæ Balam* be; tuji tædo tæi ræ tæ Kore* æi ki dije læne be.

¹² Kiside sæsi ta ne kuso ti læ ngakonaa je, ra adi ne kuso læsi tæl ne ki to nje. Usoi je ayi-naa je adi æsi-de ki kanji ræsol, goi ta tide æi je wa. Toi tæ kil ndi ki næl ær-e aw sie adi lo kadi ædi goto kin be, toi tæ kagi je ki nay kandidate ti ka andi al, adi loki daw ær-de ki ngiræde ba ko 6a, tæli oyi koy ki ko joo kin be.

¹³ Naji kilæ rade je ki to ræsol ki taga ta pungu ba ki buki pulumne ngangæ ba ti kin be. Taa toi tæ mee je ki gæri lo kawde al, ki lo ki ndul kururu to mbata læde biti ki no ti kin be.

¹⁴ E æi je æ nje kæi ta ki ta Luwæ ti Enoki* ki e kaje ki nje ko siri go Adam ti ndo ndil dæde ti æ na: «Oi, Baæe a re ki malayka je dibi kuti bay bay,

¹⁵ kadi gangi ta ki bo do dije ti pæti. A uwæ njé ra majal je pæti dangay ti oji-n do kilæ rade je ki majal pæti ki rai osii ta Luwæ, taa oji-n do ta je ki to kæi al pæti ki æli do Luwa ti tæ.»

¹⁶ Ei dije ki rænel læde goto, isi 6ai ta ki dækagæ je pæti. Rai ne je ki mede ndigi, ta ki isi tæe tade ti e ræ ki kaji, ningæ re o-de isi toi daw pe pe kin 6a, e kadi ingai ne ki to soti ki daræde ræ dæwe ti kin.

Ta kaji ki ræ njé ndole go Kirisi ti

¹⁷ NGA ningæ, ki oji dæsi, sæi njé ndigi je læm ki ngay, m-dæji sæsi kadi adi meso ole do ta ti ki njé kaw kilæ je læ Baæe læje Jæju Kirisi æi sæsi kæte nu kin.

* 1:1 Mt 13:55; Mk 6:3 * 1:5 Tæe ki taga 12:51; Kor Isirayæl je 14:29-30 * 1:7 Kilæ ngiræ ne je 19:1-25 * 1:9 1Tæsa 4:16; Daniyæl 10:13, 21; 12:1; Ntd 12:7 * 1:9 Dæterænóm 34:6 * 1:9 14-15 * 1:11 Kilæ ngiræ ne je 4:3-8 * 1:11 Kor Isirayæl je 22:1-35 * 1:11 Kor Isirayæl je 16:1-35 * 1:14 Kilæ ngiræ ne je 5:18, 21-24

¹⁸ Əli səsi əi nə: «Dəkagilo ki dɔbəy ti ə a ingəi dije ki a ibəi səsi kogii nīm, a njiyəi ki go ndigi ra ti ki majal ki mede ti nīm tɔ.»

¹⁹ Kadi igəri, e əi je ə əi njé re ki gangi-naa. Ningə mər ta je ləde e mər ki go darɔ ti, ɓi e mər ta ki j rɔ NDil Luwə ti al.

²⁰ Nə səi, njé ndigi je ləm ki ngay, m-dəji səsi kadi adi ngirə kisi ki dɔ taa ləsi e dɔ kadi-me ti ki rɔjeti ləsi kin. Əli ta ki Luwə ki tɔgi NDile.

²¹ Ningə kadi uwəi tɔgisi ba me ndigi ti ki Luwə ndigi-je. Uwəi tɔgisi ba inginəl ta Bəbe ləje Jəju Kirisi ki me me-maji ti lie, a adi səsi kaji ki bitɔ ki nɔ ti kin.

²² Njé ki mede isi tɔsi, maji kadi oi kəm-to-ndoo ləde.

²³ Aji-de ki rəbi nagi ta por ti taa. Njé ki rangi ɓəy, maji kadi oi kəm-to-ndoo ləde, nga ningə oi rəsi maji kadi ɪlati rəsi ki kilə rade je ki majal kin al, nə kadi ɔsi kilə rade je ki majal ngərəngi. Ɔsi ngərəngi, bitɔ kadi kibi rɔde ki kilə ki go darɔ ti təl-e nɛ ki to nje ti kin ka kadi ɔsi ngərəngi ɓəy.

Kilə tɔji dɔ Luwə ti

²⁴⁻²⁵ Kadi kilə tɔji e ki dɔ Luwə ti ki e ki karne ba ə e Luwə, e ki asi kadi ngəm səsi adi ɔsi me majal ti al, e ki kadi a ra adi itɛɛi rəi me kunje ti ki rɔnəl ki kanji yoro, e ki aji-je ki rəbi lə Bəbe ləje Jəju Kirisi kin. Ningə kadi tɔɓa, ki kəti ɓəl, ki tɔgi, ki kɔɓe, e lie, dəkagilo ti ki də, ki dəkagilo ki ɓone, ki dəkagilo ki a re bitɔ ki nɔ ti! *Amen.

Makitibi Nɛ ki tɛɛ ki dɔe

Ta ki dɔ makitibi Nɛ ki tɛɛ ki dɔe ti

To ki «Apokalipisi» ki j-ingə me makitibi ti e ta Giraki ki kɔr mee ki ta Nanginda nɔ «Nɛ ki tɛɛ ki dɔe». Ningə e Ja ki e ki kare dan njɛ kaw kilə je ti ki dɔgi gide joo ə Baɓe Jəju Kirisi tɛɛ ki dɔ nɛ je ki rojeti ki to lo ɓɔyɔ ti ade ndangi (1.1-2).

Ja ndangi Makitibi kin a e basi ki ɓal ki ɓu kare go koji Kirisi ti be. NGA ningə, e dɔkagilo ti ki nje koɓe ko bo ki Rom ti ndigi kadi dije ɔsi məkaside nangi nɔne ti tɔ yo madi be. NJɛ kun go Kirisi ki mbati kosi məkaside nangi nɔe ti, adi-de ko ngay. Be ə, uwəi Ja awi ilai-e dangay ti dɔ dər ti ki Patimosi, mbata lə Poy Ta ki Maji ki ilə mɓeɛ. NDangi makitibi kin adi njɛ kaw-naa je ki siri ki dɔnangi Aji ti ki bari-e Aji ji du (ɓone bari-e Turki).

NJɛ kun go Kirisi ingai ko mbata gər ki gəri kadi Baɓe ləde e kare ba ə e Jəju Kirisi. E be ə, me ko ti kin, Ja ndangi makitibi adi-de, ilə-n dingəm mede ti kadi ai dɔ njade ti. Me makitibi ti ki Ja ndangi kin, nɛ ki əl tae ngay me ti e nɛ je ki oo me ndil ti, ki ndaji nɛ je ki taji nɛ je ki to ki kəme kame. E ndaji nɛ je ki to me makitibi kun mindi ti ki kəke nɔo. Je dɔkagilo ti ki tɔgi je ki majal isi ɔdi rɔde, nɔ Jəju Kirisi ki e Baɓe a re kadi a budi-de mur mur.

Lo kilə ngirə ta ti, Ja əl ta ki dɔ rɔne ti tɔ nje kaw kilə lə Kirisi ki nje kɔ lo koy ti (1.1-8).

Nɛ ki dɔsay, Ja taji nɛ koo me ndil ti lie ki dɔsay ki Jəju əl-e ta me ti kadi ndangi adi njɛ kaw-naa je ki siri ki dɔnangi Aji ti ki bari-e Aji ki du (1.9-3.22).

Go ti, Ja əl ta lə kun ki uni-e awi sie dɔra ti adi oo nɛ je ki dangi dangi ɔsi go-naa me ndil ti. OO nɛ kində je ki me dɔra ti ki isi ɔsi kura Luwə əi ki Jəju Kirisi (4-5); oo makitibi ki nɛ kuwe je ki siri (6.1-8.1); oo tɔbi je ki siri (8.2-11.19); oo dirago əi ki da je ki joo (12.1-13.18); oo NGon bati əi ki dije ki kigə dɔde ki dibi ɓu ki dibi kuti ki dibi ɔo dɔ ti (144.00), taa ta ki gangi ki a re ki malayka əl ta dɔ ti to (14.1-20); oo kɔpi je ki siri ki a rai ki wongi lə Luwə (15.1-16.21); oo tuji ki a osi dɔ Babilon ti, ki rɔ a tati da, ki nje kəl ta ngom kə nɔ n-e nje kəl ta ki ta Luwə ti, ki rɔ e a tati su (17.1-20.10); taa oo dɔra ki sigi, ki dɔnangi ki sigi, ki Jorijalam ki sigi to (21.1-22.5).

Makitibi Nɛ ki tɛɛ ki dɔe tɔl tane ki ndu ki ndaji ki ngə ngay ki Kirisi, Nje kɔ lo koy ti ndaji, ki ndue ki un ə nɔ: «M-a m-re ɓasine» (22.6-21). E makitibi ki ra rone tɔ makitibi ki ngə ngay ə se to ɓal wa be. NGA ningə

Ja ndangi mba kadi ilə-n ɓal me njɛ kadi-me je ti əl, nɔ ndangi kadi ilə-n dingəm mede ti dɔkagilo je ti ki nga. Nɛ je ki koo me ndil ti kin taji kilə ki Kirisi ra mbata maji lə dije lie ki njɛ ndole goe.

¹ Makitibi kin e nɛ ki to lo ɓɔyɔ ti ki Jəju Kirisi tɛɛ ki dɔe. Ningə e Luwə ə ade kadi taji ɓəə kilə je ləne, kadi gəri nɛ ki a ra nɛ ɓasi. E be ə, Jəju Kirisi ilə ki malayka ləne kare adi aw tɛɛ ki dɔe adi ɓəə kilə lie Ja gər.

² Ja ma naji dɔ nɛ je ti pəti ki oo kin təkɪ e ta lə Luwə, təkɪ e ta ki rojeti ki Jəju Kirisi tɛɛ ki dɔe.

³ Maji-kur e dɔ dɔw ti ki tidə makitibi kin, ki dɔ dije ti ki njɛ koo dɔ ta je ki tɛɛ ta Luwə ti kin, ə tɔli rɔde go ti. Tadɔ dɔkagilo ki nɛ je kin a rai nɛ e ɓasi.

Ta ki sɔbi dɔ njɛ kaw naa je ki siri ki dɔnangi Aji ti

⁴ Mi Ja, ə m-ndangi makitibi m-adi sɔi njɛ kaw naa je ki siri ki isi dɔnangi Aji ti^o.

M-daji kadi Luwə ki isi nɔo ɓone, ki isi mari nu, ki e nje re nim, kadi ndil je ki siri ki ai nɔ kimbər ngar ti lie nim,

⁵ taa kadi Jəju Kirisi ki e nje ma naji ki rojeti, ki e dɔw ki dɔsay ki i dan njɛ koy je ti, ki e NGar lə ngar je ki dɔnangi ti ne kin nim, pəti kadi me-maji ləde ki lapiya ləde e sɔsi naa ti.

Jəju Kirisi ndigi-je, ə taa-je gin tɔgi ti lə majal ki məsine,

⁶ ɔr-je ində ta dangi tɔ ngar je, tɔl-je njɛ kijə nɛ məsi kadi-kare ti mba kadi ji ra kilə j-adi Luwə ki Bawne. M-daji kadi toji ki tɔgi e lie ki dɔ ɓal je ki dɔ ɓal je, *Amen!

⁷ Oi-e, isi re me kil ndi ti, Dije pəti a ooi-e ki kəmde^o, NJɛ wa ki njɛ kosi kade ki ningə kin ka a ooi-e ki kəmde,

Gin ka je ki dangi dangi ki dɔnangi ne a nɔi ndoo mbata lie.

Oyo, Amen!
⁸ Baɓe Luwə ə nɔ: «Mi Alpa ki Omega, nje kisi nɔo ɓone, nje kisi mari nu, ki nje re, mi nje kisi dɔ tɔgi je ti pəti.»

Ja oo Kirisi me ndil ti

⁹ Mi ngokosi Ja, ki mi sɔsi naa ti me ko ti, mi dansi ti sɔi ki Luwə ində sɔsi tɔ ngar je, mi m-uwə tɔgim ba sɔsi me kində rɔ-naa ti ki Kirisi. Dije ilai-mi dangay ti dɔ dər ti ki Patimosi ki mbata ta lə Luwə ki m-ilə mɓeɛ, taa ki mbata naji ki ma ki m-ma dɔ ta ki rojeti ki Jəju Kirisi tɛɛ ki dɔe.

¹⁰ NDɔe ti kin, e ndo lə Baɓe, ɓa NDil re ur dɔm ti, adi m-o ndu ta madi tɛɛ gom ti ki tɔgine tɔ ndu tɔbi be,

¹¹ əl-m ə nɔ: «Nɛ ki o kin, indangi me makitibi ti, ɓa go ti, ilə-n adi njɛ kaw naa je ki siri, adi e Epəji, ki Isimir, ki Pərgam, ki Tiyatir, ki Sardi, ki Piladəlpi, ki Lawodise.»

¹² Lo kin ti, m-yɛti rɔm kadi m-o dɔw ə wa ki a əl-m ta kin 6a, m-o lambi je, ki rai-de ki ɔr əi siri.

¹³ Ningə dan lambi je ti ka kin, dɔw madi ki to tɔ *NGon dɔw be isi ti nɔɔ. Hə kibi ngal rone ti, 6a dɔ kadine ki kulə ki rai ki ɔr.

¹⁴ Dɔe je, ki bisi dɔe je, ndai bal bal tɔ buy, ə se bu wa be. Kə kəme ndɔy tɔ por be.

¹⁵ NJae je toi tɔ andi ki ndole, ki kodi o kam be, 6a ndue 6a tɔ pung; ba kam be tɔ*.

¹⁶ Uwə mee je siri ji kone ti, ningə kiyə kasigar ki tae ki taa ati soy soy, taa ta kate e dam joo nim, tɛɛ tae ti. Kəme unji tɔ kadi ki dan kada kam be.

¹⁷ Loki m-o-e 6a, m-osi njae ti tɔ dɔw ki oy, m-to. Nə ində ji kone dɔm ti ə nɔ: «fɛl al, mi ki dɔsɔy, ə mi ki dɔbɔy ti tɔ*».

¹⁸ mi nje kisi kəm ba, m-oy, nə m-təl m-isi kəm ba, kadi m-isi biti ki dɔ 6al je, dɔ 6al je. M-aw ki lakələ lə koy ki lo ki koo jim ti.

¹⁹ Ningə, kadi indangi nɛ ki o, nɛ ki isi ra nɛ basine, ki nɛ ki a ra nɛ go ti gogi.

²⁰ NGA ningə, ki ɔji dɔ mee je ki siri ki o ji kom ti, ki lambi je ki siri ki rai-de ki ɔr, kɔr mede ə to kin: mee je ki siri, əi malayka je lə njé kaw naa je ki siri, ningə lambi je ki siri, əi njé kaw naa je ki siri tɔ.»

2

Makitibi ki ndangi kadi njé kaw-naa je ki Epaji ti

¹ Nje kuwə mee je ki siri ji kone ti, nje njiyə dan lambi je ti siri ki rai-de ki ɔr əl-m mi Jə ə nɔ: «ndangi makitibi kin adi malayka lə njé kaw naa je ki Epaji ti, əl-e təkɪ nje kuwə mee je ki siri ji kone ti, nje njiyə dan lambi je ti siri ki rai-de ki ɔr əl ə nɔ:

² M-gər nɛ ra je ləi, m-gər kilə rai, ki kuwə tɔgi ba ləi. M-gər kadi j ilə bandi ta naa ti ki njé me majal je al. Dije madi ki isi ɔari rɔde njé kaw kilə je, nə əi njé kaw kilə je al kin, j ina-de adi igər-de tɔ njé ngom je.

³ Nje kuwə tɔgi ba, ingə kɔ mbata ləm, nə be ka, iyə tae al.

⁴ NGA ningə, nɛ kare ki m-aw-n səi ki ta, e ta lə kiyə ki iyə ta ndigi ki indigi-m kəte kin kɔ.

⁵ Ə adi meɪ ole dɔ lo ki osi ti, iyə pa njiyəi ki basine kin kɔ, ə itəl ire dɔ njai ti ki kəte gogi. Re iyə pa njiyəi ki basine kin kɔ al ə, m-a m-re kadi m-ɔr lambi ləi lo kise ti kin kɔ.

⁶ Ningə ki basine kin, nɛ kare ki m-o maji, rɔi ti, imbati kilə ra Nikolayiti je, təkɪ mi m-mbati-n kilə rade ka kin be tɔ.

⁷ NGA ningə, dɔw ki aw ki mbine 6a, kadi oo-n dɔ ta ki NDil Luwə əl njé kaw naa je kin!

«Dɔw ki nje tətɪ rɔ, m-a m-ade uso kandi kadi koy al ki a me 6e rɔnəl ti lə Luwə*.»

Makitibi ki ndangi kadi njé kaw naa je ki Isimir ti

⁸ «Makitibi kin indangi adi malayka lə njé kaw naa je ki Isimir ti: Ta ki dɔw ki dɔsɔy, ki e dɔw ki dɔbɔy ti tɔ, dɔw ki oy nə təl isi kəm ba, əl me ti ə to kin:

⁹ M-gər kɔ ləi ki ndoo ləi, nə ki rɔjeti, j njé nɛ kingə. Taa m-gər ta je ki majal ki njé ki ɔari rɔde əi nə n-əl *Jipi je, nə ki rɔjeti, əi Jipi je al, isi əli dɔi ti: əi njé kaw-naa je lə *Sata.

¹⁰ A ingə kɔ, nə maji kadi iɛl al. Su a ɔuki dije madi dansi ti dangay ti kadi na-n tɔgisi, a ingəi kɔ asi ndɔ dɔgi, nə əi dɔ njasi ti biti koy, ə m-a m-adi səsi jɔgi tətɪ rɔ, ki e kaji ki biti ki nɔ ti.

¹¹ «Dɔw ki aw ki mbine 6a, kadi oo-n dɔ ta ki NDil Luwə əl njé kaw-naa je kin maji!

«Dɔw ki nje tətɪ rɔ, koy ki nje kɔ joo a tɛɛ kade ti al.»

Makitibi ki ndangi kadi njé kaw naa je ki Pərgam ti

¹² «Makitibi kin indangi adi malayka lə njé kaw naa je ki Pərgam ti: Ta ki dɔw ki nje koti kiyə kasigar ki tae ki taa ati soy soy, taa ta kate e dam joo nim tɔ, əl me ti ə to kin:

¹³ M-gər lo ki isi ti kin; e lo ki *Satə ɔ 6e titi, nə be ka, biti ɔone, j uwə rɔi rɔm ti adi ngə, inaji ndui al. Dəkagilo wa ki ndɔ ki tɔli ɔəə kilə ləm ki rɔjeti, Atipasi, lo ti wa ki Satə isi ti kin ka, inaji ndui al.

¹⁴ Ningə, nɛ kare ki m-aw səi ki ta dɔ ti, e ta lə dije ləi madi ki uwəi go nɛ ndo ki to tɔ yə Balam be ngə kin. Balam ki nje kɔji ngar Balaki kadi iyə gum uwə-n ngan *Isirayəl je ki rəbi kuso da ki pəli yo je nim, sangi-naa kaya ti nim*.

¹⁵ E be tɔ ə, j ka aw ki dije ki njé kuwə go nɛ ndo lə Nikolayiti je nɔɔ tɔ.

¹⁶ Ə kadi iyə pa njiyəi kɔ. A re e be al ə, m-a m-re ɔsine kadi m-rɔ ki dije kin ki kiyə kasigar ki tɛɛ tam ti kin.

¹⁷ «Dɔw ki aw ki mbine 6a, kadi oo-n dɔ ta ki NDil Luwə əl njé kaw naa je kin!

«Dɔw ki nje tətɪ rɔ, m-a m-ade man ki e nɛ kuso ki ɔɔyɔ ləki, m-a m-ade kɔsi mbal ki nda, ki e ki ndangi tɔ ti ki sigi* ki e tɔ ki dɔw gər al titi. Dɔw ki mbal kin ɔdi jie par ə gər tɔ kin.»

Makitibi ki ndangi kadi njé kaw naa je ki Tiyatir ti

¹⁸ «Makitibi kin indangi adi malayka lə njé kaw naa je ki Tiyatir ti: Ta ki dɔw ki kə kəme ndɔy tɔ por be, taa njae je toi tɔ andi ki ndole, ki kodi o kam be, əl me ti ə to kin:

¹⁹ M-gər nɛ rai je, ki ndigi-naa ki to rɔi ti, ki kadi-me ləi, ki ra kilə kadi dije, ki kuwə tɔgi ba ləi. Nɛ rai je ki gogi nɛ maji al dɔ ki kəte je.

²⁰ Nə nɛ kare ki m-aw səi ki ta dɔ ti, e kiyə ki iyə Jəjabəl, ki ə nə n-e dāne ki nje kəl ta ki

* 1:15 13-15: Daniyəl 7.9, 13; 10.5-6

* 1:17 16-17: Ejay 44.6; 48.12; 49.2; Eb 4.12

* 2:7 Kilə ngirə nɛ je 2.8-9

* 2:14

Kor Isirayəl je 31.16; Kor Isirayəl je 22-24

* 2:17 Tɛɛ ki taga 16.14-15, 33-34; Ejay 65.15

ta Luwə ti kin, adi isi ɓuki ɓəə kilə je ləm wale: isi ɔsi-de ki me kaya ki ra ti, ki me kuso da ti ki pəli yo.

²¹ M-iyə dəkagilo m-ade kadi iyə-n pa njiyane kə, nə mbati kiyə rəbi kaya ki ra.

²² E be ə, m-a m-ile nangi dō tirə rə kə ti, naa ti ki njé sange kaya ti je. A re iyəi ta pa njiyade je ki majal kin kə wa taa, tə m-iyə ta ne ki m-ɔji kadi m-ra səde kin.

²³ M-a m-adi ngane je oyi. Ba, lo kin ti, njé kaw naa je pəti a gəri kadi mi dəw ki m-gər mər ta je, ki ndigi ra je lə dije. Dəw ki ra dansi ti, m-a m-ra-e ki go kilə rae ti*.

²⁴ NGa ningə, səi ndəgi njé kaw-naa je ki Tiyatir ti, ki uwəi go ne ndo ki ngom kin, al, taa indoi ne ki əi je ɓari-e “ne ɓoyɔ kaki lə Satə” kin al tə, m-əl səsi kadi igəri təkɪ m-a m-ində ne kəy madi ki rangi dəsi ti al ngata.

²⁵ NGa ningə, ne kare ɓa, maji kadi, ne ki ai dō ti kin, uwəi ba, ɓiti kadi m-re.

²⁶ «Dəw ki nje tətɪ rə, dəw ki uwə go kilə je ləm ɓiti dɔbəy ti, m-a m-ade tɔgi kɔbɔe dɔ gin dije ti ki dangi dangi.

²⁷ A o-de ɓe ki gəl gindi, a tə-n dɔde təkɪ dəw a tə-n ngoo wanji kin be.

²⁸ E be ə, mi wa ka m-ingə-n tɔgi ki rə Bai ti. Taa m-a m-ade mee ki nje kibə ta gin lo ti tɔ*.

²⁹ «Dəw ki aw ki mbine ɓa, kadi oo-n dɔ ta ki NDil Luwə əl njé kaw naa je kin!»

3

Makitibi ki ndangi kadi njé kaw naa je ki Sardi ti

¹ «Makitibi kin indangi adi malayka lə njé kaw naa je ki Sardi ti: Ta ki nje ndil je ki siri lə Luwə ki mee je ki siri əl me ti ə tɔ kin: M-gər kilə rai je: ira rəi adi dije ooi-ni tə dəw ki isi kəm, nə ki rɔjeti ɓa, i dəw ki koy.

² Isi kəm dɔ rəi ti, adi tɔgi ndəge je ki isi oyi, tādɔ m-o kilə rai kare ki asi naa ta kəm Luwə ti goto.

³ Adi mei ole dɔ ne ndo ti ki ingə je, o dɔe je kin, ningə kadi a dɔ njai ti ə iyə pa njiyai ki majal kə. Kin ə re indəl dɔ ɓi ti al ə, m-a m-re m-uwə-i nangi busi tə nje ɓogi be ki kanji kadi igər dɔ kade.

⁴ NGa ningə, dije madi je dani ti Sardi noo wa, lati ne ki majal kibi je ti ləde al. A iləi kibi ki nda rɔde ti kadi dani-mi, tādɔ əi dije ki asi.

⁵ Dije ki njé tətɪ rə, a iləi kibi ki nda rɔde ti, ningə m-a m-buji tɔde kə me makitibi kajɪ ti al. M-a m-gər-de tə dije ləm ta kəm Bai ti ki ta kəm malayka je ti lie.

⁶ Dəw ki aw ki mbine ɓa, kadi oo-n dɔ ta ki NDil Luwə əl njé kaw naa je kin!»

Makitibi ki ndangi kadi njé kaw naa je ki Piladəpi ti

⁷ «Makitibi kin indangi adi malayka lə njé kaw naa je ki Piladəpi: Ta ki nje kay njay,

dəw ki rɔjeti, e ki uwə lakələ lə *Dabidi jine ti, e ki uwə tēē ə dəw asi kuti al, e ki uwə uti ə dəw asi tēē al, əl me ti ə tɔ kin:

⁸ M-gər kile rai; m-gər kadi tɔgi e ngay al, nə ingəm ta ləm maji, inaji ndui al. NGa ningə, ki ne kin, m-tēē ta kəy nɔi ti, ki dəw ki asi kadi uti goto.

⁹ Ningə ne ki m-a m-ra ki dije ki njé kaw-naa ki tɔ *Satə, ki əi njé ngom je, ki əi nə n-əi *Jipi je, nə əi Jipi je ki rɔjeti al ə tɔ kin. M-a m-ində tɔgi dɔde ti kadi rəi ɔsi dɔde nangi nɔi ti. Lo kin ti, a gəri kadi m-ndigi.

¹⁰ Təkɪ ingəm-n ndu ki m-adi kadi uwə-n tɔgi ba, mi ka m-a m-ngəm-i dəkagilo kə ti ki a re dɔ dije ti ki dɔnangi ti ne pəti kadi na-de kin tɔ.

¹¹ M-a m-re ɓasi, ə uwə ne ki tɔ ji ti kin nga, kadi dəw madi taa ne kigə go ji ləi al.

¹² «Dəw ki nje tətɪ rə, m-a m-ra-e tə kagi ngadan kəy me kəy ti lə Luwə ləm, ningə a tēē taga al ratata. M-a m-ində tɔ Luwə ləm nim tɔ ɓe bo lie ki e Jorijaləm ki sigi kin nim dɔe ti. Jorijaləm ki j dɔrə ti rə Luwə ti ləm, re ur nangi. Taa m-a m-ində təm ki sigi dɔe ti tɔ.

¹³ «Dəw ki aw ki mbine ɓa, kadi oo-n dɔ ta ki NDil Luwə əl njé kaw naa je kin!»

Makitibi ki ndangi kadi njé kaw naa je ki Lawodise ti

¹⁴ «Makitibi kin indangi adi malayka lə njé kaw-naa je ki Lawodise: Ta ki dəw ki e *Amen, dəw ki nje ma naji ki a dɔ ndune ti, dəw ki rɔjeti ki e dɔ ne kində je ti lə Luwə pəti, əl me ti ə tɔ kin:

¹⁵ M-gər kile rai; m-gər kadi isəl al nim, itingə al nim. Kin ə re isəl al ɓa, re a tingə!

¹⁶ Nə ki ne kin, isəl al nim, itingə al nim, ilala, adi m-a m-təmɔ-i kɔ.

¹⁷ I əl ə nə j nje ne kingə, ira gati ingə-n ne ngay, aw ki ndoo ne madi al. NGa ningə, kei nje kəm-tə-ndoo, kei dangiti, ne ləi goto, a ki rəi kare, kəmi oo lo al kin ə, o al.

¹⁸ E be ə, m-adi ta kɔji kadi ire indogi səm ɔr ki por ndir-e maji kin kadi indu-n, kadi indogi səm kibi ki nda uti-n dɔ ka ki rə kare ləi kin kadi rəi səl-i al, ə kadi indogi ne kilə kəm ti ilə kəmi ti kadi kəmi oo lo maji gogi.

¹⁹ Dije pəti ki m-ndigi-de, m-ndangi-de ə m-inde-de m-ɔji-de. Maji kadi itingə ɓil, ə iyə rəbi njiyai ki majal kə.

²⁰ O maji, mi m-a ta kəy ti, m-ində ta kəy. Re dəw oo dɔ ndum ə tēē ta kəy ɓa, m-a m-ur kəy goe ti, m-a m-uso sie nim e a uso səm nim.

²¹ «Dəw ki nje tətɪ rə, m-a m-ade isi səm dɔ kimbər ngar ti ləm, təkɪ mi m-tətɪ rə ə m-aw m-isi ki Bai dɔ kimbər ngar ti lie kin be tɔ.

²² Dəw ki aw ki mbine ɓa, kadi oo-n dɔ ta ki NDil Luwə əl njé kaw naa je kin!»

4

Kilə toji dō Luwə ti me dōrə ti

¹ Go nə je ti kin 6a, m-o nə ki rangi me ndil ti 6ay: m-o ta rəbi tēg dōrə ti, ningə ndu dəw ki əl-m ta kəte ka kin, təl 6a tə təbi be əl-m ə nə: «İre taa ne, ə m-a m-toji nə ki a ra nə lo ti ti m-adi o.»

² Ta naa ti noq, NDil Luwə tət-i-m uwə-m aw səm dōrə ti. Ningə ya, m-o kimbər ngar tēg isi, 6a dəw madi isi dō kimbər ngar ti ka kin.

³ Dəwe ndole tə mbal je ki 6ari-de jasipi ki sarduwan kin be. NGabirəndi ki kunje to tə mbal əmerodi be unji gə kidi kimbər ngar ka kin.

⁴ Ningə kimbər je kuti joo gide sō isi gəi gidi kimbər ngar ka kin, 6a ngatōgi je kuti joo gide sō ki əy kibi ki nda isi dō kimbər je ti ki kuti joo gide sō ka kin, ilai jōgi kōsi-gon ki rai ki ər dode ti.

⁵ Kunji je, ki ndu dije, ki ndangi ndi je tēgi kimbər ngar ti. Lambi je siri ɔi ta kəm NGar ti, adi əi ndil je lə Luwə ki siri.

⁶ Nō kimbər ngar ti, nə madi ki titi-naa ki man ba ki ay njay njay tə bər be a titi.

Nə je ki njé kisi kəm əi sō, kəmdə rosi rōde ki kəte je ki gogi je, isi dana nō kimbər ngar ti nim, gəi gide nim.

⁷ Nə ki nje kisi kəm ki dōsəy titi-naa ki 6əl, e ki kō joo titi-naa ki ngon baw mangi, e ki kō mitə, ta kəme to tə ta kəm dəw be, ningə e ki kō sō, to tə soro ki isi nal be tō.

⁸ Nə je ki njé kisi kəm kin, ki kare aw ki bagine mehe mehe, 6a kəme rosi lo dō bage ti je gin bage ti je. Kondə je ki kada je isi ta kōsi pa ti əi nə: Nje kay njay, nje kay njay, nje kay njay e Bəbe Luwə ki aw ki tōgi dō nə je ti pəti. E ki isi mari nu, isi 6one, e ki a re.

⁹ Dəkagilo je pəti ki nə je ki njé kisi kəm ki sō ka kin əsi pa, ilai toji dō nje kisi dō kimbər ngar ti, nje kisi biti ki nō ti, əsi kure, rai-e oyo 6a,

¹⁰ *NGatōgi je ki kuti joo gide sō əsi məkəsidi nangi nō nje kisi dō kimbər ngar ti, əsi gon nje kisi biti ki nō ti, 6uki jōgi kōsi-gon je lade nō NGar ti ningə əli-e əi nə:

¹¹ Bəbe Luwə ləje, j əsi kadi dije ilai toji doi ti, əsi kurəi, taa əsi kingə tōgi tō, tado j ə ira nə je pəti, nə je ki koo ki kəm kin toi ki go ndigi ti ləi.

5

Makitibi lə NGon bati

¹ M-o makitibi ki kuu gidi-naa ti to da ji kō nje kisi dō kimbər ngar ti. E makitibi ki ndangi nə me ti je gidi ti je, ningə uwəi lo siri ki nə kuwə makitibi je.

² M-o malayka ki nje tōgi kare un ndune ki taa ə nə: «Nə ə əsi kadi rəy nə kuwə makitibi je ə tēg makitibi kin ə?»

³ Nə ki me dōrə ti, ki dōnangi ti ə se gin dōnangi ti, dəw ki əsi kadi tēg makitibi kin, ə se kadi ilə kəmne me ti goto.

⁴ Lo kin ti, m-nō ngay, tado dəw əsi kingə dəw ki əsi kadi tēg makitibi kin ə ilə kəmne me ti al.

⁵ Ba dəw kare dan ngatōgi je ti əl-m ə nə: «İnə al, o 6əl nda ki gin koji ti lə Juda, dəw ki tēg gin *Dabidi ti, ki tətə rə, e əsi kadi rəy nə kuwə makitibi je ki siri ə tēg makitibi kin.»

⁶ Lo kin ti noq, m-o NGon bati a taa dana nō kimbər ngar ti, ningə nə je ki njé kisi kəm ki sō ki ngatōgi je ki kuti joo gide sō gəi gide. NGon bati ka kin to tə nə ki dəw iğə minde be. Gaje je əi siri, taa kəme je əi siri tə, tə ndil je ki siri lə Luwə ki ilə-de ki dōnangi ba pəti.

⁷ NGon bati isi re 6asi ki rə nje kisi dō kimbər ngar ti kadi taa makitibi jie ti.

⁸ Ta naa ti noq, nə je ki njé kisi kəm ba ki sō ki ngatōgi je ki kuti joo gide sō əsi məkəsidi nangi nō NGon bati ti. Dəw ki ra uwə kənde ki kōpi je ki rai ki ər ki nduji kagi ki əti maji jine ti. Nə je kin əi ta je ki dije lə Luwə isi əli ki Luwə.

⁹ Njé kisi kəm ba ki sō ki ngatōgi je ki kuti joo gide sō, əsi pa ki sigi əli əi nə:

«j əsi kadi un makitibi,

ə irəy nə kuwe je.

Tado dije toli-ni, j igangi dō gin koji je ki dangi dangi,

NDon ta je ki dangi dangi,

Dije ki dangi dangi,

Gin 6e je ki dangi dangi ki məsi, adi Luwə.

¹⁰ Gin dije ki dangi dangi kin,

İndə-de ta dangi tə ngar je,

İtəl-de njé kijə nə məsi kadi-kare ti mbata lə Luwə ləje,

Ningə əi je ɔi 6e dōnangi ti ne^ə.»

¹¹ Lo kin ti, m-gō lo 6a, m-o ndu kōsi malayka je ngay, ki əi dibi kutide dibi kutide^ə, gəi gidi kimbər ngar, ki nə je ki njé kisi kəm ba, ki ngatōgi je.

¹² Ningə uni ndude ki taa əli əi nə:

«NGon bati ki dije toli-e,

Asi kadi ingə tōgi, ki nə kingə, ki gosi, ki ngangi, ki kōsi-gon, ki tō6a, ki kilə toji!»

¹³ Taa m-o ndu nə kində je pəti ki dōrə ti, ki dōnangi ti, gin dōnangi ti, ki me ba bo ti əsi pa əi nə:

«Kilə toji, ki kōsi kurə, ki tō6a, ki tōgi,

E lə nje kisi dō kimbər ngar ti əi ki NGon bati biti ki nō ti!»

¹⁴ Lo kin ti noq be, nə je ki njé kisi kəm ba ki sō əli əi nə: «Amen!» Ba ngatōgi je əsi məkəsidi nangi nō nje kisi dō kimbər ngar ti əi ki ngon bati, əsi gonde.

6

NGon bati əi ki nə kuwə makitibi je mehe

¹ M-o NGon bati uwə nē kuwə makitibi ki dōsəy lə nē kuwə makitibi je ki siri ɔr, ningə m-o ndu nē ki nje kisi kəm ba ki dōsəy dan nē je ki njé kisi kəm ba ti ki sɔ un ndune ki taa, ndue ɓa tə ndangi ndi be ə nā: «trel!»

² M-go lo, ningə m-o sində kare ki nda. Nje kale uwə kagi kunduru jine ti, adi-e jōgi kōsi-gon. E dāw ki tati rō ngata, nə aw tə tati rō ki rangi ɓəy.

³ Loki NGon bati uwə nē kuwə makitibi ki kō joo ɔr ningə, m-o ndu nē ki nje kisi kəm ba ki kō joo ə l ə nā: «trel!»

⁴ Lo kin ti, sində ki rangi, ki kər tə por be tēg re. Nje kale aw ki tōgi kadi ɔr-n lapiya dōnangi ti kō, kadi dije tōli-naa dande ti. Adi-e kiyə kasigar ki ngal.

⁵ Loki NGon bati uwə nē kuwə makitibi ki kō mitə ɔr ningə, m-o ndu nē ki nje kisi kəm ba ki kō mitə ə l ə nā: «trel!» Ə m-go lo ningə, m-o sində kare ki ndul. Nje kale uwə nē mbōji nē jine ti.

⁶ Ningə m-o ndu ta madi j ki dan njé kisi kəm ti ki sɔ ə nā: «Gəme ngon ngo mbōji nē kare be par e lo kilə ti ki ndə kare, ə ɔrji ngon ngo mbōji nē mitə be par e lo kilə ti ki ndə kare tō; nə kadi ituji yibi əi ki kasi kandi nju al.»

⁷ Loki NGon bati uwə nē kuwə makitibi ki kō sɔ ɔr ningə, m-o ndu nē ki nje isi kəm ba ki kō sɔ ə l ə nā: «trel!»

⁸ Ə m-go lo ningə, m-o sində kare ki ɓale to tə mbi kam be. Nje kale tōe nə «Yo», ɓa lo ki koo isi njiyə goe ti. Adi-de tōgi dō dam dōnangi ti ki kare me ki sɔ tē kadi tuiji dije ki me ti ki rō je, ki ɓo je, ki mōy tō kō dije ki da je ki majal ki dōnangi ti ne.

⁹ Go ti, loki NGon bati uwə nē kuwə makitibi ki kō mi ɔr ningə yə, m-o ndul dije ki ndə ki tōli-de ə ai gin dingiri kadi-kare ti lə Luwə. Əi dije ki tōli-de mbata ta lə Luwə ki ai dō ti, mai naje.

¹⁰ Dije ka kin uni ndude ki taa, əli ta ki togide əi nā: «Bəbe, j ki j nje kay njay, j ki j dāw ki rōjeti, a ngam bitī dōkagilo ti ki ra taa a gangi ta dō dije ti ki dōnangi ti, oji-n dō māsije ki ɓuki kō ə?»

¹¹ Ba lo kin ti nōo, adi dāw ki ra kibi ngal ki nda, ningə dōji-de kadi ɔrəi mede ndəy ɓəy, bitī kadi tə ndəgi ngakōde je, ki madi-kiləde je, ki nayi-naa nōo, kadi tə a tōli-de tə əi je be kin, kōrde re dō made ti, təl tae ɓəy taa.

¹² Ningə m-o NGon bati uwə nē kuwə makitibi ki kō mehe ɔr, ɓa dōnangi yəki yəki ki əti ɓəl ngay. Kadi təl ndul kururu tə kibi sirə be, ə nay ba pu təl to tə māsī be tō.

¹³ Mee je jī dōrə ti tosi ki nangi tə kandi mbay-kote ki mbuji al ɓəy, ə nəl gange ki nangi kin be.

¹⁴ Dōrə a goto kō tə tuwə ki dāw a kuu gidinaa ti kin be; ningə mbal je, ki dō dər je a ndui

rōde kō.

¹⁵ NGar je ki dōnangi ti ne, ki njé tōɓa je, ki bo je lə asigar je, ki njé nē kingə je, ki njé tōgi je, ki ndəgi dije pəti, ɓəə je ki dije ki kare, a ayi-naa kadi ɓəyōi rōde bole lo je ti ki gidi mbal je ti ki tati.

¹⁶ A əli mbal bo je ki mbal je ki tati əi nā: «tosi dōje ti, iɓəyōi-je say ta kəm nje kisi dō kimbər ngar ti, ki ta wongi ti lə NGon bati.»

¹⁷ Tado ndo wongi ki bo re ngata, dāw ki asi kadi ə nə mi ə m-a am goto.»

7

Dije ki 144.000 ki Luwə ində mbō ləne nōde ti

¹ Go nē je ti kin, m-o malayka je sɔ ai taa dō kum dōnangi ti ki sɔ. *Malayka je ka kin uwai nəl je ki sɔ ki dōnangi ti ne kadi tə ilai dōnangi ti al nim, dō ba ti al nim, taa dō kagi je ti al nim tō.

² M-təl m-o malayka madi ki rangi ɓəy j ki lo kibə kadi ti be, uwə mbō lə Luwə ki nje kisi kəm ba jine ti. Ningə un ndune ki taa əl malayka je ki sɔ ki ingai tōgi kadi adi kō nē kində je ki dōnangi ti ne ki me ba ti ə nā:

³ «Oti kadi adi kō nē kində je ki dōnangi ti, ə se me ba ti, ə se dō kagi je ti, biti kadi j-ində mbō nō ɓəə kilə je ti lə Luwə ɓəy taa.»

⁴ Adi-mi kər dije ki e ki kində mbō lə Luwə nōde ti əi dije dibi ɓu kare ki dibi kuti sɔ ki dibi sɔ dō ti, gin koji je ti lə ngan *Isirayəl je pəti.

⁵ Adi e: gin koji ti lə Juda, dije dibi kuti ki dibi joo; gin koji ti lə Rube, dije dibi kuti ki dibi joo; gin koji ti lə Gadi, dije dibi kuti ki dibi joo;

⁶ gin koji ti lə Asər, dije dibi kuti ki dibi joo; gin koji ti lə Nəpitali, dije dibi kuti ki dibi joo; gin koji ti lə Manase, dije dibi kuti ki dibi joo;

⁷ gin koji ti lə Siməyo, dije dibi kuti ki dibi joo; gin koji ti lə *Ləbi, dije dibi kuti ki dibi joo; gin koji ti lə Isakar, dije dibi kuti ki dibi joo;

⁸ gin koji ti lə Jabilo, dije dibi kuti ki dibi joo; gin koji ti lə Jisəpi, dije dibi kuti ki dibi joo; gin koji ti lə Bənjame, dije dibi kuti ki dibi joo.

Gin dije ki dangi dangi

⁹ Go ti, m-go lo ɓa, m-o kosi dije ki əti ɓəl ngay ki dāw asi kadi tidə kōrde al. Əi dije ki gin ɓe je ti ki dangi dangi, gin koji je ti ki dangi dangi, gin dije ki dangi dangi, ki ndon ta je ki dangi dangi. Dije kin ai nō kimbar ngar ti, ki nō NGon bati ti, ai ki kibi ngal ki nda nda rōde ti, taa uwai baji tan je jide ti tō.

¹⁰ Ningə uni ndude ki taa əli əi nā: «Kaji j rō Luwə ti ləje ki e nje kisi dō kimbər ngar ti əi ki NGon bati.»

¹¹ *Malayka je pəti lai-naa gəi gidi kimbər ngar, ki ngatōgi je ki nē je ki njé kisi kəm ba

je, osi ki ta kəmde nangi nō kimbār ngar ti, osi kurā Luwā,

12 ʔli ʔi nā: «Amen! Kila toji, ki tōba, ki gosi, ki oyo ki ra, ki kōsi-gon, ki togi, ki ngangī e lā Luwā lāje ki dōkagilo ki dōkagilo, biti ki nō ti! *Amen!»

13 Lo kin ti nōq, ki kare dan ngatōgi je ti un ta ʔl-m ʔ nā: «Dije ki ʔi kibi ngal je ki nda nda kin ʔi nā je ʔ? ʔ ʔi ra be ʔ rai ʔ?»

14 ʔ m-ile ti m-ʔ nā: «Babe, i igar maji!» Ba ʔl-m ʔ nā: «ʔi dije ki tēēi me kindā kəm-ndoo ti ki bo. ʔi togi kibi ngal je lade, togi adi nda me māsi NGon bati ti.

15 E mbata kin ʔ, uwai rōde ai nō kimbār ti lā Luwā, osi kure kondō je kada je me kəy ti lie. Ba nje kisi dō kimbār ngar ti a dōbi bagine dōde ti gin kəy kisine ti.

16 Bo a ra-de al ratata, kindā man a ra-de al ratata, taa por kadi ʔ se kunjji nē madi a ndabi-de al ratata tō,

17 tadō NGon bati ki nje ka dadan lo ti nō kimbār ngar ti a e nje kul-de, kadi a aw sōde lo man ti ki maji kadi ʔyi-naa. Luwā a bār man nō lay lay kəmde ti^ʔ»

8

Nē kuwā makitibi ki kō siri

1 Loki NGon bati ʔr nē kuwā makitibi ki kō siri, lo ki dōrā ti təl tō ndingī asi ngan kadi dō mitā.

2 Ningā m-o malayka je ki siri ai ta kəm Luwā ti, adi adi-de tēbi siri.

3 Malayka madi kare re ilā rōne a kadi dingiri ti, uwā bay por ki nduji kagi ki ʔti maji e me ti jine ti. E bay ki rai-e ki ʔr, ningā adi-e nduji kagi je ngay ki ʔti maji, kadi aw-n ki ta je ki dije lā Luwā isi ʔli ki Luwā. Aw-n dō dingiri ʔr ti ki a nō kimbār ngar ti.

4 Ba sa nduji kagi ki ʔti maji su ji malayka ti ta kəm Luwā ti aw ki taa ki ta je ki dije lā Luwā isi ʔli ki Luwā.

5 Ningā go ti, malayka un bay por ki nduji kagi ki ʔti maji e me ti ka kin, ʔuki por dingiri rosi, ʔa igā ilā ki dōnangi ti, par ʔ ta naa ti nōq, ndangi ndi je, ki ndu dije, ki təl ndi je tēēi, taa dōnangi yaki tō.

Tēbi je ki sō ki dōsāy

6 *Malayka je ki siri ki uwai tēbi je ki siri jide ti indāi dō rōde dana kadi kōli-de.

7 Malayka ki dōsāy kōl tēbi lāne ʔa, kōsi, ki por ki pole-naa ki māsi ʔ ʔdi ki dōnangi ti. Ningā lo kin ti nōq be, dam dōnangi ki kare me ki mitā ti ʔ por, kagi kare me ki mitā ti ʔ por, taa mbi kam kare me ki mitā ti ʔ por tō.

8 Malayka ki kō joo kōl tēbi lāne ʔa, nē madi ki boy tō mbal ki a taa be, ʔ por, ʔingā osi me ba ti, adi dam ba ki kare me ki mitā ti təl māsi.

9 Nē kindā je ki kare me ki mitā ti me ba ti oyi, taa bato kare me ki mitā ti tuji tō.

10 Malayka ki kō mitā kōl tēbi lāne ʔa, kākirā mee kare ki ʔ tō por be, i dōrā ti osi nangi dō ki kare me ki mitā ti lā mbo je ki wol man je.

11 Tō mee ka kin nā «nē ki ati.» Ki kare me ki mitā ti lā man je tēbi ati kanana, ningā dije ngay ki ʔyi-naa man je kin oyi tō, tadō təl ki tēbi ati kanana.

12 Malayka ki kō sō kōl tēbi lāne ʔa, dam kadi ki kare me ki mitā nim, dam nay ki kare me ki mitā ti nim, taa mee je ki kare me ki mitā ti ingāi kindā adi lo kadi damde ki kare me ki mitā ti unji goto. Dam lo ki kada kare me ki mitā ti nim, dam lo ki kondō kare me ki mitā ti nim, kunjji goto dōde ti^ʔ.

13 M-təl m-go lo ʔəy ningā, m-o soro kare ki nal taa sāy dan nəl ti un ndune taa ki tōgine ʔ nā: «Kəm-to-ndoo! kəm-to-ndoo! kəm-to-ndoo a e dō dije ti ki dōnangi ti ne, loki ndāgi malayka je ki nayi-naa mitā kin a kōli tēbi lāde.»

9

Tēbi ki kō mi ʔa

1 Malayka ki kō mi kōl tēbi lāne ʔa, m-o mee kare i dōrā ti osi dōnangi ti. Adi mee ka kin lakāle ta lo ki koo.

2 Tēē ta lo ki koo ningā, sa por su ti tēē ki taga tō sa por ki me pur ti ki boy be. Sa ka kin uti kəm kadi ʔi ki dōrā.

3 Bati je tēēi me sa por ti ka kin, sāsi-naa dōnangi ti. ʔi bati je ki adi-de togi ki tō tə yā ni be.

4 ʔgi-de kadi adi kō wale je, ki kam je, ki kagi je, nā kadi adi kō dije ki awi ki mbo lā Luwā nōde ti al kin par.

5 Adi-de ta rēbi kadi tōli dije kin al, nā kadi adi-de kō ngay tō kadi yō par asi nay mi.

6 Dōkagiloe ti kin, dije a sangi koy, nā a ingāi koy al. A ndigi kadi n-oyi, nā koy a ʔy sāy kō kadide ti.

7 Bate je kin, toi tē sindā je ki dāw dō nē rō rōde ti, adi ʔi ʔasi lo kaw rō ti kin be. Nē je ki dōde ti toi tē jōgi kōsi-gon ki rai ki ʔr be, ningā ta kəmde tō tō ta kəm dije be tō.

8 Bji dōde tō tō bji dō dāne je be, ʔa ngangide tō tō ngangī ʔol be tō.

9 Ningā toi tē nē ki dāw ilā nē rō ki ki gindi nō gude ti be, ʔa ka bagide ʔa tō ka pusi rō je ki sindā je bay bay ndōri-de ki ngōdi dōde sōbi lo rō kin be^ʔ.

10 Ta mongide ati tō ta mongi ni be, ningā e mongide ti kin ʔ awi ki togi ki kadi adii kō dije nay mi titi.

11 Awi ki malayka ki dō lo ki koo ti tē ngar dōde ti. Tō ngar lāde ka kin nā «Abidō» ki ta ebirā, ʔ «Apoliyō» ki ta girāki tō. Kōr me tō kin nā «Nje tuji lo».

✧ 7:17 Ejay 25.8; 49.10; Pa je 23.1-2; Ejakal 34.23 ✧ 8:12 10-12: Ejay 14.12; Jarami 9.14; Tēē ki taga 10.21-23 ✧ 9:9 Juwal 2.4-5; 1.6

12 Kɔ ki dɔsɔy dɛ ngata, ningɔ nay kɔ je ki rangi joo kadi rɛi go ti ɔay.

13 Malayka ki kɔ mehe kɔl tɔbi lɔne, ningɔ m-o ndu dɔw madi j dingiri ti ki rai ki ɔr ki isi nɔ Luwɔ ti, j dɔ kume je ti ki sɔ re.

14 Ba ndu ka kin ɛl malayka ki kɔ mehe ki uwɔ tɔbi jine ti ɛ nɔ: «Iyɔ malayka je ki sɔ ki dɔɔi-de ki sɛn dɔ ba Epirati ti kin taa.»

15 Ningɔ iyɔ malayka je ki sɔ ka kin taa. Ɖi malayka je ki isi dɔ njade ti mbata dɔ kadi wa kin, me ndɔ ti wa kin, me nay ti wa kin, ki me ɔal ti wa kin tɔ, kadi tɔ tuji dije ki kare me ki mitɔ ti kɔ, dɔnangi ti ba pɛti.

16 Adi-mi kɔr asigar je lɔde ki awi ki sindɔ ɛi miliyɔ ɔu joo.

17 NGa ningɔ yɔ, m-o sindɔ je ki njɛ kal-de je me ndil ti: awi ki nɛ rɔ kuti dɔ nɔ gude ki kɔr tɔ por be, tɔ tɔ ɔal dɔrɔ be, taa tɔ tɔ ɔal kɔdi-man sindɔ be tɔ. Dɔ sindɔ je ka kin tɔ tɔ dɔ ɔal be, ningɔ por je, ki sa je, ki nɛ je ki njɛ taa por ki tɔgide je tɛɛ tade ti.

18 E ki nɛ tuji lo je ki mitɔ, ki ɛi por je, ki sa je, ki nɛ je ki njɛ taa por ki tɔgide je, ki tɛɛi tade ti kin ɔ kɔ dije ki kare me ki mitɔ ti dɔnangi ti ba pɛti a tɔ-n.

19 Tɔdɔ tɔgi sindɔ je e tade ti nim mongide ti nim tɔ. Mongide tɔ tɔ li be, ningɔ ta mongide tɔ tɔ dɔ nɛ be kadi adii kɔ dije.

20 NGa ningɔ, ki ɔji dɔ ndɔgi dije pɛti ki tɛɛi ta yo ti lɔ nɛ je ki njɛ tuji lo kin ɔa, mbati kadi iyɔi ta kaw nɔ kagi yo je ti ki ɛi nɛ je ki rai-de ki jide. Nayi-naa ki lo kɔsi mɛkɛside nangi nɔ ndil je ti ki majal, ki nɔ kagi yo je ti ki rai-de ki ɔr je, ki la je, ki ningɔ-kasi je, ki gaji mbal je ɛ se ki kagi je ki asi koo lo al nim, asi koo dɔ ta al nim, taa asi njiyɔ al nim tɔ kin.

21 Taa iyɔi ta tɔl dije al nim, ta ra kimɔ al nim, ta kuwɔ marim al nim, ta ɔogi al nim tɔ.

10

Malayka ɛi ki ngon makitibi

1 Go ti, m-o malayka ki rangi kare ki nje tɔgi j dɔrɔ ti risi ki dɔnangi ti. Kil ndi tibi dɔe, taa ngabirandi isi dɔe ti tɔ jɔgi ngar be, ɔa ta kɛme ɔsi tɔ kadi be tɔ, ningɔ njae je toi tɔ bar por be.

2 Uwɔ ngon makitibi jine ti, indɔ nja kone dɔ ba ti, ɛ indɔ nja gɔlne dɔnangi ti tɔ.

3 Un ndune ki taa ki tɔgine, nɔ tɔ ɔɔl be, ningɔ go ndue ti, ndangi ndi siri ɔa.

4 Ɖ loki m-aw kadi m-ndangi ndude me makitibi ti ɔa, m-o ndu ta madi ki j dɔrɔ ti ɛl-m ɛ nɔ: «Ingɛm ndu ta lɔ ndangi ndi je kin mei ti, ɔi indangi me makitibi ti al.»

5 Lo kin ti, malayka ki m-o-e, njae kare e dɔ ba ti, ɛ e ki nungi e dɔnangi ti ka kin, un ji kone ilɔ ki dɔrɔ ti,

6 ningɔ un mindine ki tɔ Luwɔ ki nje kisi biti ki nɔ ti, ki nje kindɔ dɔrɔ, ki dɔnangi, ki ba ɔo,

ki nɛ je ki mede ti ɛ nɔ: «Ɖɔkagilo ki rangi kadi dɔw a iyɔ adi man goto ngata.

7 NDɔ ki malayka ki kɔ siri a ilɔ ngirɔ kadi kɔl tɔbi lɔne kin ɔa, Luwɔ a tɔl ta ndigi ra lɔne ki tɔ lo ɔɔyɔ ti, tɔki ɛl-n tɔe ɔɔɔ kilɔ je lɔne ki ɛi njɛ kal ta je ki tae ti^ɔ.»

8 NDU dɔw ki kɛte m-o j ki dɔrɔ ti ka kin tɔl ɛl-m ta ki rangi ɔay ɛ nɔ: «Aw itaa ngon makitibi ki tɛɛ mee kin ji malayka ti ki indɔ njane kare dɔ ba ti ɛ indɔ ki nungi dɔnangi ti kin.»

9 M-aw ɔasi ki rɔ malayka ti ka kin, m-dɔje kadi adi-m ngon makitibi ningɔ, ilɔ-m ti ɛ nɔ: «Itaa usɔ, a ati kanana kandai ti, nɔ a nɛl tai ti ta taji be.»

10 M-taa ngon makitibi ka kin ji malayka ti m-uso, ningɔ nɛl tam ti tɔ taji be, nɔ loki m-tibi mem ti ɔa, ati kadam ti kanana.

11 Ningɔ go ti ɛli-mi ɛ nɔ: «Maji kadi ɛl ta ki ta Luwɔ ti ki ɛl ɔji-n dɔ nɛ je ki a ra gin dije ki dangi dangi, ki gin ɔe je ti dangi dangi, ki ndon ta je ti ki dangi dangi, ki ngar je ngay, kin ɔay.»

11

Njɛ ma naji je ki joo

1 Dɔw adi-m gakira ki to titi-naa ki kagi mɔboji nɛ be, ningɔ ɛl-m ɛ nɔ: «J taa imɔboji kay lɔ Luwɔ nim, dingiri nim, taa itidɔ dije ki njɛ kɔsi mɛkɛside nangi nɔ Luwɔ ti me kay ti kin tɔ.

2 Nɔ ta mba lo ki taga ne ɔa, kadi iyɔ dam kare, imɔboji al, tɔdɔ e lo ki e ki kadi dije ki gari Luwɔ al, ki a tuji ki ɔe bo ki ay njay lɔ Luwɔ asi nay kuti sɔ gide joo.

3 Ningɔ mi m-a m-ilɔ ki njɛ ma naji je lɔm ki joo ki kibi kuwɔ ndoo rɔde ti kadi ɛli dije ta ki ta Luwɔ ti ndɔ ɔibi ki ɔu joo ki kuti mehe (1260).»

4 Njɛ ma naji je ki joo ɛi kagi bini ki joo, ki lambi je ki joo ki ai ta kɛm Ba dɔnangi ti.

5 Kin ɛ re dɔw madi ge kadi n-ra sɔde nɛ ki majal ɛ, por a tɛɛ tade ti kadi tuji njɛ ba je lɔde kin kɔ. E be ɛ, dɔw ki ge kadi n-ra sɔde majal a ingɛ-n yo oy.

6 Njɛ ma naji je kin awi ki tɔgi kadi uti ta dɔrɔ kadi ndi ɛdi al, dɔkagilo ti ki a ɛli dije ta ki ta Luwɔ ti kin. Awi ki tɔgi kadi talii man ki ndul mɛsi ti, taa kadi adi kɔ je ki dangi dangi dije ki dɔnangi ti ne, ki dɔkagilo ki ra ki mede ndigi tɔ.

7 Nɔ loki a mai naji lɔde gine gangi ningɔ, da ki a tɛɛ koo a ilɔ-de rɔ, a tɛti-de rɔ, a tɔl-de.

8 Ninde a a ta mba lo ti, lo ti ki ndo ki ɔai Bade kagi-dɔsi ti titi, me ɔe bo ti. E ɔe bo ki a ɔari-e ki tɔ ki ndɔi ndil dɔe ti ɛi nɔ Sodom ki Ejipi.

9 Dije ki dangi dangi, ki gin koji ki dangi dangi, ki ndon ta je ki dangi dangi, ki gin ɔe

* 10:7 Tɛɛ ki taga 20.11; Dɔtɔrɛnom 32.40; Daniyal 12.7; Amosi 3.7

je ki dangi dangi a rai kadi goi ninde ndo mita ki nusi, ninga a ogi kadi daw dibi-de.

¹⁰ Ro dije ki donangi ti ne a nal-de ngay mbata koy ki oyii kin. A rai ronol ngay, a mbali-naa kadi-kare je, tado nje kal ta je ki ta Luwa ti ki joo kin adi-de ko ki al do maji.

¹¹ Na go ndo je ti ki mita ki nusi kin ba, kaɛ ki j ro Luwa ti re ur mede ti, adi ii isi taa. Lo kin ti, dije ki kate a goi-de ka kin, bal tol-de.

¹² Ninga ooi ndu daw madi ki ba ki togine ngay i dora ti a na: «ɛrai taa ne!» Ba ii, awi ki dora ti me kil ndi ti, ta kam nje ba je ti laɛde ki isi goi gode.

¹³ Taa naa ti noo, donangi yaki yaki ki ati bal, adi dam be bo ki kare me ki dogi ti budi nangi mur mur. Ko dije dibi siri to me ti. NDagi dije ki isi ki dode taa, mede gangi man adi ilai toji do Luwa ti ki nje kisi dora ti.

¹⁴ Tuji ki ko joo da, ninga e ki ko mita a re noo basi.

Tabi ki ko siri

¹⁵ Malayka ki ko siri kol tabi lane ninga, ndu dije ba ki togi ngay dora ti a na: «Kobe ki do donangi ti e ya Bafe laje ai ki Kirisi ki e wa mbate kin ngata. A o be ki do bal je ki do bal je.»

¹⁶ Ninga ngatogi je ki kuti joo gide so ki isi do kimbər ti, osi ki ta kamde nangi no Luwa ti, ilai toji dɔe ti

¹⁷ ai na:

«Bafe Luwa ki nje togi pəti,
I ki isi noo bone, i ki isi noo mari nu,
J-ila toji doi ti mbata un kilə kəti bal lai ki jii ti,
Ində-n gin kobe lai.

¹⁸ Gin be je ki dangi dangi ii ki wongi,
Na ki basine kin, e wongi lai ngata ə isi toji rone.

Dokagilo gangi ta do nje koy je ti re ngata,
Dokagilo ki kadi igə-n do nja baə kilə je lai,
Ki ai nje kal ta je ki tai ti re ngata,
Dokagilo kigə do nja dije lai,
Ki nje kaw ki bal NDili mede ti,
Ki du je ki ki togi je, re ngata.
E dokagilo ki kadi ituji-n dije ki nje tuji donangi.»

¹⁹ Go ti, me dora ti, ta kay la Luwa tɛɛ, adi sanduki kun mindi isi ki taga. Lo kin ti, ndi tal je, ndangi ne je, ndu dije ba ki taa, donangi yaki, taa ndi kosi ki ati bal adi to.

12

Dane ai ki da ki bari-e dirago

¹ Ne koji madi ki ati bal tɛɛ dora ti. Ninga e dane ki kadi uti do rəe ta kibi ti, ba nay isi gin njae ti. Mee je kuti gide joo ə indai rəde naa ti ta jogi kosi-gon isi dɔe ti.

² Dane ka kin naye ngay al kadi oji ngon, ə loki to ndoo ra-e ba, un ndune ki taa no.

³ Ne koji madi ki rangi bay tɛɛ dora ti. Ninga e kakirə da madi ki bari-e dirago, kər ta por

be a tɛɛ a. Dəe e siri, ə gaje e dogi to, ninga jogi kosi-gon isi dɔe je ti ka kin kare kare.

⁴ Un mongine ba, itə-n me je ki kare me ki mita ti dora ti buki-de ki donangi ti. Re a ta dane ti ki aw ta oji ngon ka kin kadi ta re oji ngon taa ba, n-rɪb ngon n-uso-e.

⁵ Dane oji ngon ki dingəm ki kadi ta a isi do gin be je ti pəti ki donangi ti ne, a o-de be ki kobe lie a nga ta gindi be. E mbata kin ə, loki oji ngon taa par ə, uni ngon ka kin awi sie kadi Luwa ti, kadi kimbər ngar ti lie.

⁶ NGA ninga dane taa ay yane aw dilə lo ti ki e lo ki Luwa ində do lo madi dana titi kadi ta isi ti adi ta ngami-e ki ne kuso asi ndo dibi ki bu joo ki kuti mehə (1260).

⁷ Lo kin ti, ro i dora ti. Misəl əi ki malayka je lane rai ki da ki bari-e dirago ka kin. Dirago ka ai ki malayka je lane ii səde ki ro to,

⁸ nə ro tate. Lo laɛde ai ki malayka je lane goto dora ti ngata.

⁹ Osi kakirə dirago ilai-e nangi. E ki e bigə li ki bari-e su je ki *Sata je, e ki e nje kadi dije pəti ki donangi ti ne. Osi-e ilai nangi, naa ti ki malayka je ki goe ti.

¹⁰ Lo kin ti, m-o ndu daw madi ba ki togine a na: «Dokagilo kaji re ngata, dokagilo kadi Luwa oji togine re ngata, dokagilo kobe lie re ngata. E dokagilo ki togi e ji Kirisi ti ngata. Tado daw ki nje kində ta do ngakoje je ti ka osi-e dora ti ilai-e donangi ti. E ki nje kində ta dode ti kondə je ki kada je no Luwa ti laje.

¹¹ Na əi je tati-e ro ki takul məsi NGon bati nim, ki takul ta la Luwa ki mai naje nim. Bali rəde al, əi basi ngay kadi ndigi koy.

¹² E mbata kin ə,

Maji kadi i dora ira ronol,
Ə sai ki isi me dora ti ka irai ronol to!
NGa ninga i donangi, sai ki ba bo, tuji e lasi,
Tado su risi nangi ki rəsi ti noo,
Wongi tal-e,

MBata gər kadi dokagilo lane nay ngay al ngata.»

¹³ Loki dirago oo kadi osi-ne ilai-ne nangi ba, ər ngədi ki go dane ti ki nje koji ngon ki dingəm ka kin.

¹⁴ Na adi dane ibə bagine joo ta bagi kakirə soro be, kadi ii-n aw osi lo ti ki Luwa ində dɔe dana ade dilə lo ti, kadi ta ngami-e ki ne kuso asi bal mita ki nusi, say, kadi li ndati kade al.

¹⁵ Lo kin ti, li ilə man tane ta man ba be ki go dane ti noo kadi ta togi man ka kin inde aw sie.

¹⁶ Na donangi re ro la dane, tɛɛ tane tibi-n ndəə man ki li təmɔ ka kin yiki.

¹⁷ Lo kin ti, wongi tal dirago do dane ti, adi aw ro do gin koji ti lie, ki ai nje tal rəde go ndu Luwa ti, nje ka dana do ne ki rojeti ki Jəju tɛɛ ki dɔe ki taga.

¹⁸ Go ti, aw ilə rone a ta ba bo ti.

13

Da je ki joo

1 M-o da madi kare ki gaje e dɔgi, ɛ dɔe e siri tɛɛ me ba bo ti. Jɔgi kɔsi-gon isi ta gaje je ti kare kare, ningɛ tɔ kɛl ta ki mal dɔ Luwɛ ti ɛ isi jam dɔe je ti tɔ.

2 Da ki m-o-e ka kin to titi-naa ki kaga be, ningɛ njae je toi tɛnja da ki ɓari-e ursi kin be, ɓa tae to tɛ ta ɓɔl be tɔ. Dirago tɔl ki tɔgine, ki kimbɔr ngar lɔne, ki tɔgi kɔɓe ki ɛti ɓɔl ade.

3 Jam dɔe kare to ta nɛ ki ingɛ do ki asi koy be, nɛ ɓasine do ka kin idi ngata. Lo kin ti, dije ki dɔnangi ti ne pɛti, kilɛ ra da kin ɛti-de ɓɔl, adi uni goe.

4 Jsi mɛkɛside nangi nɔ dirago ti, tado tɔl ki kɔɓe adi da ka kin. Ningɛ ɔsi mɛkɛside nangi nɔ da ti tɔ ɛi nɛ: «Nɛ ɛ asi kɔji rɔne kadi da ti kin ɛ? Nɛ ɛ asi kadi rɔ sie ɛ?»

5 Adi ta rɔbi da kadi tɛɛ tane ɛl-n ta je ki nga ngɔ ki ta je ki mal dɔ tɔ Luwɛ ti. Ningɛ ingɛ ta rɔbi kadi ra-n ndigi lɔne nay kuti sɔ gide joo (42).

6 Hɛ rɔne ɛl ta je ki mal dɔ Luwɛ ti, taje je, taji lo kise je, taa taji dije pɛti ki isi dɔrɔ ti tɔ.

7 Adi-e ta rɔbi kadi rɔ-n ki dije lɔ Luwɛ kadi tati-de rɔ, taa adi-e tɔgi dɔ gin kɔji je ti ki dangi dangi, ki gin dije ti ki dangi dangi, kin gin ndon ta je ti ki dangi dangi, ki gin ɓe je ti ki dangi dangi*.

8 Dije pɛti ki dɔnangi ti ne ɔsi mɛkɛside nangi nɔe ti. Adi ɛi dije ki lo kilɛ ngirɛ dɔrɔ ti ki dɔnangi ti nu, ɛ tɔde e ki ndangi me makitibi kaji ti al. Dɛw ndangi tɔde me makitibi kaji ti lɛ NGon bati ki dije tɔli-e kin al.

9 «Dɛw ki aw ki mbine ɓa, kadi oo-n dɔ ta ki m-aw tɛ m-ɛl kin maji:

10 Dɛw ki ɔɓi dangay ɓa, a aw dangay ti; dɛw ki ɔɓi tuji ki kiyɛ kasigar ɓa, a tuji ki kiyɛ kasigar tɔ. Ningɛ e dɔ kadi ki kadi dije lɔ Luwɛ uwɛi tɔgide ba, ɛ kadi awi ki kadi-me tɔ.»

11 Go ti, m-o da madi ki rangi tɛɛ nanga. Gaje e joo tɛ gaji ngon bati be, ningɛ ɛl ta tɔ dirago be tɔ.

12 Da ka kin ra kilɛ ki tɔgi da ki dɔsay pɛti ta kɛme ti. ʼBa indɛ tɔgi dɔ dije ti adi ɔsi mɛkɛside nangi nɔ da ti ki dɔsay ki ingɛ do ki asi koy, nɛ do ka kin tal idi kin.

13 Da ki kɔ joo kin ra nɛ kɔji je ki ɛti ɓɔl. Aw bati ra adi por j dɔrɔ ti, risi dɔnangi ti, ta kɛm dije ti pɛti.

14 Ɖi dije ki dɔnangi ti ne ɓuki-de wale ki nɛ kɔji je ki adi-e kadi ra ta kɛm da ti ki dɔsay. Jsi-de kadi ta tɔli kagi yo madi ɔsi gon da ki ingɛ do kiyɛ kasigar ɛ tal aji gogi kin.

15 Da ki kɔ joo ingɛ tɔgi kadi ra adi kagi yo kɔsi-gon da ki dɔsay kin tal nɛ ki isi kɛm, mba kadi tɔ ɛl ta, ɛ adi tɔli dije pɛti ki a mbati

kɔsi mɛkɛside nangi nɔ kagi yo kɔsi-gon da ki dɔsay ti.

16 Da ki kɔ joo indɛ tɔgi dɔ dije ti pɛti, ngan je ki dije ki tɔgi, njɛ nɛ kingɛ je ki njɛ ndoo je, dije ki kare ki ɓɛɛ je, kadi taai ndaji ji kɔde ti al ɛ ji gɛlde ti.

17 Kin ɛ re dɛw aw ki ndaji tɔ da kin ɛ se kɔr nɛ je ki taji tɔe al ɓa, a asi kadi ndogi nɛ al nim, gati-n al nim ta.

18 E dɔkagilo kɛm-kɛdi. Dɛw ki aw ki nɛ gɔr, a asi kadi gɔr me kɔr nɛ ki ɔji dɔ da kin, tado e kɔr nɛ ki taji dɛw madi. Kɔr nɛ ka kin e kɔr nɛ ki ɓu meɛ ki kuti meɛ gide meɛ (666).

14

NGon bati ɛi ki dije ki kigɛ dɔde

1 M-go lo ɓɛy, ɓa m-o NGon bati a taa dɔ mbal *Siyɔ ti, ningɛ dije dibi ɓu ki dibi kuti sɔ gide sɔ (144.000) ki awi ki tɔe nim, tɔ Bawe Luwɛ nim, ki ndangi nati nɔde ti ɛi sie.

2 M-o ka nɛ madi ɓa j ki dɔrɔ ti tɛ ka man ba ki isi lo kam be, ɓa tɛ ka ndi ki ndangi nɛ ki tɔgine ngay kam be. Ka nɛ ki ɓa ɛ m-o kin, ɓa tɛ ka kundi je ɛ dije a indɛi be.

3 Ningɛ kɔsi dije kin pɛti ɔsi pa ki sigi nɔ kimbɔr ngar ti, ki nɔ nɛ je ti ki njɛ kisi kɛm ki sɔ, ki nɔ ngatagi je ti. Dɛw ki asi kadi ndo pa kin goto. Dɛw ɓa, e dije ki dibi ɓu ki dibi kuti sɔ gide sɔ (144.000), ki ɛi dije ki ɛi ki kigɛ dɔde dɔnangi ti kin par.

4 Ɖi dije ki lati rɔde ki majal sangi dɛne je al, tado gari dɛne al. Uni go NGon bati lo je pɛti ki aw ti. Ɖi dije ki e ki kigɛ dɔde dan dije ti ki dɔnangi ti ne tɛ kandi nɛ ki dɔsay ki kun kadi Luwɛ nim kadi NGon bati nim.

5 Ɖi dije ki dɛw oo ta ki ngom tade ti al. Ta ki kadi dɛw indɛ dɔde ti goto.

Malayka je ilɛi mɛɛ ta ki gangi ki a re

6 Go ti, m-o malayka kare ki nal dan nal ti taa say ngay. Poy Ta ki Maji ki biti ki nɔ ti e jie ti kadi ilɛ mbi dije ti ki isi dɔnangi ti ne, adi e gin ɓe je ki dangi dangi, ki gin kɔji je ki dangi dangi, ki ndon ta je ki dangi dangi, ki gin dije ki dangi dangi.

7 Malayka ka kin un ndune ki taa ɛ nɛ: «Hɛi dɔsi gin tɔgi ti lɔ Luwɛ, ɛ ilɛi tɔji dɔe ti, tado dɔkagilo ta ki gangi lie re ngata. Jsi mɛkɛsisi nangi nɔ nje ra dɔrɔ ki dɔnangi ti, nje ra ba bo ki lo je ki dangi dangi ki man isi ibɛ ti.»

8 Malayka ki rangi ɓɛy un go e ki kɛte ka kin ningɛ ɛl ɛ nɛ: «Osi ngata, ɔsi ngata, *Babilon ki e ɓe ki boy. E ki adi gin ɓe je pɛti kasi kaya ki ra lɔne ki ɛti ɓɔl adi-de ayi-naa.»

9 Malayka ki rangi ɓɛy ki kɔ mitɛ un gode ningɛ ɛl ɛ nɛ: «Dɛw ki ɔsi mɛkɛsine nangi nɔ da ti, ki nɔ kagi yo ti lie, ɛ taa ndaji nɔne ti, ɛ se jine ti ɓa,

10 e ka a ay kasi wongi lɔ Luwɛ ki kanji kilɛ man ti ki Luwɛ a ɓuki me kɔpi wongi ti lɔne kin tɔ. Ko dije ki be kin a ingɛi kɔ ta kɛm

* 13:7 5-7: Daniyal 7.8, 25; 11.36; 7.21

malayka je ti ki kay njay ki ta kɛm NGon bati ti. A ingai kɔ kin me por ti ki me nɛ ti ki ɔ por rigi rigi.

¹¹ Sa por ki nje kadi-de kɔ kin a su taa ki dɔ ɓal je, dɔ ɓal je. Ninga kondɔ ki kada, lo kadi dije ki njɛ kɔsi məkaside nangi nɔ da ti ki nɔ kagi yo ti lie, ɛ taai ndaji nɔde ti ɛ se jide ti kin a ɔri kɛɛ goto.

¹² E dɔkagilo ki kadi dije ki ɛi ya Luwɛ, ki njɛ ngam ndu-kun lɔ Luwɛ, ki njɛ kadi mede Kirisi, uwai tɔgide ba.»

¹³ Go ti m-o dɔ ndu madi j dɔra ti ɛl-m ɛ na: «Indangi ta kin ɛ na: NJɛ maji-kur je ɛ ai dije ki isi oyi me ndɔ ti ki ɓone me kilɔ ti lɔ Baɓe. NDil Luwɛ ɛ l ɛ na: ɛi njɛ maji-kur je tado uwai kɔ rade dɔ kɔ je ti lɔde, ningɛ kilɔ rade je ki maji ki rai a ndole gode.»

Ta ki gangi ki dɔ dije ti ki donangi ti ne

¹⁴ M-go lo ɓa m-o kil ndi ki nda, ningɛ dɔw ki titi-naa ki *NGon dɔw isi dɔ ti. Jɔgi ngar ki ra ki ɔr isi dɛe ti, ningɛ uwɛ ngorongi ki tae ati jine ti.

¹⁵ Malayka madi ki rangi tɛɛ me kɔy ti lɔ Luwɛ, ningɛ un ndune taa ki tɔgine ɛl nje kisi dɔ kil ndi ti ɛ na: «Ilɔ ngorongi laɪ ija-n ko, tado ko ki donangi ti mbuji asi kijɔ ngata.»

¹⁶ Ba lo kin ti, nje kisi dɔ kil ndi ti ilɔ ngorongi lane ija-n ko je ki donangi ti ne.

¹⁷ Go ti, malayka ki rangi ɓay tɛɛ me kɔy ti lɔ Luwɛ, dɔra, ti ki ngorongi ki ati ngay jine ti to.

¹⁸ Go ti, malayka ki rangi ɓay ki aw ki tɔgi dɔ por ti, tɛɛ ki dɔ dingiri ti, ɓa un ndune ki taa ki tɔgine ngay ɛl nje kuwɛ ngorongi jine ti ɛ na: «Ilɔ ngorongi laɪ ija-n dɔ nju je ki donangi ti kin, tado kande je mbuji ngata.»

¹⁹ Ɖ malayka ilɔ ngorongi lane donangi ti ija-n dɔ nju je ki donangi ti, ningɛ bi ilɔ me ɓe mbore kandi nju ti, ki e ɓe ki boy ki wongi lɔ Luwɛ e me ti.

²⁰ MBisai kandi nju ka kin me ɓe mbore kandi nju ti, gidi ɓe bo ti gogi, ningɛ mɔsi lo tɛɛ me ɓe mbore kandi ndu ti ka kin ki taga, j bitɪ ɔdi ta sindɔ je taa, ɓa ngale asi kulɔ mɛtɛr ɓu mitɛ kare.

15

Malayka je ki siri ki nɛ tuji lo je ki dɔɓay ti e jide ti

¹ M-o nɛ kɔji madi ki rangi ki bo, to ɛti ɓal dɔra ti. *Malayka je siri uwai nɛ tuji lo je siri tɔ jide ti. Ɖi dɔɓay nɛ tuji lo je, tado e ɛi ɛ wongi lɔ Luwɛ a tɔl-n tane.

² Go ti, m-o man ba ki to tɔ bɛr be, pole naa ki por. Ningɛ dɔ man ti ka kin, njɛ tɔti rɔ da, ki kagi yo lie, ki kor nɛ ki tɔji tɔe, uwai kande lɔ Luwɛ jide ti.

³ Osi pa la *Mɔji ki ɓɛɛ kilɔ lɔ Luwɛ, ki pa lɔ NGon bati ɛi na:

«Baɓe Luwɛ ki nje kisi dɔ tɔgi je ti pɛti,

Kilɔ rai je bo ngay, ɛti ɓal ki dum!

Ƴ NGar dɔ gin ɓe je ti pɛti,

Kɔji ra je laɪ e kɔji ra ki dana, e ki rɔjeti».

⁴ Ƴ Baɓe, na ɛ asi kadi ɓal ndili al ɛ?

Na ɛ a mbati kilɔ tɔji dɔi ti ɛ?

Tado j ki kari ba ɛ j dɔw ki ay njay,

Gin ɓe je pɛti a rai kadi ɔsi məkaside nangi nɔji ti.

Tado kilɔ rai je ki dana toi ki taga ta kɛmde ti».

⁵ Go ti, m-o ta kɔy lɔ Luwɛ ki kɔy kibɪ kulɔ noji lɔ Luwɛ e me ti, tɛɛ tane dɔra ti.

⁶ Malayka je siri ki uwai nɛ tuji lo je ki siri jide ti tɛɛi, me kɔy ti lɔ Luwɛ ki taga. Ɖi kibɪ lɛ ki nda, nda ki ɛti ɓal, ningɛ dɔsi rade ki nda ɔr.

⁷ Ki kare dan nɛ je ti ki njɛ kisi kɛm ki sɔ adi malayka je ki siri kɔpi je ki rai-de ki ɔr siri, tɔ kɔpi je ki wongi lɔ Luwɛ ki nje kisi bitɪ ki nɔ ti, rosi.

⁸ Sa rosi kɔy lɔ Luwɛ tɔ nɛ ki tɔji tɔɓa ki tɔgi lɔ Luwɛ. Dɔw asi kadi ur me kɔy ti lɔ Luwɛ al bitɪ kadi nɛ tuji lo je ki siri ki malayka je ki siri uwai jide ti kin tɔli ta kilɔ lɔde ɓay taa.

16

Kɔpi wongi je lɔ Luwɛ ki ɛi siri

¹ M-o ndu ta madi ki tɛɛ ki tɔgine me kɔy ti lɔ Luwɛ, ɛl malayka je ki siri ɛ na: «Awi mbali kɔpi wongi lɔ Luwɛ ki siri donangi ti.»

² Malayka ki dɔsay aw mbal kɔpi lane donangi ti. Lo kin ti nɔɔ, do bay ki ɛti ɓal, ki to ngay osi dɔ dije ti ki njɛ kaw ki ndaji lɔ da nim, kɔsi məkaside nangi nɔ kagi yo ti lie nim.

³ Malayka ki kɔ joo mbal kɔpi lane dɔ ba ti, adi man tɔl to tɔ mɔsi dɔw ki oy be. Lo kin ti, nɛ je pɛti ki ɔdi rade ki isi me ba ti oyi.

⁴ Malayka ki kɔ mitɛ mbal kɔpi lane dɔ man mbo je ti, ki lo je ki dangi dangi ki man isi ibɔ ti, adi tɔli mɔsi.

⁵ Ba m-o ndu malayka ki aw ki tɔgi dɔ man je ti ɛl ɛ na: «Ƴ NJe kay njay, j ki isi ɓone, j ki isi mari nu. Ƴ itɔji be tɔki j nje gangi ta ki dana.

⁶ Tado ɛi je ɓuki mɔsi dije laɪ ki mɔsi njɛ kɔl ta je ki tai ti ko, ɛ adi-de mɔsi wa ka to kadi ayɪ-naa. Asi ta kadi nɛ kin ra-de be wa.»

⁷ Ningɛ go ti, m-o ndu ta madi j ki dɔ dingiri ti ɛl ɛ na: «Oyo, Baɓe ki NJe kisi dɔ tɔgi je ti pɛti, ta ki gangi laɪ e ta ki gangi ki rɔjeti nim, e ta ki gangi ki dana nim.»

⁸ Malayka ki kɔ sɔ mbal kɔpi lane dɔ kadi ti, ade tɔgi kadi ɓuki-n porne dɔ dije ti kadi ɔ-de.

⁹ Ba lo kin ti, kunji kadi ki dum kɔl tae ɔ dije. Dije kin ɛli ta ki mal dɔ Luwɛ ti ki aw ki tɔgi dɔ nɛ tuji lo je ti kin, ɛ mbati kiya pa njiyɔde je ki majal kɔ ɛ kulɔ-n tɔji dɔ Luwɛ ti.

¹⁰ Malayka ki kɔ mi mbal kɔpi lane dɔ kimbɛr ngar ti lɔ da, adi kɔɓe lie tɔl lo ki ndul

✧ 15:3 Tɛɛ ki taga 15.1 ✧ 15:4 Jɛrami 10.7; Pa je 86.9

kururu. Dije ingɔi kɔ, usoi ngangide mur mur.

¹¹ Nɔ be ka, mbati kiyɔ rabi kilɔ rade je ki majal kɔ, ɔli ta ki mal dɔ Luwɔ ti ki dɔrɔ ti, par par, mbata kɔ ki isi ingɔi, ki mbata la dɔ bay ki rɔde ti.

¹² Malayka ki kɔ mehe mbɔl kɔpi lɔne dɔ ba ti ki ɔari-e Epirati. Ba ka kin ii ɔ iyɔ lo kadi ngar ki nje kɔ lo kibɔ kadi ti dɔ ti.

¹³ Go ti, m-o ndil je ki majal mitɔ ki toi tɔ kaɔ je be, tɛɛi ta dirago ti nim, ta da ti nim, ta nje ngom ki nje kɔl kɔ nɔ n-e nje kɔl ta ki ta Luwɔ ti nim tɔ.

¹⁴ Ɔi ndil je la su ki njɛ ra nɛ kɔji je. Ningɔ awi rɔ ngar je ti ki dɔnangi ti ne pɔti, kawide mbata rɔ ki a re ndɔ ki bo ti la Luwɔ ki nje kisi dɔ tɔgi je ti pɔti.

¹⁵ NDil je ki majal kawi ngar je ka kin lo ti madi ki ɔari-e ki ta Ebirɔ nɔ Armagɔdɔ^o.

¹⁷ Malayka ki kɔ siri mbɔl kɔpi lɔne dan nɔl ti, ningɔ ndu dɔw ɔa me kɔy ti la Luwɔ, j ki lo kisi kimbar ngar ti, ɔl ɔ nɔ: «Gin nɛ je gangi ngata!»

¹⁸ Lo kin ti, nɛ je ɔdi rɔde, adi e tɔl ndi je, ki ndu dije, ki ndangi ndi je, taa dɔnangi yɔki yɔki ki ɔti ɔal ngay tɔ. Lo kilɔ ngirɔ kisi ki dɔ taa ti la dije nu kin, dɔw oo ko dɔnangi ki yɔki be kin nja kare al ɔɔy.

¹⁹ Kɔkirɔ ɔe bo gangi rɔne dana mitɔ, ningɔ ɔe bo je ki me ɔe je ti ki dangi dangi ki dɔnangi ti ne budi ki nangi. Me Luwɔ ooi dɔ ɔe bo *Babilon ti al, Luwɔ ade ay kɔpi, ki kasi wongi lie ki ngɔ ngay isi ole me ti.

²⁰ Dɔ dɔr je pɔti ayi-naa, adi dɔw oo mbal je al.

²¹ Kɔkirɔ kɔsi je ki ɔyi tɔ mbal bo be ii taa tosi dɔ dije ti. Dije ɔli ta ki mal dɔ Luwɔ ti ɔji-n dɔ kɔkirɔ kɔsi je ki njɛ tuji lo, tɔdɔ tuji lo tuji ki ɔti ɔal ngay.

17

Ta ki gangi ki dɔ dɔne ti ki nje kaya ki dum

¹ Malayka kare dan malayka je ti ki siri ki uwɔi kɔpi je ki siri jide ti re ɔl-m ɔ nɔ: «Ire, m-a m-toji ta ki gangi ki a re dɔ dɔne ti ki nje kaya ki dum, ki isi kadi man ba je ti kin, m-adi o.

² NGar je ki dɔnangi ti ne buki rɔde ta sange lo kaya ti, ningɔ kɔsi dije ki dɔnangi ti ne ayi-naa kasi kaya lie adi rade tɔ^o.»

³ Be ɔ, NDil un-m aw sɔm dilɔ lo ti. Ningɔ m-o dɔne kare isi dɔ da ti ki kɔr pir pir, ki tɔ je ki ɔl ta ki mal dɔ Luwɔ ti rosi rɔe. Da ka kin dɔe e siri ɔ gaje je e dɔgi tɔ.

⁴ Dɔne ɔ kibi je ki ndole, ki kɔr pir pir, ningɔ, ningɔ ɔr je, ki ningɔ ki gate e ngay je, ki mɔdi-kɔsi je, rosi rɔe. Uwɔ kɔpi ki rai ki ɔr, ki nɛ je

ki to koo al, ki nɛ ra kaya je lie ki to nje rosi mee.

⁵ Nɛ ki isi nati nɔe ti, e nɛ ki ndangi ɔi nɔ: «Babilon ki boy, kɔ kaya dɔne je, ki ɔa nɛ ra je ki to koo al ki dɔnangi ti ne.»

⁶ M-o kadi dɔne ka kin mɔsi dije la Luwɔ rae kasi ti. Adi e mɔsi dije ki tɔli-de mbata kede njɛ ma naji la Kirisi. Loki m-o-e, e nɛ madi ki ɔti-m ɔal.

⁷ Ɔ malayka ɔl-m ɔ nɔ: «Ra ban ɔ ɔti ɔal ɔ? M-a m-ɔr-i gin nɛ ki to lo ɔɔyɔ ti ɔji dɔ dɔne ɔi ki da ki dɔe e siri ɔ gaje je ɔ dɔgi, ki oti dɔne gidine ti kin.

⁸ Da ki o-e kin kɔte e nɔɔ, nɔ ɔasine goto ngata. A tɛɛ koo kadi aw tuji ti. NGa ningɔ, dije ki dɔnangi ti ne ki lo kilɔ ngirɔ dɔrɔ ki dɔnangi ti nu, tɔde e ki ndangi me makitibi kaji ti al kin, loki ooi da kin ɔa, a ɔti-de ɔal, tɔdɔ kɔte e nɔɔ, nɔ ɔasine goto, ningɔ a tɔl tɔ re gogi.

⁹ «E dɔkagilo kɔm tɛɛ ki dɔkagilo kaw ki gosi. Dɔ da ki siri ɔi mbal je ki siri ki dɔne isi dɔ ti. Taa ɔi ngar je ki siri tɔ.

¹⁰ NJɛ ki mi osi, e ki kɔ mehe isi dɔ kimbar ngar ti dɔkagilo ti ki j-a-n ne kin, ningɔ e ki kɔ siri re al ɔɔy. NDɔ ki a re ɔa, a isi dɔ kimbar ngar ti dɔkagilo ki ndɔy be par.

¹¹ Da ki kɔte e nɔɔ, ɔ ɔasine goto kin, e wa ɔ e ngar ki kɔ jijoo. E ki kare dan ngar je ti ki siri, ningɔ isi aw ki tuji ti.

¹² Gaji da ki dɔgi ki o, ɔi ngar je ki dɔgi ki isi dɔ kimbar ngar ti al ɔɔy, nɔ a ingɔi tɔgi kadi ɔi ɔe kadi-kare be ki da.

¹³ Mɔr ta lɔde ɔi ki dɔgi kin pɔti e kare ba, adi e ta kadi uni tɔgide ki kɔɔe lɔde rai kilɔ adi da.

¹⁴ A rɔi ki NGon bati, nɔ NGon bati a tɔti-de rɔ, tɔdɔ e Ɔabe la ɔabe je, e NGar la ngar je. NGa ningɔ njɛ ki ɔari-de, njɛ ki mbati-de, ki njɛ ka dɔ njade ti, a tɔti rɔ sie tɔ.»

¹⁵ Malayka tɔl ɔl-m ɔɔy ɔ nɔ: «Man je ki o-de lo ki kaya dɔne isi ti kin, ɔi gin dije ki dangi dangi, ɔi kɔsi dije ki dangi dangi, ɔi gin ɔe je ki dangi dangi, ki ndon ta je ki dangi dangi.

¹⁶ Gaji da je ki dɔgi ki o-de, ki darɔ da wa, a ɔsi ta kaya dɔne, a rɔyi kibi je ki rɔe ti kadi a ki rɔne kare. A usoi dae taa a adi por ɔ-e tɔ.

¹⁷ Tɔdɔ Luwɔ indɔ ndigi ra lɔne mede ti kadi rai go ti. Tade a e naa ti kare ba kadi uni tɔgi kɔɔe lɔde rai kilɔ adi da, biti kadi ta je ki ta Luwɔ ti tali tade.

¹⁸ «NGa ningɔ, dɔne ki o-e, e ɔe bo ki boy ki isi dɔ ngar je ti ki dɔnangi ti ne.»

18

Babilon osi

¹ Go ti, m-o malayka madi ki rangi j dɔrɔ ti risi ki nangi. Aw ki tɔgi ki bo, ningɔ kunjɛ unji, taa dɔnangi pɔti.

² Malayka ka kin un ndune ki taa əl ə nə: «Babilon osi, *Babilon osi, Babilon ki boy osi; ningə ki basine kin, təl lo kisi ndil je lə su, ki lo bəy rə lə ndil je ki majal pəti. E e ə yal je pəti ki toi nje, ki da je ki njé ra nə ki to koo al, rai ta lo 6e ləde.

³ Tado gin 6e je pəti ayi-naa kasi kaya ki ra lie ki dum kin. NGar je ki dənangi ti ne sangi-e kaya ti, ningə njé ra gati je ki dənangi ti ne, ndui ki mandı ki ra lie ki dum kəl tae kin.»

⁴ Go ti, m-o ndu ta madi ki i dərə ti əl ə nə: «Tēgı kə me 6e bo ti kin səi dije ləm, nə tə ij indai rəsi naa ti sie də majal rae je ti, kadi tə tuji ki a re dœ ti kin ingə səsi sie.

⁵ Tado majal rae je oji-naa, awi biti tēgı rə Luwə ti, adi me Luwə ole də nə rae je ti ki majal.

⁶ İrai sie nəg ki ndə ki e ra ki dije kin tə. İrai sie be nja joo. Me kəpi ki buki kasi je ti adi dije ayi-naa kin ə, i buki ti nja joo adi-e ay tə.

⁷ Kae ti wa ki rəe nəl-e-n me rə ki toji ti nim, oo-n maji rone nim ka kin ə, maji kadi adi-e ingə kə je, ndingə ndoo je tə. MBata əl mene ti ə nə: “M-isi də kimbər ngar ti tə ngar, ningə mi nje ngaw koy al, tado m-a m-uwə ndoo yo al ratata.”

⁸ E mbata kin ə, nə tuji lo je ki toi isi ngəmi-e kin a buki-naa dœ ti pəti ndə kare ba. Adi e koy, ki kuwə ndoo yo, ki 6o bo, ningə por a q-e tə. Tado Bəbe Luwə ki gangi ta dœ ti e NJe tōgı.*»

⁹ Lo kin ti, ngar je ki njé sange kaya ti, ki njé koo maji rəde sie, a nōi je, a uwəi ndoo yoe, loki a ooi sa por ki q-e su ki taa.

¹⁰ A ai say, mbata bəli kə ki isi inge kin, ningə ə əli əi nə:

«Kə ri ə to be ə! kə ri ə to be ə!

I Babilon, 6e bo ki boy, ki nje tōgı!

Kadi kadi-kare ba be par ə ta ki gangi osi doi ti be a?»

¹¹ Njé njiyə ra gati dənangi ti ne, nōi ki mbata lie nim, uwəi ndoo yoe nim tə, tado dəw kare ka ndogı səde ne gati je ləde al.

¹² Nə gati je, ki ər je, ki la je, ki mbal ki gate e ngay je, ki mədi-kəsi je, ki lə je, ki kibi ki kər pır pır je, ki kibi je ki ndoy, ki kagi je ki bayde əti maji je, ki nə je ki rai-de ki ngangi kədi je, ki kagi je ki gatide e ngay je, ki ningə kasi je, ki gındı je, ki nə je təli mbal je ki ndole,

¹³ ki kadi kagi ndır tay je, ki yibi kagi je ki əti maji, ki nom kagi je ki əti maji, ki nduji kagi je ki əti maji, ki kasi, ki yibi, ki nduji, ki gəme je, ki mangı je, ki bati je, ki sində je, ki pusi rə je, ki bəə je, ki dangay je.

¹⁴ Kandi kagi ki ndili ndigi kuso ka ay say kadi ti. Nə kingə je ləi ki nə koo maji rə je ləi təli nə ki tuji kə, ningə dəw a ingə-de gogı al ratata.

¹⁵ Njé ra gati je ki rai gati kəte me 6e ti kin ingəi nə, osi rəde ngərangi, tado bəli kə je ki isi inge kin. Nōi, uwəi ndoo yoe,

¹⁶ ningə əli əi nə: «Kə ri ə to be ə! kə ri ə to də 6e bo ti kin be ə! E ki kəte ə kibi lə, ki kibi ki kər pır pır, ki kər njır njır, ki ər je, ki ningə ki gate e ngay je, ki mədi-kəsi je, rəsi rəe.

¹⁷ Nə kəm kadi ki kare wa par ə nə kingə je kin pəti gotoi kə!»

Njé kuwə ngandı bato je, ki dije ki me bato ti, ki njé ra kilə də bato ti, ki njé ra gati də ba ti, əsi rəde ngərangi,

¹⁸ ningə loki ooi sa pore ki isi su 6a, əli əi nə: «Dəw oo 6e bo ki əti bəl tə 6e bo kin be əl bəy!»

¹⁹ Oyi ba bur ki dəde ti, ningə nōi, uwəi ndoo yoe, uni ndude ki taa əli əi nə: «Kə ri ə to be ə! kə ri ə to də 6e bo ti kin be ə! E nə kingə je lie ə dije pəti ki awi ki bato je də ba ti isi ingəi. Nə kəm kadi ki kare wa par ə nə kingə je kin pəti gotoi kə!»

²⁰ I dərə, ira rənəl də tuji ti ki inge kin! Səi dije lə Luwə, ki njé kaw kilə je, ki njé kəl ta je ki ta Luwə ti, İrai rənəl, tado ta ki Luwə gangi dœ ti kin, e səi je ə Luwə gangi ta adi səsi.

²¹ Lo kin ti nōq, malayka ki nje tōgı kare un mbal ki to tə kəkirə mbal kusi ko be, ige ile ba, ningə əl ə nə: «E ki ka tōgı kin ə, a igəi Babilon, 6e bo ki boy kin kadi ilə-e kə, kadi dəw a oo-e gogı al ratata.

²² Dəw a oo ndu kənde je, ki njé kosi pa je, ki njé kəl nal je, ki njé kol tabı je, 6e ləi gogı al ratata. Dəw a ingə kədi ra nə madi, ə se a oo ndu mbal kusi ko al ratata.

²³ Dəw a oo por lambı q 6e ləi al, taa dəw a oo ndu njé taa-naa sigı al tə, tado njé ra gati je ləi ə əi njé təba je ki əti bəl dənangi ti ne, taa ki mbəli ki ra ləi ə, i buki-n gin dije ki dangı dangı ki dənangi ti ne kə.»

²⁴ E Babilon ti ə məsi njé kəl ta ki ta Luwə ti, ki məsi dije lə Luwə, ki məsi dije pəti ki tijəi mindide dənangi ti ne, ay titi.

19

Pa tətı rə ki 6a me dərə ti

¹ Go nə je ti kin 6a, m-o ndu ki 6a tə ndu kosi dije ki ngay be dərə ti ə nə: «Aleluya! Kaji, ki təba, ki tōgı e ya Luwə ləje.

² Ta ki gangı lie e ta ki gangı ki rəjeti, e ta ki gangı ki dana, tado gangı ta də kaya dane ti ki tuji lo ki dənangi ti ne ki kaya ki ra ləne. Luwə ade igə kirə təl ki təl 6ə kilə je lie.»

³ Ningə təli əli bəy əi nə: «Aleluya! Təji ki də Bəbe ti! Sa por 6e bo su ki də bəl je, ki də bəl je!»

⁴ *NGatōgı je ki kuti joo gide sə, ki nə je ki njé kisi kəm ki sə, əsi məkaside nangı nō Luwə ti ki NJe kisi də kimbər ngar ti, əsi kure, ningə əli əi nə: «Amen! Aleluya! Təji ki də Bəbe ti!»

* 18:8 4-8: Ejay 48.20; Jərami 50.8; 51.6, 45; 5: Kilə ngıra nə je 18.20-21; 6: Pa je 137.8; Jərami 50.29; 7-8: Ejay 47.7-9

Lo taa-naa lɔ NGon bati

⁵ Go ti, m-o ndu ta madi j̄ ki dɔ kimbɔr ngar ti be al ə nɔ: «ɪlɔi tɔji dɔ Luwə ti lɔje, sɔl pɔti ki sɔi bɔɔ kilɔ je lie, sɔi ki sɔi njɛ ɔal-e je, sɔi ngan je ki dije ki tɔgi.»

⁶ Ningə m-o dɔ ndu ki ɔa tɔ ndu kosi dije ki ngay be. NDU ka kin ɔa tɔ ka man ba ki isi lo be, taa ɔa tɔ ka ndangi ndi ki ɔa ki tɔgine ngay kam be tɔ, ə nɔ: «Aleluya! Hɔi tɔji dɔ Bɔbe ti, tɔdɔ Luwə lɔje ki Nje tɔgi pɔti indɔ ngirɔ kɔbɛ lane.

⁷ Adi ji rai rɔnɔl, ji tilɔi kole ə j̄-ɪlɔi tɔji dɔɛ ti, tɔdɔ dɔkagilo taa-naa lɔ NGon bati re ngata, ningə dɔne lie ka isi dɔ njane ti tɔ.

⁸ Adi-e kibi ki ndole ngay ki rai ki kulɔ lɛ.» Kibi lɛ ki əli tae, tɔji kilɔ ra je ki dana lɔ dije lɔ Luwə.

⁹ Malayka kare əl-m ə nɔ: «ɪndangi ta ə nɔ: NJɛ je ki ɔari-de lo taa-naa ti lɔ NGon bati əi njɛ rɔnɔl je.» Ningə ɪlɔ ti ɔay ə nɔ: «E kin ə e ta je ki rɔjeti lɔ Luwə.»

¹⁰ M-osi nangi njae ti kadi m-osi kure, nɔ əl-m ə nɔ: «O rɔi kadi ɪra nɛ kin! Mi ɔɔ kilɔ tɔ j̄ je ki ngakɔi je ki ai dɔ njade ti me nɛ ki rɔjeti ki Kirisi tɛɛ ki dɔɛ, kin be tɔ. E Luwə ə sɔbi kadi ɔsi kure!» Tɔdɔ nɛ ki rɔjeti ki Kirisi tɛɛ ki dɔɛ kin ə, adi dije kosi əli ta ki ta Luwə ti.

Rɔ ki tati lɔ Kirisi ki e dɔw ki Luwə mbate

¹¹ Go ti, m-o dɔrɔ tɛɛ tane, ningə sindɔ ki nda ə tɛɛ a. Dɔw ki nje kale, tɔɛ nɔ Nje ka dana nim, Dɔw ki rɔjeti nim. E Nje gangi ta, ki Nje rɔ rɔ ki dana.

¹² Ka kame je tɛɛi por bilim bilim, ningə nɛ je ki ndole ndole isi dɔɛ ti ngay tɔ jɔgi kɔsi-gon, taa tɔ ki ndangi dɔɛ ti e tɔ ki e ki karne ba par ə gɔr tɔ.

¹³ ɔ kibi ngal ki məsi rosi, ningə tɔɛ nɔ «Ta lɔ Luwə.»

¹⁴ Asigar je ki dɔrɔ ti uni goe, isi dɔ sindɔ je ti ki nda, ningə əi kibi lɛ ki nda, ki nɛ ki majal ɔde al.

¹⁵ Kiyə kasigar ki tae ati soy soy, ki sɔbi dɔ tigi-n gin ɔe je ki dangi dangi tɛɛ tae ti. Q ɔe dɔ dije ti ki dɔnangi ti ne ki tɔgi ki ngɔ tɔ gindi be. Njijə dɔ nju ti, tal-e mbasi mbasi me ɔe mbore kandi nju ti, ki kasi wongi lɔ Luwə ki Nje tɔgi pɔti e me ti.

¹⁶ NDangi tɔ kare kibi ti lie nim, njae ti nim əi nɔ: «NGar lɔ ngar je, Bɔbe lɔ ɔabɛ je.»

¹⁷ Go ti, m-o malayka kare a taa me kadi ti. Un dune ki taa ki tɔgine, əl yal je pɔti ki isi nali dan nɔl ti say ə nɔ: «ɪrɔi, ikawi-naa ki mbata nɛ kuso ki bo lɔ Luwə!»

¹⁸ ɪrɔi usoi da ngar je, ki da ki bo je lɔ asigar je, ki da asigar je wɔ, ki da sindɔ je ki njɛ kal-de je, da dije pɔti, dije ki kare je, ki ɔɔ je, ngan je, ki dije ki tɔgi je.»

¹⁹ Go ti, m-o da ki m-əl ta lie kɔte, ki ngar je ki dɔnangi ti ne, ki asigar je lɔde, kawi-naa

mba kadi rɔi ki nje kisi dɔ sindɔ ti əi ki asigar je lane.

²⁰ Lo kin ti, uwəi da ka kin dangay ti, naa ti ki nje ngom ki nje kɔl kɔ nɔ n-e nje kɔl ta ki ta Luwə ti. Nje ngom ki nje kɔl kɔ nɔ n-e nje kɔl ta ki ta Luwə ti ki ra nɛ kɔji je lane ta kɔm da ti, buki-n dije ki njɛ kaw ki ndaji lɔ da rɔde ti nim, ɔsi makɔside nangi nɔ kagi yo ti lie nim, wale. Uwəi-de, buki-de joo pu kɔm ba me dilɔ por ti, ki e por nɛ ki nje kɔ rigi rigi.

²¹ Kiyə kasigar ki tɛɛ ta nje kisi dɔ sindɔ ti tɔl asigar je lɔde pɔti, adi yal je pɔti usoi dade ndani.

20*Bal ki dibi kare*

¹ Go ti, m-o malayka kare ki j̄ dɔrɔ ti risi ki nangi, uwə lakɔle ta wol ɔe ki dɔbɔye goto nim, sɔn ki boy ngay nim jine ti.

² Uwə dirago, ɔigə li, ki e su ki ɔari-e *Satɔ, dɔɔ-e ki sɔn ka kin kadi tɔ ɔal dibi kare.

³ Malayka un-e ile wol ɔe ti ki dɔbɔye goto, uti tae ki lakale, ɔr nɛ tae ti landangi, kadi tɔ ingə rabi buki-n dije wale al, biti kadi gin ɔal ki dibi kare gangi. Go ti ɔa, sɔbi kadi iyɔi-e taa ngon dɔkagilo ki ndɔy be.

⁴ Go ti, m-o kimbɔr ngar je isi, ɔa adi njɛ kisi dɔ ti tɔgi kadi gangii ta. Ningə m-o ndil dije ki ndɔ ki gangi dɔde ki kiyə mbata ma naji lɔ Kirisi, ki ma naji ta lɔ Luwə kin tɔ, taa njɛ ki mbati kɔsi makɔside nangi nɔ da ti nim, nɔ kagi yo ti lie nim, adi əi dije ki taai ndaji lɔ da ndɔde ti al nim, jide ti al nim kin. Dije kin tɔli isi ki dɔde taa gogi, ningə a ɔi ɔe ki Kirisi ɔal dibi kare.

⁵ NDɔgi njɛ koy je ɔa, a tɔli isi ki dɔde taa gogi al, biti kadi ɔal ki dibi kare kin gine gangi ɔay taa. Lo kin ti, e k̄i taa ki dɔsay lɔ njɛ koy je lo koy ti.

⁶ NJɛ ke me k̄i taa ti ki dɔsay lo koy ti kin əi njɛ maji-kur, əi dije lɔ Luwə. Koy ki nje kɔ joo aw ki tɔgi dɔde ti al. A əi njɛ kijə məsi kadi-kare lɔ Luwə əi ki Kirisi, ningə a ɔi ɔe naa ti ki Kirisi ɔal dibi kare.

Rɔ tati Satɔ

⁷ Loki ɔal ki dibi kare a asi ɔa, a ɔri *Satɔ kɔy dangay ti lie,

⁸ ningə a aw kadi ədi gin ɔe je ki dangi dangi ki dɔ kum dɔnangi ki sɔ, adi e Gogi ki Magogi^ɔ. A ɔsi njade naa ti kadi aw rɔ-n. Bayi-naa tɔ yangira ki ta ba bo ti be.

⁹ Uni lo ki dɔnangi ti ki ta tate, ɪlɔi-naa gəi gidi lo kisi dije lɔ Luwə ki ɔe bo ki Luwə ndige, nɔ por a j̄ dɔrɔ ti kadi osi dɔde ti ɔ-de.

¹⁰ NGA ningə, su ki e nje kɔdi-de, a uni-e kadi ɪlɔi-e dilɔ por ti, me nɛ ti ki nje kɔ por rigi rigi, go da ti əi ki nje ngom ki nje kɔl kɔ nɔ n-e nje kɔl ta ki ta Luwə ti. Lo kin ti, a ingai kɔ ki dum kɔl tae, kondɔ je ki kada je, ki dɔ ɔal je ki dɔ ɔal je.

Ta ki gangi ki dœbay ti

¹¹ Go ti, m-o kimbər ngar ki bo ki nda, ki dœw ki nje kisi dœ ti. Dœrə əi ki dœnangi ayj-naa kœ ta kœme ti, ki kadi dœw a oo-de gogi al ratata.

¹² Ba m-o njé koy je, dije ki tœgi ki ngan je ki du, ai taa nœ kimbər ngar ti ka kin. Lo kin ti, makitibi je əi ki tēg. Makitibi madi ki rangi kare e ki tēg, ningə e makitibi kaji. Njé koy je ingəi ta ki gangi ki go lo kilə rade je ti ki rai. E ta ki gangi ki go lo ta ti ki ndangii me makitibi ti.

¹³ Ba bo təl ki njé koy je ki oyi mee ti adi gogi. Koy ki lo ki koo tali ki njé koy je ki ngəmi-de adi gogi. Ba dije pəti ingəi ta ki gangi ki go lo kilə rade je ti ki rai.

¹⁴ Oyi koy əi ki lo ki koo buki-de dilə por ti. Dilə por kin ə e koy ki nje kœ joo.

¹⁵ NGa ningə dœw ki tœ e ki ndangi me makitibi kaji ti al, a iləi-e dilə por ti kin tœ.

21*Dœrə ki sigi ki dœnangi ki sigi*

¹ M-o dœrə ki sigi əi ki dœnangi ki sigi, tado dœrə ki kœke əi ki dœnangi ki kœke gotoi kœ, taa ba bo ka goto tœ.

² Ningə m-o 6e bo ki ay njay, adi e Jorijaləm ki sigi əi dœrə ti rœ Luwə ti, tœ dœne ki ra mandi maji isi-n dœ njane ti isi nginə ngawne kam be.

³ Ba m-o ndu ta madi j ki dœ kimbər ngar ti, əl ta ki tœgine ə nœ: «Oi lo kisi Luwə ə re isi dan dije ti kin. Luwə a isi dande ti, ningə əi je a əi dije lie. A isi dande ti tœ Luwə lœde.

⁴ A bœr man nœ lay lay kœmde ti. Koy a goto, ndinga ndoo yo a goto, nœ kuwa ndoo a goto, kœ a goto, tado dœrə ki dœnangi ki kœke ki nje je ki me ti gotoi kœ.»

⁵ Lo kin ti nœg be, nje kisi dœ kimbər ngar ti əl ə nœ: «Ki 6asine kin, m-ra nje je pəti tœki sigi ngata.» Ningə tœl əl-m ə nœ: «İndangi nje je kin, tado ta je lœm e ta je ki rœjeti, e ka kœm ta.»

⁶ Ba ilə dœ ti 6əy ə nœ: «Gin ta gangi ngatal Mi Alpa ki Omega, lo kilə ngirə nje ki lo tœl ta nje. Dœw ki kində ra-e ə, m-a m-ade man ki ngire e dœ kaji ti kade ay kare.

⁷ Ningə dœw ki nje tœti rœ, m-a m-ade kadi-kare kin: mi m-a mi Luwə lie, ə e a e ngonm tœ.

⁸ NGa ningə, njé me ndul je, ki njé naji ndude, ki njé ra nje je ki to ra al, ki njé tœl dije, ki njé ra kaya je, ki njé ra mbəli je, ki njé kaw nœ kagi yo je ti, ki njé ngom je, pəti, lo lœde e me dilə por ti, ki e por ki o rigi rigi. Lo kin ə, e koy ki nje kœ joo.»

Jorijaləm ki sigi

⁹ Malayka kare dan malayka je ti ki siri ki uwał kœpi je ki siri ki rosi ki nje tuji lo je ki siri ki dœbay ti jide ti, re əl-m ta ə nœ: «tre, m-a m-tœji nje nongi lœ NGon bati, adi e dœne lie m-adi o-e.»

¹⁰ NDil tœti-m uwə-m, 6a malayka aw sœm taa dœ mbal ti ki boy, ngal, ningə tœji-m 6e bo ki ay njay, adi e Jorijaləm ki j dœrə ti rœ Luwə ti, risi nangi.

¹¹ Tœ6a lœ Luwə unji dœe ti. Kunje to tœ kunjii mbal ki gate e ngay kin be, ndoy tœ kunjii mbal ki bari-e jasipi kin be, taa dœw oo lo me ti tœ bœr be tœ.

¹² NDogi bœr ki gœ gide ndœə nim, ngal nim. Ta kœy kur me ti e dœgi gide joo. Ningə malayka je dœgi gide joo ngəmi ta kœy je ki dœgi gide joo ka kin. Ba ndangi tœ gin koji lœ ngan *Isirayəl je ki dœgi gide joo, kare kare, ta kœy je ti ki dœgi gide joo.

¹³ Kaw ki lo kibœ kadi ti ta kœy e mitə, lo kur kadi ti ta kœy e mitə, jam dœ 6e ti ta kœy e mitə, gin 6e ti ta kœy e mitə tœ.

¹⁴ NDogi bœr ki gœ gidi kœy, ngire e ki kində dœ mbal je ti dœgi gide joo, ki tœ njé kaw kilə je ki dœgi gide joo lœ NGon bati e ki ndangi titi, kare kare.

¹⁵ Malayka ki nje kœl-m ta ka kin uwə nje mbœji nje jine ti, adi e gakira ki rai-e ki œr mba mbœji-n 6e bo, ki ta kœye je, ki ndogi bœr ki gœ gide.

¹⁶ Be bo kin dame je ki sœ asi-naa, adi ngale asi-naa ki tate. Malayka mbœji 6e bo ka kin ki gakira lœne, asi kun nja daw dibi kuti gide joo (12.000). MBœji ngale nim, tate nim, kawe ki taa nim, asi-naa.

¹⁷ MBœji ndogi bœr ki gœ gidi 6e bo ka kin 6a, ra ngal ji dœw tēg kosile ti 6u ki kuti sœ gide sœ, tœ nje mbœji nje ki dije isi rai kilə.

¹⁸ Nje je ki indœsi ndogi bœr ka kin e mbal ki bari-e jasipi, ningə 6e bo wa e ki kinde ki œr dœrœ, adi ndoy tœ bœr be.

¹⁹ Gin ndogi bœr ki gœ gidi 6e bo ka kin e ki ra rœ e ki mbal je ki dangi dangi ki gate e ngay, kadi ndole. Gine ki dœsəy e ki ra ki mbal ki bari-e jasipi, ki kœ joo e ki ra ki mbal ki bari-e sapir, ki kœ mitə e ki ra ki mbal ki ndoy, ki bari-e agati, ki kœ sœ e ki ra ki mbal ki bari-e emərodı,

²⁰ Ki kœ mi e ki ra ki mbal ki bari-e onisi, ki kœ mehe e ki ra ki mbal ki bari-e sarduwan, ki kœ siri e ki ra ki mbal ki bari-e kirijoliti, ki kœ jijoo e ki ra ki mbal ki bari-e bœril, ki kœ jikare e ki ra ki mbal ki bari-e topaji, ki kœ dœgi e ki ra ki mbal ki bari-e kirijopiraji, ki kœ dœgi gide kare e ki ra ki mbal ki bari-e yaseti, ki kœ dœgi gide joo e ki ra ki mbal ki bari-e ametisiti.

²¹ Ta kœy je ki dœgi gide joo lœ ndogi bœr, e mœdi-kœsi je dœgi gide joo tœ. Ningə ta ndogi ki ra e ki ra ki mœdi-kœsi kare par ki dœne. Ta mbalo ki 6e bo ti e ki ra ki œr ki dœrœ, adi dœw oo lo me ti tœ bœr be.

²² Dœw oo kœy lœ Luwə me 6e bo ti kin al. Kœy 6a, e ʼBa6e Luwə wa ki nje tœgi pəti tœ, NGon bati tœ par.

²³ Be bo ka kin aw ki ndoo kadi ə se nay ki kadi oo-n lo al jagi, tado kunjii Luwə unji dœe

ti, ningə NGon bati e lambi ki kadi oo-n lo.

²⁴ Gin 6e je ki dangi dangi njiyai kunje ti, a ngar je ki donangi ti ne rai ki ne kingə je lade me ti to.

²⁵ Ta kay je ki kur me 6e bo ti kin a ai tagira ba ki ndo je pati, daw a uti-de al, tado lo a ndul me 6e ti kin al.

²⁶ NGA ningə, dije a rai ki ne kingə je ki ne toba je la gin 6e je ki dangi dangi me ti.

²⁷ Ne madi kare ki to nje a ur me ti al, taa daw ki nje ra ne je ki to koo al, ki nje ngom a ur me ti al to. E dije ki tade e ki ndangi me makitibi kaji ti la NGon bati par a a uri me ti^o.

22

¹ Malayka toji-m man ba kaji, ki ndoy to bar be ki isi ibe ki togine lo kisi Luwa ti ai ki NGon bati.

² NGA ningə, dana ngadan 6e bo ti, ki dan ba ji man ti ki to joo, kagi kaji ki tẹẹ ki kandine nja dogi gide joo me bal ti ki kare a noo. Nay kare a tẹẹ ki kandine, nay kare a tẹẹ ki kandine, ba mbie e ki kaji gin 6e je ki dangi dangi to.

³ Ne madi ki kadi ta Luwa a man-e goto.

Kimbar ngar kisi Luwa ai ki NGon bati a e me 6e bo ti, ningə 6aa kilə je la Luwa a awi noe ti kadi ta osi kure.

⁴ A ooi ta kame, ningə tae a e ki ndangi nati noe ti.

⁵ Lo ki ndul a goto, daw a aw ki ndoo kunji lambi al nim, kunji kadi al nim, tado Babe Luwa a buki kunjine dode ti, ningə a oti 6e ki do bal je ki do bal je.

Re Jaju Kirisi

⁶ Go ti, malayka al-m a na: «Ta je kin e ta je ki rojeti, e ka kam ta. Ningə Babe Luwa ki nje kadi gosi nje kal ta je ki tae ti, ilə ki malayka lane kadi toji 6aa kilə je lane ne je ki a rai ne basi adi-de gari.»

⁷ Lo kin ti, Jaju al a na: «Oi, m-a m-re basine, ningə daw ki nje ngam go ta je ki tẹẹ ta Luwa ti ki to me makitibi ti kin e nje ronəl.»

⁸ Mi Ja, m-o ne je kin ki kam nim, ki mbim nim. Ningə go ko-e ti ki m-o ki kam je, ki mbim je, m-osi nangi nja malayka ti ki toji-m ne je ka kin kadi m-osi kure.

⁹ Na e al-m a na: «Onoi kadi ira ne kin. Mi 6aa kilə ta i je, ta ngakoi nje kal ta je ki ta Luwa ti je, ki dije pati ki nje ngam go ta je ki me

makitibi ti kin maji, be to. E Luwa a sobi kadi osi kure.»

¹⁰ Ningə ilə ti 6ay a na: «Ta je ki tẹẹ ta Luwa ti ki to me makitibi ti kin, onoi kadi iboyo adi to, tado dakagilo ki kadi ne je kin a rai ne e basi ngata.»

¹¹ NGA ningə kadi daw ki nje ra majal, nay ki lo ra majal ti lane, a daw ki nje ra ne je ki to ra al, nay ki lo ra-e ti to; ningə daw ki nje ra ne ki maji, nay ki lo ra ne ne ki maji ti, a daw ki ay njay, nay ki lo kay rone njay ti to.

¹² Lo kin ti, Jaju al a na: «Oi, m-a m-re basine! M-a m-re ki ne kiga go ji kadi m-adi daw ki ra ki go kilə ti ki ra.

¹³ Mi Alpa ki Omega, mi ki Dosay ki ki Dobay ti, mi Lo kilə ngira ne ki Lo tol ta ne^o.»

¹⁴ Nje ronəl je a ai dije ki nje togi kibi je lade kadi ta ingai ta rabi kuso kandi kagi koy al, a kadi uri ki ta kay me 6e bo ti.

¹⁵ Ningə kadi dije ki nje ra kilə la bisi je, awi gidi 6e bo ti, naa ti ki dije ki nje mbəli, ki dije ki nje sangi-naa kaya ti, ki dije ki nje tol dije, ki dije ki nje kaw no kagi yo je ti, ki dije ki ngom nal-de ki nje kal ta ki ngom.

¹⁶ «Mi Jaju, m-ilə ki malayka lam kadi manaji ne je ki rojeti kin ki ro nje kaw-naa je ti. Mi daw ki gin koji ti la *Dabidi, mi NGawnde ki nje kibi gin lo ti.»

¹⁷ NDil Luwa ai ki dane ki nje ngaw ali ai na: «frel!»

Ə kadi daw ki oo do ndu ta je kin a na: «frel!»

Kadi daw ki kində man ra-e, re, a kadi daw ki ge kay man kaji, ingə kare ki kanji ndogi to.

Tol ta ta

¹⁸ Mi Ja m-ilə ndum do ta je ti ki tẹẹ ta Luwa ti ki to me makitibi ti kin be: Daw ki ilə ne madi do ti, Luwa a buki tuji je ki e ki kal tae me makitibi ti kin do ko ti lie.

¹⁹ A re daw or ne madi me ta je ti ki tẹẹ ta Luwa ti ki to me makitibi ti kin toba, Luwa a or ne maji ki sobi dōe ko me kagi koy al ti nim, me 6e bo ti ki ay njay nim. Adi e kagi koy al ai ki 6e bo ki ay njay ki e ki kal ta lade me makitibi ti kin^o.

²⁰ Ningə daw ki nje kaw ki ndu do ta je ti kin taki e ta je ki rojeti al a na: «Oyo, m-a m-re basine.»

Amen! Ire, Babe Jaju!

²¹ Kadi me-maji la Babe Jaju e sasi naa ti pati.

✧ 21:27 23-27; Ejay 60.19-20; 60.3-5; 60.11; 52.1; Ejəkal 44.9

✧ 22:19 Datarənom 4.2; 13.1

✧ 22:13 12-13; Ejay 40.10; 62.11; Pa je 28.4; Jarəmi 17.10